

MAPPE E4

FAGKRITIK / OPGAVER :

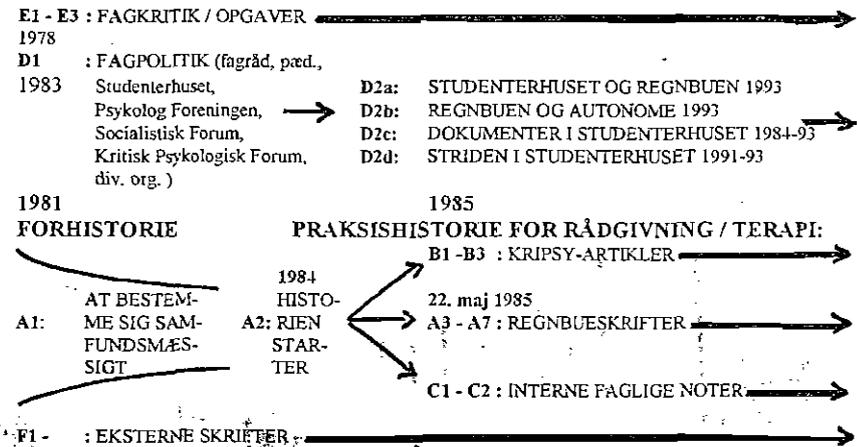
MAJ 1992 - FORÅR 1993

- ET REVOLUTIONÆRT SUBJEKT / MAJ 1992
- STATSFJENDEN: DEN MENNESKELIGE PERSONLIGHED / KRIMINOLOGI MAJ 1992
- TESTTEORI (:KOGNITIV OG PROJEKTIV) + KLAGERNE / GENEREL METODE MAJ 1992
- DISP. TIL ANVENDT II OM REGNBUEEN / OKTOBER 1992
- REGNBUEEN - ALT. PSYK. RÅDGIVNING / KVALITATIV FORSK.METODE EFT.ÅR 1992
- EN KONFLIKTFULD CASE / KVALITATIV FORSK.METODE, FORÅR 1992
- EN KONFLIKT OM DEMOKRATI / ANVENDT II SOC.PSYK., JANUAR 1993
- VOKSEN-KLUBBEN - SOCIALT ARB. I VÆREBRO. / ANVENDT II SOC.PSYK., JAN 1993
- DE PSYKISKE FØLGER AF ISOLATIONSFÆNGSLING / HF 1993
- DEN DANSKE NAZISME 1930 - 1945 / HISTORISK INSTITUT, FORÅR 1993
- REGNBUEEN - KONKRET UTOPI / ANVENDT II SOC.PSYK., JAN 1993

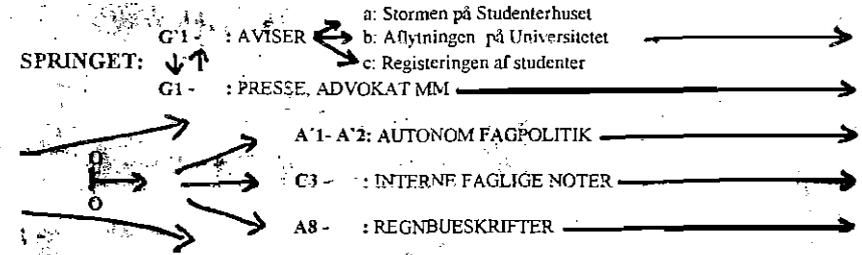
HER!

BIBLIOTEKSNØGLE PR. MAJ 1994

REGNBUEEN: MAJ 1981 - 20. OKTOBER 1993.

KRITISKE PSYKOLOGER: 20. OKTOBER 1993

REGNBUEEN

KONKRET

UTOPI

- en udviklingshistorie i alternativ praksis

2

REGNBUEEN - KONKRET UTOPI
EN UDVIKLINGSHISTORIE I ALTERNATIV PRAKSIS

ANVENDT I RAPPORT 1993, ANVENDT SOCIALPSYKOLOGI
UDARBEJDET AF: ANNE JØNSSON & BIRGITTE ERNST
VEJLEDER: OLE DREIER

Dette projekt skal være en gave til REGNBUEEN - vores smertensbarn - med det håb, at andre kan finde et afsæt heri til at skrive historien videre og bredere, end vi har formået.

Vi skal rette en ganske særlig og kærlig tak til mændene i "Den Politiske Junta", som har stået os trofast bi med konstruktiv kritik og omsorgsfuld støtte gennem hele den lange arbejdsproces.

Også en stor tak til Studenterrådet, for uforbeholdent at have stillet deres kontor-faciliteter og køleskab til vores rådighed under den endelige udarbejdelse af projektet.

Endelig en lille strofe til indskrivnings-processen:
At fejle er menneskeligt - for virkelig at lave lort i den, kræves der en computer!

Kærlige og trætte hilsener fra
Anne Jønsson og Birgitte Ernst.

Studenterrådet d.4 januar 1993.

INDHOLDSFORTEGNELSE

FORORD.....	s.4
INDLEDNING.....	s.5
Lidt om arbejdsprocessen.....	s.5
Empiriske pudsigheder.....	s.7
Den konkrete utopi.....	s.7
BZ eller hva.....	s.7
Løbsk struktur.....	s.8
Frustration og tålmodighed.....	s.8
Forarbejdet med empirien.....	s.9
Niveau 1.....	s.9
Niveau 2.....	s.9
Niveau 3.....	s.10
Opgavens opbygning.....	s.11
1.REGNBUEENS PRAKSISFELT.....	s.12
Formelle forhold.....	s.12
Praksisforandringer: Et længdesnit mht. det sidste år.....	s.15
Praksisforandringer: Et tværsnit mht. det sidste år.....	s.19
Problembestemmelse.....	s.25
Teoretisk og metodisk grundlag.....	s.27
Samfundsteoretisk ståsted.....	s.30
Foreløbig opsamling.....	s.33
2.REGNBUEENS RØDDER.....	s.35
Udgangspunktet i det generelt studenter- og fagpolitiske.....	s.35
Et tværfagligt forsøg.....	s.40
Regnbuens konstituering.....	s.44
3.REGNBUEEN SOM SPECIFIK PRAKSISFORM ..	s.48
Selve starten på brugerarbejdet.....	s.50
En første helhedsmæssig forståelsesform.....	s.51
Et blik på et andet alternativt arbejde.....	s.52
Regnbuens overgang til praksisform.....	s.54
Konstitueringskonflikten 1985-86.....	s.54
Det lange seje træk 1986-88.....	s.56
Striden om "det lukkede kliniske kollektiv" 1988-89.....	s.58
Projekt- og politiseringsårene 1989-91.....	s.61
4.KONKLUSION OG PERSPEKTIVER: DEN AUTONOME INSTITUTION.....	s.65
Kompetencestriden 1991-92.....	s.65
Konklusion.....	s.67
Ny praksisproblembestemmelse.....	s.68
Perspektiver: Handletiltag for videre praksis.....	s.70
LITTERATURLISTE.....	s.71
OVERSIGT OVER BILAG 1-10.....	s.73

FORORD.

Dette projekt i Anvendt II Socialpsykologi omhandler en konkret analyse af en specifik psykologisk praksis: den alternative psykologiske rådgivning Regnbuen, der nu på 8.år har sin virksomhed i Studenterhuset, Købmagergade 52, København, som vi selv i nogle år har været en del af.

Regnbuen var oprindeligt et rent studenterinitiativ, der udgik fra Psykologisk Laboratorium i begyndelsen af 1980-erne, men idag er der også færdige psykologer med i arbejdet.

Som psykologisk praksis er Regnbuen vokset frem, i og med den daværende fagkritik, og som en effekt af en særlig intern kritik af denne for at forblive i sit privilegerede "elfenbernstårn".

Der ligger i Regnbuens udgangspunkt, at det ikke er nok bare at kritisere kritisable betingelser for menneskeligt liv, og hvordan disse blindt naturaliseres i de traditionelle psykologiske teorier/skoler som "naturlige livsbetingelser for mennesker til enhver tid".

Regnbuen har derfor stillet sig på det standpunkt, at skal kritikken blive virkelig, så må den i sig selv kunne føre til et praktisk arbejde med det at indstifte og udvikle de betingelser, der fører til et ordentligt, et menneskeverdigt liv.

Det teoretiske udgangspunkt herfor blev taget i den marxistiske videnskabsopfattelse og i den særlige subjektteori, der var blevet udviklet indenfor marxismen, nemlig den Kritiske Psykologi. Og samtidig blev initiativet til Regnbuen søgt udfoldet som en del af det generelle studenterpolitiske arbejde for bedre levevilkår og ordentlige/videnskabelige studieforhold, et arbejde der endvidere blev begrebet som en integral del af arbejderklassens, venstrebevægelsens, græsroddernes og undergrundens frigørelseskamp.

En praktisk referenceramme for et sådant projekt blev derfor det "alternative univers". Og dette fordi man vidste, hvad det handlede om ikke at gøre: reproduktion af magt- og udbyttningsforhold. Men samtidig vidste man alene teoretisk, hvad man ønskede at sætte i stedet: de associerede producenters skaben af fælles samfundshistorie.

Formuleret således trådte Regnbuen fra sin start af ind på det område, der med Ernst Bloch kan kaldes den "konkrete utopi". Hvordan det så er gået, fortæller det følgende noget om.

INDLEDNING.

Vores valg af dette projekt er kommet til veje ud fra, at vi har ønsket at arbejde og skrive om noget, der har direkte relevans i forhold til vores eget praktiske fagpolitiske engagement, og dette på en sådan måde, at resultatet heraf umiddelbart kan indgå i den videre praksisudvikling i og med det arbejdskollektiv, som rådgivningen udgør.

Som nævnt i forordet er vi selv del af rådgivningsgruppen Regnbuen. Og har været det nu i henholdsvis 2 og 3 1/2 år. Vi har valgt at lægge hovedparten af vores faglige og politiske engagement i rådgivningen og i dens ramme Studenterhuset, fordi vi hører ser muligheden for også som studerende at bruge vores ressourcer på en praktisk og nyttelig måde.

Sådanne muligheder ser vi desværre ikke idag på faget, selv om vi begge stadig der forsøger at bruge energi på at rejse faglige og politiske problemstillinger, som vi mener er af grundlæggende betydning for udviklingen af en ordentlig psykologi, dvs en psykologi der ikke bare handler om "de andre", og et ordentligt studiemiljø, som ikke er præget af konkurrenceræs og spidse albuer, men hvor man i fællesskab griber fat i hinanden i et langsigtet alment perspektiv om fælles foregribende livssikring og faglig udvikling. Fordi det efter vores mening også kun på et sådant grundlag vil være muligt at bidrage til konciperingen af de mest almene træk ved selve den psykologiske genstand.

Vores mere langsigtede håb med at prioritere rådgivningen og Studenterhuset aktuelt er så, at det, der kan udvikles i Studenterhuset i og med det tværfaglige miljø derinde, på længere sigt vil kunne virke inspirerende tilbage på studiet.

Desuden ser vi det af afgørende betydning for psykologistudiet, at der eksisterer praktiske sammenhænge af psykologisk relevans, også udenfor universitetet, som studerende har mulighed for at indgå i.

LIDT OM ARBEJDSPROCESSEN.

Det har været både spændende og vanskeligt, for ikke at sige meget frustrerende, at sætte os for at gøre egen praksis med fagfæller til genstand for projektskrivning. Men det har også været meget opløftende og til tider helt humoristisk. Vi skal i det følgende nævne nogle eksempler herpå, så det for en læser vil være muligt at følge med i, hvad det er for vanskeligheder vi er stødt på i vores arbejde med empirien, samt hvorfor løsninger herpå har fået den form, de har.

Vi har været undervejs med dette projekt et års tid, hvor vi startede med at læse rundt i Regnbuens og Studenterhusets historie. Vi var tidligere, som nye i rådgivningsgruppen, blevet konfronteret med et krav om at kende, sætte os ind i, disses historier, hvad vi også havde brugt megen tid og energi på. Men indtil da var dette nærmest et Sisyfos-arbejde: dels var materialet ekstremt omfattende, og dels var det udelukkende arkiveret ud fra en krono-

logisk nøgle. Da vi så fremlagde ideen om dette projekt - og flere andre også i større eller mindre udstrækning trak på materiale, der var udarbejdet igennem gruppen - blev der prioriteret tid og penge til at samle og strukturere materialet ud fra indholdsbestemte kriterier. Således er det nu muligt umiddelbart at søge ind et hvilket som helst område i historien.

Denne systematisering var i sig selv et kæmpe arbejde, og her har det været altafgørende for os, at vi har kunnet trække på arbejdskollektivets ressourcer, som ved struktureringen af materialet har tilvejebragt betingelserne for, at det blev muligt for os at kunne finde rundt i empirien, der omfatter mere end 3000 siders oplæg, artikler, indstik, forløbsopsummeringer osv osv, samt 12 fællesmødebøger på 150 sider hver. Til dette skal lægges de forløbsnoter og supervisionsnoter, der hører til hvert brugerforløb, hvoraf kun en del er bearbejdet på en sådan måde, at det under hensyn til de berørtes personlige integritet - opgaven om tavshedspligt - har kunnet gøres tilgængeligt for en større kreds.

Nøglen for det ordnede skriftlige materiale ser således ud 1992:

E1 : FAGKRITIK/OPGAVER →

D1 : FAGPOLITIK (fag/råd, pæd, Studenterhuset, Psykolog Foreningen, Socialistisk Forum, Kritisk Psykologisk Forum, div. organiserin ger) →

1981
FORHISTORIE:

1985
PRAKSISHISTORIE FOR RÅDGIVNING/TERAPI:

AT BESTEMME
A1: SIG SAMFUNDS-
MÆSSIGT

1984
HISTO-
A2: RIEN
STARTER

B1-2 : KRIPSY-ARTIKLER →

A3-5: REGNBUESKRIFTER →

C1- : INTERNE FAGLIGE NOTER →

F1- : EKSTERNE SKRIFTER →

I bilag 1 er der en samlet oversigt over vores kildemateriale. Her skal bare nævnes, at reference til materiale i ovenstående nøgle gøres med angivelse af mappe nummer. Noget af materialet er endvidere vedlagt som bilag, men dette vil fremgå af teksten.

Der er endnu ikke foretaget nogen systematisering af indholdet i fællesmødebøgerne, der endnu kun foreligger i håndskreven form. Dette gælder også supervisionsnoterne, ligesom det gælder for de fleste af de forløbsnoter, der gøres ved hvert brugerforløb. Der er endnu ikke noget overblik over dette sidste materiale, idet forløbsnoterne ligger hos de enkelte involverede rådgivere. Men det drejer sig om et materiale på skønsmæssigt 10.000 sider.

EMPIRISKE PUDSIGHEDER.

Empiriske pudsigheder er den betegnelse vi har valgt til at beskrive de ting og forhold i det empiriske materiale, som har bragt den mere humoristiske dimension ind i vores arbejdsproces. Vi vil ikke holde det hele for os selv, men kort beskrive tre af disse pudsigheder, i det håb at en læser også kan grine lidt med.

Den konkrete utopi.

Ved læsning af Regnbuens skriftliggjorte historie fra perioden før den egentlige rådgivningspraksis gik igang, dvs perioden 1981-85, er vi stødt på nogle debatindlæg til Indput i 1982, hvor problemet om, hvordan der fagligt skal arbejdes videre, nu hvor det er åbenbart for alle, at den gamle studenterspolitiske linie, der kun omhandler kamp mod nedskæringerne, er ved at komme til kort.

Konkret drejer striden sig om indførelse af pensumlister på studiet, hvor der fra Kalle Birck-Madsens side rejses en bestemt kritik af Morten Nissen for det, at han i debatten om, hvad man fra studenterside skal gøre ifm kravet om indførelse af pensumlister på studiet "helt forkaster tankerne om den nødvendige utopi". De indholdsmæssige videnskabelige begrundelser for kritikken slår med Marx den streng an, der handler om, at opgøret med det borgerlige samfund, og særligt med den borgerlige uvidenskabelighed ikke kan stoppe med opgøret med indholdet, i dette tilfælde at få tilkæmpet kritisk litteratur på pensum, men også må sprænge selve de borgerlige former i og for praksis, hvorfor der må stilles krav om, at de berørte i fællesskab finder ud af, hvad der er relevant. Dette standpunkt viser sig senere at være centralt ifm etableringen af Regnbuen som "konkret utopi".

Så går der 8 år. Kalle er i Regnbuen - og Morten går igang med sit licentiatsstudie: "Praksisforskning i forandringer og overskridelser af psykosocial behandling", som er en del af det SHF-finansierede forskningsprojekt "Sundhed, menneske og kultur", hvori Regnbuen - den konkrete utopi, indgår, som en del af forskningsgenstanden.

Det, der blev anset som umuligt, forskes der nu i!

BZ eller hva?

Før Regnbuen starter i Studenterhuset 1984 er flere fra psykologistudiet involveret i et tværfagligt projekt om en alternativ rådgivning. Fra papirerne herom har vi fundet følgende strofe, som er fremkommet under diskussionen om et forslag til, hvordan man økonomisk skulle løse lokaleproblemet. Forslaget blev stillet af en senere Regnbue-aktivist. Vi citerer: "Mht lokaler blev BZ-ernes arbejdsmåde foreslået. Der var dog vild uenighed omkring dette; og det blev bla indvendt, at vi herved kunne indsnævre vores målgruppe på en ukonstruktiv måde". Det var et stort projekt med 50-60 involverede, men efter et års

¹ Mappe A1, marts-april 82.

² Mappe A1, sep 83.

arbejde blev det opgivet.

Nogle folk opgav dog ikke helt tanken om en alternativ rådgivning. Det er folk fra psykologi, og det er også dem, der senere etablerer Regnbuen.

Siden 1990 har en væsentlig del af Regnbuens brugergruppe været folk fra det Autonome miljø, som er udsprunget af BZ-bevægelsen! Dette samarbejde er meget konstruktivt og gensidigt berigende.

Løbsk struktur.

For at kunne gøre noget til genstand for forskning må man ikke bare kunne afgrænse genstanden, så det vides, hvad det er, der forskes i, men det er også nødvendigt at "fastfryse" genstandsfeltet i tid. Ifm dette projekt har vi mødt dette problem på en særlig, næsten tragikomisk måde.

Medens vi stødt og roligt har arbejdet os igennem rådgivningens historie, for at pejle os ind på, hvor og hvad de centrale problemer er; og også har skrevet herom, med dertil hørende metodeskitser til, hvordan dette nærmere kunne udforskes, så er der vokset en særlig "vits" frem i rådgivningen. Igennem nogle måneder nu har den ugentlige fællesmødedagsorden været udvidet med et bestemt punkt: de seneste strukturændringer - dette som en særlig service for de folk, der var forhindret i at møde op ugen før! Vi citerer fra fællesmødebogen d. 16.12.1992: "Referat fra sidst; lever op til traditionen om at have strukturændring på dagsordenen; ny struktur: æggemaden og firkanten".

Frustration og tålmodighed.

En empirisk pudsighed, men så sandelig også en frustration vi har mærket i vores arbejde med dette projekt, når vi har gjort os bestræbelser på at kredse vores arbejds-genstand ind, og gjort det på den eneste måde, vi finder relevant: at starte med det sidste, det mest udviklede som grundlag for en feltbestemmelse, der kan gås til historien med - og dette fordi at indgreb i historien netop er indgreb i det sidst udviklede. Vi har således set os udleveret til det fænomen, at arbejds-skitsen vi har produceret, med udgangspunkt i en bestemt situation eller central problemstilling for og i Regnbuen, som skulle være det bærende i dette projekt, bare er blevet kuld-kastet, som konsekvens af den praktiske udvikling og forandring indenfor den selvsamme periode, hvorunder vi har siddet og arbejdet med problemskitzen.

³ "Æggemaden" referer til Regnbuens almindelig struktur for onsdage vedrørende supervision, brugerarbejde og fællesmøde; medens "Firkanten" henviser til, at hver anden fællesmøde alene omhandler det socialpsykologiske/sociologiske. Strukturen blev tegnet på tavlen - heraf navnet.

De strukturændringer, der har været på tale, har på den ene side taget sit udgangspunkt i behovet for sikring af kontinuiteten i det terapeutiske arbejde, og på den anden side til sigtet at skabe organisatorisk rum for det socialpsykologiske/sociologiske arbejdsfelt.

FORARBEJDET MED EMPIRIEN.

Som nævnt ovenfor har vi stået med store problemer mht, hvordan vi har skulle strukturere vores indfaldsvinkel til analyse af rådgivningen, så vi ikke bare endte som halehæng til udviklingen. Samtidig har vi stået med problemet om, at det har været umuligt at nå at komme igennem alt det empiriske materiale.

Som en løsning herpå har vi til forarbejdet for dette endelige projektpapir den sidste lange periode metodisk arbejdet på 3 niveauer.

Niveau 1.

Vi har gået fællesmødebøger og alt relevant materiale igennem på vue-form. Vi er ikke gået ind i forløbsnoter og supervisionspapirer, idet det primært er rådgivningens organisatoriske og faglige historie, vi har interesse for, og fordi det er her, at rådgivningens problemer og udviklingsnødvendigheder synes at være lokaliseret. Denne historie kan selvfølgelig ikke ses uden greb om selve brugerarbejdet, men det er ikke dette, der aktuelt stiller sig problematisk for rådgivningen.

Begrundelserne for dette skridt har været, at kunne orientere os indenfor genstandsfeltet, idet der aktuelt ikke er nogen skreven historie om rådgivningens arbejde fra dens start og op til idag, hvad vi finder er en stor mangel - og måske endda også noget af grunden til, at det for tiden synes svært at kvalificere, hvordan denne begrundet skal udvikle sig videre. I denne materiale gennemgang har vi søgt at hæfte os ved, hvad der forekommer os at være centrale sigtelinier, som arbejdet i rådgivningen gennem tiden synes at have været styret af. Som centrale sigtelinier er fremtrådt: det alternative, den kritiske psykologi, det politiske udgangspunkt, den sociale orientering og den lokale indlejring i Studentarhuset. Dette er på den ene side sigtelinier, der kredser Regnbuens selvforståelse⁴ ind; på den anden side er det også sigtelinier, som igennem hele historien har været til debat og til tider omstridte, både mht til konceptionelt indhold og deres indbydes placering og vægtning.

Til sigtelinier skal også lægges de negativt afgrænsende: den traditionelle/kliniske psykologi, psykiatrien og dens biologisering, den systemiske terapi, samt "det åndelige overdrev" (New Age-bevægelsen), og her synes der til gengæld at have været en stor grad af konsensus mht deres faktiske indhold og praktiske konsekvenser.

Niveau 2.

Vi har ud fra dette søgt at danne en beskrivelse af Regnbuens aktuelle praksisform: hvad der arbejdes med for tiden, hvordan der arbejdes og hvilke perspektiver, der er formuleret for det videre arbejde. I denne beskrivelse har vi søgt at medtage de problemer af forskellig art, som har været særligt virksomme/krævende/konfliktende indenfor det sidste års tid. Dette skridt

⁴ Vi skal senere i opgaven indføre begrebet "identitet", idet selvforståelses-begrebet hen ad vejen viste sig utilstrækkeligt, herom senere.

for at nå frem til en slags fænomenbestemmelse af vores arbejdsgenstand.

De fænomenbestemmelser vi har gjort os har centreret sig om følgende - men det er så også her, at vi er stødt ind i, at de nærmest blev overhalet af historien, før blækket var tørt:

- konflikter af paradoksal karakter, hvor parterne på et meta-niveau er enige, men i praksis dårligt kan være i stue sammen - disse konflikter findes ikke mere, idet den ene side i konflikter af denne art har forladt rådgivningen.

- indkredsning af de givne organisatoriske strukturer i rådgivningen og arbejdsdelingen heri - for så at konstatere, at vores overvejelser herom ikke længere gav nogen mening, fordi de seneste ændringer i rådgivningens sammensætning og antal medlemmer simpelt dikterede nye strukturændringer.

- professionalitet og rekruttering: på den ene side hviler rådgivningens direkte brugerarbejde mere og mere på internt udviklede koncepter, der sikrer en større grad af bevidst formidlede handlepraksis'er fra rådgivere til rådgivere; på den anden side synes det at være blevet sværere for nye at koble sig på gruppen, der er i hvert fald færre, der har nærmet sig rådgivningen fra denne side. Spørgsmålet vi stillede os her var, om det er professionaliteten der er udviklet skævt, eller om grunden til den manglende tilgang omhandler noget for rådgivningen eksternt, såsom mere pressede studievilkår, større karriereræs, generel højredrejning - "kommunistforskrækelse", eller lignende.

- afmatning i rådgivningsgruppen. Er det aktuelt problematiske herfor at finde i selve arbejdskonceptet for rådgivningen, eller kommer det fra, at gamle aktivister i Regnbuen, over flere år, har ligget i en meget alvorlig og hård konflikt med okkulte grupper i Studentarhuset om demokrati, racisme, fascisme og nazisme⁵, og derfor ikke har været i stand til at mønstre ressourcer til at tage imod nye.

Niveau 3.

På dette niveau er vi så gået til Regnbuens historie med ovenstående fænomenbestemmelser som "før-begreb". Vi har søgt at anvende dem som sigtelinier til at indfange, hvilke faktiske forhold - af teoretisk og empirisk karakter - der kan siges at have betydning for, hvordan praksis har udviklet sig indenfor disse dimensioner. Dette skridt for at søge at skrive en slags praksishistorie mht de pågældende fænomener/problemer, dvs se hvordan de er blevet grebet, bestemt og hvilke konsekvenser dette har trukket med sig.

⁵ Vi vil her gøre opmærksom på et parallelt Anvendt II projekt, der som genstand netop har disse konflikter i Studentarhuset. Vi kender til projektet fordi forfatteren er del af samme arbejdskollektiv, som vi. Som sådan er det omtalte samt nærværende projekt dele af samme praksishistorie med forskellig genstandsafgrænsning, og for et mere samlet overblik turde vi forslå en læser at medtænke dette. Se J. Lund 93.

Vi har således udarbejdet flere praksishistorier, hvor det karakteristiske har været, at vi har måttet gribe tilbage til niveau 1, ligesåvel som den fornyede læsning har bidraget med nye vinkler på andre fænomenbestemmelser, som ellers ikke lige var i fokus. Det viste sig fx at en hidtidig upåagtet skjult uenighed vedr. konceptet om "total åbenhed" i det direkte brugerarbejde om det, der fra rådgiverside styrer handletiltag, samt begrundelserne herfor overfor den berørte bruger, var af afgørende betydning for at få greb om et brud i gruppen, som ellers umiddelbart var en konsekvens af konflikter, der udspillede sig om noget ganske andet, og som havde antaget en meget personliggjort form⁶.

Men samlet for de gjorde praksishistorier er, at de er brudstykker af en større og mere overgribende historie - netop den historie vi er ude efter.

Så selv om det har været frustrerende hele tiden at løbe panden mod en mur, se sit arbejdsprodukt som værende en til tider tom parentes, så har arbejdet med de tre niveauer samlet bidraget til, at et billede af Regnbuens samlede praksisfelt er trådt frem - i det mindste i nogle konturer, der ikke synes at ændre sig væsentligt fra een specifik praksishistorie-dimension til en anden. Det er dette billede vi starter med at lægge frem i opgavens første kapitel.

OPGAVENS OPBYGNING.

I kapitel 1 fremlægger vi således en beskrivelse af Regnbuens praksisfelt, som dette aktuelt sætter sig sammen.

I kapitel 2 vender vi tilbage til den historie, der fører frem til Regnbuen, dvs Regnbuens rødder.

Og i kapitel 3 søger vi at beskrive historien fra dengang og frem til idag.

I kapital 4 fremhæves de problemkomplekser, som denne historie har fremvist. Og vi søger at finde og afklare, hvori det problematiske er begrundet: er det i skæve eller manglende konceptionelle forhold tilbage fra starten af Regnbuen, er det koncepter der er blevet grebet forkert, og hvilke problemer er ikke blevet agtet, på trods af en afgørende betydning for den videre udvikling af rådgivningsarbejdet.

⁶ Den skjulte uenighed gik på, om "total åbenhed" er et ufravigeligt "must" og en etisk fordring altid, eller om en rådgiver kan nøjes med at have det som et perspektivkrav, således at rådgiver suverænt kan tillade sig at fravige det ud fra vurderinger om, at dette tjener en bruger bedst. Striden blev åbenbar, da en bruger-problemstilling ved en tilfældighed - og formidlet via fællesmødet - kom til at involvere centrale personer fra de to "gamle" supervisions-grupper. Mere herom senere.

1. REGNBUENS PRAKSISFELT.

Vi skal indlede dette kapitel med en mere formel beskrivelse af rådgivningen, inden vi går over til at indfange de heri væggede forhold. Efter dette skal vi kredse problemet, som det aktuelt synes at stille sig for rådgivningen, ind. Og kapitlet afsluttes med en fremstilling af vores teoretiske og metodiske grundlag, der som udgangspunkt bærer den efterfølgende analyse.

FORMELLE FORHOLD.

Siden 1985 har Regnbuen som alternativ psykologisk rådgivning været virksom i Studenterhuset. Den er gennem tiden blevet brugt af hundredevis af mennesker fra enhver afkrog af det sociale landkort, og med næsten enhver tænkelig problemstilling, medens mange flere gennem årene forgæves har søgt at få del i rådgivningens ressourcer. Fra rådgiverside har et sted mellem 40 og 50 psykologistuderende og psykologer været med over kortere eller længere tidsrum, medens rådgivningsgruppens størrelse i samme periode har varieret fra 6 til 25. Der var således 14 psykologistuderende involveret i opstarten (Mappe A2/ april 85); medens gruppen aktuelt ved årsskiftet 1992-93 består af 9 stabile aktivister, heraf to færdige psykologer, 3 personer på hvileplads, mest optaget til anden side - børn, opgave/specialeskrivning - samt 2 på orlov.

Den måde som rådgivningen selv præsenterer sig på i Studenterhusets nye folder om husets aktivitetsgrupper lyder således:

"Vi er en alternativ rådgivning, der består af psykologer og psykologistuderende. Siden midten af 80'erne har vi fungeret som Studenterhusgruppe, og yder frivilligt arbejde for mennesker i nød. Igennem årene har vi haft vejledning/rådgivning/terapiforløb - individuelt og i grupper - hvor vi er blevet brugt af studerende fra de forskellige fag, samt af andre der har fundet frem til os. Ved henvendelse bliver der, ud fra den livssituation og det problem man må stå med, lavet individuelle aftaler om, hvordan vi bedst kan støtte op omkring en løsning. Rådgivningsgruppen er aktuelt på 10 personer, og det tilstræbes at der i ethvert forløb er såvel en kvindelig som en mandlig rådgiver. Desuden følger vi som gruppe gensidigt de enkelte forløb, idet vi sammen superviserer hinanden. Vi har ugentlige fællesmøder med oplæg, både mhp at diskutere forskellige aktuelle problemstillinger, og for derigennem at udvikle teori om bedst mulig fremtidig praksis.

Vi er organiseret som arbejdskollektiv med udgangspunkt i forskning, uddannelse og formidling af psykologisk viden, for vi har måttet se i øjnene, at lige meget hvor mange ressourcer vi har til aktuelt problemarbejde, så er det generelt for lidt ift antallet af mennesker, der har brug for det. Vi søger derfor også at arbejde med udviklingen af langsigtede socialpolitiske tiltag, der kan minimere at konflikt, krise og nød indfinder sig. Som arbejdskollektiv er vi derfor også åben for og ser gerne andre faggrupper, der har lyst til at gå med i

arbejdet.

Aktuelt - november 1992 - har vi meget få frie ressourcer at tilbyde. Rådgivningen er gratis, og vi sikrer brugernes anonymitet. Vi har tavshedspligt, og der finder ingen registrering sted.

Vi kan kontaktes hver onsdag kl. 19-19.30 på tlf. 33 13 65 92

Eller i Studenterhusets Cafè hver tirsdag 15.00-18.00⁷.

I kraft af rådgivningens placering i Studenterhuset v/ Københavns Universitet er dens umiddelbare brugerflade de universitetsstuderende. Men den har fra sin start også set det som en vigtig og nødvendig faglig opgave at være formidler mellem universitet og det omgivende samfund. Rådgivningens brugergruppe er derfor de personer, der henvender sig. Ud over de universitetsstuderende er dette aktuelt: enlige mødre, tungt belastede unge (hvor prostitution og stofmisbrug er en baggrund for nogen), studerende/medarbejdere indenfor behandlingssektoren, nuværende/forhenværende psykiatriske patienter, arbejdsløse ufaaglærte/faglærte kvinder og mænd i 20-erne. Hertil skal lægges en uspecifik gruppe, der mangler sociale aktiviteter, hvor man kan nærme sig udviklingen af en basal evne til at tage vare på sig selv, alene og sammen med andre. Dette er ofte mennesker for hvem det at søge rådgivningsstøtte, bryder for meget med deres selvbillede om at skulle klare sig selv for enhver, ofte dyr pris.

Samlet gælder det for rådgivningens brugergruppe, at den overvejende er meget ressourcefattig, ofte med store sociale og familiemæssige baggrundsproblemer. Der er således fx mange med selvmord tæt på.

Det grundlæggende for rådgivningens arbejdsform er at tage udgangspunkt i problemerne, som de fremstår for brugerne, og i fællesskab med brugeren at udvikle denne problematik. Sigtet med denne arbejdsform er at udvikle en handleevne hos brugeren, der ikke bare løser op for den konkrete problematik og det ubehag, der er en del heraf, men som brugeren også kan benytte til at undgå/imødegå fremtidige problemer af psykisk og social art.

De forløb, der kommer igang i rådgivningen, varer fra mellem 3 til 6 måneder og op til 2 til 2 1/2 år, og med et gennemsnit på et halvt til et helt år. Og typisk med en samtale om ugen af en varighed på mellem 5 og 7 kvarter. En del forløb er mere krævende, og kan indbefatte periodisk daglig kontakt (eventuel telefonisk), hjemmebesøg, socialcentermøder mv. Der bliver aldrig arbejdet udfra på forhånd fastsatte tidsrammer.

Arbejdet er organiseret omkring onsdag eftermiddag og aften, og falder i tre dele⁸: Supervisionsgruppemøder, hvor udvik-

⁷ Fra Studenterhusets Folder, forår 1993 / i trykken.

⁸ Det er tre elementer, der er gennemgående fra den første periode efter rådgivningens start med brugerarbejdet. Strukturændringer har gået på deres indbyrdes placering; og hvordan nye arbejdsniveauer skulle indarbejdes.

lingen i de enkelte forløb diskuteres; Brugerforløb; og Fællesmøde, hvor der arbejdes med mere almene problemstillinger af specifik faglig/videnskabelig og eller politisk karakter. I dette forum varetages også praktiske og teoretiske opgaver ift rådgivningens drift iøvrigt. En stor del af brugerarbejdet, samt andet arbejde ifm rådgivningen foregår på ugens andre dage.

For at deltage i rådgivningsgruppen kræves det, at der minimum kan afsættes 10-12 timer ugentligt. Samtidig kræves der sådanne kvalifikationer ift arbejdsfeltet, at det vil være muligt for en deltager indenfor et tidsrum på ét til tre år, selv at gå ind som den ansvarlige rådgiver sammen med en "ny". De enkelte rådgivningsforløb varetages af rådgiverpar, der sammensættes bredest muligt mht erfaring, baggrund og køn. Nye i gruppen kommer således med i rådgivningsarbejdet ved at arbejde med i gruppens fælles arbejdsprocesser, inden de går med i det direkte rådgivningsarbejde under de "gamles" supervision og ansvar. Herigennem tilsigtes udviklingen af praksiskvalifikationer, der er mest mulig fri af model- og prøvehandlinger - hvad der ellers typisk er en udbredt kvalifikationspraksis - idet det er rådgivningens vurdering at sådanne går kvalitativt forbi det særlige og væsentlige, som det netop i enhver situation handler om at gribe i et udviklingsperspektiv.

Vi vurderer selve brugergruppen som en "tung" brugergruppe, og dette meget som en konsekvens af, at rådgivningen grundet årelang ressourcemangel i forhold til omverdenspresset - formelt har der været brugerstop siden 1989 -, alene går ind i brugerforløb, når henvendelserne er "uafviselige". Det uafviselige dækker primært over fem dimensioner: det er personer akut på vej ind i psykiatrien; det er personer der er psykotiske ved henvendelse (og hvor det ofte er andre, der tager en forhåndskontakt på deres vegne); det er personer, der har været igennem psykiatrien, eller som har en anden klientkarriere indenfor den traditionelle psykologi bag sig (herunder også fra Klinisk Institut/KUA); og endelig er der de marginaliserede politisk aktive, der af gode grunde ikke vil røre ved det etablerede (psykiatriske/psykologiske) system med en ildtang. Desuden henviser rådgivningen heller ikke andre studenterhusaktivister videre til anden side.

Der foregår således ikke en forhåndsvisitering ift psykologisk problemtypen, men derimod angående det tvingende i henvendelsens karakter. Dette betyder så også, at selv om rådgivningens formelle tidsramme er på 10-12 arbejdstimer om ugen, så fylder det meget mere - en problemstilling der i perioder er meget skærpet for de gamle aktivister i gruppen, der reelt kommer til at fungere som bagstoppere.

Så selv om gruppen og gruppens medlemmer suverænt og autonomt råder over, hvad de vil gå ind i og hvor meget, så er dette på ingen måde ensbetydende med, at der er særlig stor råderet over arbejdsbetingelserne og over de problemer, man som rådgivere må oparbejde en handleevne på. Særligt skærpet stiller dette problem sig ift, at det tit reelt er umuligt, at prioritere ressourcer til gruppens egne faglige udviklingsprojekter. Dette kommer fx til udtryk ved, at arbejdsmæssige fællesprioriteringer støder på uforudsete forhindringer, hvor aktuelle omverdensproblemer nærmest dikterer rådgivningen en bestemt anden

prioritering.

Eksempelvis skal nævnes, at gruppen i foråret 1992 havde planlagt at afholde en faglig "Åben Hus-dag" i Studentarhuset⁹, hvor det var tanken at forsøge at videreformidle rådgivningens historie og de tanker om terapipraksis, som herudaf var udviklet; men halvvejs inde i forberedelsen blev rådgivningen opsøgt af flere studentehusaktivister om opstart af brugerforløb. Valget var tidsmæssigt disse personers akutte problemer eller gruppens "eget" projekt. Det blev prioriteret at gå ind i brugerforløbene, fordi man ikke etisk kunne forsvare en "Åben Hus-dag" med konkrete studentehusaktivister som fravalgte brugere - selvom en sådan dag kunne have styrket både Regnbuens og Studentehusets faglige profil udadtil, samt have bidraget til at mindske den meget skærpede karakter af de interne huskonflikter¹⁰. Det sidste var primært grunden til at man havde sat projektet igang.

Det sidste år har således på mange måder været særlig turbulent for rådgivningen. Og det store problem er nu, hvordan man skal gå videre - ikke så meget med selve rådgivningsarbejdet, idet dette synes at være forholdsvis godt konsolideret - men med den organisatoriske og fagpolitiske ramme herom. Det er til en kvalificering heraf, at dette projekt skal bruges. De beslutninger der tages herom vil selvfølgelig ikke kunne undgå at virke tilbage på, hvordan også det direkte brugerarbejde videre skal forløbe.

For at komme hen imod en adækvat problembestemmelse af det nuværende "princip" (Marx) skal vi i det følgende kredse Regnbuens aktuelle praksis ind på det grundlag, der allerede er skitseret.

Vi skal gøre det ved at søge at "fastfryse" et øjebliksbillede af dens virksomhed. Men for at et sådant øjebliksbillede som fænomenbestemmelse også kan afsløre de forhold, der er i bevægelse, skal vi danne dette billede ud fra to akser: en længdesnitakse, der medtager hvad vi kan finde af forhold der har forandret sig indenfor det sidste år, og efterfølgende en tværsnitakse, hvor vi søger at beskrive aktivitetsområderne i rådgivningen som de aktuelt sætter sig sammen.

PRAKSISFORANDRINGER: ET LÆNGDESNIIT MHT DET SIDSTE ÅR.

For det første er rådgivningsgruppen radikalt forandret bare indenfor det sidste år mht interessefokus/felter og fagpolitisk standpunkt.

Der var indtil foråret 92 en stor gruppe i rådgivningen, der, uden at være særlig involveret i det direkte brugerarbejde, brugte megen energi og fagligt knofedt på at indkredse og tydeliggøre begreber for psykiske forstyrrelser, så at sige teori om psykopatologi - og her med særlig tyngde omkring begrebet om "selvfjendskab", som det er udviklet af U.Holzkamp-

Osterkamp og senere K.Holzkamp¹¹. De fleste af disse personer har nu forladt rådgivningen. Denne begivenhed er, af de tilbageblevne, blevet omtalt som "den store udmelding".

De nuværende aktivister har været meget foretagssomme i det forløbne år, og der er kommet mange nye arbejdsniveauer med i rådgivningens praksisfelt, men hvis genstande enten ligger på kanten af selve rådgivningsarbejdet eller som ligger på helt andre praksisniveauer. Det gælder kampen for demokrati i Studentehuset¹², - som i kraft af sine indholdsmæssige aspekter må siges at høre til på kanten af rådgivningspraksis, men som har fyldt utroligt meget i rådgivningsgruppen, både som arbejdsopgave og som noget internt omstridt. Striden herom var ikke uden betydning for den konflikt, der endte med "den store udmelding". Det konkrete arbejde for demokrati har bl.a. været: det empirisk-teoretiske studie af manipulationsformer og -teknikker for på fagligt grundlag at udvikle interventionspraksis som modmagt heroverfor, samt studie af afværgeprocesser i grupper for udvikling af solidariske interventioner heri.

Et andet arbejdsniveau under udvikling er virksomhed indenfor det anti-fascistiske felt, her med særlig vægt på 2 aspekter: de praktisk-teoretiske organisatoriske udviklingsopgaver og de deraf kommende problemstillinger¹³; samt de historisk-teoretiske opgaver særligt centreret omkring studiet af fascismens (nazismens) okkulte rødder¹⁴. Denne virksomhed blev af nogle vurderet nødvendig både ud fra generelle samfundsmæssige udviklingstendenser, men så sandelig også udfra interne tendenser i Studentehuset.

Det samme gælder for så vidt også for et andet arbejdsniveau, som er kommet med indenfor det sidste år, nemlig det anti-racistiske arbejde¹⁵. Her har det dog særligt været mobilise-

¹¹ For reference se Holzkamp 83.

¹² Det omhandler særligt 4 Regnbue-aktivister - undertegnede samt Jesper Lund og Kalle Birck-Madsen - som har følt sig tvunget til at engagere sig direkte i de igangværende konflikter i Studentehuset, og som har forsøgt at arbejde med disse på et fagligt grundlag. For en nærmere uddybning af dette, jvf J.Lund 93.

¹³ Her tænkes særligt på etableringen og udviklingen af Anti Racistisk Netværk (ARN), hvori to Regnbue-aktivister - Anne Jønsson og særligt Jesper Lund - har været bærende kræfter. ARN er et forsøg på at samle de anti-fascistiske og anti-racistiske kræfter på landsplan igennem at koordinere informationer, aktiviteter, tanker og erfaringer, samt på at tilvejebringe det praktiske grundlag for virkeliggørelsen af "aktionsenhed mod fascismen". Se endvidere bilag nr. 2.

¹⁴ Jvf. J. Lund 93.

¹⁵ Studerende mod Racisme (SMR) blev startet i januar 1992 på initiativ af to Regnbue-aktivister - undertegnede - og har i det forløbne år arrangeret debatmøder, happenings, aktioner mv mod racisme. SMR er organiseret som en aktivitetsgruppe i

⁹ Se mappe A5 og fællesmødebog 11.

¹⁰ Jvf. J. Lund 93.

ringen af de universitetsstuderende mod fremmedhadet og den spirende racisme, der har været hjørnestenen.

For det andet er gruppen i løbet af bare det sidste år vokset fra 15 personer til 25 - ved tilgang af personer fra Anvendt Socialpsykologi-grenen samt af nystartede på studiet - og svundet tilbage igen til de ca 12, den aktuelt består af. Dette rejste et væld af nye problemstillinger, der langt fra har fundet nogen videre almene løsninger. Problemer som fx omhandlede: konkret arbejdsorganisering ud fra antal deltagere, rumindretning og specifik faglig interesse; vidensformidling mellem de interne arbejdsstrukturer; synliggørelse og reorganisering af reproduktive praktiske opgaver; samt videreformidling og tilgængeliggørelse af rådgivningens historie overfor nye deltagere.

Vokseværket, der var ganske uintenderet fra rådgivningens side på daværende tidspunkt¹⁶, skærpede problemet med, hvor mange "hoveder" et bæredygtigt fællesmøde på 3 timer om ugen kan bære. I en lang periode var der gennemsnitligt over 20 tilstede, og dette var en umulig størrelse at arbejde med. Måske fordi der var så mange nye, og fordi en gammel konflikt mellem gamle fyldte uden at kunne blive ordentligt afklaret. Dette bragte en stor usamtidighed med sig, men blotlagte også nogle mere generelle problemer ved rådgivningens arbejde; medens nye hidtil var blevet taget med ind i brugerarbejdet via det direkte arbejde i og med gruppen som sådan via en støtteperson, så var gruppens arbejde så komplekst, at dette ikke længere var muligt, og samtidig var der ingen formaliseret "kvalifikationsstruktur", der rakte ud over den personlige indføring i arbejdet. Når "nye" optrådte som gruppe var det mao ikke muligt for Regnbuen at handle adækvat. Medbestemmende herfor må også agtes det faktum, at en hidtil ukendt positionsbestemt flade af nye deltagere var opstået: de "nye nye". Det drejede sig om personer med et meget overfladisk - om overhovedet noget - kendskab til marxisme og kritisk psykologi, hvoraf flere samtidig lige var startet på studiet. Vi ser dette som følge af, at de generelle studiebetingselser på Psykologisk Laboratorium er blevet nærmest støvsuget for psykologisk viden og praksis af samfundsrelevante karakter. Dette synspunkt finder vi også bekræftet af de selv samme folk, der søger og har søgt Regnbuen.

Der blev gjort forskellige tiltag for at komme om ved dette. En "akutpakke" med centrale tekster blev sat i værk, som nye, der

Studenterhuset, og består af ca.30 aktive fra et bredt spektrum af universitetets forskellige fag. Desuden udgik initiativet til etablering af Anti Racistisk Netværk (ARN) fra SMR - nærmere betegnet fra Regnbue-aktivisten Jesper Lund - som også stadig varetager den sekretærielle kontinuitet i ARN.

¹⁶ Året før forsøgte rådgivningen sig med "Vinteroffensiv 1990". Der blev inviteret ind til samarbejde og udvikling af eksisterende og potentielt nye praksisfelter (se bilag 3), men der kom en! En færdiguddannet psykolog, der viste sig at volde rådgivningen store problemer med sin arbejdsløshed.

samtidig var blevet opfordret til at organisere sig omkring det at være ny, kunne læse sammen i de timer, hvor andre havde brugerforløb. Dette projekt blev dog aldrig fælles i praksis - kun som intention - og endte med at hænge på et par gamle, der i forvejen var overfordret. Akutpakken nåede så langt, at den var klar til mangfoldiggørelse, men på det tidspunkt havde mange nye allerede givet op overfor at finde ind i arbejdet.

Desuden søgte man at indføre et ekstra gruppeniveau ud over supervisionsgrupper (hvoraf der nu var 3) og fællesmødesammenhæng: storgrupperne. Således at meget af det generelle arbejde kunne tages i mindre gruppesammenhænge. Men konsekvensen var, at der blev brugt urimeligt meget tid på at bevæge sig mellem forskellige mødesammenhænge indenfor samme snævre tidsramme. Samtidig var det - og dette var måske det mest afgørende - uklart for alle, hvilken indholdsmæssig funktionsbestemmelse/nøgle fællesmødestrukturen ift storgruppeniveauet skulle arbejde på grundlag af. Hermed umuliggjordes også den bredere informationsformidling, samtidig med at mange ikke-formaliserede, men faste arbejdsopgaver "blev tabt" i strukturen, hvorved arbejdsdelingen blev trukket urimeligt skæv, idet disse kom til at hænge på gamle, nærmest som deres private ansvar.

En anden problematisk side ved dette var, at det under de eksisterende betingelser var umuligt for gamle at prioritere ressourcer til fælles at bringe et gammelt projekt om brugerdokumentation ud af det dødvande, det var havnet i; fordi ressourcerne blev slugt af det, at indføre nye i det direkte rådgivningsarbejde, samt af de reproduktive praktiske opgaver. Dokumentationen af arbejdet blev samtidig anset som en nødvendig forudsætning for udviklingen af et nødvendigt alment kvalifikationskoncept for generaliseret videreformidling af arbejdssteori og metodik. Sigtet med brugerdokumentationen var - ud over ekstern formidling til fagfæller - også at kunne bygge kvalifikationstilegnelse direkte ind i den samlede rådgivningsstruktur på et ikke-personbundet niveau. Det havde længe været vurderet nødvendigt at skabe betingelser for, at gamle kunne frigøres til de, for dem og dermed også for gruppens overlevelse på længere sigt, særlige fælles udviklingsopgaver, men pga af alle de turbulente forandringer formåede dette aldrig at antage kollektiv karakter. Derved var det heller ikke muligt aktivt at gå ind i arbejdet med opbygningen af en indholdsmæssig, i arbejdet bærende, strukturelt udviklet kvalifikationsorganisering, der var behov for for nye aktivister.

Og for det tredje er der sket den bevægelse indenfor det konkrete rådgivningsarbejde, at det aktuelt er kommet til at hænge på meget få personer, 3 Regnbue-aktivister, der alle er "gamle", uden at antallet af brugerforløb er blevet formindsket. Dette ligger som tidligere på ca 20 i snit, ugentligt. Det at der aktuelt er så få aktive i det direkte rådgivningsarbejde skyldes nu også nogle faktorer af mere "formidlet" karakter. Flere, nærmest mange gamle aktivister har fået børn. Og på nær et par stykker har alle i rådgivningen bevæget sig på den mere intime side af deres liv vedrørende flytninger og kollektivdannelse indenfor bare det sidste halve år. Så har "FAR A-KASSE ædt nogen af kammeraterne til lønarbejde og andre tvangsforanstaltninger", som en gammel aktivist har udtrykt det. Dette sidste dækker over den kendsgerning, at der er et

stigende marginaliseringspres ift folk på A-kasse og andre overførselsindkomster.

Samlende kan vi sige, at situationen i rådgivningen aktuelt synes at være dér, at der på den ene side ikke er en samlet og fælles konceptuel platform at handle ud fra eller handle sig bevidst ind i fremtiden med som rådgivning, medens der på den anden side igennem de sidste par år har udviklet sig en meget differentieret kollektiv arbejdsdeling, der varetager et meget bredt spektrum af forskelligartede opgaver til både praktisk og politisk sikring af den selvsamme fremtid.

PRAKSISFORANDRINGER: ET TVÆRSNIT MHT DET SIDSTE ÅR.

Til en bestemmelse af tværsnittet vil vi fokusere på de forhold, der har bevæget sig på det "kapacitionelle" område. Ved dette skal vi forstå det, som det rent faktisk er kollektivt-personlig handleevne overfor.

Centralt står her, at rådgivningen det sidste to år har arbejdet sig skridt for skridt ind i den aktual-empiriske forskningsmetode, der ligger i den kritiske psykologi. Gruppen har i fællesskab oversat kapitel 9 i "Grundlegung der Psychologie" af Holzkamp¹⁷, og samtidig er dette blevet diskuteret fortløbende. Man var færdig med den endelige bearbejdning heraf foråret 1992. Meningen hermed var at forberede et fælles konceptuelt grundlag for en detaljeret dokumentation af selve brugerarbejdet.

Samtidig med ovenstående fællesarbejde har gruppen prioriteret en rekapitulation af gamle og centrale Regnbue-papirer omhandlede "teori om terapi". Tanken med dette var dels at bringe nye aktivister med ind i tidligere tiders tankegang, og dels et forsøg på at komme tættere på de grundtræk, der ligger for en sådan teori om terapi. I dette skjuler der sig det forhold, at netop "teori om terapi" er det mest centrale koncept i og for rådgivningens praksis, men også at det er det mest udfoldede. Det er blandt andet gennem dette koncept, at man søger at overvinde den traditionelle psykologis og psykiatriens ensidige påvirkningstankegang, så at sige den tankegang, hvor den professionelle suverant gør sig sin diagnose på den andens vegne, og ligeså suverant anvender denne som udgangspunkt og grundlag for at ordinere den specifikke behandling. Med den genindlæggelsesprocent, der er indenfor det offentlige (særligt psykiatrien) på 75 procent¹⁸, er der al mulig grund til at søge nye veje. Og fra rådgivningens side er denne høje procent blandt andet blevet forbundet med, at en rådgivning/terapi, der

¹⁷ Se Holzkamp 83.

¹⁸ For nærmere om tilstanden indenfor det etablerede behandlingssystem ved en Regnbue-aktivist. Se K.Birck-Madsen 91.

ikke reelt muliggør, at den berørte selv kan være subjekt for sin egen rådgivning/terapi, aldrig kan tilvejebringe betingelser for en handleevne hos den berørte (jvf Dreier), der kan forhindre eller imødegå fremtidig handlen sig ind i fornyet restriktivitet, endog på samme område. Det er endvidere heller ikke noget særsyn, at brugere af rådgivningen, på vej videre - når de bliver spurgt om, hvad der var har været vigtige forhold for dem af positiv og negativ art mht støtten fra rådgivningens side - nævner det, selv at have haft mulighed for at være aktiv i opstillingen af de problemer, der var væsentlige at arbejde med, som positivt. Udtalelser af ovenstående art er mere reglen end undtagelsen, når det gælder personer, der tidligere har været involveret i rådgivning/terapi til anden side, før de begynder i Regnbuen.

Ovenstående to arbejdsniveauer - aktual-empirisk forskning og teori om terapi - har været produktive mht som rådgivningsgruppe at formulere sig mere specifikt mht terapeutisk arbejds-metode på et generelt niveau. Og vi skal derfor citere en forholdsvis lang passage fra en fondsansøgning til Socialministeriet, som gruppen i fællesskab udarbejdede efteråret 1992:

"Lige så "let" det er for os at "kigge ind" i dette felt, ligeså svært er det også for os at arbejde systematisk med en både teoretisk og praktisk almengørelse af det. Og det handler om karakteren af vores tilgang til arbejdet - vores eksistensgrundlag - hvor vi indtil videre må se os som stående meget alene, uden nævneværdig mulighed for i positiv forstand at støtte os særskilt til andres erfaringer. Specifikt drejer det sig om, at når tilgangen til brugerarbejdet er social- og personlighedspsykologisk problemudvikling, modsat det udbredte koncept om praksisstyring gennem diagnostiske behandlingstiltag, at så vides det først, når problemet gennem fælles praksis så at sige er gjort løseligt, hvad det hele handlede om, og hvorfor det kom i stand. Denne ift gængs praksis indenfor området "omvendte diagnostik" rejser et væld af nye og endnu uløste metodiske (og efterfølgende teoretiske) problemstillinger mht en videregivelse af konkret rådgivningspraksis, det være sig i teoretisk form og som konkret erfaringsformidling. Det vides kun med sikkerhed, men her også ned i detaljen, hvad der ikke skal gøres eller sættes i værk. Men hvordan arbejdet i positiv forstand skal foregribes, det er nødvendigvis åbent og til stadighed til fælles debat og afgørelse.

For udvikling af praksis og den foregribende bestemmelse heraf stilles vi derfor hele tiden med en åben midte, hvorom der kun kan siges noget meget alment, og som kun et videre enkeltteoretisk udviklingsarbejde og et arbejde med afgrænsning til faldgrupper kan kredse nærmere ind: har vi ikke alle relevante udgangsbetingelser med for en systematisering/generalisation af praksiserfaringer med specifikke enkeltforløb, så kan det hermed gjorte koncept, ift andre/nye brugere, blive til een for dem fremmed effektivisering af vores praksis, fremfor til et bidrag til udviklingen af "deres", idet der modsat det intenderede - og for personlighedspsykologisk udvikling kontraindicerede - ubegræbet arbejdes diagnostisk behandlingsmæssigt; eller også er der faren for, af angst for fremmed effektivisering, at rådgiversiden forestillingsmæssigt stiller sig på bar bund

hver gang et forløb kommer i stand, men her vil tidligere rådgivningserfaring med samme problemstillinger skjult kunne sætte sig igennem på en for alle parter ukonstruktiv og ikke fælles foregribende måde.

Det her beskrevne problem er generelt uløst indenfor subjektvidenskabelig forskning, og det er også det problem, der gør, at vi hellere vil tage mindre, om det så skal være de mindste skridt, både socialpsykologisk og terapeutisk/klinisk, og bevidst kooperativt derfor være så grundige som muligt i udviklingen af en mere differentieret rådgivningspraksis, end vi vil se os bidragende til en forfladigelse af såvel vores eget arbejde med brugerproblemer som af selve området, hvor der er koncepter og teknikker nok, men ikke nogen særlig problembevidsthed om deres begrundede sagsmæssige anvendelse i hvert enkelt særlige tilfælde. Med en sådan arbejdsform stiller vi også det basale krav til hinanden, at man er (eller har gjort sig) bekendt med alle relevante teordannelser indenfor det problemfelt, der bearbejdes - også de koncepter, man på forhånd måtte være uenig i. For uden dette vil det kun være muligt at træde op som konkurrent til andre/andet og ikke med kollektivitet" (Regnbuen 1992).

Ud over at ansøgningen til Socialministeriet blev imødekommet med 20.000,- kr - ligesom året før - så ligger der for os at se i det ovenfor citerede, at rådgivningsgruppen så småt synes at kunne formulere sig mere målrettet, også mht den kommende erfaringsopsamling af det direkte brugerarbejde.

Noget lignende gælder supervisionsarbejdet i rådgivningen. Også dette er blevet bestemt nærmere¹⁹. Et yderligere "område", der også falder indenfor det kapacitionelle felt, er, at rådgivningens grænseflade til omverdenen markant ændrer sig. Det gælder internt i Studenterhuset og det gælder eksternt overfor andre organiseringer udenfor Studenterhuset. Medens rådgivningen tidligere, indtil 1989-90, var en af få grupper i Studenterhuset, der på daværende tidspunkt ikke var åbent dagligt via en café, hvad det er idag, og som følge heraf kunne "passe sig selv", så betyder Studenterhusets udvikling og generelle åbning, at rådgivningen bliver synlig i det daglige studenterhusarbejde. Det bliver af betydning for hver enkelt aktivist at tage med i sin handleevne, at man potentielt også er "på arbejde som psykolog", når man handler i huset. Var det tidligere muligt at skulle sit virke i rådgivningen fra alt andet, så er dette nu umuligt, med mindre man da vælger kun at prioritere at komme onsdag eftermiddag og gå hjem igen ved midnat. Nogle aktivister vælger dette, blandt andet ud fra gennem en lang årrække at have været aktiv i huset og ønske noget andet. Andre ser derimod muligheden for at oparbejde den socialpsykologiske side i rådgivningen mhp specifik udvikling af nye arbejdsniveauer, der så at sige kan foregå at sociale problemer udvikler sig til individuelle psykiske problemer/forstyrrelser. I et forebyggelsesøjemed betinger de to arbejdsfelter - det kliniske og det socialpsykologiske - også hinanden, for i den grad det er muligt både teoretisk og praktisk at bestemme, ikke bare hvordan typiske brugerproblemer overvindes,

¹⁹ Se Jesper Lund, Regnbue-papirer efteråret 1992.

men også hvordan de sociale og individuelle grunde og betingelser er for at de kom i stand som personlige problemer, at da vil det være muligt at ekstrapolere praksistiltag, således at der målrettet vil kunne arbejdes forebyggende ift mennesker i analoge socialpsykologiske problemsituationer, hvad der så i anden omgang vil give anledning til nye problemstillinger i udvidet forebyggelsesmæssigt sigte.

Man kan derfor sige, at ændringer i rådgivningens grænseflade - der indadtil kun indirekte er formidlet gennem rådgivningens eget arbejde gennem dens bidrag til åbningen og udviklingen af Studenterhuset - fremtvinger et aktuelt arbejde med en indtil da noget passiv akse, nemlig det socialpsykologiske. Som nævnt tidligere starter dette arbejde internt i Studenterhuset på et overordentligt konfliktfyldt grundlag.

I forhold til brugerarbejdet fremtvinger dette endvidere nye arbejdsniveauer, fx når man som Regnbue-aktivist enten serverer for sin bruger i cafeen, eller endog deler cafe-vagt sammen. I starten blev dette arbejdsniveau slået an med vitsen: "Kan man danse med sin bruger?" Senere har det vist sig, at der ligger mange andre og dybere niveauer i det at være del af samme overlejrende sociale strukturer/lokalmiljø, fx hvordan man skal gå konkret til værks i selve brugerarbejdet, når man ved, at nogle huskonflikter, man selv står i, direkte eller indirekte berører ens bruger, og også hvordan man går til værks med informationer, som man erfarer så at sige ekstra-terapeutisk, og omvendt hvordan man forholder sig til oplysninger at betydning for husets fælles anliggender, som man i konkret brugerarbejde bliver vidende om.

Rådgivningen har endnu ikke noget alment koncept for problemstillinger af denne art, men gør det, at man arbejder åbent ift brugeren med sin egen anticipation af, hvad der muligvis kan stille sig som grænseproblemer af denne art²⁰. I forhold til traditionel rådgivning/terapi-praksis kan man sige, at Regnbuen bevidst bryder med forestillinger om neutralitet, og at kun det i terapien erfarede er det terapeutisk legitime. Det skal også tilføjes, at når grænsen mellem forskellige informationskomplekser overskrides i Regnbuen, så gøres dette for det første åbent, og for det andet gøres det kun, når det er muligt på begrundet vis at vise dets direkte relevans ift det, der i forvejen arbejdes med i rådgivningsforløbet.

Udadtil ændrer rådgivningens grænseflade sig også. Medens kontakten til andre græsrodder/organisationer indtil 1990-91 primært tog form af enkeltpersoners arbejde hermed, fx ift Socialistisk Forum, BZ/det Autonome miljø, Galebevægelsen og B-holdet, så bliver det mere og mere en kontakt, der går fra gruppe til gruppe, hvor Regnbuen nok er en psykologisk rådgivning, men på dette niveau er det primært at se som fagligt arbejds-kollektiv, der trækker sin del af et mere overgribende arbejde for en radikal samfundsforandring. Man kan fx møde "sin bruger" fra rådgivningen i den samme bus, på vej til inter-

²⁰ Rådgivningen kender også til det - til tider udbredte forhold - at stå i skarpe konflikter ift andre grupper i Studenterhuset, men alligevel blive opsøgt af personer herfra mht brugerforløb.

national anti-fascistisk demonstration i Lund²¹ - ikke som to privatpersoner, men som momenter af forskellige organiseringer. Et sådant møde kan også finde sted i Berlin eller på Rådhuspladsen! Der er en tendens til en omvendning i rådgivningens arbejde af, hvad der med Rubin kan kaldes figur-grund mht person/organisationsforholdet.

Til det samlede for ovenstående fremstilling af forandringer i grænsefladen og omverdensberøringen for rådgivningen skal tilføjes, at det sidste år har medført en forandring i rådgivningens egen selvforståelse af sit virke. Medens Regnbuen tidligere beskrev sig selv udadtil gennem at "være en alternativ psykologisk rådgivning" og indadtil som "et fagligt arbejdende kollektiv", så er der gjort den forbindelse af disse bestemmelser, at Regnbuen idag ser sig selv igennem det at være "rådgivningsgruppen Regnbuen". Dette spejler for os at se det nyudfoldede, at rådgivningen i praksis er blevet en del af en større kollektiv arbejdsdelt organisering, hvilket også centralt kan aflæses af, at rådgivningen idag står med en bred vifte af meget forskellige arbejdsfelter, som der er direkte kontakt til, og som der også umiddelbart vil kunne gåes nærmere ind i. Dette forudsætter dog, at der tilvejebringes et økonomisk grundlag herfor. Og vi skal her citere fra Regnbuens ansøgning til Socialministeriet/Projekt Udviklings Fonden, hvad rådgivningen har søgt penge til:

"De midler vi søger for 1993 søger vi til følgende områder i vores arbejde:

1 - midler til dækning af daglige udgifter til mad, papirvarer, porto, kopiering. Vi bruger idag ca 1800,- kr månedligt, eller 21.000,-kr pr år.

2 - midler til start på et brugerdokumentationsprojekt. Det vil dreje sig om bogindkøb, anskaffelse af tidsskifter, manualer, kopiering af materiale, korrespondancer med fagfæller og andre faggrupper, kurser mv. Formålet er dels at skabe et materiale for os selv til videre bearbejdning og dels at tage skridt til en nærmere offentliggørelse af rådgivningspraksis. Vi har svært ved at vurdere, hvad det vil koste at komme ordentligt i gang, men vi forestiller os, at midler hertil vil kunne løskøbe flere af os ift de lønarbejdstimer, det idag er nødvendigt at have bare til anskaffelse af fagligt materiale. Et overslag i rådgivningen over, hvad vi samlet investerer i specifikt psykologisk og sociologisk materiale - selv om vi i udstrakt grad allerede anvender hinandens - er 7.000,- kr pr måned eller

²¹ Lund er - ud over at være en by i Sverige - også en gang om året mødested for "30.november foreningen", som er en fanklub af den imperialistiske krigerkonge Karl d.12. De senere år er foreningens mindemarch gennem Lunds gader blevet inficeret, næsten overtaget af heilende nazistiske skinheads, uden at det har afstedkommet nogen som helst protest fra foreningens egen side. Siden 1991 har internationale anti-fascister resolut forhindret disse marcher, og politiet har måttet borteskortere fascisterne i busser, da de ikke mente at kunne garantere deres sikkerhed.

84.000,- kr pr år. Kan bare halvdelen heraf dækkes, ser vi det muligt at komme langt ind i dokumentationsprojektet.

3 - rådgivningen har specielt de sidste to år etableret sig som en mulighed for tungt belastede unge i Storkøbenhavn. Og vi synes både at være blevet en kendt og troværdig rådgivning i disses forskelligartede miljøer. De forløb, der kommer i stand adskiller sig ikke nævneværdigt fra andre forløb, når der ses bort fra at de tit koster af rådgivernes privatøkonomi til fortæring og eventuelle busbilletter, der er brug for. Af og til støder vi imidlertid på, at bare der var midler til en rejse hjem til forældre, gamle venner, en tur på landet (hvor vi har kontakt til kreative miljøer), til et aftenskolehold eller til noget genbrugstøj - som det er meget svært, for ikke at sige umuligt at få de respektive socialcentre til at gå ind i, når det står lige for - at så kunne meget løses med få midler. Det er på ingen måde tanken at have en kasse at dele ud af, men at have en pulje i størrelsesorden måske 5.000,- kr pr år, der anvendt hertil vil gøre underværker, når situationer af ovenstående art opstår.

4 - rådgivningen har over tid altid nogle enlige mødre med børn, der bruger os. Det er moderen, vi primært arbejder med, og hvor vores tiltag overfor børnene mest er af sociopædagogisk art, hvad der også er kompetence til i rådgivningen. Men vi føler os fattige ift at give børnene et miljø, når de er hos os. Midler til indkøb af legetøj, der vil kunne danne grundlag for et nærmere arbejde med de børn, vi møder, vil kunne understøtte vores arbejde med moderen. Et skøn til legetøj er et engangsbeløb på 5.000,- kr.

5 - i rådgivningen har der eksisteret en problemafklaringsgruppe de sidste 4-5 år. Den er lagt indenfor rådgivningens almindelige åbningstid onsdag aften, hvor der også er fællesmøde og supervision, og den kan derfor med sin begrænsede tidsramme på to timer kun bære 2-4 brugere. Den fungerer som en nøddør, som brugere kan gå ind igennem, når vi ikke kan tilbyde enkeltforløb, men heller ikke ser os i stand til at henvide videre. Men pga dens minimale størrelse er den oftest lukket for nye brugere. Vi vil derfor godt kunne bruge at etablere en anden og større gruppe uden for vores onsdage - ikke som en decideret terapigruppe på nuværende tidspunkt - men som en kreativgruppe - en tagen-vare-på-sig-selv gruppe - der evt også er åben overfor de brugere, der allerede er i enkeltforløb, men som vil kunne bruge også at arbejde med disse sider. Vi forestiller os en gruppe, der arbejder med dans, tegning, drama, afspænding mv. Til indkøb af materialer hertil søger vi midler til en ghettoblaster, farver og papir, samt skumgummimadrasser. Et engangsbeløb på 8.000,- kr.

Ovenstående 5 områder er en ønskeliste til, hvad vi kunne tænke os at råde over. Og vi er på det rene med, at punkt 2 - 5 vil kræve flere tidsmæssige ressourcer, end vi idag bruger og råder over. På den anden side har vi den erfaring med de midler vi blev tildelt for 1992, at det har lettet vores arbejdsproces betydeligt og frigjort overskud" (Regnbuen 92).

Regnbuen fik som nævnt kun 20.000,-kr. Uspecificeret - bedre end specificeret! Ift at rådgivningen er stillet med ovenstående brugerproblemfelter, så at sige inde på livet, kan det forekomme paradoksalt, næsten absurd, at der indenfor det offentlige - stat, amt og kommune - ofres enorme ressourcer på den opgave bare at komme i nærheden af, og overhovedet få kontakt med de problemer, som folk står og går med, og dét kontakt på en sådan måde, at de berørte kan se det som et aktivt at være med til at ville forandre deres liv til et mere tåleligt.

Ovenstående forandring i rådgivningens grænseflade kommer markant til udtryk ved, at nærmest alle brugere spørger om de kan henvise andre til rådgivningen, hvilket generelt må handle om en stor åbenhed fra brugernes side ift deres egen sociale livsramme, om at de går i rådgivningen, hvad der også er adskillige konkrete eksempler på, samt at de kan se det som en mulighed for andre.

Samlet om forandringen i grænsefladen vil vi sige, at der synes at være en bærende tendens inden for brugerfladen i retning mod en afindividualisering og afpersonalisering af det at have problemer med det kapitalistiske hverdagslivs betonnur! En sådan forandring kan omhandle ændringer i brugerfladen, men den kan også omhandle forandringer i rådgivningens måde at arbejde med psykiske problemer på, men for at svare entydigt herpå - finde hvad der determinerer hvad og på hvilken måde, hvis spørgsmålet overhovedet er stillet rigtigt, for det kan også omhandle samfundsmæssige forhold af mere overgribende karakter - er det nødvendigt at gå specifikt ind i en analyse af det konkrete brugerarbejde. Det ligger udenfor dette projekt.

PROBLEMBESTEMMELSE.

Som nævnt i indledningen har det at arbejde med Regnbuens praksis afledt flere forskellige problembestemmelser, som alle viste sig ikke at gribe selve problemkernen. Det omhandler: - konflikter af paradoksal karakter; - organisatoriske strukturændringer af tilsyneladende umiddelbar karakter; - professionalitet og rekruttering; - samt afmatning i rådgivningsgruppen. Til gengæld medvirkede de forskellige afledninger til, at et stadigt mere entydigt billede af selve Regnbuens rådgivningsarbejde trådte frem. Det er dette billede, som vi har lagt frem med det indtil nu præsenterede i dette kapitel. Samtidig må de afledte problembestemmelser være at se som særlige momenter i dette billede, og ikke kun som begrænsede tankeformer, eventuelt alene præget af "umiddelbarhedstænkning"²² hos os.

Vi skal nu søge, ud fra det fremstillede billede af Regnbuens praksisfelt, at vurdere det tidligere problembestemmelser mht deres status, gyldighedsområde og indbyrdes placering. Målet - eller skulle vi sige håbet - er, at det herigennem viser sig

²²Jvf Holzkamp 83 kap.8

muligt nærmere at bestemme, hvad dét problem af anden orden er, som de samlet bevæger sig igennem.

Kigger vi først på "konflikter af paradoksal karakter" - hvor det omhandlende var, at parterne på et teoretisk kritisk psykologisk metaniveau var enige, men ellers i praksis ikke kunne finde ud af at finde konkrete fælles interesser sammen - så er det muligt at sige, at den kritiske psykologi faktisk tilbyder en metode til afklaring heraf, nemlig den, at man må gå et niveau op over det niveau, som man konflikter på²³. Dette var almen viden i gruppen. Niveaueet over den kritiske psykologi på det kategorielle niveau er det samfundsteoretiske, dvs niveaueet for, hvad en kollektivt organiseret indsats indenfor det psykologiske område skal handle om. Siden konflikterne førte til, at den ene pol heri forlod rådgivningen, er det altså indenfor problemer i den kollektive organiserings rettet, at vi skal søge de springende momenter for denne problembestemmelse.

Går vi videre med "organisatoriske strukturændringer af tilsyneladende umiddelbar karakter", så må vi konstatere, at de foretagne strukturændringer nok havde ydre initieringsgrunde i vokseværket, men betingelsesgrundlaget for at det ikke kollektivt var muligt at vokse, dét må findes i, at der ikke var en fælles rettet omring, hvad der skulle vokse. Og dette vel at mærke uden at de divergerende interesser var gjort til fælles genstand for afklaring. "Konflikterne af paradoksal karakter" kan således tænkeligt omhandle en skjult strid om, hvorvidt de forskellige interesser skulle afklares samlet.

Den tredje problembestemmelse omhandlende "professionalitet og rekruttering", der synes at være kommet i et udelukkelsesforhold til hinanden, er begribelig ud fra, at hvor det hidtil havde været muligt for nye at være med intentionelt mht opbakning bag den kritiske psykologi, så stiller den interne formidling af arbejdet i rådgivningen på basis af internt udviklede koncepter direkte krav om bevidst at kunne anvende den kritiske psykologi i praksis. Dette er et teori-praksis-problem, som kun det kollektive arbejde med såvel den teoretiske og den praktiske side konkret kan overvinde, men i og med at dette synes at have været omstridt på en særlig måde, nemlig skjult, så efterlades nye også på "herrens mark". Der kan så at sige ikke gives entydige og i det kollektive ansvar begrænsede handleanvisninger videre til nye - og så skal man være sej for at overleve ret længe!

Den sidste problembestemmelse om "afmatning i rådgivningsgruppen" er vel en ganske naturlig konsekvens af de tre ovennævnte, specielt når man hertil lægger, at en gruppe i rådgivningen - den gruppe af gamle²⁴ der er blevet tilbage efter

²³ Jvf Holzkamp, hvor han fremlægger fire niveauer: det filosofiske, det samfundsteoretiske, det kategorielle og det enkeltteoretiske niveau (Holzkamp 83, s.27).

²⁴ Denne gruppe består af fire mennesker - Anne, Birgitte, Kalle og Jesper - og lader sig efterhånden gå under betegnelsen "den politiske junta".

"den store udmelding" - samtidig var meget hægt op ifm den større strid i Studenterhuset om demokrati. Vi stillede i indledningen i forbindelse med opstillingen af denne sidste problembestemmelse det spørgsmål, om afmatningen hang sammen med studenterhuskonflikterne eller om betingelserne herfor var at finde i selve arbejdskonceptet for rådgivningen. Svaret på dette spørgsmål må være et både-og, men et sådant svar fravriker ikke genstanden noget kvalitativt epokegørende. Så et svar herpå må findes ved at uddrage den akse, der på en overgribende måde går igennem alle fire problembestemmelser.

En sådan akse finder vi i det forhold, at når en kollektiv organisering er indholdsmæssigt funderet i egne praksiskoncepter, så rejser det dels problemet om den omfattende kollektive reproduktion af den individuelle handleevne, og dels problemet om almene kvalificeringskoncepter ift nye deltagere. Som sådan er problemet, at rådgivningsgruppen synes at stå dér, hvor den er vokset igennem sin egen alternativitet²⁵, men uden at dette samtidig synes at være bevidst retningsbestemt af den særlige konkrete utopi, der samtidig overvinder hidtidige individuelle og sociale begrænsninger på overindividuel strukturel måde.

TEORETISK OG METODISK GRUNDLAG.

Med vores valg af projektgenstand løber vi ind i nogle særlige metodiske - og dermed også teoretiske - problemstillinger, idet vi selv er del af den genstand, som vi ønsker at udforske. Set igennem en anden akse, er vores genstand i sig selv i stadig praktisk bevægelse, ligesom vores egen aktive bevægelse af genstanden er en tilstedeheds fortløbende proces. Vi står således med problemet om, at den måde vi går til værks med vores genstand, denne måde er selv medkonstituerende for, hvordan det overhovedet blev denne særlige genstand og ikke en anden, der arbejdes med.

Som problemstilling er ovenstående imidlertid ikke på nogen måde særlig, idet psykologien og overhovedet samfundsvidenskaben deler dette problem på almen måde: at den måde der tænkes, føles og handles på har betydning for, hvordan den videre bevægelse i genstanden forløber. Problemet kan derfor bestemmes derhen, at det drejer sig om, hvordan udforske sin genstand, så det dels resulterer i ny viden og dels i den form for viden, der lader almen udvikling initieres, hvilket er kravet om videnskabeliggørelse. Ved videnskab skal vi forstå alment arbejde²⁶: opgaven er derfor at gøre vores genstand til genstand for refleksion i et perspektiv, der kan åbne dens træk, dens logikker for os, på en sådan måde, at det bliver muligt bevidst at argumentere ud fra et alment, et videnskabeligt standpunkt. Og løsningen på denne opgave finder vi i den historiske frem-

²⁵ I det alternative ligger altid dét, at det må defineres i forhold til noget andet.

²⁶ W.F.Haug 79b og 81.

gangsmåde hos Marx, hvilket er at følge sin genstand i dens historie, undersøge hvordan den er bygget op og bygger sig selv op på ny. Dette er så igen forudsætningen for at blive i stand til at tænke om de former, i hvilke der til at begynde med spontant tænkes i²⁷, hvilket også i anden omgang er forudsætningen for, at den forforståelse, som vi går til genstanden med, selv lader sig kvalificere ud fra genstanden, så det er genstanden selv, der kommer til sin ret, og ikke vores forfortællelse som fordomme og dogmer. Det drejer sig mao "om at spejle genstanden historisk-logisk; spejle hvordan den er bygget op, og hvordan den til stadighed bygger sig selv op på ny gennem aktiviteten herom. Og i den grad dette lykkes, kan der tales om almene betragtninger på vej; betragtninger der muliggør duelig konkret arbejdsvirksomhed, som bevidst formidlet udvikling af historiske sagsforhold"²⁸. Samlet betyder dette, at vi - for det videre arbejde med vores empiri, og den problembestemmelse, der er gjort på grundlag heraf - må fremstille, hvad der er vores konceptionelle indfaldsvinkel.

Det er igennem ovenstående vi ser en løsning på det forhold, som vi meget er blevet konfronteret med i forbindelse med dette projekt: nemlig faren for simpel legitimering af vores egen praksis i rådgivningen gennem vores projekt herom. Vi skal ikke nægte denne "fare", idet vores egen praksis sagtens kan være en praksis, der er uvidenskabelig hhv alene båret af et privat partsstandpunkt. Men omvendt er det netop til overskridelse heraf, at det videnskabelige standpunkt må forfægtes. Så mener vi ikke det er muligt i sit udgangspunkt og indfaldsvinkel at stille sig neutral, idet der altid gæes til værks med en forforståelse - hvori blandt andet spejles de interesser, der haves - men fremfor at tro at en sådan forforståelse kan bringes til at forsvinde, så handler det mere om, hvordan der arbejdes med denne forforståelse, således at det resulterende produkt er et produkt, der stiller sig i selve standpunktet for genstanden. Med dette træder vi ud over en gammel metodestrid indenfor det socialvidenskabelige område, nemlig striden om videnskab som nomotetiske love versus aktionsforskningens direkte forandrende indgriben, så at sige fra et partsstandpunkt herpå, fx demokratisering²⁹.

Vores eget synspunkt skal kaldes for praksisforskning, hvor problemet bliver at overvinde "en aktuell forskningsprofil, som et Karybdis af forskning ud fra en samfundsmæssig særinteresse, og et Skylla af forskning ud fra en arbejdsmæssig partsinteres-

²⁷ W.F.Haug 79a

²⁸ Birck-Madsen 87, s.25.

²⁹ For en kontrovers af nyere art her, se: Aage Brødtker Sørensen 92 (blandt fagfæller kaldet "slagteren fra sociologi", idet har var med til at legitimere at den kritiske sociologi på Sociologisk Institut blev udraderet i slutningen af 80-erne) for det nomotetiske; og Øyvind Pålshaugen 92 for det aktionsforskningsmæssige synspunkt.

se. Knivsæggen herimellem er da den almen praksisforskning"³⁰. Så almen praksisforskning bliver da aktiviteten om at udvikle aktual-kategorier³¹ for specifik samfundsmæssig arbejdsvirk-somhed. Med dette gør vi den tilføjelse til Holzkamps skelnen mellem historisk empiri og aktualempiri³², at sidstnævnte selv må funderes i et begreb om den bestemte form for praksis (fx psykologisk forskning, terapeutisk arbejde, cykellapning osv osv), som det er enkeltteori om, og dette ud fra, at det er den bestemte opgave, der dybest determinerer selve den problemstil-ling, der skal løses.

Med ståstedet praksisforskning, på grundlag af et tydeliggjort konceptionelt grundlag for selve denne forskning, løber vi imidlertid ind i en særlig gordisk knude, som F.Haug bestemmer således:

"Man står overfor nogle kendsgerninger, som man enten opfatter med de allerede oparbejdede teorier - men så anlægger man blot et bekræftigende blik på kendsgerningerne -, eller man danner nye teorier - så synker empirien i baggrunden. Hvordan skal man løse denne knude? Formodentlig findes der ingen rene løsninger. I hvert fald har vi ikke fundet dem. Der er fore løbig ikke andet at gøre end at udvikle teorierne sideløben de, ikke at blive hængende ved dem, men heller ikke forsømme dem. Deraf følger en svaghed, som vi foreløbig anser for uovervindelig"³³.

Uovervindeligheden vil vi imidlertid sætte spørgsmålstegn ved, for i den grad det er muligt historisk-logisk at skrive den praksishistorie, der fører til udviklingen af det særlige område/genstandsfelt, der studeres, så er det også muligt at fremlægge præmisserne for, hvilke elementer i praksishistorien, der determinerer dette særlige område, og hvilke der er nytil-

³⁰ Jvf Regnbuen, Mappe A4/ "Åbent brev" jan 90 til Studenterhuset om etablering af tværvidenskabelig dokumentation og praksisudvikling i Studenterhuset.

³¹ Dette begreb skal ikke forveksles med "aktual-historiske kategorier", som dette bestemmes hos S.Mørch (se Døpping 1992,s.202), idet dette ses funderet under abstraktion fra det subjektivvidenskabelige. Tværtimod må det påregnes, at "subjektiviteten i marxismen begribes som et bestemmelsesmoment ved den samfundsmæssige proces"(jvf Holzkamp 79,s.137), hvorfor de samfundsmæssige, overindividuelle processer, selv indeholder det subjektive som objektivt forhold. For glemmes dette bliver de samfundsmæssige processer selv reduceret til, nærmest nomotetiske love, der er uafhængige af menneskelig praksis. Holzkamp formulerer dette således: Det "kan aldrig stå til diskussion, om det ene eller det andet moment er givet hér, men altid kun i hvilket specifikt forhold den objektive bestemtthed og den subjektive bestemmelse af samfundsprocessen står til hinanden"(Ibid.).

³² Holzkamp 83.

³³ F.Haug 1981,s.36.

komne i dette, samt hvordan forholdet herimellem på langt sigt må videnskabeliggøres, så det er en almen udvikling af begge, der kan sætte sig igennem. Det er således begrundeligheden af præmisserne, der står til debat mht praksishistoriske formers videnskabeliggørelse, præmisser der vil kunne udvikles bevidst teoretisk og metodisk reflekteret.

Ovenstående forskningsstrategiske og videnskabslogiske be- tragtninger er dog meget omfattende at praktisere fuldt ud, men som sagt mener vi, at det er muligt. For dette projekt må vi dog nøjes med en tilnærmelse heraf ift vores empiriske materia- le. Vi afstår således af omfangsgrunde fra at forsøge at beskrive samfundshistorien historisk-logisk og den heri ud- viklede praksis for psykologisk rådgivning, til fordel for den begrænsning, at vi for det følgende nøjes med a) en frem- læggelse af vores samfundsteoretiske ståsted, hvorindenfor vi b) analyserer selve Regnbuens praksishistorie, en analyse hvor vi ud fra en bestemmelse af den mest udviklede form (det er det i kapitel 1 fremlagte) ser tilbage på dens initiering og konstituering (kapitel 2), for så i et tredje skridt at søge at indfange de elementer i historien fra dengang, der fører frem til, at Regnbuens historie idag antager netop den form for historie og ikke en anden. Vi vægter således en fremstilling af de elementer/momenter/dimensioner, der har betydning for, at efterfølgende forsøg på historieskrivning, af så at sige "intern historisk logisk karakter", kan gå til værks med præmisser, hvis betimelighed kan gøres til genstand for fornyet refleksion og kritisk debat. Vi går nu over til fremstilling af vores samfundsteoretiske ståsted.

SAMFUNDSTEORETISK STÅSTED.

Centralt for vores samfundsteoretiske ståsted er, at vi klart skelner mellem et overindividuel historisk niveau - det sociologiske - og et individual historisk niveau - det psykolo- giske. Formidlingen herimellem er socialpsykologien. Til enhver specifik menneskelig virksomhed hører derfor en specifik social form for arbejde, hvor formidlingen og udviklingen herimellem enten kan antage almene træk eller restriktive - men dette vel at mærke kun, hvor den objektive bestemtthed selv er funderet i restriktivitet, hvad vi vil mene, at det er tilfældet idag under kapitalismen, post-modernismen, det liberalt-borgerlige samfund mm, you name it!

Vi forstår den nuværende samfundshistorie som særlig form for undertrykt og udbyttet menneskelig historie: en udbytnings- og undertrykkelsesproces der finder sted gennem eksistensen af stat og kapital på den sociologiske side af samfundshistorien, og som simpelt reproduceres gennem besiddelsesbegæret - sansen for at have, også kaldet privatejendomsbegæret - på den psyko- logiske side³⁴. Vi går dermed ud fra, at samfundshistorien oprindeligt er blevet udviklet uden at der samtidig er blevet

³⁴jvf Forum Kritisk Psykologi 5/89 Leder.

konstitueret "magter" over den - dvs historiske logikker der virker hen over hovedet på menneskene og som stiller disse mennesker i et særligt uforeneligt modsigelsesforhold til hinanden - men samtidig siger vi hermed så også, at disse "magter" er et særligt produkt af noget, der er gået galt indenfor selve samfundshistorien, og at det er dette vi alle lider under, og som forhindrer betingelserne for et menneskeværdigt liv, når man nu har et liv! Dette kan som sådan være en ren moralsk problemstilling, men det kan gøres gældende, at det ikke er muligt at se og begribe overgangen fra naturhistorie - fra abesamfund til menneskelig samfundsmæssighed - hvis der skulle være en tvang i samfundshistorien på forhånd, for hvor skulle denne tvang komme fra, om ikke fra specifikt menneskelige produkter selv, der i en anden omgang er faldet menneskeheden af hænde som subjektagtige samfundsbetingelser. Vi ser derfor udbytnings- og undertrykkelsesmekanismer som fremmede forhold for samfundshistorie; og som væsentligst bestående af: stat, kapital og privatejendomsbegæret.

Ud fra dette bliver en væsentlig opgave dels at studere, hvordan det er og vil være muligt at gennemsætte nye, i bund og grund solidariske samfundsformer, og dels at studere, hvad i det nuværende, der fastholder problemstillinger i at måtte reproducere sig indenfor det gamle samfunds rammer, samt hvordan sådanne kan løses op. Herudfra må så også netop mulighedsbetingelserne herfor gribes i og udfra det bestående.

F. Haug har - med Marx - formuleret problemet ved at fremhæve tre elementer for en sådan teoretisk-empirisk praksis: for det første drejer det sig om et grundlag af fællesjendom; for det andet at udviklingen af produktivkræfterne må indeholde deres videnskabeliggørelse; og for det tredje om den politiske revolution som den fuldstændige omvæltning af samfundsanordninger og deres aktører³⁵.

Til et sådant projekt kræves det derfor, at teorier om samfundsforhold grundes i at se sig selv som element/moment/-dimension indenfor en allerede fremmedbestemt anordning. Ellers vil teorierne gennem naturalisering af det specifikt udviklede nuværende samfundsformsniveau simpelt legitimere dette som betingelserne for menneskeligt liv overhovedet.

Vi har til dette projekt været en vej igennem Giddens strukturteori³⁶, men har også opgivet at anvende denne videre, fordi den ikke tager højde for ovenstående problemstilling. Vi har så overvejet, på "go" kritisk psykologisk vis at lave en reinterprætation, for herigennem at udhæve den faktiske erkendelsesværdi af strukturteorien, men har valgt at afstå fra dette, idet vi - og dette kan være vores begrænsning - ikke ser noget i den, der bryder med at opfatte sociologiske forhold på traditionel socialpsykologisk vis i form regler, normer, traditioner, sædvaner og konventioner. Derfor spejler Giddens strukturteori mere det udviklings- og substansløse under kapitalismen, end den bringer de reelle bevægelige forhold

³⁵ F.Haug 1991.

³⁶ Giddens 84.

indenfor rækkevidde og begreb. Karl Krarup³⁷ retter en lignende "dødsdromskritik" mod Giddens strukturteori, idet han viser, hvordan Giddens tese om "den dobbelte hermeneutik", der karakteriserer samfundsvidenskaberne, reelt er udtryk for en socialpsykologisk reduktionisme, der placerer samfundsmæssigt menneskeligt liv på "dyade-niveau". Overfor dette sættes opfatteligheden: "Selve det sociologiske objekt kommer først i stand i og med eksistensen af et samfund, et socialt system. Dvs først med eksistensen af en population af pro-aktører, der interagerer med hinanden på organiseret måde, idet deres samspil er karakteriseret ved, at de enkelte aktører har direkte eller indirekte interdependensrelationer til hinanden".

Den samfundsteoretiske forståelse vi går ud fra finder vi videnskabeligt begrundet hos Marx. Centralt er arbejdet som kooperativ produktion af livsfornødenheder gennem redskabsmæssig bearbejdning af brugsgenstande ud fra livspraktiske interesser i (langsigtet foregribende omsorg for (:en kritisk psykologisk tilføjelse)) eksistenssikring. Selve den samfundsmæssige struktur er arbejdsdelt, hvor problemet som sådan ikke er arbejdsdelingen selv om denne binder mennesker til at varetage specialfunktioner, men den tvungne arbejdsdeling, der sætter sig igennem, når den kooperative kontrol over de fælles forhold er blevet tilranet af "ursurpater"(Marx), hvis interesse ikke er det samfundsmæssige liv, men deres egen private eksistens på andres bekostning, idag sat igennem ud fra værdiøgnings-imperativet.

Som nævnt ser vi den kritiske psykologi som særlig subjektivvidenskab indenfor marxismen. Ikke som en skole, men som forskningsbestræbelse, der tilsigter videnskabeliggørelse af selve de psykologiske sagsforhold. Det er vores påstand at kun den kritiske psykologi kan bidrage væsentligt hertil, idet denne netop selv går historisk til værks.

Ud fra en kritisk psykologisk bestemmelse - jvf starten af dette afsnit - står individet i et formidlingsforhold til sine samfundsmæssige livsomstandigheder, der er at opfatte som historisk bestemte objektive livsbetingelser. Selve formidlingsforholdet er at se gennem to niveauer, hvor det første - der er de samfundsmæssige betydnings-handlesammenhænge og tankeformer - er tættest på den sociologiske side, medens det andet formidlingsniveau - de subjektive handlegrunde - er tættest på den individuelle side³⁸.

De objektive livsbetingelser er af sagslig-social art, og som værende repræsenteret gennem betydningsammenhænge, hvilke fra individets standpunkt fremstiller sig som handlemuligheder, der som præmisser begrunder sig som individets subjektive handlegrunde. Individet er dog ikke umiddelbart henvist hertil, men tværtimod står det i et mulighedsforhold hertil: det kan vælge at realisere de givne handlemuligheder, men det kan også undslå sig dette³⁹.

³⁷ Karl Krarup 87, s.45.

³⁸ Jvf Holzkamp 83, s.356.

³⁹ Holzkamp 83, s.342-56.

I forhold Holzkamps koncept om "mulighedsforhold", så finder vi at det glemmes, at det altid er et mulighedsforhold indenfor en objektiv samfundsmæssig position og situation af givne handlenødvendigheder. Herved forstår vi, at individet nok "forholder sig" til sine betingelser, og i denne forholden sig er "fri" - dette betyder ikke at dets valg så skal ses som frit, ubegrundet - for det er også med en art nødvendighed bundet til sine fæller, sine medmennesker, idet vi har svært ved at antage andet end det Marx'ske diktum, at mennesket kun eksisterer i kraft af medmennesket.

Foreløbig opsamling.

På den sociologiske side ser vi problemet som værende, hvordan der kan bygges nye strukturer op, der ikke spontant underligger sig en kontrol- og herskabsmagt, fx at være med i den stadige konkurrencelogik, berigelses- og statusraset. Sådanne strukturer ser vi som alternativer til det nuværende, men som eksisterende kun i kimform, fx indenfor den økologiske produktionsside, men selv her må der indgås mange kompromisser. Og vi ser den indenfor det, der er tilbage af den gamle arbejderklasse, venstrebevægelse og undergrund, hvor der stadig er mange nicher, hvor der arbejdes politisk mht at udvide betingelserne for en behovsstyret produktion, og for solidariske liv med hinanden. Heri ligger, for os at se, et altafgørende krav om reel demokratisering af den økonomiske udviklingslogik.

På den psykologiske side ser vi problemet som værende, hvordan det er muligt at befordre en så at sige "folkevidenskabelig" psykologi, der sætter hvert enkelt menneske i stand til selv, dvs fra sit eget standpunkt, at træde i skranken for sit liv, et liv der i menneskelig forstand kun kan lade sig gøre, når dette er muligt uden samtidig at træde på andre eller bruge andre mennesker som middel for egne mål.

I og med at vi ser samfundshistorien som bevægende sig gennem to indbyrdes forbundne genstandsområder - det sociologiske og det psykologiske - står vi derfor også med problemstillingen om, at når samfundshistorien udvikler nogle "fremmede forhold", så må dette også slå ned i selve formidlingsforholdet mellem individ og samfund. Selve koblingen mellem de to genstandsfelter må derfor også analyseres mht, hvordan nyt, der kvalitativt bryder med det gamle, initieres eller lader sig initiere.

Til sidst skal vi gå ind på den væsentlige akse, der går igennem alt idag; nemlig magtens. Denne akse er også central for at forstå vores empiriske materiale, idet bevægelsen i dette fra Regnbuens side er søgt gjort gennem perspektivet om magtens ophævelse.

Vi forstår magt som "fortætning af styrkeforhold"⁴⁰, der kan selvstændiggøre sig, fx i formen stat, hvad gamle Engels har skrevet meget om. Når magten så har selvstændiggjort sig kan

⁴⁰ Poulantzas 81.

den også med T.Mathiesen forstås som intenderet produktion af afmagt hos andre:

"Makten hviler på avmakten, og ikke omvendt. Konkret vil det si at makten hviler på passiviteten, på gjentakelsen av de kjente handlingsmøntre ut fra mangel på kjennskap til alter nativer, på det at en ikke ser hva som er i ens interesse og hva ens problemer skyldes"⁴¹.

Under magtforhold underkendes mao det subjekttagtige element, grundelementet for specifik menneskelig eksistens. Og derfor kalder magt i menneskelig forstand på modmagt. Opgaven kan dog ikke være simpelt at erobre magten - for så erstattes een undertrykkelsesform med en tilsvarende anden, men derimod at gennemføre den form for modmagt, der ophæver selve betingelserne for magten og dermed afmagtens samfundsmæssige eksistens. T.Mathiesen ser det centrale element for en sådan strategi i begrebet om "fælleshandling" til overvindelse af "fremmed viljesudøvelse over én", og når man går igang med dette, så støder man på magtens modtræk, som disse formidles gennem det system, som magten søger at opretholde, nemlig at fællespræget gøres ulønsomt eller handlingselementet gøres hensigtsløst. Dette foregår på tre niveauer: for det første på et offentlighedsniveau igennem indefinering henh. uddefinering, når modmagtsbestræbelsen går ud på at opstille alternativer; for det andet på et normativt niveau igennem kalkuleren henh. jantelovsbetraktning, som formidler af social kontrol for at forhindre modmagten i at vokse; og endeligt et tredje, som er det mest grundlæggende, det socio-materielle niveau igennem at de afmægtige søges gjort til alene at være reproducenter af deres afmægtighed som bidragsydere til magtens opretholdelse eller til funktionsløse modtagere af det, som magten kaster til dem. Samlet gælder, at statens magt hviler på opretholdelse af befolkningens afmagt⁴². Og derfor må vores opmærksomhed på magtaspektet stille sig centralt i analysen af vores empiriske materiale, der netop går ud på at være alternativ til det bestående.

I det følgende skal vi gå til rødderne for Regnbuen. Og focus skal være, hvordan det kommer til, at konkret utopi finder vej ind i verden, ender op med at blive faktisk materialitet. Vi skal særligt vægte forholdet mellem selve rådgivningskonceptet og den omgivende kontekst, som den begrunder sig i forhold til.

⁴¹ T.Mathiesen 82, s.73.

⁴² T.Mathiesen 82, s.71-180.

2. REGNBUEENS RØDDER.

I dette kapitel skal vi vende blikket mod den historie, der går forud for det første initiativ til etablering af Regnbuen som psykologisk rådgivning i 1984⁴³. Det er en historie, hvori der indgår mange forskelligartede rødder, men centrale synes to at være: dels det studenterpolitiske og fagkritiske på psykologistudiet og indenfor studenterbevægelsen fra slutningen af 1970'erne, og dels et tværfagligt forsøg på etablering af en alternativ rådgivning udenfor universitetets rammer i 1983-84.

Vores kildemateriale til at skrive om dette har vi fundet i de dokumentationsmapper, der er blevet samlet mht. fremlæggelse af Regnbuens historie⁴⁴. Disse mapper indeholder dels kopier af de for historien centrale faglige og politiske oplæg og diskussioner, og dels interne papirer fra fagrådsarbejdet dengang. Vi har ikke selv søgt tilbage i Indput⁴⁵, så det er tænkeligt, at der er mere af betydning, end hvad vi har anvendt som kildemateriale. På den anden side er det langt fra sikkert, at inddragelse af dette materiale vil rykke billedet afgørende, idet vi ikke idag - når vi ser rundt omkring os - finder andre etablerede initiativer indenfor det alternative område, der synes at have rødder tilbage til dengang.

Den måde hvorpå vi er gået til kildematerialet er, at vi har søgt at indfange de standpunkter - og begrundelserne herfor - der i en nærmest lige linje fører frem til udformningen af det første initiativ til Regnbuen i 1984.

UDGANGSPUNKTET I DET GENERELT STUDENTER- OG FAGPOLITISKE.

Vores kildemateriale rækker tilbage til 1981, hvor der vokser en krisetankegang frem i Psykologisk Fagråd. I flere år er der blevet arbejdet heftigt for at mobilisere alle psykologistuderende til at arbejde for bedre studie- og levevilkår, samt til at arbejde mod den statslige nedskærings- og disciplineringspolitik inden for uddannelsesområdet. Krisetankegangen vokser frem ud fra, at den aktive studentermasse på trods af stædigt arbejde, bare bliver mindre og mindre. Det virker, som om nedskærings- og disciplineringspolitikken allerede har sat sig godt igennem, og der ledes af denne grund efter en ny strategi. På psykologi finder man en sådan i konceptet om at "opprioritere det faglige indhold i det politiske", idet der ellers kun er en defensiv kamp for fastholdelse af givne rammer tilbage, og ikke hvad man vil indholdsmæssigt med disse rammer, og uden tanker/ideer/begreber hertil og herom er det heller ikke muligt at gribe det i rammerne - de eksisterende former -

⁴³ For dette papir, se bilag 5.

⁴⁴ Her særligt mappe A1 og A2.

⁴⁵ De psykologistuderendes fagblad på KUA.

der peger ud over disse⁴⁶.

Situationen på daværende tidspunkt synes at være den, at det studenterpolitiske og fagkritiske arbejde helt tilbage fra studenteroprøret i 1968 har medført, at der er plads og rum for teori og praksis om mennesket som samfundsvæsen, men der synes at mangle en organiseret kollektiv sammenhæng at videreudvikle dette igennem. På samme tidspunkt er det studenterpolitiske billede nemlig meget domineret af fraktionsdannelser indenfor venstrefløjen. Der er Venstresocialisterne (VS), Kommunistiske Studenter (Komm.S) og Kommunistisk Arbejderparti (KAP), og så en gruppe "uorganiserede", der har organiseret sig, fordi de ikke finder deres standpunkter dækket ind af fraktionerne. De forskellige fraktioner synes imidlertid også at stå for forskellige "psykologier", alle med udgangspunkt i marxismen. Vores bud på forskellighederne går ud på følgende: Der er en opfattelse, der ser marxismen som "sand" a priori, hvilket tilskrives Komm.S og dele af KAP; en anden der ser marxismen som alene en teori om økonomiske strukturer, altså Freudo-marxismen, Kapitallogikken og Althusser's strukturalisme-teori, og herfor står Fagfronten (en fagkritisk organisering indenfor Københavns og Århus Universitet) og dele af VS; og endelig en tredje marxismeopfattelse, der ser marxismen som almen subjektividenskab, hvilket findes hos de uorganiserede, samt dele af KAP og lidt VS og Komm.S⁴⁷.

Det standpunkt, der bærer videre mod Regnbuen, er det sidstnævnte, der også direkte synes inspireret af en central Kritisk Psykologisk tekst, nemlig HolzKamps "Kan der være en kritisk psykologi inden for rammerne af den marxistiske teori"⁴⁸. Dette standpunkt fører også direkte over i dannelsen af "Forum for Kritisk Psykologi" i slutningen af 1981⁴⁹. De andre marxistiske standpunkter på psykologi dør som organiseringer forholdsvis hurtigt herefter.

Vi finder det ikke tilfældigt, at det netop er ovenstående subjektividenskabelige standpunkt inden for psykologien, der

⁴⁶ Jfr. Marx' tanker om, at en 'form' først går under, når spirerne til det, der kan erstatte den, selv er udviklet tilstrækkeligt til at overflødiggøre selvsamme.

⁴⁷ Jvf. K. Birck-Madsen: "At svare igen med udvikling", Sociologi 1988.

⁴⁸ Se Dreier (Red.) 1979.

⁴⁹ I samme tidsrum opstår der også en anden organisering af "kritiske psykologer", men dette med udgangspunkt i et undervisningshold hos O. Dreier sidst på studiet. Denne organisering bliver senere til "Færdigorganiseringen for Kritiske Psykologer", der efter nogle år videreføres udenfor universitetet, centreret omkring Psykolog Foreningen. Denne nedlægges dog efteråret 1992 (pga. manglende tilslutning - eller hvad?). Vi har her savnet en egentlig historieskrivning om denne organisering, omend vi i vores kildemateriale har fundet flere opfordringer til, at aktive i denne organisering fik "taget sig sammen og skrevet den".

viser sig bæredygtigt. For kigger vi på alle de kritikker, der er indenfor den organiserede venstrefløj af den traditionelle psykologi, så er det kun inden for det subjektvidenskabelige, at man søger en gennemgribende rekonstruktion af psykologiens genstand. I de andre traditioner synes man at være tilfredse med enten en kritik, en kritisk oparbejdning af psykologien, som det ses inden for Freudo-marxismen, eller helt at smide psykologien væk, alene se mennesket som refleks af kapitalforholdet, som det findes indenfor Kapitallogikken.

Nu skal grundene til at det subjektvidenskabelige standpunkt overlever ikke alene findes i rent lokale danske forhold. De skal også findes i mere overregionale forhold, idet der siden slutningen af 60'erne er foregået et arbejde med udviklingen af en sådan psykologi, specielt på Freie Universität i Berlin (: den Kritiske Psykologi hed dengang Berlinerskolen). Og mange referencer indenfor dette standpunkt går da også tilbage dertil. Men man nøjes heller ikke hermed. Der findes mange oplæg fra denne periode, hvor man søger at anvende den "importerede" viden fra Tyskland, til analyse af egne, hjemlige studieforhold, en analyse der i hovedtræk går ud på følgende: Videnskabssynet i den dominerende psykologi ses som ahistorisk, mekanisk, statisk og påstået neutralt, frem for vedkendelse af sine egne samfundsmæssige og foranderlige betingelser; menneskesynet som gående ud på, at se mennesket alene som værende underlagt sine betingelser, selv om det er åbenbart, at mennesker også altid skaber disse, ikke ud fra forgodtbefindende, men ud fra de forefundne betingelser, der selv er af historisk karakter; metodisk (og teoretisk) kun at ville beskæftige sig med det målelige, som om kun det målelige er håndgribeligt og af betydning for den menneskelige livsudvikling⁵⁰. Man ser sig således godt rustet til at handle også indenfor og i forhold egne betingelser, for herigennem at udvikle disse - hvilket vi ser som en væsentlig grund til, at man ikke bruger sin energi på at være med i den eksisterende "konkurrencekamp" om at "vinde" nærmest abstrakt - dvs. ren kvantitativ - opbakning bag eget standpunkt. Man står med en art "frirum", hvor man på indholdsmæssigt grundlag kan gribe ud efter hinanden som mennesker. Set fra et sådant frirum, der giver plads til ligeværdige relationer mellem alle, uanset køn, alder og position, til menneskelig varme, følelser og oplevelser ud fra at være forbundet om noget så "simpelt" som livet, at i forhold hertil, så viser den traditionelle psykologi virkelig sin begrænsning, og dens bidrag til videreudviklingen og almen-gørelsen er, om ikke lig nul, så nærmest negativ.

Ovenstående bestemmelse af 'frirum' ser vi som centralt for, at der kunne komme kvalitativt focus på, hvordan nye kvaliteter for menneskeligt liv kunne og skulle udvikles videre. Og dette ud fra, at når sådanne frirum etableres - hvilket også kræver særlige samfundsmæssige betingelsesstrukturer - så behøver man ikke længere at hænge sin selvforståelse eller identitet op på

⁵⁰ Jvf. "Den faglige-indholdsmæssige udvikling 1968 - 81", Rusoplæg 1981, mappe Al.

kritikken af noget andet⁵¹. Vi ser her en pendent til et centralt udsagn hos Marx om udvikling: "Et væsen optræder først selvstændigt, idet øjeblik det står på egne ben, og det står på egne ben, i det øjeblik, det skylder sig selv sin tilværelse"⁵². Det er som sådan dét, det er opgaven at befordre de historiske betingelser for virkeliggørelsen af⁵³.

Om det er fordi overgangen til en ny studentropolitisk linie - det tidligere nævnte om opprioritering af det faglige indhold i det politiske - kommer for sent, eller om der er andre grunde hertil, skal vi ikke kunne afgøre, men resultatet er, at det er en meget begrænset gruppe af psykologistuderende, der aktivt går ind i arbejdet hermed i den nye studenterorganisering - "Forum for kritisk psykologi" - der opstartes i 1981. Dette forum var ikke primært tænkt som et forum for Berlinerskolen, det var bredere anlagt, men det var næsten kun folk med denne interesse, der gik ind. Perspektivet er senere blevet beskrevet således: "Systematisk at kunne lære i en kritisk praksis - udvikle faget psykologi, sig selv, systemet/kvæle kapitalismen ved at tage sit fag på ordet som genstand for et samfundsmæssigt arbejde, foranderligt og udvikleligt, fælles som fælles", og det erklærede mål var "at arbejde sammen om udviklingen af det almene grundlag for en psykologisk videnskab"⁵⁴. Når vi kigger på ovenstående perspektiv og målsætningen er det imidlertid ret klart, at Forum primært tiltrak Berlinerskolefolk, idet denne tradition netop byggede på, at psykologien som videnskab endnu ikke var konciperet videnskabeligt på grundlagsniveau - hvilket Freudo-marxister derimod i én vis forstand tog for givet, idet det primært var "koblingen" mellem psykolo-

⁵¹ Et sådant "andet" bliver også let til et fjendebillede - og er det ikke muligt at arbejde uden at hænge sin selvforståelse eller identitet op på andet end afstandtagen til noget, er det heller ikke muligt at initiere praksisforhold, der griber ud over eksisterende splittelser. Man ender i værste fald med at blive sin egen fjende!

⁵² Marx om "privatejendom og kommunisme", s. 82 i V. Sørensen: "Karl Marx. Økonomi og filosofi. Ungdomsskrifter", Gyldendal 1973. Citeret fra "Et hjerte der slår", s. 19 i Forum Kritisk Psykologi 6/7, 1990.

⁵³ Et mere målrettet arbejde med denne tankegang vil sikkert være formålstjenligt, idet dens anvendelse synes produktiv for initieringen af nye sociale praksisfelter. Fx har vi fundet denne tankegang som udgangspunkt for et seminar om kritisk psykologi i 1989, hvor seminargruppen inviterede andre græsrødsbevægelser - BZ, Galebevægelsen, B-Holdet - ind til "Befriet område", der blev set som et sted, hvor "mennesker på fælles frit land kunne gribe ud efter hinanden". Dette har konkret ført til et meget omfattende samarbejde med særligt store dele af BZ-bevægelsen/det Autonome miljø, et samarbejde der stadig udvikler sig. Medens samarbejdet med B-Holdet og Galebevægelsen kun er lejlighedsvis, men dette primært grundet ressourcemangel.

⁵⁴ K. Birck-Madsen 1988

gi/psykoanalyse og samfundsteori/økonomiske strukturer man så, som problemet.

Forum bed sig fast. Man organiserede sig omkring smågrupper med emner som terapi, fagpolitik, læse- og oversættergrupper af kritisk psykologisk litteratur, praksisgrupper som bla. arbejdede med etableringen af et studenterhus, samt mande- og kvindepolitiske grupper. Der blev holdt månedlige fællesmøder. Ud af dette sprang dels en tradition med årligt at tage til studiekonferencer om Kritisk Psykologi i udlandet (Tyskland, Østrig), og dels opstod egne halvårslige seminarer, hvor særlige problemer blev taget op ud fra en kritisk psykologisk indfaldsvinkel⁵⁵.

Forum kører imidlertid død som smågruppestruktur efter 1 år til 1½. Grupperne har udtømt deres opgavefunktion - og arbejdet i dem beskrives som pligtarbejde. Herudover står man med et nyt problem, idet de månedlige fællesmøder ikke synes at give plads nok, for at anvende hinandens kompetence til udviklingen af eget felt. Der sker så dét, at Forum begynder at trække på folk udefra, der kommer med oplæg fra anden side. I denne periode bliver man færre og færre personer i Forum. Og etableringen af de ovennævnte studierejser til udlandet og de hjemlige seminarer⁵⁶, skal ses som svar herpå.

Som vi læser kildematerialet fra dengang, så er det ikke ud fra smågruppernes arbejde indenfor Forum, at der tages initiativ

⁵⁵ Udlandsturene organiseres ikke længere. De døde i 1990. Men seminarerne lever stadig. Til marts 93 afholdes det 17. halvårslige seminar, formentlig om "Politisering af den kritiske psykologi - en vej frem?". Seminarerne har altid været velbesøgte mellem 20 og 45 deltagere. Desværre er der den "uheldige" vane, at folk sjældent tropper op efter de er blevet færdige som cand.psych.

⁵⁶ En lignende logik for "alternativ organisering" har vi fundet for et sociologisk projekt, der starter op i 1987-88 med udgangspunkt i Sociologistudiet, der dengang var truet af lukning. I dag er det "gamle sociologi" som bekendt helt lukket. Der dannes et tværfagligt forum for "Socialistisk debat og analyse", der efter en periode også begynder at trække på oplægsholdere udefra - for så at konstatere, at det blev man bare færre af - indtil man i 1989 sadlede om, og begyndte at lægge egne kræfter og faglige perspektiver ind i det. I dag eksisterer dette forum under navnet "Socialistisk Forum/Gruppe 89", og er reelt en parallelorganisering til arbejdet i Regnbuen og de tilbagevendende seminarer, idet folk fra psykologi har prioriteret at holde dét i live, igennem de mere døde eller kriseagtige perioder. Og dette ud fra argumentet, at det ikke er muligt at udvikle psykologien længere end den sociologiske side, i videnskabelig forstand, selv er udviklet (jvf. Birck-Madsen sept.90). Det faglige standpunkt herfor, fra psykologisk side, er oprindeligt formuleret af den franske filosof L. Séve, der ser psykologien som funktionelt underordnet sociologien/-samfundsvidenskaben (jvf. Séve 78).

til Regnbuen i Studenterhuset - i første omgang. Tværtimod har vi fundet en debat, der også kører i Indput⁵⁷ om det nødvendige henholdsvis betænkkelige i at skabe praksisinitiativer, der radikalt bryder ud af de etablerede former på universitetet. Det er den tidligere refererede kontrovers om utopiens rolle for videnskabelig praksisudvikling. Som vi læser materialet er der ikke den store opbakning bag standpunktet om den nødvendige utopi, der handler om i fællesskab at gå udenfor universitetet.

Vi er hermed fremme ved den anden rod for Regnbuens historie. Enkelte folk fra Forum reflekterer på en annonce i dagspressen, omhandlende opstart af en alternativ rådgivning. Det er april 1983.

ET TVÆRFAGLIGT FORSØG.

I vores kildemateriale har vi fundet frem til et initiativ, der går forud for Regnbuens oprettelse i 1984, og dette er ikke uden betydning for, hvordan Regnbuen etableres som alternativ rådgivning. Dette udfra at have gjort sig erfaringer om, hvordan man ikke kan/skal træde et nyt felt i møde. Selve materialet udgøres dels af referater og dels af faglige indstik til møder i det tværfaglige initiativ primært udarbejdet af Forumfolkene⁵⁸.

Der trædes med dette initiativ konkret ind i det "alternative univers", hvilket vi kort skal fremstille konturerne af⁵⁹.

I årene 1973-74 skyder et væld af alternative rådgivninger op i Danmark og stadigt flere kommer til i løbet af 70'erne, antalmæssigt drejer det sig om over 100 alternative rådgivninger. Indholdsmæssigt spænder arbejdet i de alternative rådgivninger vidt, lige fra "humanitære hjælpeforanstaltninger, der minder om det velgørenhedsarbejde, som var socialforsorgen i det forrige århundrede - til marxistiske rådgivninger, der arbejder med et revolutionært sigte, og som ser arbejderklassen som sin specifikke målgruppe. De fleste rådgivninger ligger midt imellem disse poler"⁶⁰.

Grundlaget for rådgivningernes oprettelse og måden de er oprettet på er forskelligt de enkelte rådgivninger imellem, hvad der også gør sig gældende for måden, der arbejdes på, samt hvilke målsætninger de hver især vælger at sætte for deres praksis. Ens for dem er imidlertid, at de ikke indgår som en del af det offentlige hjælpesystem, men tværtimod arbejder

⁵⁷ Indput 1983.

⁵⁸ Jvf. Mappe A1.

⁵⁹ Vi støtter os her til N.Peter Agger "Politisk terapi og alternative rådgivninger", 1980.

⁶⁰ N.P. Agger, 1980, s. 13.

indenfor de problemfelter, hvor de offentlige hjælpeinstanser ganske enkelt ikke har adækvat hjælp eller hjælp i det hele taget at tilbyde folk, der henvender sig. Ligesom rådgivningerne også karakteriseres ved deres direkte åbenhed, sådan at forstå, at man som bruger ikke behøver en officiel henvisning, men har muligheden for at kunne henvende sig lige fra gaden; samt det aspekt at terapeutterne/medarbejderne arbejder gratis, hvorfor hjælpen for brugerne for den overvejende del af rådgivningerne også er gratis. Brugere er herudover sikret anonymitet, dvs. der finder ikke journalføring eller anden form for registrering sted.

Typisk er der også en vis bredde i faggrupperne i rådgivningerne; psykologer, socialrådgivere, sygeplejersker, jurister, medicinere og professionelle terapeutter/rådgivere, og udgøres såvel af folk, der er færdige med studierne som af folk, der endnu er under uddannelse. Klassemæssigt tilhører den overvejende del af terapeutterne/medarbejderne det nye mellemlag, kategoriseret over lønarbejdere ansat i det offentlige regi med intellektuelt arbejdsfunktionsområde indenfor reproduktions-/socialarbejdersfæren⁶¹.

Baggrunden for etableringen af de alternative rådgivninger er dels den samfundsmæssige problemophobning, der var afstedkommet af statens manglende sociale hjælpe- og behandlingsmuligheder overfor de problemer 70'ernes samfundsudvikling bragte med sig, herunder lavkonjunktur, massearbejdsledsløshed, reallønsudhuling samt generelle besparelser indenfor den sociale sektor. Dels også begrundet i socialarbejdernes forringede arbejdsbetingelser, der afstedkommes i og med det øgede sociale pres, hvorfor de ser de alternative rådgivninger, som en mulighed for at ændre på disse betingelser, ved muligheden for øget selvbestemmelse gennem etablering af en flad arbejdsstruktur.

En anden medvirkende faktor til de alternative rådgivningers "knopskydning" er, for det første 70'ernes gennemgribende fagkritik (kapitallogikken, positivisme-kritikken, kritikken af fænomenologien), for det andet venstrefløjens øgede klassekamp-saktivitet som medvirkende til at stadigt flere socialarbejdere går igang med etableringen af alternative rådgivninger med det perspektiv at ville tage sin faglighed på ordet i en konkret politisk praksis, hvor det gøres muligt for almindelige mennesker at se og forstå sig selv som samfundsmæssige/politiske individer, samt sammen med dem at udvide deres mulighedsrum i deres konkrete livspraksis, og hvor det er muligt også at arbejde for samfundsmæssigt overgribende handlemuligheder, og endelig for det tredje udviklingen af kritikformer af etableret praksis, blandt andet med indførelsen af anti-psykiatrien, der har en massiv grundlagsmæssig kritik af psykiatriens og af den borgerlige psykologis individualiserende, psykologiserende og idealiserende tilpasningsideologi.

Alment kan de alternative rådgivninger karakteriseres ved, at de strukturmæssigt har en vis lighed med græsrodsbevægelserne, idet de ofte er kollektivt ledet ud fra basisgruppedemokrati med stor vægt på kooperationsaspektet, og med et forholdsvist stort terapeut-/medarbejdergennemtræk grundet en relativ løs

arbejdsstruktur. Målsætningen for de enkelte rådgivninger er meget forskellig, men tenderer i retningen af et humanistisk livssyn, kombineret med en, for den overvejende del af rådgivningerne socialistisk grundholdning. Med hensyn til brugerfladen retter rådgivningerne sig mod de ubemidlede og socialt klemte dele af befolkningen, og problemområderne strækker sig fra decideret terapeutisk hjælp og rådgivning til konkret hjælp i forhold til øvrighedsinstanser. Skåret over en bred kam ligger rådgivningerne arbejdsmæssigt indenfor følgende tre arbejdsområder: 1 - juridisk og socialpolitisk arbejde; 2 - miljømæssigt og selvorganiseringsarbejde; og 3 - terapeutisk arbejde⁶².

Såvidt det "alternative univers". Og nu til det konkrete forsøg på at træde ind i dette felt.

Initiativet er udenfor universitetets rammer og retter sig bredt til alle faggrupper, der måtte have en interesse i, at starte en alternativ rådgivning op, og 50-60 interesserede fra forskellige faggrupper melder sig. Som vi læser kildematerialet er det, man i udgangspunktet kredser sig ind om, udelukkende af praktisk art og befinder sig på et umiddelbarhedsniveau. De "pinde" man i introduktionsfasen diskuterer ud fra er 1) hvad kan vi, hvad vil vi, 2) udadvendte aktiviteter, 3) økonomisk og geografisk placering. Der ligger således ikke i udgangspunktet fra de forskellige fagrupper side en model eller en blot tilnærmelsesvis fagligt formuleret indholdsmæssig skitse til en nærmere definering af, hvad en alternativ rådgivning er/ kan blive/ skal være.

Ud fra perspektivet om nærmere at ville afklare de enkeltes motiver/bevægegrunde for, at ville opstarte et sådant projekt, afholder man et weekend-seminar og flg. dimensioner fremkommer.

En personlig dimension :

- at få perspektiver/praksisforhold ind i sin uddannelse
- at sidde inde med en oplevet afmagt overfor mange problemer knyttet til ens (social-) arbejde.
- at få (videre-) udviklet sine terapeutiske færdigheder
- ikke at ville gå glip af noget, der måske viser sig at være spændende

En samfundsmæssig dimension :

- at der er mangel på rådgivningsmuligheder
- at der er mangel på mening i det almindelige og ret pressede dagligdagsliv for stadigt flere
- at megen/det meste rådgivning er repressiv og elendig

Det viser sig imidlertid også på weekend-seminaret, at forestillingerne om en alternativ rådgivning er meget forskellige, lige fra tanker om dens konkrete udformning som: en workshop, et gratis døgncenter, et problemcenter, og til det at stå med, først nærmere at ville afklare sin målgruppe, samt klargøre sammenhængen for et klient-/brugerrelateret arbejde før man går igang.

⁶¹ Se fodnote 18, s.19.

⁶² Jvf N.P. Agger 80, s.21.

Til diskussionen om egen selvforståelse og det man om alternativ rådgivning skal kredse sig ind om, bringer en af Forumfolkene, K. Birck-Madsen, det standpunkt på bane, at en alternativ rådgivning ikke kun skal opfattes som et supplement til allerede eksisterende hjælpeinstanser, men netop udfra det at ville arbejde "anderledes" med terapi og rådgivning, samt at der gående udfra dette standpunkt åbner sig 2 veje:

- a - Gennem en analyse at udpege, hvilke menneskelige problemfelter, der er truende for et "ordentligt liv", men som ikke kan finde vej ind i de eksisterende hjælpeforanstaltninger.
- b - At man kredser sig ind omk. sin anderledeshed, - på den ene side fremhævelsen af det spirituelle moment i det menneskelige liv og på den anden side fremhævelse af det kritisk-politiske moment.

Det ender op i en generel stramning omkring mødeindholdet og -strukturen, en styringsgruppe foreslås for at bedre planlægningen af møderne, udfra behovet om definering af målgruppe, en bevidst forhold sig til egne livsbetingelser, at søge oplysninger og erfaringer hos etablerede rådgivninger, at holde oplæg for hinanden om forskellige terapi-/rådgivningskoncepter, at tage en ideologisk debat om den samfundspolitiske målsætning med rådgivningen og konkret at søge fonde/få økonomisk dækning, med det perspektiv snarest at komme igang.

Intet af dette kommer rigtigt igang og i januar 1984 står man stadig med problemet om, at skulle definere sig selv, fritsvævende med en endnu abstrakt alternativ rådgivning, uden det ligger umiddelbart lige for, hvordan man skal handle sig ind i en overgribende struktur. Umiddelbart ser man at kunne begrunde sin funktion på 2 niveauer: - ift. det offentlige og ift. det privat-samfundsmæssige; hvor allerede eksisterende hjælpeinstanser vægter dette forskelligt. Følgende analyser gøres om de 2 niveauer sammenholdt med begrundelser for praksis:

At vægter man udelukkende at begrunde sig ift. det offentlige, så efterlades man i et praksiskoncept med 3 forskellige funktioner:

- a - at give forbrugeroplysning, så brugeren selv kan presse systemet. Et praksiseksempel: visse juridiske rådgivninger.
- b - at støtte brugeren og her prøve at vise, at det offentlige svigter, at opdyrke nye stillingsområder for socialarbejdere. Et praksiseksempel: Mødrehjælpen.
- c - at hjælpe brugere slet og ret. Et praksiseksempel: Kirkens Korshær.

At vælger man udelukkende at lade sig begrunde ift. det privat-samfundsmæssige, efterlades man i et praksiskoncept med 2 funktioner:

- a - nytænkning/nye måder at arbejde med gamle fænomener på. Et eksempel på en sådan praksisform er udbredelse af psykoterapi mod betaling.
- b - ny praksis. Eksempler på sådanne praksisformer er selvhjælps- og krisegrupper mv.

Ønsker man begge niveauer inkluderet i den konkret praksis, står man med flg. 2 muligheder:

- a - Galebevægelsen som eksempel på en bevægelse.
- b - at oparbejde rådgivninger, som forsøger at overskride det offentlige sociale systems behandlings- og rådgivningsformer i et socialistisk perspektiv. Et praksiseksempel herpå er den daværende Immervad Rådgivning i Århus.

Alment står man med at skulle definere sig selv ift. den allerede eksisterende struktur i søgningen efter et praksiskoncept.

Feb. 1984 søger gruppen nye medlemmer til en alternativ rådgivning i København. Det er uklart om der overhovedet kommer flere til. Perspektiverne, som man i udgangspunktet vil arbejde med, er følgende:

- En kritik af det offentlige systems undertrykkende symptombehandling.
- En kritik af det kapitalistiske liv, der systematisk producerer lidelse og afmagt.
- En kritik af eget nuværende liv, som man vil forvalte i en udadrettet, samfundspolitisk form.

Overfor dette har man målet om socialpolitisk frisætning af menneskelige ressourcer. Den faglige og politiske profil er endnu ikke trådt klart frem, med der arbejdes på dette gennem teoretiske oplæg om samfunds- og sygdomssyn og dels gennem rollespil. Man har nu fået en kælder som værested.

April 1984 kan man fejre et års fødselsdag i det tværfaglige projekt, stadig uden nogen alternativ rådgivning.

Historisk udleder vi af dette, at det tværfaglige samarbejde umuliggøres i det omfang de enkelte faggrupper ikke træder ind med et fagligt begrundet standpunkt i etableringen af en alternativ praksis, og at sådanne initiativer derfor går deres stille død imøde; sådan at forstå, at kender man ikke sit eget fags muligheder og begrænsninger, dvs. ikke er kompetent på eget fagområde, kan man heller ikke i fællesskab med andre udvikle kompetence indenfor nye praksisområder.

Okt. 1984 søges der efter nye medlemmer til en alternativ rådgivning på psykologistudiet gennem fagbladet Indput med begrundelse i, i mange år at have snakket om, at en kritisk psykologi kræver en kritisk praksisform, for at kunne leve op til sin egen logik: at udvide og udvikle handlerummet og -mulighederne for hver og een. Idéen er at starte en alternativ rådgivning op i Studenterhuset.

REGNBUEENS KONSTITUERING.

Initiativet til en rådgivning er nu flyttet over i Forumsammenhængen på psykologistudiet. Og som det fremgår af annoncen i Indput, så søges de kritiske psykologer på studiet "kaldt til orden" under deres egne visioner om at være "kritisk" på

praktisk måde.

Om det så var fordi annoncen stod midt i et stort referat, og derfor ikke blev set, eller om en sådan kalden til orden vakte modstand, skal vi ikke kunne sige. Men faktum var, at der kun kom een til mødet ud over indkalderen. Dette var dog ikke nok til en skrinlæggelse, og der indkaldtes til nyt møde i Indput, nu med et udarbejdet Introduktionsoplæg vedlagt⁶³.

Det næste møde blev velbesøgt. Der kom 14, hvoraf hovedparten blev hængende. Og var med til at åbne rådgivningen op for brugerarbejde knapt et halvt år senere. Hvorfor, må vi spørge, lykkedes det nu?

Vi ser flere begrundelser for dette. For det første indkaldes der på indholdsmæssigt funderet grundlag, idet der både fremlægges et konkret social-politisk og et psykologisk koncept som et konkret bud på, hvad der indkaldes til. Det er selve det alternative, der søges konciperet. Og det var åbenbart alternativt nok til, at selv om det i sin målsætning var politisk "snævert" - socialistisk - så blev det set, som en relevant handlemulighed for flere. For det andet er fremlæggelsen af, at der er et sted, et rum - Studenterhuset - at starte i, sikkert med til, at tanker og ideer hos eventuelle læsere kunne gøres konkrete. Man kan mao tage bestik af de problemer, man vil løbe ind i, hvis man går med. For det tredje er indplaceringen i Studenterhuset med til at afgrænse målgruppen, så det ikke er hele verden, der skal arbejdes med fra starten.

Samlet må det være i dét at kunne tænke rådgivningen i et bestemt socialt felt, dét at kunne se dens organisatoriske indbundethed på forhånd, også ud fra noget indholdsmæssigt

⁶³ Dette Introduktionsoplæg er det tidligere refererede bilag 5. Det skal tilføjes, at der på daværende tidspunkt var problemer med at få kritisk psykologiske indlæg i Indput. Officielt fordi de fyldte meget. Denne holdning ramte også Introduktionsoplægget, og først efter en længere disput i Indput med redaktionen, og en skarp debat på Indputs generalforsamling, lykkedes det endelig. Redaktionen gav sig og bragte det uden begrænsninger. Som kuriosum skal tilføjes, at en lignende problemstilling gentager sig for Regnbuen overfor Dansk PsykologNyt i 1990. Her er det et indlæg fra rådgivningen, der påpeger konkrete muligheder for at gå igang med et generelt arbejde for en "alternativ rådgivningsstrøm til psykiatrien", idet der på daværende tidspunkt næsten er et folketingsflertal hertil uden om regeringen. Dette indlæg lykkes det aldrig at få bragt. Begrundelsen herfor var den samme, som oprindeligt fra Indputs side: oplægget var for langt. Det fyldte 4 sider! Det er svært at vide, hvad man skal tænke sig, men afvisningen falder tidsmæssigt sammen med, at PsykologForeningen arbejder kraftigt med den interne autorisationsordning. Måske oplægget rodede op i en slags intern brødnid? Se endvidere Birck-Madsen 91.

fagpsykologisk, at vi finder grunden til, at det lykkedes at komme fra start. Dette skal vi fastholde med begrebet om den 'konkrete målrettethed'.

Betragter vi Introduktionsoplægget er den konkrete målrettethed dobbeltbestemt: der er en bestemmelse af "intern" og af "ekstern" identitet, og en lignende dobbelthed går igen i projektets selvforståelse af både at være et kritisk psykologisk projekt og et alternativt. I udarbejdelsen af projektet som sådan finder vi en udstrakt brug af tidligere erfaringer med det tværfaglige forsøg⁶⁴. Der er sket såvel en indsnævring som en funktionsafklaring af, hvad det går ud på. Centralt er: den eksplicit politiske fundering omhandlende at ville arbejde systemoverskridende, hvilket på den ene side fastholdes i den eksterne identitet, hvor der fokuseres på et bredt socialpolitisk opgør med de forhold i samfundet, der enten skaber, vedligeholder eller ikke fundamentalt løser menneskelige afmagtsproblemer, og på den anden side i den interne identitet, hvor der søges gjort op med, at medmenneskelig støtte på forhånd kan deles op i forskellige domæner, fx det sociale på den ene side og det psykiske på den anden side.

I Introduktionsoplæggets rådgivningskoncept er den politiske målsætning også bygget ind, idet det hedder, om det terapeutiske problem: "en skridtvis generobring af det sociale liv, som man er blevet udgrænset fra, men hvor det nu også indeholder ens eget perspektiv"⁶⁵. Og der refereres på dette grundlag til, at alle andre terapiformer kun repressivt kommer omkring dette problem, ved enten kun at arbejde biografisk eller kun med hvorfor det sociale er et problem for een. Herigennem rettes så samtidig en kritik af det traditionelle behandlingssystem for kun at arbejde med psykiske problemer som tilpasningsproblemer til en given samfundsmæssig omverden, fremfor som udviklingsproblemer, der omhandler såvel den individuelle som den sociale side. Det hedder således:

"en subjektorienteret terapi må netop tage skæringspunktet mellem den vertikalt-biografiske og den horisontalt-sociale dimension alvorligt. Det er dette skæringspunkt, der kan komme koks i, hvorfor det også er begge sider som en enhed, der må bringes videre. Hvilket er en social kamp-proces".

Samtidig rettes der også en kritik mod de eksisterende alternative/socialistiske rådgivninger for at ikke at gøre op med skismaet mellem at arbejde med social-solidarisk målsætning og samtidig gøre brug af pragmatiske og eklekticistiske arbejdsmidler/redskaber/teknikker. Som det hedder: "En blot kritisk brug af en terapeutiske teknik er ikke nok, da ingen teknikker i sig selv er neutrale"⁶⁶.

⁶⁴ Jvf sidste afsnit.

⁶⁵ Bilag 5, s.5.

⁶⁶ Bilag 5, s.4.

Der går nu et halvt år, før der åbnes op for brugerhenvendelser. I denne tid mødes rådgivningsgruppen jævnligt. Der diskuteres forskellige oplæg som de involverede forbereder mhp terapeutisk kvalificering (ikke mange er kommet på skrift!); der snakkes om hinandens problemer, og disse snakke analyseres; der inviteres folk fra andre alternative rådgivninger; der læses forskellige tekster, herunder specielt tekster fra den politiske del af den alternative rådgivningsbevægelse⁶⁷, og der arbejdes parallelt hermed med etablering af projektet i Studenterhus-regi.

I Studenterhuset er der andre folk, der allerede har gang i tanker om en rådgivning, men dette alene mht den social-økonomiske vejledningsside (SU, gældssanering, orlov). Der er dog ikke nogen interesse fra disse folks side i at ændre og udvide målsætningen til også at favne det psykiske. Diskussioner mellem de to grupper af folk ender i, at der planlægges to distinkte rådgivninger i Studenterhuset: een hvad angår det social-økonomiske og een der angår det psykologiske, fordelt over to ugentlige aftener: mandag og onsdag. Flere folk fra Regnbuen går aktivt ind i den anden gruppe, der kommer til at hedde Solstrejf⁶⁸. Der åbnes for brugerhenvendelser i Solstrejf d.20.maj 1985 og i Regnbuen to dage efter d.22.maj. Det er tanken, at de to grupper skal holde månedlige fællesmøder.

En sidste ting der skal nævnes ifm Regnbuens konstituering som alternativ psykologisk rådgivning i Studenterhuset er, at der eksplicit er taget bestik af, hvad Studenterhuset er for en størrelse. Dets historie og daværende situation beskrives, og der lægges op til, at Studenterhuset er et sted, man aktivt skal være videre medopbygger af. Heri findes allerede kimene til det senere så centrale standpunkt om, at det er vigtigt som psykologisk rådgivning også at arbejde med omkringliggende sociale strukturers udvikling⁶⁹. Det er denne akse, der igennem

⁶⁷ Galebevægelsen og Immervadrådgivningen.

⁶⁸ Solstrejf-rådgivningen bestod af folk fra Den Sociale Højskole og Politstudiet, samt fra andre, i kildematerialet, ikke nævnte fag. Hertil også flere fra psykologistudiet. Solstrejf lever dog kun eet år. Og den nedlægges - eller indoptages i Regnbuen - da der kun er folk fra Regnbuen tilbage i denne. Vi har så spurgt os frem, hvorfor den døde. Og svaret var, at "arbejdsmarkedet tog nogle rådgivere, og resten gik ind i den mørke specialeskrivningsproces".

⁶⁹ Gennem hele Regnbuens historie konciperes disse Studenterhus-strukturer som vægtige ud fra et forebyggelsesperspektiv: at gode sociale betingelser forhindrer opståelse af individuel afmagt. Man er således ikke bare ude efter gratis lokaler.

I Regnbuens tilgang til sin omverdenskontekst - at koble sig på, udvikle og forbedre i fællesskab - ligger en central akse, der senere har skabt mange konflikter ift nye grupper i huset, dels omkring dét bare at bruge huset som "togkupé", dels dét som gruppe at gå ind i Studenterhuset uden på nogen måde at tænke på eller respektere, at huset har en historie, og at det

Regnbuens udvikling udfoldes som det nuværende "socialpsykologiske arbejdsniveau".

3. REGNBUEEN SOM SPECIFIK PRAKSISFORM.

Vi skal i dette kapitel videreføre analysen af Regnbuens historie frem til idag. Det bliver - som nævnt i afsnittet om "Teoretisk og metodisk grundlag" (kapitel 1) - ikke en historisk-logisk analyse, men derimod et forsøg på bestemmelse af nogle centrale elementer/moment/dimensioner til en sådan fremstilling. Sigtet er at fange centrale grundstrukturer, der har betydning for, at Regnbuen idag ser ud som den gør, og hvad dette kan siges at være begrundet i. Målet er ud fra historien, at bidrage til begrundede handletiltag overfor det aktuelle i rådgivningsgruppen.

Kildematerialet for denne historie fra 1985 og frem til idag er voldsomt. Og det kan endvidere være således, at centrale eller afgørende forhold, der har haft direkte betydning for, at praksis har taget een drejning fremfor en anden ikke direkte fremstår. Samtidig står vi uden nogen "forhåndsstrukturering" at gå til værks med, hvis præmisser kunne oparbejdes kritisk. Men vi står dog med de fire partielle problembestemmelser og det gjorte forsøg på at fremdrage det samlede for disse (jvf afsnittet om Problembestemmelse i kapitel 1). Her blev det gjort gældende, at aktuelle problemer synes at centrere sig omkring dels den kollektive reproduktion af den individuelle handleevne, dels problemet om almene kvalificeringskoncepter ift nye deltagere. Dette blev set som effekt af, at rådgivningens brugerarbejde var overgået til at finde sted primært ud fra egne praksiskoncepter - i modsætning til i starten og den første lange periode, hvor der for konkret rådgivningsarbejde kun var klare forestillinger - ud fra en kritik af den traditionelle psykologi/psykiatri, om hvad der ikke skulle gøres⁷⁰.

er historien som sådan, der skal udvikles - modsat at slås med de allerede fungerende aktivitetsgruppers medlemmer om de forhåndenværende krummer (lokaler, penge osv osv).

⁷⁰ At kunne reflektere på eget grundlag og ud fra fælles etablerede koncepter, hvad der ligger til grund for givne individuelle klager, symptomer og handleberedskab kan ses som udtryk for "professionsdannelse" (jvf P.Elsass' overvejelser over det fælles sprogs betydning herfor. Elsass 92,s.409). Vi finder dog ikke, at der idag i rådgivningen er særlig stort overblik over de interne koncepter, de såkaldt særlige "mulighedstyper" (Holzkamp) for specifikke brugerproblemstillinger og deres overvindelse. Der findes dog flere udarbejdede, men de eksemplariske heraf er i papirer, der er udarbejdet ifm psykologerklæringer til offentlige myndigheder. Vi vil gerne give et indblik heri, og har indhentet tilsagn fra brugerside, se bilag 9. Samtidig er det et selvstændigt projekt at udarbejde overblik

Vi skal opfatte ovenstående problembestemmelse som vores forforståelse af rådgivningens aktuelle funktionsstade. Men som sådan - qua vores egen deltagelse - er den forforståelse også et direkte virksomt element i rådgivningens egen selvforståelse.

Vores tilgang til vores empiri synes her at diktere os den videre vej, at det er Regnbuens egenbegribelse som terapeutisk rådgivning, vi skal bruge som ledetråd i analysen af dens udviklingshistorie. Det er mao dens "identitet", vi hermed kommer til at skulle stille os ind på⁷¹. Og et blik tilbage på Regnbuens konstituering trækker os også i denne retning, idet focus bevidst lægges på, hvordan man selv kan/skal arbejde både indadtil (intern identitet) og udadtil (ekstern identitet).

En nøgle for det videre kan derfor være, at vi vægter de dokumenter, der specifikt omhandler indkredsningen af selve arbejdets karakter, samt de praksisforandringer, der er væsentlige uoverensstemmelser omkring. Med dette "valg" løber vi imidlertid ind i et nyt problem. For det er tænkeligt, at det er bestemte partsstandpunkter i og for rådgivningens historie, som vi således kommer til at skrive om, fx de partsstandpunkter, der har formuleret sig meget, eller de, der har været megen konflikt omkring på skrift. Og sådanne partsstandpunkter behøver langt fra at stå på det almene standpunkt. Vi vælger imidlertid at tage denne fare på os, og ser den også delvis overvindelig ud fra, at vi har gjort os vores egen problembestemmelse af det aktuelle at analysere ud fra, hvilket også gør det muligt at kigge kritisk på dominerende partsstandpunkters

over dette område, så det må vente.

⁷¹ Ved et elements identitet skal vi forstå den strukturelle placering og indbundethed, som det givne element, i kraft af sin iboende omverdensrelation, eksisterer igennem. Identitetsproblemer kan herudfra defineres som problemet om at stå i brydninger udadtil og indadtil, hvor den givne strukturelle indordning ikke (længere) er givet på forhånd. Vi vælger identitet som ledetråd fremfor at gå videre med selvforståelse, idet vi finder at selve forholdet mellem omverdenen, de ydre forhold, og de indre betingelser, synes at glide ud af selvforståelses-begrebet. I arbejdet med dette projekt har vi fået megen kritik, når vi har valgt at gøre brug af identitetsbegrebet. Det er blevet hævdet at være et tomt begreb mht analyse af praksisforhold. Men denne kritik håber vi at have overvundet ved at betragte identitet, som et forhold mellem en virksomheds yder- og inder-side. Selv ser vi mere problemet i, at det med identitetsbegrebet kan være svært at komme ud af en legitimeringsbestræbelse af eget partsstandpunkt ift vores genstand, idet det er "vores historie", der skrives. I begrebet om selvforståelse finder vi imidlertid den samme problematik.

indholdsbestemmelser⁷².

SELVE STARTEN PÅ BRUGERARBEJDET.

Et første blik på kildematerialet viser, at materialet fra den første fase af brugerarbejdet indadtil meget centrerer sig omkring, hvad Regnbuen er for en størrelse. Der er ikke mange brugerhenvendelser og -forløb, og man mener at det må være fordi, det er svært at finde frem til rådgivningen. Og hvem tør også binde an med en "helt ny sammenhæng".

Der udkrystaliserer sig hurtigt forskellige modsigelsesforhold, blandt andet mellem et kritisk psykologisk standpunkt og et ikke-kritisk psykologisk, samt mellem en mande- og en kvindefløj. Men kampen udkæmpes primært om det psykologiske: er Regnbuen en kritisk psykologisk rådgivning eller er der også plads til andre stædter indenfor det psykologiske univers? Striden synes ikke at finde nogen formel løsning - hvem skulle også kunne sætte denne igennem, idet der ikke var nogen ledelse. Der var dog to centrale principper, som der syntes at være grundlæggende enighed om: for det første handlede det ikke om rådgivernes personlige mening, men om at "arbejde på brugernes præmisser", og for det andet "det kollektive ansvar". Hvilket henlagde striden til en strid om, hvordan praksis skulle bevæges ud fra de begrundelser, der blev givet for det ene eller det andet standpunkt herpå. Det var således det "indholdsmæssige", fremfor det etikette-mæssige, der blev søgt vægtet. Det førte dog til, at flere af de ikke-kritisk psykologisk orienterede begyndte at sive. Om det er fordi de til stadighed kritiseres for at undlade at forholde sig til kritisk psykologi - hvor det fra kritisk psykologisk side gøres gældende, at man her forholder sig til de andres referencerammer gennem læsning mv - eller om der er andre grunde, det er ikke til at afklare⁷³. Men det kan omhandle problemet om supervision i rådgivningen. Nogen - og det er primært de ikke-kritisk psykologisk orienterede - ønsker "udefra kommende supervision", idet de ikke mener at kunne tage ansvar for rådgivningsarbejdet uden. Overfor dette står standpunktet, at "det ville være fedt, hvis færdige psykologer ville gå med i arbejdet, men på lige præmisser". Sidstnævnte standpunkt ønsker på ingen måde at have et have et sådant "udefra formidlet kompetenceniveau" i gruppen, idet dette ses at bryde med det alternative om at stole på egen kræfter. Til gengæld kræves så, at man kun går ind i

⁷² Alt andet lige vil det under alle omstændigheder være vigtigt, at der også kommer en analyse, hvor det tavse mindretal, de skjulte eksistenser, de af eller fra rådgivningsgruppen "gæde" personers standpunkter medinddrages - fx via interviews. Men dette får vente. En tanke til et videre arbejde hermed kan være at lægge dette projekt og dets resultater ud til diskussion med de formummede "usynlige skæbner".

⁷³ Det skal tilføjes, at vi ikke kan støtte os til nogen fællesmødebog fra denne periode. Den er væk! Så vi har spurgt os frem for de oplysninger, vi har manglet.

brugerproblemer, der kan "kigges ind i", dvs se sig selv som arbejdende med. Og dette også ud fra, at man bevidst fremstiller sit standpunkt og position - fx at det er mit første forløb - og grundlæggende arbejder åbent. Desuden blev dét at arbejde to sammen set som en yderligere sikring af, at det blev brugerens problemstilling og ikke terapeuternes, der var på tale.

Mange af diskussionerne fra efteråret 85 tager deres udgangspunkt i et til gruppen udarbejdet oplæg om terapi: "Terapi - et fælles problem om afmagt, at det eksisterer og om dets overvindelse som en del af kampen for socialismen"⁷⁴. Det diskuteres gennemgribende over flere måneder, idet det hævder at fremstille en samlet platform for, hvordan der kan gåes videre med den praktiske proces med at indholdsbestemme begrebet om det alternative.

EN FØRSTE HELHEDSMESSIG FORSTÅESESPLATFORM.

I oplægget "Terapi - et fælles problem om afmagt .." videreføres de oprindelige ideer til et nyt rådgivningskoncept. Men nu sker det på grundlag af reference til eksisterende terapi-praksis og de forskningsmæssige effektmålinger heraf, som ikke er til at råbe hurra af. Focus er "ikke så meget at tænke nyt om den gamle form, men at tænke om den gamle form på en ny måde"(s.4). Ud fra dette søges de traditionelle terapiformers manglende effekt begrundet i, at de kun har fokus på "individet som privatindivid" og "ikke på individets livssituation, og den måde som den hidtil er blevet forvaltet på af subjektet"(s.5). Der nævnes nogle social-logikker - "marginalisering indenfor egen socialgruppe" og "udgrænsning af egen socialgruppe" - der kan føre til opståelsen af psykiske problemer. Og samtidig fremhæves det, at den kritiske psykologis overordnede begreber om almengjort/restruktiv handleevne ikke er tilstrækkeligt udviklede til at arbejde med i konkret praksis. Kritikken er at "de er udviklet uden overvejelser over specifik social situation". Der opfordres til udviklingsarbejde her. Og det felt, der slås an, det er at se rådgivningsarbejdet som en dobbelt proces: at nok er terapeut og bruger i deres udgangspunkt overforstillet hinanden (det asymmetriske), men de er stillet sammen om selve processen. Og det er som sådan arbejdet hermed, der kan give "det virksomme i terapi", nemlig den "strukturelt givne forening af divergerende kræfter (ressourcer, færdigheder, motivationsberedskab mm)"(s.11). Det drejer sig om "produktion af nye handlemuligheder i terapien overfor det problem, som en bruger er stillet afmægtig overfor at trænge igennem og finde håndtaget på". Der rettes en skarp kritik af traditionel rådgivning for at forblive i den "overforstillede" position ift brugere, hvad der skulle føre til, at terapi afvikles sig gennem en "herre-knægt logik", hvilket angiveligt ikke "kan producere sundhed, frihed, og lighed"(s.9). Traditionel terapi kritiseres derfor for at underprioritere eller helt forbigå kooperationsaspektet, og det hermed forbundne: at det er ud fra dette "fælles tredje", hvorudfra "processen udspiller sig, og hvorudfra mål på mål må tages"(s.12). I denne proces

⁷⁴ Mappe A3, aug 85. Vedlagt som bilag 6.

konciperes tre integrerede faser: problemudvikling, problemformulering og problemløsning⁷⁵, hvor hovedvægten for alternativer til bestående terapi ses at måtte lægges på problemudviklingen, hvis kooperationsaspektet skal komme til sin ret.

Såvidt et rådgivningskoncept. En nydannelse eller hvad? - hvilket vi kort skal dvæle ved, ved at kigge på andre alternative koncepter.

ET BLIK PÅ ANDET ALTERNATIVT ARBEJDE.

Vi skal gøre en afstikker til Immervadrådgivningens rådgivningskoncept⁷⁶, idet dette har stået centralt som inspirationskilde til udviklingen af Regnbuens egen praksis⁷⁷.

I forhold til Immervad⁷⁸ er det første, der springer i øjnene, at selv om både den og Regnbuen er eksplicit politisk bestemt, så gåes der radikalt forskelligt til værks. Som vi læser om Immervads praksis, så forsøges problemer først stillet op, og dernæst vurderet ud fra, hvad der er af politisk indhold heri. Dette indhold søges som introduceret til brugeren, og løser dette ikke op for ubehaget ved livet, så trækkes der forskellige teknikker ind, fx fra gestaltterapien. Problemet heri er, at Immervad kommer til at tænke sig til de problemer, som de arbejder med, i stedet for praktisk at have et skellet, der lader problemstillingen komme til sin ret, ved

⁷⁵ Disse "pinde" kommer fra R.Seidel 76.

⁷⁶ Vi har desværre ikke haft tid og mulighed for at undersøge, hvordan det står til med Immervadrådgivningen idag. Det vi har kunnet spore er, at den vist nok består som en underafdeling af Studenterrådgivningen (Århus), men uden nogen særlig udadvendt kritisk faglighed. En beskrivelse af, hvordan det idag reelt står til derovre, og om historien bag, finder vi vigtig for et kommende udviklingsarbejde indenfor det alternative område. Egentlig skulle der også trækkes nogle tråde til Galebevægelsen, som vigtig inspirationskilde. Men vi finder ingen forsøg på nærmere at inddrage dennes platform gennem direkte referencer. Kun bevægelsens eksistens og vigtighed omtales i vores kildemateriale. Dette omhandler muligvis, at det har været en svær organisering at tage kontakt med, og dette ud fra at der i 80-erne var en større strid om, hvorvidt "behandlere" var velkomne eller ej. Denne problemstilling ligger for os at se i Galebevægelsens motto: "Handling i stedet for behandling", der kun giver en meget uklar plads til "kritiske" behandlere.

⁷⁷ Jvf Regnbuen oplæg i PsykologNyt 1988, hvori der opfordres til samarbejde de alternative bestræbelser imellem. Ud fra fællesmødebøgerne dengang kan vi ikke se, at der kom nogen henvendelser tilbage.

⁷⁸ Ud fra N.P.Agger 80.

at lade denne være bevægende for arbejdet. Dette går også igen i deres model for "eksemplarisk politisk terapi", der ses gående igennem følgende faser: problemformuleringsfasen, total situationsforståelse, kollektivisering af undertrykkelse, og vægt på handlingsaspektet (s.192). Den får selv følgende ord med. "Udviklingen af modellen afspejler en voksende erkendelse i rådgivningen af, at enhver terapi er en fremadskridende indlæringsproces, hvor det er nødvendigt at tage de indledende øvelser før de store spring. Denne forståelse udkrystalliserede sig blandt andet i et forløb, hvor terapeuterne gik alt for hurtigt frem (med gestaltterapeutiske øvelser. Vores indstik), hvilket resulterede i, at en af gruppedeltagerne måtte på et kortere ophold på et psykiatrisk hospital" (s.140).

Det centrale hos Immervad er vægtningen af den politisk bevidstgørelse af brugeren, og dette ud fra Radikal-terapiens sygdomsteori⁷⁹, hvor psykiske forstyrrelser opfattes som en form for fremmedgørelse, der er resultatet af en undertrykkelse af individet og en samtidig mystifikation af denne undertrykkelse. Løsningen herpå fra Radikal-terapiens side er: bevidsthed plus vrede plus kontakt lig med frigørelse. En løsningsmodel Immervad simpelt tager til sig og udfylder med den type bevidsthed, der omhandler eksistensen af et klassesamfund.

Ud fra ovenstående kan det siges, at Immervad må løbe ind i problemer omkring omsættelsen af deres teori til terapeutisk praksis på et meget grundlæggende niveau: har en bruger ikke allerede den relevante klassebevidsthed, så må den forsøges induceret i brugeren, nærmest for enhver pris; og har en bruger adækvat klassebevidsthed og samtidig lider under sit liv, så er der ingen løsninger. Problemet hos Immervad ser vi derfor i det forhold, at klasser ikke opfattes som et standpunkt, men udelukkende ses som et stædet, hvorfor det i terapien ikke kan åbne op for en nærmere bestemmelse af, hvordan en konkret bruger ser sit liv, men kun henvise en bruger til at forstå sig selv igennem andres øjne på sig. Og dette er vel nærmere et bidrag til fremmedgørelse, end det er en løsning herpå. Grundlæggende herfor finder vi, at Immervad har et koblingsproblem mellem teori og praksis: på den ene side at arbejde med brugerens kognitive struktur ift det sociale og på den anden side at arbejde med det emotionelle som et rent individuelt forhold; og begge suverant ud fra rådgiverens præmisser.

I forhold til Regnbuens rådgivningskoncept er forskellen - ud over, hvad man tænker psykologi som værende - at finde i, hvordan der gås til værks med sine forudantagelser. I og med, at Immervad "glemmer" kooperationsaspektet i udviklingen af en problembestemmelse, så falder Immervad også tilbage på et rent traditionelt terapeutisk standpunkt. I forhold til Immervad skal vi også gøre den bemærkning - med Regnbue-ord - at der primært tænkes "rødt" i de traditionelle

⁷⁹ Radikal-terapien kommer fra USA, hvor den opstod som en borgerlig protestbevægelse: "Den udsprang .. ikke af de grundlæggende klassesætninger i USA, men derimod af den kriseagtige tilstand, der opstod i forbindelse med Vietnam-krigen. Og den fik derfor aldrig mulighed for at udvikle en egentlig strategi" (L. Karpatschhof 80, s.71).

former, fremfor rødt om dem⁸⁰.

REGNBUEENS OVERGANG TIL PRAKSISFORM.

Med forståelsesplatformen (jvf bilag 6) som udgangspunkt finder vi den mulighedsbetingelse, der gjorde det muligt for Regnbuen at gå mere og mere bevidst reflekteret ind i de brugerproblemstillinger, som man hen ad vejen mødte. Og også samlet forudsætningerne for at kunne lære af arbejdet på alternativ vis. Samtidig forhindrede det i stor udstrækning - netop gennem udgangspunkt og focus på kooperativ problemudvikling - at man trådte ud over sin kompetence, ved simpelt at anvende terapeutiske teknikker bare for at skabe bevægelse i problemstillingerne⁸¹.

For det følgende har vi fundet det hensigtsmæssigt at bestemme Regnbuens udvikling gennem udviklingen af centrale problemkomplekser, som vi vil beskrive gennem "faser" i tid og indhold. Ledetråden er det tidligere indførte begreb om 'identitet'. Dette har givet os følgende faser: 1 - Konstitueringskonflikten 1985-86; 2 - Det lange seje træk 1986-88; 3 - Striden om det "lukkede kliniske kollektiv" 1988-89; 4 - Projekt- og politiserings-årene 1989-91; og 5 - Kompetencestriden 1991-92.

Konstitueringskonflikten 1985-86.

For os at se starter rådgivningen, idet den overgår til konkret

⁸⁰ For den daværende arbejdsskitse til begribelse af og overvindelse af psykiske problemer, se bilag 7.

⁸¹ Vi er her stødt på diskussionen om, hvorvidt teknikker overhovedet har en plads indenfor Regnbuens praksis. Svaret er at de allerhøjest hører hjemme på eller under problemformuleringsniveauet, dvs når en given udgangssituation er blevet udviklet til en problemformulering gennem den kooperative proces, og løsninger til overvindelse søges. Senere - fra 1991 - knyttes spørgsmålet om teknikker til det fænomenologiske niveau, hvor de traditionelle terapiformer ses som havende et bestemt gyldighedsområde, omhandlende reelt eksisterende afsubjektiverede problemkomplekser. Sådanne procestyper griber vha Holzkamps begreb om "3.personsprocesser" (Holzkamp 83). Ud fra dette arbejdes der med fx psykoanalytiske problemkomplekser, gestaltterapeutiske ditto mv, som en brugers problem spontant bevæger sig igennem, og hvor det fra rådgiverside handler om at forholde sig med den middelbarhed, der sætter focus på, at der på dette niveau endnu ikke, fra brugerens side, er udviklet en subjekttagtig forholden sig til egne udviklingsopgaver, hvorfor den konkrete opgave netop omhandler dette. Focus for nærmeste udviklingszone er her etableringen af Kooperation.

praksis, med en konstitueringskonflikt⁸², omhandlende spørgsmålet om ekstern supervision eller ej, hvor begge parter argumenterede ud fra at ville sikre brugernes interesser på forsvarlig vis. En paradoksal konflikt⁸³. Denne konflikt kan bestemmes ud fra begreberne om inddefinering og uddefinering (jvf T.Mathiesen i afsnittet om Samfundsteoretisk ståsted i kapitel 1), som en særlig effekt af magtens - det etableredes - forsøg på at forhindre udviklingen af alternativer til det bestående. Af frygt for uddefinering og dermed marginalisering-/isolation af ens arbejde - og dermed ens fremtidige karriere som psykolog - søger man at lægge sig op af noget etableret, på trods af at selve rådgivningens arbejde definerer sig igennem at være et alternativ hertil. Det er således gennem den implicite trussel om uddefinering, at systemets magt kalder til orden med inddefinering til følge⁸⁴. Inddefineringen ophæver imidlertid netop det alternative aspekt, idet man således går med til at lade sig definere indenfor systemet.

Det reelle i konstitueringskonflikten er problemet om tilstrækkelig kvalifikation - og her er det en nærliggende tanke, at netop de gruppeledere, der ser deres faglige identitet primært gennem humanistiske, psykoanalytiske eller eksistentia-listiske sigtelinier, må få dette problem ind på livet, idet der i Regnbuen netop endnu ikke er etableret et særligt supervisionsniveau. Heroverfor stod så konceptet om autonomi gennem kollektivt ansvar, med hovedvægten på supervisionen som et funktionelt organiseret gruppeniveau, dvs fællessupervision - og ikke individualsupervision.

⁸² Det er overhovedet karakteristisk for vores empiri - i hvert fald i denne periode - at det først er efter, at der er sket ændringer og problemet er forsvundet, at der vokser en forståelse af det frem. Dette kan referere til det forhold, som også N.P. Agger gør opmærksom på, at der er et stort gennemtræk i alternative rådgivninger. Men det må også medtænkes, at det i konfliktsituationer er svært at gennemskue, hvad det handler om - hvilket så også betyder, at gennemskues det ikke, så vil problemer selv afvikle sider af strukturen. Desuden må det også konstateres, at det er de tilbageblevnes vurdering, der formuleres.

⁸³ Ved paradoks vil vi forstå et "afmagtspostulat", jvf Witt-Hansen 85, s.321f. En paradoksal konflikt er derfor en konflikt, der grunder sig i et for parterne ubegrebet magtforhold over dem, jvf T.Mathiesen.

⁸⁴ I denne periode modtager Studenternes bestyrelse da også et brev fra en studievejleder på KUA (Mappe A3/april 86), som klager over, at "der nu i vores allesammens Studentershus (Vores fremhævelse) er opstået mere eller mindre selvbestaltede rådgivninger". Problemet der nævnes er, at en studerende har forvekslet Regnbuen med Studenterrådgivningen, og ikke - hvad også erkendes i klagen - at Regnbuen foregiver at kunne arbejde med alle problemer. Bestyrelsen giver Regnbuen brevet, og der skrives brev tilbage, hvor studievejlederen inviteres til et møde. Han dukkede aldrig op - gav end ikke besked tilbage!

Konsekvensen af denne konflikt bliver at rådgivningen - for at holde fast i sin alternativitet - i praksis søges uddefineret fra den etablerede faglighed⁸⁵. Men netop ved at holde fast ved det kollektive ansvar - som også med T.Mathiesen kan kaldes fælleshandling - bliver det muligt, at gå videre ud fra sig selv.

Det kommer dog aldrig til en fælles begribelse af denne formid-lede magtlogik i gruppen, idet folk siver uden at det, der kørte bag om ryggen, blev afdækket. Om også folk ville være sevet, hvis der havde været et supervisionskoncept indenfor rækkevidde er et åbent spørgsmål. Faktum var nemlig, at et sådant koncept først skulle udvikles.

Vi ser samlet problemet efter denne konstitueringskonflikt, som at rådgivningen kun havde een mulighed for overlevelse: kvali-tativ faglighed. At tage hvert et skridt på reflekteret vis, uden at foregøgle allerede at sidde inde med en særskilt kompetence på området. Heraf nødvendigheden af åbenhed, på alle niveauer: mulighedsbetingelsen for udviklingen af indholds-mæssig kompetence. Det at stille sin faglighed til skue - ellers vil man som modmagt uddefinere sig selv, og selv blive til konkurrerende magt! At "gå på grænsen" mellem uddefinering og inddefinering igennem åbenhed og autonomi bliver hovedop-gaven for det næste.

Det lange seje træk 1986-88.

I denne periode arbejdes der med at finde rundt i alle niveauerne i feltet for rådgivning. Flere af Regnbue-aktivisterne er samtidig blevet færdige med deres studier og andre bliver det efterhånden igennem perioden. Som følge af de første brugeres start i rådgivningen kommer det til en differentiering af strukturen. Nogen arbejder således med brugerarbejde og modtager supervision dels via hinanden, dels af de, der ikke har brugere endnu. Dette fører hen ad vejen til etableringen af to selvstændigt arbejdende supervi-sionsgrupper. Og rådgivningen får nu tre arbejdsniveauer: supervision, brugerarbejde og fællesmøde. Desuden går nogle fra rådgivningen - på opfordring - ind i en terapigruppe, der har etableret sig i Studentershuset omkring "Selvtillid". Dette arbejde forløber over flere år. Og ender op i, at Selvtillids-gruppen når frem til at arbejde videre selv. Der foreligger en fyldig dokumentation af dette arbejde (Mappe A3/okt 87), der også bidrager til den interne teoriudvikling i Regnbuen, og til at Regnbuen senere selv starter en gruppe op - en "Problemaf-klaringsgruppe" - der stadig i 1992 er en del af brugerarbej-dets organisering.

⁸⁵ Selv idag er der ikke et formaliseret samarbejde med en meget nærliggende institution som Studenterrådgivningen. Det er heller ikke muligt at komme i praktik i Regnbuen, dette på trods af at adskillige studerende på anvendt socialpsykologi-grenen har henvendt sig til Regnbuen for at denne skulle gå ind med ressourcer til at supervisere på deres aktuelle praktikfor-løb andre steder.

I perioden tages generelt de problemer op til nærmere debat og analyse, som arbejdet stiller. Det gælder til eksempel: forholdet mellem rådgiver og bruger; forholdet mellem brugerens problemer og livssituation; forholdet mellem rådgiverfunktionen og gruppen; forholdet mellem terapi og socialt arbejde; samt selve problemet om en teori om terapi. Der udarbejdes supervisionsskitser; der afholdes - ved egne kræfter - weekender omkring afspænding, massage og meditation; og gruppen deltager med oplæg til forskellige sider, blandt andet på Kritisk Psykologiske Seminarer, i Arbejdsledelsesudvalget i Psykologforeningen og for en gruppe sygeplejeelever; og en første folder om Regnbuen ser dagens lys.

Perioden er også karakteriseret ved skriftlige oplæg de enkelte rådgivere imellem om de vanskeligheder, der stødes på i samarbejdet. Desuden arbejdes der aktivt foregribende med at introducere Regnbuen for nye interessanter. Mapperne indeholder et hav af sådanne "situationsbeskrivelser", der er sendt til de nye på forhånd. Desuden gives forskellige interviews til studenterfagblade. Og der skrives udadtil i Dansk PsykologNyt for første gang i foråret 1988 om "Alternativ rådgivning"⁸⁶. Og i oktober 1988 afholder Regnbuen det første offentlige møde i Studenterhuset, med særskilt invitation til andre rådgivningen⁸⁷.

Endelig skal vi nævne for perioden, at der er et stort brugerpres, og der lægges flere og flere forløb udenfor onsdag aften. Og alligevel afvises de fleste brugerhenvendelser. Det er i denne periode at begrebet "brugerstop" formuleres for første gang. Det er særligt folk fra den ene supervisionsgruppe i Regnbuen - heriblandt arbejdsløse - der prioriterer at lade brugerarbejdet "fylde" mere, hvilket også betyder, at en skævtrækning af arbejdet ureflektet begynder at sætte sig igennem: nogen har mange forløb til den fælles supervisionstid, andre få eller ingen. Ureflektet fordi vi ikke har fundet nogen overvejelser over, hvad det kunne betyde for gruppen som sådan, og hvilke organisatoriske tiltag dette nødvendigjorde på langt sigt.

Noget centralt for "det lange seje træk" er at man tilstedegiver søger at opretholde kontakt til det etablerede uden dog at opgive sin egen faglige autonomi. Dette var hverken let eller konfliktløst, idet det fælles uafklarede fra konstitueringskonflikten trækker sine tråde igennem hele denne periode. Dette træder tydeligst frem gennem de interne fællesmødebøger, der - ved siden af de faglige diskussioner - er fyldt med interessebrydninger. Der diskuteres motiver til at være i rådgivningen: kan man være der af private årsager; kan man gøre det alene, fordi man vil kvalificere sig til senere selvstændigt lønarbejde; er det for brugernes blå øjnes skyld? Omkring motivsnakken er der mange "pinde", der refererer til intrige-dannelser og angst, fx angsten for at være borgerlig! Nogle i gruppen kritiseres indadtil åbent for at spille "hvem-er-inde og hvem-er-ude legen. Skoletidens konkurrence om kammera-

⁸⁶ Dansk PsykologNyt nr.7, 1988.

⁸⁷ Mappe A3/okt 88.

ter"⁸⁸.

Inddefinering/uddefinering som konkret magtlogik sætter sig nu igennem internt i gruppen. Den sociale sikring søges generelt varetaget gennem aksens sympati/antipati og antager karakter af alliancedannelser. Dette peger på uklarhed og/eller splittelse på det mere kollektive niveau for arbejdets konceptionelle rammer og dermed for den videre retning. En sådan åben splittelse på interesser er svar at "finde" i vores kildemateriale, men vi finder det tydeligt, at arbejdsdelingen i gruppen er skæv, idet det primært er folk fra den ene supervisionsgruppe, der formulerer sig fagligt om arbejdet. Dette søges til gengæld forhindret fra den ikke-formulerende side gennem ytrings kontrol - at fylde for meget, andre kan ikke komme til, at formulere sig fra et partsstandpunkt, osv. Dette kan selvfølgelig have en sandhed i sig, men den er svar at finde i kildematerialet. Derimod findes der utallige opfordringer fra den formulerende side til andre, om også at formulere sig fagligt.

Vi skal formulere problemet som gruppen løber ind i på denne måde: at når det at udvikle sin faglighed på åben kollektiv vis støder på grænser, der ikke søges overvundet i fællesskab ved at blive begrebet som også personlige udviklingsopgaver af konfliktfuld karakter, så sætter en given ekstern kravsstruktur kiler ind mellem folk. Man søger at kontrollere hinandens ytringer, i stedet for at udvide rummet for praksis. De objektive betingelser herfor er at finde på flere niveauer: for det første er det et skisma for de færdiguddannede, både at være aktivt arbejdssøgende og aktiv i rådgivningen, hvilket forårsager den skæve arbejdsdeling som konsekvens af det stædet, man som færdiguddannet griber til, som handlesvar på det eksterne pres om jobkonkurrencen versus at arbejde sig igennem det alternative. Svaret på hvorfor mange færdige vælger at træde ud af Regnbuen i denne periode må primært findes i eksterne samfundsmæssige betingelsesstrukturer. Spørgsmålet må dog stilles om dette skisma kunne være foregrebet i arbejds-konceptet for Regnbuen ved, at der var blevet prioriteret kræfter på systematisk at opdyrke jobmuligheder indenfor Regnbuen for færdige; For det andet det skisma, at skævtrækningen i arbejdet finder sted uden at der ligger et, i fællesskab udarbejdet, supervisionskoncept - og hér foregriber vi den næste fase.

Striden om "det lukkede kliniske kollektiv" 1988-89.

I slutningen af 1988 kommer det til en større strid i Regnbuen, der som følge får, at fire-fem personer forlader gruppen.

Konflikten tager sit afsæt i supervisionsproblematikken, og har

⁸⁸ Mappe A3/dec 87.

som grundlag problemer i det direkte brugerarbejde⁸⁹. Et forløb afbrydes af et rådgiverpar, samtidig med at den ene umiddelbart ønsker at starte et nyt forløb op alene. Desuden vil vedkommende over i den anden supervisionsgruppe. Fra anden side i gruppen siges fra til indgåen i nyt brugerforløb, før der er bragt klarhed over, hvad det var for et problem, der blev renonceret på i det afbrudte forløb, og hvorfor⁹⁰.

Forud herfor går der en disput på fællesmødet omhandlende supervisionens status, og dermed hvad supervisionen skal sigte imod. Det er første gang at gruppen søger at finde ind i et fælles udarbejdet supervisionskoncept.

Som vi læser disputten fra dengang træder der to standpunkter om supervisionens status frem: et standpunkt der omhandler at snakke indadtil hen imod konsensus om, hvor "man" gør af de "sværheder", man som rådgiver støder på i det direkte arbejde; og et andet standpunkt, der går ud på, at ens "sværheder" må bevæges i det direkte brugerarbejde. Analyserer vi disse standpunkter kan vi tydeliggøre de heri implicit liggende funktionsbestemmelser af supervisionskonceptet.

Det første standpunkt fokuserer på rådgiverens varetagen af eget handlerum på en sådan måde, at det nærmest forbliver overforstillet brugerens, hvorved Kooperationen om problemudviklingen umuliggøres. Det andet standpunkt fokuserer på tilvejebringelsen af den handleevne hos den superviserede part, der gør det muligt at brugerens langsigtede interesser varetages. Rådgiverens handleevne er nemlig brugerens betingelser i rådgivningssituationen. Og manglende konfliktvaretagelse fra rådgiverside derfor ensbetydende med manglende mulighedsbetingelser for, at en bruger selv kan komme til klarhed over sit forefundne betingelsesgrundlag, og at dette kan foregå gennem Kooperation.

Disse divergenser antager umiddelbart antagonistisk karakter, men ved nærmere eftersyn er det første standpunkt underordnet det sidste. Derfor må årsagerne til den følgende konflikt begribes som et manglende kollektivt konfliktberedskab i rådgivningsgruppen. Grunden til at denne fase har fået navnet "striden om det lukkede kliniske kollektiv", er netop at disse niveauer, blindt overforstillet hinanden på antagonistisk vis, i praksis fremtvinger valget, om man vil være et lukket klinisk kollektiv, hvor gruppen som sådan danner norm mht, hvad man suverænt beslutter sig til at gøre overfor brugerproblemstil-

⁸⁹ Jvf også Dreier, der i artiklen "Zur Funktionsbestimmung von Supervision in der therapeutischen Arbeit" bemærker, at ønsket eller behovet for supervision ofte træder frem, når der fra terapeutside antciperes afmægtighed overfor konflikter og belastninger.

⁹⁰ Se Fællesmødebog 3 og 4, perioden 31.8.88 til 15.2.19-89. Samt Mappe A3/nov-dec 88.

linger⁹¹.

Det mest overgribende standpunkt kan kritiseres for at blive elitært, i det omfang, det ikke bevidst tilsigter at tilvejebringe betingelserne for, at det mere underordnede kan varetages kollektivt. Kritikken fra det underordnede standpunkt går også herpå, men vi finder ikke kritikken berettiget ved læsning af det skrevne⁹² - men i praksis kan det ikke udelukkes, at kritikken er reel. Konflikten der følger kommer da heller ikke til at udspille sig om ovenstående divergens om supervisionens status, og de heri anslåede niveauer, men derimod igennem en meget personliggjort kamp om, hvem der bestemmer eller har magt i Regnbuen.

Dette kommer altså i stand, fordi nogle mere overgribende niveauer for gruppen som arbejds-kollektiv ikke eksisterer som fælleshandling. Betingelsesgrundlaget for at det ikke er muligt at holde fast i problemet/konflikten på det niveau, hvor det stillede sig - det konkrete brugerarbejde - findes i de betingelser, der har fået lov at udvikle sig i den foregående periode, nemlig dannelsen af intrigestrukturer, der betyder at

⁹¹ Spørgsmålet om en sådan "normdannelse overfor brugere" er imidlertid ikke af ny dato, men kan føres helt tilbage til foråret 86 (Mappe A3), hvor en bruger afbryder et forløb. Herom hedder det fra den ene rådgivers side: "Hovedårsagen til at brugeren er sluttet opfattes som værende dét, at kontakten mellem brugeren og os er blevet tættere end brugeren synes om" (Citater er sløret). Det er altså et problem ved brugeren, der gøres til årsag for, at rådgiverne ikke kan arbejde med brugeren! Nu protesterer den anden rådgiver dog mod denne fremstilling af afslutningsårsagen. Men på et generelt plan kan vi ikke finde noget opgør med denne tendens til at gøre brugeren ansvarlig for egen inkompetence.

⁹² Et centralt udsagn er: "At træde tilbage til faglige standpunkter .. modsat personliggørelse af et fælles udviklingsproblem .. finder jeg er en betingelse for, at diverse afværgeformer kan tematiseres i deres overflødiggørelsesperspektiv. Dette kommer godt nok også implicit til at stille krav til hver enkelt, om et egetarbejde med hin specifikke personlige. Dette er vel heller ingen skade - for den enkeltes egenaktivitet herom er nødvendig. Det, der derimod kan gøres til debat for en løsning, er hvordan og hvorledes den enkelte gives en hånd til dette biografiske og classesociale udredningsarbejde. Som gruppe skulle det være muligt at aflaste det eksistentielle tryk i et sådant arbejde - fremfor at skabe overtryk gennem abstrakt arbejde om egne konkrete afværgeformer. Dette forlanger vi vel ikke engang af vores brugere" (Mappe A3/nov 88). Det standpunkt, der her er genstand for kritik, fører logisk-historisk frem til spørgsmålet om, hvordan et subjekt sikrer sig mod at dets handlinger får "uintenderede konsekvenser", men hvis ikke dette ses som en særlig tilspidsning af privatformen for personlighedens modsigelsesproces, så ses menneskelig subjektudvikling alene som antciperet kontrol/herskabs-bestræbelse. Jvf også J.Lund 93 om det okkulte.

fælleshandling knækker på midten, at man sikrer sig mod hinanden i stedet for med hinanden. Dette er blandt andet organisatorisk betinget, idet informationsudvekslingen mellem de to supervisionsgrupper ikke var sikret i strukturen, og dette fordi deres etablering nærmest kom istand som et ureflekeret handlesvar på omverdenspresset.

Konflikten "løser sig selv" ved, at de folk der bærer det underordnede standpunkt forlader gruppen, i protest. Tilbage bliver det problem at sikre en fremtidig foregribelse af sådanne "falske" antagonismer. Dette forudsætter, at det kommer til et bevidst arbejde med, at informationsformidlingen mellem de to supervisionsgrupper indarbejdes i rådgivningens arbejdsstruktur. Der eksisterer enkelte tiltag hertil, men ikke som en fælles arbejdsprioritering. De to supervisionsgrupper kører videre nærmest hver for sig.

Projekt- og politiserings-årene 1989-91.

Aktivistfrafaldet i Regnbuen fortsætter. Flere gamle træder ud, nok mest fordi det synes udsigtsløst at forestille sig, at det overhovedet er muligt at finde en levevej i rådgivningen. Men der kommer også nye til. I parentes skal det bemærkes, at det specielt er 87-årgangen på studiet, der begynder at melde sig under fanerne. Åbenbart en politisk årgang, der ikke viger tilbage for at gå ind på skrantende områder! De er der stadig allesammen. Fra slutningen af 1990 er det også at Regnbuen for alvor får vokseværk, med de problemer som dette giver anledning til omkring arbejdsduelig gruppestørrelse, manglende formidlingsformåen overfor nye, når de optræder som gruppe osv osv. (Dette er nærmere kredset ind i kapitel 1).

Rådgivningen træder ind i en periode, der synes meget konstruktiv. Der vokser organisatoriske tiltag frem, der skal sikre mod at tidligere uløste problemer igen skal dominere. Der tages initiativ til en "udslusningsgruppe" for færdige - de kan ikke selv finde ud af det, de stakler - men de færdige kan ikke finde ud af at arbejde sammen herom! En gruppe om "spiritualitet på marxistisk grundlag" starter op. Ligeså indføres der en støttepersons-ordning for nye. Og der udformes for første gang en introduktionsmappe for nye⁹³. Indholdsmæssigt gæes der igang med udformningen af praksisportræt for Regnbuen. Et studie af Grundlegung (Holzkamp) påbegyndes. Og som nydannelse påbegyndes snak om "årsprojekter". Der går imidlertid et år før det første årsprojekt finder sin form. I mellemtiden udarbejdes allehånde teoretiske oplæg,

⁹³ Det er glædeligt at kunne læse følgende herfra: "På mange punkter er det som et sådant udviklingsarbejde til stadighed knækker over på midten. Enten inddefineres projektet til at fungere på etablerede præmisser, hvilket også indbefatter en effektmæssig dokumentation af, at det er rentabelt (:markedsøkonomien, hvor der sættes kroner og ører på liv); eller også uddefineres aktiviteten, idet overhovedet dets særegenhed bryder med etablerede kompetencestrukturer (:det hierakiske eller borgerskabets ene centrum, Christiansborg)" (Mappe A4/sep 89).

direkte med udgangspunkt i egen praksis. Fx: oplæg om "typiske brugerforløb", der skal bruges til 'teori om terapi' og projekt "brugerdokumentation"; forskellige terapiforløb analyseres ned i detaljer, og der foretages analyser af samarbejdsrelationer mellem rådgiverpar; endvidere udarbejdes der en konfliktudviklingsmodel ifm oplæg til Galebevægelsen - en skitse der videreudvikles i et arbejdspsykologisk projekt⁹⁴; ligeså holdes der på opfordring oplæg for sygeplejeelever og for socialrådgiverstuderende, til hvem der også udarbejdes skriftligt materiale om psykiske forstyrrelser og disses sociale genese; der skabes en model for familie-sociologisk og livsbiografisk analyse, som også anvendes internt i gruppen. Det kommer i forlængelse heraf til en begyndende analyse af, hvordan brugerproblemstillinger kan køre videre indenfor rådgivningsgruppen⁹⁵ - en problemstilling der også er kendt indenfor det etablerede behandler-system - og som vi vurderer presset frem af, at Regnbuens brugergruppe er blevet "tungere". Det omhandler blandt andet: effekter af retspsykiatri/psykiatri, junk, voldtagt, selvmord i nære relationer og truende tvangsfjernelser af børn, hvor flere og flere sager involverer et direkte udadvendt arbejde til og for det meste mod det etablerede system. Udfærdigelse af erklæringer til forskellige sociale myndigheder etc bliver i denne periode en væsentlig arbejdsvirksomhed⁹⁶. Det er nu at begrebet om "uafviselige brugere" dukker frem som visitationsakse - en akse, hvori den skæve arbejdsdeling er grundlag. Det er også typisk bagstopperne - de arbejdsløse - der bærer uafviseligheden. Senere⁹⁷ slutningen af 91 - bliver denne akse en kollektiv akse.

Overhovedet er perioden karakteriseret ved en stor teoretisk produktion, hvilket må ses ud fra, at kontakten til andre bevægelser og faglige grupper begynder at få en egenbevægelse. Regnbue-aktivister planlægger fx Kritisk Psykologisk Seminar i feb.89, hvor samarbejdet med andre bevægelser er omdrejningspunktet⁹⁷. Dette seminar fik stor betydning for den videre praksisudvikling, særlig mhp politiseringen af praksis. Der sker en forandring fra, at denne praksis har været varetaget af enkeltpersoner til at blive et fællesanliggende - til et vist punkt! Dette giver sig også udslag i et stort praktisk arbejde med renovering af lokaler i Studenterhuset, for at skabe mere rum og bedre arbejdsbetingelser. Og det kommer til udviklingen af nye positionsmuligheder i gruppen, således at det er muligt at være i Regnbuen uden også at skulle arbejde med bruger-

⁹⁴ Vedlagt som bilag 8.

⁹⁵ Se Mappe A3/marts 89.

⁹⁶ Et eksempel på en sådan erklæring omhandlende "Social uddannelsesplan" (§43) er vedlagt som bilag 9. Den bringes selvfølgelig med tilsagn fra den berørte bruger.

⁹⁷ Det hedder i oplægget hertil: "Det er bare derudaf, denne gang, af tre strenge: - debat om kritisk psykologi ift Marx/eksistentialisme/Sartre; - bevægelsesdialog om befrielse områders muligheder; - metode i psykologien med særlig vægt på det aktual-empiriske". Seminaret hed selvfølgelig "Befriet område", og var et jubilæumsseminar (Mappe D1/dec 88).

arbejde.

Et vendepunkt for perioden er det, som er kaldt "Vinteroffensiven 90", hvor rådgivningen inviterer fagfæller til samarbejde om udviklingen af nye alternative praksisområder. Det bliver et vendepunkt, fordi den konkrete politiske orientering for første gang er bærende - hidtil har invitationer været til selve rådgivningsarbejdet snævert set. Følgen er også - selv om der kun dukker een op - at man begynder at se sig som et politisk arbejdskollektiv, snarere end en alternativ rådgivning. Overhovedet forholder man sig nu analytisk til sin samfundsmæssigt-politiske indplacering⁹⁸. Hvor Regnbuen hidtil primært havde haft en faglig "omverdensakse" - en så at sige vertikal akse - så kommer det nu til udviklingen af en politisk, en horisontal, akse.

Vi ser ovenstående overgang som udtryk for, at rådgivningen ikke længere er så sårbar overfor inddefinerings/uddefineringsproblematikken i forhold til faget, men at det bærende nu er egen faglig autonomi, og at det derfor er muligt at bringe politikken ind i praksis. Desuden ses kimene til en mere formaliseret omverdensstruktur⁹⁹. Der etableres fx to uddannelsesforløb for arbejdsløse i rådgivningen. Og en forsker fra Psykologisk Laboratorium - den tidligere nævnte Morten Nissen - tager kontakt angående rådgivningens indgåen som forsknings-empiri (jvf også Indledningen). Dette projekt er stadig igang, og går internt i Regnbuen under betegnelsen projekt "nissen". Parallelt hermed er det også at årsprojekterne går igang: der arbejdes med 'teori om terapi' på den ene side, og på den anden side med metoder til aktual-empirisk forskning.

Internt i gruppen er der imidlertid en konflikt under opsejling. Det er en konflikt, der tager sit afsæt på den personlige side, aktivister imellem. Og som ender med, hvad der er blevet kaldt "den store udmelding" i foråret 92. Flere aktivister har svært ved bare at holde synet af hinanden ud. Og hvad der vokser frem er problemet om, hvem der kan være i rådgivningen, specielt hvad angår motiver og kompetence. Karakteristisk nok er det ligeledes dét niveau, som nissen kommer med at ville diskutere på, som sin indfaldsvinkel til gruppens arbejde¹⁰⁰.

Vi er nu fremme ved den femte fase: kompetencestriden 1991-92. Denne fase og dens resultat igennem "den store udmelding" er nu

⁹⁸ For centrale papirer her se bilag 3 om "Vinteroffensiven 1990", samt bilag 10 for det mundtlige oplæg hertil. Det er en defensiv periode for socialismen rundt om i verden. Men fra rådgivningens side går man offensivt til værks. Bemærk begreberne "Bunddyret" og "DUR" for Dansk Undergrunds Rådgivning.

⁹⁹ I 1992 bliver Regnbuen blandt andre kontaktet af Rektorkollegiet om muligheden for at modtage en egyptisk gæsteprofessor i psykologi. Han meldte desværre afbud i sidste øjeblik.

¹⁰⁰ Nogle i gruppen følte sig motiveret til at svare offentligt. Et oplæg udarbejdes til PsykologNyt nr.5 /1991. Se Birk-Madsen 91.

dét, der sætter sig igennem som den centrale akse for rådgivningens aktuelle problemsituation. Vi står derfor med et metodisk problem om, hvordan vi går til værks med vores "nede-fra kommende"-analyseresultater i forhold til det oprindelige billede af Regnbuens praksisfelt: i tid og rum er disse to analyseniveauer nemlig sammenfaldende. Ud fra dette må vi gøre det krav gældende, at der skal være en logisk forbindelse mellem den oprindelige problembestemmelse, ud fra fremstillingen af Regnbuens praksisfelt, og den, med den historiske fremstilling af Regnbuens praksisform, foretagne analyse af udviklingsforhold. Det er der, hvad det nærmere også vil vise - ellers ville der også være noget galt med vores analyse eller fremstilling¹⁰¹. Og denne logiske forbindelse skal i det videre påvises. Det er imidlertid ikke dette - dette interne check - der er det centrale, men derimod om en sådan påvisning, der er at se som en begrundelse for de præmisser, der skal lægges til grund for udledningen af nye handleskridt og praksistiltag, samtidig åbner feltet op på en sådan måde, at konturerne af den mere overgribende retningsbestemmende form kan gøres til genstand for erkendelse. Og dette ud fra, at historisk udvikling af det forefundne må støde på denne form som nødvendig udviklingsopgave.

Videreførelse af analysen gennem den femte fase er derfor samtidig opgavens konklusion, idet perspektiverne for videre praksisudvikling af rådgivningen kommer herfra.

¹⁰¹ Vi mener at kunne huske, at Marx et sted i "Kapitalen" taler om, at det færdige analyseresultat ser ud som en "konstruktion a priori", altså en indlysende selvfølgelighed. Vi får se om dette er tilfældet!

4. KONKLUSION OG PERSPEKTIVER: DEN AUTONOME INSTITUTION.

Med problemstillingen om motiver og kompetence til at være i rådgivningen, der vokser frem foråret 1991, slås en streng an, vi har mødt tidligere. Næmlig fra perioden 1985-86, hvor Regnbuen konstituerer sig i praksis. Men til forskel fra dengang er feltet for spørgsmålet kvalitativt forskelligt. Medens Regnbuen dengang ingen egentlig selvstændig brugerpraksis havde at begrunde sine egne praksistiltag i, men kun sin "konkrete utopi" om, at det måtte være muligt at arbejde "ordentligt" med medmenneskelige problemer, så er situationen i 1991 den, at der er praksisbegrundelser for, hvilke motiver og hvilken kompetence, der kræves som rådgiver. Der er dog intet fælles udarbejdet koncept hertil, men det oparbejdes konkret gennem deltagelsen i arbejdet, dels gennem fællesmøderne og særligt gennem supervisionsgrupperne.

Kompetencestriden 1991-92.

Medens rådgivningen ikke har vanskeligheder med at tage problemet om motiver og kompetence til arbejdet overfor "projekt nissen", så er der internt store problemer med, hvordan dette som fælleshandling skal udmøntes, og hvordan dette i sidste instans bestemmes. Samtidig har eksistensen af "projekt nissen" skærpet betingelserne for færdige psykologers indgåen i arbejdet, qua den igangværende bestræbelse fra PsykologForeningens side på en mere direkte udmøntelse af kravet om, at ingen kan arbejde uden autoriseret supervision. Der virker mao - endnu engang - en uddefinering/inddefineringsslogik ind på gruppens arbejde. Men der svares - som nævnt - igen i PsykologNyt med, at den gældende autorisationsordning langt fra menes at sikre et kvalitativt arbejde med brugerproblemer, idet det gældende supervisionskoncept nærmest kun er formelt og omfangsmæssigt defineret.

Internt kommer det til konflikter mellem forskellige rådgivere om, hvorvidt de kan gå ind i brugerforløb eller ej. Der er fra dele af gruppen forsøg på at gøre dette til noget imellem de involverede parter liggende, som de må ordne indbyrdes. Men dette går der kraftigt imod fra andre dele af gruppen, som kræver at det forbliver et fællesanliggende, ud fra praksiskonceptet om "kollektivt ansvar". Der kommer en konflikt - som vi fra dette niveau i vores analyse kan se, som ligeledes værende meget aktiv i forbindelse med fase tre, "striden om det lukkede Kliniske kollektiv" - hvor det igen fra een part i gruppen nægtes andre, på de foreliggende præmisser, at gå videre ind i brugerarbejdet. Den videre konfliktbearbejdning tager fra da af form af, at de enkelte konflikter må fastholdes som særskilte arbejdsgenstande, både på supervisionsgruppeniveau, og ved at tage fællessupervisionen op som kollektivt anliggende for fællesmødet på den organisatoriske side. Månedlige supervisionsfællesmøder søges indført.

Konflikterne involverer forskellige parter over lang tid, hvor der udskiller sig tre på hinanden følgende problemkomplekser, som er niveauer i samme logik:

Et første problemkompleks hvor aktivisters problematiserede kompetence fører til etableringen af en differentiering i funktionerne i det direkte brugerarbejde. Medens det hele tiden for nye, har været muligt at være med som "flue" i forløb, der godt må "summe med"¹⁰², gøres det nu muligt at komme med som "observatør", altså uden kompetence til at gribe ind, med det formål at kunne studere ændringsprocesser i sit eget befindende ved at knytte disse an til det, der indholdsmæssigt arbejdes med i forløbet. På dette niveau løses kompetencestriden, således at alle kan stå inde for det kollektive ansvar herfor.

Et andet problemkompleks udspiller sig som vedvarende konfliktdretningsbestræbelser på fællesmødeniveau, der som sådan ikke finder nogen indholdsmæssig løsning, men hvor det heller ikke kommer til videre indgåen i brugerarbejdet fra den problematiserede kompetences side, idet der simpelt nedlægges veto fra gamle aktivisters side. Fra den underkendte kompetences side argumenteres der gennem en dobbelthet: at kræve ligevard - og hvem kan nægte dette - men på grundlag af en påberåbt særstatus må der tages særlige hensyn. Vetoet kritiseres for at være magt, og der stilles spørgsmålstegn ved retten til at fremføre denne "dom". Fra den "dømmende" side argumenteres der med - ud over det kollektive ansvar - at selv om rådgivningen ikke kan påberåbe sig PsykologForeningens etikregler, idet studerende ikke er omfattet af disse, så er de færdige psykologer i gruppen underlagt disse, og opfyldelse heraf er et ufravigeligt "must". Desuden fremføres det, at en argumentationslogik omhandlende ligevard/særstatus ikke er tilstrækkelig til overvindelse af inkompetence - i alternativ forstand begrunder den i sig selv denne - og at kritikken ikke særskilt kan rettes mod en påberåbelse af etikreglerne, men mod det restriktive i den måde, som færdige psykologer arbejder i spændingsfeltet mellem at arbejde ud fra dem og kvalitativt søge at overskride dem. Det kommer ikke via fællesmødet til nogen løsning, og et ønske om skift af supervisionsgruppe fra den underkendte kompetences side, afvises som en strukturel omgåelse af problemet, men der tilføres nye ressourcer til supervisionsgruppen med henblik på at fortsætte konfliktløsningsbestræbelsen.

Det tredje problemkompleks bliver det centrale og afgørende. En brugerproblemstilling fra den ene supervisionsgruppe involverer tilfældigt den anden supervisionsgruppe. En oplysning fra en bruger om, at der muligvis ringer en psykiater, gives af det involverede rådgiverpar videre til fællesmødet med den besked, at hvis psykiateren ringer, så er beskeden, at brugeren ikke er interesseret i nærmere kontakt. Psykiateren ringer. Der tages imod hans henvendelse af en person, tilhørende den anden supervisionsgruppe, beskeden videregives, og det meddeles

¹⁰² Som "flue" er man principielt medrådgiver, men uden særskilt ansvar for at bevæge problemstillingen. Dvs at man kan blande sig på ansvarlig vis, men med risiko for at blive stoppet uden videre begrundelse.

desuden, at rådgivningsgruppen tager vare på problemstillingen¹⁰³. Telefonsamtalen refereres til det involverede rådgiverpar. Disse vender imidlertid nogle måneder senere tilbage til den person, der tog telefonen. Nu med den besked, at deres bruger ønsker en snak om, hvad psykiateren havde sagt. Derved kommer det for en dag, at væsentlige dele af telefonsamtalens indhold er blevet forholdt brugeren, hvilket vurderes som værende forkert. Det viser sig at informationstilbageholdelsen er sanktioneret eller legitimeret af den pågældende supervisionsgruppe, hvad der fører til, at den anden supervisionsgruppe ønsker en fællessnak mhp at kunne komme med ind i det konkrete brugerforløb, for her at kunne komme med den modtagne psykiaterinformation, og for at diskutere selve problemstillingen om tilbageholdelse af information. Det gøres gældende, at det opståede problem må ses og begrundes ud fra den brugerproblemstilling, der er på tale, men også at man mener, at det må gøres åbent for brugeren, at informationstilbageholdelsen herfra vurderes som fejlagtig og altså er omstridt. Dette finder sted.

Efterfølgende diskuteres problemet på flere fællesmøder. Og det kommer nu også for dagen, at der er vidt forskellige præmisser for det terapeutiske arbejde, de to supervisionsgrupper imellem. Præmisserne divergerer på det område, der omhandler det i kapitel 1 beskrevne koncept om "total åbenhed" på alle niveauer. Og det er netop eksistensen af dette koncept, som vi i vores analyse har påvist som værende afgørende for det at kunne "gå på grænsen" mellem uddefinering og inddefinering. De parter der enten ikke mener, at de kan leve op til konceptet "total åbenhed" eller som forsvarer legitimiteten af informationstilbageholdelse forlader næsten alle i løbet af de kommende måneder rådgivningen, og "vetoet" har heller ikke længere nogen persongenstand.

Samtidig med denne meget krævende konflikt internt i gruppen, er hovedparten af de folk, der i Regnbuen forfægter "total åbenhed", direkte involveret i et analogt problemkompleks udadtil i forhold til okkulte grupper i Studentarhuset i kampen for demokrati¹⁰⁴. Dette er meget belastende og ressourcekrævende, og der argumenteres fra denne side gennem lang tid om nødvendigheden af, at Regnbuen som gruppe aktivt involverer sig i sikringen af Studentehusets fremtid, dette også som en sikring af eget eksistensgrundlag. Denne argumentation mødes med passivitet og bliver brugt som eksplicit begrundelse for "den store udmelding".

KONKLUSION.

Med ovenstående initieres for os at se den almene akse, som er det gennemgående problemkompleks igennem hele rådgivningens historie som praksisform. Det skal være vores påstand, at havde

¹⁰³ Den fra psykiateren givne meddelelse omhandler, at Regnbuen skal være opmærksom på, at brugeren falder ind under en alvorlig diagnostisk kategori, der indikerer mulig tvangsindlæggelse.

¹⁰⁴ Jvf J.Lund 93.

standpunktet om "total åbenhed" valgt at gå eller havde renonceret og indgået kompromisser på dette grundlag, så havde Regnbuen indrettet sig som "lukket klinisk kollektiv" i et Studentarhus, hvor kampen om magten og rummet var dagens orden.

Nu er det svært at spå om den fremtid, der aldrig blev. Men hvad blev så tilbage? En politisk junta, med rådgivningsarbejdet efterladt i sin midte?

Inden vi går videre til det sidste om perspektiverne i og af praksishistorien, skal vi bemærke, at problemstillingen om kompetence direkte er indeholdt i den oprindelige problemstilling på det punkt, hvor der har manglet "en omfattende kollektiv reproduktion af den individuelle handleevne og af almene kvalificeringskoncepter overfor nye deltagere" (jvf s.27mf). Det er sider af samme overgribende sag: det kollektiv-personlige.

Med den oprindelige - ureflekterede - etablering af de to distinkte supervisionsgrupper helt tilbage fra starten, blev det muliggjort at individuelle problemstillinger om diskrepans mellem ord og handling og problematiseringen heraf, tilstedeværelse kunne gemme sig i den samlede struktur, fordi der ikke fandtes et direkte kollektivt organiseret arbejde om hver enkelt brugerproblemstilling, også omhandlende egen restriktivitet.

NY PRAKSISPROBLEMBESTEMMELSE.

Igennem de senere år og fra det punkt i Regnbuens historie, hvor omverdensgrænsefladen begynder at bevæge sig igennem forholdet til og arbejdet med andre alternative bevægelses-sammenhænge, bliver det muligt at sætte en horisontal orienteringsakse for praksisudviklingen. I modsætning til før dette sker, hvor rådgivningen alene, nærmest af mangel på alternativer, måtte orientere sig indenfor det faglige magtkoncepts vertikale akse¹⁰⁵.

Fra tidspunktet for horisontalt retningsbestemte opgaver og projekter kommer det også til et væsentligt skred i arbejdet. Dette kommer markant til udtryk i årsprojekterne, hvor det for første gang bliver muligt at planlægge, hvad det vil være vigtigt at strukturere sit arbejde igennem, fordi det kan begrundes, hvad man har brug for at vide noget om og kunne handle i forhold til frem i tiden.

Perioden fra da af og frem til idag, kan ses, gennem en særlig sociologisk begrebsnøgle¹⁰⁶, der omhandler at almene praksisinitiativer initieres igennem en aktør, der giver et projektudkast ud til andre aktører. Kommer der et kooperativt samarbejde igang, en arbejdsproces mhp et produkt, dannes der nu en

¹⁰⁵ Hvem superviserer supervisorerne, og hvordan får disse supervisorstatus, når man nu skal have været under autoriseret supervision, for at bliver supervisor?

¹⁰⁶ Tom Broch 89, s.28.

organisation, der har til opgave at danne de strukturer, som beslutningsprocesser skal forløbe igennem mhp de enkelte aktørers videre handling. I den grad at en organisation udvikler en målsætning ud fra de gennem organisationen skabte målsætningsprocesser, så overgår organisationen til en institution, og bliver dermed til dennes aktivitet.

Set i forhold til Regnbues praksisform, så er denne karakteriseret ved, at det indtil muligheden for gruppemæssig horisontal orientering nærmest var umuligt at sætte mål for arbejdet. Målsætningprocessen for arbejdet kommer til veje gennem arbejdet med konciperingen af årsprojekterne, og i perioden heromkring vokser en spirende konkret fælles målsætning frem i dele af gruppen. Men det er samtidig en proces, der i sin interne målsætning væsentligst forbliver indenfor sin egen fagspecifikke form. Det er fåtal af forhold, der formuleres til andet end egen faggruppe. Det er også en proces, der er karakteriseret af usamtidighed, idet "fraktioner" indenfor Regnbuen nærmest arbejder radiale for at udvide domænet for målsætningsprocesserne. Og dette fraktionsarbejde lykkes faktisk så "godt", at problemstillinger udenfor ift Studenterhuset og indenfor begynder at smelte sammen på et nyt organisatorisk niveau. På dette punkt kan vi sige, at der dannes en institution i organisationen: den politiske junta¹⁰⁷. Denne institution påberåber sig en bestemt legitimitet ift det oprindelige rådgivningskoncept, som det - viser det sig - både er at finde i det oprindelige udgangspunkt for Regnbuen, men som også viser sig at være organisatorisk udfoldet, og endog overlejret af dikotomien mellem de to supervisionsgrupper. "Institutionen" står dog samtidigt dybt forankret i det direkte brugerarbejde, idet nok 80% af brugerforløbene varetages her, så det måtte blive svært for "den gamle organisation" at forhindre at blive overhalet af udviklingen. Den kunne faktisk kun sætte hælene i og bemærke de ændringer der skete, med mindre aktører herfra enten kunne se mulighedsbetingelsen for, at også deres fremtidige livssituation kunne varetages herigennem, eller at de selv aktivt organiserede sig om egne målsætnings-, beslutnings- og arbejdsprocesser.

Men uden et greb eller begreb om, at der med den politiske juntas forankring i det oprindelige grundkarakteristika - den totale åbenhed - slås en praksisproblemstilling an, der som kompleks har dybe rødder helt tilbage til, hvordan Regnbuen oprindeligt som kollektiv organiserede sig omkring den konkrete rådgivningspraksis, måtte det derfor logisk komme til, at alle målsætnings-, beslutnings- og arbejdsprocesser blev trukket ind mod en heraf sat præmisdefinition, der ikke kunne udarbejdes ordentligt som et fællesanliggende, fordi ingen - heller ikke den politiske junta - var klar over, at problemstillingen var så dybt forankret. Derved er den politiske junta den "aktive aktør" i, at de andre går.

¹⁰⁷ Det må være en formildende omstændighed, at begrebet er fire-bandens eget. Og skal forstås som et forsøg på politisk satire i praksis.

PERSPEKTIVER: HANDLETILTAG FOR DEN VIDERE PRAKSIS.

Dette stiller så den politiske junta med en særlig opgave for den fremtidige praksisudvikling i rådgivningen. For det første henviser den sig selv til at fortsætte brugerarbejdet ud fra konceptet om "total åbenhed", men samtidig med dette i en kollektiv handleevne, der bevidst kan arbejde med de forhold der bryder hermed på en sådan måde, at problemer herimellem - på denne specifikke grænseflade - ikke tabes, fordi et arbejde hermed er bygget ind i strukturen. Dette er den kollektive varetagelse af den enkelte.

For det andet står Regnbuen med at måtte begrebsliggøre og praksissætte en kvalifikationsstruktur, der for nye gør det muligt på en ikke-individuel personbunden måde, at udvikle sig ind i arbejdet. Dette er samtidig opgaven om det bevidste generationsskifte.

For det tredje må de nuværende kræfter anvendes bevidst til udviklingen af mere overgribende kollektive virksomhedsformer på de områder, hvor man er stødt på grænserne for "den konkrete utopi". Og det er omkring organiseringen af nye lønarbejdsformer, studenteraktivitetsformer, og særligt at arbejdet med det tværfaglige, kulturelle og sociale i Studenterhuset antager videnskabelig karakter. Dette er en social-psykologisk og en politisk-sociologisk opgave.

Vi håber her at have skitseret de nødvendige arbejdsopgaver for den nye konkrete utopi: den autonome institution¹⁰⁸, indholdsmæssig praktisk autonomi i en formaliseret og alment udviklelig omverdensstruktur.

LITTERATURLISTE.

- Agger, N.P.: "Politisk terapi og alternative rådgivninger", Modtryk 1980
- Agger, N.P. mfl: "Terapi som politisk praksis", Hans Reitzel 1977.
- Birck-Madsen, K: "Kollektive forformer ..", Forum Kritisk Psykologi nr.1 / 1987; "At svare igen med udvikling - en positiv historie om gruppen af kritiske psykologer", Sociologi 1988; "Arbejdsskitse til Solidarisk psykologi", Sociologi 90; "Psykologer, socialpsykologi og psykoterapi", PsykologNyt nr. 5 / 1991; "Psykiatrien ud af lægernes klør", oplæg høring Galebevægelsen 1991.
- Broch, T: "Strukturudfoldelse og organisationsfænomen", Sociologi, arbejdsrapport 6 / 1989; "Formning og kvalitativ metode" i "Kvalitative metoder i dansk samfundsforskning", Tom Broch mfl (red.) 1987, Nyt fra samfundsvideenskaberne.
- Döpping, J: "Hvordan ser en subjektvidenskabelig socialpsykologi ud", Udkast nr.2 / 1992.
- Dreier, O: "Den kritiske psykologi", Rhodos 1979; "Zur Funktionsbestimmung von Supervision in der therapeutischen Arbeit".
- Brødtker Sørensen, A: "Aktionsforskning om og i arbejdslivet", Tidsskrift for samfundsforskning 1992, s.213-230.
- Forum Kritisk Psykologi: "Leder", Forum Kritisk Psykologi nr. 5 / 1989; "Et hjerte der slår", Forum nr.6-7 /1990.
- Elsass, P: "Sundhedspsykologi", Gyldendal 1992.
- Giddens, A: "The Constitution of Society", Polity Press 1984.
- Haug, F: "Dialektisk teori og empirisk metode" og "Om udnyttelsen af data", Udkast 1 / 1981; "Wozu widersprüchliche Begriffsbildungen?", Forum Kritische Psychologie 26 / 1991.
- Haug, W.F: "Individets borgerlige privatform og samfundets omverdensform" i Dreier (red.) 1979a; "Standpunkt og socialistisk perspektiv i kritikken af den politiske økonomi", Philosophia 1-2-3 / 1979b.
- Holz kamp, K: "Kan der være en kritisk psykologi indenfor rammerne af den marxistiske teori" i Dreier (red.) 1979; "Grundlegung der Psychologie", Campus 1983.
- Karpatschhof, L: "Fra internering til selvorganisering", Dansk Psykologisk Forlag 1980.
- Krørup, K: "Subjekt-subjekt forholdet som socialpsykologisk reduktionisme" i "Kvalitative metoder i dansk samfundsforskning", Tom Broch mfl (red.) 1987, Nyt fra samfundsvideenskaberne.

- Lund, J: "En konflikt om demokrati", Anvendt II projekt på socialpsykologisk gren, KUA 1993.
- Marx, K: "Økonomi og filosofi" i V.Sørensen: "Karl Marx. Økonomi og filosofi", Gyldendals Uglebøger 1974.
- Mathiesen, T: "Makt og motmakt", Pax 1982.
- Poulantzas, N: "Staten, magten og socialismen", Rhodos 1981.
- Pålshaugen, Ø: "Aktionsforskning: En nyttig videnskab?", Tidsskrift for samfundsforskning 1992, s.231-251.
- Seidel, R: "Denken", Campus 1976.
- Séve, L: "Marxisme og personlighedsteori", Rhodos 78.
- Witt-Hansen, J: "Videnskabernes historie i det 20. århundrede. Filosofi", Gyldendal 1985.

OVERSIGT OVER BILAG:

- 1 - Oversigt over mappe-indhold i Regnbuen: Mappe A1-A5; B1-B2; C1; D1; E1-E2.
- 2 - AntiRacistisk Månedsbrev 1992.
- 3 - Vinteroffensiven 1990 -> se også bilag 10.
- 4 - Psykiatrien ud af lægernes klør 1991.
- 5 - Tanker til og om en rådgivning 1984.
- 6 - Terapi - et problem om afmagt 1985.
- 7 - Stikord til en afgrænsning af psykiske problemer 1985.
- 8 - Konfliktmodeller 1989-91.
- 9 - Eksempel på psykolog-erklæring 1992.
- 10 - Velkomst til Vinteroffensiven 1990 -> se også bilag 3.

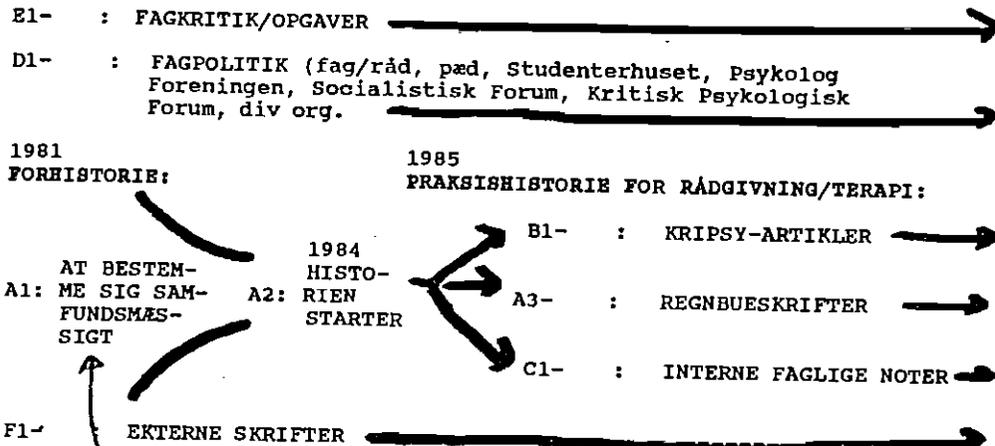
ET FORARBEJDE:

AT BESTEMME SIG SAMFUNDSMESSIG.

MAJ 1981 - SEPTEMBER 1984

VORT KÆRE STUDIUMS FREMTID? / INDPUT MAJ 81
 KÆRE RUSTRÆNER / MØDE JUNI 81
 BREV STUDIENÆVNET VED MODERATE STUDENTER / FAG JUNI 81
 KÆRE FAGROD / MØDE JUNI 81
 DEN FAGLIGE-INDHOLDSMÆSSIGE UDVIKLING 1968-81 / RUS JULI 81
 FORSLAG TIL STUDENTERPOLITISK LINIE FOR EFT.AR. PSYK / FAG SEP 81
 FAGRÅDETS VELKOMST TIL DE NYE PSYKOLOGISTUDERENDE / SNAK SEP 81
 DEBAT: LIVSKVALITETER OG 80-ERNES EKISTENSLOGIK / AUG 81
 OM STUDENTERLIV - INDPUT TIL JEPPE / INDPUT NOV 81
 PRÆCISERING AF 1.STE GANG - INTRO 3 / PÆD SEP 81
 KÆRE FORHENVÆRENDE INTRO-3-ER / PÆD JAN 82
 EN ABSTRAKT ANMELDELSE AF KONKRET PRAKSIS / INDPUT MARTS 82
 OM MARXISTISKE UTOPIER. OG SVAR TIL MORTEN / INDPUT APRIL 82
 REFERAT AF STUD-MØDE / FEB 82
 PROGRAMFORSLAG TIL LIVSHISTORIEARB. - INTRO 82 / PÆD SEP 82
 BOFÆLLESSKAB PÅ LANDET / ANNONCE 82
 SØGES: SPECIALEGRUPPE OMKRING PSYKISKE KONFLIKTER / ANNONCE 82
 KRITISK PSYKOLOGISK FORUM - TERAPI / REFERAT MARTS 83
 FORUM KRITISK PSYKOLOGI - TERAPI / OPLÆG APRIL 83
 KRITISK I EN KRITISABEL VERDEN / FORUM NOV 83
 RÅDGIVNING SØGER NYE MEDLEMMER / PROJEKT AR FEB 84
 EN GRUPPE PÅ VEJ - ALTERNATIV RÅDGIVNING / PROJEKT AR SEP 83
 KRITISK PSYKOLOGISK SEMINAR OM TERAPI / SNAK 1.SEM SEP 84
 KROP - ENERGI - MASAGE / 1.SEM SEP 84
 KRÆV IKKE MINDRE END ALTING FOR ALLE / DIGT 1.SEM SEP 84
 EN EFTER WEEKEND TANKE / 1.SEM SEP 84
 REFERAT FRA 1.KRIPSY-SEMINAR OM TERAPI / FORUM 84

NØGLE FOR INDELING:

HER!

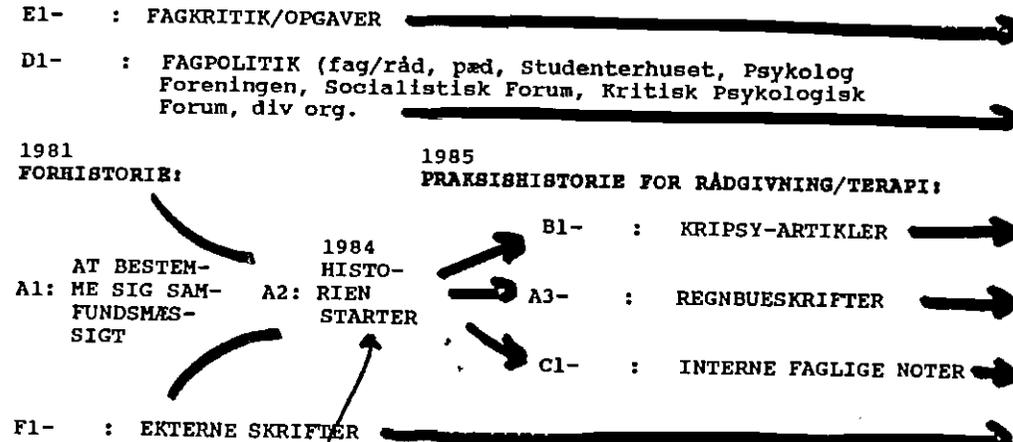
ET FORARBEJDE:

HISTORIEN STARTER.

SEPTEMBER 1984 - MAJ 1985

ALTERNATIV RÅDGIVNING - FØRSTE ANNONCE VEDR RGB / SEP 84
 TANKER TIL OG OM EN RÅDGIVNING / STUDENTERHUSRÅDG./ RGB OKT 84
 PRAKSIS/ MØDER / MØDE NOV 84
 RÅDENSKAB ELLER SNÆVERSYNETHED. INDPUT SAGAEN I / INDPUT NOV 84
 REDIGER REDAKTIONEN II / INDPUT NOV 84
 STUDENTERHUSRÅDG. REF OG NÆSTE MØDE / RGB APRIL 85
 STUDENTERHUSRÅDGIVNINGEN, REFERATER, OPSTART / MAJ 85
 STUDENTERHUSRÅDG. SOLSTREJF / RGB APRIL 85
 STUDENTERHUSRÅDG. RGB - PERSPEKTIVREF / RGB APRIL 85
 TIL PROJEKTSTØTTEFONDEN / ANSØGNING VED RGB JUNI 85
 STUDENTERHUSRÅDGIVNINGEN / ANNONCE MAJ 85

NØGLE FOR INDELING:

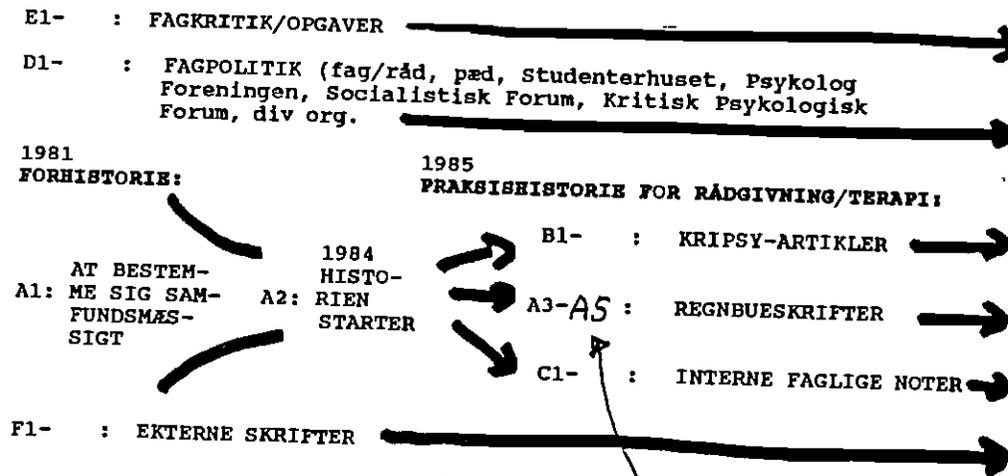

HER!

MORTEN NISSEN: PROJEKT/PSYKOTERAPI/BRUGERRÅD/DEBAT / RGB FORÅR 91
 BRUGERRÅD OG PROBLEMRÅD VEDR MORTEN / RGB JUNI 91
 PSYKOLOGER, SOC.PSYKOLOGI OG PSYKOTERAPI / GENERALFORS. FORÅR 91
 OM ANDRE RÅDGIVNINGER: UNGD. OG SR / MARTS 91
 OM GRUPPER/NØDHJÆLP / RGB MARTS 91
 ANALYSEPAPIR TIL SAMARBEJDSRELATIONER / MARTS 91
 KONKRET ANALYSE K OG H / SUP. RGB MARTS 91
 REGNBUEEN 3'DIE HALVEG MAJ 91
 OPLÆG FRA RGB TIL STUDENTERHUSET / MAJ 91
 INSPIRATION OG FREMTIDEN - EN MØDERÆKKE / RGB, FORUM JUNI 91
 FONDE OG FONDSAFSLAG / RGB JUNI 91
 INDSTIK: AT VENDE KONFLIKTER / RGB JUNI 91
 NOTE TIL "INDSTIK AT VENDE KONFL" / RGB JUNI 91
 MENNESKELIG SAM-ARBEJDE / OPLÆG RGB SEP 91
 KONFLIKTER SOM MODSIGELSER / RGB SEP 91
 REF AF FÆLLESMØDE - OM PROBLEMAKSER / RGB SEP 91
 INDSTIK TIL FÆLLESMØDET OM PROBLEMAKSER / RGB SEP 92
 REF FORMIDLINGSGRUPPEN / SEP 91
 OM RGB - EN RESSOURCEOVERSIGT / DEC 91
 SPIRI / EFTERÅR 91
 PROJEKTGRUPPE INDELING / RGB 91
 ANSØGNING OM KOPIER TIL RGB / SH OKT 91
 REGNBUEEN - UDVIKLING ELLER INDSNÆVRING / SEP 91
 RUNDSPØRGE ANGÅENDE ET "BRUGERRÅD" / RGB OKT 91
 HØRING OM PSYKIATRIEN UD / GALEBEV. NOV 91
 MANUAL FOR NYBEGYNDERE UDI HOLZKAMP-OVERSÆTTELSER / RGB NOV 91
 RETSGRUPPENS LILLE TJEKKEDE / UNDERGRUNDEN
 EK. PÅ OPBYGNING AF PSYKOLOGVURDERING / NOV 91
 TIL KØBENHAVNS KOMMUNE VEDR PSYKOTERAPI - OG SVAR / NOV 91
 JULEFROKOST / DEC 91
 TERAPI - SUBJEKTIV VERDEN / JAN 92
 TIL OG FRA SOCIALMINISTERIET - ØKONOMISK STØTTE / DEC 91
 HVAD KRÆVES AF EN RGB-ROD SOM STØTTEPERSON / RGB DEC 91
 KONFLIKTER TIL FÆLLESMØDET / JAN 92
 FÆLLESMØDET - KONFLIKTER / JAN 92
 BREV TIL NY RGB-ROD / JAN 92
 ÅBENT BREV TIL SUP.GRUPPE II / RGB JAN 92
 ET KONKRET SCENARIUM UDI KONFLIKTER / OPLÆG SUP RGB JAN 92
 INDSTIK VEDR KONFLIKTER / RGB JAN 92
 TIL SAGEN - OM KONFLIKTER / RGB JAN 92
 BESVARELSE AF AKTIVITETSGRUPPEBRUG AF SH / SH FEB 92
 KONFLIKTEN TIL FÆLLESMØDET / SU RGB FEB 92
 ONDSKABEN - DET FORDREJEDE GODE / RGB FEB 92
 INDBYDELSE TIL BRUGERRÅD / EFTERÅR 91

ANNE / SUP RGB 92
 EN PIGE / TEGNING
 INVITATION ÅBEN HUS - INTERNT / RGB MARTS 92
 EN BEVIDSTHEDSMODEL / JAN 92
 KULDEN - STJERNEENERGI / SUP. STROFE JAN 92
 VEDR. KOMPETENCE GANGE 2 / SUP MARTS 92
 ALMINDELIGE STATUTTER / KLASSEKAMPEN
 REGNBUEFÆLLESMØDER / APRIL 92

NØGLE FOR INDELING:

HER!

TEKSTER I EN KRITISK PSYKOLOGI

FORÅR 1987 - JANUAR 1990

KOLLEKTIVE FORFORMER INCL. UDKAST / FORUM KP 1 FORÅR 87
 KOLLEKTIVE FORF. - KORT REF/ INFPUT FORÅR 87
 OM ET BEDRE LIV 7. KRIPSY SEMINAR / REF SEM NOV 87

SPIRI-MARX / ART DEC 87
 TEORI-PRAKSIS, BERETNING FRA FULDA / FORUM KP NR 2 FEB 88
 AT SVARE IGEN MED UDVIKLING / ART. DJURSLAND MARTS 88
 KRITISK PSYKOLOGISK FORUM - POLITISK! / ART. MAJ 88

INTROOPLÆG TIL SEMINAR / JAN 89
 PERSONLIGHEDEN SOM PROBLEM / OPG. MAJ 91
 MENNESKET I DAG / INTROOPLÆG 11. KRIPSY SEM SEP 91
 SOCIALISTISK FORUM - OM FAGLIG OVERBYGNING / OPLÆG NOV 89
 FAMILIESOC. ANALYSE OG BIOLOGISKE UDVIKLINGSFORHOLD / NOV 89

INDLEDNING TIL PROBLEMER OG PROBLEMBESTEMMELSE / OPLÆGSEM JAN 90
 PROBLEMER OG PROBLEMBESTEMMELSE / OPLÆG SEM JAN 90

NØGLE FOR INDELING:

- E1- : FAGKRITIK/OPGAVER →
- D1- : FAGPOLITIK (fag/råd, pæd, Studenterhuset, Psykolog Foreningen, Socialistisk Forum, Kritisk Psykologisk Forum, div org.) →

1981
 FORHISTORIE:

1985
 PRAKSISHISTORIE FOR RÅDGIVNING/TERAPI:

- A1: AT BESTEM-
 ME SIG SAM-
 FUNDSMÆS-
 SIGT
- 1984
 HISTO-
 A2: RIEN
 STARTER
- B1- : KRIPSY-ARTIKLER →
- A3- : REGNBUESKRIFTER →
- C1- : INTERNE FAGLIGE NOTER →
- F1- : EKTERNE SKRIFTER →

HER !

TEKSTER I EN KRITISK PSYKOLOGI

JANUAR 1990 - NOVEMBER 1992

SANSELIGHEDEN - I.UDKAST MED TEGNING / SEP 88
 DER FØLER JEG MIG HJEMME / SANG, DIGT
 SANSELIGHEDENS LOGIK / ANNONCE TIL SOCIOLOGI SEP 88
 SANSELIGHED 1 / ART. FORUM KP NR 4/ 88
 SANSELIG ANTAGONISME 2 / ART. FORUM KP NR 5/ 89
 SANSELIG VIRKSOMHED 3 / ART. FORUM KP NR.6-7 NOV 90

LEDER REFLEKS FORUM 5 / FORUM 89
 SUNDHED ÅR 2000 - MASSAKREN PÅ SUBJEKTET / ART. DP FORÅR 90
 ET HJERTE DER SLÅR - LEDE FO 6-7 / ART. FORUM KP NR 6-7 NOV 90
 AT VÆRE SIN EKSISTENS BEKENDT / NOTE FORUM KP NR 6-7 NOV 90
 SUNDHED I TIDEN - BETÆNDT! / ART FORUM KP 6-7 NOV 90

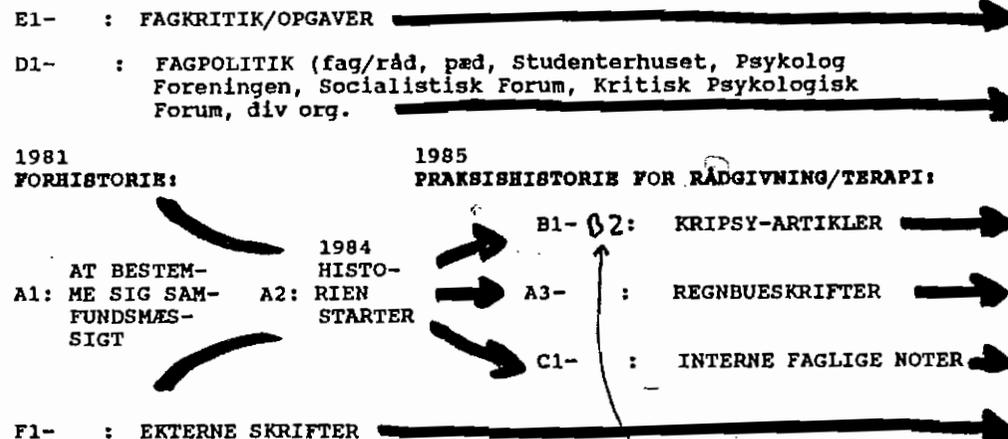
SAMFUND, PSYK. FORSTYRRELSER OG PSYKIATRI / OPLÆG RGB SEP 90
 HOMO-TRIPLEX - SYNÅLEJOMFRUEN / SKRIFT FORUM KP/DP AUG 90
 ARBEJDGRUPPE OM SOLIDARISK PSYKOLOGI / SOC.FORUM SEP 90
 PSYKOLOGER, SOCIALPSYKOLOGI OG PSYKOTERAPI / ART DP FORÅR 91

INTROOPLÆG TIL KRITISK PSYKOLOGI - AFVÆRGE / OPLÆG FEB 91
 REFERAT VEDR. SOLIDARITET OG AFVÆRGE / FEB 91
 TRE OPLÆG OM FÆRDIGORGANISERINGEN TIL SAMME / MAJ 91

SKITSE TIL PROB OM DE MENNESKELIGE BEHOV / OPLÆG SEP 91
 INDLEDNING TIL BEHOVENES PROBLEM / DISK SEP 91
 MENNESKELIG SAM-ARBEJDE / OPLÆG RGB SEP 91
 FINDES DER ET MENN. BEHOV FOR SOCIALISME / OPLÆG SOC.FORUM OKT 91
 VOKSENLIVET, ARBEJDET OG PROBLEMERNE / OPLÆG HILLERØD OKT 91

PSYKIATRI UD - KRISECENTRE OG BOFORMER / OPLÆG GALEBEV. NOV 91

NØGLE FOR INDELING:

"VERFREMUNG"

AT VISE DET KENDTE SOM FREMMED OG ANDERLEDES OG DERVED VÆKKE TIL EFTERTANKE.

BRECHT

INTERNE FAGLIGE NOTER

JANUAR 1986 - MARTS 1992

FORLØBSBESTEMMELSE VEDR. D / REF BR. RGB JAN 86
 UDTALELSE VEDR. KOLLEGEPLADS / BR. RGB MARTS 87

AT ARBEJDE LIVSHISTORISK / SUP GR. OKT 86

SELVTILLIDSGRUPPEN I RGB - HEJ INGE / REF BR. RGB OKT 87
 OM GRUPPER - NOTER VEDR SELVTILLIDSGRUPPEN / REF BR. RGB OKT 87
 SELVTILLIDSGRUPPEN I RGB / REF BR. RGB NOV 87
 REF FRA SELVTILLIDSGRUPPEN / REF RR. RGB NOV 87
 REF FRA SELVTILLIDSGRUPPEN / REF BR. RGB DEC 87
 REF FRA SELVTILLIDSGRUPPEN / REF BR. RGB JAN 88
 REF FRA SELVTILLIDSGRUPPEN / REF BR. RGB FEB 88

MUDDER, SPLITTELSE OG PRIVAT UDHÆNGNING / RGB FEB 88

KÆRE HY - NOGET TRUER. HVAD? / SEP 88

KÆRE SUPGRUPPE - GRUPPETERAPI / BREV FEB 89
 PROBLEMAFKLARINGSGRUPPEN - EN OPSUMMERING / SUP BR. FEB 89

M.B.SAGEN - NORDVANG + SOC.FORVALTNINGEN / SUP BR. RGB SOMMER 89

OPSTART BRUGERFORLØB - KONFLIKT S, I, K, 3 STK / SUP EFTERSOM 89

HEJ JØRN - KONFLIKTER / SUP. RGB OKT 89

SUSAN - FØR-KULTURELLE VÆRDIER / FAG.BREV JAN 90
 ET SVAR SUSAN / FAG.BREV OKT 90
 CHARLOTTE - EMPATI / FAG.BREV JAN 90
 DORTE - ARTIKKEL FEEDBACK / FAG.BREV JAN 90

UDTALELSE VEDR JD / SUP BR. RGB JUNI 89
 UDTALELSE JD / SUP.BR. RGB JAN 90

OPSUM BRUGERFORLØB H. / SUP BR. RGB JUNI 90

UDTALELSE VEDR. MI / SUP. BR. RGB AUG 90
 ERKLÆRING FOR MI / SUP BR. RGB AUG 91

OPSUM TIL CA / SUP. BVR. RGB DEC 88
 ERKLÆRING CA / APRIL 89
 UDTALELSE TIL PSYKIATER / SUP BR. RGB NOV 89
 BREV CA - EN KONFLIKT / SUP BR. RGB JAN 91

BRUGERBREV SI / SUP BR. RGB JAN 91

S - NY BRUGER I RGB / SUP.GR. RGB FEB 91
 OPSUMMERINGSNOTER TIL S / SUP BR. RGB FEB 91

GI - BRUGEROPSUM / SUP BR. RGB APRIL 91

FORLØBSNOTER HA / SUP.BR. RGB JAN 91

FORLØBSNOTER VEDR P GANGE 2 / SUP. BR. RGB JAN 91

OPSUMMERINGSNOTER TIL C - NR.4 OG 5 / APRIL 91

DET VANDRENDE HERBERG - EN DISPOSITION / RGB SEP 92
 INDSTIK: KRYPTIK, SKRIG, PSYKOFARMACA, BREV A / OKT 91

BREV FRA OG TIL P, 3 STK - NY ROD I RGB / RGB OKT 91

DIGTE TIL U / SUP. BR EFTERÅR 91

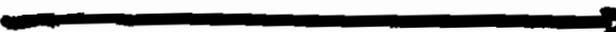
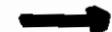
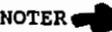
OPSUMMERING/ERKLÆRING I TILFÆLDET I GANGE 3 / 1990 -92

TILFÆLDET J - TO SUPGRUPPER / MARTS 92

EN BRUGERPROBLEMSTILLING V. gange 4 / BR.SUP MARTS 92

UDTALELSE TIL J. / BR. SUP MARTS 92

NØGLE FOR INDELING:

- E1- : FAGKRITIK/OPGAVER
 - D1- : FAGPOLITIK (fag/råd, pæd, Studenterhuset, Psykolog Foreningen, Socialistisk Forum, Kritisk Psykologisk Forum, div org.
- 1981 FORHISTORIE:
- 1985 PRAKSISHISTORIE FOR RÅDGIVNING/TERAPI:
- B1- : KRIPSY-ARTIKLER
 - A1- : ME SIG SAM- FUNDSMÆS- SIGT
 - A2: RIEN
 - A3- : REGNBUESKRIFTER
 - C1- : INTERNE FAGLIGE NOTER
 - F1- : EKTERNE SKRIFTER

HER!

FAGPOLITIK

FAGRÅD / PÆDAGOGIK / STUDENTERHUSET / KRITISK PSYKOLOGISK /
FORUM / SOCIALISTISK FORUM / PSYKOLOG FORENINGEN /
KOLLEKTIV

OKTOBER 1983 - MARTS 1992

INTERNATIONALE / SANG
OVERORDNET FORSTÅELESERAMME FOR KRIPSY / PRAKTIK OKT 83
MØDE MED EN ARBEJDSPLADS / PRKTISK DEC 82
FORSIDE TIL TIDSSKRIFTET KONKRETUM / JULI 84
REFERAT AF STORMØDE VEDR. PIZZA-POCK / KOLL. JULI 86
ANBEFALET BREV TIL PIZZA-POCK / AUG 86
STROFER OVER INGENTING; TIL NOGET / KOLL. SEP 86
HUN OG HAN PÅ FULDMÅDE-TRIP / KÆR. SEP 86
KLAGE TIL DEKAN VEDR. SPECIALET / JAN 87
HJÆRTELYST - RÅDMANDSGADE 7 / AVIS JAN 87
FOR EN OPHEVELSE AF DET NUVÆRENDE PRINCIP / KOLL. JAN 87
RÅDMANDSGADEKOMPLEKSET - EN PERSONLIG DRØM / KOLL. JAN 87
THERAPISPEC / ANNONCE FEB 87
MANDEGRUPPE SØGER FLERE APRIL 87
VEDR. EJVIND RIISGAARD / FORUM KP AUG 87
KÆRE DIG! / FORUM KP AUG 87
KOLLEKTIVANNONCE / KOLL MARTS 87
STUDENTERGRUPPE VEDR. BIBLIOTEK I STUDENTERHUSET / SEP 87
FABRIKSLITTERATUR - RØDT BIBLIOTEK / SH SEP 87
TIL INFORMATION VEDR BØGER / FORUM KP SEP 87
KOLLEKTIVE DRØMME OM ET KREATIVT LANDSTED / KOLL. DEC 87
REF FRA FORUM-MØDE / FORUM KP JAN 88
FORUM SØGER AKTIVISTER / PSYKOLOGNYT FEB 88
ADRESSELISTE BESTYRELSEN / SH 88
FORUM FOR SOCIALISTISK DEBAT OG ANALYSE 1 + 2 / SOC.FO JAN 88
FORUM SØGER AKTIVISTER / FORUM KP/ PSYKOLOGNYT FEB 88
LILLE BREV FORUM-GRUPPEN PLUS TIL FÆRDIGORGANISERINGEN / APRIL 88
KÆRE FORUM-LÆSER / ANNONCE MAJ 88
ORGANISERINGSMØDER I KP-RÅD / JAN 88
1.MAJ SANGE
HVAD DER KAN UNDFANGES I FRIHED KAN VOKSE / INDPUT MAJ 88
BREV FORUM-GRUPPEN - DET ER SVÆRT / JUNI 88
REGNSKAB FORUM / SEP 88
SERVICE FOR LÆSEREN; INFORMATION FRA OS / FORUM KP NR 4 OKT 88
BEFRIET OMRÅDE - SEMINARINDKALDELSE 10.KP / DEC 88
GRÆSRODSTRÆF - INDKALDELSE / DEC 88
FORUM OPSÆTNING / JAN 88
BERLIN TUR-RETUR / SOMMERUNI APRIL 89
ANSØGNING TIL SOC.INST / MAJ 89
ANSØGNING ALMENE FOND, PLUMS FOND MV / SH MAJ 89
BREV BIBLIOTEKSTILSYNET VEDR STØTTE / FORUM KP MAJ 89
INTERNATIONALE ADRESSER
CIRRICULUM VITAE / ARBEJDE SEP 89
FAGLIGE LIVSLINIER / ARBEJDE APRIL 87
JOBANSØGNINGER PSYK / OKT 89
12.SEMINAR - INDKALDELSE PLUS BREVE / SEM NOV 89
KOLLEKTIV - RØDT / ANNONCE
DEMOKRATI - SOC.FORUM, GLENØ / SEMINAR MAJ 90
FONDSSØGNING - ALMEN FOND / SH FEB 90
FREMTIDSVÆRKSTED - SOCIALE LIVSFORMER / KURSUS MARTS 90

BREVE FRA UNI 1983-90 / JUNI 90
PAP SH VEDR. STYREFORM / GAMMELT
STUDENTERHUSETS SITUATION OG FREMTID / SEP 90
BREV HUSGRUPPE, BEST, NATHAN VEDR STUDENTERHUSET / SEP 90

BREV OM JOBTILBUD - MO /NOV 90
POTTENS UDFORDRING / DEC 90
BREV UTE VEDR FORUM / JAN 91
BREV JOHAN P.H - STUDENTERHUSET JAN 91
TIL BIBLIOTEKSTILSYNET VEDR STØTTE / FORUM KP FEB 91
REGNSKAB PLUS OVERSICHT FORUM 1989 OG 90 / FORUM KP FEB 90
TLF I STUDENTERHUSET / SH MARTS 91
STUDENTERHUSET - OG 1. MAJ / RUSHÅNDBOGEN EFTERÅR 91
MØDEINDKALDELSE SOC.FORUM / SEP 91
SOMMERLEJR OG ERFARINGER HERMED / SEMINAR EFTERÅR 91
TIL SH-GENERALFORSAMLING VEDR REPRÆSENTANTSKABET / SH OKT 91
HOLD FASTERE OM MIG / DIGT
PROGRAMMER FOR SEMINAR OM PSYKISKE PROB / HILLERØD EFT 91
FORUM KP / REKLAME OKT 91
BREV SR / SH NOV 91
HISTORIEN OM STUDENTERHUSET / SH DEC 91
ØKONOMISK OVERSICHT SH / SH DEC 91
VIL VI HA' DETTE I VORES HUS - PROB NAZI / NOV 91
VEDR SMS-PER / JAN 92
VOTERINGSMØDET I SH VEDR. PELLE / SH JAN 92
DET DER MED LUND / DEC 91
STUDENTERHUSET - OPLAG TIL FAGENE/FAK / SH DEC 91
BREV MO OG SR / SH JAN 92
BIBLIOTEKSTILSYNET - STØTTE TIL FORUM NR 8 / FORUM DEC 91
CROWLEY / KLASSEKAMP
TEMAER SOCIALISTISK FORUM / SOC.FORUM FEB 92
BEKÆMP FASCISME OG RACISME / DEMO NOV 91
PRAKTIKEVALUERING / PRAKTIK JAN 92
DET YDERSTE HØJRE I BRD / MARTS 92
ANNONCER
HVOR MEGET SKAL DER TIL, FØR DET ER ALVOR ?
TIL BEST: MISTILLESVOTUM / SH MARTS 92

NØGLE FOR INDELING:

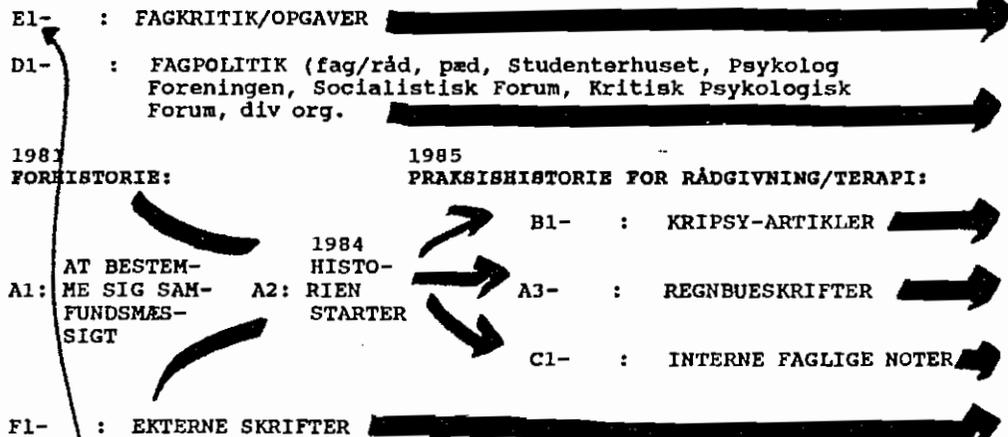
- E1- : FAGKRITIK/OPGAVER →
- D1- : FAGPOLITIK (fag/råd, pæd, Studenterhuset, Psykolog Foreningen, Socialistisk Forum, Kritisk Psykologisk Forum, div org.) →
- 1981 FORHISTORIE: 1985 PRAKSISHISTORIE FOR RÅDGIVNING/TERAPI:
- A1: AT BESTEM- 1984 HISTO- B1- : KRIPSY-ARTIKLER →
- FUNDSMÅS- 1984 HISTO- A3- : REGNBUESKRIFTER →
- SIGT STARTER C1- : INTERNE FAGLIGE NOTER →
- F1- : EKTERNE SKRIFTER →

HER!

FAGKRITIK / OPGAVER
DECEMBER 1977 - JANUAR 1980

- Kvindekamp - klassekamp / intro dec 77
- Metodeopgave - psykisk-sygdom og sundhed / lab maj 78
- Forsøg med Sachorov-klodser / o-lab jan 79
- Karl Marx' og Dahrendorfs syn på mennesket og historien / s-lab marts 78
- Skoletræthed som individualitetsudtryk / s-lab juni 78
- Om øvnebegrebet / p-lab august 78
- Om motivation / p-lab jan 79 . .
- Hen imod en marxistisk opfattelse af personlighedspsykologien / vinteren 1979 - 80

NØGLE FOR INDELING:

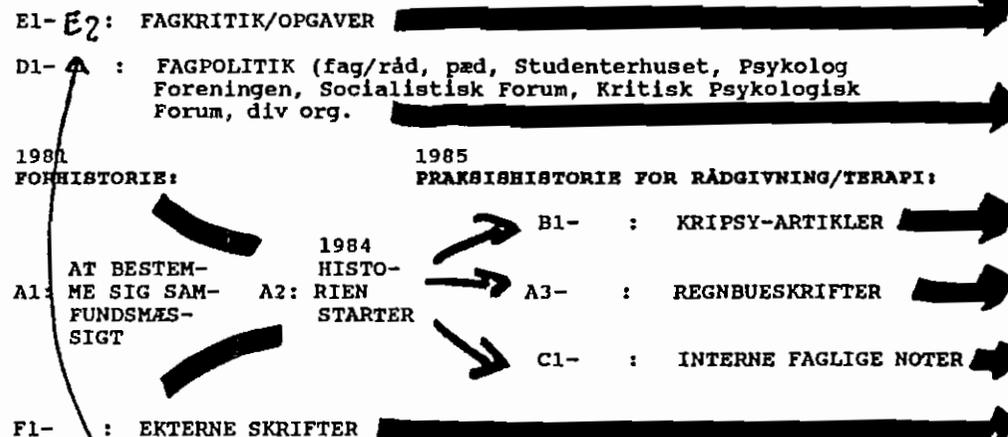

HER!

FAGKRITIK / OPGAVER
JANUAR 1982 - JUNI 1986

- Udvikling og pædagogik / udv. og pædagogik jan 82
- Selvbestemmelsebegrebet i kritisk psykologisk belysning / klinisk psyk. maj 82
- Projektarbejde som integrationsfaktor og kapitalkritik / pædagogisk psyk. juni 82
- Grundlagsproblemer for os i arbejdspsykologien / arbejdspsyk. juni 82
- Subjektiviteten mellem teori og praksis / soc.psyk jan 85
- Samfundsmæssiggørelse som selvudviklingen af kollektiv og personlig historie / almen psykologi juni 1986

NØGLE FOR INDELING:

HER!

AntiRacistisk Månedsbrev, December -92.

Om månedsbrevet:

Dette er så det første antiracistiske månedsbrev. Det er lidt tyndt, ikke bare grundet at månedsbrevet er i en opstartsfase, men også grundet decembers lave aktivitetsniveau.

Som beskrevet i brevet "Nyt fra AntiRacistisk Netværk" er formålet med dette månedsbrev at formidle informationer og kontakter til gavn for det antiracistiske arbejde. Hvis I derfor har informationer, forespørgsler etc., som I ønsker formidlet videre, så send dem til nedenstående adresse.

I de næste par månedsbreve vil vi forsøge at bringe en oversigt over danske og relevante udenlandske og internationale blade omhandlende racisme- og fascistproblemer, indvandrers/flygtningespørgsmål etc., så hvis I har oplysninger om nogle sådanne blade, så send dem til os (helst med oplysninger om indhold, hvor ofte det udkommer, hvor og hvordan det anskaffes).

Hvis I har kendskab til antiracistiske grupper eller organisationer, der bl.a. arbejder aktivt mod racismen, så fortæl dem om månedsbrevet, sådan at de kan kontakte os, hvis de er interesserede i at få dette tilsendt.

Nyt fra antiracistisk netværk

- En avis med artikler om racisme og bekæmpelse heraf, samt informationer om en række antiracistiske organisationer er ved at være færdig.
- Der er nogle tusinde klistermærker (dem med spirillen) til overs fra demoen d. 7. november i København. Disse sælges af netværket til antiracistiske organisationer for 2 kr/stk. De kan så sælges videre af organisationerne, evt. lidt dyrere, så også disse organisationer får økonomi ud af det.
- AntiRacistisk Netværk beholder foreløbig adresse hos Studerende Mod Racisme/Studentarhuset.
- D. 30 januar afholdes store antifascistiske demoer i Tyskland i anledning af 60-årsdagen for den nazistiske magtovertagelse. Der bliver sandsynligvis arrangeret bustransport fra Danmark.

Nyt fra organisationerne:

"FællesInitiativet mod Racisme:

Fællesinitiativet mod racismes asylgruppe er en gruppe, som udelukkende arbejder med flygtningeforhold. Udtil sker det ved udgivelsen af et mindre nyhedsbrev om dansk og international flygtningepolitik. Nyhedsbrevet kan fås ved henvendelse til Fællesinitiativet på telefon 31 35 12 12.

Ved indgangen til 1993 arbejder vi i asylgruppen med:

- Indsamling af oplysninger om Iran. Oplysningerne formidler vi videre til pressen, politikere, humanitære organisationer, advokater og andre, som kan have indflydelse på flygtningepolitikken. De danske myndigheders behandling af iranske flygtninge ligner mere og mere en ny palæstinensersag. Trods alle kendte oplysninger om fortsat voldsom undertrykkelse, bliver iranske asylansøgere afslået asyl, og dermed er der endnu en gang foretaget voldsom administrativ stramning af udlændingeloven. Ca. 30 iranere har fået udrejsefrist. En del af dem er på 4. uge (14. december) i sultestrejke.
- Oplysning (gennem nyhedsbrevet, ved møder, indlæg i aviser etc.) om flygtningeforhold, om myndighedernes åbne og skjulte stramninger af loven, om EF's harmoniseringspolitik etc.
- Konkret hjælp ved sagsbehandlingen til flygtninge fra forskellige nationaliteter (og hjælp til flygtninge under jorden)."

"Foreningen Demos.

Foreningen Demos blev stiftet i 1979 med det formål at videreføre de politiske erfaringer, som vi fik i arbejdet med De Danske Vietnamkomitéer og i forlaget Demos, der blev stiftet i 1969.

Vi arbejder på socialistisk og antiimperialistisk grundlag og er uden fast tilknytning til nogen af de eksisterende grupper og partier på venstrefløjen.

Vi bruger foreningen til at bekæmpe højrekræfterne og samarbejder med andre grupper om at ændre samfundet i socialistisk retning.

Vil du hjælpe os, så ring eller skriv til os når du støder på oplysninger om højrekræfternes skadelige virke i dit område.

Foreningen Demos; Postboks 1110; 1009 København K; Tlf: 31 35 12 12; Giro: 5 68 61 64.

Henvendelse: torsdag mellem 15 og 23."

Næste månedsbrev udsendes midt i januar.

Venlig hilsen

AntiRacistisk Netværk c/o SMR ; Studenterhuset ; Købmagergade 52 ; 1150 København K.

NYT FRA ANTIRACISTISK NETVÆRK.

Hvad er AntiRacistisk Netværk?

ARN er et koordinerende og informationsformidlende forum for antiracistiske organisationer. Vi startede i maj -92, og består for nuværende af

- FællesInitiativet mod Racisme. (FIR)
- Demos/dokumentationsgruppen.
- Demos/antirepressionsgruppen.
- Fairplay/INDSAM.
- Studerende Mod Racisme. (SMR)
- Aktive Modstandsfolk.
- AntiFascistisk Aktion. (AFA)
- Studerende Mod Racisme på N. Zahles Seminarium.
- Fagforeninger mod Racisme.
- SOS-racisme.

Derudover har vi løbende kontakt til Stoppa Racismen/Malmö.

Netværkets arbejde har bestået i gennem månedlige møder at udveksle informationer og erfaringer, samt koordinere arbejdet. Der har fra starten været enighed om at respektere de forskellige grundholdninger og politiske analyser, som de enkelte grupper arbejder ud fra. Dette betyder dels, at vi som netværk ikke stræber mod at blive en organisation, men nøjes med at finde sammen om de projekter, alle kan stå inde for, dels at uenigheder grupperne imellem forsøges udredt internt, således at vi ikke gennem offentlig kritik underminerer hinandens arbejde.

Netværket har indtil nu ikke arbejdet struktureret på at vokse, og består således kun af de grupper, der er kommet i kontakt med hinanden gennem det daglige arbejde. Særligt gennem netværkets første større fælles aktion - demoerne omkring krystalnatten - er vi dog kommet i kontakt med en lang række forskellige organisationer, som har udtrykt interesse for et samarbejde fremover.

Dette drejer sig i første omgang om 15-20 organisationer af forskellig art og geografisk placering. Vi har valgt i første omgang at kontakte disse - hvis andre ønsker tilknytning, kan de rette henvendelse til netværket.

Da vi ønsker at bibeholde netværket som arbejdsdygtigt forum, ønsker vi ikke, at alle disse organisationer deltager i de månedlige møder, hvorfor vi istedet forsøger at udvikle en struktur i to niveauer: dels de månedlige møder, hvor primært københavnske antiracistiske organisationer deltager, dels et landsdækkende informationsnet med udgangspunkt heri. De månedlige møder vil således kunne fungere som informationsformidlingspunkt, idet

oplysninger og forespørgsler vedrørende møder, aktioner, analyser, informationsmateriale etc. kan samles og formidles. Herudover kan netværket have en funktion ift. oprettelse af lokale netværk i provinsen, samt ikke mindst formidle kontakt organisationerne imellem omkring fælles arrangementer.

Dette vil i praksis sige, at vi forsøger at starte et lille "antiracistisk månedsblad".

Da vi endnu ikke kan overskue arten og omfanget af dette nye aktivitetsniveau, må der tages forbehold for ændringer i formen. Således er det bl.a. ikke endeligt afklaret, hvorledes den nødvendige sekretariatsfunktion skal organiseres. Foreløbigt benyttes SMR som postadresse. Ligeledes er økonomien omkring postudsendelserne stadig uafklaret, hvorfor det på et tidspunkt kan blive nødvendigt, at portoudgifter opkræves af de tilknyttede organisationer.

Endeligt skal det gøres klart at så omfattende en informationsformidling indebærer risiko for at informationerne lækker, hvorfor form og indhold må udformes herefter. Således vil vi så vidt muligt undgå at bringe privatadresser og -telefonnumre, samt sårbare informationer omkring arrangementer. Såfremt der fra organisationerne tilsendes oplysninger, der ønskes videreformidlet, bedes det således fremgå, om konkrete detaljer skal udelades i månedsbrevet.

Vi håber ikke, at denne henvendelse virker alt for forvirret, men projektet er i en opstartsfasen, og den videre udvikling er afhængig af, hvilke reaktioner denne henvendelse afstedkommer.

Hvis jeres organisation har spørgsmål, ønsker tilknytning til månedsbladet og/eller har informationer eller forespørgsler til netværket, så skriv til :

AntiRacistisk Netværk, c/o SMR, Studenterhuset, Købmagergade 52, 1150 København K.

Og så vil vi da lige benytte lejligheden til et formidle et par meddelelser:

- Aktive Modstandsfolk arrangerer planlægningsmøde d. 10/12 omkring et arrangement i anledning af 50-årsdagen - d. 29/8 -93 - for samarbejdsregeringens tilbagetræden. (Kontakt: Aktive Modstandsfolk, Nygårdsvej 52, 2100 Kbh. Ø)
- SMR afholder høring i Studenterhuset d. 24/11 kl. 19⁰⁰ m. titlen "Kvinde og indvandrer"
- "Socialistisk Information" afholder seminar om racismens udbredelse og bekæmpelse heraf d. 21 og 22 november. Tilmelding hos S.I./SAP, Nørre Allé 11A, 2200 Kbh. N.
- Der arrangeres fælles transport til Lund d. 30/11 til demonstration mod den fascistiske hyldest af krigerkongen Karl XII. Moddemonstrationen er bredt indkaldt, og transport arrangeres bl.a. af "Rebel", Nørrebrogade 14B, 2200 Kbh. N. (tlf.: 35 37 84 45)

Næste møde i Netværket afholdes i Studenterhuset d. 7/12 kl. 19⁰⁰.

kærlig hilsen Anti-Racistisk Netværk v. Jesper Lund 99

ANTIRACISTISK NETVÆRK

FællesInitiativet mod Racisme (FIR)

Demos-butikken
Elmegade 27, kld.
2200 N

Demos/dokumentationsgruppen

Demos-butikken
Elmegade 27, kld.
2200 N.

Demos/Antirepressionsgruppen

Demos-butikken
Elmegade 27, kld.
2200 N.

Studerende mod racisme (SMR)

Studenterhuset
Købmagergade 52
1150 K

Aktive modstandsfolk

Nygårdsvej 52
2100 Ø

Antifascistisk aktion (AFA)

1407 Christiania

Studerende mod racisme på N. Zahles seminarium

c/o Studenterrådet
N. Zahles lærerseminarium
Nørre Voldgade 5-7
1358 K

Fagforeninger mod racisme

Att. Jesper Viehe
JBF
Hestemøllestræde 5, 1464 K

Fairplay 91

c/o INDSAM
Blegdamsvej 4
2100 Ø

INDSAM

Blegdamsvej 4
2100 Ø

SOS-Racisme

Åboulevard 18
2200 N

Sverige:

Stoppa Rasismen/Malmö

Davidshallsgatan 23
211 45 Malmö

Provinsen:

"Unge mod racisme og fremmedhad i

Nykøbing Falster"
c/o Stine Liv Johansen
Snebærvej 20
4800 Nykøbing Falster.

Stop Racismen

c/o Jens Dalsgaard
Rantzausgade 45 kld.tv.
9000 Aalborg.

SMR/Aalborg

c/o Esben Paulsen
"Studentersamfundet"
Fibegerstræde 4
9220 Aalborg Ø

?????? Århus

Nikolaj Ringsted/Sydafrikakomiteen
Anholtsgade 4^{tv.}
8000 Aarhus C

TILKNYTTET MÅNEDSBREVET:

Arbejdsløshedshuset

Istedgade 114
1650 Kbh. V
(31 83 17 02)
[tilmeldt]

"Vi vil ikke mere - mod den syge nye verdensorden"

c/o A-huset
Istedgade 114
1650 Kbh. V.

REBEL

Nørrebrogade 14B
2200 N
(35 37 84 45)

Internationale Socialister (IS)

Nørrebrogade 54
2200 N.

SAP

Nørre Allé 11A
2200N

SFU/SFU-København

Blegdamsvej 4
2200 Kbh. N.

Dansk Center for Menneskerettigheder

Studiestræde 24¹
1627 K

DKPml

Griffenfeldsgade 26
2200 Kbh. N.

47-samarbejdet

Tycho Brahes Allé 37
2300 Kbh. S.

Enhedslistens antiracistiske udvalg

Studiestræde 24
1455 Kbh. K.

VS

Rosenørns Allé 44^a
1970 Frederiksberg C.

VINTEROFFENSIVEN 1990

EN PRAKTISK PSYKOLOGISK IDE.

I sidste INDPUT fortaltes "Om Regnbuen": et fagpolitisk rum for alternativ psykologisk rådgivning. Vi fortalte også, vi havde en idé.

↳ Vedlagt lægeset

IDEEN.

Ideen går ud på at bruge rummet, der i forvejen er bygget op i Regnbuen omkring psykologisk teori og praksis, og i fællesskab med flere at udvide og bruge det bredere i forhold til alle de andre opgaver indenfor og udenfor det psykologiske fagområde, der også har betydning for livet. Dette er i sig selv nødvendigt, når en samfundsmæssig studenterverden skal kunne tage sine fag på ordet for videre arbejde.

IDAG.

Som gruppe arbejder vi heller ikke kun snævert med psykologisk rådgivning, omend dette er vores samlede akse. Hver især er vi for tiden energiske på forskellige faglige og politiske felter, der spænder fra krop til parti og bevægelser, og fra social- til sundhedspolitik. Men meget af dette arbejde er så omfattende, at vi til stadighed ikke kommer rigtigt igennem, i betydningen almene samfundsmæssige forandringer. Der er næppe det område, af psykologisk og sociologisk karakter, vi ikke har bevæget os ind i og tilkæmpet os en handleevne i forhold til - for så at gå videre til næste område! Heri ligger at vi støder på overgribende udviklingsbarrierer, generelle magt- og undertrykkelsesdimensioner, der kun via et mere kooperativt og tværarbejdsdelt fællesskab lader sig trænge tilbage respektivt overvinde.

Alt dette er ikke kun negativt. Vi når noget relevant i det daglige og har ophobet en erfaring, en kollektiv pulje, der er andres ejendom i samme grad, man ønsker videreudvikling af det samfundsmæssige liv.

SAMFUNDSMÆSSIG OPLØSNING OG OMSTRUKTURERING.

Hvad det i bund og grund er for en opgave, det hele handler om, er dog svært at kredse ind i den nuværende politisk-økonomiske situation, så først et par ord om denne.

Konstateres kan ret enkelt, at alle samfundsmæssige forhold omkring os er i opløsning og igang med en begyndende omstrukturering. Den tilkæmpede "velfærds"-stat er under pres, og arbejdsmarkedet har generelle strukturproblemer. På den ene side foregår en centralisering, gående ud af den danske nationalstat mod harmonisering af arbejds- og socialforhold på EF-niveau; på den anden side eksperimenteres der hjemligt med nye sociale-, sundhedsmæssige-, uddannelsesmæssige- og arbejdsmarkedspolitiske tiltag. Og hvad der binder det hele sammen er udviklingen af det "frie marked", af en overregional markedsøkonomi. Samlet er det langt fra småjusteringer, der er kommet ind i den samfundsmæssige dagsorden.

Problemet er bare, at markedskræfternes frisættelse, sekundært af liberalismens aktuelle triumftog igennem den offentlige debat, ikke

løser de grundlæggende opgaver omkring omsorg for hinanden, for naturen og for frihed til at leve et værdigt liv, medens det er der. Tværtimod sker der en underkendelse heraf, hvorfor de fælles-kulturelle problemer også vil finde usolidariske og asociale løsninger i konkurrenceevnens og prisme-kanismens navn. Det er da også nedrivningen af det fælles-kulturelle, der primært synes at sætte sig igennem aktuelt. Det er derfor nødvendigt ikke bare at kritisere kapitalismen, men at arbejde med alternativer.

De eksisterende politiske organer - på arbejdsmarkedet som indenfor stat, amt og kommune - står endvidere også i den situation, at de er ved at miste grebet om de faktiske udviklingsprocesser. Dette kan bl.a. aflæses af, at det ikke synes muligt for dem at gennemføre bare småreformer indenfor udvalgte samfundsmæssige områder. Hermed ikke samtidig sagt, at eksisterende politiske organer ikke gør alt for at fastholde hidtidig magtbasis, endsige udvide denne, men mere at de er isoleret i forhold til de menneskemasser, som de prøver at være talerør for. Der er faktisk meget, der taler for, at samfundsensheden idag står i en før-revolutionær situation, idet det på den ene side ikke længere synes muligt for magtens organer at styre, samtidig med at det på den anden side også er sådan, at alle folkelige kulturer endnu ikke har fundet sammen om fælles at sætte mennesket og ikke systemet i centrum - men det sidste kan der jo arbejdes for! Og arbejdes der ikke for dette, så vil nye, mere uhyrlige, magtbastioner bare erstatte de gamle perforerede.

EN REVOLUTIONÆR OPGAVER.

Det er en gammel hemmelighed - fra Psykologisk Laboratorium / arbejdspsykologigangen, Poul Vidriksen tesen - at oprør har det med en cyklus på 25 år, og at der er stærke lighedstræk med faser i individualhistorien under borgerlige livsbetingelser. Det vil da være bevægelsesammenhænge med interne aldre på 3-7 år på bagen, dvs sammenhænge på egne ben og på vej videre ud i verden, der vil komme i front.

Anvendes dette på det nuværende, så handler det kommende om unge folkelige oprørskulturer - kulturer for solidarisk helhedsliv - på vej frem mod mere eller mindre åbne konfrontationer med fraktioner indenfor stat og kapital i 1992-93. Men modsat tidligere må det være muligt at lære af den historiske erfaring, at "revolutionære" ikke primært skal søge at gribe magten ved at sætte sig i spidsen for oprørsbevægelserne, idet man gør sig og bliver som sin historiske modstander.

Alternativer hertil er sikkert flere, omend forbund fra nedan er uomgængeligt heri, idet kraften til fornyelse kun kan komme fra liv, der selv er solidarisk i det brede. I det mindre kan det være at styrke fagligheden, samt kvaliteten i det politiske arbejde, hvor man allerede er, ved bevidst at handle i et videnskabeliggørelsesperspektiv, hvor der med videnskab forstås ubetinget fremme af det almene arbejdes standpunkt. En strategi på dette grundlag er da at være vidende om, at den nuværende opløsnings- og omstrukturingsproces vil tage stadigt større omfang i den nærmest kommende fremtid, men fremfor perspektivet om magt i hierarkisk forstand, så focus på de brudflader, der viser sig, og greb om hvordan disse kan overvindes og løses i fælleskab, de berørte parter imellem. Dvs horisontal udvikling af fælles-kulturelle samfundsmæssige processer. Fra den anden side kan man så sige, at i den grad dette ikke lykkes, så vil den historiske værdi af hvert enkelt menneske blive et simpelt økonomisk anliggende, i lommen på klinken af (nye) jordbesiddere og produktionsmiddel-ejere, hvilket vil gøre alt det barbariske omkring feudalismens opløsning til rene solstråle-historier.

Der må derfor idag nødvendigvis gribes bredere, for at kunne gribe bredden i den opgave, der stiller sig. Vi må derud, hvor det er muligt at nå det imellem os, hvor vi vokser ved at trænge den historisk pånødede afmagt tilbage. Og så huske at historiens losseplads for fejltagelser samtidig er erkendelse om, hvordan der ikke skal sættes på handlinger. Fremtiden er dermed åben - og det må den også være for at livet kan finde sig selv heri.

EN KONKRET MODEL.

En måde - forhåbentlig en model til duplikering af andre, der er i drømmen om visioners opfyldelse - er at se sig værende med i følgende projekt: en cirkelstruktur, hvor kanten er givet ved, at een eller flere personer arbejder med et emne eller projekt, praktisk-teoretisk ud af gruppen, men som moment af en gruppekollektivitet indadtil, og i perspektivet en større forenet organisering af fælles livssammenhænge, på tværs af den nuværende parcelering af hverdagslivet, der kun kan at isolere os fra hinanden.

Modellen med randpunkterne/emnerne på følgende sider er et spejlbillede af den nuværende Regnbue-struktur. Nogle af punkterne er allerede selvvirkosomme som praksisprojekter, andre er gamle ideer, som det endnu ikke er lykkedes at få sat skub i, praktisk, i vores hverdag.

RÅDGIVNINGSPROJEKTER: Det er ikke kun studerende, der søger Regnbuen. Mange andre grupper/bevægelser bruger os, ligesom der over tid er specifikke ensartede problemkomplekser til stede. Et målrettet arbejde tilbage mod en styrkelse af den sociale kontekst, som brugergrupperne kommer fra, kunne være en fremadrettet og forebyggende aktivitet. Kunne eventuelt hvile på fondsmidler - eller det kan gøres som moment i den rådgivningsmæssige "parallelstruktur", der skal vægtes som alternativ til psykiatrien. Perspektiv: opbygningen af en satellitrådgivnings-sammenhæng.

KRITISK PSYKOLOGISK FORUM: Det er Forum-møderne på psykologi, i Dræberen, hvor der ligesom i sidste semester holdes møde hver anden onsdag.

SEMINARER: De sidste 6 år har der været afholdt halvårslige weekendseminarer om kritisk psykologi. Det er oplagt at gruppen aktivt prioriterer ressourcer til det fortsatte arbejde med disse seminarer for studerende og færdige. Næste seminar afholdes d.8.-10.februar 1991 med det foreløbige tema "Solidaritet og afværgeformer i praksis".

KOLLEKTIV: Det er enormt besværligt at få nogle fælles bolig-mæssige betingelser, når det er fattigrøve, der tænker på det. Så at være flere på tanken kræves; eventuelt i den udvidede form, hvor det er muligt indenfor en større ramme af flere forskellige kollektiver, små lejligheder mm, over tid at kunne flytte rundt ud fra behov og interesser - uden samtidig også at skulle flytte alt i fysisk forstand. Det kan kombineres med et:

FAGLIGT VERKSTED: Et sted, hvor der kan arbejdes, og hvor man har al sit habengut, som kan deles med andre. Et miljø til studier og andet, hvor man ikke behøver købe den samme bog alle sammen, og hvor man direkte kan støtte og trække på hinandens viden og erfaring; eventuelt også et sted, hvor der som erhverv arbejdes med psykologisk virksomhed. Kan kombineres med:

EN SOCIALPÆDAGOGISK ENHED: Et behandlingskollektiv, hvor det her og nu er muligt at tilbyde, fra øjeblik til blik, et sted at VÆRE FRIT med sit pres, sin krisekamp. Har sammenhæng med:

LANDPÆDAGOGISK KOLLEKTIV: Ved Kolding har een af os hjemme på en gård. Der er familiepleje nu, men også en masse yderligere muligheder for at bygge stedet videre til meget mere.

KROP, SPIRITUALITET, EKSISTENTIEL FRIHED:

Dette efterår har der i Studenterhuset kørt en teori-praksis-gruppe hver tirsdag omkring opmærksomheds- og bevidsthedslogikker, afspænding og massage. Teoretisk har det været centreret om konceptet 'at sanse med hele sit personlige rum'. I kritisk psykologisk forstand er det et udforsket område, men perspektivet i det er ikke så tosset endda, idet arbejdet hermed synes at give momenter til, hvad man kan kalde personlig fagpsykologisk praksistræning. Bevægelsesaspektet omkring det kropslige kniber det dog med at få integreret i arbejdet - vi mangler endnu viden her.

STUDENTERHUSET - er Regnbuens umiddelbare fagpolitiske ramme. At styrke og virke med husets udvikling - tværfag, det kulturelle og det sociale - er også en integral del af rådgivningsarbejdet, idet det er, når sociale muligheder for et ordentlig liv med hinandens, kikser, at der kommer private "psykiske" problemer.

FORUM KRITISK PSYKOLOGI, teori & praksis: Det er bladet, der laves på Studenterrådet/Krystalgade, og som lige er udkommet med et dobbeltnummer: FORUM nr.6-7. Det kniber dog generelt med kræfter til bladarbejdet, men har vi ikke stadig brug for et blad mellem os? Eventuelt også i den form, hvor det udkommer hyppigt, månedlige noter o.a.

BRUGERDOKUMENTATION:

Dette er en intern fortløbende arbejdsopgave i Regnbuen, der går ud på at almenføre, ud fra terapeutiske enkeltforløb, dels hvordan terapeutiske processer typisk bevæger sig, når konflikter løser sig op, dels hvad det er for sociale og menneskelige betingelser, som dette implicit kræver - respektivt hvilke der generelt skal undgås udviklet, idet de ellers fører berørte i fornyet konflikt og afmagt.

FORMIDLING: I rådgivningen holder vi ofte oplæg for andre faggrupper og bevægelser, enten inde hos os selv eller ude. Desuden ligger der allerede masser af viden omkring teoriudvikling og rådgivning, som funktionelt kunne gives tilbage til faget, enten i form af alternative undervisningshold og/eller under Psykologisk Laboratoriums finansiering. Det samme gør sig gældende ift formidling gennem Folkeuniversitetet.

BEVÆGELSESSAMMENHÆNGE: Vi prioriterer at arbejde med andre bevægelses-sammenhænge i den ganske undergrund. To gamle ideer ligger og venter: 1 - at besætte et statshospital, gøre det til "Befriet område"; 2 - at finde, på eksakt vis, det springende svingningspunkt i herremændenes sidste bastion, Christiansborg, og med den lille seismolog-hammer gi' det nådesstødet.

SOMMERLEJRE OG TEMADAGE:

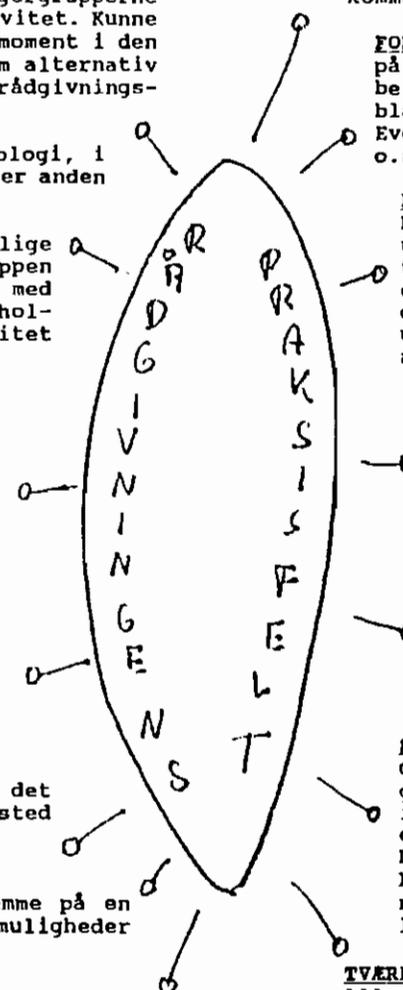
Gruppen af uddannede psykologer (:Færdigorganiseringen) mødes to gange om året til temadage og en enkelt gang 3 arbejdsdage i internat omkring udvalgte emner, primært relateret til psykologisk erhvervspraksis.

Desuden arbejdes der her i forhold til vores fagforening, Dansk Psykolog Forening. En gammel ide om et "Fagligt Selskab" i dette regi vil passende kunne tages op igen, måske centreret om 'Grundlagspsykologi'.

TVÆRFAG:

Alle videnskabsområder har brug for en adækvat psykologi, ligesom psykologien/psykologer kun er eet moment i en større samfundsmæssig arbejdsdeling. At opbygge nyt - in casu socialismen - kræver ud over teoretisk samarbejde også et praktisk. Idag arbejder Socialistisk Forum, Gruppe 89 - en gruppe af økonomer, politologer, sociologer, psykologer osv osv - hermed gennem seminarer og arbejdsgrupper om centrale samfundsmæssige temaer, pt. hverdagsliv, teknologi, økonomi, kvindekamp, psykologi.

Næste møde er i Studenterhuset, 1.sal tirs d.11.december kl.19,30, hvor der vil være indledende oplæg om "Grundlæggende værdier i socialismen og om den subjektive faktor i hverdagen", samt om "Læren af den øst-europæiske udvikling".

PROBLEMET.

For ikke så længe siden, under en ekstra arbejdsdag, stod vi overfor at forestille os den fremtid, vi ville gå imøde. Og her samledes vores opmærksomhed omkring det tidligere nævnte om "udviklingsbarrierer". Det var klart at vi ikke kunne løse stadigt flere af vores opgaver bare ved at løbe hurtige i den gamle form. Men samtidig lå også den erkendelse, at vi i høj grad arbejdede kun med det hele, hele tiden og fælles.

Vi har taget dette med som problemet om en mere bevidst og differentieret arbejdsdeling, hierarkisering af mål, samt prioritering af korte og langsigtede perspektiver; - Og alt det foregående er også søgt skrevet ud fra denne problembestemmelse. Men hvad det er, dette nye standpunkt, der her igennem søges fremmet, har vi kun småpraktiske meninger til. Nogen konkrete målforestillinger ift hvilken retning det skal gå, har vi heller ikke.

Ligeså er det begrænset med erfaring, viden og begreber, som vi indtil nu har om udviklingen af en sådan 'social differentieringsproces'; men det er dog en opgave som også psykologien må interessere sig for, befordre og løse ud fra sit standpunkt, selv om det snarere er sociologiens/samfundsvidenskabernes primærrområde. Indlysende er imidlertid også selv at trække på, inddrage kategorier og kompetence herfra, idet psykologien er henvist til gjorte almene udviklingsbestemmelser som følge af sociologiens kraft som menneskelig subjektiv faktor, hvilket er begrundet i at psykologien altid er bag de sociale strukturer, omend den samtidig har en evne til at hæge fast, søge udvikling af og igennem den "naturligt sociale medmenneskelige omverden".

Desværre ligger der for sociologien/samfundsvidenskaben, at der kun sparsomt arbejdes med udledning af kategorier, ud fra hvordan samfundshistorien overhovedet har udviklet sig ud af naturhistorien og videre frem. Dette betyder, at givne kategorier har en ubegrundet status mht genstandsrelevans og almenhedsmodus - men her har den kritiske psykologi en metodologi at trække på for videre tværfagligt arbejde.

REGNBUEGEN IGEN.

Det er også muligt bare at gå med i selve Regnbuens interne akse omkring personlig vejledning/rådgivning/terapi. I så fald må du kunne afse en aften om ugen, 6 timer, og lidt forberedelse hjemme. Du kan være 1.ste semester studerende, eller gammel faglig rotte, bare du har en interesse i ja, livet, og i at koble dig på praksis'sen, gøre den bedre, mere almen, udvikle den videre. Ligeså kan du gå med i gruppen, tilknytte dig fællesmødet, uden at involvere dig i det direkte brugerarbejde. Du kan også gå med for at skrive om det, fremme andre opgaver eller for at lære os at kende.

FORSLAG.

Vi har et forslag om en arbejdsdag om ovenstående i Studenterhuset / Købmagergade 52 for alle interesserede. At starte

lørdag d. 24. nov kl 12:

- forslag til dagen
- generelt om aktive arbejdsniveauer
- evt gruppearbejde
- plenum

Du behøver ikke give besked, om du kommer. Men ved du, at du gør det, må du gerne ringe.

Mange hilsener Regnbuen 33-13.65.92, onsdage 20,45 ->

Inger 33-11.36.21 Birgitte 31-83.35.81 Karsten 31-85.37.47
Kalle 31-81.37.88 Anne 31-10.31.89/ Inge 31-81.27.98/
31-87.47.15 33-32.80.85
Leif 33-11.09.19 (aften) Jesper 36-30.34.37
Aino 31-20.45.19/ Lilian 75-55.80.11/ Suzanne 42-18.33.39
46-73.28.10 31-54.89.90 31-24.18.89
Jørn Bo 31-29.02.78 Helle 42-36.18.38 Jette 31-83.03.90

Kære INDPUT-læsere!

Som moment i tiden har vi en idé.
Først vil vi fortælle, at vi eksisterer.
Det gør vi med nedenstående "Om Regnbuen".
I næste nummer af INDPUT fortælles om idéen.

Vel læst.

OM REGNBUEEN.

- En lille fortælling om en alternativ psykologisk rådgivning fra 80-erne ind i 90-erne.

AF REGNBUEEN, Studenterhuset / København.

I foråret 1990 er der i Folketingets socialudvalg sat fornyet focus på den store gruppe af mennesker, der har det psykisk dårligt. Det drejer sig skønsmæssigt om 400.000, hvor det synes at stå klart at psykiatrien ikke, ej heller den distriktspsykiatriske udvikling, kan løfte opgaven på bare nogenlunde forsvarlig måde. Kvaliteten af psykiatriske løsninger ufortalt kan der herindenfor kun støttes op omkring en ottendedel, dvs 50.000, hvilket har fået et flertal i socialudvalget (d.22.maj 1990) til at vedtage et forslag om oprettelsen af rådgivningscentre og behandlingsinstitutioner for voksne med psykiske lidelser. Det er endnu meget uklart, hvordan dette vil blive udmøntet i praksis, men foreløbig efterlyses et større samarbejde mellem amt og kommune.

Siden da har den psykiatriske faggruppe været oppe på mærkerne. At der overhovedet er tanke om oprettelsen af et sådant "parallelsystem" til psykiatrien ses som udtryk for (jvf eksempelvis Per Vendsborg 90), at der hos mange, politikere og i den brede befolkning, råder usikkerhed om, hvad psykiske lidelser er, for disse behandles nu engang bedst af psykiatrien, særligt nu hvor distriktspsykiatrien så småt er på vej ud i lokalsamfundene (jvf Sundhedsministeriet 88 og Dansk Sygehus Institut 88). Set fra den menneskelig psykologis standpunkt er dette modargument mod rådgivningscentre udenfor psykiatriens gebet nu ikke så indlysende endda. Det minder mere om brødnid, og om at den, der sidder på magten, også har retten til at definere sin egen uundværlighed. Det er da heller ingen hemmelighed, at psykiatrien er en falsk videnskab, der anvender andre fags metoder uden selv at have nogen faglig-indholdsmæssig kompetence hertil.

At der overhovedet er en voksende bevidsthed om psykiske problemers art og voldsomme omfang er et fremskridt. Men ligeså vigtigt er det at gøre sig klart, hvad det egentlig er for en opgave, som det drejer sig om at løse. Hvis psykiske problemer, indenfor et behandlingsmæssigt parallelsystem, også her hæftes til den enkelte som individuel skæbne, vil det bare resultere i nye isolerede behandlingstilbud, der heller ikke grundlæggende arbejder med fremskaffelsen af bæredygtige sociale strukturer - menneske-værdige bo- og arbejdsforhold - hvorindenfor mennesker kan leve og udvikle deres liv med andre i vores fælles helhed. Resultatet af en negligering heraf, dvs af den sociale verdens konflikter som grundlag for psykiske problemer, bliver for det første en accept af de eksisterende samfundsmæssige marginaliseringsprocesser, der med hastige skridt skaber stadig flere problemer for de få og de mange (bistandsklinter, arbejdsløse, førtids-pensionister mfl). For det andet fås endnu et selvkrøende og teknisk behandlingssvæn - a la psykiatrien - der heller ikke langsigtet fører os ud af problemet, men som tværtimod skærper det. De såkaldt psykiske "sygdomme" kan da også ses som skabt af psykiatrien selv (jvf S.Bach 89 og K.Michelsen 89).

Indenfor den alternative rådgivningsbevægelse, der er blomstret lidt op igen med Socialministeriets SUM-midler, har man længe været klar over, at psykiske problemer er et svar på utålelige livsbetingelser. Og rådgivningsarbejdet retter sig derfor også ind mod en langsigtet forbedring heraf. Det synes imidlertid svært også fra denne kant grundlæggende at udvikle arbejdet - i perspektivet overflødiggørelse af ydre-støtte til fordel for fællesarbejde - hvor især ressourcemangel og bureaukratiske arbejdsmarkedsregler stiller sig som stadige og uovervindelige skranker. Men en fremtidig strategi på området kunne være, at amter og kommuner også blev pålagt at støtte op omkring de alternative støttemuligheder, der allerede eksisterer på græsrodsplan. I det følgende skal vi fortælle lidt om en alternativ rådgivning, der har overlevet 80-erne. Og vi gør det med det klare sigte at inspirere andre til at tage deres "sag" i egen hånd.

HISTORIEN BAG.

For snart 7 år siden fandt en gruppe psykologistuderende sammen. Som fællesnavn havde man en kritik af de etablerede psykologiske teorier for at reducere det levende menneskelige liv til en usanselig maskine, udleveret til fremmede interesser. Den samme kritik fandt man gældende overfor de sociale måder, hvorpå det etablerede samfund mødte menneskelige problemer: fremfor menneskelig støtte til greb om og udvikling af livet, så blev der givet trøst, manipulation, tvang og eventuel hjernemedicin. Det blev derfor et selvfølgelig udgangspunkt for os at arbejde med den nye forskningsretning - Den Kritiske Psykologi - som ikke er en psykologi om objekter ("de andre") men for og med os som handlende subjekter (Litteratur til eksempel: O.Dreier 79 og K.Holz kamp 83). En tredje fællesnavn var, at man som studerende var træt af, på det universitære elfenbenstårn, kun "at kunne snakke" om livet, tolke og fortolke tekster, ikke meget forskelligt fra middelalderens skoiastik.

Sådan var tingene dengang - og sådan er de overvejende også idag, gående mod det værre for flere.

EN START.

Samlet fandt gruppen dengang ud af at bevæge sig ind i Studenterhuset. Perspektivet var at yde et positivt bidrag til, hvordan man i praksis kunne arbejde alment-menneskeligt med psykologiske problemer. Onsdag aften den 22. maj 1985 åbnede vi udadtil for de, der ville kunne bruge vores faglige arbejdsenergi. Siden har vi været fast i Studenterhuset onsdag aften - og på mange andre tidspunkter - kun afbrudt af korte sommerferieperioder.

Vi er gennem tiden blevet brugt af et utal af forskellige personer. Nogle har haft studieproblemer, kærestekoks, eller har stået isoleret, ukendt af nogen. Andre igen har båret de mere barske undertrykkelsesformer i form af incest, voldtægt eller selvmords/mordforsøg mv med sig. Fælles er endvidere sociale processer af marginalisering og udstødning fra arbejds-, studie- og boligbetingelser.

Et rådgivningsforløb kan strække sig fra nogle uger til flere måneder. Nogle også op til et år og halvandet. Der er ingen tidsgrænse på, hvad der heller ikke er muligt, når den berørtes problem er udgangspunkt og slutpunkt for arbejdet.

UDGANGSPUNKTET.

Da vi startede på rådgivningsarbejdet sad vi med en meget gennemarbejdet analyse af, hvordan der i teori og praksis ikke skulle arbejdes, hvis det skulle være på de berørtes, brugernes, præmisser. Dette fandt vi blandt

andet ved at undersøge, hvordan det etablerede sy. arbejdede. Kun lidt havde vi selv til, hvordan vi så ville og kunne arbejde. Alt dette gjorde vi selvfølgelig åbent - ligesom vi sidenhen har fastholdt en total åbenhed omkring, hvad der styrer vores arbejde i relation til den enkelte. Siden hen har vi fået mange flere "brikker" til, hvordan det mere præcist er muligt at arbejde målrettet fremad. Det meste ligger desværre kun i vores egne mapper som interne analyser, oplæg mm, men noget har vi taget os tid til at offentliggøre, blandt andet i PsykologNyt (1988, nr. 7) og i tidsskriftet "Forum for Kritisk Psykologi".

TID OG RESSOURCER: ET STADIGT PROBLEM.

Vi er ikke så offensive og udadvendte, som vi gerne ville være. Vi mangler altid ressourcer; og det går ud over både forebyggende initiativer og praktiske bidrag til generel overvindelse af de sociale begrænsninger - manglende rum, uforenelige interesser, utilstrækkelige ressourcer - der altid i sidste instans skaber psykiske problemer. Med jævne mellemrum - og det handler det også om for tiden - er der stop for nye brugere. Vi søger da at henvise til relevante steder; men står hyppigt i den situation, at det er umuligt - og vi går da ofte alligevel ind i et forløb. De manglende henvisningsmuligheder kan handle om, at de er prøvet - eller at man har så mange dårlige erfaringer med det etablerede, at der kun er steder som dette tilbage. For det meste kører vi også selv på de allersidste ressourcer, og det kan ingen være tjent med !!

GRUNDE.

I den tid vi har eksisteret som rådgivningsgruppe, har vi oplevet opbygningen af et mere og mere levedygtigt samfund. Bare det at kunne mærke sit eget liv og drage omsorg for det basale, er ved at være en fremmed evne. Til grund herfor støder vi hele tiden på den allestedsnærværende systemmæssige vækstoptimering og topstyring med hinanden som konkurrenter - også internationalt - om at sikre sig selv til egen private niche, hvilket kvæler - ud over kloden - også lysten til at være menneske med hinanden og sammen. Det synes således at være et Sisyfosarbejde at vende denne nedadgående sol ved at opbygge sociale strukturer, der fremmer liv - fremfor stadig flere isolerede skæbner - men vi kan ikke finde noget alternativ. Kan man idag i det mindste - i stedet for resignation og udbytningen af andre - holde dette op for sig som "usminket sandhed", så må det lykkes en dag - i dag eller i morgen. Og så kan menneskelig energi ikke være spildt.

ET ARBEJDSKOLLEKTIV.

Som gruppe fungerer vi som et arbejds-kollektiv: det basale ved vores virksomhed er et fælles anliggende og et fælles ansvar. Herudover arbejder vi sammen to og to, såvidt muligt en af hvert køn og med forskellig klassebaggrund. For tiden er vi 12 i gruppen; halvdelen er nye, de fleste af os er psykologistuderende og resten færdige psykologer. Udadtil er det et frivilligt og gratis arbejde på den berørte brugers præmisser. Indadtil omhandler det også fagpolitik, en fri ramme til at arbejde ordentligt med problemer - ellers ville det heller ikke være muligt at almenføre mod kvalitativt nyt, til brug for andre. Gruppen er endvidere åben for at andre kan koble sig på den fælles praksis.

PSYKISKE KONFLIKTER.

Det er ikke nogen tilfældighed, at vi er i Studenterhuset - for her er et sted, hvor det er legitimt at insistere på fagligheden og på perspekti-

vet af fælles, omfunds-mæssig nytte af ens aktivitet. I huset fås derfor også et teori, praksis-forhold, der åbner for nyt. Selv om vi arbejder professionelt med vores fag, så er det ikke en terapifabrik vi søger at opbygge. Tværtimod søger vi at medvirke til en folkelig kultur, hvor mennesker på tværs af køn, klasser og grænser har et socialt liv, der muliggør og støtter, at man selv kan løse og udvikle problemer på en levende måde. Dette arbejder vi med ved at engagere os i det vi møder på vores vej, samt forfølge de lidelsesfyldte problemstillinger derud i de sociale strukturer, hvor de eksisterer som fælles og individuel afmagt. Her møder vi så også i fuldt flor den typiske stats- og privatform for liv, og den inkompetence hver enkelt herigennem nægtes til. Men fremfor fornyet underkastelse, så søger vi at trænge afmagten ud af de givne sociale kollektiver - for det at leve under fremmedbestemte betingelser og alene at måtte satse på sig selv, det om noget er grunden til psykiske konflikter. Psykiske problemer opstår da også, når man udleveres til de givne betingelser og frakobles kontrol over væsentlige tilværelsesomstændigheder - hvad der desværre finder sted mere og mere overgribende idag.

DRØMME

Vi drømmer derfor umiddelbart om friere betingelser til at arbejde mod tvang - og for strukturer, hvor mennesker kan bruge deres spontane kraft til at ville hinanden og arbejde for det fælles liv ud over alle grænser. Dette kræver, at det er muligt at løfte bredere og i fællesskab. Og derfor håber vi konkret på, at andre fag går i gang med deres faglige aktivitetsgruppe i Studenterhuset, samt i alle andre mulige frirum, og at vi får en stadig bredere tværfaglighed grupperne imellem - fra neden.

Desuden ville vi kunne bruge, at der fandtes en økonomisk understøttelsesform: SU-klip, et projekt borgerløn eller andet.

Referencer:

- Bach, K: "Anti-psykiatri eller ikke-psykiatri", Amalie 4-5, 1989.
Dansk Sygehus Institut: "Psykiatrien under omstilling - Samordning og integration af det samlede tilbud til mennesker med psykiske lidelser", DSI-Rapport 88.06, 1988.
Dreier, O (red.): "Den kritiske psykologi", Rhodos 1979.
Holzkamp, K: "Grundlegund der Psychologie", Campus 1983.
Michelsen, K: "Synålejomfruene og lægevidenskabens menneskeopfattelse", Munksgaard 1989.
Sundhedsministeriet: "90-ernes psykiatri - oplæg til temaplanrunde", 1988.
Vendsborg, P: "Distriktspsykiatri og rådgivningscentre", Information 29.august 1990.

Pt består Regnbuen af: Anne, Jørn Bo, Jesper, Suzanne, Helle, Birgitte, Kalle, Karsten, Jette, Leif, Aino, Inge, Inger og Lilian.

Og vi kan træffes i: Studenterhuset, Købmagergade 52 I.sal, 1150 København K. Tlf: 33 13 65 92, onsdage klokken 17.15 -18.15.

I næste nummer af INDPUT vil vi fortælle om den idé, som vi forestiller os kan bringe arbejdet videre. Det er en idé, der lægger op til, om du kunne tænke dig at være med, med de interesser du har i udviklingen af vores fag.

Kalle Birck-Madsen
Nørrebro/Blågård
16. November 1991

PSYKIATRIEN UD AF LÆGERNES KLØR - HVORDAN KRISECENTRE OG BOFORMER.

Jeg skal sige noget om "Hvordan krisecentre og boformer", og det i det perspektiv, der er lagt for denne høring, nemlig "psykiatrien ud af lægernes klør".

Det vil falde i 5 dele:

- 1 - en indledning, med fokus på det held, der idag meget skal til for at få ordentlig støtte ved problemsituationer.
- 2 - om strukturel magt, som et aktuelt bestemmende samfundsforhold.
- 3 - om det indholdsmæssige perspektiv - den kliniske diagnose - der hersker indenfor området af psykiske problemer.
- 4 - om fundamentet for at bryde med det bestående i retning af, hvordan man kommer igang med "hvordan krisecentre og boformer".
- 5 - en afslutning.

Men inden de 5 dele skal jeg nævne to pejlemærker for oplægget:

For det første om forholdet til psykiatrien. Det er sådan idag, at det er nærmest umuligt at lave noget fælles arbejde, hvis også det skal være bredt, idet der altid er en splittelse mellem de, der vil arbejde sammen med psykiatrien, og de der ikke vil vide af det. Det, der vil komme herfra, er at psykiatrien er en falsk videnskab, en negativ magt, hvor det eneste samarbejde, der er muligt går på de enkelte psykiatere, men kun i samme grad som disse står af på psykiatrien som en overgribende behandlingsform.

For det andet ift den psykiatriske magt. Enhver magt har en begrænset tid. Det gælder også psykiatrien. Og jeg vil citere Gandhi for følgende:
"Når jeg fortvivler, så husker jeg på, at igennem hele historien har sandheden og kærligheden altid sejret. Der har altid været tyranner og mordere og et stykke tid kan de synes uovervindelige - Men til slut falder de altid. Tænk på det altid."

Historien på området vil sikkert vise, at en systemisk psykologi erstatter den psykiatriske magt, indenfor de næste 10-20 år, for så selv at blive erstattet af en eller andet strukturel sociologi som magt ud i en lang fremtid. Men for at dette kan gå i den rigtige retning, må man stille sig uden for magten - om den så er psykiatrisk, psykologisk eller sociologisk - for magten kan ikke humanisere sig selv. Der må altså et alternativ til, der kommer udefra - og et håb er at det også kan komme fra en sammenhæng som denne.

Men nu til selve oplægget.

I - INDLEDNING.

I starten, da jeg sad med dette oplæg, sad jeg med, at alt hvad der kunne siges allerede var sagt; og at alt hvad der skulle gøres allerede var søgt gjort. Og alligevel er betingelserne og mulighederne for at få ordentlig støtte, når man kommer i krise eller bliver stillet i uoverskuelige problemsituationer, stadigvæk enten fraværende, elendige, socialt skævfordelte eller ekstremt undertrykkende. I et skøn¹ fra 1990 regnes med, at 450.000 danskere står med problemer, der kan kræve støtte for overvindelse, medens psykiatrien idag kun kan tage vare på de 50.000 - og her er kvaliteten ufortalt. Man skal faktisk være heldig, hvis der sker noget, at man så kan få en støtte, der reelt også er løsning på de problemer, man står med, en løsning, der også er en løsning på lang sigt, således at problemerne ikke bare hænger' og melder sig igen senere.

En sådant "held" kan kredses ind.

Det er for det første baseret på, om man tilhører en privilegeret gruppe, der kan købe sig frem, enten via aftenskole, det brogede terapimarked eller gennem et fremvoksende liberalt psykologerhverv. Her kan man få, hvad man vil have, bare man kan betale for det. Det siges tit at penge ikke er alt, men i denne sammenhæng synes de nu at være det. Og jeg skal citere Marx² for følgende betragtning: "Hvad jeg ejer i kraft af pengene, hvad jeg kan betale, dvs hvad pengene kan købe, det er jeg - pengenes ejermand - selv", og jeg kan være "hæslig, men jeg kan købe mig den skønneste kvinde, altså er jeg ikke hæslig, thi hæsligheden har pengene gjort til intet". Det at lade problemløsning være bestemt direkte ud fra privatøkonomi er derfor en noget tvivlsom affære - det bliver let til en slags maskare, som samfundet tilbyder den problemramte, til at skjule et blåt øje over for sig selv og andre.

Heldet er for det andet bestemt ud fra, om man tilhører en særlig gruppe - unge, kvinder, studerende - hvortil der er en særlig institutionel sammenhæng, der beskæftiger sig med netop denne gruppes problemer. Her handler det også om, om der er et rimeligt forhold mellem udbudet af støttemuligheder, og det antal personer, der har brug for dem - og dette er der langt fra idag. Det typiske er lange ventelister.

For det tredje er heldet bestemt ud fra, om der er en støtteinstans til netop det problem, man er stillet med; det kan være et alkoholproblem, et stofproblem, en ulykkesituation eller andet - men også her vil der typisk være småt med pladsmuligheder, med mindre man kan købe sig frem, eller at den virksomhed man er ansat på, hvis man har et arbejde, skulle have et samarbejde og en overenskomst med en behandlergruppe.

Det fjerde, som heldet kan være bestemt af er, om der er en særlig frivilligt baseret sammenhæng indenfor rækkevidde, og dette vil typisk være forskellige græsrodsbevægelser eller alternative sammenhænge, som også arbejder med støtte til mennesker i krise og nød. Her er der generelt også for få ressourcer ift størrelsen af den gruppe, der søger dem.

¹ Den politiske opposition i Folketinget, bestående af Socialdemokratiet, Socialistisk Folkeparti og Centrum Demokraterne.

² Marx: "Økonomi og filosofi", s.87 i V.Sørensen: "Karl Marx. Økonomi og filosofi. Ungdomsskrifter", Gyldendal 1973.

Herudover er der tre andre muligheder: via det sociale system kan man komme videre til psykolog, men det er småt med muligheder; eller man kan via egen læge henvises til psykiater og få en behandling et nærmere antal gange; og som den sidste mulighed de distriktspsykiatriske centre, de psykiatriske skadestuer eller de psykiatriske afdelinger. Her vil der groft sagt altid være noget at hente, hvis man kan eller vil nøjes med en mere eller mindre påtvungen medicinsk behandling, og en eventuel seng, hvis man skulle være så heldig frit at kunne vælge.

En ren kvantitativ betragtning fortæller derfor hurtigt, at der er for få ressourcer indenfor det sociale og sundhedsmæssige område, at der med andre ord må ske en ressourceoverførsel fra andre samfundsmæssige felter. Men de nuværende politiske styrkeforhold og den økonomiske krise med en stadig større arbejdsløshedshær gør ikke dette til et sandsynligt perspektiv - og det har det heller ikke været længe. De senere år har da også været præget af forskellige forsøg på omorganiseringer:

- Indenfor psykiatrien i retning mod det distriktspsykiatriske, men en udbygning heraf er slet ikke sket i samme takt, som man har nedlagt sengepladser og hele psykiatriske afdelinger. Resultatet heraf er en stadig større gruppe af, hvad der er kaldt "psykotisk hjemløse", og en lignende større gruppe af "psykisk syge", der evt på nervemedicin sygner hen i isolation under kummerlige forhold;
- Indenfor det sociale område har det de senere år handlet om - blandt andet via forsøgsmidler fra SUM-puljen - at aktivere ledige og bistandsklienter, hvor man går væk fra den passive støtte. Her er man reelt nået så langt, at man - mest fremskredent i Nordjylland - har indført tvangsarbejdet for at kunne oppebære sin sociale ydelse³. Slagordene er "Brug for alle" og "Det aktive liv"⁴ - og det i en situation, hvor udstødningen fra arbejdsmarkedet er større end nogen sinde, og hvor der ikke lyder een røst fra samme side om, hvad i nuværende samfundsform, der betinger dette. Man retter derfor "bager for smed". Det er min opfattelse her, at nogen - de i forvejen ressourcestærke - vil kunne bruge det, og hen ad vejen gøre alt for at komme ud af det sociale system, i en skarpt konkurrence med fæller, medens andre, sikkert hovedparten, vil havne i psykiatrien, på gaden eller under to meter jord, i graven - og dette ud fra, at tvangsarbejde, til en i forvejen for lav modydelse uden og et reelt perspektiv bagefter, skærper personlige problemer ud imod det eksistentielle, der omhandler at måtte tage en sindssyg verden ind i sig, eller totalt at nægte at ville have noget med denne verden at gøre.

Det er derfor ikke alene et kvantitativt spørgsmål om ressourcer. Det er også et spørgsmål om kvaliteten af dem og i hvilket perspektiv, de anvendes. Og tages kvalitetsmål og perspektiv op ift de nuværende udviklingstendenser indenfor det sociale og sundhedsmæssige område, så tegner der sig et ganske bestemt billede, der er temmelig sigende, ikke bare for en national udvikling, men også for en international.

³ Dette tvangsaspekt smager af samme forhold, som da arbejdsløse, som fagforeningskrav, under krigen skulle rejse til Nazi-Tyskland for at tjene til livets ophold.

⁴ Se til eksempel "Sociale signaler 2", SUM Formidlingssekretariat, oktober 1991.

II - DEN STRUKTURELLE MAGT.

Der er for det første en behandlingstendens, på grundlag af en diagnostisk indfaldsvinkel, der med distriktspsykiatrien kommer tættere på borgeren; og der er for det andet en tvangsmæssig aktiveringstendens, udgående fra det sociale system, og mod et arbejdsmarked og et uddannelsessystem, der i forvejen har for få pladser at tilbyde. Kan man ikke se eller klare perspektivet i noget af det, eller er man ikke heldig at finde andre muligheder, så er der den varige hjælp, førtidspensionen, tilbage. Og dette svarer til en statslig etablering af det 2/3-dels samfund, der i årevis er snakket om er under opbygning. Så hvad der idag sker indenfor det sociale og sundhedsmæssige område er blot en effektivisering af, hvordan man finder de stærke til det nuværende arbejdsmarkedet og uddannelsessystem, samtidig med at man får siet de svage fra på en hurtigere måde⁵.

Hertil må så også lægges den disciplinering, som den etablerede del af befolkningen må pålægge sig selv, for at undgå en eventuel udstødning.

Der er næppe nogen, der i et humanitært perspektiv vil forsvare udviklingen af et 2/3-dels samfund. Så man må spørge hvorfor det kommer. Og her vil jeg godt inddrage en amerikansk økonom - Robert Reich⁶ - der ikke bare taler om et 2/3-dels samfund, men om udviklingen af et globalt 20%'s samfund: at i og med internationaliseringen, hvor nationale virksomheder har løsrevet sig fra "hjem-nationen", så er befolkningsgrupperne indenfor samme nation ikke længere i samme båd, om de nogen siden har været det, for nu bestemmes forholdet mellem grupperne af deres forhold til de globale produktionsmidler, hvad der også kan kaldes den "ny tids klassekamp". I dette samfund sker der en opdeling af befolkningen i tre grupper:

- En gruppe, de 20%, kaldet "symbol-analytikere", som vil være knyttet til virksomheder med global aktivitet. Det er "mange af dem som kalder sig forskere, designere, ingeniører, konsulenter, management, specialister, forelæggere, journalister og universitetsprofessorer. Karakteristisk for kategorien er, at dens folk for globale virksomheder identificerer problemer, løser dem og vejleder den globale økonomis elementer i indgåelse af nye frugtbare forbindelser. Deres indtægter bygger på talent,

⁵ Denne tendens er også blevet opfanget i en "systemterapeutisk" behandlingsform, på kommunalt og amtskommunalt plan, hvor man ifm familie- og revalideringsarbejde alene satser på at få folk ud af systemet. Perspektivet er aktivering af det private netværks ressourcer (se til eksempel M.Egelund og P.Friese: "Mennesker mødes", Akademisk Forlag 1991), eller at den enkelte accepterer allerede givne tilbud - og er dette ikke muligt, er der ikke noget at hente fra det offentlige. De enkeltes personlige liv er her ligegyldigt - det er deres eksistens som problem man interesserer sig for at skaffe af vejen. Det er endvidere sigende, at på trods af en generel statslig tendens til kun at tilføre midler til arbejdsformer, der samtidig kan dokumentere en klar behandlingseffekt, så er der indenfor systemterapien ingen tilgængelige evalueringer, andet end uhyre spredte bemærkninger om enkeltsager, der syntes at have lykkedes - på kort sigt!

⁶ Jørgen Dragsdahl: "Nationernes kappestrid er forældet af global økonomi", Information 13. aug. 1991.

og niveauet sættes af den globale efterspørgsel. Det er dem, der skaber de store værdier, og det tjener de fint på";

- Den anden gruppe er de traditionelle arbejdere, der står for den rutineprægede produktion. Deres udkomme er også bestemt af global konkurrence, idet deres beskæftigelsesmuligheder er bestemt ud fra, om deres arbejde kan gøres billigere i andre lande;

- Den tredje gruppe er de folk, der står imellem her; det er de folk, der kan tilbyde tjenesteydelser fra person til person. Taxachauffører, tjenere, sikkerhedsfolk, personale i institutioner mv: "Disse er ikke i global konkurrence, for deres indsats skal ydes på stedet. Deres indtægt er knyttet til symbol-analytikernes, som betaler for tjenesteydelserne. Men som sandelig også ønsker udgiften holdt nede".

Selve dynamikken mellem de tre grupper bestemmes af, hvorvidt den bedst stillede femtedel investerer i helheden, fx omkring uddannelse og sociale- og sundhedsmæssige forhold, men jo mere de er knyttet til den globale økonomi, "desto mindre interesse har den i flertallets levevilkår. Toppen sørger for selv for, at dens afkom kan gå i gode skoler". Udgangen herpå kan nemt være, blive, og det ses også allerede, at symbol-analytikere vælger at beskytte sig selv, familie og ejendom bag "regimenter af sikkerhedsvagter, top-moderne alarmsystemer og masser af fængsler".

Vender vi på ovenstående grundlag tilbage til udviklingstendenserne indenfor det sociale- og sundhedsmæssige område, så er det som sådan ikke ond vilje eller andet snusk, der ligger til grund herfor. De er tværtimod en slags objektiv effekt af den nuværende økonomiske og strukturelle udvikling indenfor kapitalmarkedet og de statslige overbygninger.

Men de er en ting mere. Som det er idag er det Social- og Sundhedsstyrelsernes ansvar, at borgeres muligheder for social sikring ved sociale begivenheder eksisterer, og at der forefindes støtteinstanser ved personlige anliggende, herunder sygdom, samt at der sker en varetagelse af det på en kvalificeret og en menneskelig værdig måde. Et sådant ansvar, i denne brede betydning, lever ingen af dem op til på noget alment samfundsmæssigt plan. Tværtimod har de begge lagt sig i røven af det 20%'s samfund, som Robert Reich har beskrevet som værende under udvikling. Og det har de kunnet gøre, fordi de som socialgruppestruktur selv tilhører gruppen af de 20%. De kan nemlig vedblive med at fastholde deres særlige statsbureaukratiske position ved at satse aktivt på dette 20%'s samfund - og når de som enkeltpersoner eller deres "nære kære" skulle støde på problemer er de heller ikke længere kun henvist til det offentlige system, nu hvor der både er privathospitaler og et liberalt marked for psykologbistand under udvikling. Det er i denne sammenhæng også sigende, at den forebyggelsesplan, der kom for 2 år siden, bestemmer sundhedsproblemet i Danmark som bestående i for megen røg, druk og mad⁷. Ikke et ord om, hvad det er for sociale betingelser, der gør at det bliver stadig sværere for hver enkelt at tage vare på sin egen eksistens i et "sundt" perspektiv⁸. Det, der derimod blev trukket frem, var at det er hver enkelt private ansvar at gøre noget ved det - som om mennesker ikke allerede søger det virkelige liv indenfor de betingelser, de nu engang har at arbejde med! Man kan derfor også sige, at det perspektiv, som Sundhedsministeriet lægger på befolkningens sundhed på dette generelle forebyggelsesniveau,

⁷ Regeringens Forebyggelsesprogram: "Dokumentationsdel og Programdel", Sundhedsministeriet 1989.

⁸ Jvf undertegnede i "Massakren på subjektet", I, II og III, Dansk PsykologNyt nr.2, 5 og 6 / 1990.

er en effekt af deres eget private anliggende med at sikre en udvikling, hvor der er plads til deres særinteresse.

Et lignende element genfindes i en nylig redegørelse fra Sundhedsstyrelsen om "Forebyggelse af psykiske lidelser"⁹. Her gentages - og det er gammelt - at man skal lære at tolerere psykisk sygdom, og dette sker bedst, hvis man får viden om deres fremtrædelsesformer (s.41). Redegørelsen afsluttes i overensstemmelse hermed med følgende svada: "Nedbrydning af fordomme og en øget accept af psykiske problemer vil også i sig selv være et betydningsfuldt element til fremme af den psykiske sundhed"(s.52). Så vil det også være lettere, som det er formuleret i anden sammenhæng¹⁰, at lære at "tåle nogle af de skuffelser, som det indebærer at have en psykisk syg i sin nærhed". For det første må man spørge, hvorfor skal man ikke have viden om årsagsforhold - men dette bliver klart, når man kigger i redegørelse: her hævdes det, at psykiatrien hviler på erfaringer med årsagsforhold (s.13), men ingen steder fremlægges en afdækning! For det andet: hvorfor skal man lære at acceptere, at det er enhvers private ansvar, at man har det som man har, hvor normalt eller unormalt, det er. Problemer, der lides under, må sgu da søges løst af alle, der måtte være vidne til det. Så det er snarere Sundhedsstyrelsen selv og dennes platform, der kan ha` det noget svært med tolerancen - og dette vil de så prakke hele befolkningen på. En sådan løsning vil da også skærpe problemerne bredt set.

En ekstra ting her. Og det er, at dette problemfelt ikke bare er et isoleret anliggende indenfor Social- og Sundhedsstyrelserne, at de handler ud fra egne interesser. Eksempelvis kendes det også fra Udenrigsministeriet - Tamilsagen er aktuel - og indenfor Justitsministeriet, hvor man har Trevis-samarbejdet mellem de forskellige politietater i Europa, der går ud på at få ryddet ethvert besat hus inden det åbne marked træder i kraft i 1993. Det er noget nyt, at statsapparater handler selvstændigt, og dette peger hen mod en ny statsdannelse, hvor staten har selvstændig-gjort overfor dets økonomiske grundlag, hvad der af en fransk politolog - Poulantzas¹¹ - er kaldt udviklingen af en "autoritær etatistisk statsform"¹².

Så meget om den mere strukturelle side af problemet, der ikke må glemmes, når selve problemstillingen - krisecentre og boformer - skal fremmes. Den er nærmest forudsætningen for, at kritikken af det eksisterende rettes det rigtige sted hen, og ikke som det for nylig er sket, at kritikere af

⁹ Sundhedsstyrelsen: "Forebyggelse af psykiske lidelser", Redegørelse april 1991.

¹⁰ Fx i præsentationen af redegørelsen, s.4-6, Vital nr.3, oktober 1991.

¹¹ N. Poulantzas: "Staten, magten og socialismen", Rhodos 1978.

¹² Jvf også undertegnede mht overvejelser over forholdet mellem stat og produktivkraftudvikling under senkapitalismen i "Eksisterer der et menneskeligt behov for socialisme?", Forum oktober 1991.

psykiatrien op gennem 70-erne og 80-erne¹³ nærmest er blevet beskyldt for, at det er deres ansvar at det psykiatriske område i dag skranter: at der er nedlagt mange sengepladser, uden at udviklingen i distriktpspsykiatrien er fulgt med¹⁴ ¹⁵. En sådan kritik vender problemstillingen på hovedet, idet den mere handler om, at specielt Sundhedsstyrelsen ikke har været dens opgave voksen, lige såvel at den psykiatriske kompetence på området, der er Sundhedsstyrelsens grundlag for beslutninger, ikke har ret meget at bidrage med, når der skal tænkes fremad, strukturelt. Spørgsmålet er også, om der er noget indholdsmæssigt, der kan bruges.

¹³ Eksempelvis B.Karpatschhof: "Fra den store indespærring til den store udstødning", Amalie nr.5 / 1991.

¹⁴ Eksempelvis B.Brun: "Sct.Hans hospital", Dansk PsykologNyt nr.20 / 1991.

¹⁵ Antal sengepladser indenfor det psykiske system er i perioden 1980 til 1990 faldet fra 11.200 til 6.800.

III - DET INDHOLSMÆSSIGE PERSPEKTIV.

Jeg skal nu vende mig mod det indholdsmæssige omkring "Krisecentre og boformer". Og starte med at kredse ind, hvordan den bestemmende ramme for, hvordan der idag arbejdes med menneskelige problemer tager sig ud.

Dette bringer os tilbage til psykiatrien, og til dennes diagnose-indfaldsvinkel. Dette går ud på at skelne mellem normalt og unormalt, hvor det sidste samles i etiketten "sjælelig abnormalitet". Ved nogen typer vil det være tydeligt, synligt eller forståeligt, at der er ydre grunde, ved andre mener man ikke at kunne finde nogen, og så må det være noget indefra kommende, noget arveligt.

Det, der gøres på denne måde, er man sætter sig for at bestemme et individ frit svævende i luften, et individ der reagerer på noget i omverdenen eller på noget i sig selv. Når man derfor diagnosticerer på dette grundlag, lige meget på hvilken måde, om det sker under inddragelse af objektive betingelser, subjektive faktorer, biografiske hændelser, familiemæssige forhold eller andet - sker der derfor en ekstra fremmedbestemmelse af individet overfor dets problematiske livssituation. Individets problem bliver gjort til individet selv - og det er det allerede i forvejen, når man står orienteringsløs og personligt berørt over ikke at kunne finde udveje. Der finder en fordobling af afmagt sted. Man ser slet ikke mennesket som et subjektivt væsen, der søger at løse egne problemer i en bestemt social sammenhæng, og vil slet ikke have med at gøre, at det er disse problemer, der som uløste optager individet på en måde som det lider under. En diagnostisk indfaldsvinkel, i den psykiatriske betydning at der kan ikke behandles før den er stillet, medfører derfor en yderligere isolation af individet overfor dets sociale problemstilling. Og for mange vil netop dette være dråben, der gør at man isolerer sig endeligt overfor den omverden, der åbenbart hverken kan og vil forstå eller gøre noget som helst ordentligt - en omverden der på dette tidspunkt endog kalder sig behandlere, og som har samfundets stempel for at udøve deres virke.

Man kan med en reference til "Det nye testamente" sige, at psykiatrien - i modsætning til budskabet heri - aktivt beskæftiger sig med at smide, ikke bare den første sten, men sten på sten, ikke efter ludere, men efter de, der brænder sammen og som ikke længere kan overskue og udholde, hvad det hele måtte handle om for een.

Enhver psykologi, der gør det samme som psykiatrien - det ikke at ville se medmennesket i ethvert mennesket, mennesket som et aktivt og handlende væsen, der søger at udvikle eller kommer overens med sit sociale liv - vil gøre det samme som psykiatrien. Og dette gælder desværre det meste tilgængelig psykologi idag, og dette er også grunden til, at psykiatri og psykologi på ganske mange punkter ikke bare er hund og kat, men endog kan arbejde ganske godt sammen, fra område til område og fra sag til sag.

Som perspektiv på ovenstående kan man sige, at det problemløsende, det helbredende, indenfor psykiatrien og den traditionelle psykologi, det kommer fra de personer, der enten ikke lever helt op til deres forpligtigelser eller som personligt bryder med den strukturelle magt, der ligger i og omkring deres arbejde. Så det er mulighederne for sådanne brud der generelt må fremmes, hvad der også vil kræve opbygningen af et

kollektivt subjekt, der kan tage over¹⁶. Det er her det største problem ligger.

Det er også manglen på et sådant kollektivt subjekt, der indtil nu har betydet, at utroligt mange forsøg på at bryde med psykiatrien, indenfor og udenfor, altid enten er gået i sig selv igen, eller også har de indstillet sig på et nichearbejde, hvor de afstår fra grundlæggende forandringer udenfor deres eget felt.

¹⁶ Et kollektivt subjekt kan ses som et samfundsmæssigt kollektiv, der viser vej; og kollektivet er det, hver enkelt gør af menneskelig interesse.

Et er kravet om et kollektivt subjekt, der kan tage over, for således at bryde med det psykiatriske overherredømme, samt gøre op med den objektiverende tankeform omkring menneskelig eksistens, der ik bare er udbredt her, men som går langt ind i gængs psykologi idag. Et andet er om der også er et fundament for et sådant kollektivt subjekt. Er der overhovedet et grundlag, der ud fra eksistensen af psykiske problemers egenart kan begrunde, at man skal gå denne vej, og hvordan skal man gå. Hvis ikke dette kan komme fra en løsning af problemet selv, er det sagen uvedkommende, lige meget hvad man måtte mene.

Psykiatrien har indtil nu formået - godt hjulpet til af den statsform, som den er begrundet i - at undgå at tage stilling hertil. Til gengæld har den en genindlæggelsesprocent på 75, og dette er ikke engang underligt for psykiatrien selv, idet det tidligere åbent er blevet indrømmet - i Betænkning nr. 809/1977 - at man kun kan symptombehandle. Når man så alligevel søger at ville årsagsbehandle, må man derfor gå udenfor sit eget område og her specielt til den psykoterapeutiske praksis, der hviler på psykologien.

Kigger man på effekten af psykoterapi, ud fra effektforskning, så finder man imidlertid, at det i mange år var et åbent spørgsmål, om den overhovedet havde større virkning end den spontane bedring, der kan indtræffe over tid. Men der synes idag at være enighed om, at psykoterapi trods alt virker bedre end ingen terapi. Nogen hævder en bedring for 8 ud af 10, men dette er langt fra gennemgående i effektundersøgelser. Det viser sig også, at der ikke er den store forskel på effekten af forskellige typer terapi, kun at nogen typer klarer sig bedre overfor specifikke problemer end andre, fx adfærdsterapi overfor fobier, men også at dette tenderer at udviskes over tid.

Hvad man imidlertid har fundet som gennemgående, det er, at en afgørende faktor for udfaldet af terapien synes at komme fra den, der modtager den: at jo bedre man fungerer, personlighedsmæssig og jo bedre uddannelsesmæssig baggrund, jo bedre klarer man sig. Dette vil så også sige at de "rige bliver rigere", medens de dårligst stillede får tilsvarende mindre udbytte. Ligeledes gælder, at bevæger man sig væk fra psykoterapi med lette og middelsvære psykiske og psykosomatiske lidelser til sværere former for forstyrrelser, at så er der megen ringe belæg for psykoterapiens virkning overhovedet¹⁷. Til dette billede skal tilføjes en svensk undersøgelse fra starten af 80-erne, der meget klart viser, at uafhængig af symptombillede og problemstilling sker der en visitering af individer fra mellemlag og overklasse til psykoterapi, i den udstrækning dette overhovedet findes, medens arbejderklassemedlemmer overvejende modtager en ren medikamentel behandling med nervemedicin¹⁸.

Så psykiatrien synes at have videnskaben med sig! Og den forsvarer sig da også med næb og klør mod, hvad der måtte fremsættes af alternativer til sig selv. I sidste omgang gik det ud over forslaget om opbygningen, i socialt regi, af en parallel rådgivningsstreg til psykiatrien, et forslag da det var fremme i 1990 heller ikke kunne opnå flertal ved en folketingsbeslutning, men det var lige ved.

¹⁷ Jvf Esben Hougaard: "'Dodo-kendelsen' i psykoterapiforskningen", I og II, Agrippa nr.2 og 3, 1989.

¹⁸ R.Eliasson & Pår Nygren: "Psykiatrisk virksomhed", og "Nårstudier i psykoterapi", Prisma 1981 og 1983.

~~indeholder den mest omfattende uddannelse og erfaring mnt psykiske lidelsers natur og baggrund, samt for deres behandling~~¹⁹ ²⁰. Dette argument er imidlertid en tautologi, idet psykiatrien har haft et ressource- og behandlingsmæssigt magtmonopol siden sidste århundrede overfor hele området. Det andet argument der ofte trækkes frem er, at oprettelsen af en sådan rådgivningsstreg vil trække ressourcer væk fra arbejdet med tunge problemgrupper til fordel for arbejdet med lettere lidelser, hverdagsproblemer. Dette er på det seneste blevet kaldt "hamrende uetisk" af Steen Borbjerg, der er formand for "Danske psykiateres og børnepsykiateres Organisation"²¹.

Dette andet argument kan der være noget om, hvis ikke det var for, at den måde man idag prioriterer forskning på næsten udelukkende går i biologisk retning - neurofysiologisk/-psykologisk - på trods af at det slet ikke kan afvises, at der udelukkende er sociale grunde, ikke bare til lettere forstyrrelser, men også til de psykotiske og skizofrene former²².

Den mest bæredygtige hypotese idag er også, at der er en glidende overgang mellem lettere og sværere psykiske problemer: at de af natur udspringer af samme "kilde" - sociale misforhold²³ - hvor det er manglende opsamling/løsning af lettere problemer, der gør dem kronisk sværere. Så på dette punkt kan der af indholdsmæssige grunde ske en overflytning af midler fra neuroforskning til en socialpsykologisk forskning omkring psykiske problemers opståen og overvindelse, uden at det går ud over nogen faktiske klientgrupper²⁴. Det viser sig endda, at psykiatrien end ikke tager forskning, der er af betydning for sig selv alvorligt. Fx er det blevet fremholdt, at ting der er indlært i benzodiazepinpåvirket tilstand ikke kan huskes og anvendes under normale omstændigheder, og at stoffet blokerer udviklingen af tolerance over for angstprovokerende situationer; og ligeledes at personer der bearbejder problemer under benzodiazepinpåvirkning, ikke kan bruge denne bearbejdning, når de holder op med at tage

¹⁹ Jvf fx Per Vendsborg: "Distriktspsykiatri og rådgivningscentre", Information 29. august 1990. Se også Dansk Sygehus Institut: "Psykiatri under omstilling - samordning og integration af det samlede tilbud til mennesker med psykiske lidelser"; DSI-Rapport 88.06, 1988. Og Sundhedsministeriet: "90-ernes psykiatri - oplæg til temaplanrunde", 1988.

²⁰ For et alternativ hertil se "Regnbuen - en lille fortælling om en alternativ rådgivning fra 80-erne ind i 90-erne", Forum 1990.

²¹ Jvf Dansk PsykologNyt, s.563-64, nr.16 / 1991.

²² Det kunne være oplysende men nogle konkrete tal på, hvordan og til hvad psykiatrien bruger sine ressourcer, også hvad tid angår. Hvem har dem?

²³ For dette begreb, se undertegnede "Problemer og problembestemmelse - om misforhold, der har betydning for et alment arbejde med problemer", Forum feb. 1990.

²⁴ Dette må dog ikke føre til, at der ikke arbejdes for en generel ressourceforøgelse til hele området. Argumentet er ikke bare profylaktisk i negativ forstand - en tidligere opsporing af problemer - men at den erfaring, der indhøstes med problemløsning i enkeltsager, må giver tilbage til de sociale strukturer i form af en social udvikling, så ikke andre af samme bliver individuelle bærere af lignende fremtidige former for afmagt.

stoffet. Dette er fra undersøgelser, der er nogle år gammel, og senest gentaget i en rapport fra Social Forsknings Institutet i 1990²⁵. Men dette har man ikke hørt meget om fra psykiatrisk side, selv om det er en udbredt behandlingspraksis.

Det afgørende argument for at bryde med psykiatrien synes dog stadig at mangle. Og dette er ikke tilfældigt - for dette kan kun findes i en overvindelse af selve udgangspunktet for psykiatrien, nemlig i dens praktiske skelnel mellem udefra og indefra kommende faktorer for udviklingen af psykiske problemer. En sådan skelnen, der er en skelnen mellem arv og miljø, der kan stå i et rent udelukkelsesforhold til hinanden, er falsk, og dette ud fra, at hvad man kan lære at takle og arbejde med, dét er selv arveligt bestemt²⁶. Mennesket - og det gælder også alle mulige andre organismer og dyrearter - er ikke bare biologi med en omverden som en hat, der kan tages på, af eller tabes. Den biologi vi har er selv af samfundsmæssig natur, hvilket vil sige at alle mennesker har de samme grundlæggende træk for at fungere menneskeligt, dvs være og blive subjekt for udviklingen af et samfundsmæssigt liv. Omvendt er det heller ikke muligt at fungere menneskeligt uden samfundsmæssige udviklingsmuligheder til rådighed. Selvfølgelig er der forskel på konstitution, men de problemer, der kan belaste og overbelaste een er grundlæggende bestemt ud fra arten af de samfundsmæssige handlemuligheder, der individuelt og kollektivt er tilrådighed for at vende disse på et givent historisk tidspunkt. Og det er også fravær af relevante handlemuligheder på det samfundsmæssige plan, der gør at man kommer i strid med sig selv med udviklingen af psykiske forstyrrelser til følge. Her bliver man bærer af afmagt, hvilket også er en indefra kommende instans, en slags "subjekttab" - omend oprindelig udgået udefra, fra det sociale²⁷.

Når psykiatrien derfor starter med at skelne mellem udefra og indefra, mellem arv og miljø, så starter den også med aktivt at se bort fra den sociale (natur)historie, der har ført et splittet og adskilt individ med sig. Og ligemeget hvad man så søger at gøre fra og med dette startpunkt, så vil det være umuligt at få den sociale historie med ind i sit problemarbejde på en "indvendig" måde. Det er ganske lig den gamle fabel, hvor en nøgle er tabt i mørket, men der ledes under lygtepælen, for her er der lys!

²⁵ Kirsten Thue Skinshøj. "Nogle hovedtal om befolkningens brug af sove- og nervemedicin", s.62, Arbejdsnotat 1990:7.

²⁶ Jvf Ute Holzkamp-Osterkamp: "Motivationsforschung I", Campus 1976.

²⁷ En diagnostisk indfaldsvinkel hertil, til afmagt, vil umiddelbart give, at der stødes på magt - og hvad er magt andet end fortætning af styrkeforhold (Poulantzas), der låser de involverede sider til strid om herredømmet. Kun en omfattende eksistens-anskuelse, fra et standpunkt udenfor magt-afmagt - ikke en eklektisk sammenføjning af delelementer af noget ydre somatisk, ydre psykisk og ydre socialt, der er psykiatrien pamflet - vil derfor kunne gøre sig håb om at trænge frem til de udviklingsforhold, der som uudviklet lader magt-afmagt reproducere sig selv, uden at en løsning behøver at kunne realiseres. En medicinsk indfaldsvinkel hertil gør omvendt psykiateren til en social junkie, idet der skabes en sanktioneret individuel sygeliggørelse af sociale magtstrukturer.

Dette er måske lidt et teoretisk argument mod psykiatrien. Og historien tro vil det sikkert ikke have nogen større gennemslagskraft. Og praksis viser jo også noget andet, her særligt den psykoterapeutiske effektforskning. Der er bare det ved denne effektforskning, at rammerne for den overvejende, for ikke næsten at sige totalt, selv er domineret af den psykiatriske tankeform. Det er også primært forskning, på grundlag af terapi sat i værk indenfor psykiatrien, eller indenfor en tilsvarende overbygningsinstans på grundlag af psykologiske teorier, der selv har en diagnosticerende indfaldsvinkel, dvs hvor man starter med at bestemme, hvad det er for et problem, der skal behandles. Derfor er det også klart, at psykoterapi af denne art løber ind i det samme som psykiatrien: jo større subjekttab, den stilles overfor, jo mindre kan den gøre; og jo mere subjekt den anden kan være for sit eget liv, jo mere kan den gøre. Den etablerede psykoterapiforskning bliver dermed lige så negativt selvberkræftigende som psykiatrien, bare på en anden, en subjektivistisk, måde²⁸.

Så det eneste, der kan bryde hermed vil da også være rammer, der i praksis tillader det problemramte menneske, der hvor det er i sin egen proces, selv at kunne være aktiv for og i sin problemløsning, som denne allerede tager form ud fra den historie, som den er en følge af, og dette med den støtte udefra, der kræves for at trænge igennem sin egen social afmagtssituation²⁹. I diagnostisk forstand, hvis man overhovedet skal tage et sådant ord i sin mund mere, handler det derfor om, at det først er, når problemet er løst, at det er muligt at sige noget om, hvad det egentlig var for noget, det hele handlede om, dengang - for vidste man det til at starte med, var der jo ikke længere noget problem at stå afmagtig med.

Psykoterapi-forskning eller forskning om rådgivning på et sådant grundlag findes ikke tilgængelig idag - og det handler naturligt om, at det kollektive subjekt, der kan og skal bære den fremad ikke rigtig har sat sig sammen endnu. Men det kan der jo rådes bod på - for der findes steder og personer, der arbejder mod den beskrevne fordobling af personlig afmagt, i det alternativ der er den berørtes eget liv.

²⁸ For de konsekvenser denne kritik må få for en videnskabelig udformet psykoterapi, se "Terapi - et problem om afmagt", Forum/Regnbuen 1986.

²⁹ Psykologisk rådgivning/terapi ud fra et sådant standpunkt kræver en overvindelse af den traditionelle psykologis væreform: at der kun eksisterer private mennesker, der kan stå i et ydre forhold til hiranden. Den typiske rådgivningspraksis, hvor problemer er problemer med den anden - der fuldstændiggøres i det psykoanalytiske koncept om ping-pong fra psyke til psyke - kræver etableringen af en menneskelig psykologi, hvor mennesket først er givet i kraft af medmennesket. En sådan psykologi vil have begrebet om "sanselig virksomhed" som udgangspunkt; og rådgivningspraksis vil handle om udviklingen af problemer, der fælles kan handles på, problemer der tager parti for den berørtes standpunkt.

V - AFSLUTNING.

Det at skabe et reelt alternativ til psykiatrien kan dog siges at løbe panden mod en cirkulær problemstilling af lignende art, som psykiatrien lige fra sin start og til idag betjener sig af til at fastholde magten over området: Det er ikke muligt at skabe et praktisk alternativ, før man har vist at det fungerer som alternativ, og man kan ikke få det til at fungere før det i praksis er muligt at arbejde inden for selvsamme alternativ.

Som det er idag er det den problemstilling, der bringer enkeltindivider, isoleret fra hinanden, ind i psykiatrien³⁰. Det er mao et spørgsmål om strukturel udvikling på de punkter, hvor enkeltpersoner kan stilles alene med deres problemer, således at der er og forefindes et samfundsmæssigt alternativ for den problemramte. Så den opgave, der løser afmagts-overvindelse i kollektiv forstand, er samtidig løsningen af den problemstilling, der kan udvikle alternativer til psykiatrien. Det hele står og falder derfor med opbygningen af en sådan alternativ struktur. Opbygningen heraf er dog ikke i første omgang et behandlingsanliggende, men derimod et anliggende om etableringen af en nærmere bestemt social sammenhæng, som det er muligt at øve indflydelse på, arbejde videre med ud fra de interesser og færdigheder man har, en sammenhæng der kan bruge een, men også hvor det er muligt at gå ind i en specifik behandlingsproces, hvor der særligt kan løse op for det, der overvælter een.

Som social sammenhæng må den indeholde aktivitets- og bomuligheder, som man kan være med til at henvise sig selv til, lige såvel som at kunne være sin egen henvisende faktor til den art rådgivningsproces, man har brug for. Den sociale sammenhæng bliver hermed en art "totalt miljø", der har en særlig opgave overfor at gøre hinanden selvhjulpne på egne præmisser, hvad der kræver ikke bare opbygningen af netværk, men af sociale fællesskabsforhold³¹.

³⁰ I sin tid kom psykiatrien til veje ved, at den daværende lægevidenskab vandt en (del)sejr over det juridiske statsapparat, ikke fordi psykiatrien kunne henholde sig til en påviselig fremadrettet behandling med positivt resultat til skue - det kunne den ikke! - men fordi det samfundsmæssige ansvar skulle placeres for en ny gruppe af mennesker, der ikke syntes at kunne tilpasse sig eller tilpasses den nye, kapitalistiske, struktur, der var under udvikling, nu da de feudale arbejds- og familiebånd var gået i opløsning. Psykiatrien og juraen har siden tilpasset sig hinanden, så vejen frem kan ikke være en juridisk sejr over psykiatrien, men det må være det menneskeliges sejr over netop den og de strukturer, der med statistisk afbildelig gentagelse stiller enkeltindivider i afmagt overfor at udvikle alternativer til et truende subjekttab, en problemstilling, der starter med tab af handleevne på et personligt betydningsfuldt enkeltområde.

³¹ Terminologisk og forskningsmæssigt vil der derfor være brug for 'fællesskabsbegreber', hvor forsøg på forbund om udvikling, individuelt-personlighedsmæssigt og socialt-strukturelt - og ikke tilpasning - er i centrum. Netværk/netværksbegreber, her overfor, reducerer ofte dette sociale liv til bytte- og rollerelationer mellem mennesker i et ydre forhold til hinanden, hvorved almen problemløsning som et i grunden ligeværdigt og kollektivt anliggende forsvinder ud af synsfeltet/praksis. For nærmere om forholdet mellem netværks- og fællesskabsbegreber se "Netværkste-

Skal ovenstående struktur placeres ift den aktuelle social- og sundhedsmæssige politik, så er den et demokratisk alternativ hertil - og en faglig udfordring til Sundhedsstyrelsens forslag om oprettelsen af et overordnet organ for "psykiatrisk profylakse"³².

En sådan struktur kan ikke have nogen på forhånd given magtbasis, deponeret hos udvalgte faggrupper; ikke fordi der ikke er et alternativ til den psykiatriske magt, hvad psykologien umiddelbart vil være på den menneskelige inderside og sociologien på den tilsvarende yderside, men fordi den givne magtbasis må være under demokratisk indholdsmæssig udvikling med den tilsvarende brugergruppe³³. Kun således er det også muligt, at brugere og eventuelle pårørendes egne erfaringer, forslag og perspektiv på løsningstiltag kan blive en integral del af hele processen, fremfor som idag at være en nærmest forstyrende faktor i "ekspertens egen private selvforståelse". En sådan struktur må kunne skabes, om ikke andet så på frivillig basis, der hvor man kan blive enige om at starte og finde stedet i den nuværende struktur at handle ud fra.

På bare kort sigt er dette ikke nok, men det kunne være dét brud med det nuværende, der afgørende kan vende udviklingen bredt set. Hertil må dog tilføjes, at dette ikke kan komme i stand på grundlag af forsøgsmidler med en evalueringsklausul, men alene ud fra, at strukturen kan oppebære midler ud fra en selvfølgelig agtværdig indsats, men dette kræver så også, hvis det skal blive virkeligt, et parallelt arbejde med en politisk udvikling af et tilsvarende økonomisk demokrati over de generelle samfundsmæssige produktionsmidler.

En lønform til at starte med kunne være en "projekt borgerløn" for samtlige involverede. Og stedet at starte kunne være et lokalområde, dette var knyttet til. Og som sådan er opgaven at skabe dét, som det at udvikle sig ud af et problem, en krise, kræver: et samfund at udvikle sig ind i.

ori - teori eller brokkasse"/Morten Ejrnæs og Jens Guldager, Den Sociale Højskole 1988.

³² Sundhedsstyrelsens redegørelse om "Forebyggelse af psykiske lidelser", april 1991.

³³ Et nyligt initiativ på området kan findes i "Rundspørge angående et "brugerråd" - Til brugere og rådgivere i Regnbuen", Forum/Regnbuen, oktober 1991.

1 MNKER TIL OG OM EN RÅDGIVNING

Oplæg til mødet om en "Alternativ Rådgivning", man d.22.8. 1984, kl.11-12³⁰.
--oOo--

Indhold: a - en idé; b - forhistorie; c - nu-historien; d - en overordnet forståelsesplatform og intern/extern identitet; e - terapi som selvmodsigelse og modsigelser i terapi som praksisform.

AD a - en idé.

Ideen er at gå ind i arbejdet omkring Studentarhuset i Købmagergade, og her specielt i forhold til etableringen af en "Alternativ Rådgivning" (AR). Og der er her to muligheder. 1 - enten at gå ind i den eksisterende forberedelsesgruppe omkring en rådgivning, og arbejde for at dennes målsetning om "Vejledning og rådgivning, hovedsagelig vedr. SU- og gældsrehabiliteringsproblemer, i samarbejde med Studenterrådgivningen og den centrale studievejledning" ændres og udvides til også at favne det "psykiske", dvs. individ som subject.

2 - eller at arbejde for egne lokaler i Studentarhuset - evt. at dele de lokaler i Studentarhuset, som den nuværende rådgivningsgruppe allerede har fået tilsagn om. Og så sætse på muligheden for en svævert samarbejde mellem de to rådgivningsgrupper.

Hvilken en af mulighederne, der skal sættes på må afhænge af, hvad vi kan nå frem til på dette møde, og ud fra hvordan den eksisterende rådgivningsgruppe i Studentarhuset stiller sig til det.

Nu er det begrænset, hvor mange informationer der er kommet frem fra Studentehusarbejdet. Så derfor kort følgende: Allerede i 1976/77 optrådte Studentehuset i Studenterrådets arbejdsprogram, men først gennem forskellige aktioner gennem årene og hårdt bearbejdede af forskellige selvbestaltede grupper/personer lykkedes det i 1983 at få stillet den gamle Rundetårns-pop i Købmagergade 52 til rådighed som Studentehus. Endvidere lykkedes det at få igennem i Konsistorium, at Universitetet stiller huset til rådighed med alle faste udgifter betalt, samt tilskud til anskaffelser, ombygning mv. Der blev holdt stiftende sturmøde i Studentehuset i juni, hvor bla. husets vedtægter blev vedtaget, men disse er endnu ikke tiltrådt af "højere myndigheder" (Konsistorium og Direktoratet for de Videregående Uddannelser (DVU)), hvorfor arbejdet ligger delvis stille. For før der er kommet endeligt tilsagn er der ingen kroner til ombygning og drift. Men der sker sandsynligvis noget allerede her i efteråret.

I Studentehuset eksisterer der allerede nu forskellige aktivitetsgrupper, der har arbejdet over længere tid: en rådgivningsgruppe, spise/værtshus, biograf, AV grafisk værksted, finværksted, keramikværksted og sekretariat/information.

Studentehusgruppen kan kontaktes på 01-42.55.93 (Jens), 01-35.04.00 (Bent) eller 01-23.02.00 (Bo).

Studentehusets formål er "at skabe et tværfagligt, studentsocialt og -kulturelt tilbud til de studerende ved København Universitet", så ved at gå med i arbejdet kan man styrke en idag noget trængt studenterbevægelse.

Det vides ikke i skrivende stund, hvordan rådgivningsgruppen i Studentehuset forholder sig til et initiativ som dette, da der ikke har været gennemført møder i rådgivningsgruppen i lang tid. Men der kommer et næste møde ons d.7.nov, kl. 19³⁰ i Studenterrådets lokaler Krystalgade 16.

AD b - forhistorien.

Historien bag at der idag snakkes - eller kan snakkes - om en rådgivning indenfor Kritisk Psykologisk Forum er det gamle dogme om, at en kritisk teori (psykologi og samfundsvidenskab) kræver en kritisk funderet praksis: at det altså ikke er nok at forvalte eksisterende systemsatte praksisformer blot på baggrund af en kritisk viden - men at de store udfordringer/ønskeligheder for opnåelsen af et 'blødt liv i en smuk kamp' ligger i at sprænge rammer i perspektivet det levende arbejdets standpunkt, som mao er et arbejde for et samfund, der er baseret på integrationen af arbejde, kultur og videnskab for hver enkelt.

Ideen om en rådgivning er ligeså gammel så Forum selv, og deler historie med forslaget om en praksisgruppe for kritisk psykologisk studentpolitik - som altså stadig ligger og venter på at blive grebet på ny.

Endvidere eksisterer der indenfor Forum et andet gammelt dogme: at den konkrete praksis udvikler sig afhængig af den/de teorier, som den søges bevæget og udviklet igennem. Der findes altså ingen teoriløs praksis, da man altid går til praksis med en eller anden forforståelse. Denne forforståelse kan ligeledes være mere eller mindre bevidst for en selv og den kan være indfanget i en ren overfladebestemmelse af forholdene - og facit bliver let en reproduktion af de problemer, der skal løses - i stedet for et problemudviklingsarbejde, hvor gamle begrænsninger i livsudfoldelsen overflødiggøres og nye muligheder dukker op.

Forum har som en struktur i bevægelse haft problemer med at tage den praktiske konsekvens af "dogmerne" - hvorfor Forum-arbejdet har humpet lidt frem og tilbage med den skide dårlige konsekvens, at erfaringerne ikke er blevet samlet kon- tinuerligt, brugt og videreudviklet i fællesskab.

AD c - nuhistorien

er at der er kommet en ny struktur bestående af praksisgrupper (:kvindegruppe, mandegruppe - og dette forsøg på en rådgivningsgruppe), temadage og seminarer (jvf Indput nr 30, s.26-28). En lækker struktur - men den stiller store krav til hver enkelt om at prioritere arbejdskraft til de eksisterende praksisgrupper og/ eller lave nye, idet temadage og seminarer for at blive konkret brugbare og ud-

61465

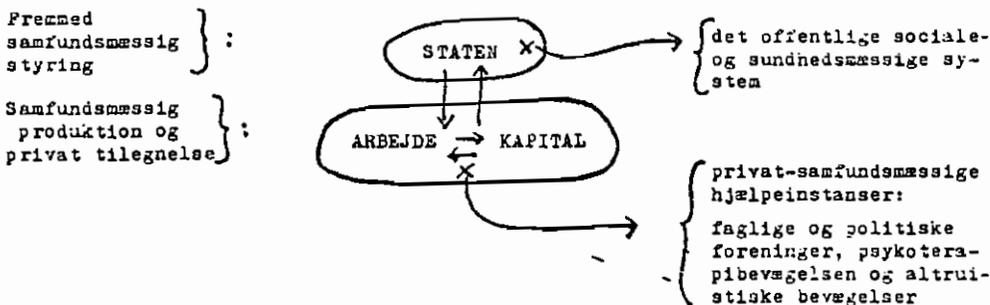
viklende må tematisere fælles praksisproblemer. Dette i dag så meget mere vigtigt, idet de fleste af os henter de væsentligste momenter til faglig inspiration fjernt fra KUA - (Frei Universität/Vestberlin) - men vi gør det enkeltvis, og det er mere eller mindre tilfældigt når den "ukendte nødvendige" bog dukker frem for een. Måske kunne nogle af disse problemer løses ved at etablere et lille tidsskrift til indlæg, oplæg, oversættelser, osv osv, således at vi kunne realisere en debat- og praksis-kultur. Under alle omstændigheder vil der blive stillet forslag om et sådant tidsskrift med navnet "Konkretum" på næste temadag for Forum.

AD d - en overordnet forståelsesplatform og extern/intern identitet.

Enhver struktur, der ønskes etableret, skriver sig ind i en allerede eksisterende og selvskørende sammenhæng. En afklaring af forholdet til denne vil derfor være af afgørende betydning, for det arbejde, der kan laves. En rådgivning er en sådan struktur, og endvidere vil der være to niveauer at relatere denne til. For det første hvad det er for en type samfundsmæssigt arbejde, der praktiseres - eller ønskes udført - det vil jeg kalde extern identitet. For det andet hvad der specifikt karakteriserer netop den måde, som dette "typiske arbejde" søges bevæget på - hvad jeg vil kalde intern identitet.

EXTERN IDENTITET:

Der findes tusinder af overordnede modeller for virkeligheden. Jeg vælger en socialistisk - det kunne jo være rart! I en sådan model vil der være to niveauer: et statsligt fremmed-samfundsmæssigt niveau, og et samfundsmæssigt produktions og reproduktionsniveau - som staten ved hjælp af forskellige magtformer forsøger at styre, således at det hele forbliver indenfor kapitalistiske produktionsprincipper. Schematisk således:

I modellen er indtegnet på den ene side det offentlige sociale- og sundhedsmæssige system, og på den anden side privat-samfundsmæssige hjælpeinstanser. Deres fælles akse er reproduktionsproblemer, som forvaltes med forskelligt perspektiv for øje. Mht det offentlige er det nogen lunde entydigt, hvad det drejer sig om:

nemlig social migration med de mål enten at genskabe arbejdskraft, genskabe konsumkraft eller slet og ret at kontrollere. Metoderne hertil er enten obvig-gende (kvalifikation, støtte, økonomisk hjælp, rådgivning mv) eller indskrænk-kende (forskellige tvangsformer), og endvidere anvendes symbolske (snak-snak) eller fysiske midler (piller mv). Målgruppen er alle, der ikke kan tilpasse sig:

Heroverfor er der så de privat-samfundsmæssige hjælpeinstanser, som ikke blot er en negation af ovennævnte, men som begrundes sig i forhold til det offentlige og det private på forskellig måde.

Hvis en hjælpeforanstaltning udelukkende vægter at begrunde sig i forhold til det offentlige, så efterlader det rum for tre forskellige funktioner:

- a - at give forbrugeroplysning, så brugeren selv kan presse systemet. Det er for eksempel visse juridiske rådgivninger.
- b - at støtte brugeren og her igennem prøve at vise, at det offentlige svigter; at opdyrke nye stillingsområder for socialarbejdere. Den nye ændring og krisecentre er eksempler herpå.

Hvis man vægter at begrunde sig i forhold til det privat-samfundsmæssige slet og ret, så er der umiddelbart to funktioner:

- a - nytænkning/nye måder at arbejde med gamle fænomener på. Eksempelvis udbredelse af psykoterapi mod betaling.
- b - ny praksis - fx. selvhjælpsgrupper, krisegrupper mv.

Hvis begge niveauer søges integreret i den konkrete praksis, så er der to muligheder.

- a - en bevægelse, fx. Galebevægelsen og kvindebevægelsens rådgivningsgrupper.
- b - at oparbejde rådgivninger, som forsøger at overskride det offentlige sociale systems behandlings- og rådgivningsformer i socialistisk retning. Inneværd-rådgivningen i Århus arbejder på denne måde.

Der ligger i denne mulighed, at en rådgivning ikke overlever med mindre den knyttes til andre organisatoriske strukturer - et geografisk område, fagforeninger, beboerforeninger eller andre bevægelser - hvorfor den således bliver en del af m-eren.

Et blik udover eksisterende alternative/socialistiske rådgivninger viser idag eksistensen af et skisma mellem en social-solidarisk målsætning, og en eller anden form for pragmatisme/eklekticisme mht brug af arbejdsmidler/redskaber/teknikker. Og en blot kritisk brug af en terapeutisk teknik er ikke nok, da ingen teknikker i sig selv er neutrals.

Den Kritiske Psykologi har mange ansatser til en subject-orienteret terapi, men stadig megen lille praksis at trække på mht. en videreudvikling af denne. Da det er et kollektivt project/problem er det et åbent spørgsmål, hvor langt vi når ved at blive ved med at arbejde forskellige steder og isoleret fra ⁿhånden - der for vel også dette oplæg!

INTERN IDENTITET.

Ved at satse på studentarhuset skriver vi os ind i en bevægelse, der har brug for kræfter - og inspiration. Og omvendt. Hvis målgruppen er andre studerende, så vil der ikke være så langt for os til de sociale strukturer, som den enkelte kammerat har tabt hånden på - så er spørgsmålet hvordan dette findes igen bevidst reflekteret. Her er det fundamentalt ikke at gentage/reproducere det borgerlige dogme om en adskillelse mellem det psykiske og det sociale - hvor problemer i det ene klares af socialrådgivere, medens psykologer tager sig af det andet - for så gøres det, der er grundlag for problemet, til grundlag for den støtte der tilbydes (man lægger sig i forlængelse af problemet - i stedet for at gå bag om det og igennem det).

AD e - terapi som selvmodsigelse og modsigelser i terapi som praksisform.

Terapi er at bearbejde sig selv med sig selv via specifikt udviklede samfundsmæssige midler (:teknikker og terapeuter). Og i denne forstand er terapi en selvmodsigelse - og et produkt af undertrykkelse - idet mennesket alment producerer sig selv (behov, interesser, mål osv) gennem sit livtag med andre og med naturen gennem den samfundsmæssige Kooperation, dvs igennem noget fælles tredje.

Dette stiller problemet for terapi som praksisform: et skridtvis generobring af det sociale liv, som man er blevet udgrænset ^{fra}, men hvor det nu også indeholder ens eget perspektiv.

Forskellige terapiformer kommer (repressivt) omkring dette problem. Enten arbejdes kun biografisk - konsekvensen er at man ændrer sig selv først og fremmest, og så prøver man bagefter om denne nye "personlighedsprofil" så duer til det sociale liv. Eller der arbejdes kun med, hvorfor det sociale er et problem for een - konsekvensen er her at man overtager andres (undertrykkende) forventninger og krav og gør dem til sine egne.

Disse to terapitendenser har endvidere hvert sit primære praksisbagland: den biografiske (:den vertikale) indenfor terapibevegelser, hvor man teoretisk trækker på "dybdepsykologien" og "transcedens-meditationen". Og den horisontalt-sociale indenfor det offentlige behandlingssystem, hvor det er psykiatrien og adfærdsterapien som korttidsterapi, der er teoretisk fundament.

Heroverfor må en subjectorienteret terapi netop tage skæringspunktet mellem den vertikalt-biografiske og den horisontalt-sociale dimension alvorligt. Det er dette skæringspunkt, der kan komme koks i, hvorfor det også er begge sider som en enhed, der må bringes videre. Hvilket er en social kamp-proces.

Nu finder terapi ikke sted i et socialt vakuum.

Finder terapi sted indenfor det offentlige, så vil det være begrænset, hvor meget vægt, der kan lægges på den biografiske dimension, som desværre for en bru-

ger er det stykke liv, som man har at have sin subjectivitet i: når der ikke er nogle samfundsmæssige handlemuligheder, der kan gribes, eller der ikke er kræfter til at gribe dem, der måtte eksistere, så bliver biografien central for een. Endvidere: uden samfundsmæssige handlemuligheder, der kan overtages motiveret, så bliver verden personaliseret - hvorfor det bliver personer i det biografiske bagland, der bliver væsentlige for een - selv om det ikke er her det centrale koks befinder sig.

Terapibevegeleens aktivister sætter netop af her - tager så at sige konsekvens af, 'hvordan man oplever og lider under ikke at ^{have} samfundsmæssige handlemuligheder der er subjectivt brugbare for een her-og-nu. Til gengæld sker der det at det horisontalt-sociale udgrænses til fordel for en dykken ned i biografien - med et efterfølgende bíp til kosmos. Til gengæld kan aktivister i terapibevegelelsen kun overleve på lang sigt ved at gøre det til et erhverv: kroner og ører på bordet. Og her sættes netop den distance, der gør at kun biografien bliver et ikke-konfliktfyldt område at arbejde med - for terapeuten! Hvem vil betale for at få lov at kæmpe klassekamp på mikroniveau!

Dette stiller fundamentalt spørgsmålstegn ved, om terapi i en solidarisk form kan finde sted i en privatform: dvs som et møde mellem en privat terapeut og en privat klient. Som terapeut vil det kun være muligt at overleve en begrænset tid - med mindre det gøres til et rent lønarbejde, men så sættes til gengæld en altafgørende barriere for selve arbejdet, og arbejdslogikken bliver ren subjectiv ændring = tilpasning. Så kan man selvfølgelig sige, at når man har tilpasset sig nok, så gøres der oprør - og det må man så håbe! Indtil ^{da} må snak om frihed ^{gå}.

Her overfor ligger der oplagte muligheder både for brugere og rådgivere, at rådgivning finder sted i bevægelsesregi. Der er ikke de begrænsninger at slås med, som der er inden for det offentlige (hermed ikke sagt at der ikke skal arbejdes indenfor det offentlige - det skal der i allerhøjeste grad, men dels er det nogle andre problemer end de her fremhævede, der er omdrejningspunktet for arbejde og dels er ideen om en rådgivning et studenteprojekt), og selve rummet for rådgivning/terapi er ikke så ansvært, som terapibevegelelsen mikro-ingenring.

Dst var blot det jeg ville sige -
hej/ Kalle

TERAPI - ET FELLES PROBLEM OM AFMAGT, AT DET EKSISTERER OG OM DETS
OVERVINDELSE SOM EN DEL AF KAMPEN FOR SOCIALSIMEN.

Overskriften henviser til to indlysende forhold: for det første at terapi er en virksomhed mellem flere, og at det foregår i en social sammenhæng indenfor en bestemt kontekst, i dag den kapitalistiske; og for det andet at terapi er en måde at arbejde med samfundsmæssigt og individuelt stillede problemer på, hvor måden disse problemer gribes på har betydning for den samlede og langsigtede problemløsningsproces for alle.

Disse to forhold er ikke specifikke for terapi - de gælder for al social virksomhed. Og man må derfor spørge, hvad der er særligt for den type virksomhed, der kaldes terapi. Vi stiller spørgsmålet om, hvad terapi er.

1. HVAD ER TERAPI EGENTLIG?

Her viser det sig, at der er næsten ligeså mange svar, som der er personer, der forholder sig hertil. Uendeligheden heri understøttes også af forestillingen om, at hver må/skal finde sin helt egen form - tp såvel som bruger - fordi terapi er en individuel virksomhed, hvor det afgørende er den helt private, individuelt-personlige kompetence hos tp overfor et ligelædes helt individuelt og unikt problem hos brugeren.

I praksis sker der imidlertid en indsnævring af svar. Og man kan tale om almengjorte terapiformer og -systemer, hvor et terapiformer er den overordnede behandlingsmetode - fx individualterapi - og terapiformen er teknikken - fx samtale (system og form svarer til begreberne strategi og taktik, og de kan slå over i hinanden afhængig af niveauet, og der arbejdes på).

Ligeledes finder man i praksis terapi indsnævret til spørgsmålet om en givet terapiform og -form overfor et givet problem - altså reduktion af terapi til teknik. Dette viser sig ved at behandlingssteder kan specialisere sig i bestemte terapiformer/-systemer. Fx modsvarer anstaltspsykiatriens diagnoseapparat, at man skal tage imod alle typer af brugere; Stolpegårdens gestalt- og gruppeterapi modsvarer, at man her frit kan vælge, hvilke brugere man vil arbejde med - de skal "passe" til terapiformen/-systemet.

Der findes i praksis også en anden tendens, der går den modsatte vej: at en given teknik blæses op til verdanskuelse, fx gestaltterapien:

at leve i nuet, være sig selv, være uafhængig osv osv. I forskellige healing-systemer ligger der også denne tendens, men pga deres kun "indvendige" proceskarakter må disse føre til en skarpt adskilt fungeren: ren tilpasning og konformitet udadtil, på arbejdet osv, og så liv, udvikling og frigørelse hjemme, i fritiden, i weekenderne osv.

Terapi som det, der virker!

Snævert knyttet til problemet om den tætte relation mellem teknik og problem, er spørgsmålet om det virksomme i terapi. Og her viser sammenlignende effektundersøgelser mere eller mindre samstemmende, at terapi trods alt virker bedre end ingen terapi, samt at der ikke er væsensforøkel på de forskellige terapiformer.

Dette er direkte en ugyldiggørelse, af forestillingerne om, at jo bedre en teknik og et problem tilpasses hinanden, jo bedre terapi.

den personlige kontakt

Det, der der imod virker - i følge effektundersøgelserne - er mere de fælles forhold, der gør en situation terapeutisk: at tp tror på sit arbejde, er åben, følsom, har interesse i brugeren - alt i alt altså den personlige kontakt.

Det "ubestemte" i, hvad terapi er!

Det, der i hvert fald kan hives ud af ovenstående, er, at den urbødighed, som mange nærer overfor terapiens teoretiske og praktiske stede - eksempelvis personificeret i gamle, garvede og erfarne terapeuter - må placeres på et meget lille sted. Ikke som en desavuering af disse personer, men snarere som et åbent problem om, at man lærer indenfor området af psykisk koks stadig står helt på bar bund mht, hvordan der skal arbejdes og hvordan dette kan begrundes, hvis der bevidst skal gives et ordentligt bidrag til en langsigtet forbedring af livsbetingelserne og livsfylden heri.

Det "ubestemte" ved terapi som social virksomhed kan også afløses af den stadige udvikling af nye teknikker, der kan tages som et eksempel på, at det er uklart, hvor håndtaget på en terapipraksis egentlig sidder.

Så terapi fungerer i dag mere som trost - i bedste fald! - end som ydende reel udviklingsstøtte.

Ekskurs til lægevidenskab

Problemstillingerne indenfor psykoterapi minder meget om dem indenfor det lægevidenskabelige område: - i århundrede har man bestræbt sig på at udvikle specifikke teknikker til specifikke "sygdomme" - kausal behandling - men der er nu tendens til at opgive denne til fordel for at arbejde med syndromer, men stadigvæk som noget iboende det enkelte in-

divid (jvf U.J.Jensen 83); - et lægevidenskabens bidrag til udvidet sundhedsproduktion er lig nul eller negativ (:Åbent indrømmet i Betænkning nr. 809, hvor det dog formuleres så blødt, at der ingen indikationer er for at øgede bevillinger medfører større sundhedsproduktion), hvilket også fortæller, at sundhed mere er knyttet til generelle samf. forhold end til den videnskabelige behandling af sygdomme; - at psykiatrien kun råder over symptombehandling (:Åbent indrømmet i Betænkning nr. 826), hvorfor der også kan konstateres en psykologisering af psykiatrien (satsning på visse former for psykoterapi) som en stok ved siden af psyko- og elektrokemien.

Ventiler
til omformning af
protest

Så ud fra dette kan man sige, at den store aktivitet og satsning på lægevidenskabens ^{og psykotrapien} deres nuværende form måske ikke er meget andet end det humane udtryk for et inhumant og undertrykkende samfundsmæssigt system. Eller mao: ventiler til omformning og tilpasning af protest til det bestående.

Positiv eller
alternativ
terapi?

Det må overhovedet være et åbent spørgsmål nu, om det er umagen værd at lægge kræfter indenfor vores område? Men svarer man ja - så må man også stille krav om at overvinde de begrænsninger, som området i teoretisk og praktisk forstand hæmmes af. Man må have noget nyt at tilbyde - ellers kan man lige så godt overlade det til alle de andre "kvaksalvere", og i stedet kaste sig ud i partipolitik og glemme sit fag helt og aldeles. Omvendt ligger så også, at problemerne omkring sygdom og psykisk koks eksisterer ved at ramme de særligt undertrykte, hvilket selvfølgelig må tages grandalvorligt - også i den praktiske overvindelse heraf.

Nu er det at overvinde begrænsninger ikks noget nyt. Og der kan udskilles fem faser indenfor det humane eller psykologiens område: 1 - udviklingen af psykoanalysen i slutningen af sidste århundrede, som et opgør med psykiatrien. Idag er psykoanalysen psykiatriens anden stok. Ved århundrede-skiftet var der ligeledes en kraftig spirituel og magisk strømning, der især rettede sig mod den etablerede lægevidenskab. Kloge koner og mænd fik en ny renaissance - ligesåvel som de har fået det idag med "naturmedicinen". 2 - udviklingen af socio- og gruppeterapi i 50-erne (Maxwell Jones), hvor man inddrog alle behandlingsgrupper og medpatienter i behandlingen (terapeutiske samfund). 3 - 60-erne og 70-ernes antipsykiatriske strømning på den ene side, og importen af østlige meditationsformer på den anden side, 4 - 70-ernes øgede klassek. og kvindekamps-aktiviteter, der betød at terapi blev

set som den politiske praksis, som det også er. Og 5 - idet 80-erne også har sit svar på "kulturens ubehag": på den ene side udbredelsen af krop- og bevidsthedsterapier, og på den anden side udbredelsen af selvhjælpsgrupper, Galebøvgelsen - og som en midterform: prøve at klare sine problemer via aftenskoler.

Og spørgsmålet er nu dels hvor alt dette fører hen, men dels også om der overhovedet ligger positive muligheder, der endnu ikke er blevet grebet? Teoretisk selvfølgelig ja - eksisterende teori om terapi er i en miserabel tilstand, og består mest i bortforklaringer af, at ethvert problem også er et socialt og dermed fælles problem - men også i praksis et ja? Selvfølgelig! Da det ikke kan være en ny terapiform, som vi søger, så drejer det sig derfor heller ikke så meget om at tænke nyt om den gamle form, men tænke om den gamle form på en ny måde.

2. PROBLEMET I TERAPI SET SOM EN SOCIAL VIRKSOMHED.

Dette kan indkrodes på mange måder. Og som een af disse kan vi gribe fat i det forhold, at terapi på den ene side eksisterer, men på den anden side eksisterer uden nogen synderlig effekt for en udvidet langsigtet livsbemestring. To momenter blev her trykket frem:

reduktionen

For det første reduktionen af terapi til teknik. Problemet er her, at mennesket - i hvert det "syge" menneske - opfattes som værende økrust forkert sammen inden i, eller som indeholdende et fremmedlegeme. Konsekvens: at den terapeutiske reduceres til en ømøbe, og terapi bliver en form for psykisk gensplejsning - altså ren manipulation af ens psykiske tilstand.

det personlige

For det andet var det det moment, at det virksomme i terapi var den personlige kontakt. Dette kan man sige er indlysende, når det drejer sig om mennesker, så problemet om terapi som social virksomhed er slet ikke løst ved at fremhæve dette. Kravet om at være personlig er lige så umuligt at leve op til, som kravet om at være spontan - tager man kravet på sig kan det kun virkeliggøres ad teknisk vej, hvorved man saver sin egen gren over! Et begreb herfor er personlig instrumentalisering... og dette er slet andet end livskraft og engagement i den fælles virkelighed.

Men eksistensen af disse to momenter siger noget om det centrale i terapi:

reduktionen
modvarer ori-
enteringsløs-
hed.

For det første at siden det overhovedet er muligt for terapeuter at reducere terapi til teknik, til manipulation af een som organisme,

så må man som bruger være orienteringsløs i en eller anden grad i forhold til, hvordan man er indbundet i det sociale liv, samt hvordan man takler dette.

det personlige modsvarer isolation.

For det andet at uden personlig kontakt - empati - virker eller er det egentligt virksomme, så må man som bruger stå isoleret i forhold til andre mht det, der er vigtigt for een. Dvs stå alene med sit livs skæbne, og dette i en situation, hvor man ikke kan dele tanker, følelser, handletilskyndelse, utopier, drømme, visioner osv osv, som optager een, med andre. Og dette nok særligt med de andre, som det drejer sig om.

Overforstillet sit sociale livsgrundlag.

Disse to momenter - orienteringsløsheden og isolationen - kan sammenfattes til: at man som bruger af terapi er overforstillet (eller overforstående) sit sociale livsgrundlag; man er henvist til det sociale, udleveret, står uden kontrolmuligheder og kræfter - og mao: man har tabt håndtaget på sit liv - og dermed også på sig selv - i den sociale sammenhæng, som man er indbundet i, hvor denne sammenhæng ikke kan eller ikke vil gribe fat i een på en måde og med et perspektiv, der modsvarer hvor man står og de interesser man har i livsfylde.

Og det der bringer een i terapi er, at det bliver mere og mere lidelsesfyldt at måtte imødegå en stadig forringelse af ens livskvalitet uden at kunne hamle op med det i formenigende situationen. Så det at komme til terapi er en aktiv handling - og skal forstås som sådan. Så enhver snak om modstand, det ikke at være beredt mm, er i bedste fald en overfladeforklaring, i værste fald en bortforklaring af sagens kerne fra terapeutens side.

problemet ikke individet:

Problemet er derfor først og fremmest ikke individet - men individets livssituation, og den måde som den hidtil er blevet forvaltet på af subjektet. Og dette er specielt problemet om forholdet mellem livssituationens krav og perspektiv og forvaltningsmåderne heraf.

verordnet grundlag for englede "efekt".

Det kan derfor nu heller ikke undre at effekten af terapi (og lægevidenskaben) er så lille. Terapien er nemlig ikke kun oppeimod et fritstående individ med et såkaldt "intrapyskisk traume" - men oppe imod en bestemt lidelsesfuld livssammenhæng for den enkelte i et undertrykkende samfund.

Der er da også en klar sammenhæng mellem individuelle problemer på den ene side, og livssituation, gruppe og klasse tilhørsforhold på den anden side; psykosier mest udbredt i arbejderklassen og i marginalgrupper, neuroser imellemlag, hvilket har været kendt alt for længe til ikke at

være blevet taget alvorligt. Tvært imod kan det vises, at det ikke så meget er symptomer, der bestemmer valg af terapiform/-form, men individets klasse tilhørsforhold (jvf Eliason & Nygren 81 og 83), således at arbejderklassen behandles med piller og elektrochock, mellemlaget med samtalerapi. Dette kan kun beskrives som groft svineri: at terapiformer eller terapitilbud som opium lægger sig i forlængelse af, at det der er et socialt problem gøres til den enkeltes individuelle problem - i forvejen er det blevet til det en gang!

Men her udover viser den snævre forbindelse mellem problemstilling, psyko-fysisk ubehag og klasse-, køns- sociallags-karakter, at terapi ikke drejer sig om et fritstående individ - men at det jo kan gøres til det!

social livssammenhænge.

Når terapi således drejer sig om individet i en social livssammenhæng - en livssammenhæng, der ligger udenfor den terapeutiske situation - så bliver det også nødvendigt med begreber for de sociale livssammenhænge, hvor det at reagere med psykisk koks bliver en funktionel mulighed. Psykisk koks, symptomer kan nemlig kun ses som specifikke bearbejdningsformer af bestemte samfundsmæssige modsigelser.

En afklaring heraf kræver en større historisk analyse - som jeg springer over. Og jeg vil postulere to grundlæggende konfliktsituationer. 1 - marginalisering indenfor egen socialgruppe. De andre vil noget andet end een selv; de andre giver aktivt deres eget lort videre - hvilket ofte støttes af det samfundsmæssige perspektiv, der ligger for gruppen. Det drejer sig især om individer i (højere) mellemlag, ^{og}uddannelsessøgende.

2 - udgrænsning af egen socialgrupps. Problemet er her, at der simpelt hen ikkes er plads til een - livsrummet er for snævert for dem, der deler det. Der intet at flytte rundt med - ikke engang et valg mellem bajers og en biftur! Det ^{er} hjemmegående husmødre, enlige mødre ^{og} kvinder over 40, arbejdsløse ungs som midaldrende, pensionister mv.

Terapiens mål

Alt i alt kommer terapi derfor til at handle om en skridtvis generobring af det sociale liv, som man er udgrænset fra, men nu i en form og med en struktur, hvor det også indeholder ens eget livsperspektiv. Dvs et sted, der kan tage imod een, bruge een, og hvor man kan bruge andre til at erobre mere og mere af verden og een selv i denne. Så terapi adskiller sig ikkes fra andre typer af samfundsmæssigt arbejde på dette punkt - blot er udgangspunktet specifikt, idet enkeltpersoner er

blevet individuelle bærere af problemer, der retteligt er fælles problemer - hvis man da overhovedet kan tage dette ord i sin mund i et klassemøde!

I den kritiske psykologi findes for ovenstående begreberne restriktiv og almengjort handleevne, men de er udviklet uden overvejelser over specifik socialsituation, så selv om det er perspektivbegreber, så vil det være problematisk direkte at anvende dem i forbindelse med terapeutisk praksis - også fordi terapi så bliver gjort til et spørgsmål om anvendt psykologi. Terapi kan i Krit.Psyk beskrives som reetablering af "tabt" menneskelig udviklingssevne - og dette er også bedre end "intrapsykisk manipulation" - men jeg synes stadig, der mangler noget.

Spørgsmålet er nu, hvad ovenstående får af konsekvensen for opfattelsen terapi. Kan vi se den gamle form på en ny måde - eller er det blot en ny terapiteknik, der kommer tilsyne.

3. KATEGORISERING AF TERAPISYSTEMER OG -FORMER, SAMT IBOENDE KRITIK HERAF.

at kategorise-

Når terapiens problem er bestemt som i det foregående - at man som bruger af terapi er udgrænset, overforstillet sit sociale livsgrundlag, altså mangler på håndtag - så vil der træde to problemerkser frem i terapi - både for brugeren og for terapeuten. Det er så at sige akser, som ens tanker spontant bevæger sig i og/eller hopper vilkårligt imellem:

at horison-

For det første er der en horisontal akse: det er forholdet mellem en selv, og det sociale, som man står i. Det sociale er et problem for en. Psykiatrien har rendyrket denne akse med begrebspæret normal/unormal.

at vertikale

For det andet er en vertikal akse: det er forholdet til sig selv, man er et problem for sig selv, og man lider under at eksistere. Dybdepsykologien (Freud med gutter og efterplabere) har rendyrket denne akse ud fra begrebspæret bevidst/ubevidst (det rationelle/irrationelle), og i de senere år er dette rent indvendige biografiarbejde blevet suppleret med transcedens-meditationen, idet man ikke vil nejes med et kronisk greb om egen jeg-styrke, men tvært imod vil ophæve den igen til fordel for kosmisk styrke.

Terapiens problem er derfor det dobbelte problem: det sociale som problem og en selv som problem for sig selv, hvorfor det at reducere te-

rapi til den ene eller den anden akse enten vil betyde abstrakt frigørelse (:rendyrkning af den vertikale akse, hvor man først og fremmest ændrer sit forhold til sig selv, for så bagefter at prøve om denne nye "personlighedsprofil" passer til det sociale), eller blind tilpasning (:rendyrkelse af den horisontale akse, hvor man først og fremmest ændrer sit forhold til det sociale, for så bagefter at prøve om denne nye "virkelighedsopfattelse" er det normale, og dermed lykkebringende).

Ovenstående reduktion kan siges at være mulig qua at der netop er koks i den indre sammenhæng mellem akserne. Og som sådan er akserne derfor også de to væsentlige tankeformer, som man spontant tænker i, når man tænker om terapi. Dette gør dem dog kun forståelige, ikke brugbare; de er og forbliver i rendyrket form nødvendig falsk bevidsthed. Her overfor må en subjekt-orienteret terapi netop tage skæringspunktet mellem den vertikalt-biografiske og den horisontalt-sociale akse som sit udgangspunkt. Det er dette skæringspunkt, der kan komme koks i, hvorfor det også er begge sider som en enhed, der må bringes videre; integreres på ny måde - om man vil. Og dette kræver andet end en psykologisk teori - évt suppleret med sociologiske overvejelser over årsager til sygdomme - det kræver en teori om terapi, set som en social/eamfundsmæssig virksomhed.

konkret kritik

Konsekvensen af at reducere terapi til den ene eller den anden akse viser sig også i forskellige dogmer om terapi:

-terapi ses som en terapeuts anvendelse af en teori(:psykologiskræller psykopatologisk) på en bruger. Terapeuten tolker og styrer processen ud fra hypoteser om, hvordan brugeren er skruet sammen indvendigt, eller ud fra hvad der menes at være brugerens egentlige problem. Målet er selvfølgelig at skrue brugeren sammen på en anden måde, at få brugeren til at overtage ens udpegning af, hvad der er det centrale - at terapeuten besidder en kompetence på forhånd i forhold til brugeren - enten teoretisk viden eller fri for traumer - hvorfor brugerens udsagn om sin verden kan dequalificeres på forhånd; terapeuten kender sandheden bag!

-at terapirummet er et "herra-dømme frit" rum - eller et rent kontrolrum.

-at sandheden ligger inden i individet - hvorfor denne må graves frem, eller hvis det er noget "arveligt" så dulmes i stedet for.

Det kommer også til at betyde, at en tolkning af livets koks udekif-

tes med en (ift det sociale eller biografiske) vilkårlig anden; at terapien reelt styres af lukkede eller skjulte mål (nogle terapiformer virker til eksempel ikke, hvis brugeren kender argumenterne for at stille mål op!); at det væsentlige arbejde for en bruger kommer til at ligge efter terapiens endelige ophør; karthasis-ekstase eller frygt herfor.... At forvalte sit terapeutiske arbejde via rekurs til een af akserne har imidlertid også nogle konsekvenser for terapeuten: at ens egeninteresse ikke kan holdes adskilt fra - eller åbent medreflekteres - terapien, og sympati/antipati (gode/dårlige patienter!) bliver centrale bemestringsformer for terapeuten. Dette betyder også at terapeuten giver sig selv alle kort i hånden til at tilskrive brugeren sine egne motiver, begrænsninger mv, hvorved terapeuten ureflekteret udnytter brugerens orienteringsløshed og behov for "privat" kontakt; til gengæld må terapeuten så æde, at ethvert resultat/produkt af terapien tilskrives hans/hendes formåen - og akserne almagt/afmagt bliver den styrende form for terapeuten subjektivitet.

Rekurs til een af akserne betyder at terapeuten forbliver indenfor terapiens form, reproducerer så at sige problemet i en forskuppet form, og terapeuten kommer til at stille sig overfor brugeren: brugeren har problemer med det sociale, eller brugeren har problemer med sig selv - brugerens liv bliver til et privatliv for terapeuten. Denne måde at forvalte et arbejde på - at se sig som stående overfor sin arbejds genstand - må føre til konfliktskyhed i ustrukturerede situationer eller i nye situationer - eller i situationer, hvor magtforholdene ikke er klare. Konsekvens: kronisk sårbarhed, der kun kan bearbejdes terapeutisk/supervisionsagtigt. Erhvervs sygdommen for terapeuter - der lader sig indfange af terapiens umiddelbare form - kan derfor beskrives som manglende evne/motivation til at fungere i og udvikle samfundsmæssige strukturer, der ikke er hierarkisk opbygget - hvorfor de tvært imod altid må organiseres i noget/nogen over og andre under.

Ovennævnte kan opsummeres på følgende måde: at når man tænker om terapi kun i den ene eller anden akse, så tænker man også sig selv som stående overfor den anden - den andens koks bliver den andens private koks - og terapi, hvor der reelt er asymmetri mellem terapeut og bruger, bliver derfor styret gennem en herre-knægt-ægtek: mig som over, dig/andre som under - og det er i hvert fald et mirakel, hvis der på lang sigt kan produceres sundhed, frihed og lighed her igennem.

Det tabte: kooperationen

Om "gode" grunde til at tabe det væsentlige.

Det, der tabes i ovenstående, eller det som man ikke forholder sig til, er, at man - som terapeut og som bruger - ud over at stå overfor hinanden og stå forskelligt (asymmetrien) faktisk også er stillet nammen i situationen, og dermed også sammen om processen.

Det er næppe tilfældigt, at kooperationsaspektet tabes i det meste terapi. Det har dels en lang historie, de eksisterende rammer for terapi lægger ikks op til det; men det tabes - eller forbigås - nok primært fordi det er et farligt, krævende, omfangsrigt mm. Det kræver at man tør kæmpe med andre, stole på andre og det kræver at der kan gås imod konformitet og kompromisser. Det - kooperationsaspektet - er et reelt konfliktfyldt aspekt, idet en bevidst takling af det afslører om man står alene i verden eller ej; så næsten hellere leve på løgnen at man gør det, eller på håbet om at man ikke gør det.

Det har imidlertid også nogle mere sociologiske grunde:

- 1 - at vi laver i en privatform med konkurrencen som det evigt konkurrerende til fælleskabet og solidariteten.
- 2 - det er generelt overklassen og mellemlaget, der producerer teori.
- 3 - socialarbejderens/terapeutens samfundsmæssige position er reproduktionsområdet - dér hvor det først aner bagefter.
- 4 - socialarbejdere/terapeuter tilhører mellemlaget - og har ofte også denne som klasserbaggrund.

Disse grunde spejler sig i det meste teori og praksis, der produceres, hvor man kan sige at der ligger en skjult kode til grund, nemlig den binære kode, hvor der tænkes i verden gennem abstrakte poler: ånd/materie, person/sag, indre/ydre, over/under, herre/knægt osv osv. Og desværre findes denne kode også i megen marxistisk videnskab - selv om det egentlig kun er marxismen, der kan stille dette problem! Når man tænker i den binære tankeform, så forbliver man i privatformen. Og det centrale indhold, der peger fremad - den mulige fælles kraft - forsvinder som dug.

konkret

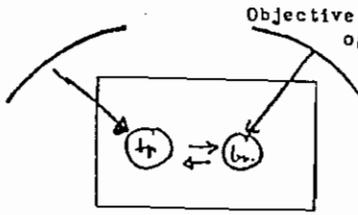
Og hvad betyder så alt dette/for en terapi, der så at sige må tage brugerens standpunkt - individet i livssituationen - modsat sin egen afmagts standpunkt. som sit udgangspunkt.

4. SUBJEKTORIEKTERET TERAPEI - ELLER OM INDHOLDET I DET ALTERNATIVE.

Det, der er det virksomme i terapi, kan nu bestemmes som den strukturelt givne forening af divergerende kræfter (:ressourcer, færdigheder, motivationsbæredskab mm): brugeren af terapi får stillet terapeuten kræfter til sin rådighed som også sine - og omvendt. Men denne "forening" kan som nævnt forvaltes af terapeuten på to ekstremt forkortede måder: at terapeuten kun forholder sig til det sociale som problem for brugeren, eller kun til individet som problem for sig selv.

Herved forgås i begge tilfælde, at det er et samfundsmæssigt produceret problem, som man er stillet med, hvorfor det også primært må dreje sig om at producere nye handlemuligheder i terapien overfor det problem, som en bruger er stillet afmægtig overfor at trænge igennem og finde håndtaget på; og dette i modsætning til det traditionelle perspektiv om at "finde" sandheden/årsagen i individet og i det foregående.

Skematisk således:

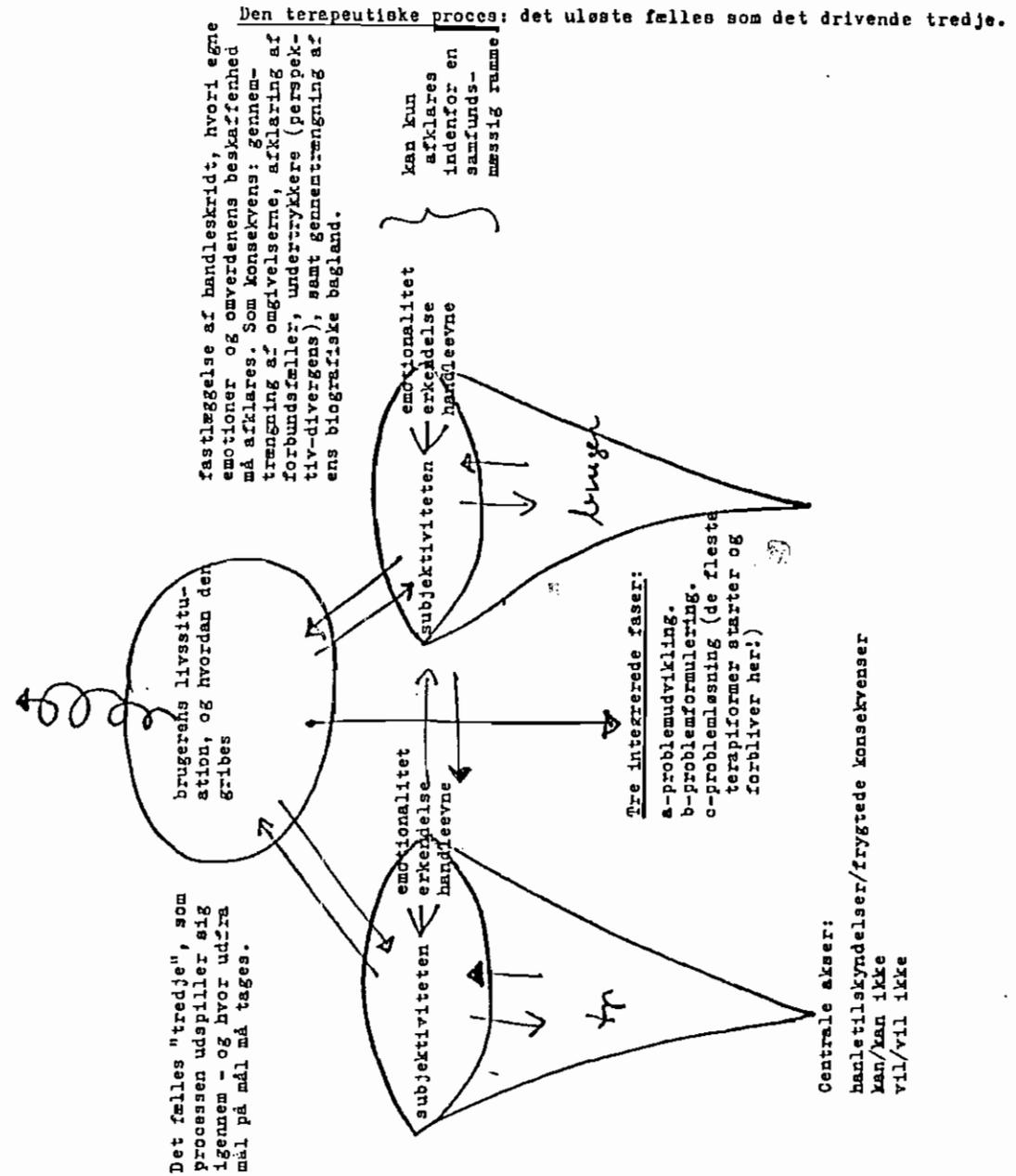
Objective krav (underfordring, overfordring, ambivalente krav) og deres subjective gribeside (div. bemestringsformer).

Startanledning: tab af kontrol over sine livsbetingelser (også af ens eget subjective svar på dem).

Indhold: skridtvise gennemtrængning af de psykiske problemers tilsyneladende privathed i retning mod bevidst beskæftigelse med og deltagelse i kooperativ forandring af egne objective livsbetingelser.

Mål: udvidelse af handlerum til forbedring af den objektive og dermed også subjective livssituation.

Når det centrale er, at terapeut og bruger - ud over at være overforstillet hinanden - er stillet sammen i situationen og sammen omkring processen, så kan den terapeutiske proces skematisk afbildes således:

↑
 in-
 ter-
 ven-
 tion

Modellerne på foregående sider er primært opstillet vha Krit.Psyk.-begreber - men hermed kommer der også en svæghed frem, idet den Krit. Psyk. endnu kun råder over psykologiske kategorier - der godt nok indeholder det samfundsmæssige for individet i sig - men endnu ikke over kategorier (eller har kun få af disse), der spejler kooperativ praksis på grundlag af psykologiske og sociologiske kategorier. Disse må udvikles.

(Derfor er der også terminologisk og indholdsmæssig inkonsistens mellem modellerne og de foregående sider overvejelser over terapi som social virksomhed, idet det kooperative aspekt smuldrer ud af begreberne i en eller anden grad).

Det centrale punkt i et sådant begrebsudviklingsarbejde ligger i dannelsen af kategorier, der kan reflektere den indre dynamik i det "fælles tredje", idet det er her igennem at alt foregår - om man så vil det eller ej - og så kan man ligeså godt forholde sig bevidst hertil.

Begreber til det "fælles tredje" vil være en indholdsmæssig specificering af de tre problem-faser - problem udvikling, -formulering og -løsning - hvor det i modsætning til traditionel terapi ikke kommer til at dreje sig om almengørelse af specifikke (tekniske) tilgange til individet løst set, men primært om begreber for strukturel almengørelse, dvs begreber for typiske måder at vende en ulidelig livssituation på. Og dette kan på nuværende tidspunkt kun ^{være} et teori-praksis-problem: tentativ begrebsudvikling, opsummering af praksis herigenem, korrektion af begreber, opsummering af praksis på ny osv osv.

Et krævende arbejde - men vel egentlig også spændende og udfordrende. Og så har det praktisk værdi for at flere kan være sammen på en anvendelig måde - eller hvad?

Kampen for socialismen kan derfor siges at være iboende terapi - den skal ikke tilføres udefra eller fra oven; tvært imod skal den udvikles indefra ved at gribe de kim, der peger fremad, og dette i modsætning til blot at nøjes med at arbejde med de repressive kapitalisme-specifikke kim, der også er i enhver form.

Specielle problemfelter:

Kompetence-aspekter hos tp: erfaring med kooperation; distance til egne terapi-erfaringer i den forstand, at de kan begrundes i deres sammenhæng med egent livsgrundlag;

Målaspekter: handleskridt tages ud fra det, som man i fælleskab ikke fælles forståelse af, hvordan hænger sammen; nye mål sættes ud fra gamle mål - dette fordrer total åbenhed fra tp's side om det der er virksomt i situationen; fællesopsamling af processen; enhver afslutning må indbefatte handlevejledende forestillinger - eller enighed om, at det måske ikke er muligt nu;

Anvendelse af teknikker: først når der er en problembestemmelse - og dermed en beestemmelse af, hvad der søges opnået.

Diskussionspunkter:

- konsekvensen af ovenstående terapiopfattelse er, at tilgangen til brugere altid er den samme, og at der føret senere differentieres i bestemte problemtyper. Er dette realistisk at arbejde med?
- målaspektet i terapiopfattelsen er lidet udviklet. Har du ideer til, hvordan det kan udvikles videre i konkret forstand?
- kritikken af trad. terapi er ret bastant. Er den også rimelig? og muliggøres en konstruktiv erfaringsudhævning herfra?
- En meget stor "nisse" for den nuværende stand af terapeutisk og teoretisk viden placérs omkring dimensionen "mellemlag". Konsekvens: mellemlag hytter mellemlag! Forudsat dette er rigtigt, hvordan så gøre konkret op med egen klasseposition og egen baggrund?
- at finde sine ben i et nyt arbejde er altid usikkerhedsskabende. Hvordan minimerer vi denne usikkerhed? Og hvad er egentlig mest usikkerhedsskabende: at lære at arbejde med iboende begrænsninger, og senere søge at overvinde disse - eller at starte fra nederen af, på en frisk, men dermed også kun med begreber på et forholdsvis højt abstraktionsniveau (et abstraktionsniveau, der dog i logisk forstand indeholder også de lavere)?
- når teknikker gives så lille en plads til fordel for arbejdet med konsekvenserne af ændrede brugerhandlinger (afdækning af indholdet i handlerum, og af egne biografisk bundne "egenskaber"), bliver der så overhovedet plads tilbage til anvendelsen af teknikker? og hvor er denne plads?

LITTERATUR:

U.J.Jensen: "Sygdomsbegreber i praksis"/Munksgaard 83; R.Eliason & P.Nygren: "Psykiatrisk virksomhed I"/Prisma 81 og "Nårstudier i psykoterapi"/Prisma 83; E.Hougaard: "Psykoterapi som non-specifik behandling"/Psykologisk Skriftserie no.6, vol.8/83; N.P.Agger mfl: "Terapi som politisk praksis"/Reitzel 77; N.P.Agger: "Politisk terapi og alternative rådgivninger"/Modtryk 80; R.Seidel: "Denken - psykologische Analyse Entstehung und Lösung von Problemen"/Campus 1976; O.Draier: "Den Kritiske Psykologi"/Rhodos 79; Autorenkollektiv: "Psychiatrie und politik"/Das Argument nr.70/1973; W.F.Haug mfl: "Die Camera obscura der Ideologie"/Argument Sonderband nr.70/1984 (Campus Verlag); I.Andersen mfl: "Søren - en terapi på kritisk psykologisk grundlag"/Udkast nr.3-4/1982.

Nogle stikord til nogle områder kunne tages op i.f.m. teori-delen på Kritisk-psykologisk seminar.

1. Afgrænsning af vores opfattelse af hvad psykiske problemer er:

- a. Hvad er psykiske problemer.
- b. Hvad betinger deres opståen på det individuelt-biografiske og samfundsmæssige niveau. Hvordan forholder vi de to niveauer.
- c. Hvordan fremtræder psykiske problemer, - individet bliver bærer af samfundsmæssigt bestemte modsigelser, som f.ex. isolation, manglende kooperative integrationsmuligheder, bestemte klasseforhold, socio-økonomiske rammebetingelser

2. Afgrænsning af vores opfattelse af virksomhedsfeltet 'terapi' og/eller 'rådgivning':

- a. Hvad er terapi egentlig for en virksomhed, - Alment kan den bestemmes som en virksomhed der har samme grundstruktur som enhver anden specifik menneskelig virksomhed, d.v.s. er karakteriseret af
 - 1. at være en formålsrettet virksomhed
 - 2. som udøves gennem kooperation
 - 3. omkring en fælles sag med et bestemt mål som f.ex. at udvikle bestemte handlekompetencer
- b. Men hvorved adskiller terapi sig så specifikt fra anden form for menneskelig virksomhed? Det kunne f.ex. være gennem:
 - 1. terapien 'genstand', som kunne bestemmes som subjektivitet eller 'problemfyldt subjektivitet', problemfyldt menneskelig praksis

3. Afsubjektivering, afindividualisering og afpatologisering som noget af det alternative ved rådgivningen i Regnbuen på mål-niveauet:

- a. Mål: praktisk at vise og formidle hvorledes bestemte samfundsmæssige modsigelser, som f.ex. isolation ligger bagved den individuelt problemfyldte subjektivitet og livsrealitet, subjektiv lidelse, bearbejdningsformer af livsrealitet, manglende livsfulde, etc. der fremtræder som f.ex. konflikter i.f.t. sansligt-vitale og produktive behovstilfredstillelse, der resulterer i negative emotioner, som f.ex. angst, depression, manglende identitetsfølelse, aggression m.m. og manglende orientering d.v.s. en rent associativ kognitiv bearbejdning af den modsigelsesfyldte livsrealitet - Dette kunne kaldes afsubjektivering.
- b. Terapeutisk-pædagogisk og/eller rådgivningsmæssigt at vise og formidle at 'psykiske problemer' fremtræder individuelt som det enkelte individs egne private problemer med sin intrapsyke tilstand men at de i virkeligheden er begrundet bestemte samfundsmæssige modsigelser indenfor en bestemt livspraksis som har udviklet sig historisk, d.v.s. indenfor bestemte sociale kooperative, kommunikative, interaktionelle rammer. Dette kunne kaldes afindividualisering.
- c. At vise og formidle at bestemte individuelle psykiske særegenheder eller reaktionsdannelser, som f.ex. vedvarende negative emotioner, angst, forvirring, orienteringsløshed, aggressioner, depressioner kognitive bearbejdningsformer, associativ tænkning, orienterende erkendelse, stress, psykosomatiske reaktioner m.m. ikke er indi-

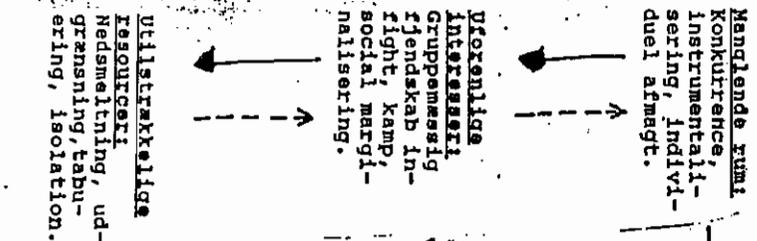
viduelt-patologiske former, men for det givene individ højst formålsrettede og udviklingslogiske forsøg på at komme overens med den konfliktfyldte livsrealitet, d.v.s. individets forsøg på at tilpasse sig f.ex. isolerende betingelser, at ophæve manglende kooperations- og kommunikationsmuligheder. Altså udtryk for individet måde at 'svare' på umenneskelige, inadekvate livsrammer. Disse reaktionsdannelser er altså ikke 'patologiske', som sådan fremtræder de kun ud fra en be- adfærdsnorm: 'normal-unormal'. I deres subjektive betydning fr ind- videt er de ikke patologiske. Dette kunne kaldes afpatologisering.

4. Nogle stikord til nogle arbejdsprincipper for rådgivning i Regnbuen.

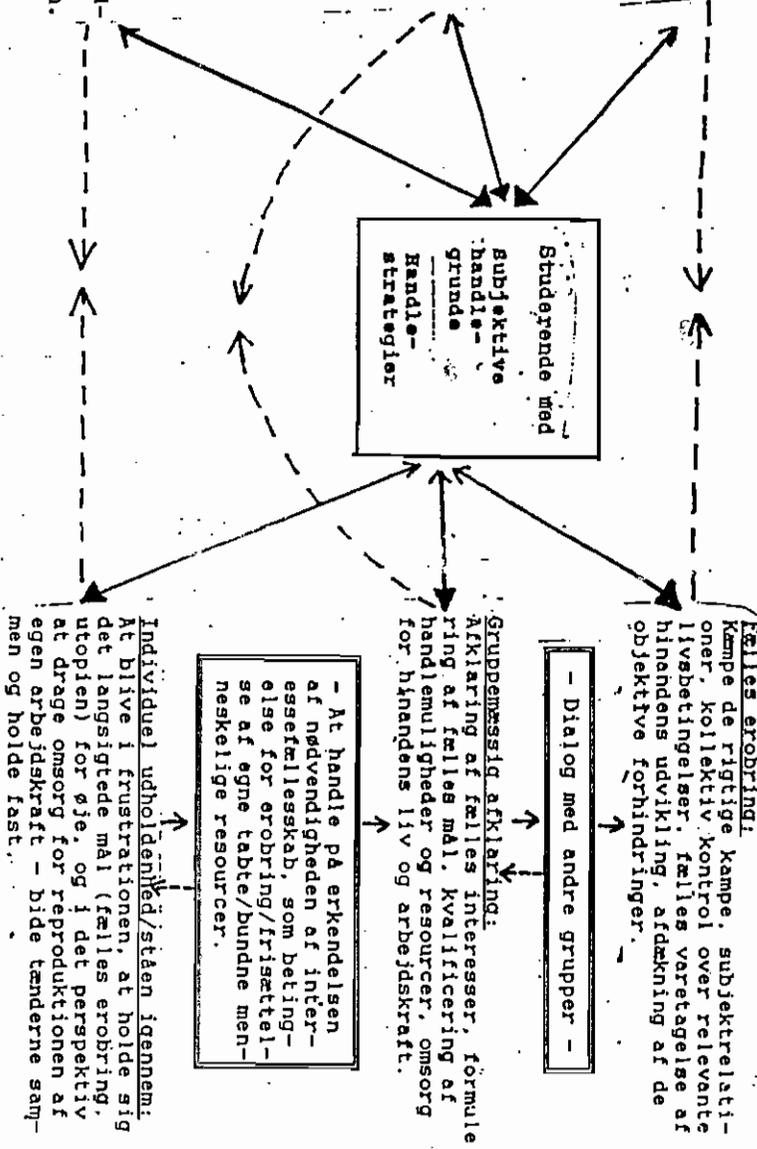
- 1. En radikal partitaget for brugeren.
- 2. Opbygning af et konkret tillidsforhold.
- 3. Demokratisk rådgivning, dvs. fuldstændig åbenhed og mulighed for kritik af rådgivningen fra brugerens side, en fælles arbejdsproces med en målbevidst og solidarisk dialog, henimod en flad struktur i relationen bruger/rådgiver.
- 4. Verifikation. Åben blotlæggelse af kendsgerninger også f.ex. egne manglende erfaringer eller forvirring som rådgiver og falsk bevidst- hed. Gennem Kooperation og dialog søge at forstå de givne modsigelser og deres mystificering, fordrejning etc.
- 5. Tilstræbe en absolut entydighed i egne handlinger, ord og forslag.
- 6. Løsning af magtspørgsmålet mellem bruger og rådgiver gennem klargørel- se af fælles interesser og hele tiden at have spørgsmålet i focus for at undgå magtmisbrug. Formidle en viden om at brugeren er ligeså værdifuld som jeg selv og at vi i den aktuelle situation kan formidle en viden til hianden: rådgiver sin viden til gavn for brugerens for- ståelse af sin situation og brugeren sin specifikke viden om sin egen situation til gavn for rådgiverens større indsigt i psykologiske sam- menhænge og dermed i udviklingen af forholdet mellem teori og praksis.
- 7. Arbejde henimod at finde egnede forbundspartnere for brugeren til støtte for brugeren også udenfor rådgivningssituationen
- 8. Kontinuerlig evaluering af rådgivningsforløbet, hvor målestokken for om det 'virker' er om brugeren rent faktisk udvider sin personlige handleevne og selvbestemmelse gennem konkrete forandringer og ombygning- ger af sit konkrete liv.

Jørn

Konflikternes
væsen- og fremtrædelsesform:

Udviklingsopgavernes
væsen- og fremtrædelsesform:

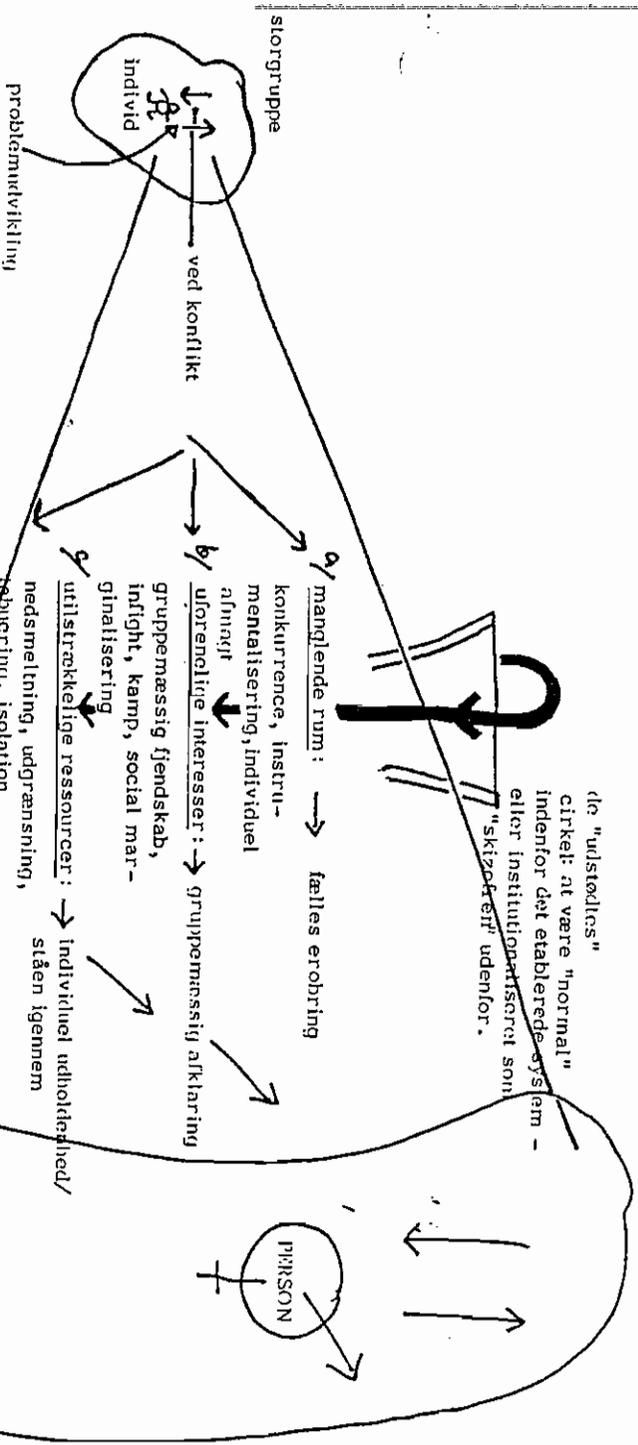

Konfliktmodel:

STATSSAMFUNDET

STATSSAMFUNDET

KOLLEKTIVGRUPPE

KLASSERINDIVIDET

KOLLEKTIVGRUPPE

I

II

III

Rådgivningsgruppen Regnbuen
Studenterhuset
Købmagergade 52, I
1150 København K.
33-13.65.92

SOCIALCENTRET
MATTHÆUSGADE 37
1666 KØBENHAVN V.

ATT: VIVI CHRISTENSEN

København 4. april 1992

UDTALELSE VEDR. I [REDACTED] CPR [REDACTED]

På givnen foranledning, omhandlende social uddannelsesplan, skal vi hermed udtale følgende om I [REDACTED]:

I [REDACTED] henvises til rådgivningsgruppen Regnbuen sidst på efteråret 1989. Hun findes af en medstuderende - fra enkeltfags HF på Nattergalevej - der ser hende som værende på vej ud, hvor hun er ved at miste den sidste rest af kontakt til både sig selv og hendes sociale liv. Forud herfor går en nylig henvendelse fra I [REDACTED] side til en kommunal/statslig rådgivningsinstitution, som hun har måttet opgive at bruge, idet de ikke kunne kontakte hende, dér hvor hun havde mulighed for at yde kontakt.

I [REDACTED] gør brug af henvisningen; og kontakter selv Regnbuen efter kort tid. Fra vores side finder vi ressourcer - en faguddannet psykolog og en psykologistuderende - der kan gå ind uden nogen form for forvisitation eller tidsbegrænsning på arbejdet med hendes 'sag'. Her bagefter, retrospektivt, vil vi mene, at vi gjorde ret så, idet det første år - af de nu over to år vi har fulgt I [REDACTED] - omhandlede alene det at få kontakt som medeksisterende i I [REDACTED] univers, samt konstant at søge at afbøde den ene 'katastrofe' efter den anden: I [REDACTED] bliver gravid uden at se sig selv som den gravide; at skulle til eksamener uden at se sig selv som den aktive part heri; at mangle et sted, et bord, en hverdag, at kunne sidde og læse og skrive, uden at se dette som andet end sin egen afmagt. Og først idag, for ganske nylig, kan I [REDACTED] møde os - og dermed verden og mennesker omkring hende - med en direkte øjenkontakt, der varer ud over flygtige skræmte blikke.

Der er grunde til, at vores arbejde med I [REDACTED] liv og livssituation, har måttet antage ovenstående form. I [REDACTED] mor starter selv med at fornægte sin graviditet med I [REDACTED] indtil 6. måned; Ingers fader lyves systematisk død - indtil I [REDACTED] ved et tilfælde i teenagealderen hører ham refereret i en samtale mellem moderen og dennes søster; en efterfølgende kontakt til faderen modarbejdes af moderen, mens I [REDACTED] i selve forbindelsen til faderen kan se sig selv som kun værende til besvær, idet hun ved sin blotte eksistens ripper op i en fortid, han - bla på grund af psykofar-

2

maca-misbrug - har svært ved at vide af på anden måde end skiftevis irritation og dårlig samvittighed. En sådan livshistorieproblematik har også kun kunnet finde sted qua at moderen lige så systematisk har isoleret I [REDACTED] fra hendes egen sociale ramme - ellers ville løgner kunne blive åbenbar. I [REDACTED] har således ingen støtte fået overhovedet til at træde i skranken for sit liv med andre, herunder andre børn, og I [REDACTED] kan da også fortælle om en skolehistorie uden venner, hvor hun moppes og kun tåles når andre ikke har noget bedre at foretage sig. Desuden har I [REDACTED] her et væsentligt socialt brud lige bag sig, idet moderen vælger at flyttes til en lille provinsby, lige da I [REDACTED] skal starte i skolen, hvilket også betyder at I [REDACTED] afhængighed af moderen fra da af bliver næsten total.

Den I [REDACTED] vi møder i det første år i rådgivningsforløbet er da også en I [REDACTED], der på spørgsmål om, hvordan hun har det, svarer med, hvordan moderen skal forstås og forklares. Hende selv? "at være en sø, som er frosset til is, og selv skøjte rundt ovenpå". Hvad vil du? "Gerne ned af korset, føler mig naglet hertil".

Dette er fortid nu. Vi har set en I [REDACTED] tage kontakt til stadig større dele af de sociale betingelser om hende, og til hvad hun selv har inden i sig. Vi har set en kvinde, der bliver sig selv bevidst om, at livet også godt må handle om hende selv; og dette fra det helt elementære såsom at anskaffe sig et spejl og at turde/måtte kigge sig selv ind i det, til senere at erkende, at der jo er et samfund om hende, som hun for egen skyld må bevæge sig ud i. Og vi har sidst opdaget hende som tagende konflikter op om børns menneskelige rettigheder i den børnehave, hun indtil 1. april har arbejdet i. Som vej hertil har I [REDACTED] valgt at måtte bryde den direkte kontakt til begge forældre - ellers var en begyndende følsomhed for farlig. Lige såvel har I [REDACTED] i samme periode formået at afslutte fag på HF enkeltfag. I [REDACTED] er - vores bestemmelse - nu for første gang i sit liv ved at gøre sig sine egne tanker om en fremtid, hun kan se sig selv velkommen i, en fremtid om noget der nytter for hende og for andre.

I [REDACTED] er en intellektuelt dygtig pige, der hidtil har været meget begrænset af både den manglende kontakt til en menneskelig omverden som til sig selv som følende væsen. I [REDACTED] er også et meget poetisk og kreativt menneske, men dette som et potentiale, hun stadig vægrer sig ved at indrømme omhandler hende selv. Men det er her - vores vurdering - at I [REDACTED] aktuelle udviklingskraft kommer fra. Hun handler også som så: et gå-på-mod hele tiden til at ville vinde sig selv i det nye, men altid ukendte, samfundsmæssige, som hun indtil nu kun har haft så smertende dårlige erfaringer med. I [REDACTED] er dog stadig meget sårbar i menneskelig kontakt og væren, og det er derfor vigtigt, at der for det kommende - nu hvor hun er stoppet i børnehaven, fordi ungdomsgarantien udløb - er en anden social ramme at kunne vokse videre med.

Overhovedet dét at få et selvudtryk som person, hvilket for de fleste er en umærkelig selvfølge, der fås som gave allerede i de tidlige leveår, er for I. nu det omhandlende næste skridt. Dette kan selvsagt kun gøres sammen med lige andre i trygge ikke-præstationsbundne sammenhænge.

Vi kan derfor kun støtte, at der findes mulighed for, at I kan komme på den af hende selv valgte og fundne højskole i den ramme af 12 uger, der er mulighed for (Rønshoved Højskole, jvf brev af 10.marts 92 v/ Laurits Kjar Nielsen). Her vil hun kunne få erfaringer med at indgå i ligeværdige relationer med andre om et fælles projekt; samt finde sider af sig selv, i en forholdsvis sikret ramme, som hun aldrig har turdet at give sig lov til at opdage og mærke.

Til slut skal vi nævne, at vi finder den uddannelsesplan, som Nørrevold Enkeltfags-HF v/ Eckhard Lorenzen (3.feb 92) har udformet både realistisk og relevant, som det perspektiv Inger kan vende tilbage fra højskolen med.

Endelig må vi henlede opmærksomheden på, at det omtalte højskoleophold starter op allerede d.20.april, så tiden er knap for det, der skal gøres. At denne tidsramme er nærværende er primært vores ansvar, idet vi først nu har kunnet finde tid til denne udtalelse.

De er meget velkommen til at kontakte os for nærmere.

Med venlig hilsen

Cand.psych. Kalle Birck-Madsen
33-15.05.20 / Institut for Kultursociologi
31-81.37.88 / privat

Stud.psych. Anne Jønsson
31-10.31.89

VELKOMST

Regnbuen 24.11.1990

Vi skal starte med at byde velkommen til denne faglige arbejdsdag i Regnbuen, og indlede med at sige, at vi har planlagt et lille bitte indstik til dagen, sammen med noget mere om de aktive arbejdsniveauer, der allerede er beskrevet i oplagene til idag.

Men allerførst hører en præsentationsrunde til; en runde om hvor man kommer fra, hvad man har af interesser og andet på hjertet.

En måde at gå videre på er, at vi fra Regnbuen fortæller det vi har forberedt; holder en lille pause, og at vi herfra snakker os frem mod nogle centrale emner eller modsigelser i arbejdet og i vores liv, og evt så går i grupper herom. Først til de enkelte områder:

Studentarhuset; Forum Kritisk Psykologi; Brugerdokumentation; Formidling; Bevægelsesarbejde; Sommerlejr og temadage; Tverrfag; Rådgivningsprojekter; Kritisk Psykologisk Forum; Seminarer; Kollektiv, fagligt værksted, social-pædagogisk enhed, landpædagogisk kollektiv; Krop, spiritualitet, eksistentiel frihed, også kaldet åndegruppe; samt om at være ny i Regnbuen.

Måske vi skulle køre videre rundt mht, hvad andre fremmødte ellers har gang i, inden vi går over til det sidste vi har, som er en slags perspektivering af det at være, hvor vi nu engang er havnet.

Omkring det generelle så er der lavet to indlæg til Indput, der beskriver dels arbejdet i Regnbuen og dels hvad det er for en samfundsmæssig kontekst, vi oplever at handle i for tiden; og så er der til idag kopieret to gamle oplæg, som tidligere er holdt for sygeplejelever respektiv i Galebevægelsen. Disse sidste oplæg handler specifikt om, at det er svært at finde bare nogen gode grunde til at støtte det psykiatriske system, men også at det at opbygge et parallelsystem eller en ordentlig kulturel levesammenhæng ved siden af, et slags tredje niveau af noget fælles-menneskeligt, er noget af en opgave, som ikke kan løses fra den ene dag til den anden - men samtidig er det også den opgave, der skal løses med udgangspunkt i hver dag man står op til, og går i seng efter.

BILAG 10

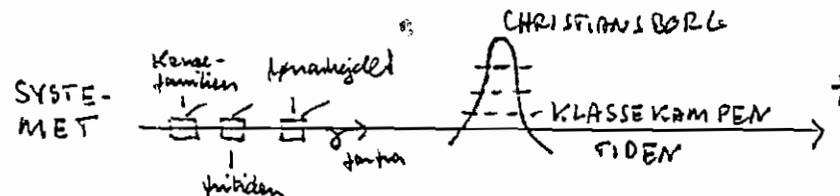
2

På en arbejdsweekend for nylig tog vi fat på vores aktuelle personlige situation og uklarheder, og søgte at perspektivere det, vi stod med. Og det, der kom ud heraf, er, hvad der følgende kort skal søges fremlagt.

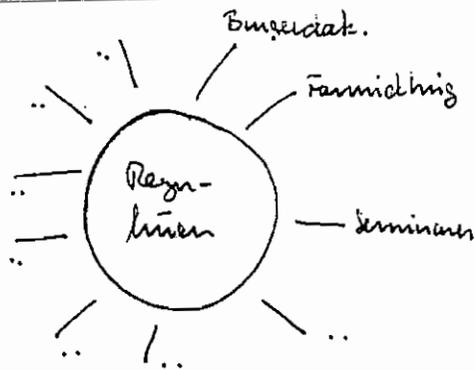
Starten blev taget i, at vi lever i et system, der kører hen over hovedet på os, ved at det definerer vores liv dels ud fra et profitmotiv dels ind i nogle kasser, der som sådan sætter ingen selvbestemmelse tilbyder. Disse kasser benævner vi kernefamilien, fritiden og lønarbejdet.

Imellem disse kasser er der en masse modsigelser, ligesom der er mange og forskellige typer af organisationer, der går på tværs, fx fagforeninger, kvind bevægelser, studenterorganisationer, ældreorganisationer, vælgerforeninger, partier, dyrenes ve og vel, frimarkesamlernes forbund osv.

Dette system er som sådan vores givne grundlag, idet det er herfra vi får vores midler som SU, arbejdsløshedsunderstøttelse o.a., hvor størrelsen og måden er afhængig af de generelle politiske konturer og kampe.

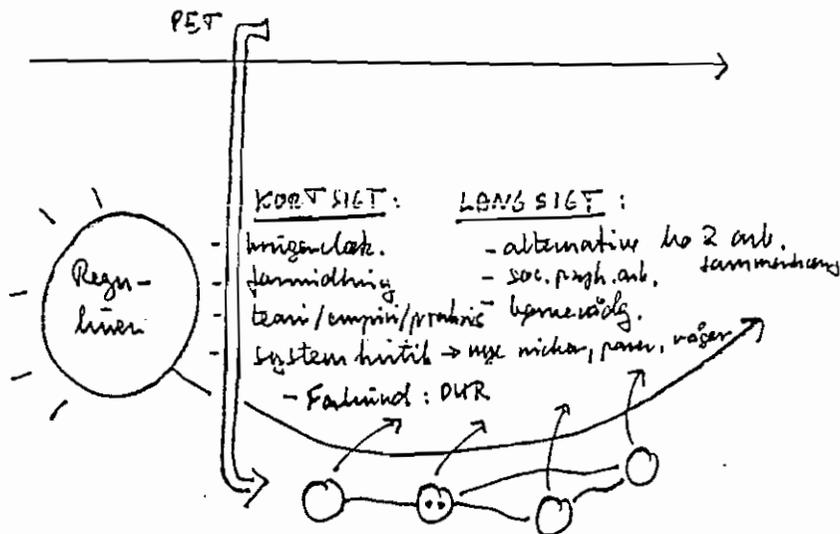

Ved siden af dette har vi så selv skabt os et andet udgangspunkt, et autonomt og total selvbestemt område for vores eget personlige, faglige og sociale liv; så at sige et område, der er defineret som værende udenfor systemet, omend det samtidig er et område, der lever i et af systemets porer. I sin tid kom dette i stand ud fra, at man kunne se sig selv udenfor det etablerede borgerlige samfund, og at man bestemt ikke havde lyst til at gå ind i dette, ej heller havde nogen interesse i at bidrage til den fordømmelsesproces og tomhed - i form af det private egocentrerede materielle begær, også efter hinanden - der er styrende akse heri, og som kommer fra den historiske udvikling af privatejendommen og fra staten som undertrykkelses- og udbytningmekanismer.

I dette autonome liv har vi så vores arbejdsprocesser, dels om akser rådgivning, dels omkring hvordan det er muligt sammen at skabe en ordentlig kulturel sammenhæng, der med nogle ord fra et tysk projekt af lignende art hviler på forstand, følelser, fælleshed ("Leiblichkeit") og medmenneskelighed ("Zwischenmenschlichkeit") (R.Zech mfl: "Politik und Subjektivität", Expressum 1989).

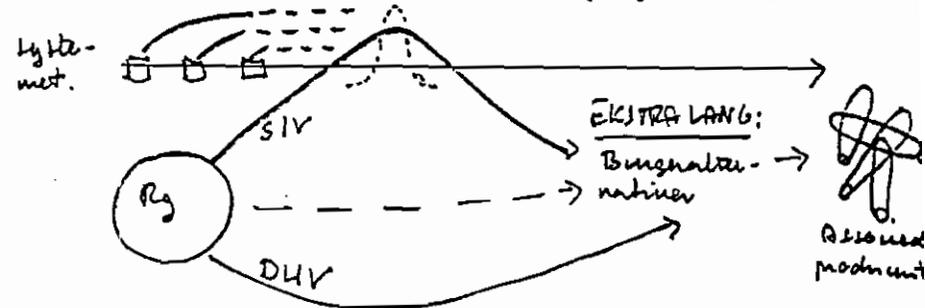
I dette spektrum har vi så formuleret - forsøgsvis - noget omkring på kort og på lang sigt, ligesom vi systematisk forholder os nedad, horisontalt, til den undergrund, der automatisk sættes af et system, der med en stat hviler på tvang. Fremfor at gøre som PET, der systematisk leder "derne" for at slå ting, der kan vokse, ned endnu engang, håbende at det så aldrig igen rejser sig, så prioriterer vi at støtte og arbejde med dette område, som også er vores eget rum. Denne sidste streng kalder vi DUR for "dansk undergrunds virksomhed".

Problemet ved alt dette er, at det hverken er muligt at leve indenfor det borgerlige system, eller simpelt at leve udenfor - for griber man ikke ind i de generelle samfundsmæssige processer, så udleveres man for det første til egne livsbetingelser, og for det andet så afskærer man sig fra at skabe almene forandringer, også i egen langsigtede interesse.

Selve det at snakke om at være udenfor respektiv indenfor systemet - eller det borgerlige samfund - er mao en slags 'ustabil modsigelse', idet man er begge steder på een gang uden også reelt også at have noget grundlag for at kunne udvikle livet fuldt nogen af stederne. Og dette er vel også den reella grund for, at når man presses, viger man næsten automatisk tilbage for konflikter, for et opgør kunne betyde at man også mister den bitte del, man i det mindste har tilkæmpet sig. At dette samtidig er resignation overfor den virkelige udfordring, etableringen af et bæredygtigt fremtidigt grundlag, tages så med i købet - selv om det er at smide barnet ud med badevandet. Der er mao aktuelt ikke længere nogen retrætepunkter, andet end deltage i fremtidens historie.

Ud fra dette må der snakkes om en dobbeltstrategi, der har fixpunkt i det, som det hele drejer sig om; og med et begreb fra Marx er dette udviklingen af "de associerede producenters skaben egen samfundshistorie". Dette - så at sige ekstra lange - perspektiv er også det perspektiv, hvori en undergrundsstrategi (:DUV / dansk undergrunds virksomhed) og en systemstrategi (:SIV / systemintervenierende virksomhed) skal og må mødes konkrete skridt for skridt på nyt fælles land.

Hvad der hermed er kommet frem, har vi døbt "bunddyret".

"Den danske nazisme"

- de danske nazisters stræben efter magten 1930 - 1945.

INDHOLDSFORTEGNELSE:

s. 1:	Problemstillingen.
-	Højreekstremisme i 20'ernes Danmark.
s. 2:	De nazistiske bevægelser i 30'erne.
-	Danmarks National-Socialistiske ArbejderParti.
s. 6:	DNSAP op til besættelsen.
-	Danmark besættes.
s. 7:	Besættelsens første periode: DNSAP håber på magten.
s. 8:	Besættelsens anden periode: Håbet svinder.
s. 9:	Besættelsens tredje periode: Magtplanerne opgives.
s.10:	Opsamling og vurdering.
s.12:	Litteratur.
Bilag I:	Oversigt over danske nazistiske partier 1930 - 1945 udenom DNSAP.
Bilag II:	Tabel 1: Anslået medlemstal i DNSAP 1937 - 1945. Tabel 2: DNSAP's valgresultater i hele landet og Sønderjylland.

Jesper Lund.

Historisk Institut, forår -93.

Problemstillingen.

Den tyske nazisme udgør stadig en skrækindjagende epoke i nyere tids historie. Ikke mindst er den skrækindjagende gennem sin uhyrlige uforståelighed: Hvordan kunne det dog ske?

I Danmark fik den tyske nazisme en "lillebror", der aldrig fik gjort sig særligt bemærket i forhold til "storebror". Gennem at følge den danske nazismes udviklingshistorie, vil jeg i det følgende forsøge at spore, hvilke betingelser, der gjorde, at den danske nazisme forblev en parantes i historien.

Aldtdominerende i den danske nazisme i 1930'erne var DNSAP, "Danmarks National-Socialistiske ArbejderParti", hvis ideologi, propaganda, sammensætning og problemer, jeg i det følgende vil fremstille.

Det skal bemærkes, at en ikke uvæsentlig del af nazismen i Danmark, som udøvedes af hjemmetyskere - tysksindede på den danske side af grænsen - ikke behandles i det følgende.

Højreekstremisme i 1920'ernes Danmark.

De første spirer til danske fascistiske bevægelser dukkede op i 1920'erne, inspireret af fascisternes magtovertagelse i Italien i 1922. Der var tale om en række små grupperinger, som havde fælles basis i en frygt for storindustri/-kapital og fagforeningsmagt. De positive interesser, som disse grupper hævdede, var generelt vage og uden kontakt med den materielle virkelighed, og præget af fjendebilleder, hvori "systemet" tog en central plads.

Disse grupper tilkæmpede sig generelt ikke meget plads i offentligheden, men var dog involveret i enkelte episoder, der tiltrak sig opmærksomhed. Den eneste af disse grupper, der overlevede mere end et par måneder var "Nationalkorpset" (oprettet i 1925 efter fascistisk/italiensk model), der havde en del sammenstød med ungtkommunister og ungsocialister. Korpset, der bl.a. udgav en række tidsskrifter, sattes ind overfor strejkende arbejdere i 1925. Endvidere kom "Nationalkorpset" i offentlighedens søgelys, da de blev sat i forbindelse med statskupplaner, som lederen af den antiparlamentariske agrarbevægelse "Selvstyrebevægelsen", Cornelius Petersen, truede med.

Det forsøges i 1926 at danne et egentligt fascistisk parti, "Den Jyske Fascisme", men heller ikke dette viste sig at holde.

Endnu en bevægelse bør nævnes, nemlig ritmester Cay Lembckes "Selvstyreforbundet", der eksisterede især i København fra april til oktober 1927.

I 1928 stiftede Einar Vaaben det første egentligt nazistiske parti i Danmark: "Dansk National-socialistiske Parti". Partiet, der ikke kom til at fylde meget i offentligheden, var præget af Vaabens førstehåndskendskab til den tyske nazisme, men arbejdede på, og var præget af, en relativ ideologisk afklaring, som forsøgtes udmøntet i en særlig dansk nazisme, hvori det nordiske spillede en central rolle.

De nazistiske bevægelser i 1930'erne.

For at forstå baggrunden for det store antal nazistiske partier, der skød op i Danmark i 1930'erne, er to internationale forhold vigtige at medtænke:

Den verdensomspændende økonomiske krise slog igennem i Danmark i 1930, primært som en afsætningskrise, der især ramte landbruget. Denne krise må ses som den væsentligste udviklingsbetingelse for "Landbrugernes Sammenslutning" (se herom senere), men afstedkom også andre kriseorganiseringer som "De Arbejdsløses Organisation". En anden væsentlig faktor var på den politiske front, hvor de tyske nazister med Hitler i spidsen skabte sig international opmærksomhed ved at forøge deres stemmetal fra 2,4% til 18,3% ved det tyske rigsdagsvalg d. 14 september 1930.

I Danmark gav den nazistiske bevægelse sig udslag i mere end 30 nazistiske partier og bevægelser - udover at elementer af nazistisk ideologi kunne genfindes i større eller mindre grad i en stor del af det politiske spektrum.

Samlet kan de nazistiske organiseringer i perioden fra 1930 til 1945 tage sig imponerende ud (som det ses af oversigten i bilag I), men for en realistisk vurdering af deres størrelse og betydning, må det forhold iagttages, at de fleste af disse organiseringer talte ganske få medlemmer, og at de ofte var ganske kortlevede. En meget stor del af disse organiseringer opstod som udbrydende fraktioner af DNSAP - "Danmarks National-Socialistiske ArbejderParti" - og det må antages, at størstedelen af de små partiers medlemmer har været igennem DNSAP. Således kan det med rimelighed hævdes, at DNSAPs samlede medlemstal - fra 1930 til 1945 ca. 39.000 - repræsenterer det samlede antal organiserede nazister i perioden¹.

Den store mængde grupperinger indenfor den nazistiske bevægelse skal således ikke tages som udtryk for stor ophakning fra den danske befolknings side, men snarere som udtryk for en række ideologiske og organisatoriske problemer; både de, som gør sig gældende for nazistiske bevægelser i almindelighed og de særlige problemer, som en nationalt indstillet "imitationsnazisme" støder på i konfrontationen med en udenlandsk nazistisk stormagt. Her skal blot nævnes, at selve førerprincippet lægger op til splittelser - da intern diskussion og opposition ikke tillades - særligt, hvis det ideologiske fundament er udbygget. Ydermere må det antages, at en del af de lavere rangerende medlemmer i en sådan organisation "går rundt med en lille fører i maven". Lederen af DNSAP fra 1933 til 1944, Frits Clausen, hævdede om disse, at de var så revolutionære, at de ville lave revolution overalt².

Danmarks National-Socialistiske ArbejderParti.

Ritmester Cay Lembcke var, allerede før han i 1930 tog initiativ til dannelsen af DNSAP, en kendt person. Han var forhenværende leder af spejderbevægelsen i Danmark, men blev afskediget i 1923 grundet det forhold, at han offentligt bekendte sig til oldnordiske guder fremfor til kristendommen. Yderligere havde han i 1923 taget sin afsked fra militæret med begrundelsen, at han hellere ville være skærveslager end officer i en operettehær³, en sag, der endda blev rejst i folketinget. Yderligere havde han været bestyrelsesmedlem i "Genrejsningsforeningen" (en

¹ Djursaa, s. 20f.

² Poulsen, s. 26.

³ Eigaard, s. 28.

antiparlamentarisk organisation dannet i 1924) og leder af det tidligere nævnte "Selvstyreforbundet".

Lembcke indkaldte i 1930 - bl.a. gennem annoncering i Ekstra Bladet - til et stiftende møde for et dansk nationalsocialistisk parti d. 16 november. Til mødet dukkede 4 personer op, og Lembcke valgtes til fører. Dette møde, og de følgende, blev nøje fulgt af pressen, der morede sig meget over det lille partis store sård som "hellig kamp til sejr eller død", "vi må vænne os til at kunde slaa en Mand ned uden Betænkning" - og forslag som "lovpligtig Gymnastik for hele Befolkningen"⁴.

Det nystiftede parti holdt sit første offentlige møde d. 27 november. Dette møde endte i tumulter, hvor Lembcke måtte tilkalde politiet for at kunne gennemføre fremlæggelsen af partiets program, da kommunister forsøgte at hindre mødets afholdelse.

Partiets program var en næsten ordret oversættelse af det tyske nazistpartis program fra 1920, hvor kun de helt specifikt tyske forhold - f.x. omkring Versaillestraktaten - var udeladt, og kun et enkelt punkt tilføjet: forbud mod Det Kommunistiske Parti. Således bevarede fra den tyske original det imperialistiske "Vi kræver Land og Jord (Kolonier)". Af andre punkter i programmet kan nævnes bekæmpelse af "den jødisk-materialistiske Aand", dødsstraf til spekulanter og ågerkarle, beskyttelse af småhandelnde, arbejdspligt, oprustning, indvandringsforbud og censur - under mottoet "Det Heles Vel gaar forud for den enkeltes Vel".

Partiet var således stiftet, og på trods af dets modstridende udtalelser og pressens latterliggørelse afholdtes der fra 1931 offentlige Ivervemøder. Dette resulterede kun i få indmeldinger, men bl.a. læge Frits Clausen, en kendt mand i området omkring Bovrup i Sønderjylland, trådte ud af Det Konservative Folkeparti til fordel for DNSAP.

Fra 18 okt 1931 begyndte DNSAP udsendelsen af ugebladet "NationalSocialisten". Herigenem fik læserne et bedre indtryk af partiets ideologi.

Grundlæggende var "fællesskabsideologien". Det nordiske folk fremstilledes som havende et "historisk fællesskab" og være en udvalgt race - stærkere og renere end andre. Samfundsøkonomien skulle organiseres gennem korporationer, og den stærke stat skulle styres af en diktator.

Mod dette idealistiske "naturlige fællesskab" opstilledes materialismen: demokrati/parlamentarisme/"ligemageri" og marxisme, der sås som medførende splittelse og ansvarsløshed, samt - hvilket blev betonet i varierende grad - jødisk indflydelse. Jøderne stod angiveligt bag både marxisme og den verdensomspændende storfinans - samt kvindefrigørelse, nedrustning mm.

Den private ejendomsret og kapital skulle sikres mod "spekulationskapital".

Overfor liberalismen blev ikke taget entydig stilling, hvilket udtrykkes gennem sidestillingen af de to motto'er: "Det Heles Vel går forud for den enkeltes Vel" og "Enhver skal nyde Frugterne af sit eget Arbejde".

Militarisme og imperialism var en kende neddæmpet i forhold til det tyske parti, men der var dog tale om "den hvide race" i krig mod "negre, kinesere og andre farvede folkeslag"⁵.

⁴ Eigaard, s. 36f.

⁵ Eigaard, s. 119.

De forskellige ideologiske brokker, der i meget høj grad var kopieret fra det tyske forbillede, forsøgt indpakket som særligt dansk i en mytiske nationalromantik, hvor i dyrkelsen af "vikingetidens manddomsdyder", sagnhelte osv. spillede en fremtrædende rolle, og hvor de overtagne nazistiske symboler som hagekorset, "førerhilsenen" m.m. søgtes fremstillet som "danske"⁶.

Med dette budskab fortsattes hvervemøderne, og organisationen udbyggedes i de følgende år. I maj indlemmes DNP i DNSAP, og Einar Vaaben, der i starten havde veget tilbage for samarbejde med det nystartede parti, trådte ind i partirådet samtidig med Frits Clausen.

Vaabens indtræden kunne spores i en ændring af forudsætningen om at være dansk for at opnå medlemskab, til kravet om at være af "nordisk æt"⁷. Men med denne ændring var der ikke opnået enighed om den politiske linie. I efteråret 1932 brød Wilfred Petersen og med ham størstedelen af den københavnske afdeling, som han tidligere havde været formand for. Dette skete i protest mod Lembckes linie, som anklagedes for at være både unational og usocialistisk af københavnerne, som ønskede at opbygge en mere voldelig og mere socialistisk revolutionær fortrop⁸. I denne splittelse afspejles den land/by-konflikt, som DNSAP forsøgte at skræve over, idet den københavnske afdeling, som primært følte sig knyttet til arbejderklassen, kom til at stå i modsætning til den bevægelse fra by mod land, særligt Sønderjylland, som DNSAP i denne periode foretog⁹.

Med Wilfred Petersen i spidsen dannede udbryderne "Nationalsocialistisk Parti" (ofte benævnt "Wilfreds Danske Dreng"), der i 1935 skiftede navn til "Dansk Socialistisk Parti". DSP's politik var primært rettet mod statsmagten og dennes kontrol, men mest opsigt vækkede den megen kritik og latterliggørelse af DNSAP og Frits Clausen.

Den 16. november 1932 var der folketingsvalg. DNSAP havde forgæves forsøgt at indsamle de 10.000 underskrifter, der krævedes for opstillingsberettigelsen på landsplan, og måtte nøjes med at opstille i Sønderjylland (hvor der efter genforeningen var indført en særlig lempelig valglov) samt i København, Sorø og Præstø amtskredse.

Partiet gik til valg på en agitation primært omkring landbrugsinteresser og korporativisme, men også antiparlamentarisme førtes frem. I valgkampen var det en stor skuffelse for DNSAP, at Landbrugernes Sammenslutning anbefalede sine medlemmer at stemme på borgerlige partier. Valgets resultat blev da også en stor skuffelse for DNSAP: ca. 1% i Sønderjylland (756 stemmer) og ialt 269 stemmer i resten af landet.

Efter valgskuffelsen forsøgte DNSAP en ideologisk oprustning: tydeligere raceideologi, mere organiseret skoling af medlemmerne, forsøg på dannelse af nazistiske fagforeningsgrupper, samt en strammere hierarkisk organisering af partiet, SA ("Sports-/Stormafdeling") og NSU (ungdomsafdelingen). Samtidig blev partiet yderligere forskudt mod Sønderjylland, og kritikken af Lembcke tog til.

⁶ Lauridsen, f.eks. s. 150ff.

⁷ Eigaard, s. 61f.

⁸ Eigaard, s. 63

⁹ De samme opgør mellem land og by - i strid om militans og socialisme - førte også fra sidste halvdel af 20'erne det tyske NSDAP til at forsøge vægten fra by mod land, hvor de bedste valgresultater opnåedes. (Stachura, s. 33.)

Kritikken af Lembcke kulminerede ved et distriktsledermøde d. 23 juni 1933, hvor Frits Clausen ved hjælp af nogle distriktsledere indsattes som ny fører. Lembcke accepterede ikke legitimiteten af dette førerskifte, og forsøgte at føre DNSAP videre sammen med de medlemmer, primært fra Københavnsområdet, som fulgte ham. I den følgende tid eksisterede der således to partidannelser, der begge gjorde krav på betegnelsen DNSAP. Lembcke-afdelingen udviklede hurtigt et meget aggressivt tonefald, bl.a. i angreb på Frits Clausen, men også overfor især jøder og statsminister Stauning. Tonen i disse angreb kan illustreres ved en overskrift i Lembckes blad "Det Danske Folk. Angreb" fra d. 17 januar 1934: "*Stauning sindssyg! Sorg og Vanære, Død og Ulykke følger i Drankeren Staunings Spor. En mærket Mand, hvis Lykke betinges af andres Ulykke.*"¹⁰ Lembcke-afdelingen forblev uden større succes, og opløstes 1. september 1934.

Med førerskiftet skete også en forandring af partiets agitation og politik. Antisemitismen, der under Lembckes førerskab havde spillet en varierende rolle, neddæmpedes til fordel for en skarpere antikommunisme. Også den racistiske/imperialistiske retorik blev neddæmpet, og hvor Lembcke havde talt om sammenslutning af "germanske stater", modererede Clausen det til "skæbnefællesskab" og "venskabeligt samarbejde"¹¹. Disse punkter, samt en økonomisk politik inspireret af JAK (se nedenfor) indføjedes i et revideret parti-program, som udsendtes efter førerskiftet. Korporativismen blev i programmet fremhævet som fremtidens statsform: "*Vi bekæmper den marxistiske Klassesdeling af vort Folk og betragter Folket som en organisk Helhed. Ud fra dette bekæmper vi den parlamentariske Statsform, som vi ønsker erstattet med den korporative Statsidé, der bygger på Erhvervsorganisationerne.*" Denne "Korporative Statsidé" var dog vanskeligt forenelig med førerprincippet, hvorfor det sidste punktum snart efter ændredes til: "*... Derfor bekæmper vi den parlamentariske Statsform, som vi vil erstatte med det personlige ansvarlige Statsstyre med de faglige Korporationer og Institutioner som raadgivende Grundlag.*"¹²

DNSAP var isoleret fra de store politiske partier, men forsøgte at etablere et samarbejde med især LS og JAK - forsøg, der efter førerskiftet blev mere realistiske.

"Landbrugernes Sammenslutning" (LS) blev stiftet 18 november 1930, to dage efter DNSAP. Sammenslutningens primære mål var øget lønsomhed i landbruget. Heri adskilte den sig ikke fra andre landbo-, husmands- og andelsforeninger, men LS ønskede at gøre brug af mere radikale midler: strejker, produktionsstop etc. I praksis blev disse midler dog sjældent taget i brug. Allerede i juli 1931 havde foreningen efter egne opgørelser ca. 100.000 medlemmer. Det vil sige, at ca. 20% af landbefolkningen (angiveligt) var organiseret i LS. Selvom LS hævdede at være upolitisk, var mange programpunkter dog fælles med DNSAP, især med hensyn til den økonomiske politik og angrebene på "systemet", både forstået som det parlamentariske system og som de personer, der administrerede det.

Organisationen "Jord, Arbejde, Kapital" (JAK) blev stiftet 11. februar 1932 af landinspektør Kristian Engelbrecht Kristiansen. Organisationens formål var fremme af et økonomisk program, hvis grundlag var en økonomi baseret på grundværdi, og som lovede udbyttefordeling

¹⁰ Eigaard, s. 83.

¹¹ Poulsen, s. 33f.

¹² Poulsen, s. 30.

efter arbejdsindsats, bedre omsætning og produktionsmuligheder, samt afskaffelse af inflation. Også denne sammenslutning var "upolitisk", men med antiparlamentariske tendenser.

DNSAP havde siden 1931 haft følere ude i et forsøg på samarbejde med LS, der dog var meget tilbage for snævrere samarbejde. Selvom mange aktive nazister var organiseret i LS, også i ledelsen, var der dog alvorlige politiske forskelle mellem LS' specifikke landbrugsinteresser og især nazisternes arbejderfløj, hvilket for eksempel viste sig under slagterikonflikten i 1932¹³. Efter førerskiftet i DNSAP, var der dog bedre muligheder for et samarbejde, som ikke mindst ønskedes af nazisterne. Også JAK blev inddraget i disse tilnærmelser, der kulminerede i 1934/1935 med fælles møder og fælles udtalelser. DNSAP pressede på for at blive anerkendt som det politiske udtryk for JAK og især LS store medlemsskarer, men dette skridt ville eller kunne de to sammenslutninger ikke tage, selvom i det mindste dele af LS var indstillet herpå. Samarbejdet blev derfor i den omgang ved udtalelse.

Også folketingsvalget i 1935 blev en skuffelse for DNSAP. Det var lykkedes at samle de nødvendige 10.000 underskrifter og dermed blive opstillingsberettiget. Men valgresultatet viste, at kun gennemsnitligt 1% af landets vælgere havde sat deres kryds ved DNSAP. Igen var tilslutningen størst i Sønderjylland, hvor 4,4% stemte på DNSAP. Også denne gang reagerede partiet med en kampagne for intensivering af skoling.

Partiet blev i 1935/1936 udsat for to alvorlige splittelser, før den relativt stabile periode mellem 1936 og 1939. I efteråret 1935 forlod Aage H. Andersen og en gruppe med ham NSDAP og dannede "National-Socialistisk Arbejder Parti". Det skete i protest mod en for "blød" politik, og NSAP kom i de følgende år til at stå for en rabiat racistisk og antisemitisk politik. I maj 1936 fulgte endnu et udbrud, denne gang fra en større gruppe medlemmer med Anders Malling i spidsen. Deres protest var den modsatte af Aage H. Andersens, idet de mente, at partiet havde udviklet sig i "unational" retning. Denne gruppe stiftede "Dansk Folkefællesskab", der især beskæftigede sig romantisk og litterært med dansk historie.

Perioden fra 1936 til 1939 udgjorde en relativt stabil periode for DNSAP, der skete ikke de store ideologiske opgør, og nazisterne markerede sig ikke så aktivt i gadebilledet, bl.a. på grund af det generelle uniformsforbud, der indførtes i 1934.

Den første relativt sikre opgørelse over medlemsskaren i DNSAP er fra 1. april 1937, og lyder på 2740 medlemmer¹⁴.

Folketingsvalget d. 3. april 1939 gav for første gang nazistisk repræsentation i folketinget, idet de lidt over 31.000 stemmer - ca. 1,8% - gav 3 mandater. Disse mandater fik dog kun ringe betydning på lovgivningen, idet alle forslag fra nazisternes side (i det mindste efter besættelsen) blev nægtet realitetsbehandling fra folketingsflertallets side. Denne modstand skyldtes ikke nødvendigvis uenighed med de konkrete forslag, men tog form af en boycott, da en del af de desavouerede forslag efterfølgende blev stillet fra anden side i salen, og eventuelt vedtaget¹⁵.

DNSAP op til besættelsen.

¹³ Eigaard, s. 93.

¹⁴ Eigaard, s. 121.

¹⁵ Djursaa, bind I, s. 33.

Efterhånden som krigen nærmede sig, fik begivenheder i udlandet større betydning for, hvordan det gik nazisterne i Danmark. Den tysk-sovjettiske ikke-angrebspakt d. 23 august 1939 og Tysklands overfald på Polen i september 1939 var to begivenheder, der begge fik en del medlemmer til at melde sig ud af DNSAP¹⁶. Fra årsskiftet 1939/1940 gik det dog fremad for partiet igen, idet medlemstilgangen kom op på ca. 200 nye medlemmer om måneden, velsagtens begrundet i prisstigninger, faldende beskæftigelse, forbrugsafgifter mm. som følge af krigsudbruddet¹⁷. I 1939 var der således ca. 5.000 medlemmer i DNSAP, heraf ca. 1.000 i SA. Tendensen i indmeldingerne gik mod stadig yngre medlemmer og stadig flere fra byområder¹⁸.

Kontakterne til det nazistiske Tyskland, der igennem 1930'erne havde været sporadisk, intensiveredes op mod besættelsen, særligt gennem den tyske sikkerhedstjeneste. Forbindelsen forblev dog forsigtig, da tyskerne ønskede at undgå anklager for infiltration og indblanding i interne danske anliggender. Udover moralsk støtte fik DNSAP en mindre økonomisk støtte, mens de tyske nazister udover nyten af noget efterretningsvirksomhed også benyttede den danske nazisme som middel til at sprede egen propaganda i Danmark. Samtidig etableredes der fra tysk hold også forbindelser til LS¹⁹.

Danmark besættes.

Efter besættelsen blev DNSAP - ikke overraskende - mistænkt for at være i ledtog med tyskerne og på forhånd indviet i besættelsesplanerne. Det er der dog intet, der tyder på, de danske nazister var tilsyneladende ikke mindre overraskede end andre, hvilket f.x. et halvhjertet forsøg på at besætte Amalienborg tyder på²⁰. Og at besættelsen ikke var uproblematisk for DNSAP tyder f.x. Frits Clausens udtalelse et år før besættelsen på: "Hvis Hitler forsøgte at komme til Danmark, ville jeg være en af de første til at gå imod ham - kæmpe imod ham til den bitre ende"²¹.

Der var dog ingen vaklen hos DNSAP, der straks opsøgte besættelsesmagten med ønsket om samarbejde. Udover at være en mulighed for gennem alliance med denne nye magt selv at komme til magten, blev det nu også den eneste synlige vej mod magten, idet der nu fra størstedelen af befolkningen blev set endnu mere skævt til nazisterne.

Ideologisk satte besættelsen DNSAP på en svær opgave. Havde det hidtil været svært at finde en balance mellem traditionel nationalisme og denne udenlandske - på sin vis nymodens - ideologi, blev det efter de tyske nazisters militære erobring af Danmark nærmest umuligt. En del nazister meldte sig da også ud i anledning af besættelsen. DNSAP forsøgte at komme igennem denne ideologiske krise ved at betone temaer som den fjerne fortid, kulturdebatten og lignende, mens mere åbenlys nazisme nedtonedes²².

Besættelsens første periode: DNSAP håber på magten.

¹⁶ Poulsen, s. 49.

¹⁷ ibid.

¹⁸ Djursaa, bind I, s. 52 og s. 62.

¹⁹ Poulsen, s. 40.

²⁰ Djursaa, bind I, s. 42f.

²¹ Poulsen, s. 49.

²² Ravn, s. 144f.

I dagene efter besættelsen overvejede DNSAP et kup, men blev af tyskerne (udenrigstjenesten) rådet til, ligesom de, at arbejde for et upolitisk ministerium af erhvervsfolk indenfor forfatningens rammer. Tyskerne advarede endda om, at de ville vende våbnene mod en eventuel nazistisk opstand²³. Tyskerne holdt DNSAP hen med, at magtovertagelsen ikke kunne komme på tale de første par måneder. DNSAP, LS og højreekstremerne producerede - allerede fra maj 1940 - flere ministerlister og tidsplaner og propaganda for magtovertagelser, både fælles og konkurrerende. Nogle af forsøgene involverede forsøg på at få kongen og/eller officerskorpset inddraget, men uden større held.

Det blev hurtigt klart, at den tyske besættelsesmagt ikke havde entydige planer for styret i Danmark, der primært var blevet besat ud fra militærtaktiske overvejelser, og yderligere, at de forskellige tyske institutioner havde forskellige opfattelser af betimeligheden af, at DNSAP overtog regeringsmagten. DNSAP forsøgte efterhånden at spille på disse splittelser i de forskellige tyske instanser: udenrigstjenesten med Rente-Fink i spidsen, den tyske sikkerhedstjeneste og efterhånden også SS. Særligt udenrigstjenesten var betænkelig over for en forfatningsstridig nazistisk magtovertagelse, bl.a. af hensyn til den internationale opinion, mens SS, der var mere optaget af planen om at nazificere den danske befolkning, var mere velvilligt indstillet overfor nazisternes planer.

DNSAP og LS tilnærmede sig hinanden ved udsigten til regeringsmagten under tysk beskyttelse, tilnærmelser, der blev opmuntret af tyskerne²⁴. Og der begyndte at flyde væsentligt større beløb fra tyskerne til både DNSAP og LS.

DNSAP blev af SS presset til at bidrage til en hvervekampagne i Danmark. DNSAP gik kun tøvende med til dette, da de frygtede at miste trofaste støtter til udenlandsk militærtjeneste i Waffen-SS/Nordland, mandskab, der ellers skulle bruges ved den magtovertagelse, der hele tiden ventedes. Hvervningen kom ikke desto mindre i stand i samarbejde mellem SS og DNSAP i sommeren 1940. I første omgang lykkedes det dog kun at få 50-60 mand indrulleret, bl.a. fordi en del danskere fortrød, da det gik op for dem, at de ved hvervningen i Danmark havde fået et fejlagtigt positivt indtryk af vilkårene. Samtidig hermed blev kontakterne mellem besættelsesmagten og DNSAP offentlige. En del kontakt foregik dog også udenom offentlighedens søgelys, såsom at besættelsesmagten af hensyn til LS gik med til at trykke den pris, tyskerne betalte for landbrugsprodukter - af hensyn til LS' agitationsmuligheder²⁵.

Den 17 juni blev "Fællesfronten" proklameret af DNSAP, LS og Bondepartiet (som var dannet i 1934 ved udbrud fra Venstre, og som i 1939 havde tre folketings- og et landstingsmandat). "Fællesfronten", der var tænkt som en samling af højreoppositionen, fik dog kun tilslutning af de relativt ubetydelige "Det Nationale Genrejsningsparti" og "Danske Folkerejsning", og grundet internt splid om ledelse og program blev denne organisering aldrig effektiv.

Den tyske sikkerhedstjeneste opmuntrede i sommerens løb dette og andre samlingsforsøg, og pressede på for at få de små nazistiske grupperinger til at slutte op om DNSAP - uden større held. Sikkerhedstjenesten valgte så at satse på DNSAP alene, og trak støtten til Aage H. Andersens avis "Kamptegnet" tilbage - med det resultat, at den krakkede i nov 1940. Wilfred

²³ Poulsen, s. 94

²⁴ Poulsen, s. 112ff.

²⁵ Poulsen, s. 161f.

Petersens hårde angreb mod DNSAP og Frits Clausen i hans avis "Stormen" var sværere at få bugt med, men det lykkedes efter flere forsøg at presse de danske myndigheder til at stoppe udgivelsen i oktober 1939²⁶.

Nazisternes propaganda vekslede i forhold til de forskellige planer for magtovertagelse, men var generelt omlagt til det nationale; hagekorsbanneret blev udskiftet med Dannebrog, og særligt kritiseredes "systemet"/regeringen for d. 9. april, at have forrådt fædrelandet. Iøvrigt et tema, som tyskerne ikke var begejstrede for. I oktober 1939 kulminerede medlemstilgangen med 1875 indmeldelser²⁷.

Besættelsens anden periode: Håbet svinder.

I løbet af efteråret stod det klart for tyskerne, at krigen langtfra var slut, og planerne for en nazistisk magtovertagelse nedprioriteredes til fordel for hensynet til stabilitet i økonomien og sikkerhedspolitikken. I stedet lagdes et vedvarende pres på danske myndigheder til støtte for DNSAP i konkrete spørgsmål som f.x. lempelse af møde- og uniformsforbud.

Fra februar/marts 1941 gav de manglende konkrete resultater uro i DNSAP; tre grupper brød ud: "Den Danske Front" (primært øst for storebælt), "Dansk Folkeparti" (med bl.a. en af DNSAP's folketingsmænd) og "Den National-Socialistiske Fagopposition". Til gengæld vendte Aage H. Andersen tilbage i folden med sit "NSAP", der dog kun havde få medlemmer. Partiet var dog gennem hele 1941 i stadig vækst med mellem 500 og 800 nyindmeldelser pr. måned. Værre gik det LS, der grundet bedre økonomiske konjunkturer og utilfredshed med afhængigheden af besættelsesmagten stot mistede opbakning.

Imens fortsatte og effektiviseredes hvervningen til SS med støtte fra DNSAP; i en tre måneders kampagne fra marts 1941 skaffedes yderligere 600-700 rekrutter. Efter at østfronten åbnedes d. 22 juni 1941 oprettedes "Frikorps Danmark", så danske frivillige ikke længere skulle indgå i internationale korps under tysk ledelse, og samtidig ændredes hvervepropagandaen fra primært at være på "storgermansk grundlag" til at være antikommunistisk. Allerede i september 1941 var ialt 1809 danske aktive i frikorpsset og Waffen SS/Nordland. Pr. 15 jan 1942 var dette tal oppe på 2399, heraf dog ca 550 hjemmetyskere²⁸.

I DNSAP var man ikke tilfreds med at være hensat til at være en reserve, der eventuelt kunne indsættes, hvis forhandlingspolitikken brød sammen. Dette gav sig dels udtryk i forsøg på at destabilisere forhandlingspolitikken, bl.a. ved at bejle til besættelsesmagten om at stille stadig mere radikale krav til den danske regering, samt gennem forsøg på at overbevise tyskerne om nødvendigheden af magtovertagelse med henvisning til regeringens manglende vilje til at sikre nazisternes sikkerhed. De danske nazister fortalte om episoder, overfald etc, men argumentationen gennemskuedes af tyskerne, der kunne iagttage de danske nazisters åbenlyst provokerende fremfærd, samt forstod, at en del af klagerne var konstruerede. Der var nu uro i DNSAP's rækker; de blev stadig mere isolerede; ressourcer blev brugt til og forsvandt med hvervningen, og "Fællesfronten" var efterhånden uden praktisk betydning. Frits Clausen forsøgte sig i februar 1942 med at stoppe hvervningen, hans eneste trumfkort overfor tyskerne, med krav til

²⁶ Poulsen, s. 203

²⁷ Poulsen, s. 192.

²⁸ Poulsen, s. 270ff.

tyskerne om at gribe ind i regeringens sammensætning. Efter 14 dage blev aktionen opgivet, uden at særlige resultater var opnået.

Besættelsens tredje periode: Magtplanerne opgives.

SS begyndte fra sommeren 1942 at ændre deres politik fra en støtte til DNSAP til en mere aktiv politik, og fik f.x. taget magt fra de 4 indflydelsesrige brødre Bryld fra DNSAP's partiledelse, da de efter tyskernes opfattelse, var for akademiske og skræmte potentielle medlemmer væk.

Nytår 1942/1943 oprettede SS Schalburgkorpset, der skulle virke for hvervning og udbredelse af "de storgermanske ideer". Dette korps fremstod som konkurrent til DNSAP, selvom K. B. Martinsen - der var medlem af DNSAP og frikorpsmand - indsattes som leder. Samtidig med at SS vandt indflydelse i besættelsesadministrationen, tillages DNSAP stadig mindre betydning, idet krigsafslutningen - den forventede tyske sejr - ikke længere syntes at ligge lige om hjørnet, og noget nyt derfor kunne bygges op istedet for DNSAP.

I efteråret 1942 strammede den tyske besættelsesmagt grebet om Danmark, bl.a. i forbindelse med "telegramkrisen". Tyskerne krævede forandringer i den danske regering, og truede med en protektoratsordning, hvis ikke deres krav blev opfyldt. DNSAP prøvede i denne situation af fremstille sig selv som det mindste af to onder overfor både besættelsesmagten og moderate danske kredse. Heller ikke dette sidste seriøse forsøg fra DNSAP's side bar frugt, og resultatet blev en regering under Scavenius d. 9. nov 1942 - endda uden de ministre fra DNSAP, som også besættelsesmagten havde ønsket.

Den 23. marts 1943 var der folketingsvalg. Frits Clausen havde ventet at opnå 8-15 mandater. Resultatet blev dog kun på ca. 1,9% (43.309 stemmer) og tre mandater. Et resultat, der var påvirket af krigens gang udenfor Danmark, hvor tyskerne var kommet i defensiven. Selvom mange nazister var yngre end de 25 år, der krævedes for at oppebære valgret, var valget en klar skuffelse, og det stod herefter klart for både besættelsesmagten og DNSAP, at det storpolitiske spil for DNSAP's vegne var færdigt²⁹.

Som et sidste forsøg på at redde, hvad reddes kunne, prøvede Frits Clausen at dele DNSAP's organisation op i et mere beskeden nyt DNSAP uafhængigt af den besættelsesmagt, der alligevel ikke støttede tilfredsstillede, og overlade en del af organisationen - den del DNSAP ikke selv kunne finansiere, bl.a. dagbladet "Fædrelandet" - til tyskerne.

Frits Clausen meldte sig som læge til Waffen-SS efteråret 1943 til maj 1944. Da han vendte hjem, blev han afløst af et førerråd, som fortsatte tilbagetrækningspolitikken, dog stadig med tyskorienteret linie. Det eneste resultat DNSAP opnåede herefter var, at det i marts 1945 lykkedes at samle en stor del af de nazistiske grupperinger. Men da var løbet kørt for de danske nazister.

Allerede ved oprettelsen af Schalburgkorpset, var nazisterne i DNSAP i realiteten kørt ud på et sidespor. At Schalburgkorpset ikke blev den nye kraft, SS havde håbet på, men istedet et

²⁹ Poulsen, s. 383.

terrorinstrument, er en anden sag. Ved forhandlingspolitikens skibbrud den 29. august 1943 opgav tyskerne endeligt tanken om et ministerium af danske nazister.

De danske nazister fik ikke den magt, de havde drømt om. Efter krigen blev det alene at have været nazist ikke gjort kriminelt, men af de 15.724 personer sigtet for kollaboration var ca. halvdelen nazister³⁰.

Opsamling og vurdering.

For en samlet forståelse af, hvorfor de danske nazister havde så relativt ringe succes - i forhold til de tyske nazister - i at realisere deres drøm om magt, er det nødvendigt at medtænke nogle generelle forskelle i situationen i Tyskland og i Danmark i 1920'erne og 1930'erne.

Den økonomiske udvikling havde i Danmark i denne periode ikke antaget samme industrialiserings- og monopoliseringsgrad, som i f.x. Tyskland, og der var generelt bedre kår for de små-handlende, håndværkere og lignende mellemlag, som stod centralt i meget nazistisk propaganda, der tog afsæt i småborgerskabets frygt for proletarisering. Den økonomisk mest udsatte gruppe var landmændene, der da også kom til at spille en relativ central rolle i den danske nazisme.

Politisk var situationen i Danmark præget af relativ stabilitet. Selvom antiparlamentariske standpunkter var et element i det politiske liv, anfægtede det ikke den generelle konsensus både i de politiske partier og i befolkningen; der var ikke for alvor tvivl om stabiliteten af det repræsentative demokrati, der i realiteten ikke blot omfattede de politiske partier, men også indeholdt en række interesseorganisationer, hvorigennem økonomiske og politiske særinteresser forsøgte varetaget. Til dette billede hører også socialdemokratiets store betydning, idet dets brede appel bidrog til at opfange mange protester, og den relative sociale sikring, der modvirkede radikaliseringsstendenser. Således udgjorde kommunismen i Danmark i denne periode ikke nogen reel trussel hverken mod socialdemokratiets hegemoni i arbejderklassen, eller mod det kapitalistiske system.

I tillæg hertil og i forlængelse heraf var det ideologiske klima i Danmark og Tyskland temmeligt forskelligt. Tyskland havde efter den tabte 1. verdenskrig måttet finde sig i den ydmygende Versaillesfred. Op til Hitlers magtovertagelse udgjorde Weimar-styret et i perioder særdeles ustabilt regime, med generel uenighed om samfundsretningen, og med udbredt individuel usikkerhed på egen økonomiske og politiske fremtid. Danmark havde i modsætning hertil kun oplevet krigen på afstand, havde ikke nogle knuste stormagtstanker eller noget ydmygende nederlag bag sig, og ikke den samme grad af militaristisk retorik og ideologi. De danske nazisters forsøg på at imitere de tyske nazisters succes tog ikke højde for disse forskelle i betingelsesgrundlag, hvorfor megen propaganda rungede ekstra hult i Danmark, og ikke kunne danne grundlag for en masseappel.

Nogle af de problemer, som de danske nazister stødte på, havde også de tyske nazister måttet døje med i historien fra 1919 til magtovertagelsen i 1933. Den lange og succesrige vej til magten havde for NSDAP betydet en række opgør med det oprindelige lidt diffuse og sammensatte protest-program; f.x. de tilbagevendende opgør mellem venstre- og højrefløj, som Hitler

med stor behændighed stoppede og/eller integrerede - til stadighed til fordel for højrefraktionerne, samtidig med at accept fra og samarbejde med den ikke-nazistiske højrefløj udvikledes. I Danmark, hvor nazismen også startede som en uskøn blanding af højre- og venstreopportuniste, var der dog ikke i samme grad som i Tyskland magtfulde borgerlige partier, som entydigt varetog en storkapitals interesser, og hvis støtte nazisterne kunne indrette sig efter og udnytte.

Besættelsen satte envidere det lille, men dog voksende, nazistparti i et ideologisk og praktisk dilemma. Det tyske parti havde stille og roligt i sin vej mod magten kunnet nedblænde sin kritik af "systemet", i den grad, de selv blev del heraf og hersker herover. I modsætning hertil måtte de danske nazister finde sig selv i den situation ikke at være ved magten, men heller ikke kunne få magten gennem unuanceret kritik af det "system", som de i en eller anden form måtte stå inde for; besættelsesmagten var i praksis blevet "systemet". Og dette oven i købet på en måde som uomtvisteligt stod i modsætning til (de danske) nazisters nationalistiske ideologi og nationalromantiske optagethed - nemlig som (udenlandsk) besættelsesmagt.

At besættelsesmagten og de danske nazister i løbet af besættelsen ikke kunne "finde ud af det sammen" må også forstås ud fra det forhold, at det centrale element i nazistisk ideologi er stræben efter magt snarere end selve realiseringen af "det tredje riges samfundsorden". De danske nazister ønskede magt, men deres ønsker i denne retning var ikke sammenfaldende med de tyske interesser. Besættelsesmagtens udenrigspolitiske, økonomiske og militærbesparelsemæssige interesser talte tilstrækkeligt overbevisende imod en helhjertet støtte til de danske nazisters planer, og tanken om en dansk nazistisk regering blev ikke målet for besættelsesmagten, men snarere et pressionsmiddel i magtkampene om samarbejdspolitikken. Heller ikke SS' mere langsigtede nazificeringsplaner havde perspektivet en selvstændig dansk nazisme, men derimod snarere en ikke blot militær og økonomisk tysk overmagt, men også en ideologisk.

Nazismens forbandelse er, at den kun kan eksistere gennem fjendebilleder og krig; en forbandelse, der i uhyrlig grad har sat sig spor i historien, men en forbandelse, der også rammer nazismen selv.

³⁰ Djursaa, bind 1, s. 35.

LITTERATUR:

"Besættelsestidens fakta - Dokumentarisk håndbog med henblik paa lovene af 1945 om landsskadelig virksomhed", 1. bind, 2. del, København, 1945.

- Djursaa, Malene: "DNSAP I+II"
København, 1981.
- Eigaard, Søren: "Frø af ugræs ..."
Odense, 1981.
- Koch, Karsten et.al.: "Hagekorset i Norden"
København, 1983.
- Lammers, K.-C.: "Fascination og forbrydelse"
København, 1992.
- Lauridsen, J.T.: "Nu gjalder luren - fortiden i DNSAP's tjeneste"
i "Fund og Forskning" nr. 32, København, 1993.
- Poulsen, Henning: "Besættelsesmagten og de danske nazister"
København, 1970.
- Vang Hansen, Jesper: "Højreekstremister i Danmark 1922 - 1945"
Odense, 1982.
- Ravn, Ole: "Dansk nationalsocialistisk litteratur 1930 - 1945"
København, 1979.
- Stachura, P.D.: "Nazi Youth in the Weimar Republic"
Santa Barbara, 1975.
- Quaade, A. & Ravn, O.: "Højre om!"
København, 1979.

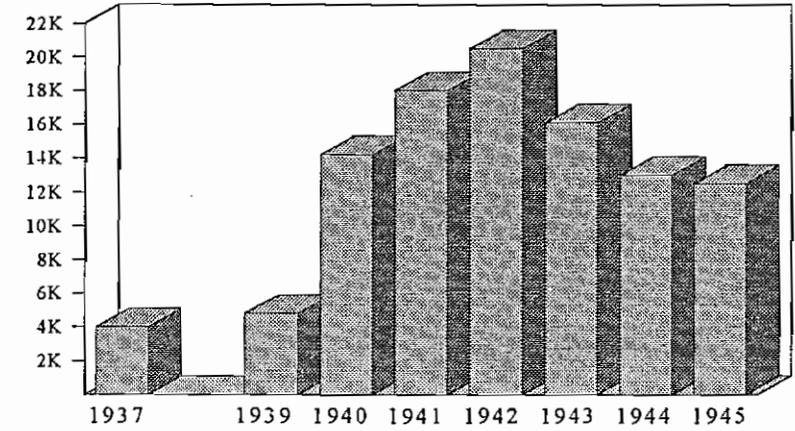
Skitse til oversigt over nazistiske grupperinger udenom DNSAP 1930 - 1945.

(Udarbejdet på grundlag af "Besættelsestidens fakta", s. 521-602 og Vang Hansen.)

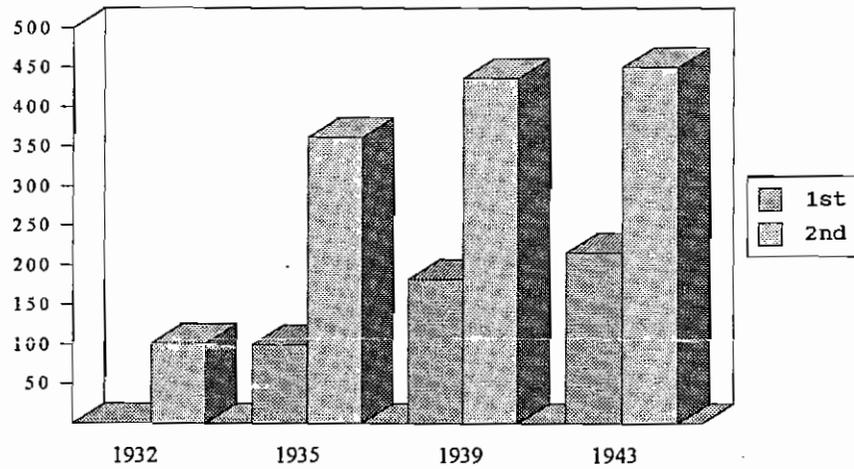
- Arbejdsfællesskabet. Stiftet -42. Juli -42 sammensluttet med Den Danske Front og Den Nationale Blok til Den Nationale Aktion.
- Danmark for Folket. Stiftet feb. -40.
- Dansk Antijødisk Liga. (D.s.s. Dansk Liga til fremme af Racebevidstheden.)
- Dansk anti-kommunisme. Stiftet aug. -41. Tilsluttes Schalburg-korpset i okt. -43.
- Det Danske Arbejder og Bondeparti. Stiftet primo -42. Splittes i efteråret -42 og indlemmes i hhv. Den Nationale Aktion og Danske Folkeparti.
- Den Danske Fagstat. Stiftet forår -40.
- Den Danske Front. Udbrydergruppe af DNSAP i feb. -41. Organiserede en ungdomsafdeling kaldet Frontgarden med undergrupperne National Ungdom og Den danske Kvindefront. Deltager fra juli -42 i Den Nationale Aktion.
- Dansk Enhedsparti. D.s.s. Enhedspartiet.
- Dansk Folkefællesskab. Stiftet maj -36. Tilsluttet Den National Blok i okt. -40.
- Dansk Folkeparti. Stiftet marts -41 som sammenslutning af Dansk Socialistisk Parti, Det Nationale Genrejsningsparti og Nationalt Samvirke - Fagstatbevægelsen.
- Dansk Folkerejsning. Stiftet juli -40, og hurtigt tilsluttet Det Nationale Genrejsningsparti.
- Dansk Folkeværn. Stiftet i april -43 i tilknytning til Schalburg-korpset. Indgik i Dansk National Samling i aug. -43 (Tillige navnet på en mindre organisation stiftet marts -39).
- Dansk Kampfront. Stiftet senest aug. -42 i et forsøg på at samle den nazistiske fløj udenom DNSAP.
- Dansk Liga til fremme af Racebevidstheden/Dansk Antijødisk Liga. Stiftet okt. -41 i tilknytning til National Socialistisk Arbejder Parti.
- Dansk National Samling. Stiftet aug. -44, bl.a. af udbrydere fra DNSAP. Indlemmet i DNSAP i marts -45.
- Dansk (el. Danmarks) National-Socialistisk Parti. Her er vel sagtens tale om to partidannelser. Iflg. "Besættelsestidens fakta" blev DNSP stiftet af C. Borg v. årsskiftet -30/-31, og eksisterede ved besættelsen. Iflg. Vang Hansen blev DNSP stiftet -32 af P. Sommer og opløst i efteråret -33, hvor medlemmerne gik over i DNSAP og Dansk Socialistisk Parti.

- **Dansk Nordisk Front.** Stiftet -40 af udbrydere af DNSAP. Tilsluttet **Den Nationale Blok** i okt. -40.
- **Dansk Samlings- og Korporationsparti.** Partidannelse i okt. 36 med udgangspunkt i F.A.T. Sammensluttet med **Den Danske Front** maj -41 til juli -41.
- **Dansk Socialistisk Parti.** Det tidligere National-Socialistisk Arbejder Parti (med Wilfred Petersen som fører) tog dette navn i slutningen af -34. DSP organiserede ungdomskorps (**Nordisk Ungdom**) og en række halvmilitære korps (bl.a. **Nordisk Aktion - Nordiske Legioner**). Sluttedes i marts -41 sammen med **Det Nationale Genrejsningsparti** og **Nationalt Samvirke - Fagstatbevægelsen** under navnet **Dansk Folkeparti**.
- **Enhedspartiet/Dansk Enhedsparti.** Stiftet jan. -41. Enhedspartiet splittet i marts -41, hvor størstedelen stifter **Dansk Enhedsparti**. De tilbageblevne i Enhedspartiet (angiveligt 4 medlemmer) tilsluttede sig DNSAP i maj -41. **Dansk Enhedsparti** deltager fra maj -42 i **Den Nationale Aktion**.
- **Fagstat-klubben.** Dannet i maj -41 af en udbrydergruppe fra **Dansk Folkeparti**. Opløstes sidst i -41.
- **F.A.T.** Stiftet juli -26 for fremme af den korporativistiske tanke.
- **Foreningen til fremme af National Bevidsthed.** Dss. **Nordisk Kulturfront**.
- **Det Jydske Frikorps.** Stiftet i nov. -38 som "stormtrop". Indlemmet i SA/DNSAP i -39.
- **Den Nationale aktion.** Stiftet maj til juli -42 som sammenslutning af **Arbejdsfællesskabet**, **Den Danske Front**, **Dansk Enhedsparti** og **Den Nationale Blok**. I sep. -42 tilsluttedes **Det Danske Arbejder og Bondeparti**.
- **Den Nationale Blok.** Stiftet april -40. Juni -40 tilsluttedes **Danmark For Folket**. Okt. -40 tilsluttedes **Dansk Folkefællesskab** og **Dansk-Nordisk Front**. Nov. -40 tilsluttedes **Den Nationale Fagstat**. Fra sept. -41 samarbejde med **Den danske Front**.
- **Den Nationale Fagstat.** Arbejdede for korporativismen. Tilsluttedes i nov. -40 **Den Nationale Blok**.
- **Det Nationale Genrejsningsparti.** Stiftet juli -40, og fik straks tilslutning fra **Dansk Folkerejsning**. Sluttedes marts -41 sammen med **Dansk Socialistisk Parti** og **Nationalt Samvirke - Fagstatbevægelsen** under navnet **Dansk Folkeparti**.
- **Den Nationale Liga.** Stiftet juni -38. tilsluttet **Schalburg-korpset** okt. -43.
- **National Socialistisk Arbejder Parti.** Stiftet i okt. -35. Fra feb. -41 samarbejde med DNSAP.
- **National Socialistisk Parti.** Stiftet v. udbrydere fra DNSAP bl.a. Wilfred Petersen nov. -32. I slutningen af -34 ændres navnet til **Dansk Socialistisk Parti**.
- **National Studenter Aktion.** Stiftet mar. -38. Tilknyttet DNSAPs **Stndenter Fraktion**.

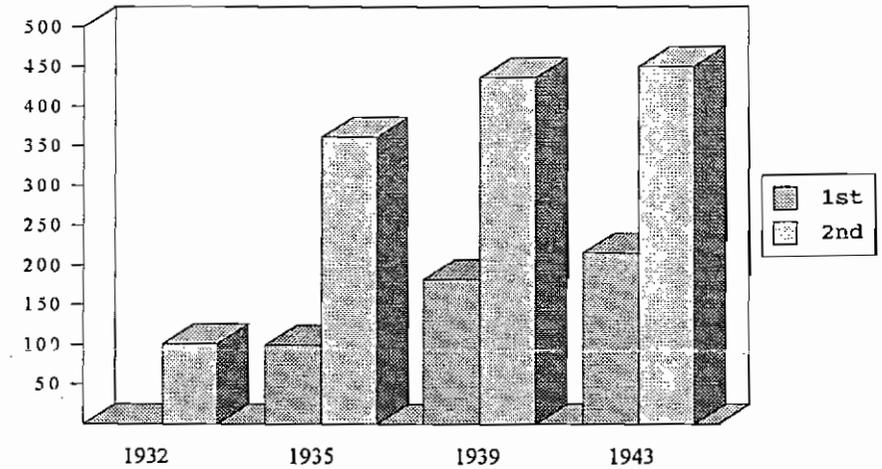
- **Nationalt Arbejder Parti.** Stiftet okt. -38. Fusionerer maj -41 til **Dansk Folkeparti**.
- **Nationalt Folkeparti.** Stiftet marts -43.
- **Nationalt Samvirke.** Stiftet -38. Nov. -40 sammensluttet med **Den Danske Fagstatsbevægelse** til **Nationalt Samvirke - Fagstatbevægelsen**.
- **Nordisk Kulturfront.** Dss. Foreningen til fremme af National Bevidsthed. Stiftet juli -37. Afholdt foredrag etc. i tæt tilknytning til DNSAP.
- **Det Nye Danmark.** Brød i juni -43 ud af DNSAP.
- **Nordisk Front.** Stiftet marts -38 af udbrydere fra **Dansk Socialistisk Parti**.
- **Stelsig-Bevægelsen/Teknisk Opbygnings Tjeneste.** Stiftet i efteråret -44 som forsøg på at samle nazistiske fraktioner omkring Frants Stelsig som fører.

Figur 1: Anslået medlemstal i DNSAP 1937-1945 angivet i tusinder.
(Efter Djursaa, bind II, s. 20)

Figur 2: DNSAP's valgresultater: landsresultat ("1st") og resultat i Sønderjylland ("2nd") angivet i %.
(Efter Djursaa, bind II, s. 12 og 59)

Figur 2: DNSAP's valgresultater: landsresultat ("1st") og resultat i Sønderjylland ("2nd") angivet i %.
(Efter Djursaa, bind II, s. 12 og 59)

De psykiske følger af isolationsfængsling

**En større skriftlig opgave af
Jens Christian Elle
Nørrevold HF 1993
Vejleder: Ove C. Pedersen**

Indholdsfortegnelse

- Side 3. Forord.
- Side 4. Indledning.
- Side 5. Eksperimenter med isolation.
Danske forhold.
Officiel begrundelse for isolation.
Isolationsforhold.
- Side 6. Det akutte isolationssyndrom.
Det kroniske isolationssyndrom.
- Side 7. Ud af isolationen.
Fængslets samfundsmæssige funktion.
- Side 8. Samfundsteoretisk ståsted.
- Side 9. Ekskurs til psykoanalysen.
Magt og Kooperation.
- Side 10. Mulighedsforhold.
Virksomhedsteori og angst.
- Side 11. De specifikt menneskelige behov.
Subjektvidenskabeligt standpunkt.
- Side 12. Personlighed og betingelser.
Et analytisk problem.
- Side 13. Isolationsfængsling set i retspolitisk lys.
- Side 15. Diskussion af isolation.
Konklusion.
- Side 16. Alternativer til isolation.
Et perspektiv.
- Side 17. Kildefortegnelse.
- Side 18. Bilag.

Forord.

For et par år siden aftjente jeg min værnepligt i den kriminalpolitiske forening KRIM i København. Jeg har siden barnsben følt at det måtte være forfærdeligt at „sidde inde“ og tænkte derfor, at det måtte være på rette plads at give en hånd med i en forening, der som sit formål har at hjælpe fangerne i de danske fængsler. Under mit ophold i foreningen var der specielt et område, der fangede min interesse.

Man havde lige opført de berygtede superceller, hvor indsatte, der havde forsøgt at rømme „med personfarlige midler“ skulle anbringes. I diskussionen i KRIM om disse nye topsikrede celler blev jeg langsomt indført i nogle mere generelle aspekter vedrørende isolationsanbringelse.

Fra mundtlige overleveringer, blade, bøger og artikler fik jeg - syntes jeg selv - efterhånden et ganske godt indblik i forholdene for isolerede, men der var nogle dunkle pletter i denne viden, og det var spørgsmålet om hvad det psykologisk set er, der sker med mennesker, som er isolationanbragt.

Der findes mængder af materiale omhandlende de symptomer, der kommer til udtryk hos den isolerede, men endnu er jeg ikke stødt på noget, der, fra den berørtes standpunkt, har kunnet begribe de bag symptomerne liggende psykologiske sammenhænge, så at sige, set indefra. Der er denne søgen efter at begribe disse sammenhænge, der har været den egentlige motivationsgrund for at skrive denne opgave, med det formål at kunne give de berørte redskaber i hænderne til bedre at kunne modstå isolationens følger.

Jeg har derfor søgt i forskellige psykologiske teorier for at finde en sådan begribelse, men stået med den oplevelse at det meste psykologiske teori om emnet er karakteriseret ved udelukkende at betragte genstanden udefra. Så at sige teori om „de andre“. Endelig har jeg så fundet frem til det, der ligner en mulig begribelse, og det er indenfor den særlige subjektvidenskab, som er blevet udviklet indenfor marxismen: den kritiske psykologi. Denne teori er dog ekstremt omfattende og svært tilgængelig, bl.a. fordi det meste litteratur kun findes på tysk. Det har således været et problem for mig, hvordan jeg skulle fremstille teorien. Den løsning, der er kommet herpå, er at fremstille de, for mig at se, mest relevante antagelser herindenfor på nærmest kaleidoskopisk form. Herved går nogle af de videnskabelige begrundelser for de fremkomne begreber og kategorier tabt, men grundet den begrænsede plads jeg har til rådighed, har jeg valgt at prioritere således. Jeg er så også, som følge af mit formål om at finde en teori fra de berørtes standpunkt, løbet ind i en ganske utilsigtet problemstilling, nemlig problemet om at transformere eller om man vil reinterpretere den tilgængelige empiri - som jo bygger på bestemte teoretiske antagelser - således at den kan gøres til genstand for en nærmere analyse på kritisk psykologisk grundlag.

Indledning

Et historisk tilbageblik.

„Damiens var den 2. marts 1757 blevet dømt til at aflægge offentlig tilståelse foran hovedindgangen til *Eglise de Paris*, hvortil han skulle bringes i en kærre bare iført en skjorte, mens han holder et eet kilo tungt brændende vokslys. Siden skulle han i den nævnte kærre ved *Place de Greve* på et skafot, knibes med glødende tænger på brystet, armene, lårene og læggenes kødfulde dele. Mens hans højre holder den selvsamme kniv, hvormed han begik det nævnte kongemord, skal han brændes i hånden med svovllild, og på de steder hvor han er blevet knebet, skal der kastes smeltet bly, kogende olie, brændende harpiks, smmensmeltet voks og svovl, og derefter skal fire heste trække og slide hans lemmer løse, kroppen brændes til aske og asken spredes for vinden“ (Foucault 77, p. 9).

Tilbage til nutiden.

„Sidder i cellen hele dagen. Kan ikke tåle gårdtur i cellegård, da han slet ikke kan kontrollere sin angst. Han taber sig. Appetitløshed. Ryster på hænderne. Bange for sig selv: frygter at han i trance skal skære sig eller hænge sig. Vil det ikke, men er bange for, at han i et anfald ubevidst begår selvmord mod sin vilje. Griber fat om ens hænder og holder dem fast. Taler og taler uafbrudt i en hel time. Er til sidst total nedbrudt fysisk og psykisk. Det føles som en forbrydelse at forlade ham. Han kan slet ikke klare at være alene. Alle ved det - men er magtesløse. Der er tyve andre på listen“ (Mand 50 år / Haarby 1979).

Usynliggørelse af straf.

Over 300 år er der imellem disse to beretninger og en hel del må siges, at have ændret sig i måden at straffe folk på. Straffeakten er ikke længere den korporlige offentlighedsakt på byens torv. Såvel straffen som fængslet har undergået en usynliggørelsesproces, der har fjernet dem fra vores hverdag. Straffen - frihedsstraffen som det hedder i dagens Danmark - er ikke længere forbundet med aftrukne lemmer og afrevne negle, men derimod med frøvelse af tid, som afsones fjernet fra den dømtes normale sociale sammenhæng.

Human udvikling?

Er måden at straffe lovovertrædelser på blevet mindre grusom? Man kan forstå hvilke smertor, der må have været forbundet med den førstnævnte henrettelse, men hvad er det, der sker med mennesker, der er isolerede. Hvad er det, der i den grad får disse mennesker til at gå i opløsning, som ovenfor beskrevet? Det er dette der er genstanden for denne opgave.

Ekspirerter med Isolation.

I 1950'erne foranstaltedes en lang række eksperimentelpsykologiske forsøg med det formål at undersøge de psykologiske, intellektuelle, somatiske, neurologiske og sociale følger af sensorisk deprivering .

Deltagerne i forsøgene var der enten tale om en fuldstændig udelukkelse af sansemæssig og social stimulering, eller en meget betydelig reduktion heraf. (R.S. 1988, p. 71)

Den ekstreme monoton de var underkastet resulterede efter få timer i kraftige hallucinationer, depersonalisations-oplevelser, følelser af at identiteten var ved at gå i opløsning m.v.

Man kunne ud fra disse forsøg konkludere, at behovet for en normal stimulation fra variationsrige omgivelser er fundamentalt. Ligesom barnet har brug for en varieret stimulering for at udvikle sig intellektuelt, socialt og følelsesmæssigt ja så bevidnede disse forsøg - med lektor i psykologi, Ida Kochs ord:

„at den voksnes personlighedsmæssige og intellektuelle helbredstilstand og funktionsniveau afhænger af adæquat sansemæssig og social stimulering og kontakt. Stadig kontakt med en struktureret virkelighed er en nødvendighed for de intellektuelle funktioner“ (RS p.71)

Danske forhold

Nu kan man ikke direkte sammenligne denne ekstreme isolation, der er blevet brugt i disse forsøg og så forholdene i en dansk isolationscelle. Selv totaliserede danske varetægtsfanger er ikke anbragt i lyddøde rum med konstant belysning, som det var tilfælde under de førnævnte forsøg og stadig er i enkelte tyske fængselsafdelinger (Pauli Jensen '78). Men mens forsøgspersonerne var frivillige de havde en „panikknap“, er en varetægtsfange ikke isoleret af frivillighed og ofte er vedkommende angst, usikker og forvirret over for denne pludselige nye situation.

Men isolationssyndromerne viser sig at være de samme, bare med den forskel at processen under de eksperimentelpsykologiske forsøg forløber hurtigere. Inden vi skal se på hvilke forhold man i Danmark bliver isoleret under, må vi lige se på motivgrundene for at anvendelse af isolation (over for varetægtsfanger)

Officiel begrundelse for isolation

Fra officiel side begrundes isolering af varetægtsfanger i 99% af tilfældene (note) med faren for kollusion, dvs. faren for at mistænkte har til hestigt at modarbejde efterforskningen ved for eksempel at fjerne spor, true vidner m.m. I henhold til § 770 a. er det en retlig vurdering om der skal isoleres (se bilag 1.), men det sker efter begæring fra politiet, og efterkommes stort set altid. Når der er blevet begæret isolation overflyttes man til varetægtsfængslets isolationsafdeling hvor man anbringes i en celle.

Isolationsforhold

En isolationscelle måler normalt 6-8 m². Inventaret består af en fastspændt jernbriks, bord, stol, klædeskab, reol, vaskekumme med koldt vand og en centralradio med P1 og P3. Derudover er der et 1 1/2 gange 1 1/2 meter stort vindue, der normalt er placeret i en højde, at

man for at se ud enten skal hedde lange-Lars eller have gennemgået et akrobatisk grundkursus. Vinduet er ofte mathvidt, hvorved det indfaldne lys bliver ensartet uagtet lysstyrken udenfor. Cellen er ikke lydisoleret, men lydstimulien er yderst monoton og begrænser sig til rungende råb, smækkende døre og raslen med nøgler.

I dette rum opholder den isolerede sig 23 timer i døgnet. I den resterende tid er der mulighed at komme ud i strålegården, der er en ca.6 m lang indretning, omgivet af høje mure og overspændt med trådnæt, så man ikke fristes til at flyve sin vej.

Der er normalt mulighed for at få besøg af pårørende 2 gange 1/2 time om ugen, hvilket i så fald ville være overvåget af politiet og forbundet med strenge restriktioner. Man må f.eks. ikke røre ved hinanden.

Man kan få tilbudt cellearbejde, hvilket er rent montagearbejde. Dette „arbejde“ kan bestå i at samle klemmer, sætte ravplugs i rammer, og har i arbejdsmiljøundersøgelser vist sig i sig selv at kunne fremkalde psykiske og psyko-somatiske stress-reaktioner. (R.S. 1988, p. 73)

Foto: Kim

Strålegården.
Her kan den
isolerede så nyde
den friske luft og
få strukket benene.

Det akutte Isolationssyndrom.

Allerede efter et par dages ophold i isolation indtræder de første symptomer, så som koncentrationsproblemer, kompromiteret tidsfornemmelse, „tankemylder“, angstanfald, søvnproblemer og mareridt.

De akutte symptomer er dog af en sådan beskaffenhed, at de normalt forsvinder langsomt igen ved isolationens ophør.

„Når man f.eks. tog en bog, så startede man og så pludselig slap tankerne væk, og man kom tilbage til den virkelighed, at man er isoleret i et tomt lille værelse, og så igen kom nye tanker. Og så efter et stykke tid sagde man til sig selv at man nu skulle man fortsætte, så glider tankerne igen. Og så til sidst så op giver man og smider bogen væk“ (Haarby, 79, p.32)

Det kroniske Isolationssyndrom.

Som tiden går intensiveres de ovennævnte symptomer. Hallucinationer og synsforstyrrelse er ikke ualmindelige. Man kan få talevanskeligheder og sproglige forståelsesproblemer. Mange fortæller om stor træthed - og dette med en hvis undren - da de jo rent faktisk ikke bestiller noget. Følelser af at blive sindsyg, hovedet er ved at eksploderer, man er parat til hvad

som helst for at komme ud. Selvmord er hyppige. Andre falder hen i dyb apati og menneskeskyhed og har helt opgivet at gøre noget - de resignerer.

Symptomerne er blevet kroniske og forsvinder ikke ved ophør af isolation og mange må leve med disse kroniske lidelser i resten af deres liv. (Haarby 79, p. 18)

Ud af isolationen.

Før eller senere bliver den isolerede bragt ud af isolationen enten til videre afsoning i fælleskab med andre indsatte eller ved løsladelse. Nu er det igen i princippet muligt at indgå i mellemmenneskelige sammenhænge, men mange oplever det som et chok igen at være ude blandt andre mennesker og overvældes ofte af stor usikkerhed, skyhed og angst. Disse symptomer forsvinder dog ofte gradvist, men mange dør med det kroniske isolationssyndroms langtidsvirkninger.

Maria (Haarby, '79. p. 27) oplevede sin tilbagevending til samfundet således:

„Endnu den dag i dag kan jeg live rystet meget over de voldsomme tanker, som jeg dengang opbyggede mod det øvrige samfund, og som jeg en gang imellem kan blive overvældet af den dag i dag, når jeg ligesom har, når jeg samtidig stadigvæk kan komme i tvivl om, om jeg er i stand til at leve en normal tilværelse i den verden jeg har så inderligt svært ved at falde til ro i. Jeg har stadigvæk en følelse af, at jeg nærmest går rundt som en turist og er tilskuer til det hele“

I slutningen af juli måned 1979 blev Maria pøveløsladt, efter hun havde siddet i fængsel i 1 1/2 år, hvoraf de første 9 måneder var i isolation. Ca. 3 uger senere blev hun fundet død på Vesterbro i København. Maria blev 19 år. (Haarby, 1979 p. 26)

Fængslets samfundsmæssige funktion.

I den klassiske straffeteori har argumenterne for anvendelse af frihedberøvelse som straf traditionelt faldet i to hovedgrupper: Dels skal de ses som et samfundsforsvar, der skal beskytte samfundet mod kriminalitet, hvilket så igen deles ind i to undergrupper. 1) Den individuelpræventive, der igennem afskrækkelse og udskadeliggørelse skal forbedre (rehabiliterer) den indsatte og derved hindre, at vedkommende begår ny kriminalitet og 2) den almenpræventive, der skal have en afskrækkende og moraldannede virkning over for de øvrige samfundsmedlemmer.

Og så er der fængsel som gengældelse., udfra princippet „Man høster som man sår“ En konsekvent gengældelsesteori giver både svar på, hvilke handlinger der bør være strafbare og på, hvor stor strafen bør være, for at en retfærdig gengældelse kan ske fyldst. (Mathiesen 88, p. 55)

Disse paradigmer synes uantastelige i vor „offentlige mening“, men ikke desto mindre holder de ifølge Mathiesen ikke længere. Fængslet har skiftet funktionsområde. Man deler disse områder op i følgende funktioner.

1) *Renovationsfunktionen.* I vort samfund er „produktivitet“ i betydelig og stigende grad forbundet med indsats i arbejdslivet. Samtidig skaber vores samfundsform i stigende grad grupper, der er „uproduktive“ set i relation til dette kriterium. En samfundsform, som gør det,

må skille sig af med sine „uproduktive“ elementer, dels fordi deres tilstedeværelse skaber ineffektivitet i produktionssystemet og fordi de brutalt minder os om at vores produktive system trods alt ikke er så vellykket“ (Mathiesen 88, p.185) Det er i denne sammenhæng, at anstaltløsningen har fundet sin anvendelighed.

2) *Afmægtighedsfunktionen*. Ikke nok med at de „uproduktive“ er skaffet af veje, de skal også bringes til tavshed - i en afmagtssituation, hvor protester og indsigelser bliver kvalt. Også til dette formål er vore anstalter eminente.

3) *Den afledende funktion*. Et par drenge overmaler et S-tog med graffiti og idømmes fængselsstraf. En direktør idømmes 20.000 kr i bøde for at lede store mængder fenol i havet. Det er tydeligt hvis handlinger, der er farligst for samfundet, men dette fremgår ikke af strafudmålingen. Opmærksomheden henledes på de små forbrydere, mens de store går fri.

4) *Den symbolske funktion*. Ved at stigmatisere de der anbringes i fængsel som sorte fremstår vi andre uden for som hvide, men på vej ud af fængslet afstigmatiseres vedkommende ikke. Det er som om samfundet holder en gruppe fanger ved lige for at belyse sin egen fortræffelighed. (Mathiessen, 88, p.186)

Jeg skal i dette afsnit kort gøre rede for mit samfundsteoretiske ståsted og herunder berøre dyr-menneske overgangsfeltet og dannelsen af menneskets samfundsmæssige natur, så det vil være muligt for en læser at vurdere de præmisser, der ligger til grund for den senere analyse. Derefter vil følge et afsnit på kategorielt niveau om virksomhedsbegrebet, som teoretisk tilgang til menneske-verden udvekslingsprocesserne. I samme forbindelse skal jeg søge at udfolde mit syn på menneskelige udviklingsprocesser igennem begrebet om samfundsmæssiggørelse. Endelig skal jeg i en slags opsamling sætte det foregående i forhold til individualudviklingen med begrebet om handleevne og her med særlig focus på karakteren af de intersubjektive relationer.

Samfundsteoretisk ståsted

Centralt for mit samfundsteoretiske ståsted er, at jeg klart skelner mellem et overindividuel historisk niveau - det sociologiske - og et individual historisk niveau - det psykologiske. Fængselsvæsenet, lovgrundlaget herfor, den historiske udvikling herindenfor, samt de tilhørende ideologier må således begræbes med sociologiske teorier.

Hvorimod de personlige konsekvenser og perspektiver for de samfundsmedlemmer, der kommer i berøring med fængselsvæsenet primært må begræbes med psykologiske teorier. Men en sådan psykologisk teori må indeholde selve sammenhængen mellem person og kontekst, og formidlingen herimellem er hermed socialpsykologien.

Jeg forstår den nuværende samfundshistorie som særlig form for undertrykt og udbyttet menneskelig historie: en udbyttnings- og undertrykkelsesproces, der finder sted gennem eksistensen af stat og kapital på den sociologiske side af samfundshistorien, og som blindt reproduceres gennem besiddelsesbegæret - sansen for at have, også kaldet privatejendomsbegæret - på den psykologiske side. Jeg går hermed ud fra at samfundshistorien oprindeligt er blevet udviklet uden at der samtidig er blevet konstitueret 'magter' over den -

dvs historiske logikker, der virker hen over hovedet på menneskene og som stiller disse mennesker i et særligt uforeneligt modsigelsesforhold til hinanden - men samtidig siger jeg hermed så også, at disse 'magter' er et særligt produkt af noget, der er gået galt indenfor selve samfundshistorien, og at det er dette, vi alle lider under, og som forhindrer betingelserne for et menneskeværdigt liv, når nu man har et liv!

Dette kan som sådan være en ren moralsk problemstilling, men det kan gøres gældende, at det ikke er muligt at se og begribe overgangen fra naturhistorie, fra abesamfund til menneskelig samfundsmæssighed - dannelsen af menneskets samfundsmæssige natur - hvis der samtidig skulle være en tvang i samfundshistorien på forhånd, for hvor skulle denne tvang komme fra, om ikke fra specifikt menneskelige produkter selv. Omvendt kan man så sige at subjektigt - menneskeværdige - samfundsbetingelser i løbet af samfundets udviklingshistorie er faldet menneskeheden af hænde.

Ekskurs til psykoanalysen.

Som et kuriosum skal jeg lige hér foretage en lille afstikker til det psykoanalytiske menneskesyn og teori om menneskelig udvikling: samfundet antages at være socialiseringsagent overfor den enkelte, som skal lære at undertvinge egne medfølte og naturlige sociale driftsimpulser for at kunne fungere som socialt væsen i samfundet. Det interessante er så spørgsmålet om hvor dette samfund i første omgang egentlig er kommet fra! Det kan nemlig ud fra det psykoanalytiske menneskesyn logisk udelukkes at være kommet i og med menneskene selv, hvis natur jo antages at være af ikke-social art og som derfor skal have det sociale implementeret i sig ude fra af samfundet. Samfundet må altså være indstiftet af nogen eller noget udenfor samfundshistorien. Dette er ren metafysik og må afvises som ahistorisk og kan endvidere bestemmes som teoretisk fordobling af overfladeforhold. (note) Ekskurs slut.

Magt og Kooperation

Heroverfor er min egen samfundsforståelse historisk, og kan findes videnskabeligt begrundet hos Marx. Centralt heri står den specifikt menneskelige virksomhedsform, arbejdet, som kooperativ produktion af livsformødenheder gennem redskabsmæssig bearbejdning af brugsgenstande ud fra livspraktiske interesser i langsiget foregribende omsorg for fælles eksistenssikring. Selve den samfundsmæssige struktur er arbejdsdelt, men dette er som sådan ikke problematisk, selvom den binder mennesker til at varetage specialfunktioner, men det er derimod den tvungne arbejdsdeling, der sætter sig igennem, når den kooperative kontrol over de fælles forhold er blevet tilranet af 'ursurpater' (Marx)(note), hvis interesser ikke er det samfundsmæssige liv, men deres egen private eksistens på andres bekostning. Idag sat igennem ud fra værdigørings-imperativet. Samlende ser jeg altså udbyttnings- og undertrykkelsesforhold som fremmede forhold for samfundshistorie og som væsentligst bestående af: stat, kapital og privatejendomsbegæret.

Mulighedsforhold

Som tidligere nævnt står individet i et formidlingsforhold til sine samfundsmæssige livsforhold, der er at opfatte som historisk bestemte objektive livsbetingelser. Selve formidlingsforholdet er at se gennem to niveauer, hvor det første, der er de samfundsmæssige betydnings-handlesammenhænge samt tankeformer, er tættest på den sociologiske side, medens det andet formidlingsniveau, de subjektive handlegrunde, er tættest på den psykologiske side. De objektive livsbetingelser er af sagslig-social art og er repræsenteret gennem betydningsammenhænge, hvilke fra individets standpunkt fremstiller sig som handlemuligheder, der som præmisser begrundes sig som individets subjektive handlegrunde. Individet er dog ikke umiddelbart henvist hertil, men står tværtimod i et mulighedsforhold hertil: det kan vælge at realisere de givne handlemuligheder, men det kan også undslå sig dette.

Men i og med at den nuværende samfundshistorie er underlagt bestemte magtforhold, kan enkelte samfundsmedlemmer bringes i en sådan afmagtssituation, at enhver handlemulighed er fremmedbestemt i en sådan grad, at det eneste alternativ til at svigte sig selv ved underkastelse er at måtte se sig selv gå i psykisk opløsning. En sådan afmagtssituation er isolationsanbringelsen.

For nærmere at begrunde ovenstående postulat om at isolation medfører psykisk opløsning - en fortløbende nedbrydning af den berørtes personlighed, sociale færdigheder og kropslige vegetative processer - må vi gribe til en nærmere bestemmelse af det specifikt menneskelige. Dette skal vi gøre med udgangspunkt i Marx' begreb om den 'sanselige menneskelige virksomhed', som dette er udviklet af Leontjev.

Virksomhedsteori og angst

Leontjev rekonstruerer det psykisk udvikling op igennem fylogenesen ud fra grundbegrebet: virksomhed. Virksomheden - den spontane aktivitet - der er kendetegnet for alt levende. Med udgangspunkt i Lenin's tese om 'verdens materielle enhed' begriber Leontjev således de psykiske processers historiske opståen og udvikling ud fra subjektets (organismens) forbundethed med de ydre materielle betingelser i dets virksomhed mod et objekt. Det centrale er, at det er den ydre (eksterne) virksomhed og dens udvikling historisk, der er drivkraften for den indre (interne) virksomheds - de psykiske processers - udvikling. Det samme forhold gør sig gældende for individualgenesen, hvor det grundlæggende er at subjektets virksomhed i forhold til sin sociale omverden danner grundlag for udviklingen af den indre psykiske virksomhed. Disse to poler i virksomheden står til stadighed i et gensidigt vekselvirkningsforhold til hinanden, således at hvis individet ved isolation fratages muligheden for at indgå som virksom i sociale sammenhænge, så vil de psykiske funktioner miste deres nødvendige referencegrund, og dermed, så at sige, være overladt til sig selv som et selvrefererende lukket system. De psykiske funktioner - bevidsthedenprocesserne - selvstændiggøres - afkobles - hvorved det ikke længere er muligt fra individets standpunkt, at mene, tænke eller føle noget meningsfyldt eller begrundet om verden udenom sig og dermed heller ikke om sig selv. Angsten er, så at sige, det specifikt menneskelige 'svar' på en

sådan udleverethed. Virksomheden kan bestemmes som den proces, der indeholder både det subjektive og det objektive: „livsprocessens grundlæggende enhed“ (Leontjev, „Problemer i det psykisk udvikling“, bd.1, s.107 mf. Rhodos, 1977), og må ses som det psykisk drivkraft og væsenskendetegn overhovedet.

De specifikt menneskelige behov

De højtudviklede psykiske former med deres specifikke indre strukturer og funktionsmåder, må endvidere beskrives som historisk opståede ud fra tidligere psykiske former igennem kvantitetens omslag i kvalitet, hvorved de forskellige former for dyrisk psyke udgør den menneskelige psykes forformer. Disse tidligere psykiske former er på hegelisk vis op-hævet i den menneskelige psyke og i den forstand indeholdt heri. Det er vigtigt at holde sig for øje, at de højere psykiske former og funktionsmåder er specifik for dem, og ikke blot mere komplekse udgaver af de lavere. De er væsensforskellige. På denne baggrund er de menneskelige behov også kvalitativt forskellige fra andre levende væseners. Udover de sanseligt-vitale behov som, så at sige, hører til livsopretholdelsen, men som selvfølgelig er samfundsmæssigt formidlet som alt ved den menneskelige eksistens er det, så har de menneskelige subjekter også de produktive behov. De produktive behov er den af subjektet oplevede nødvendighed for at udvide betingelsesrædigheden, kontrollen over egne samfundsmæssigt relevante livsbetingelser. Da det netop er samfundsmæssigt relevante livsbetingelser kan rædigheden over dem kun tilvejebringes i fællesskab med andre. Alment om de produktive behov er, at de hører til livsudfoldelsen, så at sige, griber det specifikt menneskelige kendetegn, der omhandler at mennesket i modsætning til alle andre levende væsener selv skaber sine livsbetingelser ved aktivt indgribende naturforændrende og genstandsrettet virksomhed. Fra det enkelte subjekts standpunkt stiller de produktive behov sig som det nødvendige - det tvingende behov for - at overvinde den individuelle udleverethed til betingelserne, som er den realitet, ethvert individ møder når det træder ind i verden. De produktive behov udgør således drivkraften i samfundsmæssiggørelsesprocessen som den enkeltes motivation for udvikling af personlig handleevne.

Subjektvidenskabeligt standpunkt

Samlet kan vi sige at det altid er det menneskelige væsens samfundsmæssige natur, som må danne sigtelinie, tyngdepunkt og referencegrund for studiet af et hvilket som helst område eller niveau i den menneskelige psyke. Altså må man ved studiet af den menneskelige psyke og dermed også af den menneskelige personlighed begribe både organismeriske, individuelle og samfundsmæssige momenter, som indgående i en enhed, men derimod ikke på samme væsentlighedsniveau. De er alle momenter af samme genstand, men på forskellige niveauer og med forskellig grad af specificering og konkretisering i forhold til den totale menneskelige psyke. De organismeriske momenter omfattes af de sanseligt-vitale behov som på menneskeligt niveau er uspecifikke. Når vi senere skal analysere en konkret case mhp begriber den psykiske konsekvenser af isolationsaspekterne social- og sensorisk deprivation, og dette vel at mærke fra subjektets standpunkt, er det altså de subjektive betydnings- og begrundelsessammenhænge samt de på dette grundlag af subjektet antciperede

handlemuligheder, som skal søges fremanalyseret, både indenfor det fysiske, det intellektuelle, det emotionelle og det sociale område. Hermed antyder vi så også at vi anser denne opdeling for inadækvat, når det handler om at stille sig på den berørtes standpunkt. Hvem har iøvrigt nogensinde hørt om nogen, der delte deres personlige befindende op således. En sådan opdeling er analytisk og bygger på en bestemt måde at begribe det menneskelige subjekt, som efter vores vurdering netop går forbi det menneskelige. I kritisk psykologisk forstand udgør emotionerne „vurderinger af de kognitivt opfattede omverdensforhold med disses subjektive betydning og de individuelle handlemuligheder overfor dem som målestok“ (Holzkamp-Osterkamp 79, p.240).

Personlighed og betingelser

Som følge heraf kan den menneskelige personlighed bestemmes som den historisk højest udviklede psykiske virksomhedsstruktur - det specifikt menneskelige - som vel at mærke i kraft af menneskets samfundsmæssige natur er en samfundsmæssig strukturdannelse. Personlighedsdannelsen og personlighedens virke og egenudvikling er altså i bund og grund et samfundsmæssigt forhold. Dermed hænger dette også uløseligt sammen med beskaffenheden af netop de samfundsmæssige betingelser hvorigennem udviklingen af den menneskelige subjektivitet - den sanselige menneskelige virksomhed - nødvendigvis må foregå i hvert eneste menneskes liv.

Et analytisk problem

Jeg er nu nået til det sted, hvor jeg i følge opgaveformuleringen „på grundlag af psykologiske teorier om social og sensorisk deprivation (skal) analysere konkrete eksempler på isolationsfængsling med særlig vægt på isoleringens psykologiske konsekvenser“, men det er så også hér, at jeg løber ind i det særlige problem, som er nævnt i forordet. Jeg mener endvidere også at kunne lokalisere dette problem til selve formuleringen af opgaven. Det skal her gøres gældende, at det synes som om jeg bliver bedt om, så at sige, at gå ud og finde teorien i virkeligheden. En sådan tilgang til genstanden, kan ikke initiere ny viden om genstanden, men kan alene bekræftige det, man vidste i forvejen. Og det er jo netop ikke mit ærinde. Men hvordan så gå til værks med empirien? Jeg mener i den teoretiske del af opgaven, at have gjort rede for beskaffenheden af det specifikt menneskeliges samfundsmæssige væsen og de heri liggende implikationer for udviklingen af den menneskelige subjektivitet som udvikling af personlig handleevne gennem virksomhed med og i verden. Desuden har jeg gjort rede for den specifikt menneskelige behovsstruktur, den subjektive nødvendighed af aktivt indgribende, omverdensforandrende virksomhed, og hvordan den særlige sammenhæng mellem emotion, kognition og handling er det afgørende redskab for subjektet i samfundsmæssiggørelsesprocessen. Det er på denne baggrund muligt at begribe isolation som uforeneligt med det menneskelige væsen overhovedet. Udtrykt med Marx: „Mennesket eksisterer kun i kraft af med-mennesket“. For det isolerede subjekt fremstiller situationen sig igennem det personlige befindende, som udgør den samlede vurdering af de tankemæssigt opfattede handlemuligheder der indeholdes i situationen. Den nødvendige rådighed over betingelserne er fuldstændigt væk, og samtidigt er den konkrete `fjende` - dvs. det forhold i

omgivelserne som har frataget én denne rådighed - svær at lokalisere som andet end `systemet`, og dette er ikke et psykisk anvendeligt redskab for den berørte, når de fra virkeligheden afkoblede bevidsthedsprocesser skal bringes under kontrol som overvindelse af angsten. Subjektet bliver sin egen oplevede fjende, da det netop er egne tanke- og føleprocesser, som umiddelbart stiller sig i vejen. Heraf også de meget udbredte selvmordstanker og -forsøg, som udtryk for at der ikke findes andre oplevede handlemuligheder for subjektet end denne ekstreme form for selvfjendskab. Når ens egen subjektivitet er blevet til ens egen fjende, så suspenderes også muligheden for, som subjekt at indgå i sociale sammenhænge med andre, for hvad andet end sin subjektivitet har man vel at indgå i sådanne sammenhænge med.

Isolationsfængsling set i retspolitiske lys

Som tidligere nævnt, begrundes stort set alle isolationsanbringelser med hensyn til kollisionsfaren. Et spørgsmål melder sig - kan man forsvare denne invalidering af mennesker med hensynet til efterforskningsarbejdet?

Det kan man godt må svaret fra officiel side være - ellers var praksis nok blevet ændret. Men inden vi kommer nærmere ind på den meget centrale problemstilling skal vi lige kaste et blik på nogle andre retspolitiske aspekter vedrørende isolationsproblematikken.

Som der er blevet gjort rede for, sker der under isoleringen en fortløbende nedbryning af arrestantens fysiske, psykiske, sociale og intellektuelle beredskab.

Dette betyder at arrestantens muligheder for at forholde sig til den kommende retssag forringes kraftigt, hvilket ud fra et retssikkerhedsmæssigt synspunkt må anses for at være yderst betænkeligt. Sagen er den, at selv efter kort tids isolering klarer mange ikke at forberede sig til en retsag, afgive en klar og sammenhængende forklaring, som det forventes.

Fra en lægejournal fra Vestre Fængsel illustreres dette således:

„D.d har jeg forsøgt at føre en samtale og resultatet var nedslående, idet O er stærkt præget af isolationen. Det er næsten umuligt at føre en samtale med ham, da han må anses for at være helt apatisk, og jeg kan ikke se hvordan manden kan klare sig i et forhør“. (R.S '88, p.90)

Hvordan en retssag kan opleves af den isolerede illustreres af følgende:

„Det virkede enormt overvældende at komme ind i en retsal, der er stoppet med mennesker.... Og der skal man så sidde og tale sin sag, efter man har været isoleret fra mennesker så længe, og det kan man bare ikke - det er simpelthen umuligt. Og da bliver man så bagefter af pressen udråbt til, at man er kold, kynisk og upåvirket af det hele, foretrak ikke en mine inde i retten. Jeg kan sige, det jeg kender mest til fra Østre Landret, hvor min dom faldt, det var et stenglacié, der sad udenfor, hvor mange sten der var i det. (Haarby, 1979, p. 59)

Et andet retspolitisk meget betænkeligt aspekt af isoleringen er aflæggelse af tilståelse i håb om ophør af isolation. Op imod en fjerdedel af samtlige tilståelser der aflægges, sker under isolation. (Wilhelm, 1987 p.21) Som i nedenstående eksempel, der ikke er enestående bliver

der tilstået mere, end der er begået.

„Jeg tilstod 100 kg, selvom jeg kun var skyldig i 40 kg. Men ikke jeg kunne have sparet et års tid ved at have holdt ud, men hvem fanden beder ligefrem om flere måneders isolation, mon ikke man vælger et ekstra år år i et åbent spjæld i stedet. Jeg gjorde i hvert fald. (Wilhelm, 1987 p.22)

Advokat A. Rothenborg udtrykker det således:

„Man kan ikke beskyldte politi og anklagemyndighed for at bruge isolation til at presse en tilståelse frem, men som udviklingen er, opstår der er øget risiko for, at den sigtede selv vil opfatte situationen sådan og aflevere en tilståelse blot i håb om at komme ud af isolationen“ (R.S. 1988, p.69)

Som advokat er man sandsynligvis varsom med at påstå, at retsvæsnen og i særdeleshed politiet bevidst bruger isolation for at fremtvinge tilståelser. Det er jo i sagens natur meget svært at bringe beviser på sådanne påstande. Men det er jo nærliggende at antage at man inden for etaten er ganske bevidst om denne ikke ubetydige sidegevinst og selvom det selvklaart ikke er nogen officiel politik, må man spørge om ikke netop dette forhold i visse tilfælde kunne ligge som motivgrund for begæring af isolationsfængsling.

Følgende citat fra den nu forhenværende Justitsminister Erik Ninn Hansen taler for sig selv:

„Isolation bruges nok i dag mindre for at holde folk fra forbindelse med omverdenen, end til at presse en tilståelse frem. Isolation er en handelsvare“. (Berl.Tid. 7.1.1980).

Noget tyder åbenbart på at der sideløbende med den danske lovgivning, eksisterer et sæt andre spilleregler. Dette giver diskussionen, om hensigten med isolation kontra de psykiske følger heraf, en ny dimension. Der er altså ikke kun faren for kollusion, der ligger til grund. Isolationsanbringelse er altså også en slags tilståelsesarrest. Hvis dette er rigtigt, hvilket det ikke er nogen grund til at betvivle, er den danske retspraksis på et niveau, hvor den kommer på kant med de aller mest almindelige menneskerettighededs konventioner som f.eks. den nedenstående FN resolution:

Artikel 12:

„Ingen udtalelse, som kan konstateres at være fremsat som et resultat af tortur eller anden grusom, umenneskelig eller væsrende behandling eller straf, må påberåbes som bevis imod den pågældende eller imod nogen anden person i nogen som helst proces“.
Resolution 3452 (XXX) eenstemmigt vedtaget af de Forenede Nationers Generalforsamling d. 9. december 1975.

Disse konventioner som man jo nødvendigvis må tage alvorligt, hvis man ville være med i det gode selskab (hvem det så ellers er?), ville altså, hvis man forholdt sig konkret til dem betyde, at en betydelig mængde af kriminalitet ville forblive uopklaret. Men man har så åbenbart valgt, at afstå fra at fortælle sandheden om disse underliggende motivationsgrunde for begæring af isolation, for at redde denne ypperlige pressionsform.

Diskussion af Isolation

Siden starten af 1980'erne har der været rejst meget kritik af brugen af isolering. Psykologer, fængselspræster, sygeplejersker, advokater og læger har ihærdigt forsøgt at trænge igennem til retslægerrådet og justitsministeriet for at få ændret praksis omkring isolering af varetagtsarrestanter. Der er blevet fremlagt flere hyldemeter dokumentation i form af bøger, rapporter og artikler om de skadelige følger ved isolering. Men disse bestræbelser er med lektor i psyk. Ida Kochs ord „blevet afvist med prædikater som: følelesladede, tvivlsomme politiske intentioner osv.“ (Infomation 21.12.1981)

At der er tale om meget divergerende opfattelser af isoleringens følgevirkninger illustreres på tydelighed ved dette citat fra forhenværende vicepolitidirektør Ole Nørgård:

„egentlige psykiske skadevirkninger er sjældne, og vil meget hurtigt blive erkendt af fængslets personale“ (Baarby 1979, p. 71)

Det er også denne ordlyd der bliver benyttet i udtalelser fra justitsministeriet og retslægerrådet, (Infomation d.21.12.1981) Derudover har man svaret at der ikke findes prospektive videnskabelige undersøgelser, der utvetydigt dokumenterer at anbringelse i isolation forårsager skader. Dette svar indikerer inddirekte at isoleringen vil ophøre så snart en sådan undersøgelse foreligger.

Disse divergerende standpunkter på, hvad videnskabelige undersøgelser er, er ikke af ny dato. Det er overhovedet spørgsmålet om hvorvidt samfundsmæssige og psykologiske forhold kan undersøges videnskabeligt med metoder, der er udviklet indenfor naturvidenskaben. Hertil må svares nej, da det er genstande, der bevæges igennem væsensforskellige lovmæssigheder. Når der således fra magtens side argumenteres med kravet om videnskabelighed så er dette at betragte som et klart forsøg på legitimering af den eksisterende praksis indenfor området af isolationsanvendelse. Karakteristisk er det også at kritikken netop afvises som værende følelsesladet, politisk etc. Det er jo netop hvad den er, men det er åbenbart illegitimt set fra det herskende standpunkt, og påstuleres endda at være uvidenskabeligt. Ved at anvende vores teori om det specifikt menneskelige, kan vi konkludere at netop det menneskelige systematisk forsøges udklamret af vurderingen af tiltagene overfor mennesker. Det er åbenbart nødvendigt at destruere mennesker for at bevare den eksisterende samfundsindretning. Dette kan så samtidig kun lade sig sætte igennem fordi den folkelige protest ikke er stærk nok til, at magten tvinges til at forandre på forholdene.

Konklusion

Overhovedet må den udbredte antagelse om, at det er nødvendigt at „bevise“ en direkte kausal sammenhæng mellem isolation og nedbrydning af det menneskelige individ, som forudsætning for at ændre praksis på området vendes om, så at sige stilles på benene: indtil det fra det herskende standpunkt kan bevises, at isolation ikke er skadeligt, så kan det under ingen omstændigheder anvendes.

Alternativer til Isolation

Hvis man vil diskutere alternativer til isolationsfængsling må man spørge sig selv om på hvilket niveau problemet skal lokaliseres, og dermed hvor der skal interveneres. Vil det f.eks. være et reelt alternativ, hvis de indsatte fik mulighed for med fingermaling at udtrykke deres inderste følelser på cellens vægge, eller ved at udvide besøgstiden med en time?

Fænomenet isolationsfængsel bliver man derfor, som jeg var inde på i afsnittet om mit kriminalpolitiske ståsted, nødt til at se i den kontekst den forgår i - nemlig fængslet, og da jeg er af den overbevisning, at fængslet er en fiasko og derfor bør afvikles, skal et egentligt alternativ ses i dette lys. Denne afvikling bør ske både på baggrund af fængslets nye og lidt acceptable samfundsfunktioner, og ud fra nogle etiske overvejelser om hvordan mennesker bør behandles. Afviklingen af fængslet skal gradvist ske over en årrække og i et tempo, at det bliver muligt for retssystemet, den offentlige mening og de nødvendige sociale tiltag m.m. at følge med.

Men det ville tage sin tid før, denne med Flemming Balvigs ord, så „særprægede og barokke sociale opfindelse“ er historie, og derfor er det nødvendigt i den mellemliggende periode at foranstalte alternativer, såvel til den egentlige afsoning som til varetægtsproblematikken. I forhold til isolationsfængsling må man forlange, at den ophører øjeblikkeligt på baggrund af de påvislige skader den medfører.

Man vil nok i den forbindelse få skudt i skoene, at man åbenbart ikke ønsker kriminaliteten opklaret. Det er heller ikke nogen forkert betragtning - vel og mærke hvis denne opklaring skal ske på baggrund af isolationsanbringelse. Hensigten helligere ikke midlet. Men lad os lige kort kigge på hvilke alternativer, der inden for systemet er foreslået til totalisolationen.

Man har inden for systemet så småt anerkendt, at der kan være visse menneskelige komplekationer forbundet med ophold i „enerum“. Konkret har dette nye erkendelsesniveau, hvori det politiske pres ikke har været uden betydning, resulteret i en fængselsreform i 1984, der åbnede mulighed for anbringelse af varetægtsfanger i delvis isolation, dvs. at man anbringer sigtede fra samme sag i forskellige arresthuse eller ved at isolere dem afdelingsvis. Problemet har i den forbindelse været, at det stort set ikke har fungeret i praksis og forklaring er at systemet ikke har kapacitet og økonomi til disse tiltag. Man må så spørge om på baggrund af denne forklaring om der er nogen pris der er for høj at betale i den forbindelse. Politiet indeholder at det ville være for besværligt i forbindelse med afhøringer og retssage at få transporteret fangerne frem og tilbage. (RS p. 93). Det strandede altså i et spørgsmål om økonomi og mangel på politisk vilje.

Et perspektiv

Og lad os så lige her på falderebbet citere Marx:

„Allerede Platon indså, at loven må være ensidig og abstraherende fra individualiteten. Under menneskelige forhold vil straffen derimod virkelig ikke være andet end den fejlendes dom over sig selv. Man vil ikke overtale denne til, at en ydre vold, som pådrages vedkommende af andre, skulle være en vold, vedkommende havde pådraget sig selv. Den fejlende vil snarere i de andre mennesker finde de naturlige forløbere af den straf, som denne har dømt sig selv til, dvs at forholdet ligefrem vendes om“ (Marx, MEW 2 / Den hellige familie, s. 190)

Kildefortegnelse

1. Dansk Retspolitisk Forening: „Retspolitisk status“ Jurist & Økonomiforbundets forlag, København 1988.
2. Foucault, Michel: „Overvågning og straf“ Rhodos, Kbh. 1977
3. Holzkamp-Osterkamp, Ute: "Erkendelse, emotionalitet og handleevne", i Dreier, O (red.): "Den kritiske psykologi", Rhodos Kbh. 1979.
4. Isolationsgruppen: „Isolation og varetægt“ Forlaget i Haarby. Haarby 1979.
5. Jensen, Jørgen Pauli: „De forfulstes psykologi“ Bo Cavefors Bokforlag. Stockholm 1978.
6. Jørgensen, Finn: „Isolationssyndromer“ Ugeskrift for læger 152/24 1990.
7. Koch, Ida: „Imod Isolation“ Dagbladet Information d. 21/12-1981.
8. Leontjev, A.N.: „Virksomhed, bevidsthed, personlighed“ Forlaget Progres. Moskva 1983.
9. Leontjev, A.N.: „Problemer i det psykiskes udvikling bd. 1-3“ Rhodos, Kbh. 1977.
10. Manzano, Jorge: „Kriminalpolitik“ nr. 4 KRIM, Kbh. 1981.
11. Meyer, Jørg: „Isolationsdigte“ Informations Forlag. Kbh. 1979.
12. Marx, Karl & Engels, Friedrich: „Udvalgte Skrifter bind 2“ Forlaget Tiden Kbh. 1971.
13. Mathiesen, Thomas: „Kan fængsel forsvares?“. Socpol. Viborg 1988.
14. Wihjelm, Preben: „Dømt om retssystemet“. Socpol. København 1987.

Bilag 1.

§ 770 a. Retten kan på begæring af politiet bestemme, at en varetægtsarrestant fuldstændigt eller delvis skal udelukkes fra fællesskab med andre indsatte (isolation), hvis

- 1) varetægtsfængslingen er besluttet i medfør af § 762, stk. 1, nr. 3, og
- 2) varetægtsfængslingens øjemed gør isolation påkrævet, herunder for at hindre sigtede i gennem andre indsatte at påvirke medsigtede eller ved trusler eller på anden lignende måde at påvirke andre.

Stk. 2. Fuldstændig isolation må ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 8 uger, medmindre sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover.

§ 770 b. Isolation må ikke iværksættes eller fortsættes, såfremt formålet hermed kan tilgodeses med mindre indgribende foranstaltninger, eller såfremt indgrebet står i misforhold til sagens betydning og den retsfølge, som kan ventes, hvis sigtede findes skyldig. Ved afgørelser om isolation skal der endvidere tages hensyn til den særlige belastning, indgrebet kan medføre for sigtede på grund af dennes unge alder eller fysiske eller psykiske svagelighed.

§ 770 c. Ved rettens afgørelse om isolation finder reglerne i § 764, stk. 2-4, og §§ 766-769 tilsvarende anvendelse. Ved iværksættelse af isolation må den første frist for indgrebets længde dog ikke overstige 2 uger.

Sakset fra "Retropolitisk Status"

"Voksen-Klubben"
- socialt arbejde i Værebroparken.

Anvendt II Rapport
Anvendt Socialpsykologi

Udarbejdet af: Henrik Eriksen
Vejleder: Ole Dreier

KUA 1993

Indholdsfortegnelse.

FORORD s. 1

INDLEDNING s. 2

SOCIALT ARBEJDE I LOKALOMRÅDET s. 3

Fire væsentlige arbejdsområder s. 4

Risikogrupper i Værebropark s. 5

Bebyggelsens ressourcer s. 5

Om Værebropark-rådgivningens målsætninger s. 6

Om procesbeskrivelsen s. 6

KLUBBENS HISTORIE s. 7

Tre konflikter s. 9

Om det videre forløb s. 10

ANALYSE s. 10

Fra løs idé til planlægning s. 10

Præsentation af problembestemmelsen s. 12

Arbejdsbetingelser s. 13

Om Værebropark-rådgivningen s. 14

Modsætning mellem deltagerstyring og eksisterende praksis s. 16

Konsulentfunktion. At stå på sidelinien s. 17

Pjecen som middel til præsentation s. 19

Planlægning af den første aften s. 22

Projektets konkrete opstart s. 24

Tre konflikter s. 25

Om det videre forløb s. 27

TEORI- OG METODEDISKUSSION s. 28

Retningslinier til en metode for psykosocialt arbejde s. 31

AFSLUTTENDE KOMMENTARER s. 34

LITTERATURLISTE s. 36

BILAGENE 1-4

FORORD.

Projekt Voksenklub, som er gjort til genstand undersøgelse i denne opgave, blev udviklet i Værebropark-rådgivningens regi og er beliggende i Værebropark-bebyggelsen i Gladsaxe kommune, ca. 2 km fra Bagsværd bymidte, 15 km nordvest for Københavns centrum.

Værebropark-bebyggelsen, som er det geografiske arbejdsområde for rådgivningen, er placeret tæt ved grønne områder, samt en motorvej og en ringvej. Den består af 3 lejlighedsblokke med 8 etager og 5 blokke med 4 etager, opført som elementbyggeri i beton. Ialt boede der pr. 1.1.1989 2857 mennesker, fordelt på 1327 lejligheder.

Centralt placeret i bebyggelsen ligger Centerbygningen med forretninger, vaskeri, værtshus, bibliotek m.m. Her findes også Værebropark-rådgivningens lokaler. Værebroparken råder desuden over faciliteter som vuggestuer, børnehaver, fritids- og ungdomsklubber, skolefritidshjem og folkeskole. Byggeriet blev opført 1965-1968, og bygherren var Gladsaxe almennyttige Boligselskab med Dansk almennyttige Boligselskab som forretningsfører. Bebyggelsen er et tidsty-pisk udtryk for denne periodes udlejningsbyggeri.

Bebyggelsens navn er egentlig Kollektivbyen Værebropark. Navnet henviser til de ovenfor omtalte fælles faciliteter. Det har været en grundidé, at boligområdet skulle være mere end et sted hvor folk sov. Torv, servicetilbud, gå-veje, boliger og friarealer er Værebroparkens væsentligste miljøkomponenter, og de repræsenterer tilsammen et større og mere alsidigt udbud af muligheder for beboerne, end det hidtil var set i et dansk boligområde - alt var der så at sige taget højde for på forhånd. Arkitektonisk er Værebroparken bygget op omkring et torv med huse rundt om og med gå-gader imellem.

Det er en by, der som alle gode byer vender omverden ryggen og sit egentlige ansigt mod centrum, som det udtrykkes af en stedkendt. En indadvendt, koncentrisk boligby, hvor hensynet til udvendigheden klart er underordnet hensynet til byens liv. Værebroparken er på mange måder et særsyn i dansk boligbyggeri.

Hvordan et sådant Voksenklub-projekt i praksis fandt sin vej ind i verden, samt hvorfor, og på hvilke præmisser det kom istand, er det følgende et forsøg på at afdække.

INDLEDNING.

Genstanden for mit arbejde med denne opgave er et projekt for en gruppe beboere i lokalområdet Værebros, som Søren Kruse og jeg stiftede bekendtskab med i vores praktik i Gladsaxe kommune's PPR efteråret 1991.

Som psykolog-praktikanter gik vi ind i et samarbejde med en socialrådgiver K. og familierådgiver P., om udformningen af et projekt om en klub for beboere i Værebropark-bebyggelsen.

Værebroparken hørte ind under det område som Søren's vejleder dækkede, og det var derfor igennem Søren jeg fik kendskab til projektet. Dette fandt umiddelbart min interesse, da det så ud til at der her blev arbejdet på en anden måde end den jeg ellers var stødt på i praktikken.

Der var en række forhold, jeg syntes var problematiske, ved den måde der traditionelt blev arbejdet på, som bl.a knyttede sig til problembestemmelse. Det slog mig, at de problemer klienter kunne stå med, ofte blev set som et forhold ved klientens person, nærmest a'priorisk. Klienter kom, i relationen til socialarbejdere og psykologer, til at fremstå som væsensforskellige fra disse. Spekulationer på vegne af klienten forventedes, begrundet i klientens ringe kompetence på eget liv. Overhovedet det forhold, at man er klient, tenderer diskvalificering af egne begrundelser og vurderinger. Tolkning og diagnosticering blev vigtige redskaber i forsøget på at forstå klientens situation og problem, som blev betragtet som et fortrinsvis privat anliggende for klienten. Jeg oplevede, hvilket ikke overraskede mig, at denne tilgang generelt trak i retning af tilpasning og var ude af stand til at nå klienterne der hvor de stod. Klienters handlinger blev svære at forstå, og opfattelser af klienter som "barnlige" var noget jeg overraskende ofte stødte på. Manipulation ansås generelt for at være accepteret og nødvendigt. Jeg forsøgte selv at fastholde et blik på klienterne som mennesker der stod med svære problemer, i en svær situation, med en anden vinkel på verden og nogle andre måder måder at tænke om den på, men ikke som væsensforskellige fra mig selv. Det var ikke min oplevelse at der var særligt meget plads til den måde at tænke på i de fleste af de arbejdsammenhænge, jeg indgik i.

Projektet i Værebrosrådgivningen kom hurtigt til at stille sig som et muligt alternativ. Der var her tale om et initiativ, med intentioner om at udvikle noget nyt, med udgangspunkt i en problembestemmelse og ikke i nogle problematiske mennesker. Projektet var rettet mod et afgrænset boligområde, som der var en særlig opmærksomhed på, som et sted med nogle særlige problemer. For mig stillede det sig som en nærliggende mulighed at inddrage livsbetingelser i problembestemmelsen, for hermed at bidrage til en afprivatisering af denne. I intentionerne om at arbejde med en gruppe af klienter eller brugere, så jeg en mulighed for en styrkelse af et klient/brugerperspektiv.

Jeg valgte derfor at gå ind sammen med Søren, ift. de to socialarbejdere, i arbejdet med projektet. Vores indgåen udviklede sig til et nært samarbejde med socialrådgiveren og familierådgiveren, som af begge blev betegnet som yderst konstruktiv i processen. Det er ligeledes mit eget indtryk, at både Søren og jeg formåede at bidrage med noget konstruktivt her.

Projektets realisering er af socialarbejderne blevet betegnet som en succes, til tider endda en solstrålehistorie. Det samme er mit indtryk ud fra diskussionerne med K. og P.

Men trods denne sikkerhed i vurderingen efterlader projektet og vores samarbejde en række væsentlige uklarheder for mig, og formentligt også for de øvrige implicerede. Disse gør det uklart på hvilken måde, for hvad, for hvem og nærmere hvad det var ved projektet som var en succes. For Søren og mig betød det, at det var uklart, hvad det var vi havde bidraget med, og

hvilke erfaringer vi ville kunne give videre fra samarbejdet og projektet. For P og K må det give nogle uklarheder på, hvilke begrænsninger og muligheder der ligger i disse erfaringer, ja overhovedet på hvordan man systematiserer dem. Dette kan blive en usikkerhed ift. realiseringen af lignende projekter senere, både med hensyn til hvem der kunne have gavn det, formen for K og P's indgåen, og hvilke udviklingsmuligheder der kunne ligge i det. Det vil også gøre det sværere at begrunde eller legitimere det foreliggende, og evt. senere tilsvarende projekter, for instanser opad i systemet.

Søren og jeg stod derfor bagefter med en interesse i at forsøge at skabe mere klarhed omkring projektet, hvilket begrundede mit ønske om at lave en opgave om dette. Vi forestillede os muligheden af at en sådan opgave ligeledes kunne have P og K's interesse.

Søren og jeg definerede, allerede inden vores indgåen, vores position som en konsulentlignende funktion. Vores arbejde kom derfor til at bestå i en række ugentlige møder med de to ovennævnte socialarbejdere, som var initiativtagerne til projektet. Vi var ikke på noget tidspunkt været inddraget direkte i arbejdet med brugerne. Materialet om forberedelsen og igangsættelsen af selve klubben er derfor et produkt af Søren og min hukommelse af de oplysninger som vi fik fra møderne med de to socialarbejdere.

Arbejdet med opgaven startede så småt i forårssemesteret -92. På det tidspunkt var den et fælles projekt for Søren og mig. Vi har i fællesskab indsamlet og udarbejdet det empiriske materiale som ligger til grund for opgaven, på nær det sidste af projektbeskrivelsen. Ligeledes gælder, at mange af de tankegange og overvejelser, som kommer til udtryk i opgaven, er blevet til i en udviklingsproces som både Søren og jeg har bidraget til, og som er blevet faciliteret af vore fælles diskussioner.

Vi arbejdede sammen på opgaven indtil dec. 92, hvor Søren tog beslutning om at træde ud.

Den generelle uklarhed som har været gennemgående i processen, forestiller jeg mig også har haft betydning for Søren's udtræden, og jeg håber derfor også at opgaven vil kunne kaste lidt lys over dette forhold.

Da det ikke er et klart og afgrænset problem, jeg står med, har jeg sat mig som mål: at analysere måder hvorpå praksis udvikles i psykosocialt arbejde.

SOCIALT ARBEJDE I LOKALOMRÅDET.

Strukturen for arbejdet.

Det sociale arbejde er i Gladsaxe kommune organiseret under social- og sundhedsforvaltningen som har til huse på Gladsaxe rådhus.

Den nuværende struktur blev vedtaget i Gladsaxe kommunes byråd i 1986. Det blev besluttet at decentralisere dele af socialforvaltningen som særligt havde med klientarbejdet under *bistandsloven at gøre*. Dette førte til oprettelsen af 6 distrikter, hvoraf Bagsværd lokalkontor blev det ene.

Værebrosrådgivningen blev oprettet som et to-årigt forsøgsprojekt, frem til 1982. Forsøgsperioden forlængedes frem til 1984, hvor projektet blev gjort tidsbestemt.

Ved decentraliseringen i 1986 kom Værebrosrådgivningen til at høre under Bagsværd lokalkontor.

Til lokalkontorerne er tilknyttet et mindre antal socialrådgivere, familierådgivere ("hjemmes"ere), administrativt personale, en psykolog (ca. 10 timer pr. uge) og en leder.

I denne struktur kommer Værebtorådgvningen (herefter forkortet: VR) til at udgøre et slags yderste led - en forpost i lokalområdet, med den opgave at gøre en særlig indsats i et afgrænset geografisk område. VR kommer til at stå med en opgave som strækker sig udover bistandsloven.

I det følgende vil jeg give en kortfattet beskrivelse af arbejdet i Værebro rådgvningen som det fremstilles i en rapport, udfærdiget af ansatte ved rådgvningen, i 1990.

Usikkerhed omkring bemandningen i rådgvningen i efteråret 1989 angives i rapporten som en grund til at lave denne. Rapporten kan derfor tænkes som et led i argumentationen for rådgvningens eksistens. Intentionerne om, med rapporten, at give et billede af det daglige arbejde, må ses på denne baggrund. Fremstillingen af det daglige arbejde sker derfor under hensyntagen til, at den også skal kunne bruges som dokumentation for rådgvningens eksistensberettigelse. Dette vil jeg tage fat på igen efter beskrivelsen.

Rådgvningens formål er at "fungere som et socialt kontaktcenter for bebyggelsens beboere og dens institutioner. at udføre forebyggende, opsøgende og koordinerende samarbejde i Værebro Park" (Hamid A. et al 1990 s. 5) Målgruppen beskrives som enkeltpersoner og familier, grupper af beboere eller hele bebyggelsen.

Fire væsentlige arbejdsområder.

1. Den opsøgende funktion.

Det ses som et led i denne, at rådgvningen er åben og let tilgængelig, beliggende midt i boligområdet, og at det er let at komme i kontakt med den telefonisk, at der ingen ventetid er på samtaler med de ansatte, og at der ingen registrering foregår.

Den opsøgende funktion søges varetaget bla. gennem tilbud om vejledning, individuel støtte, hjemmebesøg, hjælp til opstart af interessegrupper og intervention ift. bestemte udpegede grupper.

If. det tværfaglige arbejde beskrives det, at rådgvningen varetager sin opsøgende funktion i form af udveksling af informationer mellem institutionerne, gennem bidrag til det gensidige kendskab, og gennem udveksling af holdninger og viden - gensidig påvirkning.

Herigennem søges det at forbedre mulighederne for at arbejde mod fælles mål og at undgå at hænge fast i snævre faggrænser og indbyrdes konkurrence.

If. lokalmiljøet består det opsøgende arbejde i "...at registrere og forsøge at afhjælpe behov for f.eks. sociale faciliteter eller ændringer i det fysiske miljø" (Hamid A. et al 1990 s. 11).

Endelig er der forholdet omkring informationen til beboere/befolkning. Pjecer, artikler i beboerblade, indslag i lokalradio/tv o. lign. foreslås som muligheder, men det nævnes at rådgvningen for det meste gør brug af "mund til mund"-metoden. Man har været tilbageholdende med at reklamere for rådgvningens eksistens for at undgå at dette skulle stemple stedet og af holde nogle fra at komme der" (Hamid A. et al. 1990 s. 12).

2. Det tværfaglige samarbejde.

Dette kan opdeles i to kategorier:

A. Dem der deltager i distriktsmøderne, institutioner, andre faggrupper, HT, politi, kirke, kommunale instanser og instanser i bebyggelsen.

B. Dem, der holdes faste kontinuerlige møder med. Der er her tale om kriminalforsorgen, beskæftigelseskontoret og fire instanser indenfor børne- og ungdomsområdet.

Det tværfaglige samarbejde koordineres gennem distriktsmøderne af og i VR. Informationer om aktiviteter og tiltag samt opmærksomhed på problemer udveksles her. En af funktionerne er, at samarbejdspartenerne lærer hinanden at kende. Større temaer er blevet taget op, f.eks.

AIDS og distriktspsykiatri. "Generelt kan man sige, at formålet med distriktsamarbejdet er, at skabe et fundament for en samlet og helhedsorienteret indsats, så vi kan arbejde reelt forebyggende og langsigtet." (Hamid A. et al 1990 s. 14).

VR har deltaget i en lang række projekter og aktiviteter, udsprunget af distriktsmøderne. Eks finder vi klubben her. "I foråret 1990 indgik Værebtorådgvningen i et samarbejde med Bagsværd lokalkontor om et forældrekursus for beboere i Værebro Park" (Hamid et al., s. 18). Af ideer, som ikke er blevet til noget, nævnes en alkoholfri cafe. Den skulle drives af unge arbejdsløse og betales over beskæftigelsesmidler. Denne støtte på modstand i afdelingsbestyrelsen, som ikke troede på at den var økonomisk rentabel, samt i centerforeningen, som frygtede at cafeen ville blive et uroligt samlingssted for bebyggelsens unge.

3. Den individuelle rådgvning.

Omfatter både samtaler i rådgvningen om konkrete spørgsmål eller problemer af mere personlig karakter, hjemmebesøg, en funktion som bisidder for enkelte beboere, f.eks. ved kontakt til bistands- eller pensionskontoret m.m., og som et fjerde område det tværfaglige samarbejde omkring den enkelte beboer eller familie. Dertil kommer den ikke-formaliserede kontakt til de enkelte beboere.

Rådgvningen er i princippet anonym, hvilket her vil sige at der ikke skrives noget ned. I enkelte tilfælde fraviges denne procedure, og der laves efter aftale med beboeren en konvolut hvor oplysningerne opbevares.

4. Varmestuen.

Denne er indrettet i det største af lokalerne og fungerer som ramme eller betingelsesgrundlag for etablering af umiddelbare sociale relationer.

Risikogrupper i Værebro park.

I VR opererer man med 6 slags risikogrupper. Disse er førstidspensionister, enlige forsøgere, enlige mænd, mennesker med psykiske problemer, børn og unge med vanskelige opvækstvilkår og unge med en dårlig skolebaggrund.

I de fire første grupper er det gennemgående i beskrivelsen, problemer med den sociale kontakt bla. begrundet i den ringe tilknytning til arbejdsmarkedet. Begreber som isolation og ensomhed bruges til at benævne problemerne.

Bebyggelsens ressourcer.

I VR 90 påpeges det, at der i Værebro Park er en lang række institutions- og fritidstilbud, men der peges også på enkelte mangler. Her nævnes bla. en klub mulighed for de over-18 årige, et mødested - en klub - en cafe der er alkoholfri. Der nævnes også muligheden af "at der ligger nogle ubrugte ressourcer i gruppen af beboere uden børn".

Ligeledes hedder det i konklusionen om gruppen af enlige uden børn, "...at der er ressourcer at bygge på i denne gruppe af enlige. Ressourcer som vi måske ikke har haft stort øje for i det tværfaglige arbejde indtil nu, fordi det har faldet mere naturligt at koncentrere sig om børnefamilierne" (Hamid A. et al 1990 s. 53).

De områder for intervention som opmærksomheden særligt samler sig om i VR 90 er "...institutionstilbud, øvrige aktivitetsmuligheder og det formelle og mere uformelle netværk" (Hamid a. et al 1990 s. 52).

Ift. deres forholdemåde overfor beboerne nævnes lydhørhed og en vis ydmyghed for beboernes ønsker og behov som en nødvendighed for arbejdet i bebyggelsen. Om formålet med rådgivningen nævnes at udføre forebyggende, opsøgende og koordinerende samarbejde i Værebros Park. Det efterfølgende er bla. en redegørelse for hvordan denne målsætning søges varetaget i det daglige arbejde.

Om Værebros-rådgivningens målsætninger.

I redegørelse for hvordan den opsøgende funktion søges varetaget, nævnes en række forhold og arbejdsområder som jeg har svært ved at se som opsøgende arbejde, feks. at rådgivningen er åben og let tilgængelig, beliggende midt i boligområdet. At udveksle informationer mellem institutionerne og at registrere og forsøge at afhjælpe behov, er heller ikke nødvendigvis opsøgende arbejde. Informationer til beboere i området ville være en oplagt opgave ift. det opsøgende arbejde, men netop her er man, som tidligere omtalt tilbageholdende med at reklamere for rådgivningens eksistens.

Disse forhold efterlader en uklarhed om, hvor central den opsøgende funktion er i det daglige arbejde. Formålet med rapporten er, som nævnt, ikke blot en beskrivelse af dagligdagen, men desuden at dokumentere rådgivningens eksistensberettigelse. Det bliver derfor et mål for redegørelsen at tilstræbe overensstemmelse mellem beskrivelsen af dagligdagen og målsætningen for rådgivningen.

Omkring det tværfaglige samarbejde støder jeg tilsvarende på en uklarhed. Udveksling af informationer, at lære hinanden at kende og at diskutere temaer, nævnes i denne forbindelse. Hvorfor samarbejdet nærmere består forbliver uklart for mig. Det er desuden relevant her at være opmærksom på at der stiller sig vidt forskellige opgaver for fagområder som feks. HT, politi, kirke og det sociale arbejde. Så når det siges, at formålet med distriktsamarbejdet generelt er at skabe et fundament for en samlet helhedsorienteret indsats, mangler jeg noget om hvad den fælles opgave, eller sammenhængen mellem de forskellige opgaver, er her. En samlet helhedsorienteret indsats er ikke det samme set eksempelvis fra henholdsvis rådgivningens og politiets side.

Et begreb som risikogrupper kan være begrundet i målsætningen om at arbejde forebyggende. Der ligger en særlig problemstilling her i forholdet mellem opgaven om at arbejde med menneskers problemer, og at forebygge. En indsats forudsætter, i princippet, et erkendt problem. Målsætningen om at forebygge skaber derfor et behov for at kunne forudsige hvor problemer vil opstå, og en opdeling af potentielle klienter i særlige grupper bliver derfor aktuelt. Dette bliver samtidig en slags målgruppebestemmelse som er mere præcis end den som omtales i starten af rapporten. Denne kan bruges på alle beboere i Værebro.

Om Procesbeskrivelsen.

Procesbeskrivelsen blev udfærdiget af Søren og mig i september 92. Vi ønskede med denne at få et overblik over processen omkring udviklingen af projektet, for det tidsrum hvor vi selv deltog. Beskrivelsen er først og fremmest blevet til på grundlag af Søren's og min hukommelse. Denne er blevet suppleret af K.'s noter fra planlægningen af første aften, K.'s referat fra denne

og en samtale jeg har haft med K. om det videre forløb. Der er med andre ord tale om Søren's og min rekonstruktion af arbejdet med projektet, for perioden efteråret 91. Der er et par steder, hvor rekonstruktionen bliver til refleksioner over praksis. Dette hænger sammen med, at vi på dette tidspunkt ikke vidste om, eller på hvilken måde, vi ville bruge beskrivelsen i opgaven.

Procesbeskrivelsen er den absolut væsentligste empiriske kilde i opgaven, som jeg supplerer med lidt fra den tidligere omtalte rapport om rådgivningen, planen for den første aften, og referatet af denne aften. Det er forhold i procesbeskrivelsen, jeg har fundet relevante for refleksioner, som er mit udgangspunkt. Det er ligeledes disse som strukturerer analysen eller refleksionerne historisk. Fra procesbeskrivelsen henter jeg empiriske eksempler, som udgør det empiriske udgangspunkt for refleksioner over praksis og den videre teoretiske udbygning af disse.

KLUBBENS HISTORIE.

Voksenklubben startede i foråret 1990, med planlægningen af et forældrekursus, i et samarbejde mellem VR og Bagsværd lokalkontor (jvf Hamid A et al. 1990).

Selve ideen til projektet var blevet til i samarbejde mellem socialrådgiveren K., ansat i Værebrosrådgivningen og familierådgiveren P., ansat ved lokalkontor Bagsværd.

Lokalkontoret, Værebrosrådgivningen og parterne i det tværfaglige samarbejde er undervejs blevet informeret om arbejdet med projektet.

Søren og jeg indgik i en konsulentfunktion ift. arbejdet med projektet. Fra slutningen af september deltog vi ca. en gang om ugen i møder med P., K. og K.'s praktikant J.. På disse møder arbejdede vi med forberedelsen af klubben, og efter klubbens start diskuterede vi forhold som K. og P. så deres interesse i at tage op.

Vi havde ikke selv, på noget tidspunkt i praktikperioden, kontakt til deltagerne i klubben. Vores fælles arbejdsgenstand var altså K. og P.'s arbejde med klubben.

Introducerende møde.

Søren stiftede første gang bekendtskab med projektet ved et introducerende møde i beboerrådgivningen i Værebroparken, i september 1991.

Projektet præsenteredes ved denne lejlighed som en relativ løs ide om en "forældreklub", som de havde tænkt sig skulle foregå en aften om ugen, i rådgivningen, udenfor dennes ordinære åbningstid. P. og K. havde på dette tidspunkt en målsætning om at fokusere på "ressourcer i stedet for problemer".

På dette møde gav K. udtryk for et ønske om at S. deltog i det forberedende arbejde.

Første planlægningsmøde med Søren.

På det første egentlige planlægningsmøde var K., P., J. og S. tilstede. Her fortalte P. om sin faglige og motivationelle baggrund for initiativet. Det var i overvejende grad P. som formulerede de indholdsmæssige begrundelser for projektet, på baggrund af hans erfaringer som familierådgiver.

Han præsenterede problemstillinger om isolation, ringe kontakt til andre mennesker, manglende muligheder for at dyrke og udvikle egne interesser og brug af egne ressourcer. Han var i den forbindelse inde på, at han overfor disse problemstillinger kom til kort med de interventionsformer han hidtil har benyttet sig af, hvilket overvejende vil sige samtaler med klienterne.

K. var på dette møde inde på det førnævnte ønske om at flytte fokus fra problemer til ressourcer som vigtigt. Desuden var hun inde på at der kunne ligge et problem i hendes og P.'s placering i gruppen af kommende brugere. Problemet blev formuleret som et modsætningsforhold mellem på den ene side en lederfunktion og en indgåelse som observatør/deltager på den anden side.

Endelig præsenteredes et første udkast til en pjeces, til brug som invitation til mulige kommende brugere.

S. påpegede på dette tidspunkt den mulige modsætning i pjecen mellem intentionerne om deltagerstyring på det indholdsmæssige og de konkrete forslag til indholdet (jvf bilag 1).

Der opnåedes herefter en enighed om, at der måtte ske en form for afklaring gennem arbejdet med pjecen. Spørgsmålet om deltagerstyring blev centralt i denne afklaring.

Arbejdet med pjecen.

I det videre arbejde med pjecen fastholdt S. og H. deltagerstyringen som princip for indholdsbestemmelsen.

Det førte til at pjecen "rensedes" for indholdsmæssige eksemplifikationer, og at der skete en fremhævelse af princippet om deltagerstyring.

I det videre arbejde var vi meget inde på, hvad P. og K.'s funktion, som professionelle og igangsættere, skulle være ift. denne målsætning.

Videreformidling af projektet og målgruppe-definition.

Som en udløber af arbejdet med pjecen gik vi over til at diskutere hvordan projektet skulle præsenteres, både for dem som skulle viderefordre og direkte til potentielle brugere. Pjecen blev uddelt i begrænset omfang til folk som havde fået en instruktion i intentionerne med projektet, dvs. de lokale sagsbehandlere og sundhedsplejersker, eller til folk som P. eller K. vurderede kunne have gavn af projektet eller bekendte til disse.

Planlægningen af den første aften i klubben.

Vi brugte meget tid på planlægningen af den første aften i klubben.

Et væsentligt spørgsmål her gik på, hvordan man præsenterer et initiativ som endnu ikke har et indhold, på en måde så man, så vidt muligt, ikke virker begrænsende på tanker om og forslag til det indholdsmæssige.

Vi diskuterede risikoen for, at ganske få ville komme til at dominere processen, og hvordan vi kunne fremme muligheden for alles aktive deltagelse. Vi (S. og H.) lagde i denne forbindelse vægt på, at det var deltagerne som skulle være styrende, og at P. og K. derfor måtte holde sig tilbage med at handle på den slags bekymringer.

Vi snakkede om den usikkerhed der, hos de enkelte, kunne/måtte være i begyndelsen og på denne baggrund, hvordan man kunne skabe hyggelige og trygge rammer.

Præsentationen af projektet og arrangørerne blev ligeledes diskuteret.

Det centrale omdrejningspunkt blev de impliceredes præsentation af sig selv, samt fremstilling af brugernes ønsker og ideer på indholdssiden.

Vi brugte megen tid på at diskutere praktiske forhold, i detaljer, i relation til intentionerne om ikke at være for styrende i en proces som brugerne gerne skulle overtage styringen af.

P. og K. udformede en detaljeret tidsplan for den første aften, som stort set blev overholdt.

I forberedelsen diskuterede vi også et spørgsmål om placering af deltagerens børn ift. klubben. Der blev lagt vægt på, at det var et tilbud til de voksne med dem i centrum, og derfor en aften uden børn. Spørgsmålet om børnepasning var i udgangspunktet ikke en opgave K. og P.

vurderede at de havde ansvar for. De var dog ikke helt afvisende ift. at se på mulige løsninger, hvor der kunne være et særligt behov for dette.

Den første aften i klubben.

Den første aften i klubben var torsdag d. 8/11 - 91.

Der kom 7 deltagere - alle kvinder.

Aften blev brugt til præsentation af de tilstedeværende og af deltagerens forslag til indholdet for samværet i klubben.

Herefter blev der snakket en del om, hvordan emnerne rent praktisk kunne realiseres, om brugen af tiden i klubben og om rammernes udformning (o. lign.).

Til slut blev aftenen, som var forløbet i overensstemmelse med planen, evalueret.

Tre konflikter.

I processen oplevede vi tre gange tilløb til konflikter:

1. konflikt

Det første af disse var da P., en af de første aftener, hvor K. ikke kunne være med, tog en artikel på dagsordenen som han foreslog, de skulle læse til den efterfølgende gang.

Det blev i første omgang accepteret eller tolereret, men den efterfølgende gang viste det sig, at der stort set ikke var nogen som havde kigget på den, og at der havde været utilfredshed med selve ideen, hvorfor den blev afvist.

P. kunne udemærket følge brugernes bevæggrunde. Han var positivt overrasket over reaktionen, som han tog som et positivt udtryk for klubbens evne til selvbestemmelse.

2. konflikt

Et andet tilløb til konflikt var ift. deltager B. som ikke var med første gang. K. har fortalt at B. drak meget, og at K. selv var bekymret for B.'s barn. K. og/eller P. havde været noget skeptiske omkring hendes evt. intræden, hvilket vi også havde været en del inde på i diskussionerne. Vi havde diskuteret hvad det kunne give af problemer i sådan en gruppe.

Vi (S. og H.) tog ikke stilling til, om det var en god eller dårlig ide at tage hende med i gruppen, men prøvede at forholde os til, hvad der måtte stille sig problematisk for K. og P. i denne sammenhæng.

I disse diskussioner lagde vi (S. og H.) vægt på, at det først og fremmest måtte være gruppen som tog hånd om evt. problemer og at K.'s ønske om eller trang til, at holde hånden over klubben, kunne blive en måde at komme til at styre nogle ting bag kulisserne - en skjult styring. K. valgte, og formåede, at "holde sig i skindet". Hun undlod at indgå alliancer med klubben eller med B.. B. tog spørgsmålet om sin indgåen i klubben op med K.. Her valgte K. ikke at komme med egentlige råd.

B. havde svært ved at tage sig sammen til at møde op. Det blev taget op i klubben, og en af deltagerne gav udtryk for, at hun godt ville følges med hende den efterfølgende gang. På denne måde lykkedes det B. at møde op i klubben, omend beruset. Den efterfølgende gang mødte hun op ædru, hvilket ændrede hendes indgåen væsentligt - hun var meget mere stille.

B. holdt op med at komme i klubben efter ca 1 - 2 mdr.

3. konflikt

En tredje konflikt kom til at omhandle de miljøpenge som P. stillede i udsigt den første gang i klubben. P. og K. vurderede, at klubbens formål, i rigelig grad, levede op til intentionerne med

miljøpengene. De havde yderligere fået grønt lys (mundtligt) fra lederen af lokalkontoret, og anså en bevilling af penge - ca. 10.000 kr - til aktiviteter i klubben primært for at være et procedurespørgsmål. K tog sig af det praktiske omkring ansøgningen med deltagerens accept. Det viste sig imidlertid, at kommunens socialdirektør, som P. og K. havde regnet med ville skrive under på bevillingen, modsatte sig denne.

Omkring på samme tidspunkt havde socialdirektøren (Kuhlmann) betegnet klubben som en hyggekub (i P.'s nærvær), hvilket virkede stødende på bla. P., som ville tage til genmæle. Kuhlmann argumenterede med, at man ikke kunne støtte/financiere biografter, teaterbesøg og lign., og krævede på denne baggrund delvis brugerbetaling af aktiviteterne i klubben.

Vi diskuterede i denne forbindelse måder at forholde sig på ift. klubben, hvilket resulterede i, at problemet blev lagt frem for deltagerne, på vores (S og H) opfordring.

Om det videre forløb.

I begyndelsen af 92 kom der også en mand med i klubben på anbefaling af sin sagsbehandler. Vi fortsatte baggrundsgruppen, praktikperioden ud, hvorefter det var tanken at S.' vejleder, Dan, skulle fortsætte i supervisionen på ønske fra P. og K., som fortsatte arbejdet i klubben til sommeren 92. I denne periode ville de gradvist nedtrappe deres engagement i klubben, bla. ved i foråret kun at deltage og stille lokaler til rådighed hver anden uge.

Deres engagement i klubben ophørte, som efter planen, med en ferieuge med klubben i en af kommunens kursuslejemomme udenfor København.

Jeg og S. var inden praktikens ophør inde på, at vi muligvis kunne tænke os at lave anv.2 opgave med udgangspunkt i projektet.

I forårsemesteret tog vi kontakt til klubben gennem K., og fik af denne vej lov til at komme en aften i klubben (for første gang) for at fortælle om vores opgaveplaner, og om muligt at træffe aftale om interview.

ANALYSE.

Fra løs idé til planlægning.

Som praktikant i lokalområdet var det i første omgang Søren som stiftede bekendtskab med projektet og ham, der indledte samarbejdet. Han blev på det første møde præsenteret for ideen med projektet som det så ud på det tidspunkt. "Det var en relativt løs idé der præsenteredes som en forældreklub, det var tænkt at skulle foregå som en ugentlig aften i rådgivningen udenfor dennes ordinære åbningstid. Man havde en grundlæggende tanke om at ville fokusere på "ressourcer istedet for problemer".

"Man var der hvor den egentlige planlægning skulle påbegyndes, hvilket reelt ville sige at formalisere det, der allerede var en igangværende forberedelsesfase" (Bilag 1 s. 1).

På tidspunktet for hans indgåen, befandt projektet sig altså i overgangen fra forberedelsen, gennem arbejdet med ideen, til selve planlægningen. En umiddelbar oplagt opgave for Søren, var derfor at gå med i arbejdet med den praktiske udformning af projektet, til trods for at de problemer, som projektet rettede sig mod, måtte være noget uklare for ham på dette tidspunkt.

Projektets problembestemmelse var på dette tidspunkt, ikke blevet præsenteret, ideen eller midlet var delvist eller løst formuleret og forholdet mellem problem og middel er derfor også uklart. På dette grundlag foretages et spring videre til den egentlige planlægning. Jeg forestiller mig, at tænkningen omkring problemstillinger og midler i arbejdet, sker i et vekselvirkningsforhold, hvor problemstillingerne er uklare. Der bliver derfor også uklare omkring hvad den pågældende ide ses som svar på. Eks. hvad er en ugentlig aften i rådgivningen udenfor dennes åbningstid et svar på.

På dette tidspunkt indeholdt den løse idé lige akkurat tid, sted og form, altså stort set rammerne eller betingelserne for arbejdet. Det forhold, at der på dette tidspunkt ikke redegøres for problembestemmelsen, skyldes ikke at en sådan ikke findes (den præsenteres på det efterfølgende møde), men at den ligger implicit, bla. i arbejdet med ideen. På denne måde står den umiddelbart ikke til diskussion, og den tages heller ikke siden op til grundigere overvejelser. Tilbage til det videre arbejde bliver derfor de dele af arbejdet med formen og indholdet, som den implicite problembestemmelse og arbejdsbetingelserne giver mulighed for. Dette vil sige planlægningen af det praktiske arbejde med klubben, såsom formulering af pjece, kontakt til relevante personer, arbejdet med indholdet og udformningen af plan for realiseringen af selve klubben. Dette kan være noget af grunden til at S. og senere H. ikke går ind og problematiserer rationalet/teorien. Den uklare problembestemmelse er et forhold som trækkes med hele vejen gennem projektets udvikling.

Springet fra løs idé til den egentlige planlægning skal ses på denne baggrund. Det bliver uklart hvornår ideen formuleres og hvornår der planlægges.

Det kunne tyde på at "den løse idé" er givet allerede med arbejdsbetingelserne, som i store træk opfattes som uforanderlige, og en problembestemmelse hvis tilblivelse er uklar.

Det er et træk som jeg synes jeg kan genkende fra arbejdet indenfor det psykosociale område iøvrigt, hvor tænkning over interventionsmuligheder er givet med de eksisterende arbejdsbetingelser. Dette bliver en uforanderlig forudsætning for tænkningen om de problemer som man søger at forholde sig til. Jeg ser her en tendens til omvendning af forholdet mellem middel og problem, således at problemet afledes af de muligheder som er givet med midlet som i grove træk er givet, på forhånd, med de eksisterende arbejdsbetingelser.

Det er mit indtryk at derfor ikke foregår nogen særlig differentieret udvikling af adækvate former for intervention overfor de problemer man støder ind i. Mulighederne for intervention er derfor også noget begrænsede. Der bliver tale om en slags standardmuligheder som skal kunne gøre det ud for adækvate former for intervention, nærmest uanset hvad man støder på af problemer. Det kan i sig selv blive en opgave at formulere problembestemmelser som passer til de muligheder man har til rådighed. Diagnosen bliver her et brugbart middel (men ikke brugt i VR), fordi den åbner for forskellige fortolkninger af problemstillinger, uden direkte og evt. forstyrrende inddragelse af klienten i udviklingen af problembestemmelsen, når relevante tiltag skal formuleres.

Problemet ved uklarheden omkring forholdet mellem problem og middel bliver, som tidligere omtalt, en tilsvarende uklarhed og generel usikkerhed omkring interventionens relevans for klienternes problemer.

At fokusere på ressourcer kan ses som et forsøg på at kompensere for dette problem (jvf bader 1987).

Praktikantens funktion.

Flere gange i løbet af praktikken oplevede vi begge to at blive inddraget i projekter hvor arbejdsbetingelserne og indholds- og problembestemmelsen var fastlagt på forhånd. Jeg oplevede, at der i disse sammenhænge blev efterspurgt teknikker til brug i arbejdet og en evne til at få øje på forhold som den professionelle selv havde overset, eller at der blev formuleret som et ønske om direkte indgåen i arbejdet med personer, hos hvilke man ønskede ændringer, fortrinsvis, i adfærden. Jeg fik hermed en slags assisterende funktion for den ansatte. Man vidste udmærket hvad problemet var og stort set hvad der skulle gøres, men kunne godt bruge lidt hjælp til dette. Denne prioritering kunne tænkes yderligere at være hjulpet på vej af forestillinger om, at en praktikants (begrænsede) kompetence gør det relevant at gå ind i netop denne del af arbejdet, da dette ikke kræver store forudsætninger. Der ligger heri en tænkning om kompetence som et forhold ved erfaringer med det praktiske arbejde.

Som psykologistuderende er vores forudsætninger imidlertid primært af mere almen teoretisk art og dermed relevante for arbejdet med problembestemmelse, ideformulering og lignende, hvad vi netop ikke efterspørges til, hvorimod vores praktiske erfaringer er noget begrænsede. Både for Søren og jeg gælder at vi ofte blev inviteret med til de dele af arbejdet som vi havde mindst kompetence på. Fra denne position var anvendelsesmulighederne af vores teoretiske forudsætninger stærkt begrænsede og jeg har heller ikke selv noget indtryk af at have bidraget særligt konstruktivt i mange af de opgaver jeg har påtaget mig. Dette kom til udtryk da en lærer på et tidspunkt spurgte "hvad lærer I egentlig på universitet?", efter at Søren og jeg havde måttet bekende vores begrænsede indsigt i diverse adfærdsterapeutiske teknikker.

Til sammenligning hermed adskiller vores muligheder sig, på væsentlige punkter, i arbejdet med klubben. Vi kom til at deltage i en planlægningsproces hvor indholdet, målet og visse forhold omkring formen stod til diskussion. Vores teoretiske kvalifikationer blev relevante til analysen af relationen mellem forskellige forhold i udviklingsprocessen.

Præsentation af problembestemmelsen.

På det første planlægningsmøde præsenteredes den problembestemmelse, som har været den teoretiske begrundelse for det videre arbejde.

"Her fortalte P. om sin faglige og motivationelle baggrund for initiativet. Han ser isolation som et udbredt problem. Det vil sige at der synes at være nogle mangler i de af P. problematiserede liv, der dels går på kontakt og dels går på at der hos de pågældende er nogle interesser, der ikke er udviklede eller plejede og nogle ressourcer, der ikke bruges.

I P.s forståelse vil det sige interesser for og ressourcer til at foretage sig ting, der enten ikke er rettet mod, eller kan foregå i, familiemæssige sammenhænge, og som begrunder sig i nogle hos den enkelte forefundne personlige ønsker og behov" (Bilag 1 s. 1).

Som det beskrives her, tager det sig ud som om projektets begrundelse mere eller mindre er et privat anliggende for P. og tildels K. (jvf Bader 1987). Enhver søgen efter projektets oprindelse ender på den ene eller anden måde her. Det bliver bla. uklart, hvis problem det er, som søges løst. Jeg kunne derfor tænke mig at se lidt nærmere på, hvordan teori om feltet kunne tænkes at blive udviklet.

Teori om feltet.

Praktiske erfaringer og teorier om feltet ser ud til i høj grad at være sammenfaldende. Projektets teoretiske begrundelse bliver en form for typificeret erfaringsdannelse (jvf Bader 1987). Der bliver ikke formuleret noget ønske om kvalificering af teorien. Man kan bla. forestille sig,

at P. har en klar fornemmelse af hvad det handler om og måske, tildels, ligefrem hvem det handler om.

Der omtales problemstillinger som særligt stiller sig for eneforsørgere, hvilket må være en afgørende grund til, at det i første omgang kun er kvinder som møder op. Dette kan hænge sammen med at P., med sin problembestemmelse, netop har haft nogle bestemte enlige mødre i tankerne, som han har kendskab til fra sit arbejde.

P. har gjort den erfaring at han netop overfor problemet med klienters isolation er kommet til kort med de interventionsformer han hidtil har benyttet sig af, hvilket overvejende vil sige samtaler med klienterne. Han har, som det formuleres, "ikke kunnet snakke sig ud af problemerne"

"P. så klubben som en måde at overkomme denne begrænsning på" (Bilag 1 s.1).

Det er her underforstået hvad der menes med begrebet isolation. Det går på, at man ikke har kontakt til særligt mange mennesker og at man ikke kommer særligt meget udenfor hjemmet. Det fremstilles som et nærmest kvantitativt fysisk anliggende, blottet for enhver form for begrundelser i pågældende menneskers livssituation.

Arbejdsbetingelser.

Ideen og problembestemmelsen har derfor ikke sin begrundelse i forhold ved deltagerens livssituation men er derimod tæt knyttet til henholdsvis K.'s og P.'s (relativt uforanderlige) arbejdssituation. Ideen begrundes imidlertid ikke i denne, men i et ønske om at gøre noget for deltagerne og fremstår derfor som deres helt egen, næsten private ide, som havde de haft næsten frie hænder til at udforme den.

Om P.'s arbejdssituation.

Problembestemmelsen er imidlertid ikke grebet ud af den blå luft, men er udviklet på grundlag af P.'s faglige erfaringer, som han også selv er inde på. Dette vil altså sige, at det er problemstillinger i en familierådgiverpraksis som er udgangspunktet, og dette vil også sige, at det vi står med her bla. er P.'s problem og et problem i familierådgiverens arbejdssammenhæng.

Med denne tilgang vægtes særligt problematikker omkring forholdet mellem forældre og børn. "Det påhviler kommunalbestyrelsen at føre tilsyn med de forhold, hvorunder børn i kommunen lever, og at støtte forældrene med hensyn til børnenes opdragelse og pleje" (Bistandsloven kap.8 § 32).

Der kan tænkes at ligge en forestilling om, at en forbedring af forældrenes situation vil medføre en forbedring af børnenes situation.

Mit kendskab til familierådgiverens funktion har jeg primært, fra mine erfaringer i praktikperioden. Jeg fik her det indtryk, at familierådgiverne fungerede som en slags lokalkontorets udsendte medarbejdere. Familierådgiverens funktion var at tage del i varetagelsen af denne kommunale opgave, i.f.t familier som af socialkontoret vurderedes som særligt udsatte. Denne varetoges gennem opsøgende arbejde, i form af hjemmebesøg, hvor den rådgivende samtale blev det vigtigste middel. Familierådgiveren havde ikke mulighed for at udbetale penge, foretage henvisninger eller lignende. Men gennem deres kendskab til sociallovgivningen, havde de mulighed for at rådgive klienterne om deres muligheder, eller at formidle kontakt til relevante instanser. De står altså ikke selv med et direkte ansvar for administrationen af midler, anvisninger eller anbringelser og undgår på denne måde, på visse områder, de modsætninger mellem støtte og kontrol som ligger i socialrådgiverens arbejdsfunktion.

Støtte og kontrol.

På andre områder findes modsætningen også i familierådgivernes arbejdsfunktion, eks. omkring børnenes tarv, hvor de har tilbagemeldingspligt. "En udvidet underrettningspligt gælder ifølge bistandsloven og efter socialministeriets bekendtgørelse af 26 marts 1976 for personer, der udøver offentlig tjeneste eller hverv..... Disse skal "... underrette det sociale udvalg, når de i deres virksomhed bliver bekendt med forhold for børn eller unge under 18 år, der må give formodning om, at barnet eller den unge har behov for social bistand". Efter § 2 præciseres: "Pligten foreligger, når barnet eller den unge har vanskeligheder i forhold til sine daglige omgivelser, skolen eller samfundet, eller når barnet eller den unge i øvrigt lever under utilfredsstillende forhold. Tilsvarende gælder, når barnet eller den unge har behov for hjælpeforanstaltninger på grund af et vidtgående fysisk eller psykisk handicap " " (Carlberg M et al 1984 s. 183).

Børnene som er grunden til den særlige støtte bliver også grunden til kontrol. De særlige muligheder for legitimation som ligger i problemstillinger med børn, kan tænkes at være noget af årsagen til at klubben i starten går under betegnelsen, forældrekursus. På den anden side kan kontrolaspektet tænkes at være noget af grunden til at dette projekt rettes eksplicit mod voksne, og børnene så vidt muligt ikke ønskes inddraget. Ved på denne måde at søge at lægge sig mellem legitimerings- og kontrolaspektet kan det tænkes at deltagerstyring netop bliver en mulighed i dette projekt.

En anden konsekvens er at store grupper, nemlig dem uden børn, udelukkes i problembestemmelsen.

P. 's problem.

At P. støder på et udbredt problem som isolation, har noget at gøre med den vinkel han har på klienternes situation som familierådgiver. Denne tilsyneladende mindre modsætningsfyldte tilgang kan tænkes at muliggøre en større åbenhed over for problemer, som er udbredt, men som det kan være svært at legitimere arbejdet med, og som der derfor gives meget ringe muligheder for intervention i, indenfor socialarbejderområdet iøvrigt. Bistandsloven giver ikke retningslinier for arbejdet med med eksempelvis Isolation, og udgør dermed heller ikke noget grundlag for arbejdet med de konkrete problemer som stiller sig for klienter.

Som familierådgiver har P. mulighed for at træde klienterne direkte imøde i deres eget hjem, hvilket kan siges at være et konkret skridt i retning af ophævelse af isolationen, men samtidig må siges at være helt utilstrækkeligt, i den udstrækning at hans indgåen ikke åbner for muligheder for kontakt udover denne relation. I den konkrete situation påpeges samtalen som utilstrækkelig og dermed overhovedet P. 's muligheder i forhold til problemet. Dette kan være et udtryk for teoretiske begrænsninger - at P. med sine teoretiske forudsætninger kommer til kort i sine forsøg på at bidrage til udviklingen af nye handlemuligheder.

Ydermere er det svært at legitimere arbejdet med isolation juridisk. P. kommer til at stå med noget som han kan se er et socialt problem, men som ikke har noget juridisk grundlag.

Om Værebrosrådgivningen.

Værebro rådgivningen, som er K. 's og klubbens arbejdsbetingelser, rummer særlige muligheder ift. dette problem. Til forskel fra lokalkontorene er denne rådgivnings eksistensberettigelse ikke i samme grad knyttet til arbejdet med enkeltssager. Arbejdet her adskiller sig ved bla. at

være rettet mod problemstillinger som vedrører et helt boligområde - nogle særlige menneskelige livsbetingelser.

Søren introducerede allerede tidligt i opgaveprocessen begrebet refugie som betegnelse for klubben, en betegnelse som også kunne se ud til at være relevant for rådgivningen. Det ser ud som om der her er nogle særlige betingelser - et særligt rum, for socialt arbejde. I det halve år vi har deltaget, er der blevet informeret om projektet, men stort set ingen andre end os fire og K. 's praktikant, er blevet involveret i arbejdet med klubben på måder som kunne få konsekvenser for klubbens indhold og form. Arbejdet på den tilgrundliggende problembestemmelse, bliver en mulighed netop her, ud fra en tankegang om at der er et særligt behov i dette område, altså begrundet i særlige livsbetingelser. Det bliver en nærliggende mulighed at tænke om sociale problemer som et næsten kollektivt anliggende, for et helt boligområde, og ikke blot for nogle enkeltpersoner. Overhovedet det at være beboer i Værebro Park bliver en del af legitimeringen af en indsats fra rådgivningen.

Som det er kendetegnende også for rådgivningen, kommer man, med udviklingen af klubben, til at arbejde i et felt der ikke er noget klart juridisk grundlag for, men hvor der tilsyneladende er væsentlige sociale problemer. Dette bliver klubbens mulighed, men samtidig dens begrænsning hvad legitimering angår. Usikkerheden, gennem flere år, om rådgivningens eksistens, kan være knyttet til denne begrænsning. Det er i alle instansers interesse, at der bliver gjort noget her, men det kan ikke legitimeres. P. og K. får ro til arbejdet, men kommer, bla. af denne grund, til at stå relativt alene med det. På denne baggrund kan et par psykologpraktikanter indgåen, stille sig som en relevant mulighed, overfor et problem som også, til en vis grad, må være rådgivningens.

Arbejdet med pjecen.

Da arbejdet med pjecen blev påbegyndt var der fire parter involveret: familierådgiveren P., socialrådgiveren K., psykologpraktikanten S. og socialrådgiverpraktikanten J.. Pjecen blev til i et forhold mellem de tre førstes interesser. Man kan sige at den blev en krumtap i etableringen af arbejdsrelationen omkring udviklingen af projektet med klubben.

"På mødet præsenteredes et første udkast til en pjec til brug som invitation til mulige kommende brugere. I korte træk fremgår det af denne, at man indbyder til deltagelse i en art studiekreds med et overordnet emne ("familien før og nu"), at igangsætterne vil planlægge de første aftener, hvorefter det er meningen at deltagerne planlægger de følgende ud fra hvad der interesserer dem. Det kunne være: Børn, dårlig samvittighed, parforhold, pubertetsbørn, astrologi, massage, dramatik o.m.a."

Slutteligt står: "Vi tror der er en del, hvis liv er 'fyldt op med børn' og som kunne have behov for en ugentlig aften som kan bruges på vokseninteresser/kontakt" (Bilag 1 s.2).

I dette udkast antydes formen som en art studiekreds, et muligt indhold afgrænses med det overordnede emne og antydes med konkrete forslag, og der fremlægges en problembestemmelse om at have sit liv fyldt med børn og at have brug for en ugentlig aften til vokseninteresser og -kontakt.

Implicit teori.

Ideen om at lave en studiekreds kunne tyde på, at der tænkes omkring problemet på en måde som ikke er kommet til syne i problembestemmelsen. Dette kunne tyde på en tanke om problemet som manglende kompetence hos forældre i området. Kvalificering bliver da et relevant svar. I den udstrækning, at problemet ses som et privat anliggende for de pågældende forældre, bliver kvalificering yderst relevant.

Kvalificering kan på denne baggrund ses som det egentlige mål og langsigtede perspektiv med klubben, uden direkte at være begrundet i den problembestemmelse som er blevet præsenteret. Den kan altså tænkes at være begrundet i forhold ved P.'s tænkning om problemet, som ikke er kommet frem. Intentionen om at lade deltageres interesser være udgangspunktet for de følgende aftener, planlagt af dem selv, kan, som tidligere omtalt, være et middel til at sikre indholdets relevans for deltagerne.

Der ligger en risiko her for at socialarbejderen og deltagere kan komme til at mødes om hver deres dagsorden, nemlig henholdsvis kvalificering og at dyrke egne interesser. Kvalificering kan blive en skjult dagsorden som kan have sin begrundelse både i socialarbejderens tænkning om problemet, som et privat anliggende hos klienten (jvf Dreier), og et forsøg på at legitimere projektet. Som skjulte interesser kan disse forhold komme til at stå i et modsætningsforhold til den problembestemmelse og ide som er lagt åbent frem og dermed komme til at virke ind på måder som er uklare for alle parter.

Modsætning mellem deltagerstyring og eksisterende praksis.

Der ligger tillige en modsætning i antydningen af intentioner om deltagerstyring, og at betingelserne, formen, problembestemmelsen og tildels indholdet er bestemt på forhånd. Man kunne vel sige at man kommer til at love lidt mere end man kan holde.

Denne modsætning tages op af S. "Det var på dette tidspunkt S's opfattelse, at man med dette skrift satte sig mellem to stole, idet man kunne læse pjecen som en opfordring til at komme og være med til at indholdsbestemme et samvær på gruppeplan ud fra hvad man kunne tænke sig, mens der syntes at være nogle foregribende udsagn om, hvad det helst skulle være i retning af" (Bilag 1 s.2).

Jeg er ikke sikker på, at denne modsætning, som et forhold ved pjecen, i sig selv er så vigtig. Men med påpegelsen af dette forhold, muliggjorde Søren at vi kunne holde fast i et langsigtet perspektiv om deltagerstyring. At vi også greb denne mulighed, må her begrundes bla. med vores egne interesser i at udvikle et alternativ til den fremmedbestemmelse som vi (ikke mindst jeg), var stødt på i andre dele af praktikken. S. får bragt sig selv ind som aktiv deltager i arbejdet, hvilket, ved min indtræden, også bliver min mulighed. Han får desuden skabt opmærksomhed om et behov for afklaring af nogle forhold i processen og åbnet muligheden for arbejdet med en række modsætninger mellem på den ene side deltagerstyring og på den anden fremgangsmåder i den eksisterende praksis, måder at tænke om problemet på, og krav som er knyttet til socialarbejderens arbejdssituation.

" S. lagde ud at han mente der ville være en stor sammenhæng mellem klubbens måde at fungere på og det grundlag, der rekrutteredes på, og at han så nogle modsætninger i det, der blev spillet ud med" (pjecen).

"Der opnåedes herefter en enighed om at der måtte ske en form for afklaring og at det skulle ske gennem at arbejde med pjecen"(Bilag 1 s.2).

Pjecen kan måske på denne baggrund ses som middel til afklaring af forholdet mellem de forskellige interesser i projektet. "I bakspejlet kan det se ud til at der herigennem sikredes at alle tre interessenter "fik hver deres" i konstitueringen af hvad planlægningsmøderne skulle bruges til " (Bilag 1 s.2).

Deltagerstyring.

S.' påpejning af modsætningen mellem intentionerne om deltagerstyring og retningsbestemende forslag til indholdet, bringer deltagerstyring ind som et centralt forhold i arbejdet uden at P.'s og muligvis K.'s målsætninger om kvalificering bliver taget op. Hermed blev det centrale i afklaringen spørgsmålet om hvordan, der skulle bestemmes hvad der skulle foregå og hvem der skulle bestemme det.

" Så S. og siden også H. fastholdt dette på de kommende møder, da vi fandt at der var nogle nødvendige konsekvenser af at ville arbejde med deltagerstyring, som måtte tages. Det førte til at pjecen "rensedes" for indholdsmæssige eksemplifikationer, og at der skete en fremhævelse af princippet om brugerstyring" (Bilag 1 s.2).

Ny pjece.

"Derfor starter vi en klub, hvor emner og aktiviteter vælges og tilrettelægges i fællesskab. Det vil derfor være fint, hvis du til første gang vi mødes, overvejede, hvad du kunne tænke dig af emner til de kommende torsdagsaftener" (Bilag 1 s.2).

Fra kvalificering til deltagerstyring.

Fra første til andet udkast til pjece sker et skift fra kvalificering til deltagerstyring som hovedmålsætning. Denne mener jeg umiddelbart er en relevant måde at tage konsekvensen af P.'s fremlagte problembestemmelse og ønsket om at fokusere på ressourcer i stedet for problemer.

Ved at tage udgangspunkt i deltageres interesser, allerede fra starten i klubben, trækkes der i retning af fastholdelse af det indholdsmæssige som fælles genstand. Men viderebringelsen af projektet til brugerne får samtidig nogle konsekvenser for indholdets kvalitet - forandringsmulighederne bliver begrænsede bla fordi det indholdsmæssige stort set ikke kvalificeres med andet end det brugerne bringer ind. Vi røg i den modsatte grøft, hvor brugerstyring bliver til selvstyring. De sociale relationer trådte i forgrunden og indholdet i baggrunden som brugernes begrundelse for at være med.

Man kunne stille spørgsmålet hvis målet er "selvstyring" har P. og K. da nogen funktion her eller kommer de til at stå med en opgave om afhændelse af nogle ideer ell. lign ?. Bliver der her tale om en afhændelse af P. og K.'s opgave, hvor brugerne bliver deres egne socialarbejdere med den opgave der stiller sig ber?

Konsulentfunktion. At stå på sidelinien.

Gennem arbejdet med pjecen gik vi ind og problematiserede forholdet mellem forskellige intentioner ift. projektet, men forholdte os stort set ikke direkte til problembestemmelsen. Det betød, at vi ikke fik taget fat i nogle af de begrænsninger, som kan ligge her, og som havde betydning for projektets udformning. Bla. spørgsmålet om det centrale, her er et problem omkring isolation og om dette er et forhold ved konkret manglende kontakt med andre mennesker udenfor familien. I problembestemmelsen ligger en forståelse af problemet som rent socialt anlæggende og en satsning på umiddelbare eller kortsigtede interesser og en primær prioritering af det sociale samvær, bliver nærliggende på grundlag af denne.

Vi går ikke ind og problematiserer rationalet. Fordi 1) vi så ikke noget problematisk i rationalet og var umiddelbart begejstret for projektet. 2) pga. vores definition af konsulentfunktionen - ikke at have direkte sagsligt ansvar.

Psykologpraktikanter i en konsulentfunktion.

Søren og jeg bestemmer os tidligt for at betegne os som indgående i en konsulentfunktion. I vores opfattelse indebar dette, at vi, til forskel fra supervisoren, ikke havde noget direkte sagsligt ansvar. Vores faglige ansvar lå i arbejdet med de problemer som P. og K. præsenterede os for. Det bliver dermed dem som kommer til at sætte dagsordenen for det fælles arbejde.

Vores begreb om konsulentfunktionen lå på visse punkter tæt op ad den som findes i "konsulentarbejde i daginstitutioner" (Carlberg et al 1984), og var på andre og brud med denne.

Bogen tager, i særdeleshed udgangspunkt i Caplans teorier om konsultation. (om teorien)

Om forholdet mellem konsulenten og konsultanten siges det her: "Det bliver således en opgave for konsulenten at støtte og forstærke konsultantens arbejds-jeg og aktivt at modvirke forsvarsopløsning, afhængighed og regression" (Carlberg et al 1984 s.30). Denne måde at tænke på har som tendens at gøre konsultanten til genstand i en terapeutisk relation. Med dette udgangspunkt står konsulenten med en opgave som har sin begrundelse i en psykoanalytisk terapeutisk praksis, hvor det netop er personen som er udgangspunktet for forandring og dermed ikke sagen. "Der findes - ligesom i andre terapeutiske processer - en vis risiko for, at der sker en "pseudohelbredelse" (Carlberg et al 1984 s.160). Samtidig understreges det at "Fælles for Frank og Caplan er således, at begge pointerer vigtigheden af at holde sagen i fokus" (Carlberg et al 1984 s.35). Konsulenten kommer med dette udgangspunkt til at stå med en dobbeltopgave, rettet mod sagen og mod personen (konsultanten). Sidstnævnte er imidlertid ikke det der er rekvireret hjælp til, hvilket stiller konsulenten overfor en balancegang i varetagelsen af denne opgave, mellem "professionel distance" og fokusering på personen. "Konsulenten må i alle sager lige fra starten formidle en oplevelse til personalet af, at deres problem tages særdeles alvorligt" (Carlberg et al 1984 s.136). Der ligger heri et paradoks. Det bliver oplevelsen og dermed igen konsultanten som kommer i fokus og ikke problemet, hvilket samtidig kan begrunde en usikkerhed hos konsultanten på, om problemet tages alvorligt. Dette er et problem som jeg er stødt på andre steder i forbindelse med praktikperioden. Det har ofte ført til en kamp om problemet i en ulige relation.

Ifølge Carlberg et al, er konsulentarbejde "...baseret på et ligeværdigt forhold mellem konsulent og konsultant" (Carlberg et al s.178), hvilket ikke kendetegner en psykoanalytisk terapeutisk praksis. Det ser også ud til, at der her stiller sig et særligt ansvar for konsulenten som, på visse punkter, sætter ham i en overordnet magtposition: "Inden man forlader formuleringssfasen, må konsulenten have gjort sig udgangspositionen for det fortsatte konsulentarbejde klart" (Carlberg et al s.145). Konsulenten vælger mellem 4 forskellige udgangspositioner og der er intet der tyder på at dette valg står til diskussion. Jeg vil tro, at det er den særlige faglige kompetence som, i denne forståelse, berettiger konsulenten til denne magtposition. Afviser konsultanten det valgte udgangspunkt, vil han eller hun selv stille sig som problem for den proces som her lægges op til. Derfor bliver det i konsulentens interesse at betjene sig af midler, som både bidrager til intrykket af en samarbejdsrelation og som kan bruges til at fastholde konsultanten på den valgte udgangsposition. Et sådant middel er en kontrakt. "Nu er det nødvendigt, at der sættes en eller anden form for samarbejdskontrakt op. I denne skal de ydre betingelser for samarbejdet klargøres: Mødetidspunkter, tema for samtalerne m.m." (Carlberg et al s.147). Der lægges altså op til et samarbejde om det udgangspunkt som konsulenten har valgt, og som ikke står til diskussion, hvilket gør at, det i udgangspunktet ikke er et ligeværdigt forhold mellem parterne i relationen. Et centralt problem i Carlberg et al.'s forståelse af konsulentfunktionen, er en tænkning om praksis som bla. tager udgangspunkt i en slags subjekt/objekt relation, med konsultanten som objekt. Dette fører til en målsætning om forandring hos denne, uden at sammenhængen til en forandring i problemet er klar, netop fordi denne målsætning ikke har sin begrundelse her. Der vil være en risiko for, at ændring i problemet træder i baggrunden som målsætning. Denne tilgang kan på denne måde blive sin egen begrænsning i arbejdet med det fremlagte problem. Forsøg, fra konsultanten, på, fra sin

position, at fastholde fokus på det fremlagte problem, kan blive et problem for konsulenten - et problem som, fra en terapeutisk vinkel, kan stille sig som et problem ved den anden part i relationen. Med denne vinkel træder konsulenten ind med en målsætning, som i udgangspunktet som er fremmed for konsultanten. Den fremmedgørelse som arbejdet med denne målsætning resulterer i, er netop noget som Søren og jeg har tilstræbt at undgå i relationen til K. og P.. Dette var en ikke helt klart formuleret målsætning, for os, som vi søgte at fremme ved at fastholde et udgangspunkt i det saglige - de problemstillinger som P. og K. lagde frem. Det er mit indtryk at dette lykkedes ganske godt, bla. fordi vi ikke havde en terapeutisk tilgang, hvilket var med til at muliggøre en reel samarbejdsrelation omkring de fremlagte problemer.

Til gengæld var der en tendens til at vi søgte at fremme dette udgangspunkt ved at abstrahere fra vores egne interesser. Et forhold som jeg kan genkende fra Carlberg et al., hvor konsulenten fremstilles som interesseløs i udgangspunktet, hvilket er med til at forplumre forholdet mellem forskellige målsætninger og prioriteringer blandt de involverede i relationen. Vores problematiseringer er ikke blot begrundet i den genstand som vi præsenteres for, men også i vores egne interesser i projektet. Den væsentligste grund til mit ønske om at deltage i arbejdet med klubben var, at jeg her så en mulighed for at undgå den fremmedgørelse i relationen mellem ansatte og klienter, som jeg havde oplevet andre steder. Denne interesse kunne jeg kun formulere åbent i den udstrækning at det var relevant for P. og K.. Dette indebar en risiko for skjult at søge egne interesser varetaget, ved at fremhæve forhold ved problemstillingerne og deres intentioner, som kunne fremme disse interesser, uden at gøre dem åbne. På denne måde bliver vores indgåen tildels på bekostning af os som subjekter i processen. Vi kommer til at placere os i en position, på sidelinien, hvor både indhold og vinkel på projektet, præsenteres af K. og P.. Vi vil også kunne komme til at anlægge det samme perspektiv på arbejdsprocessen som rekvirenterne, hvilket vil begrænse os i vores muligheder for at bidrage med noget nyt. Når dette alligevel ser ud til lykkedes, kan det hænge sammen med, at der i deres eget på perspektiv arbejdsprocessen, netop lå en mulighed for, på visse punkter, at bryde med en traditionel praksis. Den mulighed har jeg indtryk af, at vi formåede at gribe.

Ved at lægge os i forlængelse af deres perspektiv besværliggjorde vi arbejdet med en af vores væsentligste opgaver, nemlig varetagelsen af langsigtede udviklingsinteresser gennem afklaringen og tydeliggørelsen af modsætninger og interesser i arbejdet med projektet, i samarbejde med konsulanterne.

Med vores forståelse af konsulentfunktionen og vores tilgang fra denne position, gik vi ind i forhold til den opgave som eksplicit blev formuleret af K. og P.. Der blev eks. ikke efterspurgt diskussioner og vurderinger af forholdet mellem problembestemmelse, ide og midler, men derimod en vurdering af pjecens relevans for en ide eller et projekt som på grund af de tidligere omtalte uklarheder, endnu var relativt abstrakt. Netop uklarhederne omkring væsentlige dele af projektet gjorde, at en vurdering af pjecen, nærmest i sig selv, stillede sig som den umiddelbart mest nærliggende mulighed. Forhold som pjecens indre konsistens, som et mere eller mindre abstrakt forhold, kan på denne baggrund få en overordentlig central betydning, hvorimod forholdet mellem pjecens formuleringer og dens begrundelser og målsætning forbliver uklart og vurderingerne mere eller mindre vilkårlige.

Pjecen som middel til Præsentation.

I pjecen præsenteres projektet på en anden måde end det blev præsenteret for os. I præsentationen til os beskrives problemstillingen som et forhold omkring isolation, hvilket vil sige

manglende kontakt, manglende muligheder for pleje af relativt uudviklede interesser og brug af ressourcer. I pjecen er begreberne isolation, interesser og ressourcer fjernet og blevet til, at der er "en del hvis liv er fyldt med børn og pligter, og som kunne have behov for en ugentlig aften, som kunne bruges til vokseninteresser og til at skabe nye kontakter" (Bilag 1 s3) Videre hedder det "at der sidder en del mennesker i Værebros og omegn i hver deres lejlighed, som kunne have glæde af hinanden og hinandens erfaringer" (Bilag 1 s.3). En præsentation overfor parterne i det tværfaglige samarbejde, eller overfor socialdirektøren, ville igen adskille sig fra de ovenfor nævnte. Fremstillingen af og tænkningen om projektet, afhænger bla. af hvad den skal bruges til og i hvilken kontekst den finder sted. For at fremme accepten af projektet, kunne der være en interesse i at fremstille problemet som svært og udbredt. Denne fremstilling kan være svær for den enkelte bruger at genkende. Overfor S. og H. tilstræbes en grad af almengørelse i præsentationen, hvilket kan være ganske relevant ifb. m. udviklingen af et projekt, som kan tænkes at skulle bruges igen ift. andre deltagere. Men det er sandsynligvis ikke lige sådan det stiller sig for en mulig deltager, og jeg går ud fra at fremstillingen i pjecen afspejler hvordan P. forestiller sig at problemet må stille sig for den potentielle deltager. Dennes interesse i projektet søges fremmet på denne måde. Som det var tilfældet for os i vores konsulenttilgang, kommer P. og K. til, med pjecen, at tilstræbe samme udgangspunkt ift. problemet som deltagerne, hvilket gør det svært at få øje på muligheder som deltagerne ikke selv kan udpege. I intentionerne med projektet lægges der ikke op til kvalificering af dette udgangspunkt og socialarbejderen kan derfor tænkes at blive relativt overflødig, som omtalt andetsteds. Arbejdet kan komme til at foregå indenfor de muligheder som deltageren i forvejen kunne få øje på. I tilfældet med klubben førte det, i første omgang, til en orientering mod kortsigtede interesser og det umiddelbare befindende hos deltagerne. Det er mit indtryk at det blev et hyggeligt sted at være, som for en umiddelbar vurdering ikke resulterede i nogen anden forandring i deltagernes situation, end at de havde fået mulighed for at være sammen med nogle andre mennesker en gang om ugen.

En anden konsekvens af at der ikke arbejdes med udviklingen af problemet om isolation eller manglende kontakt, er at der ikke kommer til at ske nogen særlig udvikling i begribelsen af dette. Hermed får vi ikke grebet fat i nogle af de modsætninger som kan ligge her. Tænkningen om problemet foregår ikke uafhængigt af interesser. P. og K.'s interesser er ikke nødvendigvis sammenfaldende med deltagernes. Feks. er det i P. og K.'s interesse at projektet fremstår som en succes, hvilket ikke i særlig høj grad kan siges at være brugernes. En tænkning i problemet fra P. og K.'s side må kunne forventes at indeholde et hensyn til overhovedet at kunne realisere projektet i den givne kontekst, at bidrage til VR's gode rygte, at fremstille deres arbejde som vigtigt og berettiget m.m.. Der er derfor en risiko for at de kan komme til at stå med en problembestemmelse som ikke har sin begrundelse i brugernes interesser og som derfor kan komme til at stå i modsætning til disse. Den slags modsætninger søgte vi ikke at gribe fat i, men gik istedet, som tidligere omtalt, helt udenom arbejdet med problembestemmelsen.

Planlægning uden indhold.

På tidspunktet for arbejdet med pjecen står vi med et projekt uden indhold og dermed uden genstand og med løst definerede rammer. Vi har desuden intentioner om at deltagernes interesser skal være genstand for samværet i klubben. Denne genstand bliver afgørende for klubbens videre virke. Ikke alle interesser er lige forenelige, og processen kan tage mange forskellige retninger. I sagens natur kan denne proces, hvis genstand overhovedet etableres med deltagernes indtræden, ikke forudsiges eller foregribes praktisk. Bla. dette forhold skaber en usikkerhed som søges begrænset bla. gennem en omfattende grundighed i arbejdet med pjecen, i præsentationen af projektet, i udvælgelsen af klienter og planlægningen af den første aften. Denne fokusering på midler og fremgangsmåder, skal ses i sammenhæng med at det er deres

opgave at arbejde med løsningen af sociale problemer og ikke, i særlig grad, at arbejde med udviklingen af en begribelse af disse problemer.

P. og K.'s kompetence er nært knyttet til egne erfaringer, hvilket deres muligheder for at kvalificere processen ligeledes er. Meget tyder på at udviklingen af arbejdet foregår ved at bygge videre på de gode praktiske erfaringer man tidligere har gjort sig. En forudsætning for succes her, hvilket er af særlig stor betydning for K. og P., er imidlertid ikke blot at kunne reproducere fremgangsmåden. Genstanden eller problemet den skal bruges ift. må ligeledes reproducere. På denne baggrund bliver sortering af klienter et nærliggende og relevant middel.

Præsentation og rekruttering.

I forbindelse med arbejdet med pjecen begyndte vi at overveje struktureringen af den første aften og hvordan den skulle tages kontakt til evt. brugere.

"Vi snakkede en del om hvordan det skulle præsenteres, både for dem som skulle viderformidle, og direkte til potentielle brugere. Bla. at der ikke skulle siges særligt meget mere end det der står i pjecen - at det fortrinsvis skulle være den som skulle udgøre fremstillingen" (Bilag 1 s.3).

Sortering.

Pjecen får hermed en funktion som middel til sortering, hvilket vi på dette tidspunkt, efter et meget grundigt gennemarbejde, åbenbart har tillid til at den kan varetage.

"I arbejdet med pjecen lægger de vægt på at den skal sætte en form for selvsortering igang hos læseren. Her var det vigtigt for P. og K., at man som læser fik en fornemmelse af at det var en sammenhæng som krævede at man kom med noget" (Bilag 1 s.4).

Ønsket om sortering blev begrundet i projektets art, som en sammenhæng som krævede at man kom med noget, at det var ressourcerne som var i centrum og ikke problemerne.

Der ligger her en forestilling om, at man ved at formidle projektet som et tilbud, kan lade potentielle deltagere bidrage til sorteringen ved at fremstille projektet som et tilbud som de ud fra egen interesse og motivation kan vælge. Man kan så til gengæld have sin tvivl med hensyn til pjecens egnethed som middel til sortering, da der ikke er noget indhold og da det kan være svært at vide, hvordan det som står i pjecen forstås af modtageren.

Det er derfor også tydeligt at pjecen ikke får lov til at være det eneste middel til sortering.

"P. og K. talte om flere personer som kunne være gode at få med i klubben" (Bilag 1 s.3). "I diskussionen med P. og K. formulerede de, at folk kunne være for dårlige til at være med" (Bilag 1 s.4).

Det bliver svært helt at gennemskue hvilke kriterier som ligger til grund for disse vurderinger. Udover prioriteringen af ressourcer, kan en række forhold som social indstilling, åbenhed, godt humør m.m. komme til at indgå som kriterie. Jeg vil derfor heller ikke udelukke, at en grad af personlig sympati kan få betydning her. Der hersker uklarhed om forholdet mellem kriterier og målsætning som vi ikke tog fat i afklaringen af.

Andre faggrupper inddrages i formidlingen og dermed overlades tillige sorteringopgaven til disse. "Der har ikke på noget tidspunkt været tale om spredning af folderen i større oplag, men derimod uddeling i begrænset omfang til folk, som havde fået en instruktion i intentionerne med projektet, dvs. de lokale sagsbehandlere og sundhedsplejersker, eller til folk som P. eller K. vurderede kunne have gavn af projektet eller bekendte til disse" (Bilag 1 s3).

Intentionerne om at lade pjecen tale for sig selv lader sig derfor ikke helt gennemføre. Der er her tale om afgivelse af kontrol over projektet som søges kompenseret gennem personlig kontakt og mundtlige instruktioner.

I forbindelse med formidlingen af Værebørnærådgivningens aktiviteter iøvrigt, ses en lignende fremgangsmåde

"Ifølge denne plan har Værebørnærådgivningen i den forløbne tid for det meste haft "mund til mund" metoden som princip. Man har været tilbageholdende med at reklamere for rådgivningens eksistens for at undgå at dette skulle stemple stedet og afholde nogle fra at komme der" (Hamid et al., 1990, s. 12).

Og videre : "I stedet har man ønsket, at kendskabet til rådgivningen skulle udbredes fra de beboere, som havde haft positive oplevelser med rådgivningen" (Hamid et al., 1990, s.12).

Planlægning af den første aften.

Planlægningen af deltagerens inddragelse.

Efter at have afstået fra at planlægge forløbet, indholdet og udarbejdelsen af rammerne, er den første aften stort set den eneste mulighed for åbent eller direkte at styre det praktiske forløb. Denne aften's helt centrale funktion bliver at inddrage de kommende deltagere i et projekt, som K. og P. i sidste ende stadig har ansvaret for. Men det er mit indtryk ud fra hvad jeg har fået oplyst og fra min egen deltagelse i et distriktsmøde (tværfagligt) hvor projektet blev fremlagt, at der er blevet informeret om projektet, men at det derudover ikke i noget større omfang er søgt kvalificeret i disse eller andre faglige sammenhænge. Jeg kunne forestille mig at det tværfaglige samarbejde først og fremmest har været et middel til en løbende sikring af projektets legitimitet. Hermed falder ansvaret, i sidste instans, som privat anliggende, tilbage på K. og P. uanset Søren's og min indgåen. De står, derfor, overfor at skulle afhænde et projekt, som de har et privat ansvar for. Herefter er det deltagerne som bestemmer indholdet og det er ligeledes dem som, indenfor visse praktiske rammer, bestemmer formen. I den forstand kan man måske sige at de kaster sig ud på dybt vand. De kan forvente at deres arbejdsindsats og kompetence, måske endda person, vil blive vurderet ud fra projektet som resultat og ikke ud fra processen. I modsætning til dette stod en af deres målsætninger om at være procesorienterede og ikke fokusere på konkrete resultater den første aften. De kommer til at stå med nogle interesser, som ikke kan rummes i målsætningen for projektet, og det er i særdeleshed denne modsætning som vores indgåen har kunnet bruges ift.. Det er blevet beskrevet som en problematik om at måtte slå sig over fingrene. Vi har gentagne gange gjort opmærksom på tilskyndelser til indgriben, som ikke havde sine begrundelser i de fælles intentioner med projektet. Vores mulighed for at gå konstruktivt ind i processen, var bl.a begrundet i vores position. Som praktikanter i en konsulentfunktion stod vi netop ikke med mange af de modsigelser som kendetegner socialarbejderens arbejdsituation.

Etableringen af et indhold bliver af stor vigtighed for den videre proces. Uden dette kan det blive svært at begrunde projektet, og samværet bliver da sin egen begrundelse. Det var deltagerens opgave, at komme med forslag til indholdet, og det bliver, bla. af denne grund, et vigtigt punkt i planlægningen at skabe de bedst tænkelige betingelser for deltagerens formulering af umiddelbare interesser i relation til projektet. "Et væsentligt spørgsmål her gik på hvordan man kunne præsentere et initiativ, som endnu ikke havde et indhold, på en måde så man, så vidt muligt, ikke virkede begrænsende på tanker om, og forslag til, det indholdsmæssige". Dette søges gjort gennem grundighed i planlægningen af det praktiske forløb af den første aften.

Vores arbejde med denne plan blev et bidrag til etableringen af indholdet som fælles genstand. Dette indebærer at i den udstrækning at indholdet ikke kan gøres til fælles genstand, vil fællesskabet kunne falde fra hinanden. "Vi diskuterede risikoen for at ganske få ville komme til at

domminere processen og hvordan vi kunne fremme muligheden for alles aktive deltagelse". En umiddelbar betragtning vil ikke være tilstrækkeligt til at komme bagom problemet og kunne vurdere eks. indholdets betydning for de sociale relationer. Den mest nærliggende mulighed vil være at gribe i dem, som umiddelbart ser ud til at stille sig som et problem, hvilket stort set er det samme som dem, hvis handlinger er et problem. En tilsvarende umiddelbarhed ses ift. deltagerens usikkerhed.

"Vi snakkede om den usikkerhed der, hos de enkelte, kunne/måtte være i begyndelsen og på denne baggrund, hvordan man kunne skabe hyggelige og trygge rammer" (Bilag 1 s. 4).

Der er ingen nærmere omtale af grunden til denne usikkerhed og ingen vurderinger af dens betydning. I en sammenhæng hvor man ikke kender indholdet og dermed hverken muligheder, krav og tildels betingelser er usikkerhed meget sandsynlig. At søge at lindre denne er en umiddelbart nærliggende mulighed. Men man kunne forestille sig, at netop denne usikkerhed og den fælles opmærksomhed på fraværet af fælles genstand, netop er en del af grunden til dens etablering. Hyggelige og trygge rammer er derfor ikke en konsekvens af denne erkendelse, og kan ikke udelukkes at virke mod interesser i udviklingen af indholdet.

Ønsket om at skabe hyggelige og trygge rammer kan endelig også være begrundet i en interesse i, med klubben, at skabe en sammenhæng hvor umiddelbare sociale relationer gøres til målet. I problembestemmelsen, som på dette tidspunkt er eksperteret ud på et sidespor, tænkes isolation stort set som mangel på kontakt til andre mennesker, nogen at gøre noget sammen med. Intentioner om etablering af en gruppe med det sociale som mål er helt i overensstemmelse med denne. Ved ikke at have taget problembestemmelsen op til diskussion, kommer den til at sætte sig igennem på måder som er uklare.

Om interesser siges det i tilknytning til planen for første aften: ".....det er deltagerens interesser, holdninger og meninger der tæller. Vi skal kunne tåle deltagerens evt. problemer, ikke afvise det der kunne fylde meget for den enkelte" (Bilag 3).

Man må gå ud fra, at de interesser, der her gives plads til, er relativt problemfrie interesser, som ikke fylder meget, og dermed interesser som ikke kan initiere bevægelse i de bestemte problematiske sociale forhold, som er begrundelsen for initiativet. Man kan sige at det problem som begrunder projektet, hermed ekskluderes som muligt indhold. Uproblematisk interesser bliver et middel for et andet mål i projektet, nemlig det sociale samvær. Interesser bliver hermed lig med en form for hobbies.

I planen for den første aften står et sted: "Være procesorienteret, det er jo faktisk ikke konkrete resultater, vi er ude efter, men en voksende tillid mellem deltagerne" (bilag 3).

Hermed tages et vigtigt skridt i retning væk fra interesser, og mod det sociale, som primære fælles genstand for relationerne og arbejdet i klubben.

I formuleringer som "...et tilbud til de voksne med dem i centrum.." (Bilag 1 s.5). og i den ovenstående om at det ikke er "...konkrete resultater, vi er ude efter, men en voksende tillid mellem deltagerne" (Bilag 3) ses en tendens til at gøre deltageren til genstand i processen. Dette er en synsvinkel på klienter, som jeg har indtryk af, er meget udbredt indenfor det sociale arbejde, og som jeg tidligere har været inde på. Klienten bliver genstand i relationen og dermed genstand for forandring.

Om forholdet mellem legitimering og målsætning.

"I forberedelsen diskuterede vi også et spørgsmål om placering af deltagerens børn ift. klubben. Der blev lagt vægt på at, det var et tilbud til de voksne med dem i centrum, og derfor en aften uden børn. Spørgsmålet om børnepasning var i udgangspunktet ikke en opgave K. og P. vurderede, at de havde et ansvar for. De var dog ikke helt afvisende ift. at se på mulige løsninger, hvor der kunne være et særligt behov for dette" (Bilag 1 s.5).

En forudsætning for, at de voksne kan være i centrum er, at der ingen børn er, og at børn overhovedet abstraheres fra projektet. Som jeg tidligere har været inde på, har børn en høj prioritet i det sociale arbejde. Børns tarv eller interesser bliver derfor ofte en vigtig faktor i legitimeringen af arbejdet indenfor dette område, hvilket også er mit indtryk gælder for dette projekt. Formuleringen af målsætninger i socialt arbejde vil derfor ofte have sin begrundelse, både i hvad der kan legitimeres, og i forhold som udspringer af den problemstilling som man står overfor. Der ligger hermed også en risiko for modsætninger mellem interessen i legitimering og interessen i at bevæge det eller de problemer som man står overfor. I kraft af, at interessen i legitimering ikke er indholdsmæssigt begrundet ift. det problem man står overfor, kan denne interesse blive et fremmed element og en begrænsning i processen. Dette kan være en grund til at det allerede i udgangspunktet afvises overhovedet at forholde sig til børnene.

Projektets konkrete opstart.

Rekruttering.

Den første aften kom der 7 deltagere som alle var kvinder. Dette kunne tyde på, at den problemstilling, som ligger til grund for projektet, særligt stiller sig for kvinder. Denne er udviklet i relation til forhold som har stillet sig for P. i hans praksis, og kan som sådan tænkes at være tæt knyttet til denne. Man kunne endda forestille sig, at P. har haft nogle konkrete kvinder i tankerne, for hvem problemet om isolation særligt stiller sig, og at det tildels også er disse kvinder som han foreslår til projektet, og som er i blandt dem som møder op.

Et forum for pleje af kortsigtede interesser.

Der bliver brugt 20 min. på deltagernes indbyrdes præsentation og formulering af interesser og forslag til mulige emner, hvilket er 5 min. udover det planlagte. I dette tidsrum blev det meste af indholdet for samværet i klubben formuleret som emner. På nær et par emner omkring børn, grupperede disse sig omkring hobbies og andre fritidsaktiviteter. Klubben er hermed, ved sin etablering, blevet et forum for pleje af kortsigtede interesser som middel for socialt samvær (se Bader). 20 min. til præsentation af sig selv og egne interesser lægger op til en brainstorm af emner af umiddelbar interesse. Dette stiller ikke krav til det videre arbejde med indholdet, som ligger udover socialarbejderens praktiske erfaringer og teoretiske forudsætninger. Det kan realiseres indenfor de rammer som umiddelbart ligger i de eksisterende arbejdsbetingelser. Disse forhold kan bla. begrunde, at der blev brugt så lidt tid på formuleringen af indholdet. På denne måde kan kortsigtede interesser ses som en konsekvens af et kompromis mellem forskellige interesser. Det kan umiddelbart være svært at få øje på, hvordan dette projekt kan bidrage til nogen forandring i deltagernes situation. Men det kan langtfra udelukkes at klubben har været med til at åbne for muligheder i deltagernes liv, som ikke kommer til syne ved en umiddelbar betragtning af klubben.

Den praktiske realisering som hovedopgave.

"Den videre behandling af emnerne skete efter kaffepausen i overensstemmelse med planen. Der blev snakket en del om hvordan emnerne rent praktisk kunne realiseres, om brugen af tiden i klubben og rammenes udformning (o. lign.)" (Bilag 1 s.5). Som det var tilfældet i forberedelsen af selve projektet, bruges der også den første aften mest tid på den praktiske realisering af forslagene til indholdet. Det peger på en generel fremgangsmåde hvor arbejdet med og udviklingen af genstanden eller indholdet, bliver mere eller mindre underordnet, og hvor det som man har mulighed for praktisk at gribe fat i, bliver det vigtige. Hovedmålsætningen for arbejdet bliver praktiske koncepter og socialarbejderne bliver en slags

håndværkere eller kunsthåndværkere (Jvf Bader 1990). Med dette udgangspunkt er der en tendens til, som jeg tidligere har været inde på, at forholdet mellem middel og problembestemmelse byttes om, så problemet bliver det som må formes efter et grundigt gennemarbejdet praktisk koncept. Hovedmålsætningen bliver udviklingen af et godt og brugbart middel, hvor kriterierne for dette bliver sådan noget som, om det "virker", hvilket ofte kan være et noget abstrakt begreb. I dette projekt ser det ud til at være knyttet til forhold som stemningen, overholdelse af planen, graden af fællesskab, gåpåmod og lyst til aktiviteterne.

Betydningen af det umiddelbare befindende.

Deltagernes umiddelbare befindende får derfor en stor betydning i vurderingen af aftenens forløb, som den fremstilles i referatet udarbejdet af K. "Alle havde været nervøse, og formåede at gøre stemningen let og afslappet".....Alle fortalte de havde været nervøse og spændte...Samtidig gav vi og de udtryk for lettelse over at aftenen forløb i en så god stemning" (Bilag 4). Dette bliver en vurdering, ikke blot af aftenen, men også af de to socialarbejders forberedelse og realisering og overhovedet deres kompetence. Behovet for "den gode stemning" er derfor ikke kun deltagernes men også K. og P.'s.

Kontrol og deltagerstyring.

Behovet for en grundig plan er ligeledes, i første omgang, deres. "Præsentationen gik efter planen" (Bilag 4).

"Den videre behandling af emnerne skete efter kaffepausen i overensstemmelse med planen"...

"Kirsten: "Det har for os igangsættere været af stor værdi, at vi har gjort så meget ud af planlægningsfasen. Alt var der taget højde for" (Bilag 4).

Der ligger en modsætning her, mellem på ene side at skabe et frirum for deltagernes interesser og på den anden side socialarbejdernes behov for at have kontrol over det praktiske forløb. Det er dog værd at bemærke her, at deltagernes motivation tilsyneladende er noget der lægges vægt på. Denne ligger som forudsætning for at projektet kan realiseres. Der tilstræbes en fremgangsmåde hvor der tages højde for alt.

Tre konflikter.

1. konflikt.

"En af disse var da P. en af aftenene, hvor K. ikke kunne være med, tog en artikel på dagsordenen som han foreslog de skulle læse til den efterfølgende gang.

Det blev i første omgang acceptert eller tolereret, men den efterfølgende gang viste det sig at der stort set ikke var nogen, som havde kigget på den, og at der havde været utilfredshed med selve ideen, hvorfor den blev afvist" (Bilag 1 s.5).

Her kunne det godt se ud til, at P griber til mere vante fremgangsmåder i arbejdet. Dette kunne tænkes at være fremkaldt af det forhold, at K. ikke var med og at han derfor, i en vis forstand, står alene med ansvaret den aften. Han kunne derfor føle sig tilskyndet til at sikre sig, bla. ved at sikre, at der var noget at være sammen om, at sørge for selv at være forberedt - at have noget med til sammenhængen. Jeg kan nærmest få det indtryk at stilhed, tomhed, eftertænkksomhed, eller lignende, ses som et problem eller ligefrem en trussel mod sammenhængen. Man kunne også forestille sig, at K.'s fravær åbnede for muligheden af at tage konsekvensen af P.'s problembestemmelse, som vi ikke havde forholdt os til, og som det kunne se ud til, stadig var aktuel for P. som et privat anliggende. På denne måde kan det tænkes at problembestemmelsen sætter sig igennem på en uklar måde.

Dette kommer samtidig til at blive en slags afprøvning af deltagerstyringens realitet. P. tager med dette initiativ over, og kommer til at styre indholdsbestemmelsen stik imod intentionerne. Det forhold, at han opfatter deltagerne ringe engagement som en afvisning af at bryde med intentionerne med klubben, bliver et bidrag til igen at bringe deltagerne i centrum. Således kan konflikten være blevet et vigtigt led i konsolideringen af udgangspunktet i deltagerne interesser.

En anden konsekvens af konflikten kan være at P. og K.'s interesser definitivt ekskluderes fra sammenhængen. K.'s påpegelse af modsætningen mellem deres lederfunktion og deres indgåelse som deltager, tidligt i planlægningen, viser sig her. De kommer til at stå i en slags mellemposition hvor de hverken er ledere eller deltager med egne interesser. Denne uklarhed må have kunnet give en del usikkerhed på hvad deres opgave i sammenhængen overhovedet bestod i. Dette skyldes bla., at vi ikke formår at differentiere mellem deres interesser henholdsvis som ledere og deltagere. Det behøver ikke at være noget problem, at de træder ind med deres egne interesser under forudsætning af, at de gør det fra en deltagerposition, hvilket netop forudsætter at de kan skelne mellem en position som deltager og som leder.

2. konflikt.

"Et andet tilløb til konflikt var ift. deltager B., som ikke var med første gang. K. har fortalt, at B. drak meget og at K. selv var bekymret for B.'s barn. K. og/eller P. havde været noget skeptiske omkring hendes evt. intræden, hvilket vi også havde været en del inde på i diskussionerne. Vi havde diskuteret hvad det kunne give af problemer i sådan en gruppe.

Vi (S. og H.) tog ikke stilling til, om det var en god eller dårlig ide at tage hende med i gruppen, men prøvede at forholde os til hvad der måtte stille sig problematisk for K. og P. i denne sammenhæng" (Bilag 1 s.5).

Igen stiller modsætningen sig mellem varetagelsen af det særlige ansvar for klubben overfor deltagerstyring. Men udover ansvarets private karakter stiller sig her socialarbejderens særlige ansvar overfor barnet. De kan komme til at stå i en situation, hvor de har pligt til at give informationer, vedrørende denne deltager og hendes barn, videre til andre instanser. De står her med en kontrolfunktion, som gælder ift. alle deltagerne (kontrol/støtte).

"I disse diskussioner lagde vi (S. og H.) vægt på, at det først og fremmest måtte være gruppen som tog hånd om evt. problemer og at K.'s ønske om eller trang til at holde hånden over klubben, kunne blive en måde at komme til at styre nogle ting bag kulisserne - en skjult styring. Vi snakkede ind i hvad det konkret kunne komme til at skabe af alliancer, hemmeligheder og begrænsninger for egen åbenhed" (Bilag 1 s.5).

Arbejdet med denne modsætnings betydning for klubben bidrog til åbenhed omkring forhold af relevans for klubben.

"På denne måde lykkedes det B. at møde op i klubben, omend beruset, hvilket der var plads til. K. og P. havde oplevet hende som ret forstyrrende, uden at det havde kunnet ødelægge aftenen. Den efterfølgende gang mødte hun op ædru, hvilket ændrede hendes indgåen væsentligt - hun var meget mere stille.

B. holdt op med at komme i klubben efter ca 1 - 2 mdr." (Bilag 1 s.6)

Man kan forestille sig at B.'s problemer blev tålt, men at der ellers ikke var plads til dem i sammenhængen. Prioriteringen af deltagerne ressourcer og bidrag kan tænkes her at være en del af begrundelsen for at B. trækker sig. Det kunne se ud til, at der ikke er plads til hendes interesser, og at hun måske har haft nogle andre forestillinger om sine muligheder i klubben.

3. Konflikt.

En tredje konflikt omhandlede en bevilling "...som P. stillede i udsigt, den første gang i klubben, at de kunne få nogle penge fra. P. og K. vurderede, at klubbens formål levede, i rigelig

grad, op til intentionerne med miljøpengene. De havde yderligere fået grønt lys (mundtligt) fra lederen af lokalkontoret, og anså bevilling af penge - ca 10.000 - til aktiviteter i klubben primært for at være et procedurespørgsmål" (Bilag 1 s.6).

Det viste sig imidlertid at kommunens socialdirektør, som P. og K. havde regnet med ville skrive under på bevillingen, modsatte sig denne.

Omkring på samme tidspunkt havde socialdirektøren (Kuhlmann) betegnet klubben som en hyggeklub (i P.'s nærvær), hvilket virkede stødende på bla. P., som ville tage til genmæle. Kuhlmann argumenterede med, at man ikke kunne støtte/financiere biografer, teaterbesøg og lign. og krævede på denne baggrund delvis brugerbetaling af aktiviteterne i klubben".

Det ser ud til, at klubben her er løbet ind i et politisk problem. En direkte økonomisk støtte til projektet kunne tænkes at bringe Kuhlmann i en politisk klemme for, populært sagt, at anvende skatteydernes penge på forlystelser, altså ligeledes et problem for Kuhlmann om legitimeringen af egne handlinger.

Denne konflikt siger noget om det rum klubben fungerer i. Man kan måske sige at projektet tolereres. Men problemer af den art som klubben er rettet mod, betragtes ikke som en særlig social begivenhed. Disse mennesker stiller sig ikke som noget problem for de offentlige instanser, og der er ikke noget særligt iøjenslående ved deres situation, hvorfor de i en vis forstand kunne tænkes strengt taget ikke at være berettiget til støtte. Når det alligevel kan lade sig gøre skyldes det det særlige rum for socialt arbejde som findes i Værebros. At det at bo i Værebro betragtes som mere belastende end at bo andre steder. Et andet relevant forhold her er, at rådgivningen i sig selv er et resultat af et kompromis og måske et tovtækkeri om dens eksistens. Man kunne forestille sig, at der er interesser som slet ikke ønsker at bruge penge på den og at afvisningen også skal ses på denne baggrund.

K. havde tidligere tilbudt at tage sig af det praktiske omkring ansøgningen af pengene.

Vi diskuterede også her hvordan det, lidt pinlige, problem med pengene, skulle meldes tilbage til klubben, som stod umiddelbart overfor at skulle i planetariet.

Vi (S. og H.) talte for at lægge problemet frem for brugerne som det stillede sig for K. og P., hvilket K. gjorde ifbm. selve turen til planetariet, omend hun fandt det var svært og lidt pinligt. Af deltagerne blev det modtaget med en næsten overvældende forståelse og måske som K.'s problem - som noget hun havde det svært med.

Vi anbefalede generelt åbenhed ift. klubben, ud fra en slags demokratiopfattelse om at deltagerne indfyldelse kun kunne være reel, hvis de havde adgang til alle relevante oplysninger. En anden konsekvens ser ud til at være at K. og P., med denne åbenhed, får en mulighed for at træde ind med deres egne interesser, som subjekter i relationen. Desuden fjernes noget af den mystik omkring socialarbejderens interesser som på forskellige måder kunne tænkes at spille med som en uklar tredjepart i relationen. Noget som ofte gør at klienter og socialarbejdere forholder sig taktisk til hinanden, og at det bliver sværere at få øje på begrundelserne for den andens handlinger. Dette kan være noget af grunden til den overvældende forståelse.

For K. og P. må denne åbenhed have ført til en befrielse fra deres personliggjorte ansvar.

Om det videre forløb.

"Deres engagement (K. og P.'s) i klubben ophørte, som efter planen, med en ferieuge med klubben i en af kommunens kursus ejendomme udenfor København.

Opholdet blev finansieret (delvist?) af kommunen, men under forudsætning af at der var tale om kursus eller seminar" (Bilag 1 s. 7).

"K. betegner opholdet som en meget stor succes" (Bilag 1 s.7).

"Som jeg har fået det beskrevet af K., er forholdet mellem professionelle og deltagere i klubben, på væsentlige punkter, vendt om, så P. og K. på dette tidspunkt er med, som deltagere, på en tur som er planlagt og primært styret af brugerne af klubben.

Med feriens afslutning tog P. og K. endeligt afsked med brugerne" (Bilag 1 s.7).

Klubben fungerer fortsat med en fast mødeaften hver anden uge i et af SFO's lokaler på Værebroskole. De har planer om igen at arrangere en ferie, og har ansøgt om penge, men indtil videre fået afvisning.

Flere af deltagerne ses også udenfor klubben og har knyttet nærmere forbindelser".

Hermed synes målet om at etablere en sammenhæng, som kunne være et bidrag til at bryde den isolation, som disse mennesker antoges at være berørt af, nået.

TEORI- OG METODEDISKUSSION.

På baggrund af mit kendskab til arbejdet i socialektoren, kan jeg få det umiddelbare indtryk, at der ikke opleves noget behov for afklaring af, hvilken samfundsmæssig opgave man står med her. Jeg kunne forestille mig, at de fleste ville kunne være enige i noget i retning af at arbejde med løsningen af sociale problemer. Man kan få det indtryk, at nærmere definition ikke stiller sig som en relevant opgave. Man står med nogle konkrete mennesker med nogle konkrete problemer i en dagligdag, hvor politik nærmest er et fremmedelement, og hvor den samfundsmæssige indlejring fremtræder som et rent praktisk, nærmest geografisk, forhold, som ikke har nogen særlig betydning i det daglige arbejde. Problemer søges grebet som de fremtræder for socialarbejderen. Der er på dette niveau tilsyneladende en udbredt illusion om de sociale problemers entydighed, som de stiller sig i det sociale arbejde, og tilsvarende en illusion om entydigheden i den opgave som socialarbejderen forventes at varetage. Dette står i modsætning til omfattende uklarheder som træder frem med analysen af dette projekt, og som generelt hersker indenfor dette arbejdsområde og som modsvarer en tilsvarende overordnet politisk uklarhed i bestemmelsen af det sociale arbejdes opgave, i den samfundsmæssige arbejdsdeling. At tænke om det sociale arbejde som et rent lokalt fænomen, er både en reduktion af perspektivet på dette og en begrænsning i det daglige arbejde, samt et udtryk for en desillusion hvad angår bredere politiske løsninger. Som Dreier er inde på ift. terapeutisk praksis, er også socialt arbejde et led i en historisk samfundsmæssig arbejdsdeling: "Ligesom ethvert andet arbejde er terapeutisk praksis et særligt *samfundsmæssigt arbejde* med en historisk hestemt genstand, funktioner og mål, betingelser og forner, opgaver og metoder." (Dreier O. 1993 s.207).

I den udstrækning der ses bort fra dette, bliver en indretten sig på de eksisterende betingelser nærliggende. Centrale målsætninger i arbejdet, om udviklingen af muligheder til løsning af de problemer som klienten står med tabes hermed mere og mere af syne via denne pragmatisme kendetegnet ved små skridt, der svarer til terapeutens egne subjektive muligheder, og ved tilpasningens fornuft (Jvf Holzkamp-Ostekamp U 1979).

Da statens opgave er at sikre reproduktionen af stabiliteten i den stat-kapital-forening, den selv er en del af - for derved at sikre sin egen overlevelse - er det nødvendigt at udvikle statslige institutionaliserede handlesvar overfor "den sociale ustabilitet" som konstant produceres

indenfor samme stat-kapital-forening igennem de generelle udstødnings- og forarmelsesprocesser. Grundlæggende kan man sige om den sociale sektors andel heri, at dens interesse i at afhjælpe sociale problemer er at øge den sociale tilpasning af samfundsmedlemmerne til accept af de herskende magtforhold, ideologisk såvel som praktisk. Den statslige rationalitet i tilpasning realiseres dog indenfor et classesamfundsmæssigt spændingsfelt af historisk udviklede økonomiske interesser og politiske standpunkter.

Dette betinger en generel usikkerhed i arbejdsituationen som socialarbejderen, på kort sigt kan kompensere for på forskellige måder. I arbejdet med klubben sås dette f.eks. ved forsøg på, gennem grundighed i planlægningen, at foregribe processen ned til mindste detalje, hvilket bla. kom til udtryk i formuleringen "Alt var der taget højde for" (bilag 4). Tilskyndelser til, på dette niveau, at sikre sin arbejdsituation gennem planlægning eller indførelse af rutiner kan føre til, at den indholdsmæssige opmærksomhed på en konkret sags kompleksitet erstattes af en opmærksomhed på typer af sager - vel at mærke en typificering på baggrund af hverdagserfaringer.

Problembestemmelsens manglende kvalificering.

I pjecen forsøgte de berørtes problemstillinger foregrebet gennem formuleringer som: "Vi tror, at der er en del, hvis liv er fyldt op med børn og pligter, at der sidder en del mennesker i Værebro og omegn i hver deres lejlighed..." (bilag 2). Disse formuleringer fremstår som en beskrivelse af nogle bestemte problemstillinger, som de har stillet sig for P. i hans arbejde. I diskussioner med S. og jeg bestemmes problemerne af P. som værende problemer vedrørende klienternes isolation samt manglende muligheder for at pleje egne interesser. Disse forhåndsbestemmelser af klienternes problemer kvalificeres ikke nærmere, endsige problematiseres igennem den konkrete proces med klienterne. De vedbliver at være *for*-begreber.

Et centralt problem for P. og K. i deres praksis - og tænkningen herom - er tydeligt hér, idet den manglende kvalificering af forhåndsbestemmelser som konsekvens får, at en eventuel udvikling i og af klienternes praksis forbliver ubegrebet og ubegribeligt for dem. P. og K. står dermed uden redskaber til bevidst at bidrage til den konkrete udviklingsproces, hvorfor en sådan alene bliver et fænomen, der kan konstateres retrospektivt. Dermed umuliggøres også den bevidste udvikling af deres egen praksis.

Konkret forbliver det uklart, hvad forholdet er mellem beskrivelsen af problemerne og typificeringen/begrebsliggørelsen heraf, hvilket må finde sin grundelse i, at der abstraheres fra egne arbejdsbetingelser og klienternes betingelser, og forholdet her imellem. Begrebsliggørelsen udspringer ikke af en teoretisk begribelse af de menneskers praksis, hvis problemer er genstand for refleksion. Udgangspunktet for problembestemmelsen bliver altså hvorledes problemer umiddelbart stiller sig i egen praksis, og ikke i de pågældende kvinders praksis. Dette fører til en forkortet almengørelse af arbejdsstanden og til en højst uklar målbestemmelse for arbejdet. Målene for arbejdet afledes af erfaringen med de enkelte typificerede klienter. Dette er en måde at gå til menneskers problemer på, som er meget udbredt, og som kan give anledning til tvivl om hvis problem, der overhovedet er tale om. At forblive ureflekteret i udgangspunktet for egen praksis umuliggør en perspektivering af genstanden ud fra eget standpunkt, hvorved også bevidst perspektiv-vekslen ift. klienten umuliggøres. (jvf. W.F. Haug 1979). Således tilsløres mulige modsætninger i forholdet mellem egne interesser og klienternes interesser. Dette gælder for modsætningen mellem soc. arb. 's tilpasningsbestræbelse overfor klientens almene interesser i egen udvikling. Modsætninger vil derfor stille sig som et problem ved klienten, som soc. arbejderen må have en (umiddelbart funktionel) interesse i at forklare

på en måde, som gør det problematiske forklarligt, uden inddragelse af egne arbejdsstrukturelle begrænsninger. Herfra bliver det en nærliggende mulighed, gennem egenskabstilskrivning, at forklare problemet som et rent intrapsykisk forhold i klienten.

Ideologiseret teori.

De hér kritiserede forhold for udførelsen af socialt arbejde fremstilles uproblematisk i størstedelen af den tilgængelige teori om herom: Der abstraheres teoretisk fra livs- og arbejdsbetingelsers betydning for arbejdets udførelse ud fra de herskende ideologiske forestillinger om menneskelige problemer som et isoleret forhold ved og i det menneske, for hvem problemet stiller sig. Disse teorier virker i retning af mystificeret - og dermed også uproblematisk - opretholdelse af de eksisterende institutionelle og samfundsmæssige betingelser. De er dermed funktionelle ud fra et tilpasningsperspektiv igennem den ideologiske legitimering af gældende praksis. Men sådanne teorier kommer - netop igennem deres ideologisering af praksis - til at stille sig som en forhindring for produktionen af reelle løsninger på de problemer, som de søges anvendt overfor. Det bliver svært at få øje på nye handlemuligheder, fordi menneskelige handlinger fremtræder som løsrevet fra de subjektive handlegrunde, hvorved hele betydningsaspektet ved den specifikt menneskelige virksomhed udklamres (jvf. Marx, Leontjev og Holzkamp).

"Prokrustes-sengs-logikken".

For den enkelte social arbejder betyder ideologiseringen af arbejdsredskaberne at det bliver subjektivt funktionelt at bestemme klientens problem på en sådan måde, at det som problem modsvarer de handlemuligheder, der er til rådighed for social arbejderen indenfor de institutionelle strukturer. Den meget udbredte focusering på sorteringsaspektet i arbejdet med sociale problemer - f.eks. gennem anvendelsen af kategorien "tunge sager" - bliver begribelig på baggrund af denne særlige "Prokrustes-sengs-logik"

I forbindelse med klub-projektet spillede dette forhold ind allerede i forberedelsesfasen, hvor fastsættelsen af særlige deltagerkriterier ud fra "ressourcer", fungerede som frasorteringsredskab ift. de, der var "for dårlige" (bilag 1 s.4). I den grad social arbejderen kun har redskaber til at arbejde med særlige problemfremtrædelsesformer, bliver social arbejderen på en særlig måde afhængig af, om klienten kan og vil have det "rette" problem, og har således en interesse i at klienten overtager de af ham formulerede mål, som var det klientens egne. For klienten bliver det hermed også funktionelt at overtage social arbejderens problembestemmelse, da det er en forudsætning for at vinde dennes sympati og støtte ved at være en "god klient".

Dette gensidige afhængighedsforhold gør tænkningen i "hjælp til selvhjælp" til en nærliggende retningsbestemmelse. I arbejdet med klub-projektet indtog begrebet om "deltagerstyring" en helt central betydning. Deltagerstyringen var dog i praksis underlagt socialarbejdernes målforestillinger og dette på en måde så deltagerne aldrig stillede spørgsmålstegn ved projektets præmisser. At begrebet om deltagerstyring i praksis kun havde begrænset betydning, antydes af det forhold, at B., der som den eneste aktivt bragte uforudsete problemstillinger ind, forsvandt fra gruppen. Gruppen underlagde sig socialarbejdernes modsætningsfyldte opgave mellem støtte og kontrol. Socialarbejderens målsætning, som implicit bygger på modsætningen mellem støtte og kontrol, fik status af at være et fællesprojekt for alle implicerede og efterlod det indtryk, at de modsigelsesfulde interesseforhold ikke eksisterede, eller var overvundet. Projektet kan hermed ses som en særlig udviklet form for varetagelse af en repressions-, disciplinerings- og kontrolfunktion - en tidstypisk tendens til varetagelsen af denne opgave

gennem produktionen af en slags disciplinerede selvkontrollerende individer (Jvf Foucault 1977).

Systemisk terapi - et eksempel.

Den problemundgåelsesstrategi, som i klubprojektet giver sig udtryk i foregribende kontrol gennem minutøs planlægning, genfindes også som generel tendens i udviklingen af teoretiske og praktiske redskaber i socialsektoren, et "socialteknologisk instrumentarium".

Den systemiske familierapi er et eksempel herpå. Ved at betragte familien som et lukket system, som det a priori er i "alles" interesse at få til at "fungere", bliver selve systemet det centrale i terapien. "Alle intrafamiliære forløb er forsøg på at bevare eller genfremstille den givne tilstand, dvs. homeostase, eller med andre ord at opretholde familien som helhed" (Esser A. 1991 s. 52). Menneskelige problemer bliver betragtet som et forhold ved familiens systemstruktur og ændring af individets adfærd og oplevelser søges tilstræbt, gennem forandringer i denne struktur (Jvf Esser A. 1991). "Mennesket synes ganske vist at have motiver og mål, i virkeligheden tjener deres handlinger dog ganske andre formål, nemlig systemets" (Esser A. 1991 s. 57). På denne måde bliver terapeuterne alene "eksperter" på familiemedlemmernes problemer, p.g.a deres særlige kompetence på dette system. "Menneskene bliver således i dobbeltbetydning gjort til objekter. Teoretisk som afhængige objekter af familiesubjektet, og praktisk som modstandsdyndende objekter for terapeut-subjekterne" (Esser A 1991 s. 58).

Jeg ser den systemiske familie terapi som et eksempel på en højt udviklet metode, som har til formål at give terapeuten/socialarbejderen effektive redskaber til at vende egen afmagt til magt uden at antaste de eksisterende modsætninger. Det er således ikke reelt et forsøg på løse klientens problemer, men terapeutens forsøg på at løse *egen* problem om afmagt overfor klientens problemer. Metoden bliver et middel til at delegere problemet ind i et "system" som klienterne samtidig synes underlagt og ansvarlige for. Praktikerens kommer med denne metode, til at etablere en paradoks (!) relation/situation, hvor en forudsætning for at hjælpe klienten bliver eliminering af denne som subjekt.

Modsætningerne i socialarbejderens arbejdsbetingelser og de heraf afledte forsøg på at mestre de problemer, som stiller sig, lader det i det daglige arbejde være uklart, hvad det er for problemer, som stiller sig for klienter, og det er derfor også uklart hvilken relevans initiativer har for disse. Der mangler metode og teori, som gør det muligt at begribe problemer, som stiller sig for mennesker i en historisk materiel sammenhæng.

Retningslinier til en metode for psykosocialt arbejde.

"Socialvidenskaben har med mennesker og af mennesker stiftede sammenhænge at gøre. Hans genstand er altså selv allerede praksis, endnu før den enkelte forsker nærmer sig med praktisk interesse. Det er hans interesse at begribe eksisterende praksisstrukturer. I begribslæren er indeholdt fordringen om at kunne gribe praktisk ind. Socialvidenskabelig forskning søger altså erkendelse for at kunne gribe praktisk ind" (Haug F 1981 s. 16). Jeg mener tilsvarende for social arbejderen at denne må søge indsigt i de menneskers praksisstrukturer, for hvem de problemer stiller sig, som er genstand for psykosocial praksis. Dette kræver en almen teoretisk indsigt i disse menneskers praksis, som begrundet i deres livsbetingelser og måde at forholde sig til disse på. Man må se på, hvordan konkrete problemer er opstået og udvikler sig i en given praksis indefor givne betingelser og med en særlig opmærksomhed på det historisk nye i fremtrædelsesformerne (Jvf Haug F). Problemer må søges begrebet i deres historisk

samfundsmæssige sammenhæng, i dennes modsigelsesfulde udvikling og må som sådan altid betragtes som værende i konstant bevægelse. På dette niveau betyder bevægelsen: "at intet vedbliver at være, hvad det er, at man altså også skal opfatte enhver fremtrædelse som det, den ikke længer og endnu ikke er, dvs i en bevægelse med en retning. "Bevægelsens retning kan dermed bestemmes og må bestemmes ud fra den kamp, som de drivende kræfter må føre mod de begrænsende omstændigheder i historien" (Haug F 1981 s. 17). Det væsentlige bliver "at udforske de betingelser, der har frembragt henholdsvis muliggjort den udvikling, der fremtræder. Det er dem det gælder om at almenføre" (Haug F 1981 s.24).

En relevant metodisk tilgang for dette arbejdsområde kan sammenfattes i følgende punkter (jvf. Holzkamp 85 kap 9):

1. Man må se på den eller de pågældende personers livsbetingelser i deres samfundsmæssige og historiske opståen og stadige udvikling. Det er heri det enkelte menneskes objektive muligheder og begrænsninger skal søges. Dette forberedelsesarbejde nødvendiggøres i den grad socialarbejderen træder ind i et nyt felt eller dennes forhåndsviden viser sig utilstrækkelig.

I det konkrete klubprojekt vil dette være at analysere livsbetingelser fra de mest generelle samfundsmæssige til mere lokalt afgrænsede. Kriterierne for udvælgelsen af analyseområder må udvikles gennem kvalificering af forhåndsantagelserne om det for klienterne problematiske i det objektive betingelsesgrundlag. Eksempler sådanne er isolation, opdragelsesproblemer, arbejdsløshed m.m.

2. Udgangspunktet i den konkrete sag må være problemet som det fremtræder for den eller de pågældende personer.

At vælge at betragte et fænomen tjener altid et eller andet formål som i eller anden forstand er relateret til betragterens egen praksis. De problemer eller forhold som eks. soc. arb. arbejder med, er begrundet i denne - en konkret - praksissammenhæng. En genstand i verden fremtræder altid forskelligt afhængigt af fra hvilket ståsted man møder den, på hvilket tidspunkt man ser den, og hvad man vil med at se på den.

I dette projekt vil dette være at gå i dialog med klienterne om, hvad der på enhver måde stiller sig problematisk for dem, og i samarbejde med dem at finde frem til hvilke problemstillinger projektet kan yde et bidrag til udviklingen af.

3. Man må se på den eller de pågældende personers praksis som en måde at forholde sig begrundet til sine objektive livsbetingelsers subjektive betydning. Det må derfor, på dette trin, være en opgave at relatere de subjektivt oplevede problemstillinger til grundlaget herfor. En rettesnor for denne opgave må være at mennesker aldrig bevidst skader eller handler imod sine egne interesser (Holzkamp 1985 s 350).

(Jeg kan ikke her tage udgangspunkt i problemstillinger som stiller sig for de konkrete deltagere, da de foregående kriterier ikke er opfyldt i klubprojektet.)

Problemer ved realiseringen af metodeskitsen.

Ovenstående er ikke et middel til at gøre arbejdet lettere, men nærmere nogle retningslinier til en metode for arbejdet med henblik på at tydeliggøre interesser, standpunkter, og betingelser af relevans for udviklingen af en faglig praksis med perspektivet klienter/brugere's mulighed for at bevæge de problemstillinger som de ellers er stillet afmægtige/handlingslammede overfor. Med denne målsætning i det praktiske arbejde, vil modsætninger og styrkeforhold fremstille sig tydeligere og i en mere skærpet form og gøre det muligt for soc.arb., at forholde sig

til disse. På sin vis skærpes de med socialarbejderen som fokus, hvis praksis bevæger sig stridbart ind i de konkrete interessekonflikter. Problemstillingernes politiske karakter vil træde tydeligere frem og stille socialarb. overfor et skærpet krav om stillingtagen og overfor et konfliktuelt handlepres. Det er ikke nok at have opmærksomhed på modsætningerne. At bringe modsætningerne i bevægelse kræver at soc.arb. handler med henblik på tilvejebringelsen af relevante forandringer i de forhold som betinger modsætningerne. Socialarbejderen må dermed træde i konflikt med de mennesker, som handler på måder som bidrager til opretholdelsen af de eksisterende magtforhold.

Jeg vil hverken forvente eller opfordre til, at socialarbejdere kæmper disse kampe alene, men søger alliance med andre i samme situation og med samme standpunkt. Arbejdsbetingelsernes problematiske karakter er et fælles anliggende for alle socialarbejdere, og det må derfor også være i deres fælles interesse at stille krav om ændringer i arbejdsbetingelserne; fagpolitiske fordringer som rækker ud over de nødvendige men utilstrækkelige krav om bedre løn og normeringer - også de økonomiske og juridiske rammebestemmelser må kræves udviklet.

Grundlæggende må udviklingen af en kooperationsrettet praksis med klienterne/brugere af de sociale ydelser gøres til genstand for bevidst fagligt udviklingsarbejde. Ansvar for tilvejebringelsen af reelle forandringer i betingelserne for det konkrete sociale arbejde, og hermed for det klienterne møder i kontakten med det sociale "system", påhviler i sagens natur socialarbejderen. Samtidig kan et sådant udviklingsarbejde kun foregå i samarbejde med de berørte. Men klienternes erfaringer med de sociale myndigheder vil overvejende være af en sådan karakter, at de vil have gode grunde til at forholde sig taktisk i mødet med socialarbejderen. Det er dermed ikke usandsynligt at socialarbejderen umiddelbart vil blive stillet i den paradoksale situation, at klienters tidligere udviklede og objektivt begrundede handlemåder - i retning af at tilpasse fremstillingen af egne problemer til de, i den institutionaliserede sammenhæng, anticiperede muligheder for fremmelsen af egne interesser - på kort sigt vil stille sig hindrende i vejen for udviklingen af kooperation.

Klientgørelsens logik.

At være klient er som tendens at være udstødt af kooperationsammenhænge som et historisk og positionelt forhold, hvilket gør det svært at indgå i sådanne, men derfor netop så meget mere nødvendigt at understøtte udviklingen af en handleevne i forhold til. Det skal understreges, at der altid er "gode grunde" til at mennesker forholder sig, som de gør, og at dette er nødvendigt til stadighed at have for øje. Reelt eksisterende problematiske sociale, økonomiske og personlige forhold i klienters samlede livssituation, som denne netop er stillet alene med, begrunder det subjektivt funktionelle i udviklingen af restriktive forholdemåder og handlesvar overfor disse problematiske forhold. Eksempelvis kan forhold ved husarbejdet, såsom dets meget repetitive karakter og krav til orientering mod umiddelbare sociale relationer af mere emotionel end sagslig karakter, begrunde udviklingen af et handleberedskab, hos den enkelte - oftest en kvinde - rettet mod kortsigtet sikring af egne private interesser. Hun vil stå usikret og udleveret til betingelserne på længere sigt, hvilket giver anledning til en grundlæggende følelse af usikkerhed og mere eller mindre manifest angst, som kan søges kompenseret gennem en forstærket orientering mod kortsigtede interesse mål i form af umiddelbare sociale relationer og en afvisning af at deltage i sammenhænge som stiller langsigtede udviklingskrav (jvf Dreier 1979).

Endelig ligger der i selve klientgørelsen en for-dom som et særligt udtryk for den systemsatte ideologisering af det sociale arbejde og generelt som et udtryk for den borgerlige ideologi, der, som herskende tankesæt, også er et grundforhold ved hver enkelts tanker om sig selv,

herunder både for klienter og socialarbejdere. Det konkrete faglige arbejde må altså også i høj grad rette sig mod afnyttificeringen af sådanne former for selv-ideologisering for at kunne afdække de betingelser, der ligger til grund herfor.

AFSLUTTENDE KOMMENTARER.

Her ved vejs ende vil jeg gerne lige knytte et par kommentarer til, hvad arbejdet med dette projekt har betydet for mig, og samtidig gøre status over nogle centrale teoretiske og metodiske problemstillinger, som jeg er kommet til klarhed over gennem denne arbejdsproces. Min motivation for at arbejde med denne opgave tog afsæt i en omfattende uklarhed omkring klubprojektet. Denne uklarhed efterlod en lang række ubesvarede spørgsmål, som jeg ønskede at finde mulige svar på, skabe klarhed om og gøre begribelige - også for andre end mig selv.

Klubprojektet fremstod som en succes, allerede inden S. og jeg afsluttede vores praktik, uden at jeg dog var istand til hverken at begrunde en sådan eller vurdere dens betydning. Når jeg således rettede mit blik mod projektet, stod jeg tilbage med en oplevelse af, at det forsvandt for øjnene af mig. Jeg tænkte, at grunden måske var, at det ville være lettere at vurdere en fiasko, fordi der dér måtte være nogle åbenlyse problemer, man kunne gribe fat i og arbejde med. Idag véd jeg, at denne skelnen ikke er adækvat som begrundelse, og at den nærmere må siges at være udtryk for begrænsninger i min egen tænkning herom. Det teoretiske og metodiske arbejde med dette projekt, har gjort det muligt for mig at nå derhen, hvor jeg nu kan tænke om de former, også jeg tidligere spontant tænkte i.

I bakspejlet kan jeg se at det går som en rød tråd igennem vores arbejde med klubprojektet, at vi (K., P., S. og jeg) fuldstændig afstod fra at kvalificere tænkningen om målgruppens problemer. Den formulerede målsætning, vi gik til projektet med var - funderet i den spontane tænkning om klienters problemer - at få ca. 10 mennesker til at møde op en aften om ugen. Ud fra selv en så beskeden målsætning, måtte den første aften i klubben, hvor kun 7 interesserede mødte op, betegnes som en fiasko. Men K. og P.'s eksplicite vurdering af denne aften var den stik modsatte. For S. og mig var en væsentlig målsætning for arbejdet med klubprojektet at bidrage konstruktivt til realiseringen af P. og K.'s målsætning, hvorved uklarheden nærmest må siges at være total. Det ubegrebne og modsigelsesfulde i den intentionelle tilgang til projektet fra socialarbejdernes side og de forhåndsbestemmelser af problemtyper som legitimerede denne, kom vi, S. og jeg, qua vores manglende bevidste opmærksomhed herpå, til blindt at lægge os i forlængelse af. Den åbent formulerede målsætning og den heri liggende bestemmelse af isolation som et problem, der løses ved at bringe enkeltindivider sammen, uden fokus på de sagslige indholdsmæssige problemer af relevans for udviklingen af de berørtes praksis, kan ikke ændre på, endsiige begribe, de grundlæggende betingelser for samfundsmæssige udstødnings- og isolationsprocesser, som vedvarende producerer menneskelig lidelse og forarmelse. Tværtimod bliver det med den skitserede tilgang "naturligt" at tænke i og fokusere på "ressourcer", da forudsætningen for "succes" i det sociale arbejde nærmest er lig med klienternes evne til at trække sig selv op ved håret. Målsætningen om at fokusere på ressourcer istedet for på problemer var da også en rød tråd i udviklingen af projektet.

Den manglende kvalificering af tænkningen om klienternes problemer har bla. haft følgende konsekvenser:

1) At arbejdet med projektet ikke har bidraget til P. og K.'s kvalificering. Med deres udtrædelse af projektet står de fagligt stort set det samme sted som da de startede det, bortset fra at de nu har fået et nyt middel i arbejdet, hvis anvendelse forudsætter en tilpasning af klientmaterialet, efter den beskrevne "Prokustes-sengs-logik".

2) En uklarhed omkring målsætningen, som har givet en tilsvarende uklarhed og en usikkerhed på retningen for arbejdet og dets relevans for klienterne og den opgave som er knyttet til socialarbejdernes arbejde. Denne søges kompenseret gennem middelbar kontrol over projektet, i form af minuties planlægning, sortering af klienter, grundighed i arbejdet med pjecen osv. Der ligger en modsætning imellem denne interesse i kontrol og målsætningen om deltagerstyring, som gentagne gange afstedkom tiltag til at overtage styringen uden kvalificerende begrundelser.

Uklarheden om målsætningerne for arbejdet, er ikke et særligt forhold ved klubprojektet. Der hersker en tilsvarende uklarhed omkring målsætningerne for arbejdet i socialektoren som helhed. De juridiske målsætninger er nærmest en slags hensigtserklæringer hvis relatering til klienters livspraktiske problemer er yderst tvivlsomme. Igen er der tale om en slags målsætninger som ikke har deres begrundelse i klienters egen praksis og dermed deres problemer, men i rationaliteten i statsapparatets selvreproducerende praksis.

Et gennemgående problem på alle niveauer indenfor den sociale sektor bliver således de mangelfulde mulighedsbetingelser for at arbejde med udgangspunkt i klienters problemer, som de livspraktisk stiller sig for dem. Tilvejebringelsen af sådanne mulighedsbetingelser må derfor have højeste prioritet for det videre faglige udviklingsarbejde.

Litteraturliste

- Andersen H.: "Kvindeværd - kvindelighedens teori og socialhistorie". Forlaget Rubicon København, 1986.
- Andersen H. & Mørch S.: "Metode og teori i familieforskningen". Udkast, dansk psykologisk forlag, København, 1986.
- Bader K.: "Viel frust und wenig hilfe - Die entmystifizierung sozialer arbeit". Beltz verlag. Weinheim/Basel, 1987.
- Bader K.: "Viel frust und wenig hilfe - Methoden der analyse sozialer arbeit". Beltz verlag. Weinheim/Basel, 1990.
- Carlberg M. et al: "Konsulentarbejde i daginstitutioner". Dansk psykologisk forlag. København, 1984.
- Castel, Castel & Lovell: "The Psychiatric Society". Colombia university press. New York, 1982.
- Cramer M.: "Psykosoziale arbeit". verlag W. Kohlhammer GmbH. Stuttgart, Berlin, Köln, Mainz, 1982.
- Dreier O.: "Familieværen og bevidsthed". Dansk psykologisk forlag. København, 1977.
- Dreier O.: "Psykosocial behandling. En teori om et praksisområde". Dansk psykologisk forlag. København, 1993.
- Esser A.: "Familien - et kybernetisk problem?", Udkast nr 1/91. Dansk psykologisk forlag. København, 1991.
- Foucault M.: "Discipline and punish - the birth of the prison". Billing & sons Ltd. Guiford, London & Worcester, 1977.
- Foucault M.: "The history of sexuality". Vintage books, Random house, inc. New York, 1978.
- Giddens A.: "The Constitution of Society". Polity press. Cambridge, 1984.
- Hamid A. et al.: "Værebros rådgivning", intern rapport, 1990.
- Haug F.: "Dialektisk teori og empirisk metodik", Udkast nr 1/81, Dansk psykologisk forlag. Hellerup, 1981.
- Herskin B.: "Socialarbejderens arbejdssituation". Gyldendals boghandel, Nordisk forlag. København, 1980.

- Heede D: "Det tomme menneske. Introduktion til Michel Foucault". Museum Tusulanums forlag. Københavns universitet, 1992.
- H.-Osterkamp U: "Erkendelse, emotionalitet, handleeve". I Dreier O. (red) : Den kritiske psykologi. Rhodos, 1979.
- Jørgensen P. S.: "Om kvalitative analyser og deres gyldighed". I nordisk psykologi vol 1, 1989.
- Keupp H., Röhrle B.: "Soziale netzwerke". Campus verlag. Frankfurt/Main, 1987.
- Kidder & Judd: "Research methods in social relations". CBS college publishing USA, 1986.
- Markard M. & Holzkamp K.: "Praxis-portait. Ein leitfaden zur analyse psychologischer berufstätigkeit". Forum kritische psykologie 23, Argument, 1989.
- McNeill L: "Contradictions of kontrol". Routledge & Kegan Pau, 1986.
- Mearns D. & dryden W.: "Experiences of conselling in action". SAGE publications Ltd. London, 1990.
- Mørch S.: "Teori eller empiri. Empiriproblemet i empirisk forskning". Udkast nr 2/87, Dansk Psykologisk forlag, 1987.
- Nygaard E.: "Tag over hovedet - Dansk boligbyggeri fra 1945 til 1982". Arkitektens forlag. København, 1984.
- Nissen M.: "Investigate user Influence in Social and Mental health Care". Action health research 1992.
- Séve L.: "Marxisme og personlighed". Rhodos, 1978.
- Særtryk fra Arkitektur nr 5/69 : "Værebro park"

Projektbeskrivelse

Første gang vi stiftede bekendtskab med projektet var da Søren var til et introducerende møde i beboerrådgivningen i Værebroparken, en åben rådgivning, betjent af en socialrådgiver, en socialpædagog samt en HK'er. Den er i sit udgangspunkt kommunal, hørende under det lokale bistandskontor. Boligselskabet (almennyttigt) betaler for en af stillingerne.

Af præsentationen fremgik det at projektet som ide er blevet til mellem familierådgiveren P. fra lokalkontoret og den i Rådgivningen arbejdende socialrådgiver K. I arbejdet med projektet deltog desuden Ks praktikant J. En fjerde, I der var sagsbehandler på lokalkontoret havde givet udtryk for at hun også vil koble sig på, hvilket dog aldrig blev til noget.

Det var en relativt løs ide der præsenteredes som en "forældreklub", det var tænkt skulle foregå som en ugentlig aften i Rådgivningen uden for dennes ordinære åbningstid. Man havde en grundlæggende tanke om at ville fokusere på "ressourcer istedet for problemer".

Man var der, hvor den egentlige planlægning skulle påbegyndes, hvilket reelt ville sige at fornaliscere det, der allerede var en igangværende forberedelsesfase.

K gav på mødet udtryk for at det kunne være ønskeligt om S. kunne indgå i dette forberedende arbejde. Det erindredes som værende et relativt diffust ønske, forstået sådan at K ikke rekvirerede hjælp til løsning af et specifikt problem, men snarere forudså at tilstedeværelsen af en stud. psyk. kunne kvalificere arbejdet.

P og K havde på dette tidspunkt nogle ret løse forestillinger om projektet, som eksempelvis ovenstående udsagn om fokusering på folks ressourcer.

Selv om der kun var gået et par uger af den måned, der for os praktikanter var afsat til orientering alene, aftaltes det at S skulle deltage i projektet.

På det første egentlige planlægningsmøde var K, P, J og S tilstede. Her fortalte P om sin faglige og motivationelle baggrund for initiativet. Han har som familierådgiver en del erfaring med at arbejde med forældre.

Han ser isolation som et udbredt problem. Det vil sige at der synes at være nogle mangler i de af P problematiseres liv, der dels går på kontakt og dels går på at der hos de pågældende er nogle interesser, der ikke er udviklede eller plejes og nogle ressourcer, der ikke bruges.

I Ps forståelse vil det sige interesser for og ressourcer til at foretage sig ting, der enten ikke er rettet mod eller kan foregå i familiemæssige sammenhænge OG som begrunder sig i nogle hos den enkelte forefindende personlige ønsker og behov.

Man kan sige det drejer sig om en isolation i familien og fra andre sammenhænge.

P har gjort den erfaring at han netop overfor problemet med klienters isolation er kommet til kort med de interventionsformer han hidtil har benyttet sig af, hvilket overvejende vil sige samtaler med klienterne. Han har, som det formuleres, "ikke kunnet snakke sig ud af problemerne".

P så klubben som en måde at overkomme denne begrænsning på.

Vi har opsummerende: Folk sidder isoleret hjemme "i familien" med nogle ønsker om ting de kunne tænke sig at lave, eller blot med et ressourcemæssigt potentiale, der pt er ude af brug. Svaret herpå er indgåelsen i en sammenhæng, der tidligt og rumligt er afgrænset fra deres respektive familier, sammen med "ligesindede".

P mente videre at en passende gruppestørrelse ville være på ca 10 personer. Hvad dette begrundede sig i, ekspliciteredes ikke.

K eller J fremkom ikke med direkte divergerende motivationer i forhold til P's, men det erindres som om K lagde sig tæt op af P's udsagn mens J i processen var ret tilbageholdende og at P var den mest eksplicite på dette "motivationelle plan".

K fremhævede især det førnævnte ønske om at flytte fokus fra problemer til ressourcer som vigtig. Desuden var hun inde på at der kunne ligge et problem i hendes og P's placering i gruppen af kommende brugere. Problemet blev formuleret som et modsætningsforhold mellem på den ene side en lederfunktion og en indgåelse som observatør/deltager på den anden side.

På mødet præsenteredes et første udkast til en pjece til brug som invitation til mulige kommende brugere. I korte træk fremgår det af dette at man indbyder til deltagelse i en art studiekreds med et overordnet emne ("familien før og nu"), at igangsætterne vil planlægge de første aftener, hvorefter det er meningen at deltagerne planlægger "de følgende ud fra hvad der interesserer dem". Det kunne være: Børn, dårlig samvittighed, parforhold, pubertetsbørn, astrologi, massage, dramatik o. m. a."

Slutteligt står: "Vi tror der er en del, hvis liv er 'fyldt op med børn' og som kunne have behov for en ugentlig aften som kan bruges på vokseninteresser/kontakt".

Det var på dette tidspunkt S's opfattelse, at man med dette skrift satte sig mellem to stole, idet man kunne læse pjecen som en opfordring til at komme og være med til at indholdsbestemme et samvær på gruppeplan ud fra hvad man kunne tænke sig, mens der synes at være nogle foregribende udsagn om, hvad det helst skulle være i retning af.

På den ene side stod P og K med en stor lyst til at komme igang og egentlig VAR igang med praktisk at forberede arbejdet med klubben, med en indbydelse som det første resultat. Heroverfor stod S ind med en opfattelse af, at der var nogle grundlæggende principper, der stod uafklaret.

S lagde ud at han mente der ville være en stor sammenhæng mellem klubbens måde at fungere på og det grundlag, der rekrutteredes på, og at han så nogle modsætninger i det, der blev spillet ud med (pjecen).

Der opnåedes herefter en enighed om at der måtte ske en form for afklaring og at det skulle ske gennem at arbejde med pjecen.

I bakspejlet kan det se ud til at der herigennem sikredes at alle tre interessenter "fik hver deres" i konstitueringen af hvad planlægningsmøderne skulle bruges til: P stod med en pjece, han gerne så færdiggjort, K stod med en usikkerhed på hvordan de som planlæggere skulle indgå og S havde forestillinger om at der ikke forelå noget afklaret grundlag, at der var modsætninger og uklarheder i, hvad der udsiges om det kommende arbejde.

Men det var eet bestemt område, der som udgangspunkt blev genstand for denne afklaring, og det var spørgsmålet om hvordan, der skulle bestemmes hvad der skulle foregå og hvem der skulle bestemme det.

Det komme istand pga førnævnte af S oplevede dobbelte forhold mellem deres ønske om at lade de kommende brugeres ønsker og "vokseninteresser" være bestemmende, samtidig med at pjeceudkastet kan læses som retningsbestemmende for aktiviteterne i klubben.

Så S og siden også H fastholdt dette på de kommende møder, da vi fandt at der var nogle nødvendige konsekvenser, af at ville arbejde med deltagerstyring, som måtte tages. Det førte til at pjecen "rensedes" for indholdsmæssige eksemplifikationer, og at der skete en fremhævelse af princippet om brugerstyring:

"Derfor starter vi en klub, hvor emner og aktiviteter vælges og tilrettelægges i fællesskab. Det vil derfor være fint, hvis du til første gang vi mødes, overvejede, hvad du kunne tænke dig af emner til de kommende torsdagsaftener".

Som det også vil fremgå af den fortsatte beskrivelse, omhandlede vores fortsatte arbejde med P og K netop dette: Hvis det er deltagerne, der skal bestemme hvad der skal foregå, hvad bliver da deres funktion som professionelle og igangsættere?

I pjecen er der i den endelige udgave fortsat hvad man kunne kalde P og Ks underliggende rationale:

"Vi tror, at der er en del, hvis liv er fyldt op med børn og pligter, og som kunne have behov for en ugentlig aften, som kunne bruges til vokseninteresser og til at skabe nye kontakter. Vi tror også, at der sidder en del mennesker i Værebros og omegn i hver deres lejlighed, som kunne have glæde af hinanden og hinandens erfaringer."

Det har siden slået os at vi faktisk ikke på noget tidspunkt går ind og problematiserer dette rationale.

To forklaringer synes at ligge lige for .

For det første havde i hvert fald S delvist overtaget en grundide fra sin vejleder D om, at skelne mellem hvornår man er supervisor og hvornår man er konsulent, alt efter om man har "sagsligt ansvar" eller ej. Vi så os selv som konsulenter, idet projektet var at betragte som "deres" hvortil vores hjælp blev udbedt, sådan at genstanden for vores samarbejde måtte være de problemer der blev formuleret af rekvirenterne. En tankegang vi senere videreførte til at P og K kunne indgå som konsulenter for klubbeltagerne, for derigennem at sikre, at klubben "blev brugernes" og for at undgå at P og K blev styrende, som vi jo opfattede de ønskede ikke at være. Og da det grundlæggende rationale ikke eksplicit problematiseredes af P og K, blev det ikke af os tænkt som muligt problematisk, eller som særskilt område for vores overvejelser. Ikke at vi var særligt konsekvente med denne metode, for arbejdet med skismet mellem deltagerstyring og de professionelle indgåen var da kun delvist problematiseret af P og K, mens det klart var S's problematisering, der dannede baggrund for arbejdet med afklaringen af om de ville slippe styringen eller ej, og de deraf følgende ændringer i pjecens udformning.

En anden forklaring er at vi umiddelbart begejstredes over de muligheder vi så i projektet, sådan helt firkantet formuleret noget med at her kom der endelig et forsøg på at skabe et alternativ til den fremherskende på-vegne-af-andre-tænkning, vi syntes at have set i det øvrige arbejde i kommunen.

I forbindelse med arbejdet med pjecen begyndte vi at overveje struktureringen af den første aften og hvordan der skulle tages kontakt til evt. brugere.

Vi snakkede en del om hvordan det skulle præsenteres, både for dem som skulle viderformidle og direkte til potentielle brugere. Bl.a at der ikke skulle siges særligt meget mere end det der står i folderen - at det fortrinsvis skulle være den som skulle udgøre fremstillingen.

P. og K. nævnte om flere personer som kunne være gode at få med i klubben. Der har ikke på noget tidspunkt været tale om spredning af folderen i større oplag, men derimod uddeling i begrænset omfang til folk som havde fået en instruktion i intentionerne med projektet, dvs de lokale sagsbehandlere og sundhedsplejersker, eller til folk som P eller K vurderede kunne have gavn af projektet eller bekendte til disse.

P. og K. havde i udgangspunktet gjort sig tanker om manglende kontakt og ubrugte ressourcer. Hvordan og om disse begreber blev brugt og hvad disse indeholdt er uklart og blev ikke

diskuteret. I diskussionen med P. og K. formulerede de at folk kunne være for dårlige til at være med.

I arbejdet med pjecen lægger de vægt på at den skal sætte en form for selvsortering igang hos læseren. Her var det vigtigt for P. og K. at man som læser fik en fornemmelse af at det var en sammenhæng som krævede at man kom med noget..

Vi brugte meget tid på var den første aften i klubben.

Et væsentligt spørgsmål her gik på hvordan man præsenterer et initiativ som endnu ikke har et indhold, på en måde så man, så vidt muligt, ikke virker begrænsende på tanker om og forslag til det indholdsmæssige.

Vi diskuterede risikoen for at ganske få ville komme til at dominere processen og hvordan vi kunne fremme muligheden for alles aktive deltagelse. (hvad sagde vi her ?).

Vi snakkede om den usikkerhed der, hos de enkelte, kunne/måtte være i begyndelsen og på denne baggrund, hvordan man kunne skabe hyggelige og trykke rammer.

Vi diskuterede en hel del hvordan projektet og arrangørerne kunne præsenteres og hvordan den første aften kunne struktureres.

Det centrale omdrejningspunkt blev de impliceredes præsentation af sig selv, samt fremstilling af brugernes ønsker og ideer på indholdssiden.

Vi brugte megen tid på at diskutere praktiske forhold, i detaljer, i relation til intentionerne om ikke at være for styrende i en proces som brugerne gerne skulle overtage styringen af (er dette fortrinsvis S. og H.'s intention).

Den konkrete udformning af den første aften kom til at se ud som følger:

- 19.00 - 19.10 Kaffe og afslappende musik.
- 19.10 - 19.30 P indleder med at byde velkommen.
P, K og J (praktikant) præsenteres.
K fortæller om baggrunden for aftenklubben og derefterom planerne for aftenens forløb.
- 19.30 - 19.45 Deltagerne præsenterer sig parvis for hinanden - heri interesser og mulige emner til indholdet i klubben.
- 19.45 Præsentation af modpart for guppen.
Emner skrives på planche.
K skriver emner ned og fotokopierer stikord fra planche til arbejdet i (større) grupper.
- 20.15 - 20.30 Kaffe og brød
- 20.30 - 21.00 P fortæller om det videre forløb for aftenen.
Muligheder for at søge om penge nævnes.
Emnerne diskuteres i større grupper.
- ca 21.00 Evaluering af aftenen.

I tilknytning til planen (til brug for arrangørerne) understreges det at det er deltageres interesser, holdninger og meninger der tæller. At deltageres evt. problemer ikke skal afvises men kunne tåles. Der skal være opmærksomhed på deltageres eget tempo og de af dem som er tilbageholdende. Der lægges vægt på processen (" at skabe tillid mellem deltagerne "), ikke konkrete resultater.

I forberedelsen diskuterede vi også et spørgsmål placering af deltageres børn i f.t klubben. Der blev lagt vægt på at det var et tilbud til de voksne med dem i centrum og derfor en aften uden børn. Spørgsmålet om børnepassning var i udgangspunktet ikke en opgave K og P

vurderede at de ansvar for. De var dog ikke helt afvisende i.f.t. at se på mulige løsninger, hvor der kunne være et særligt behov for dette.

K. lavede et referat fra den første aften d. 8/11 - 91.

Der kom 7 deltagere - alle kvinder.

Forløbet af parsamtalen beskrives som over al forventning. Det tog 20 min. og enkelte kunne være fortsat.

Alle havde været nervøse men formåede at gøre stemningen let og afslappet. Præsentationen gik efter planen. Alle syntes om måden det blev gjort på.

Der kom mange forslag til aftenklubben. De blev grupperet under overskrifterne Håndarb., kultur, udflugter, foredrag/erfaringsudveksling og andet.

Den videre behandling af emnerne skete efter kaffepausen i overensstemmelse med planen.

Der blev snakket en del om hvordan emnerne rent praktisk kunne realiseres, om brugen af tiden i klubben og rammernes udformning (o. lign.).

Problemer blev overvundet i fællesskab og der var en hel del velvilje fra deltagerne i.f.t. projektet denne aften.

Aftenen afsluttedes med en evaluering. Alle fortalte de havde været nervøse og spændte. Der blev udtrykt en del lettelse over at aftenen forløb i en så god stemning. Der var masser af gåpåmod og lyst til aktiviteterne.

Kirsten : " Det har for os igangsættere været af stor værdi, at vi har gjort så meget ud af planlægningsfasen. Alt var der taget højde for.

I forbindelse med opstarten af klubben skete et skift i indholdet af disk. og i S. og H.'s funktion. Fra at have været forberedende og udformende af rummet for klubben kom disk. til at gå på det som konkret stillede sig for P. og K. og som de ønskede at tage op.

I processen oplevede vi tre gange tilløb til konflikter:

En af disse var da P. en af aftenerne, hvor K. ikke kunne være med, tog en artikel på dagsordenen som han foreslog de skulle læse til den efterfølgende gang.

Det blev i første omgang acceptert eller tolereret, men den efterfølgende gang viste det sig at der stort set ikke var nogen som havde kigget på den og at der havde været utilfredshed med selve ideen, hvorfor den blev afvist.

P. kunne udemærket følge brugernes bevæggrunde. Han var positivt overrasket over reaktionen, som han tog som et positivt udtryk for klubbens evne til selvbestemmelse.

Et andet tilløb til konflikt var i.f.t. deltager B. som ikke var med første gang. K. har fortalt at B. drak meget og at K. selv var bekymret for B.'s barn. K. og/eller P. havde været noget skeptiske omkring hendes evt. intræden, hvilket vi også havde været en del inde på i diskussionerne. Vi havde diskuteret hvad det kunne give af problemer i sådan en gruppe.

Vi (S. og H.) tog ikke stilling til om det var en god eller dårlig ide at tage hende med i gruppen men prøvede at forholde sig til hvad der måtte stille sig problematisk for K. og P. i denne sammenhæng.

I disse diskussioner lagde vi (S. og H.) vægt på at det først og fremmest måtte være gruppen som tog hånd om evt. problemer og at K.'s ønske om eller trang til at holde hånden over klubben, kunne blive en måde at komme til at styre nogle ting bag kulisserne - en skjult styring. Vi snakkede ind i hvad det konkret kunne komme til at skabe af alliancer, hemmeligheder og begrænsninger for egen åbenhed. "K. valgte og formåede at " holde sig i skindet ". Hun undlod at indgå alliancer med klubben eller med B. B. tog spørgsmålet om sin indgåen i klubben op med K. Her vilgte K. ikke at komme med egentlige råd. B. havde svært ved at tage sig sammen

til at møde op. Det blev taget op i klubben og en af deltagerne gav udtryk for at hun godt ville følges med hende den efterfølgende gang. På denne måde lykkedes det B. at møde op i klubben omend beruset, hvilket der var plads til. K. og P. havde oplevet hende som ret forstyrrende, uden at det havde kunnet ødelægge aftenen. Den efterfølgende gang mødte hun op ædru hvilket ændrede hendes indgåen væsentligt - hun var meget mere stille.

B. holdt op med at komme i klubben efter ca 1 - 2 mdr.

En tredje konflikt kommer til at omhandle de miljøpenge som P. stillede i udsigt den første gang i klubben. P. og K. vurderede at klubbens formål levede, i rigelig grad, op til intentionerne med miljøpengene. De havde yderligere fået grønt lys (mundtligt) fra lederen af lokalkontoret og også bevilling af penge - ca 10000 - til aktiviteter i klubben primært for at være et procedure spørgsmål.

Det viste sig imidlertid at kommunens socialdirektør, som P. og K. havde regnet med ville skrive under på bevillingen, modsatte sig denne.

Omkring på samme tidspunkt havde socialdirektøren (Kuhlmann) betegnet som en hyggeklub (i P.'s nærvær), hvilket virkede stødende på bl.a. P. ville tage til genmæle. Kuhlmann argumenterede med at man ikke kunne støtte/financiere biografure, teaterbesøg og lign. og krævede på denne baggrund delvis brugerbetaling af aktiviteterne i klubben. P. og K. så denne stillingtagen som et udtryk for en maglende indsigt i selve ideen/rationalet med projektet.

Vi diskuterede i denne forbindelse måder at forholde sig på. Vi (S. og H.) var lidt usikre på dette spørgsmål, men var inde på at de ikke skulle skærpe konflikten på en måde som kunne skade klubben. Vi så, i denne forbindelse, ikke P. og K.'s interesser som identiske med klubbens, bl.a. fordi konflikten mellem soc. direktøren og de to soc. arb. havde en historie som gik forud for denne konkrete konflikt og fordi klubbens deltagere, på dette tidspunkt, ikke havde indsigt i denne konflikt.

K. havde tidligere tilbudt at tage sig af det praktiske omkring ansøgningen af pengene.

Vi diskuterede også her hvordan det, lidt pinlige, problem med pengene, skulle meldes tilbage til klubben, som stod umiddelbart overfor at skulle i planetariet.

Vi (S. og H.) talte for at lægge problemet frem for brugerne som det stillede sig for K. og P., hvilket K. gjorde i.f.m. selve turen til planetariet, omend hun fandt det var svært og lidt pinligt. Af deltagerne blev det modtaget med en næsten overvældende forståelse og måske som K.'s problem - som noget hun havde det svært med.

Vi snakkede om at K. på den anden side set, med sin åbenhed bl. a. på det som var svært for hende, kom til at fremstå som mere menneskelig eller jævnbyrdig (eller sådan noget).

Hun fandt at resten af turen var præget af en højere grad af nærhed mellem K. og brugerne - det var som om de kom til at stå mere lige.

Om det videre forløb:

I begyndelsen af 92 kommer der også en mand med i klubben på anbefaling af sin sagsbehandler. Han faldt udmærket til.

Vi fortsatte baggrundsgruppen, praktikperioden ud, hvorefter det var tanken at S.' vejleder Dan skulle fortsætte i supervisionen på ønske fra P. og K., som fortsatte arb. i klubben til sommeren 92. I denne periode ville de gradvist nedtrappe deres engagement i klubben, bl.a. ved i foråret kun at deltage og stille lokaler til rådighed hver anden uge.

Deres engagement i klubben ophørte, som efter planen, med en ferieuge med klubben i en af kommunens kursusseudpomme udenfor København.

Opholdet blev finansieret (delvist ?) af kommunen, men under forudsætning af at der var tale om kursus eller seminar.

Ansøgning med udformning af program og planlægning af indhold for ugen udførtes af brugerne i klubben. Der var planer om flere timers dagligt gruppearbejde, med temaer af relevans for brugernes daglige situation, bl.a omkring forholdet til børn.

Planen blev ikke realiseret under opholdet, som først og fremmest var tænkt som ferie.

Tilrettelæggelsen af opholdet som kursus, var en forudsætning for bevilling af penge til opholdet. Men meget af det som planen indeholdt blev alligevel taget op i fællesskab, dog i forbindelse med konkrete problemer som stillede sig på turen.

K. betegner opholdet som en meget stor succes.

De var 12 voksne og 16 børn hvoraf de 6 havde tilknytning til sociale myndigheder p.g.a problemer.

K. og P. havde allerede på forhånd afvist at påtage sig nogen særlig funktion i.f.t konflikter, men undlod ikke at gå ind i konflikter som de selv var en del af. Eks, K. blev en nat klokken ca tre vækket af høj musik fra et nærliggende børneværelse, og gik derfor, efter at have banket på, ind og brokkede sig/skældte ud over larmen. K. blev af en af børnene spurgt dagen efter om hun stadig var sur, hvilket hun sagde nej til, " jeg havde jo fået det hele ud om natten ".

Det var brugernes indstilling at ansvaret for børnene ikke var et rent privat ansvar og større konflikter og problemer blev taget op i fællesskab på brugernes initiativ.

Som jeg har fået det beskrevet af K. er forholdet mellem professionelle og deltagere i klubben, på væsentlige punkter, vent om, så P. og K. på dette tidspunkt er med, som deltagere, på en tur som er planlagt og primært styret af brugerne af klubben.

Med feriens afslutning tog P. og K. endeligt afsked med brugerne.

Klubben fungerer fortsat med en fast mødeaften hver anden uge i et af SFO's lokaler på værebroskole. De har planer om igen at arrangere en ferie og har ansøgt om penge men indtil videre fået afvisning.

Flere af deltagerne ses også udenfor klubben og har knyttet nærmere forbindelser.

K. og P. har i Oktober 92 startet endnu et projekt op, efter nogenlunde samme principper.

Brugerne her er lidt tungere end i den gamle klub, hvilket stiller større krav til P. og K. om at afstå fra indgriben, fortæller K.

Denne klub har nu inviteret den gamle klub til en aften sammen i rådgivningen, hvilket er blevet positivt modtaget og vedtaget.

K. forestiller sig at opstartningen af tilsvarende projekter, med indbyrdes kontakt, kunne have videre perspektiver, f.eks i retning af oprettelse af medborgerhus.

S. og H. er inden praktikens ophør inde på at vi muligvis kunne tænke os at lave anv. 2 opg med udgangspunkt i opgaven.

I forårssemesteret tager vi kontakt til klubben gennem K. og får af denne vej lov til at komme en aften i klubben (for første gang) for at fortælle om vores opgaveplaner og om muligt at træffe aftale om interview. Det bliver til 4 aftaler om interviews hvoraf en melder afbud de tre andre gennemføres.

39
Du inviteres hermed til at deltage i
aftenklubben, Bagsværd.

Vi tror, at der er en del, hvis liv er
syndt op med børn og pligter, og som
kunne have behov for en ugentlig af-
ten, som kunne bruges til voksenin-
teresser og til at skabe nye kontakter.

Vi tror også, at der sidder en del
mennesker i Værebros og omegn i hver
dagens tæthed, som kunne have glæde
af hinanden og hinandens erfaringer.

Derfor starter vi en klub, hvor emner
og aktiviteter vælges og tilrettelæg-
ges af deltagerne i fællesskab.
Det ville derudover være fint, hvis du
ved første gang vi mødes, overvejede
hvad du kunne tænke dig af emner til
de kommende torsdagsaftener.

Som arrangører og igangsættere vil vi
tilrettelægge de første aftener med
henblik på at lære hinanden at kende.

For at belyse de forskellige emner, i
deltager vælger, kunne vi f.eks. in-
vitere nogle ideere. Vi kunne også
tage samlet ud af huset for at se
film/beamer eller andet, som er rele-
vant for det, vi beskæftiger os med.

Vi forestiller os et hold på ca. 10
mennesker, som vi vil invitere, hvor-
af en del er eller har været i kon-
takt med lokalkontor Bagsværd.

Vi mødes hver torsdag kl. 19.00 i
Værebro Rådbygning.
Første gang bliver den 7. november.
Vi slutter omkring april måned.

Med venlig hilsen og på gensyn

Per Pedersen, familierådgiver,
Bagsværd lokalkontor,
tlf.nr.: 39 66 38 66 / 3190

Kirsten Wedel, socialrådgiver,
Værebro Rådbygning,
tlf.nr.: 44 44 30 44

Aftenklubben, Bagsværd.

Jeg har tidligere skrevet om planlægningsfasen, som er gennemgået sammen med to psykologstuderende, Søren og Henrik, Jette, soc.pæd.stud., Per Pedersen og jeg. En del af det er printet ud, resten er af en eller anden besynderlig grund forsvundet ud af systemet. Så jeg starter på en frisk med at beskrive den første aften i klubben:

19.00 - til ca. 19.10:

Deltagerne kommer, bydes på kaffe. Luftig musik i baggrunden. Per indleder med velkommen og orienterer om vore roller som igangsættere. Gør rede for, at vi står for sandsynligvis de to første møder.

Per præsenterer Kirsten. (alder, familie, bopæl, udd.).
Kirsten præsenterer Per og Jette.

Jette fortæller om hendes tilknytning til klubben som studerende, der kun deltager et par gange, at hun gerne vil lære, at hun selv kunne have haft behov for en sådan klub.

Per - hvorfor aftenklub.

Kirsten - hvorfor aftenklub.

Kirsten skitserer aftenens forløb.

- gruppearbejde, fordi deltagerne har egne erfaringer og interesser, de kan dele med de andre, følelsen af ikke at være alene - den parvise præsentation for hinanden for at høre sig selv, tryggere, når man bare er to til en start. Deltagerne skal i "parsamtalen" ligeledes fremkomme med deres interesser og mulige emner til indholdet i klubben.

19.30 - 19.45 ca.

Deltagerne sidder parvis, præsenterer sig for hinanden og hinandens interesser og mulige emner til klubbens indhold. Derefter præsenterer den ene del af parret den anden for resten af gruppen.

Interesseemnerne skrives op på planche.

Kirsten skriver ned og fotokopierer stikordene fra planchen til videre arbejde i større grupper.

20.15 - 20.30 ca.

Kaffe, the med blødt brød.

20.30 - 21.00 ca.

Per orienterer om, hvad der nu skal ske. Her skal også nævnes mulighederne for at søge om penge i "miljøfonden" til mere udadrettede aktiviteter.

Deltagerne i større gruppe.

Her diskuteres de fremkomne interesser og emner.

Hvis noget. It konkret skulle komme frem, er det fint. Det er også muligt, at der er brug for "bare" at snakke videre i gruppen om emnerne uden at lægge sig fast på noget bestemt.

21.00 ca.

Evaluering af aftenen.

Hvordan har det været? Har vi nogle hængepartier? Hvad skal vi næste torsdag?

Det er stadig lidt uafklaret, hvem og hvor mange deltagere, der bliver.

Det er vigtigt, at vi hele tiden er opmærksomme på, at det er deltageres interesser, meninger og holdninger, der tæller. Vi skal kunne tale deltageres evt. problemer, ikke afvise det, der kunne fylde meget for den enkelte. Giv værdi til hver enkelt, når de udtaler sig. Være opmærksomme på de tilbageholdende. "Færre og færre siger mere og mere".

Være opmærksom på deltageres tempo.

Være procesorienteret, det er jo faktisk ikke konkrete resultater, vi er ude efter, men en voksende tillid mellem deltagerne.

TING TAGER TID.

8.11.91

Der kom 7 deltagere:

Ha
Su
Li
El
Ha
Li
He

"Parsamtalen" forløb over al forventning. Der blev brugt ca. 20 min., og enkelte kunne sagtens være blevet ved i længere tid. Alle havde været nervøse og formåede alligevel at gøre stemningen let og afslappet. Selve præsentationen af hinanden foregik helt efter planen. Alle synes, det var en god idé at gøre det på denne måde. En enkelt havde prøvet noget tilsvarende, så hun kunne fortælle de andre om hendes positive oplevelse af det.

Emner og interesser fremkom den enkelte selv med - og der var masser af forslag.

EMNER TIL AFTENKLUBBEN:

Håndarbejde:

- hækling
- syning
- vævning
- silkemaling
- dukkesyning
- æbledukker

Kultur:

- biografbesøg
- udstillinger
- planetarium
- eksperimentarium
- teaterbesøg

Udflugter:

- week-endture med børn
- sommerferie med børn
- andre aktiviteter med børn

Foredrag og/eller erfaringsudveksling:

- om børns opdragelse
- om dyr
- det okkulte
- astrologi
- drømmetydning

Andet:

- børnetøjsbytning
- legekammerater

Ovenstående blev nedskrevet og uddelt efter kaffepausen, hvorefter der skulle tages stilling til, hvordan vi så gik i gang med alle disse ting.

Der var forslag om, at der en gang mdl. var håndarbejdsaften. Næste torsdag skulle være den første. En af deltagerne ville gerne vente til den 1., fordi hun ikke havde penge til garn. Det havde de andre ikke lyst til, så to ville næste gang medbringe div. garnrester, så hun ikke skulle sidde med hænderne i skødet.

En anden ville næste gang medbringe månedsprogram fra Gladsaxe bio. Den samme havde ideovrigt mulighed for billigere billletter til Gladsaxe teater. I det hele taget viste det sig i løbet af aftenen, at der var stor velvilje til at hjælpe/lære hinanden.

To ville næste gang komme lidt tidligere og placere borde, sådan så der blev taget højde for evt. nye deltageres hensigtsmæssige placering for at skabe tryghed.

Der var forslag om adresse- og telefonliste, hvilket blev udsat til næste gang a.h.t. evt. nye deltagere.

Evaluering fra deltagerne af aftenen:

Alle havde været nervøse og spændte. Hvad var det nu for nogle, de skulle være sammen med. Vi som igangsættere gav udtryk for, at vi faktisk havde haft den samme følelse. Samtidig gav de og vi udtryk for lettelse over, at aftenen forløb i en så god stemning. Masser af gåpåmod, lyst til aktiviteter og masser af erfaringer, der kan udveksles.

Det har for os igangsættere været af stor værdi, at vi har gjort så meget ud af planlægningsfasen. Alt var der taget højde for.

"En konflikt om demokrati"

.....

"EN KONFLIKT OM DEMOKRATI"

.....

Anvendt II, Psykologi
januar 1993
Jesper Lund

- s. 1: INDLEDNING.
s. 2: TEORIDEL:
-: Teori I: Almene krav til den socialpsykologiske analyse.
s. 3: Giddens strukturationsteori.
s. 5: Systemisk teori/terapi.
s. 6: Politisk og metodologisk kritik.
s. 6: Teori II: Et kategorielt apparat.
s. 8: Teori III: Menneskets samfundsmæssige natur.
-: Dyr/menneskeovergangsfeltet.
s. 9: Almengjort handleevne/subjektrelationer.
s. 10: Restriktiv handleevne/instrumentelle relationer.
-: Erkendelse.
s. 12: Afværgeprocesser.
s. 13: EMPIRIDEL:
-: Studenterhusets formelle historie.
s. 14: Studenterhusets interne historie:
-: Organisatorisk.
s. 16: Den særlige konflikts forløb.
s. 18: "Manipulationsformer".
s. 22: Udgangspunkt og grundlag for konflikterne:
-: Fælles betingelser.
s. 23: Aktuelle interesser og relationer.
s. 24: Konflikternes kernepunkter.
s. 27: Hvad der bragte konflikterne videre.
-: Ændrede betingelser.
s. 28: Handlinger fra rådgivningsgruppen.
s. 30: Opsamlende om konfliktens logikker.
s. 31: Kommende konflikter og opgaver.
s. 31: PERSPEKTIVERENDE REFLEKSION.
-: Egen indgåen og baggrund.
s. 33: Magt, moral og demokrati.
s. 34: Det paradigmatisk grundlag: kritisk psykologi.
s. 35: Den politiske problemstilling.
-
- s. 36: Litteraturliste.
s. 38: Oversigt over bilag.

Jesper Lund, januar 1992.
Anvendt II, Anvendt Socialpsykologi, Psykologisk Laboratorium, Københavns Universitet.
Vejleder: Ole Dreier.

INDLEDNING.

Udgangspunktet for denne aktualempiriske analyse er min indgåen i et arbejdskollektiv ("*Regnbuen*"), der har til huse i *Studerterhuset* (tilknyttet Københavns Universitet). Jeg har i en årrække beskæftiget mig med opbyggelsen af og arbejdet i begge disse fora, de første ca. 3 år udelukkende med studenterhusarbejde, de sidste par år primært i rådgivningsgruppen.

Der har i de sidste par år været en række problemer og konflikter i huset, som har afstedkommet en særlig opmærksomhed fra nogle aktivister i rådgivningen, heriblandt mig. Denne opmærksomhed har været rettet mod dels generelle problemer for en organisation i vækst - bl.a. om organisationsform og perspektiv - dels en særlig konflikt, især på områderne "respekt" og information, med en gruppe personer organiseret omkring en interesse for det okkulte.

De kommende analyser er foretaget løbende under konflikten, men - desværre - på en i forskningsmæssig forstand ikke særligt struktureret måde; grundene hertil og betydningen heraf fremgår af det følgende.

Opgaven er bygget op omkring en teoridel, hvori jeg redegør for væsentlige aspekter i det grundlag - kritisk psykologi -, hvor ud fra mine løbende interventioner og analyser er udført, og dels skitserer en kritik af Giddens' strukturteori og systemisk teori/terapi, som dels benyttes til at indkredse et generelt perspektiv for socialpsykologien, dels benyttes som reference senere i opgaven.

Empiridelen tager afsæt i en analyse af de generelle og specifikke betingelser for organisationen på tale - Studenterhuset - og en indkredsning af repræsenterede interesser, hvor ud fra konfliktforløbet og de forskellige parter indgås analyseres.¹ Opgaven afsluttes med en perspektiverende refleksion omhandlende, hvorledes problemet overhovedet kom på tale, samt hvilke teoriudviklingskrav, der stilles ud fra det konkrete empiriske problem.

Som det fremgår af det følgende er den beskrevne kontekst komplekst sammensat af personer og grupperinger. Jeg har primært forsøgt at forenkle fremstillingen af denne kompleksitet ved at typificere interesser og forløb. Således fremanalyses på baggrund af relevante betingelser og interesser - så vidt muligt - typiske problemstillinger og konflikttyper fremfor enkelte aktørers særlige indgåen. Således er der tale om forenklinger, når jeg i det følgende skriver "rådgivningsgruppen", "de okkulte", "jeg" etc. Et aspekt af denne fremstillingsproblematik er, at de beskrevne analyser og interventioner er udviklet i et arbejdsfællesskab indenfor rådgivningsgruppen² - og de forskellige vinkler og handlinger fra fæller i dette arbejdsfællesskab skelnes ligeledes ikke i fremstillingen.

Endelig skal det nævnes, at jeg ser denne opgave som et bidrag til den videre udvikling i Studenterhuset, selvom jeg primært har rettet det faglige niveau og f.x. inddragelsen af litteratur mod de universitære krav.

¹ Den metodiske strukturering af analysen bygger særligt på Markard/Holzcamp 1988 og Holzcamp 1985b, kap. 9.

² For en nærmere beskrivelse af rådgivningen "Regnbuen" som arbejdskollektiv i Studenterhuset henvises til en opgave - også anvendt II i Anvendt socialpsykologi, Psykologisk Laboratorium, Københavns Universitet - der udfærdiges parallelt med denne: Birgitte Ernst og Anne Jønsen: "Regnbuen, en konkret utopi. Et stykke udviklingsarbejde i praksis".

TEORIDEL.

Teori I: Almene krav til den socialpsykologiske analyse.

Sigtet med en socialpsykologisk analyse på alment grundlag må være at afdække sociale processer og strukturer på en sådan måde, at berørte tilføres analyseredskaber og handlemuligheder, der muliggør øget bevidst og fælles rådighed over relevante praksisfelter/livsområder. Bestræbelsen heri er politisk, forstået som interessen i udviklingen af menneskelige levevilkår i alles interesse, og sigter mod, gennem teoretiske bidrag, at udvikle praksis.

Det socialpsykologiske felt er vanskeligt at afgrænse empirisk, idet sociale processer altid realiseres af konkrete personer i konkrete samfundsmæssige betingelser (økonomiske interesser, adgang til information og midler etc.), og således implicerer afgørende faktorer fra både det personligheds-/individualpsykologiske og det samfundsmæssigt-historiske analyseniveau. Analytisk vil jeg i det følgende arbejde ud fra en socialpsykologisk feltbestemmelse af de processer hvorigennem individer - aktivt så vel som passivt - producerer egne og fælles (samfundsmæssige) betingelser - i konteksten Studenterhuset.

Socialpsykologien befinder sig i et brydningsfelt for samfundsmæssige modsætninger og undertrykkelsesforhold, og må nødvendigvis råde over en "samfundsmæssig-subjektiv sammenhængs- og modsætningsviden" (Holzkamp 1986), et særligt krav om at kunne fremstille "det usammenhængende" (interessemodsætninger, det fælles uforståelige, 3.personsprocesser³ etc.) på en sammenhængende måde. Og gøre dette i et almindeligt videnskabeligt perspektiv, hvormed de relevante modsigelser og begrænsninger ikke blot abstrakt afbildes hhv. "ophæves", men hvorigennem der fremstilles handlemuligheder i retning af praktisk at ophæve disse.

At kunne fremstille interesseudsættelser indenfor det samfundsmæssige kræver som grundlag en bestemmelse af det væsentlige i den fælles materielle grund - den samfundsmæssige livsopretholdelse - der er udgangspunkt og grundlag for både de specifikke menneskelige kapaciteter og behov samt for de givne samfundsmæssige livsbetingelser.

Kritisk psykologi har sine rødder i positivismekritikken, og distancerer sig kritisk til bl.a. "variabelpsykologien" - paradigmet om "eksperimentelt-statistisk betingelseskontrol" - og til psykoanalysen. Disse kritikere - særligt af de ukvalificerede grundantagelser i disse teoretiske tilgange - er udførligt fremstillet andetsteds⁴. På det socialpsykologiske område findes nyere teoridannelser, der mere eller mindre eksplicit er videreudviklinger af traditionelle psykologiske koncepter og/eller distancerer sig herfra. Jeg vil kort skitsere grundlæggende forhold ved to af disse nyere teoridannelser - Giddens strukturteori og den systemiske teori/terapi - som orienteringspunkter ift. perspektivet i denne opgave.

³ Begrebet "3.personsprocesser" betegner et subjekts erfarede diskrepans mellem egne erfarede handlemuligheder og de faktiske begrænsede realiseringer heraf. (Holzkamp 1985a, s. 335)

⁴ Fx. Holzkamp 1985a, 1985b; Holzkamp-Osterkamp 1976; Dreier, O: "Grundproblemer ved psykoanalysens behandlingsteori", Udkast 1, 1987.

Giddens strukturteori⁵.

Strukturteorien udgør et grundvidenskabeligt projekt, idet intentionerne bag - i lighed med intentionerne bag kritisk psykologi - er rettet mod ophævelsen af den absolutte adskillelse mellem en objektivistisk og en subjektivistisk psykologi/samfundsteori. Et element i denne Giddens kritiske afstandtagen til den traditionelle sociologi er en afvisning af eksistensen af lovmæssigheder indenfor "social science" parallelt til de gældende indenfor naturvidenskaben⁶.

Giddens fremhæver *struktur* som medierende faktor mellem menneske og betingelser, idet begrebet forstås dobbelt: dels som (objektive) handlestrukturer til rådighed for mennesker, dels som strukturen i menneskers handlinger⁷. En central tese er således, at mennesket oprettholder og udfolder livet gennem kendskab til normer/regler/strukturer, og at selvsamme normer/regler/strukturer derigennem reproduceres. Menneskers handlinger ses dog ikke som uforanderligt bundne til givne strukturer, og videnskaben kan spille en aktiv rolle i udvidelsen af menneskers rådighed:

"The circumstances in which generalizations about what 'happens' to agents hold are mutable in respect of what those agents can learn knowledgeably to 'make happen'. From this derives the (logically open) transformative impact which the social sciences can have upon their 'subject matter'. (ibid. s XIX)

Så langt, så godt.

Giddens begrænser sig dog ikke til disse generelle udtalelser, men søger at forankre samfundsteorien i en motivationsteori. Til dette trækker han dels social interaktionisme/etnometodologi (Goffman og Garfinkel), dels individualpsykologi (Freud og Eriksson) ind. Den centrale antagelse om motivation udgøres af Erikssons begreb om "basic trust", der kobles med interaktionistiske antagelser om regelbaseret adfærd og forudsigelighed.

"Routinisation" is vital to the psychological mechanisms whereby a sense of trust or ontological security is sustained in the daily activities of social life. Carried out primarily in practical consciousness, routine drives a wedge between the potentially explosive content of the unconscious and the reflexive monitoring of action which agents display." (Ibid. s XXIII)

Dette udgør således en negativ motivationsbestemmelse, der fremstiller mennesket som af natur grundlæggende tilpasningssøgende og konservativt. Andre steder i fremstillingen af strukturteorien åbnes op for psykiske kapaciteter, der muliggør subjektets bevidste og

⁵ Den følgende fremstilling af strukturteorien bygger på fremstillingen i "The Constitution of Society", og inddrager således ikke videreudviklingen af teorien siden bogens udgivelse i 1984. Kritikken skal således ikke ses som en fuldgældig karakteristik af strukturteorien, men har til formål at fremhæve væsentlige problemstillinger og positioner i socialpsykologien. Til dette formål er strukturteorien velegnet, idet den udgør et forsøg på en samlet fremstilling af paradigmatiske karakter omfattede såvel personligheds- og socialpsykologi som samfundsteori, hvilket gør de tilgrundlæggende antagelser mere synlige, og dermed mere åbne for kritik og videreudvikling.

⁶ I denne bevægelse kommer Giddens til at suspendere de objektive samfundsmæssige betingelser - som også forsker og udforsker har til fælles - til fordel for "forms of meaning" og "dobbelt hermeneutik" (fx. s 374) (Krarup, 1987). En lignende kritik kan rettes mod en række teoridannelser omkring "kvalitativ metode".

⁷ Begrebet "struktur" indenfor strukturteorien benyttes således parallelt med begrebet "betydning" indenfor kritisk psykologi. En central forskel er dog, at betydningsbegrebet i kritisk psykologi - både i objektive og subjektive aspekter - henviser til konkrete samfundsmæssige (forskellige) positioner og stædeder.

⁸ Rutiniseringsbegrebet knyttes i strukturteorien til begrebet om "practical consciousness", der bestemmes på følgende vis: "Practical consciousness involves recall to which the agent has access in the *durée* of action without being able to express what he or she thereby 'knows'. (ibid. s 49)

foregribende produktion af egne livsbetingelser, men også disse synes rettet mod forudsigelighedens tryghed.

"A sense of trust in the continuity of the object-world and in the fabric of social activity, I shall suggest, depends upon certain specifiable connections between the individual agent and the social contexts through which that agent moves in the course of day-to-day life. If the subject cannot be grasped save through the reflexive constitution of daily activities in social practices, we cannot understand the mechanics of personality apart from the routines of day-to-day life through which the body passes and which the agent produces and reproduces." (s 60)

Som modpol til forudsigelighedens tryghed stilles "den kritiske situation" op. Argumentationen sker gennem to eksempler: Garfinkels eksperimenter om "trust" og Bettelheims fremstilling af KZ-fangers overlevelsesstrategier.

Garfinkels eksperimenter består groft sagt i at få nogle almindelige amerikanere til at opføre sig meningsløst overfor hinanden⁹, hvilket afstedkom krise og konflikt.

Bettelheims betragtninger over den ekstreme situation i en KZ-lejr konkluderer, at de overlevelsesduelige - "de gamle fanger" -

"... had lost altogether all orientation to the world outside and had, as it were, reconstituted themselves as agents by integrating themselves into camp life as participants in the very rituals of degradation which, as new prisoners, they had found so offensive" (Ibid. s 63)¹⁰

Denne eksemplificerende bestemmelse af "den kritiske situation" modstilles det trygge liv:

"Ordinary day-to-day social life, by contrast - in greater or lesser degree, according to the context and vagaries of individual personality - involves an ontological security founded on an autonomy of bodily control within predictable routines and encounters." (Ibid. s 64)

Det, der startede med at være et projekt om at udrydde strukturalismens og funktionalismens afsubjektiverede lovmæssigheder ender op i en bestemmelse af "subjektet" som blot søgende tilpasning indenfor udefra givne betingelser, og en bestemmelse af "resten" henvises til "unintended consequences". (Sml. Brante, 1984)

Det er åbenlyst, at denne bestemmelse af "menneskelig handling" er utilstrækkelig. Giddens tilføjer da også en restkategori på det samfundsmæssige niveau: "social movements" (fx. ibid. s 204), men denne kollektive handling genfindes ikke som mulighed i den individuelle motivation¹¹.

Og i samme bevægelse som en menneskelig kapacitet til foregribende og bevidst forandrende virksomhed ikke fremstilles som en mulighed, reduceres også den særlige virksomhedsform

⁹ Sml. f.x. Heritage, J.: "Garfinkel and Ethnomethodology", Polity Press, 1984.

¹⁰ Denne fremstilling af overlevelsesduelighed står i skærende kontrast til Frankls analyser - også med udgangspunkt i egne oplevelser som koncentrationslejr fange. (Viktor E. Frankl: "psykologi og eksistens", Gyldendal 1970, opr. 1947/1959.) Frankl opbygger et teoretisk apparat - "logoterapien" - ud fra erfaringer om, at overlevelsesdueligheden i denne ekstreme situation afhænger af fangerens "vilje til mening": om de nødvendiggørende og tilsyneladende meningsløse tildragelser kan integreres i en større forståelse også omfattende forholdene udenfor lejrene og perspektivet, at indspærringen må slutte.

Både Bettelheims og Frankls iagttagelser er givetvis rigtige, og en almen teori må kunne gøre rede for begge fænomener - fremfor som både Giddens og Frankl at bygge en almen teori ud fra (én) iagttagelse, der endda forsøger at bestemme et alment menneskeligt træk ud fra en radikalt umenneskelig situation. (Sml. Holzkamp 1985a, s 31f)

¹¹ Men Giddens væsentligt kan genfinde sin egen virksomhed som blot rettet mod tryk forudsigelighed? Sml. Dingers skelnen mellem "autopsykologi" ("psychologie von mir", dvs psykologien om mig) og "allopsykologi" ("psychologie von den anderen", dvs. psykologien om de andre). (Refereret i Holzkamp 1983, s. 346.)

videnskab til blot at have udviklende kapacitet af *mental* art - som refleksion, ikke materielle forandringer. (Sml. Birck-Madsen 1990)

En sådan fremstilling af menneskelig handling er åbenlyst utilstrækkelig til at begribe bevidst politisk virksomhed - at arbejde bevidst på udvikling af samfundsmæssige (grund)forhold - , men er heller ikke tilstrækkelig til at begribe "ordinary day-to-day social life", da også i det mindste nogle af de dagliglivets strukturer Giddens beskriver skabes af aktører ud fra forestillinger om noget nyt og bedre.

Systemisk teori/terapi

Giddens kommer i praksis - stik mod sine intentioner - til at lade forholdet mellem den individuelle (re)produktion og den samfundsmæssige (re)produktion stå uformidlet - udover som blinde mekanismer - "unintended consequences".

Systemisk terapi og teknik - særligt som den i de seneste år er udviklet som teknikker i socialt arbejde - griber dette formidlingsfelt gennem *system*begrebet, afgrænset som "familiesystem", "arbejdspladssystem" etc. (F.x. Esser, 1991, s. 51f) Ganske som strukturationsteorien arbejdes her ikke på at støtte de berørtes udvidelse af rådigheden over det relevante "system"¹². Systemniveauet ses ikke som fælles betingelser og produkt, men derimod som *dette* betingelser, hvorom det ikke er muligt at opnå fælles erkendelse.

"Virkeligheden er det, vi bliver enige om er virkeligheden. Den er noget, vi forhandler os frem til gennem dialog"

"Mennesket er et selvrefererende, lukket system: Den eneste du kan forandre i verden er dig selv."¹³

Om denne almene karakteristik også omfatter den systemiske terapeut er her uklart - hvis den systemiske terapeut er "et lukket system", der kun kan forandre sig selv, kan man spørge, hvad man så skal med systemiske terapeuter. Den indsigt, der - i andre sammenhænge - fremhæves som liggende bag den systemiske terapeuts særlige handleevne, henføres (bl.a.) til en epistemologi om kybernetik, hvori der ikke skelnes mellem om "systemet" er menneskeligt eller ej.

"Om terapeuten betrakter system som primært stabilt, strukturerede, homeostatiska, och endast i andra hand som flexibla och föränderliga, så tenderer han/hon att bli styrande. Terapeutens uppgift blir då att fastställa vad det är för sorts ojämlig familjestruktur som föreligger, att bilda hypoteser om en lämpligare struktur, och att knuffa systemet från den förra till den senare. Terapeuten kan vara dirigerande, eftersom han/hon "vet" vilken den ojämliga strukturen är och, med en annan struktur i sikte, "vet" vad slutmålet bör vara. Han kan tala om för familjemedlemmarna hur de bör bete sig." (Tomm 1989, s 31)

Mennesket ses dog ikke blot som objekt, men også som subjekt; vel at mærke et subjekt, der er underordnet systemet, og hvis intentioner er strategiske, idet alle handlinger ses som

"... "skaktræk", dvs. som et system af underordnede fremtrædelser. Den til enhver tid eksisterende adfærd er kun foregøjet, ikke ægte. Den tjener andre formål end det foregivede." (Esser 1991, s. 57)

¹² I strukturationsteorien - der i modsætning til systemisk terapi ikke har umiddelbar problemløsningsrettedhed - defineres social integration som "systemness in circumstances of co-presence" (Giddens s 72), dvs. "systematikken" ses blot som integrationens *ydre form eller ramme*.

¹³ Citater fra PsykologNyt 16/92: Allan Holmgren og Vibe Strøier, DISPUK: "Spørgsmål på arbejde".

Politisk og metodologiske kritik.

At Giddens på trods af sine sympatiske målsætninger alligevel kommer til at reproducere den traditionelle socialvidenskabs fejltagelser - og fremfor at yde redskaber til ophævelse af den systemiske terapies mindre sympatiske praksis lader pladsen stå åben herfor - kan anskues fra (bl.a.) to synsvinkler:

Politisk: Da Giddens gennem sine teoretiske overvejelser ikke forbinder den individuelle eksistens "aktivt" til de konkrete - også materielle - relevante livsbetingelser, udklammes perspektivet i, fra det enkelte menneskes standpunkt, at udvikle disse betingelser. Derved begrænses teorien til i, sin realisering, blot at kunne virke gennem et standpunkt udefra - fra en magtposition - eller til i materiel forstand konsekvensløs "refleksion". Udover en kritik af teoriens manglende handlevejledende karakter, kan den kritiseres for sin ideologiske¹⁴ betydning. Jævnfør Holzkamps kritik af variabelpsykologien:

"Wenn man nun klären will, wer denn im verallgemeinerten gesellschaftlicher Zusammenhang Interesse daran haben könnte, etwas über die Bestimmbarkeit der Individuen durch fremdgesetzte Bedingungen (unter Ausklammerung der Möglichkeit der Bestimmung der Bedingungen durch die Individuen) zu erfahren, so verdeutlicht sich eine Art von Isomorphie der Bedingungsstruktur solcher variabelpsychologischen Forschungen und der Klassenstruktur der bürgerlichen Gesellschaft vom Standpunkt der herrschenden Klasse." (Holzkamp 1985, s. 529)

Metodologisk: Giddens begår empiricismens fejltagelse (sml. Mørch 1978 og 1987): Ud fra nogle iagttagelser over, hvordan mennesker (også) handler, skabes til at forklare disse iagttagelser en almen (psykologisk) teori. Dette sker gennem overtagelse af nogle psykologiske brokker fra andre teorier, hvori samme fejltagelse er begået, bl.a. psykoanalysen:

"Die unter bestimmten Lebensbedingungen vorfindbaren Formen der Konfliktbewältigung werden auf die Basis der metaphysisch-essentialistischen Fehlauffassungen seiner Trieblehre als "allgemein-menschliche" Konfliktformen hypostasiert, durch deren kategoriale Beschaffenheit sich diese Frage nach ihrer Konkrektion auf historisch bestimmte gesellschaftliche Verhältnisse überhaupt nicht mehr stellen kann." (Holzkamp-Osterkamp: 1976, s. 271)

Teori II: Et kategorielt apparat.

I det følgende vil jeg skitsere en løsningsmodel på følgende to problemer:

- at sikre et grundlæggende begrebsapparat, der udpeger væsentlige dimensioner i menneskelivsverdens-forholdet på en sådan vis, at bevægelige momenter til rådighedsudvidelse fremtræder for subjekter.

- at afklare forholdet mellem disse grundlæggende begreber - kategorier - og anvendelsen heraf til empiriske analyser.

Enhver teori bygger - mere eller mindre begrundet og reflekteret - på grundantagelser om væsentligheder indenfor et givet felt, som den forstår sig selv som teori om¹⁵. Som det sås gennem kritikken af strukturteorien kan dette - hvad angår psykologiske teorier - gælde så centralt et område som menneskelig motivation.

En faldgrube i udarbejdelsen af sådanne grundbegreber er empiricismeproblemet - "utilladelig universalisering af bidimensioner" (Holzkamp 1979b, s. 99). Udover at der her gør sig det generelle forhold gældende, at der ved "empiricistisk teoretiseringen" kun teoretiseres over det, der i forvejen fremtræder, og altid kun en del heraf, kan en særlig problemstilling her konkretiseres.

Menneskelige handlinger/motivationer/relationer etc. fremtræder aldrig i sig selv, men altid i en bestemt kontekst, en særlig udformning. Hvis der inde fra denne kontekst generaliseres ud over alle andre kontekster, universaliseres kontekstens særlige træk på utilladelig vis. Ofte udvikles psykologiske teorier ud fra en særlig professionskontekst, hvori psykologen indtager en bestemt position. Derved produceres, gennem empiricistisk teoridannelse, ikke en teori om mennesker, men om mennesker i en særlig situation. Og ofte om mennesker i den særlige situation, at være et problem for en psykologi i en særlig arbejdskontekst. Således produceres ofte teorier om "klienter", "besværlige unge", "flgtherbørn" etc.

Problemet, om at fremtrædelse altid er fremtrædelse i en særlig kontekst, gælder også bredere end som en særlig arbejdskontekst. Antagelser kan principielt søges differentieret gennem analyser af stadigt bredere empirisk materiale, men vil dog i sidste instans stadig være begrænset af det konkrete historiske samfundsmæssige udviklingsniveau.

Frem for at tage teoretisk udgangspunkt i fremtrædelsesformer, er det nødvendigt at bestemme almene væsentlige momenter/dimensioner i menneskelige relationer til egne livsbetingelser. Hertil må man først kende de væsentlige momenter i de samfundsmæssige livs- og udviklingsnødvendigheder. Disse momenter kan ikke (udtømmende) bestemmes ud fra givne samfundsmæssige fremtrædelser, da disse fremtrædelser er særlige udtryk herfor.

Her må således gribes til en historisk metode¹⁶, hvorigennem menneske-samfundsudviklingen kan begribes som begrundet dialektik på materialistisk grundlag. Indenfor den kritisk psykologiske tradition er sådanne funktional-genetiske analyser gennemført, hvorigennem væsentlige træk af menneske-livsverden-forholdet fremanalyseres som historisk udviklede relationer og kapaciteter.

Jeg vil her ikke gengive disse funktionalgenetiske analyser af antropogensen, men blot fremhæve grundlæggende forhold i sociogensen og relevante resultater heraf.¹⁷

¹⁵ Om grundkategoriers betydning i teoridannelse, se f.x. Haug, W.F. 1984 og Holzkamp 1979b.

¹⁶ Som Marx har fremhævet: historien er metoden til at tænke om de former, hvori der spontant tænkes (Haug 1979, s. 163f).

¹⁷ For gennemførte funktionalgenetiske analyser se f.x. Leontjewa, A.N.: "Problemer i det psykiskes udvikling I,II,III", Rhodos, 1977; Holzkamp-Osterkamp "Grundlagen der psychologischen Motivationsforschung I", Campus Verlag 1975 og Holzkamp 1985b.

¹⁴ I tråd med ideologioptagelsen hos W.F. Haug (se f.x. W.F. Haug: "Die Camera obscura der Ideologie", Argument-Verlag, Berlin 1984 og "Frage zur Frage 'Was ist Philosophie?'" i Das Argument 182, 1990), tænkes ideologi ikke centralt som falsk bevidsthed, men som ideel reproduktion af magtforhold, ideel samfundsmæssiggørelse fra oven.

Teori III: Menneskets samfundsmæssige natur.¹⁸

Dyr/menneskeovergangsfeltet.

I de indenfor kritisk psykologi gennemførte funktional-genetiske analyser af historisk empiri analyseres på materialistisk og dialektisk grundlag de mulige og nødvendige udviklingsrelationer mellem organismer og deres livsbetingelser. Herigennem oparbejdes viden dels om grundlæggende aspekter af livsopretholdelsesformer, dels om de relevante organismers specifikke kapaciteter for netop deres livsopretholdelsesformer.

Sådanne analyser er gennemført med særlig vægt på psyko-fylogenesen (psykens historiske udvikling) og antropogenesen (menneskets tilblivelseshistorie). Analyserne af psyko-fylogenesen og de videre specificeringer og differentieringer af de relevante kapaciteter og omverdensforhold danner udgangspunkt for analyserne af overgangsfeltet mellem dyr og menneske.

Grundlæggende for det nye specifikt menneskelige omverdensforhold er udviklingen af den generaliserede, samfundsmæssige omsorg, primært gennem redskabsbrug og arbejdsdeling, og de hertil korresponderende menneskelige kapaciteter. Igennem rekonstruktionen af denne udviklingsproces er:

"... givet en evolutionsteoretisk forklaring på processen, hvori menneskets "samfundsmæssige natur" opstod: Den "samfundsmæssige natur" opstod i en fase af antropogenesen, hvor den samfundsmæssige livsopretholdelsesform gennem den iboende selektionsfordel virkede tilbage på den genomiske information, dvs. på menneskets biologiske natur." (Holzkamp; 1989, s. 29)

Hermed er på den ene side muliggjort, at de enkelte individer - gennem deres "naturlige" indlærings- og udviklingspotentialer - er i stand til at tage del i den samfundsmæssige produktion af livsformødenheder og livsbetingelser, og på den anden side er dette nødvendiggjort, da mennesket ikke længere kan leve på "dyrisk vis" i en individuel-naturlig omverden. Den individuelle eksistensopretholdelse forløber som et aspekt af den fællessamfundsmæssige livsopretholdelse, og det enkelte individs bestemmelse over egne livsbetingelser udspiller sig således som individuel deltagelse i bestemmelsen over den samfundsmæssige proces.

"Den samfundsmæssige proces" strækker sig historisk udover det enkelte individs livsforløb. Dette fordrer, at de for samfundsenheden historisk bestemte nødvendige evner, indstillinger, behov etc. reproduceres af og i det enkelte menneske gennem den individuelle samfundsmæssiggørelse (Holzkamp og Holzkamp-Osterkamp i Kappeler et.al. 1977, s. 158), og dermed også ...

"... eksistensen af samfundsmæssige mål, der gennem deres objektive beskaffenhed faktisk muliggør udvikelsen af deltagelsen i den samfundsmæssige realitetskontrol og kooperativ integration, og dermed forbedret kontrol over egne livsbetingelser." (ibid s. 179)

Individens samfundsmæssigt formidlede rådighed over egne og fælles livsbetingelser betegnes "handleeve".

¹⁸ Den følgende fremstilling bygger særligt på Holzkamp 1985b og 1989 samt Holzkamp-Osterkamp 1990.

Gennem funktional-genetiske analyser er også udviklingshistorien af de for handleeve nødvendige psykiske kapaciteter analyseret. Centrale er her begrebet om *kognition* som "væsentligst informationsudtagninger formidlet over handlemålene til styring af de aktiviteter, der sikrer eksistensen" (Holzkamp-Osterkamp 1990, s. 36); begrebet *emotion* som kendetegende den subjektive vurdering af de kognitivt opfattede omverdensforhold og de heri liggende individuelle handlemuligheder. (f.x. Holzkamp-Osterkamp 1979, s. 240) og begrebet *motivation* som den emotionalitet, der er rettet mod nødvendighederne som erkendte betydningsfulde mål (Holzkamp-Osterkamp 1990, s. 29). Særligt specificeres emotionen *angst* som afspejlende udleverethed til betingelserne og/eller det forhold, at den givne handleeve er truet. (f.x. Holzkamp 1985b, s. 406)

Disse begreber er analytiske kategorier, idet de fremhæver almene aspekter af den menneskelige livsopretholdelse og individualudvikling. Således fremhæves gennem kategorierne væsentlige forhold for *analyse* af aktualempiriske processer. Dvs. at fx. "handleeve" ikke skal søges i sin empiriske fremtrædelse og ej heller skal benyttes som beskrivende aktualempiri.

De kategorielle grundformer - særligt begrebet om handleeve - er i kritisk psykologisk litteratur yderligere differentieret for analytisk at kunne udpege væsentlige forhold for menneskelig handlen under modsætningsfulde betingelser. Dette med udgangspunkt i analyser af kapitalismens politiske økonomi, og de subjektive handlemuligheder, der basalt eksisterer i et borgerligt samfunds mystificerede og brudte relationer mellem individets private tilegnelse og den samfundsmæssige livsproduktion.

Centralt for uddifferentieringen af handleeve-kategorien er eksistensen af "den dobbelte mulighed" fra "ethvert jeg's standpunkt" (Holzkamp 1991) i ethvert konkret mulighedsrum (Holzkamp 1990): alternativet mellem at handle indenfor de givne betingelser og at søge dette handlerum udvidet gennem at forandre betingelserne (se fx. Holzkamp 1985b, s. 354 og 367ff.). Væsentligt for begribelsen af de to principielle handlealternativer er fastholdelsen af - at fra ethvert subjektivt standpunkt søges den optimale rådighed over egne betingelser, - at handlealternativerne konkret kan være brudte og mystificerede i en sådan grad, at bevidst og entydigt handlesvar ikke er en subjektiv mulighed, - at menneskelige betingelser ikke udvikles af enkeltstående individer, men altid i og gennem konkrete relationer til andre, - og at den langsigtede varetagelse af egne interesser fordrer sikringen af positive forhold til andre.

De to principielle handlealternativer betegnes *almengjort* hhv. *restriktiv handleeve*¹⁹, og karakteriseres gennem forholdet mellem det/de handlende subjekter og handlemålene.

Almengjort handleeve/subjektrelationer.

Den almengjorte handleeve bestemmes som en konkretisering af den almene kategori "handleeve", hvor subjektivitet - individets aktive rådighed over egne relevante betingelser - altid har intersubjektiv karakter, da (de samfundsmæssige) livsbetingelser produceres i fællesskab. Genstanden for subjektrelationen er fælles og sagsrettet, og målet er sammenfaldende med almene samfundsmæssige mål, forhøjelse af hver enkeltes selvbestemmelse. Relationen karakteriseres ved gensidig tillid, og da der arbejdes på fælles mål, har "den andens" udvikling fælles interesse.

¹⁹ Følgende karakteristik efter Holzkamp 1979a.

Restriktiv handleevne/instrumentelle relationer.

Hvis ikke fælles, men private mål forsøges realiseret i/gennem relationen gøres andre til instrument for realiseringen af individuelle mål. En sådan relation bæres oppe enten af ensidig magt/tvang eller gennem (varierende grad af) gensidige kompromiser, bytteforhold og kompensationer. En grundlæggende logik er "noget for noget"; der kan "handles" med penge, tid, følelser etc. Den instrumentelle relations "handelsaspekt" medfører forsøg på sikring af egen position indenfor relationen gennem dels indføling og tolkning af den andens behov, hensigter og kalkulationer, dels forsøg på at skjule egne - i den grad det fra et individuelt standpunkt "kan betale sig".

Instrumentelle relationer kan have form af sammenslutning omkring en partialinteresse, men er da bundet sammen gennem mere eller mindre tilfældige ydre forhold, og kan pludselig sprænges af ændringer i subjektive interesser eller ydre forandringer. Således kan et indgående individs udvikling være til fare for relationen, hvorfor den andens udvikling gensidigt forsøges kontrolleret.

Instrumentelle relationers emotionelle grundtone er præget af angst, flertydighed, skyld, taknemmelighed, forurettethed etc. Gensidige emotionelle ytringer bliver særligt nødvendige for at sikre relationen, dels som gensidige forsikringer om relationens bæredygtighed, dels som "ydelser". (Jvf. Dreier 1977 og 1980)

Erkendelse.

De to beskrevne differentieringer af handleevnen reproduceres på principielt forskellige måder på det funktionelle analyseniveau "erkendelse". (Holzkamp 1985, s. 384.)

Det er vigtigt at fastholde, at differentieringen af erkendelsesprocessernes rettedhed mod almengjort hhv. restriktiv handleevne foretages med udgangspunkt i en brudt samfundsmæssighed, og formidles over "subjektive handlegrunde" (Holzkamp *ibid.*; s. 383), dvs. fra enhver persons standpunkt er rettedheden: erkendelsesmæssig gennemtrængningen af handlemuligheder i retning af øget selvbestemmelse.

Det (brudte) samfundsmæssige livs modsætninger kan principielt forstås på to forskellige måder: Idet det problematiske altid er problemer for en selv, som man umiddelbart støder på i sociale relationer, med krav til en handleevne, som subjektivt ikke er til rådighed, kan det problematiske tænkes enten som elementer i problematiske overgribende samfundsmæssige strukturer eller som tilhørende den umiddelbare livspraksis, hvori de fremtræder. Polerne i denne differentiering benævnes *begribende erkendelse* hhv. *tolkende tænkning*.

Den tolkende tænkning kan karakteriseres som *orienterende erkendelse* ved ikke at skelne mellem væsen og fremtrædelse, men at betragte livsbetingelserne som en "naturlig omverden", hvori det forsøges at finde sig til rette. Menneskelig handlen overhovedet ses i dette reducerede perspektiv, hvor kun individuelle operationer rettet mod individuelle mål erkendes. (Holzkamp, 1985 s. 388.)

I billedet af denne "naturlige omverden" kan ikke tænkes frembringelsen af noget kvalitativt nyt, hvorfor historien reduceres til en ekstrapolering af det givne. (Holzkamp, 1985 s. 389; Holzkamp og Holzkamp-Osterkamp i Kappeler et.al. 1977, s. 184). Normer tænkes som en

del af denne naturlige omverden, og virker som målestok for egen og andres adfærd uden anerkendelse af disse normers samfundsmæssige sammenhæng og virkning.

Da problemer ikke kan begribes i deres sammenhæng af samfundsmæssige modsætninger, men fremstår som noget, der tilstøder det enkelte individ, fremstår dette individ med en fiktiv selvstændighed, "man ligger som man har redt" (Holzkamp 1985, s. 389). Dette forhold udgør en "mystifikation af mystifikationen"; ubegrebne samfundsmæssige modsætninger og mystificeringer reproduceres som psykiske modsætninger og mystificeringer, med den hertil forbundne angst.

Et særligt aspekt af den tolkende tænkning er *personliggørelsen* (Holzkamp 1988), hvor egenkabstilskrivning har funktion som hypostaseren af en "væren", hvor ud fra et individs handlinger kan begrundes og fortolkes. Således kan "personlige egenskaber" - fx. misundelse, utroværdighed, ærlighed etc. - "forklare" en (anden) persons handlinger på en sådan måde, at der herved lukkes af for videre intersubjektiv kommunikation og argumentation.

"Personliggørelsen" kan også virke overfor hele (samfunds-)grupper, hvorved udgrænsning kan begrundes gennem tilsyneladende naturgivne forskelligheder.

Disse processer kan anskues som et individs forsøg på at danne en forståelig sammenhæng ud fra et for snævert og umiddelbart felt, hvor erkendelsen af hændelser og processer bliver præget af generaliseringer, kompletteringer, kontrasteringer etc. (Holzkamp, 1985; s. 388.)

For at være adækvat som grundlag for aktualempiriske analyser, må denne kategoriske distinktion mellem begribende erkendelse og tolkende tænkning sættes i relation til ideologi som tilbudte samfundsmæssige tankeformer; tolkende tænkning er ikke blot "noget af individet til lejligheden opfundet". Derudover må det faktum iagttages, at den tolkende tænkning er produceret ud fra - og konstant reproducerer - en umiddelbar realitet, hvor fx. individer stilles til ansvar for betingelser, de ikke råder over, hvor problemers løsning - også på samfundsmæssigt niveau - forskydes til individuelle og private domæner. Den tolkende tænkning har således en (begrænset) adækvathed overfor livsopretholdelse indenfor givne rammer, men er begrænset til kun at være brugbar indenfor *disse* rammer. Angst - for at være udleveret, at være uden handlemuligheder - knyttes således også til den forandring, der overskrider/umuliggør den tolkende tænkning/restriktive handleevne. (Kappeler et.al. 1977, s. 188)

Da den tolkende tænkning således til dels adækvat fremstiller aspekter af hverdagsrealitetens fremtrædelse, må det kræves af en begribende erkendelse, at denne - i ophævet form - indeholder den tolkende tænkning. Den begribende erkendelse - som i karakteristikken af den tolkende tænkning er indkredset negativt - må således udover "orientering i det umiddelbare" på dialektisk vis gennem standpunkts- og udviklingslogik (Holzkamp, 1985 s. 400) bringe de problematiske modsætninger på forståelig og behandlelig form gennem ideel reproduktion af de reelle modsætningers udviklingsgang (Seidel, 1976, s. 216). Holzkamp (1985, s. 395) refererer Tomberg for at have bragt dette på begreb som overgangen fra bevidsthedens fremmedgørelse til bevidstheden om fremmedgørelsen.

Afværgeprocesser.

Selvom den tolkende tænkning allerede i sin struktur tendentielt udelukker erkendelsen af muligheden for begribende erkendelse/almengjort handlen, stiller "den dobbelte mulighed", dvs. muligheden for også almengjort handlen sig dog objektivt set bestandigt som en "udfordring" til den tolkende tænkning. Opretholdelsen af den tolkende tænkning må derfor betragtes som et dynamisk forhold begrundet i den subjektive funktionalitet i opretholdelsen af en restriktiv handleevne (Holzkamp, 1985 s. 391).

Begrebet om *afværge* kan ikke henvises til "de, der tænker tolkende", da begribende erkendelse/tolkende tænkning er kategorielle begreber og ikke "kasser til at putte folk i". Alternativet mellem tolkende og begribende stilles bestandigt i forskellige sammenhænge og på forskellige niveauer, og overgangen til begribende erkendelse er således ikke at betragte som et endegyldigt individualhistorisk skridt (Holzkamp og Holzkamp-Osterkamp i Kappeler et.al. 1977, s. 186).

Analytisk kan afværgen skelnes i aspektet kognitiv udklarmning af bevidstheden om den restriktive handlens selvfyndskab og i aspektet undgåelse af hændelsesforløb, hvor handleevne-begrænsninger/udgrænsningsrisiko fremmes eller aktualiseres²⁰.

Den kognitive udklarmning af selvfyndskabet (at den restriktive handlen bidrager til opretholdelsen af de problematiske betingelser og udviklingsløsheden) henføres til "individualvidenskabsens eneste materielle apriori" (Holzkamp, 1985, s. 350): at mennesket ikke bevidst kan skade sig selv. Således kan subjektet først være selvfyndskabet bevidst i anticipationen af nye handlemuligheder, der praktisk ophæver selvfyndskabet. (Jvf. Holzkamp 1991, s. 16)

Zeck (1988, s. 111) har opregnet en række begrundelser for afværge/forbliven i tolkende tænkning og opportunistisk praksis:

1. På det givne relative handleevneniveau går det i øjeblikket "godt nok". Status quo indebærer ingen aktuelle trusler.
2. Den opportunistiske indretten-sig under givne betingelser understøttes ideologisk, gennem belønning og gennem til rådighed stående aflednings- og fortrængningsstrategier.
3. På trods af produktive behov og ydre trusler mod den relative handleevne erkender subjektet ingen samfundsmæssige mål, hvorigennem udvidet individuel rådighed kan anticiperes.
4. Individet ser ikke mulighed for at realisere sine mål, eller en realisering ses som værende for risikofyldt ift. handleevnetab med deraf følgende trusler og angst.
5. Individet råder ikke over adækvat handleevne/midler til målopnåelse, og ser ikke mulighed for at tilegne sig disse.
6. Individet har gennem sin biografi ikke erfaringer med progressiv problemløsning. De hidtidige erfaringer med muligheder/begrænsninger og egen forholden sig hertil, samt

²⁰ Denne - analytiske - skelnen mellem to aspekter af afværgeprocesser er udviklet på det 14. Kritisk psykologiske seminar: "Solidaritiet og afværge", Hillerød 1991.

de hertil forbundne læreprocesser omkring eget emotionelle og kropslige befindende er begrænset til indretten sig under givne betingelser.

7. Individet er samfundsmæssigt isoleret, og mangler kooperativ støtte, og dermed social og emotionel sikkerhed.
8. På denne baggrund fremstår den relative handleevne ved indretten sig under betingelser som subjektiv funktionel, hvoraf følger nødvendigheden af fortrængning af bestemte realitetsaspekter og "anstødelige" handleimpulser.
9. Dette fører til en fremmedgørelse overfor egne behov, der da ytrer sig i former, der er uforståelige og udenfor rådighed.

EMPIRIDEL.

Studentarhusets formelle historie.²¹

Studentarhusets historie har udgangspunkt i studenterbevægelsens arbejde for bedre SU, leve-, bo- og studieforhold sidst i halvjerderne. I denne kontekst nedsattes under Studenterrådet en studenterhusgruppe, der udarbejdede en idéskitse med tyngdepunkt i biograf, teatersal, kantine etc. Denne idéskitse fremlagdes for Konsistorium ved Københavns Universitet, der accepterede denne, afsatte penge og begyndte at lede efter egnede lokaler.

I de følgende år skete der dog i sagen ikke mere fra universitetets side, hvorfor de studerende besluttede at lægge pres på universitetet ved i -80 og igen i -82 at besætte de umiddelbart mest egnede lokaler: Bispetorvsannekset på Nørregade.

Arbejdet på studenterhusprojektet overgik i denne periode fra Studenterrådsregi til en uafhængig studenterhusgruppe, og fokus for planerne bevægede sig mere i retning af "tværfagligt arbejde af videnskabelig karakter", og til idéskitsen tilføjes bl.a. 20 gruppearbejdsrum. Mottoet var nu "et tværfagligt, socialt og kulturelt Studenterhus".

Universitetet opgav i -83 at afsætte penge til anskaffelse af egnede lokaler, og tilbød i stedet Studenterhusgruppen bygningen Købmagergade 50 og 52, der siden kanten "Rundepoppens" lukning ikke havde kunnet finde anden brug. Til at begynde med fik studenterhusgruppen kun rådighed over stue og 1' ste sal i nr. 52. Året efter skulle så nr. 50 samt kælder og 3' die sal i nr. 52 indgå (hvilket dog endnu ikke er sket.)

De første aktiviteter - social/økonomisk rådgivning ("Solstrejf") og psykologisk rådgivning ("Regnbuen") - startede i Studenterhuset. Huset var organiseret som selvejende institution, og i praksis var der ikke forskel mellem husaktivister og administration, bl.a. fordi der ikke var så mange husaktive og ikke så meget at administrere.

²¹ Til det følgende skal bemærkes, at jeg startede som aktivist i Studenterhuset i efteråret -86, og sad i bestyrelsen i perioden forår -88 til efterår -90, hvor jeg trådte ind i Regnbuen, men dog siden har fortsat mit arbejde med fælles husanliggender. Yderligere har jeg været med til at starte gruppen "Studerende mod Racisme" (januar -92), som også virker i studenterhuset.

Huset manglede stadig den officielle accept fra Direktoratet for de Videregående Uddannelser. I forhandlingerne herom blev studenterhusgruppen presset til at organisere sig som forening, dvs. at overgå fra en basisdemokratisk organisering til at vælge en bestyrelse med særlig kompetence og ansvar.

Mens ansøgningen om officiel anerkendelse syltedes i DVU voksede huset stille og roligt, bl.a. med Universitetsradioen og en cafégruppe. Uventet blev DVU's svar i -88 et "NEJ", hvilket dog ikke forhindrede husaktivisterne i at fortsætte arbejdet og flere aktivister og grupper i at komme til. Huset blev ofte brugt til eksterne arrangementer - møder, udstillinger, workshops etc. - og en amatørmusikscene begyndte at tage form.

Endelig i -89 gav DVU universitetet lov til at etablere et studenterhus - så længe alle udgifter afholdtes af universitetet. Hermed var der åbnet mulighed for realitetsforhandlinger mellem Studenterhuset og universitetet, og dette gav i de næste par år støt - omend med en del sværds slag - resultater, således at universitetet (ved Konsistoriums Forretningsudvalg) fra april -92 fast bevilliger penge til husets drift.

Universitetets officielle godkendelse har endvidere åbnet for anerkendelse fra andre "væsener" (bevillingspolitiet, koda, sundhedsmyndigheder, told- og skattevæsen etc.), hvilket har muliggjort cafédrift i stadig stigende målestok.

Studenterhusets interne historie.

Organisatorisk:

1984 - 1989:

I denne periode var der kun få aktivitetsgrupper²² i huset, hvis fysiske rammer da også lod meget tilbage at ønske. En meget stor del af de aktive i grupperne var også aktive omkring husets drift, der da var centreret omkring de løbende forhandlinger, pressearbejde, enkeltstående offentlige arrangementer og lokaleudlån. De enkelte grupper, fx. filmklub, rådgivningsgruppen "Regnbuen" og "Universitetsradioen" så enten sig selv som "studenterhusgruppe", eller arbejdede med perspektivet at blive det; dvs. de enkelte gruppers virksomhed sås i vid udstrækning i sammenhæng med hinanden og med huset som helhed.

Råderummet i og med Studenterhuset var begrænset fysisk og økonomisk, og var yderligere snævert bestemt af Universitetets krav om at vi som Studenterhus skulle holde lav profil, indtil den forventede formelle godkendelse fra DVU var i land.

De opgaver, vi som studenterhusgruppe var stillet over for var - indadtil - rimeligt entydige. På daværende tidspunkt var der ikke akut pladsmangel, og relativt få konflikter omkring gruppernes indgåen i det fælles arbejde og perspektiverne hermed.

Gennem forhandlingerne med universitetet og DVU havde studenterhusgruppen været tvunget til at organisere sig som forening. Foreningsstrukturen var dog ikke i praksis implementeret,

²² I det følgende skelnes - i overensstemmelse med "studenterhusermer" - mellem "husgrupper" (grupper nedsat af og i Studenterhuset for at varetage fælles opgaver som café, PR, praktisk arbejde etc.) og "aktivitetsgrupper" (, der er organiseret omkring en faglig, kulturel, religiøs etc. genstand).

grundet et ønske om at bibeholde basisdemokratiet. Der var således internt i huset en enighed om at køre en "dobbeltstrategi", idet vi udadtil fremstod med generalforsamlinger, bestyrelse etc., men indadtil fortsatte den basisdemokratiske organisering. Den interne basisdemokratiske organisering havde også sine realfaktiske grunde, da huset på daværende tidspunkt stadig var så overskuelig en sammenhæng, at en hierarkisk organisering ville udgøre en unødvendig bureaukratisering.

1989/1990:

Med de formelle godkendelser blev der åbnet op for et højere aktivitetsniveau; dels gennem tilgangen af en del nye aktivitetsgrupper, hvoraf de færreste havde interesse i Studenterhuset udover som gratis lokaler, dels gennem en pludselig vækst i caféens aktivitetsniveau.

I og med denne udvikling skete en stor udskiftning i "husaktiviststaben". Dels blev behovet for administrativt arbejde mangedoblet, og mange nye gik med i dette - dels trak generationen af gamle husaktivister sig mere eller mindre tilbage fra den fælles husvirksomhed til fordel for arbejde i de enkelte aktivistgrupper - eller de trådte helt ud af huset.

Dette "generationsskift" var begrundet i en vis udmattelse fra de gamle aktivisters side - bl.a. var mange opgaver i de enkelte grupper udskudt til efter "godkendelsen". Samtidig kom et relativt stort antal nye aktivister til. Denne grundlæggende forandring i betingelses- og opgavestrukturen samtidig med den store personudskiftning gav sig udtryk i mange intense debatter om beslutningsstruktur. Tre standpunkter omkring det daværende kompetenceproblem - alle argumenterende ud fra "demokrati" - kan skelnes:

1. Beslutningsprocessen bør være entydig og effektiv, hvorfor hierarkiske organer skal vælges og udstyres med den nødvendige kompetence (det centralistiske/administrative standpunkt).²³
2. Beslutninger bør træffes bredest muligt, hvorfor kontinuerlige åbne møder bør og skal have kompetence til at varetage den væsentligste beslutningsproces (det basisdemokratiske standpunkt).
3. Caféen er husets omdrejningspunkt og ansigt udadtil, hvorfor møder i cafégruppen - hvori repræsentanter for de andre grupper deltager - bør være øverste myndighed (det cafécentrale standpunkt).

Strukturdebatten fik sin foreløbige udgang i slutningen af -90 som et kompromis mellem de tre standpunkter, idet der siden (1) arbejdes indenfor de formelle foreningsvedtægter, bl.a. med en bestyrelse, der oppebærer beslutningskompetencen mellem generalforsamlinger; (2) det månedlige stormøde for alle aktivister fastlægger den løbende politik, og kan om nødvendigt kræve bestyrelsesvalg, hvis ikke bestyrelsen handler i overensstemmelse hermed. Yderligere indføres "repræsentantskabet", hvor repræsentanter for de enkelte aktivistgrupper mødes omkring det indholdsmæssige arbejde i huset. (3) Endelig tilstås cafégruppen en vis autonomi.

²³ I tilknytning til det centralistiske standpunkt, som primært formuleres af de personer, der ønsker at indgå i en sådan central instans, er også det komplementære standpunkt: at være uinteresset i huspolitik, men ønske at andre varetager dette niveau. Dette standpunkt fremføres - i sagens natur - ikke så ofte som de tre andre.

Fra oktober -90 blev den gamle beslutningsstruktur med ugentlige husmøder for alle aktivister forladt til fordel for ugentlige bestyrelsesmøder og månedlige stormøder.

Den særlige konflikts forløb:

I efteråret -90 kom bl.a. to²⁴ nye husaktivister til - og med dem også nogle nye aktivitetsgrupper -, som kom til at spille en central rolle i de kommende konflikter.

I starten var vi en del gamle husaktivister, der undrede os over de to's måde at indgå på. De var meget hurtige til at skue ind i verserede uenigheder, og til at tage stilling heri. Tydeligvis havde de begge, der aldersmæssigt var en lille generation ældre end de fleste aktive i huset, erfaringer fra tidligere organisatorisk arbejde.

I løbet af -90 kom det til mange enkeltstående konflikter mellem især A/B og personer fra rådgivningsgruppen. Mange gensidige beskyldninger rettedes, og fra vores/mit standpunkt bevægede det, der begyndte med undren sig over i mistro. Dette skyldtes især at der fra deres standpunkt taltes meget i og om magt, at socialister og psykologer fremhævedes som fjender af folket, og at alt dette ledsagedes af megen "mystik": at "A" sad og fingererede med klirrende kugler under møderne, at "B" gik under flere forskellige navne, at en stor del af kredsen omkring de to gik med halssmykker prydet med Aleister Crowley's²⁵ segl etc.

En af mine fæller i rådgivningsgruppen kendte "B" andetsteds fra, og fortalte om sine erfaringer herfra. På daværende tidspunkt kunne jeg ikke sætte mig ind i disse erfaringer, der centralt omhandlede "sort magi".

Da den ene af de grupper, de to bragte til huset - om hvilken jeg indtil da kun vidste, at de beskæftigede sig med hedensk religion og edda'erne - i november -91 offentligt annoncerede et præsentationsforedrag, besluttede jeg mig for at deltage.

Dette møde blev for mig et afgørende punkt i det, der fra da af fremstod som en alvorlig konflikt. På mødet præsenteredes en religion eller "Weltanschauung", som på trods af sin for mig (på daværende tidspunkt) fremmedartethed fremstod som særdeles menneskefjendsk. Iblandet slagord/sange og blod og skæbne (hentet fra edda'erne) fortaltes et budskab, hvori den danske folkesjæl, som nu er kraftløs grundet "perkere", engang skal genvinde den imperialistiske magt, som den (?) havde i vikingetiden; en magtposition, som "danskerne" har en særlig ret til. Yderligere taltes for en rehabilitering af hagekorset, og for anerkendelse af runernes og andre historiske levns hemmelige budskaber (som foredrageren - "A" - vel at mærke skulle have særlig adgang til, da han angiveligt kunne "komme i kontakt med afdøde forfædre").

²⁴ Det har det voldt mig en del hovedbrud, hvorledes jeg kan beskæftige mig åbent og fagligt med dette empiriske problem, hvori centralt er det forhold, at åbenhed forbydes. Jeg har valgt ikke at vægre mig for at tage problemet op, men vil dog af hensyn til de involverede personer undlade at nævne navne eller oplysninger, der kan tjene til at identificere disse udenfor den beskrevne kontekst, og endvidere i denne opgave kun inddrage oplysninger, som er fremkommet offentligt i studentehuset. Jeg inddrager således ikke de informationer, der er kommet mig i hænde om personer fra kredsen om det okkulte og deres virksomhed udenfor Studentehuset. Jeg vil i det følgende benævne de to personer "A" og "B".

²⁵ Aleister Crowley er en ledende skikkelse indenfor det okkulte verdensbillede. (Se endvidere senere i opgaven.) På daværende tidspunkt kendte jeg ikke engang navnet Crowley, men da det tilsyneladende var af central betydning, har jeg senere søgt informationer herom.

Som følge af, at jeg refererede dette møde videre til andre aktivister i huset, kom det - især på de følgende stormøder - til en heftig strid centreret omkring, hvilke aktiviteter der kan accepteres i huset. Fra den berørte gruppes side såedes tvivl om rigtigheden af mit referat af mødet, hvorfor der blev taget fælles beslutning om, at den båndoptagelse af mødet, som gruppen selv havde foranstaltet, krævedes afspillet. Dette nægtedes af gruppen.

Da en stor del af huset allerede på dette tidspunkt ønskede konflikten - der på dette tidspunkt bl.a. har givet sig udslag i et par skrivelser fra begge parter (se bilag 1 og 2) - afsluttet, krævede bestyrelsen, at to af de involverede - Kalle fra rådgivningsgruppen og "A" fra den berørte gruppe - fandt sammen om i fællesskab at formulere et forslag til, hvad huset kan acceptere af aktiviteter.

"A" ønskede ikke at deltage i dette konfliktløsningsforsøg, men sendte i stedet "Liber OZ" (se bilag 3) forfattet af Crowley som ide til fælles erklæring. På det kommende stormøde (januar -92) diskuteredes om dette brev i sig selv gav grundlag for at erklære gruppen for uønsket i huset. Denne snak kom dog ikke videre, idet "A" herefter stort set holdt sig væk fra huset indtil juni -92.

Da konflikterne fortsatte nedsatte bestyrelsen - efter pres fra "B" - en "voldgiftsret": ved et lukket møde med 4 bestyrelsesmedlemmer som dommere skulle konflikten afgøres "en gang for alle". De rejste spørgsmål gik på, hvorvidt Anne og Kalle (begge fra rådgivningsgruppen) havde udøvet personforfølgelse og/eller anklaget nogen for at være fascister. Resultatet af dette møde blev - som "dommergruppen" fortolkede det - , at det ikke kunne bevises at nogen var fascister eller at nogen havde anklaget andre for at være det, samt at det at spørge ind til evt. fascistiske tendenser fremover ville være eksklusionsgrund, da dette af de udspørgede kunne forstås som en anklage.

I foråret -92 flyttedes konfliktens fokus over på "B", der havde afløst "A" i bestyrelsen. Fra rådgivningsgruppens side blev et mistillidsvotum angående "B" indgivet til bestyrelsen, særligt gående på fordækt pengeaktivitet, tillidsbrud overfor busets kompetente organer og manglende vilje til at få disse forhold opklaret. Dette mistillidsvotum afvistes af bestyrelsen.

I juni trådte "A" igen ind i huset ved et stormøde, og efterlod "Liber OZ" i A3-størrelse oplæbet på en dør. Da "A" og hans gruppe havde forladt mødet, opdagedes det, at en del antifascistisk materiale var blevet stjålet - noget blev senere fundet i en skraldespand. Da det fra bestyrelsens side fastholdtes, at sagen omkring "konfliktløsningsforsøget" og "Liber OZ" fra januar måtte finde en fortsættelse, forsvandt "A" og hans gruppe igen (efterladende et åbent brev til bestyrelsen og grupperne i huset; bilag 4).

Da forsøg på at oparbejde fælles normer for, hvad der kan accepteres som legitime aktiviteter og omgangsformer i Studentehuset gentagne gange mislykkedes, og forsøg på vedtægtsmæssige formuleringer heraf til stadighed løb ud i sandet på procedure- og juridiske spørgsmål, rettede en gruppe husaktivister henvendelse til den huset overordnede juridiske instans - universitetet ved rektor. Denne henvendelse skete efter mange overvejelser om formålstjenligheden af at rette universitetets opmærksomhed mod disse problematiske forhold. Fra universitetets side reageredes på henvendelsen ved at bede sig fritaget for sådanne henvendelser samt ved at stoppe udbetalingen af det løbende driftstilskud indtil bestyrelsen overfor universitetet kunne vise, at der igen var "ordnede forhold".

Herefter udarbejdedes der - af aktivister fra rådgivningen - et udkast til "fællesudtalelse", som diskuteredes med bestyrelsen.

Mistillidsvotumet til "B"'s bestyrelsespost genfremsattes (bilag 5) - og vedtoges knebent - ved generalforsamling i september -92. Også "fællesudtalelsen" (bilag 6) vedtoges.

3 dage efter generalforsamlingen rejstes en eksklusionsbegæring - begrundet i "intentioner om at hæve konfliktniveauet og udvise foragt for Studentehusets medlemmers religiøse og filosofiske overbevisning" - mod undertegnede og 3 andre aktivister i rådgivningsgruppen. Efter en del indledende møder afvistes begæringen enstemmigt ved et ekstraordinært bestyrelsesmøde (se bilag 7, s. 9-23).

Efter generalforsamlingen i september -92 genoptog universitetet de løbende driftsudbetalinger til Studentehuset.

"Manipulationsformer".

Da mange handlinger og holdninger i den beskrevne konflikt for mig har været hidtil ukendte, har jeg forsøgt at danne mig et overblik over den ideologi, der mere eller mindre eksplicit er blevet henvist til af kredsen omkring "A" og "B".

En del af disse mennesker er organiseret i en okkult logeorden kaldet O.T.O.²⁶ ("Ordo Templi Orientis", østens tempelorden), som væsentligt er bygget op omkring Aleister Crowleys tanker. I hvor høj grad denne kreds af mennesker forsøger at leve efter denne ideologi er ikke klart for mig, men ikke desto mindre har forståelsen af ideologien bidraget væsentligt til min forståelse af deres indgåen i konflikten.

Opsamlende kan det generelt²⁷ siges om okkultismen, at målet med den ønskede "udviklingsproces" er at nå et "guddommeligt stade", der er karakteriseret ved at være fri for hæmminger og moral, særligt på det seksuelle område. Dette opnå ved at ændre egen oplevelse og bevidsthedstilstand - at fokusere på andre aspekter af virkeligheden og situationer, bl.a. gennem bevidst at udvikle en særlig sprogbrug. Praktisk er målet at opnå magt over egen skæbne og andre mennesker, at kunne sætte sig et mål og realisere det. Dette sker særligt gennem at producere frygt og/eller fascination hos andre, hvor med den okkulte kan få ændre til at reagere med hvad der for dem fremstår som "pludselige indskydelser". En følge af denne proces (der bl.a. fremmes gennem øvelser, ritualer etc. i særligt tilrettelagte læreforløb) er at den okkulte selv distanceres fra "den almindelige verden".

Den ønskede tilstand har mange fællestræk med det psykotiske²⁸ og det, der indenfor dybdepsykologien betegnes "ego-inflation"²⁹.

Den følgende fremstilling bygger på de handleformer fra de okkultes side, som synes særligt gennemgående. Da det i sagens natur ikke har været muligt at oparbejde en fælles dialog om

²⁶ En nærmere beskrivelse af "Crowleyanismen" og O.T.O. findes i bilag 8.

²⁷ Følgende generelle opsummering bygger på Falkenberg 1985.

²⁸ "B"'s svar på spørgsmålet om, hvad de beskæftigede sig med i en af de okkulte grupper var: "Sådan noget, som I psykologer ville kalde psykotisk: vi tager kontakt med forskellige ånder."

²⁹ Om begrebet "ego-inflation", se f.x. C.G.Jung: "Aion", Volume 9.2 of the collected works of C.G.Jung; Routledge and Kegan Paul, 1970.

den okkulte fløjs særlige indgåen, er det for mig svært at skelne virkningerne af deres særlige indgåen fra de bagved liggende intentioner, hvorfor begrebet "manipulation" er sat i anførelsestegn. De følgende handlingsbeskrivelser omhandler primært "A" og "B", og kun i mindre grad personkredsen omkring dem.

Den grundlæggende akse i de okkultes specifikke måde at indgå i de fælles studentehussammenhænge er den praktiske og begrebslige benægtning og begrænsning af intersubjektivitet og fælles virkelighedsoplevelse. Heri kan (analytisk) fremhæves tre niveauer: (1) hvorledes de producerer særlige selvfrestillinger hhv. undgår at blive forstået, (2) hvorledes de producerer en uvirkelighedsfølelse hos andre og (3) hvorledes de strukturerer fælles sammenhænge.

1: Deres udtalelser om sig selv - hvad de tidligere har lavet, hvilket forhåndskendskab de har til huset, og særligt: hvad deres interesser i huset er - fremkommer ikke som indholdsmæssige bidrag til fælles afklaringsprocesser. Indholdsmæssigt er forskellige udtalelser indbyrdes modsigende, som f.x. "B" der med få minutters mellemrum kan udtale: "Alle de svære akademiske ord kan jeg ikke forstå, for jeg har kun gået i skole indtil 7. klasse" og "Den opgave skrev jeg på universitetet, fik 11 for den, og solgte den til nationalmuseet".

Da "A" kom til huset talte han meget for at "vi" skulle støtte små socialistiske forlag og lod forstå at socialist, det var han skam. Ved et senere møde udtaler han at socialister ikke bør accepteres i Studentehuset, da de vil hænge sådan en som ham i nærmeste lygtepæl.

Også interessen ift. Studentehuset fremstilles usammenhængende på en måde, som ikke blot dækker over de egne interesser, der måtte være, men også hindrer en fælles snak om studentehusprojektet. Således kan "B" på det samme møde udtale "Det tværfaglige kan I stikke skråt op" og "Regnbuen er udemokratisk fordi de ikke deltager i det tværfaglige". Og idet der spørges ind til denne diskrepans er svaret: "Jeg antyder, resten må I selv høre".

Udover modsigelsesfulde udtalelser gør sig bl.a. et forhold gældende, som er sværere at sætte på begreb. Det omhandler den fysiske fremtræden. Især "B" fremtræder "mystisk" på en sådan måde, at han er svært at "se". Hvorledes dette foranstaltes er et særligt studium værd, men bl.a. et usøigneret udseende, "væmmelsesfremkaldende" handlinger som f.x. at lade sine usædvanligt lange og sorte negle lege med sukkeret i sukkerskålen - der står midt på bordet - mens han taler, at lave små bål i askebægrene under møder etc. indgår.

Oftest starter "A" og "B" et møde med at personalisere deres forhold til sammenhængen - at fortælle hvorledes deres indgåen her er del af en livslang stræben etc. - således at senere kritik af deres konkrete indgåen eller bemærkninger tendentielt bliver en kritik af dem; at det således allerede fra starten er svært at skelne mellem person og sag.

2. Et nødvendigt aspekt i en intersubjektiv relation er (den subjektivt) erkendte sammenhæng mellem "Sinn" og "Bedeutung":

"*Bedeutungen*" sind ihm [Leontjew] zufolge historisch entstandene, verallgemeinerte Gegenstands- oder Beziehungsbegriffe, die einen Kultur- oder Sprachgemeinschaft gemeinsam sind. Unter "*Sinn*" ist das individuelle Interesse an, die individuelle "Perspektive" auf diese Bedeutungen zu verstehen." (Wulff 1992, s. 12)

"Erst durch die Anerkennung der gegenseitigen Empfänglichkeit und aufeinanderbezogenheit von Sinn und Bedeutung wird eine für alle Subjekte verbindliche mögliche Welt als potentiell sinnträchtig-verstehbare konstituiert, oder nochmal anders: nur so entsteht in Subjekten an einer in verallgemeinerbare Bedeutungen gegliederten Welt." (Ibid., s. 16)

Et eksempel herpå er ved det før (s. 16) beskrevne præsentationsmøde. Scenariet ved starten af dette møde var meget fremmed for mig: gruppe-medlemmerne snittede i hver deres runestokke, stearinlys oplyste rummet, der blev sunget små vers om død og skæbne etc. Lige før mødet startede fik jeg en kop kaffe af en af gruppe-medlemmerne, hvorefter "A", der netop skal til at holde oplæg, bemærker til dette gruppe-medlem - lige nøjagtigt højt nok til at jeg hører det - "Er der LSD nok i hans kaffe?" - således at jeg tilskyndes til at tvivle på den objektive eksistens af mine subjektive oplevelser.

Også gennem opbygningen af egne udtalelser - typisk ved at komme med en lang række korte fordrejede og umiddelbart uforståelige referencer af andres tidligere udtalelser og handlinger - skabes hos tilhørerne en forvirring, som ofte giver sig udslag i at det er meget svært bare umiddelbart bagefter at huske, hvad der egentligt blev sagt.

Også overhovedet det at sætte spørgsmålstegn ved modpartens legitime tilstedeværelse har været på tale, særligt fra "B"'s side. F.x. ved en lang række møder blev aktivisterne fra rådgivningsgruppen mødt med enten anklagen: "at I er så få fra rådgivningsgruppen viser, at I ikke støtter huset i praksis" eller anklagen: "I er så mange fra rådgivningsgruppen fordi I prøver at kuppe mødet". Og der var ikke noget antal fremmødte, som ikke enten var for få eller for mange.

3. Sociale situationer, typisk omkring og under møder, påvirkes på flere måder. Dels igennem produktionen af en særlig stemning, f.x. gennem voldstrusler - endda på livet - og meget hadefulde udtalelser, og dels igennem systematisk at bryde talerækker og diskurser.

F.x. kan der i nogle mødereferater ses et mønster: Efter at Kalle fra rådgivningsgruppen har talt, taler "B", og efter "B" har talt, taler en af de okkulte gruppe-medlemmer - hvilket gentages. Og det skal bemærkes, at der her er tale om møder med relativt lange talerækker, hvorfor diskursen i høj grad - normalt - bliver splittet op, idet tiltale og svar ofte adskilles af en række andre indlæg. Det vil sige, at de okkulte i en sådan situation ikke melder sig på talerækken i den grad de har noget at tilføje til debatten, men melder sig på, således at denne rækkefølge opnåes. Og indholdsmæssigt udgør "B"'s indlæg i disse situationer hovedsageligt en benægtelse af, ligegyldigt hvad Kalle netop har sagt, hvorefter det okkulte gruppe-medlem - i sin tur - bekræfter "B"'s benægtelse.

En særlig situation kan opstå på tomandshånd, hvor især "B" forstår at udnytte fraværet af vidner, og dermed har større muligheder for at bryde med normer for gensidig anerkendelse af personlig integritet. Dette kan f.x. gøres gennem en meget hurtig og lang række injurierende beskyldninger - mod bedre vidende - mod "offeret" - og de mennesker "offeret" holder af. Hver af disse anklager ville kræve en snak at få udredt hhv. manet i jorden. "Offeret" tillades dog kun at svare 3-4 ord, før en ny række anklager fremsættes etc. Dette kan så ledsages af fysisk krænkelser af "offerets" rum gennem at stille sig helt tæt på "offeret", evt. ledsaget af små dask. På denne måde fanges "offeret" i en situation, hvor det enten kan halse efter situationen, flygte - og dermed "have uret" - eller slå³⁰. På denne måde udnytter de okkulte "offerets" generelle indstilling om, at man ikke bevidst krænker sine medmennesker - og manglende erfaring med og anerkendelse af, at det er det, der sker. Denne forholdemåde fra de okkultes side er - fra rådgivningsgruppens side - i konflikten benævnt "uhyrlig".

Derudover gør sig en særlig forholdemåde gældende, som jeg også senere vil komme ind på: De okkulte finder - ikke uden evner - frem til konflikttemaer mellem primært

³⁰ Efter at jeg første gang havde været udsat for et sådant overgreb, havde jeg det værre end f.eks. ved en lejlighed tidligere i mit liv, hvor jeg rent fysisk blev slået ned. Jeg forestiller mig, at følelsen bagefter ikke er ulig den, en kvinde må føle efter at have været udsat for voldtäkt.

rådgivningsgruppen og andre grupper i huset, som de så tager part i som "de svages beskytter". Dette gør de ved - uanset den oprindelige interesseforskels art og relevans for dem - at fremstille rådgivningen som "stalinistiske psyko-strissere", f.x. når det omhandler overholdelse af rengøringspligter, at leve op til vedtægtsbestemte forpligtelser, når økonomiske uregelmæssigheder påtåles etc. Herigennem fremstilles f.x. den person som bryder den vedtagne husorden som offer for et overgreb fra den, der påtåler husordensbruddet. Denne logik er blevet benævnt "blame the victim". Et eksempel er indledningen i bilag 7, s. 18 - eksklusionsbegæringen rettet primært mod mig: "Takket være Jesper Lunds løvsagte omgang med sin nedskrevne forskningsstrategi ...". Det omtalte papir blev stjålet fra mit dueslag - og endte hos de okkulte.

Fjendebillededannelsen har til tider været meget intens, især fokuseret på rådgivningsgruppens fag, psykologi, og socialistiske holdning. Et særligt grelt eksempel er en debat - rejst af rådgivningsgruppen - om husets stillingtagen til et muligt narkoproblem. Denne debat kørte af sporet, bl.a. grundet at den afvistes af "A" med henvisning til, at det eneste farlige ved at være narkoman er, hvis man havner i klørene på en psykolog - så er der kun selvmordet tilbage.

Endnu et aspekt af konfliktformerne er begrebsintroduktion. Begge konfliktpoler har bidraget til inddragelsen af begreber, fra rådgivningsgruppens side f.x. de ovennævnte: "det uhyrlige" og "blame the victim". Fra de okkultes side er også en række begreber introduceret, men i nogle tilfælde gør der sig det særlige forhold gældende, at der er tale om foregribelse af begreber, som vi fra rådgivningsgruppen først senere har fundet relevante. Et typisk eksempel herpå er også i anklageskriftet (bilag 7, s. 20), hvor det skrives: "Her er det mindre vigtigt om gruppen var blevet betegnet som fascister, satanister eller kannibaler (vi er ingen af delene - believe it or not!)". "Satanister" og "kannibaler" er nye begreber i konflikten, men dukker op da de okkulte er klar over, at jeg er ved at tilegne mig viden om det okkulte, Crowley, O.T.O. osv. På denne måde foregribes kommende anklager, idet jeg, hvis jeg fremsatte disse begreber som anklager, ville leve op til den karikatur, de på forhånd har stillet op. Endnu et eksempel på begrebsintroduktion er betegnelsen "smudsavisen" - om "husavisen", som "B" har introduceret i debatten, og som flere aktivister i huset har taget til sig og bruger.

Som eksempel på, hvorledes de okkulte benytter sig af muligheden af at fordreje oplysninger fra et forum til et andet, kan nævnes ét fra "voldgiftssagen" (omtalt s. 17). Ved denne "rets-sag" (som de okkulte overfor bestyrelsen - med succes - lagde stor vægt på skulle være lukket - endda så lukket, at der ikke måtte tages noter undervejs) gjorde aktivisterne fra rådgivningsgruppen rede for spørgsmål til de okkulte omkring disses brug af særlige symboler, som også en del nynazistiske organisationer gør brug af. Som eksempel nævntes en rune (ca. "ψ"). Angående denne rune nævnte "B", at også fredsbevægelsen havde gjort brug heraf. Ved det kommende stormøde refererer "A", at "Regnbuen sagde, at fredsbevægelsen var fascister".

En særlig handlemåde fra "A"'s side, som nærmere kan betragtes som skadevoldende og egentligt kriminelt end umiddelbart manipulerende, er at sende breve til rektoratet - uden at meddele dette til huset, endside de umiddelbart implicerede - hvori det mod bedre vidende oplyses at Anne, Kalle og jeg - alle fra rådgivningsgruppen - angiveligt har deltaget i navn- og stedfundne kriminelle aktiviteter.

Udgangspunkt og grundlag for konflikterne.

Fælles betingelser.

For selve Studenterhusets eksistens gælder det, at det dels opretholdes af aktivisters praktiske arbejde (og siden maj -92 også af ca. 60 lønarbejdstimer ugentligt), dels af velvilje og økonomisk grundlag fra universitetets side.

At Studenterhuset overhovedet er kommet i stand skyldes primært at studenterbevægelsen i al almindelighed og forskellige studenterhusaktivister i særdeleshed gennem årene har arbejdet herpå. Studenterbevægelsens evne til og muligheder for at lægge pres på universitetet er aftaget gennem de senere år, og husets fortsatte eksistens er afhængig af velvilje fra universitetets side.

I forhold til universitetets velvilje står huset bedre end i de tidligere år, idet vi nu har praktiske muligheder for at bevise vores eksistensberettigelse, hvor vi tidligere skulle opnå velvilje på baggrund af projektskitser. Det er dog særdeles uklart, hvad universitetet ønsker/kræver af Studenterhuset, og denne uklarhed genfindes i husinterne diskussioner om udviklingsretninger. Den primære dimension heri er omkring en vægtning mellem på den ene side "en fræk og nytænkende (tvær)faglighed, der blander sig i den videnskabelige og politiske debat" og på den anden side "et socialt tilbud til alle studerende ved universitetet". Og begge vægtninger kan legitimeres - og bliver legitimeret - ud fra, at "det ønsker universitetet af os". (Til det første standpunkt tilføjes til tider: " - ellers burde de gøre det!")

Disse uklare rammebetingelser, hvis manglende éntydedighed også skyldes uenighed og forandring i bl.a. konsistoriums holdning til huset, understreges af at huset flere gange har været meget tæt på at blive lukket ovenfra - bl.a. ved årsskiftet 91/92 - enten uden at begrundelserne herfor stod klart, eller grundet økonomiske forhold uden for Studenterhusets rådighed.

Der er således i huset enighed om at det er "for alle studerende", men uenighed om, hvilken virksomhed det skal prioriteres, at disse studerende kan realisere i Studenterhuset. Principielt er huset åbent for alle studenterinitiativer, og hidtil er alle sådanne - der har kunnet finde ressourcer og rum i huset - budt velkommen. Diskussionerne internt i huset om udviklingsretningen har gået på, hvilke rammebetingelser vi kan og skal skabe og tilbyde, samt hvilke indholdsmæssige aktiviteter vi som hus selv har skullet tage initiativ til og prioritere ressourcer på.

At husets daglige virke er afhængig af frivillig arbejdskraft har stor betydning for både en gensidig forbundethed/afhængighed og for hvilke organisatoriske strukturer, der er mulige hhv. gunstige. At arbejdskraften primært er frivillig betyder dels, at "arbejdet må bære glæden i sig selv", dels at den er relativ ustabil, ikke mindst da studietiden er (mere eller mindre) begrænset og begrænsende for aktivisters kontinuerede indgåen.

Aktuelle interesser og relationer.

For det følgende vil jeg opstille 4 idealtypiske interesser ift. Studenterbuset. (Der skelnes således ikke mellem det til en bestemt position forbundne standpunkt og det "ståsted", hvorigen- nem vedkommende forholder sig hertil.)

(Jeg vil til det følgende understrege - idet det ikke tydeligt fremgår af det følgende - at husets aktivister generelt "holder meget af" huset, fx. lægger meget arbejde, bekymring, interesse, og - ind i mellem - glæde i de fælles husanliggender.)

- **"For sjov"**: Har ingen særlig interesse i huset som et *studentarhus*, men som en mulighed for at være sammen med andre mennesker, høre musik, drikke billige øl etc. Typisk kender vedkommende ikke meget til husets historie, kompetencestruktur eller aktiviteter udover de i caféen. Fra dette standpunkt er der ingen interesse i langsigtet husplanlægning.
- **"Den tavse"**: Er i huset fordi her er gratis lokaler, og ønsker så lidt besvær hermed som muligt, både hvad angår praktisk arbejde (udover i egen aktivitetsgruppe) og langsigtet planlægning og konfliktløsning.
- **"Administratoren"**: Er kommet til huset efter at det har nået en sådan størrelse, at der er udviklet en vertikal arbejdsdeling. Typisk ønskes fra dette standpunkt kvantitativ vækst og formelle, hierarkiske kompetancefordelinger.
- **"Idealisten"**: Er her ud fra muligheden for sammen med andre at arbejde ud fra en faglig og demokratisk interesse i udviklingen af en videnskabelighed for en bedre verden.

De enkelte aktivisters indlejring i studenterhuset adskiller sig bl.a. med hensyn til gruppe-tilhørsforhold, idet det generelt kendetegner de fælles husanliggender, at organiseringen herom (primært bestyrelse og cafégruppe) er "løs", mens der for (en del af) aktivitetsgrupperne gør sig det forhold gældende, at man her i højere grad er samlet omkring fælles interesser og kontinuert arbejde.

Disse forskelle kan betragtes som forskellige integrationsformer (se f.x. Schousboe, 1989), hvor de fælles husanliggender er præget af formel ("i ord, men ikke handling") og/eller fragmenterende (samarbejde på enkelte punkter) integration og aktivitetsgrupperne internt er præget af kooperativ (organisering omkring fælles mål) og/eller assimilerende (tilpasning til mere eller mindre eksplicit formulerede gruppemål) integration. Dette har stor betydning for hvorledes de enkelte aktivister - evt. som grupper - engagerer sig i fx. konfliktfyldte spørgsmål, hvor det tydeligvis er aktivister fra "samlede" (aktivitets-)grupper, der mest intenst og kontinuert følger enkeltsager og perspektiver.

Et væsentligt element i Studenterhusets organisationsstruktur er caféen. Dels fordi der her træffes beslutninger af stor betydning for husets udviklingsretning, men måske i højere grad fordi caféen og arbejdet herom udgør et forum, hvor en stor del af husets aktivister mødes, og hvor oplysninger, meninger og sladder udveksles. Dette uformelle forum har således stor betydning for "opinionsdannelsen". Cafégruppen assisteres løbende af aktivister fra aktivitetsgrupperne, men består primært af aktivister, der udelukkende beskæftiger sig med caféarbejde, og lægger et stort og nødvendigt arbejde heri. Størstedelen af caféaktivisterne deltager ikke i de formelle beslutningsstrukturer, og udgør en art "husproletariat", til hvilket der ofte bliver bejlet i konfliktsituationer, bl.a. gennem en art kappestrid aktivitetsgrupper imellem om at bevise deres loyalitet overfor caféarbejdet.

Til analysen af grundbetingelser i Studenterhuset skal tilføjes et par ord om rådgivningsgruppens position i huset. Gruppen nyder en vis respekt på grund af den lange historie som gruppen og en del af aktivisterne heri har i huset. Gruppen er generelt respekteret, især på grund af det kontinuerede arbejde for fælles humanistiske aspekter af rådgivningsarbejdet. Dette rådgivningsarbejde har gennem årene også indebåret, at en række husaktivister har været brugere af rådgivningen. Denne respekt er - for en del husaktivisters vedkommende - blandet med frygt for "psykologerne", der ikke går af vejen for at blande sig i alt med deres faglighed, og med mistro grundet det eksplicitte marxistiske standpunkt. Rådgivningsgruppen har således en relativ stor indflydelse i huset, og indtager et standpunkt, som mange aktivister i huset ser sig selv som værende i strid med.

Konflikternes kernepunkter.

To centrale konfliktakser er allerede omtalt - organisatorisk: Central-administration vs. basisdemokrati og (nært forbundet hermed) indholdsmæssigt: "Så mange studerende som muligt skal købe vores vare" vs. "udadvendt demokratisk faglighed". Disse konfliktakser ligger strukturelt i husets betingelsesstruktur (de uklare præmisser fra universitetets side, der også dækker over sammensatte interesser herfra), så længe rammebetingelserne ikke ændres, og så længe det ikke lykkes huset at overvinde dem i praksis.

Diskursen omkring konfliktakserne er i sagens natur vanskelig, idet der er tale om forskellige standpunkter også om, hvordan man løser problemer og hvem der skal bidrage. Fx. spørgsmålet om, hvorvidt man skal stemme sig til et resultat eller forsøge så vidt muligt at diskutere sig frem til et resultat. Dette spørgsmål har også været på dagsordenen før de okkulte kom til huset, men ud fra en praksis, hvor det at stemme sjældent forekom, og da kun som vejledende, idet det var "de aktives demokrati", hvortil kræves den særlige ansvarlighed at medreflektere sine modparters interesser i perspektivet af en fælles løsning.

De okkultes indgåen bragte antagonistiske interesser til huset, og har i radikal grad begrænset de umiddelbare muligheder for at diskutere sig frem til for alle acceptable resultater, og en praktisk alliance mellem et administrativt standpunkt og de okkulte har fundet sted omkring at kræve et "snappy demokrati". Og selv om det umiddelbart synes paradoksalt, så har de okkulte gennem på én gang at bruge meget taletid og rejse mange stridspunkter og argumentere for korte møder og hurtige afstemninger, produceret en praktiske begrundelse for deres - og et administrativt standpunkts - "effektivitetskrav".

Den praktiske alliance mellem det administrative standpunkt og de okkulte har ikke - så vidt jeg ved - haft form af fælles strategiaftaler eller lignende, men har i praksis fungeret sådan, at man gensidigt har afholdt sig fra at kritisere hinanden, og gensidigt har støttet hinanden i kritikken af "basisdemokrati/aktiv og åben faglighed-standpunktet" og de personer, der fremfører dette.

Et ofte opdukkende tema udspilles som konflikt mellem "administration og okkult", der betegner sig selv som "apolitiske" og betegner et "politisk" standpunkt som illegitimt i huset, og "aktiv og åben faglighed", der betegner eget standpunkt som politisk og benægter det "apolitiske" i både administrationsstandpunktet og hos de okkulte. Disse standpunkter til "politik" i gængs forstand er forbundet med forskellige holdninger til, hvad "mån må og ikke må" i

Studenterhuset, idet der fra især det administrative standpunkt henvises til en jura - der for Studenterhusets vedkommende er særdeles uudbygget - og fra "det politiske standpunkt" til respekt for personlig integritet og (grundlag for) intersubjektivitet; jvf. Habermas:

"Gerechtigkeit bezieht sich auf den gleichen Freiheiten unvertretbarer und sich selbst bestimmender Individuen, während sich Solidarität auf das wohl der in einer intersubjektiv geteilten Lebensform verschwisternten Genossen bezieht - und damit auch auf die Erhaltung der Integrität dieser Lebensform selbst." (citeret i Braun, 1992, s. 61)

Disse juridiske/moralske handlenormer har i den foreliggende situation begge været utilstrækkelige, grundet det forhold, at (den konkret foreliggende) jura har vist sig utilstrækkelig, og at det praktiske grundlag for "solidaritet" umiddelbart heller ikke været til stede.

Bag disse og lignende stridspunkter ligger en uenighed om forholdet mellem det almene og det private. Og dette anser jeg for at være det mest grundlæggende stridspunkt, selvom det sjældent kommer eksplicit på dagsordenen.

Fra det administrative standpunkt argumenteres med "effektivitet" og relativisme over for mulighederne af fælles afklaring af betingelser, interesser og mål. Fra de okkultes side tales for og fra en mere grundlæggende umulighed af "det almene"; en ofte hørt frase fra denne side er "al tale er manipulation". Dette de okkultes standpunkt er en benægtelse af muligheden for intersubjektivitet overhovedet¹.

Disse forskellige opfattelser af, hvad "det menneskelige" overhovedet er, går også igen i argumentationen omkring kompetencestruktur, hvor der fra det administrative standpunkt argumenteres for at aktivister motiveres primært gennem "rene linier", "entydige regler", og der fra standpunktet "aktiv og åben faglighed" argumenteres for betydningen af medbestemmelse, indsigt og interesse i opstillingen og realiseringen af fælles mål. Hvad der ikke eksplicit inddrages i denne diskurs er, at det også fra hver enkelts ståsted vurderes, hvilken mulighed en særlig organisationsform vil byde én selv, fx. at de personer, der indtager det administrative standpunkt vil have svært ved at virke i et basisdemokrati, og at de, der indtager standpunktet "aktiv og åben faglighed" - fx. jeg - hverken vil være interesseret i at indtage en post i hierarkiet eller være udenfor indflydelse.

Et element i mødet mellem disse basalt forskellige opfattelser er - som tidligere nævnt - at netop problemstillingen "om man skal snakke om uenighederne eller ej" i sagens natur er svær at bryde, da mulighederne for overhovedet at fremføre og argumentere standpunktet "lad os snakke om det" hindres. Dette er konsekvent sket på møder - fx. gennem forbud mod at berøre visse emner, begrænset taletid, aggressive tilråb etc. -, men også ift. skriftlige indlæg og oplæg, som ofte er mødt med megen mistro, og fx. er skrifter på blot 2-3 sider afvist læst med begrundelsen "duer ikke - det er for langt".

Den aktive begrænsning af mulighederne for afklaring omfatter ikke bare diskurserne omkring kompetencestruktur og målsætninger, men også temaer som udredning af forløb omkring krænkelse af personlig integritet, svig overfor husets beslutninger og økonomiske uregelmæssigheder.

Det er særligt i disse diskurser at "blame the victim"-figuren findes, idet selve det at rejse sådanne "kildne" spørgsmål udsættes for mistænkeliggørelse. Afvisning af "spørgen ind" sker

¹ jævnfør Wulff, 1992, s. 18: "... alle logisch begründeten Urteilsakte in der erfahrung einer "Urdoxa", in einem "Urglauben" oder "Urvertrauen" in der intersubjektivität der Welt fundiert sind."

ikke blot fra de okkultes side, men i høj grad også fra andre sider i huset, særligt fra en del caféaktivister - selvom afvisningerne fra denne kant ikke aktivt gør brug af mistænkeliggørelse af spørgeren. Sagerne omkring krænkelser af personlig integritet og svig overfor husets beslutninger er primært rettet mod de okkulte³², hvorimod "økonomiske uregelmæssigheder" særligt har kredset omkring aktivister i og omkring caféen. Dette skyldes, at en del af personerne omkring caféen har tilegnet sig en del "frysegoder" i form af gratis øl, middage, taxiture etc. Da mange personer omkring caféen har deltaget heri og/eller været vidende herom uden at gribe ind, har disse aktivt eller passivt modarbejdet forsøg på at udrede disse forhold³³. Og da disse forhold primært er søgt udredt af aktivister fra rådgivningsgruppen - og søgt dækket af de okkulte - har konflikterne omkring "økonomiske uregelmæssigheder" haft stor betydning for andre løbende diskurser.

For nogle caféaktivister gør sig også det forhold gældende, at de snarere er i huset for at have noget at tage sig til, end for fælles arbejde fra et studenterstandpunkt. Typisk drejer det sig om unge arbejdsløse, der giver en hånd med i caféen - og i praksis udfører en meget stor del af arbejdet her - men er som en slags "kasteløse" i huset. De kan ikke deltage i formelle beslutninger, da de ikke har studiekort til Københavns Universitet; overhovedet bliver deres tilstedeværelse og ideer fra visse sider kun tålt, fordi de i praksis er uundværlige som arbejdskraft. Fra dette "kasteløse" standpunkt er diskurser omkring faglige værdier og langsigtede husperspektiver ligegyldige, udover hvis fx. krav om faglighed kommer til at sætte spørgsmålstegn ved deres tilstedeværelse. Disse aktivisters indlejring er i høj grad baseret på personlige sympatirelationer, hvorfor skænderier og uvenskab hurtigt kan blive en trussel.

Som det ses har konflikterne været mangefacetterede, og selve dette faktum - uigennemskueligheden - har været betydningsfuldt, idet det hermed selv for involverede har været svært at tage stilling. Konflikternes problemstillinger omkring fx. krænkelser af personlig integritet, løgn etc. er dog foregået løbende og ofte åbenlyst, og har således muliggjort en stillingtagen også for nytilkomne. Dette er kun i meget ringe grad sket, og har af de få personer, der har dristet sig hertil krævet konflikt/risikoberedskab³⁴, da fx. voldstrusler og meget alvorlige anklager har været dele af de til tider meget hidsige skænderier.

De ikke umiddelbart implicerede i skænderierne har holdt sig bemærkelsesværdigt meget ude af de indholdsmæssige spørgsmål. Den suverænt mest udbredte holdning blandt hovedparten af husets aktivister har været en aktiv "blanden sig udenom", f.eks. med ordene - fra starten af konflikten - "det er en personsag - gå udenfor og slås".

Der kan i denne afværgende forholde sig skelnes tre grundformer:

1. At forlade den relevante sammenhæng uden kommentarer, men med rysten på hovedet.
2. Med mere eller mindre aggression at kræve at der ikke tales videre herom.
3. At forsøge at "dele sol og vind lige" eller forskyde diskursen hen til "neutralt område", dvs. fælles betingelser, tilfælde, misforståelser, 3. personers svig. etc.

³² Et eksempel herpå i bilag 5.

³³ Der har her været tale om en art "gangsterlogik", hvor små "fejltrin" dels må dækkes med nye "fejltrin" eller løgne, dels virker som gensidig afpresning til "at holde tæt". (Sml. Carsten Frogner: "Den usynlige front", trykt illegalt i Norge 1943.

³⁴ Jævnfør Holzkamp-Osterkamp 1976, kap. 4.3.1.

Disse tre - mere eller mindre afværgende - forholdeformer kan generelt henføres til hhv. 1) det administrative standpunkt og nytilkommende; 2) aktivister, der er i klemme grundet personsympatier (for enkeltes vedkommende som brugere af rådgivningen) eller egne "uregelmæssigheder", primært omkring caféen og 3) aktivister, der til daglig arbejder på fælles betingelser i huset, og som har relativt godt indblik i konflikterne, men som ikke ønsker at blive part heri.

At alle ikke direkte implicerede parter i konflikternes manifesterede fokus her fremstilles som mere eller mindre afværgende skyldes - udover analysens forenkling - det faktum, at det at involvere sig aktivt i et forsøg på at udvikle konflikten har medført, at man selv er blevet part heri.

Som det tidligere er fremstillet, ser jeg det politiske aspekt af konflikten mellem de okkulte og "aktiv og åben faglighed" - som i de konfliktfulde sager primært er repræsenteret af aktivister fra rådgivningen - som en konflikt mellem individualistisk anarkisme og demokratisk socialisme.

Fra de okkultes side er der gjort meget ud af at kalde rådgivningen for "stalinistisk", selv om det i mange sammenhænge - også udenfor konflikterne - fra rådgivningsgruppens side klart er taget afstand fra stalinismen og talt for magters og despoters afskaffelse gennem almen samfundsudvikling. På lignende vis tales fra de okkultes side også med bedre vidende, når det handes og fastholdes, at vi betegner dem som fascister, nynazister etc.

På denne baggrund har det været svært at fastholde konflikten, fremfor at lade den "spejlvendes". (Med "spejlvending" menes, at den konkrete modsætning fordrejes til en modsætning mellem de to standpunkters erklærede politiske modpoler, hvor rådgivningsgruppens og "Studerende mod Racisme" åbent tager del i den bredere politiske antifascistiske kamp).

De okkulte er i løbet af konflikten betegnet "fascistoide", og en del af deres argumentationsfigurer - antirationalismen, den stærkes ret over den svage, at argumentere på vegne af en "folkets vilje", som man selv bestemmer etc. - er blevet kaldt fascistiske. For os har det været af stor vigtighed at fremhæve disse argumentations- og retfærdiggørelsesfigurer, men det har været særdeles svært at fastholde en fremstilling heraf, da der fra de okkultes side er gjort meget for at "fikser" denne snak som en anklage for fascisme rettet mod dem.

Hvad der bragte konflikterne videre.

De beskrevne manipulationsformer, konflikter etc. er aftaget siden sommeren -92. Sammenstødene mellem de okkulte og rådgivningsgruppen er taget af, stemningen er generelt blevet bedre i hele huset, ikke mindst overfor aktivister fra rådgivningsgruppen - endda så meget at der i år blev holdt en vellykket julefrokost, hvor folk havde så meget tillid til hinanden, at der blev leget.

Der er forskellige bud på, hvad der har afstedkommet denne udvikling, bl.a. "nu er de endelig holdt op med at hakke på hinanden" og "vi har efterhånden lært at gennemskue de okkulte".

Ændrede betingelser.

Omkring årsskiftet 91/92 var huset lukningstruet fra universitetets side, hvilket medførte mange bekymringer og meget ekstra arbejde. Generelt lykkes det ofte i situationer af ydre trussel at finde sammen om at svare igen, men selvom det lykkedes for os at sikre husets videre eksistens, medførte dette ikke øget fælles styrke indadtil, primært fordi det viste sig, at

mange aktivister/husbrugere ikke ønskede at prioritere ressourcer på arbejdet med husets "overlevelse".

Denne trussel aften i løbet af vinteren/foråret. Hvor stor effekt denne lettelse har haft ift. de interne konflikter hhv. hvor stor effekt krisen har haft på skærpelsen af de interne konflikter er svært at sige, men bl.a. fra bestyrelsens side opfattes dette som en væsentlig faktor.

Også det, at en del af det løbende arbejde nu varetages af lønarbejde har lettet på det daglige arbejdspress, og hvad dette har betydet af stress, forurettethed, dårlig samvittighed, fortravlede mødesammenhænge etc. Bl.a. lønarbejdet har betydet en væsentlig større "orden", således at uregelmæssighederne - og den dertil knyttede dårlige samvittighed - er aftaget.

Derudover er der kommet enkelte nye aktivister til, som på positiv vis er gået ind, ikke så meget direkte ift. konflikterne, men primært ift. at støtte den interne formidling og den fælles perspektiv- og målsætningsproces.

Handlinger fra rådgivningsgruppen

Vores primære og mest betydningsfulde indsats vurderer jeg at være selve det faktum, at vi kontinuerligt har holdt fast i og værnet om retten til frit at ytre sig og pligten til at respektere hinandens integritet og de fælles sammenhænge, fx. ved vedblivende at påpege løgn.

Til dette har vi både benyttet den faglige viden og de praktiske erfaringer, vi i forvejen besad, dels har vi aktivt søgt viden på de områder, der var nye for os, bl.a. omkring det okkulte. Også den viden vi har oparbejdet i forbindelse med antifascistisk/antiracistisk arbejde har bidraget til analyserne af de konflikterende interesser og konfliktformerne.

Disse analyser, samt egne perspektiver herpå, er løbende blevet formidlet til huset, og andre husaktivister er - med vekslende succes - blevet indbudt til at diskutere og bidrage til disse. Denne formidlingsproces er blevet til i en presset situation, og er blevet derefter. Formidlingens utilstrækkelighed skyldes både konflikterne og de hermed forbundne "forbud" mod at formulere sig herom, arbejde til anden side, samt utålmodighed med den manglende stillingtagen fra anden side, hvori vi nemt kan have overset rent forståelsemæssige spørgsmål grundet forskellige erfaringsmæssige og faglige forudsætninger. Ud fra bagklogskab erkender vi nu, at det ville have været formålstjenligt at have gjort mere ud af denne formidling, ikke mindst rent sprogligt.

Væsentligt i analyserne har været at trænge igennem manipulationslogikkerne. En sådan logik er f.eks. følgende: "B" fremkommer i hvert af sine indlæg på et stormøde - mod bedre vidende - med en række løgne og fordrejede påstande om rådgivningsgruppens forfølgelse af ham. Disse tirader af anklager henvendes skiftevis til rådgivningsgruppen og til resten af mødedeltagerne, og er af typen "marxistiske psykologer hjernevasker os alle, de lader os aldrig i fred". I starten brugte vi vores taletid til - henvendt til "B" - at korrigere disse løgne og kritisere eller spørge til begrundelsen for disse løgne. Følgen heraf blev at resten af mødedeltagerne, der oftest ikke havde en jordisk chance for "objektivt" at afgøre, hvem der havde ret, koblede sig af snakken med en fornemmelse af, at parterne var lige gode om produktionen af situationen - måske endda at "B" til dels havde ret i anklagerne om forfølgelse.

Fra at henvende os til "B" er vi i processen gået over til primært at henvende os til resten af mødedeltagerne i disse situationer, og arbejde på at etablere en fælles forståelse af situationen, både ift. det konkrete møde og ift. husets situation mere generelt. Så at sige at arbejde på at

forbinde "Sinn" og "Bedeutung". Og denne vinkel skulle vi nok i højere grad have udviklet/fastholdt, fx. gennem at fastholde kravet om at det omdiskuterede bånd blev udleveret, fremfor at denne sag endte i de okkultes henvisning til at en formand - som ingen andre end de okkulte på forhånd kendte til - ikke ønskede det udleveret.

I maj måned -92 blev der fra min side taget initiativ til en husavis³⁵ til intern formidling. Denne er siden udkommen månedligt, primært med arbejdskraft fra rådgivningsgruppen, og har rettet delvist op på den katastrofaldt dårlige kommunikation i huset. Herudover er det blevet stadig mere klart, hvor stor betydning det at skrive historien undervejs har haft for forløbet, hvorfor dette blev taget op til fælles diskussion, og rådgivningsgruppen siden har lagt ressourcer i referatskrivning³⁶. Disse referater har for rådgivningsgruppen - der er ikke mange andre, der gør brug af dem - haft stor betydning for de senere analyser.

Derudover har vi - i samarbejde med enkelte andre husaktivister - arbejdet på at holde de fælles husperspektiver i bevægelse, bl.a. ved gennem fremtidsværkstedmøder at analysere behov og interesser, og arbejde i retning af realiseringen heraf. Konkret arbejdes der i forlængelse heraf bl.a. på flere lokaler, oparbejdelse af bedre funktionsinddeling af huset (bl.a. i form af bedre kontorfaciliteter for aktivitetsgrupperne), rådighed over mere plads samt dannelse af en gruppe på tværs af eksisterende aktivitetsgrupper, der skal formidle løbende debatter omkring relevante videnskabelige, politiske etc. temaer.

I praksis er arbejdet fra rådgivningsgruppens side i forbindelse med konflikterne blevet båret af 4-5 personer. For os har denne proces betydet meget, både fagligt/indholdsmæssigt og personligt. At vi har virket som arbejdskollektiv har været af afgørende betydning, da det for os alle har drejet sig om fænomener, der lå på grænsen af vores hidtidige erfaringer. Således har ikke blot det, at kunne trække på fælles ressourcer til analyser og arbejdsdeling, været af betydning - også det at have en skulder at træste sig ved har været nødvendigt.

Væsentligt i processen har også været at "A" og en del af kredsen omkring ham mere eller mindre har trukket sig fra huset, idet en stor del af de okkultes indgåen har været betinget af bl.a. på møder at "kunne spille sammen". Processen har således også haft karakter af en "udmattelseskrig" - der også har haft sine følger for rådgivningsgruppen, som også har mærket presset fra konflikterne, bl.a. fordi en del ressourcer er blevet trukket ud af rådgivningsarbejdet. Et væsentligt forhold i tilknytning hertil er det, at både "A" og "B" i starten af processen stort set var de eneste formidlere mellem deres gruppemedlemmer og husets kompetente organer - dette i en sådan grad at medlemmer af deres grupper kun kendte meget lidt eller intet til de løbende konflikter, og fx. kunne bryde husets regler i god tro, fordi "B" misinformerede om dette forhold både til sin egen gruppe og til husets kompetente organer. Dette forhold har ændret sig i løbet af processen, idet der efterhånden er kommet en del kontakt udenom "B", hvorfor de opbyggede fjendebilleder fra denne side brydes. Også fra vores perspektiv har denne kontakt været lærerig, for også vi havde vores fordomme om mennesker, vi hidtil stort set kun havde oplevet som en "modstanders stemmekvæg".

³⁵ Eksempel herpå er bilag 7.

³⁶ Et eksempel på referatskrivning, der ikke kan bruges til senere indholdsmæssige analyser, er det, der blev taget første gang "konflikten" blev taget på som punkt ved et stormøde (3/12 -91), og afstedkom en temmelig lang og intens debat:

"Ad 6: Kalle fremlagde sine synspunkter, ["A"] fremlagde sine synspunkter. Herefter kom der mange udtalelser mod [den okkulte gruppe på tale]'s synspunkter. Der kom også udtalelser for [den okkulte gruppe på tales]'s synspunkter"

Udover særligt de okkulte forsøg på at "uddefinere" de husaktive fra rådgivningsgruppen, har en væsentlig opgave været at svare på forsøgene på at "inddefinere"³⁷ os gennem appelleren til "ansvarlighed", "pragmatisme", "konsensus" etc. Denne appelleren er en særlig kommet fra de dele af huset, der har relativt godt indblik i huset, og som ikke - udenfor mødesammenhænge - er utilbøjelige til at give aktivisterne fra rådgivningsgruppen ret "i noget af det". Inddefiningsforsøgene har både henvist til - angivelige - interne og eksterne problematiske følger af vores indgåen. Denne "inddefinings-appelleren" har været svær at svare på, da der - udover det umiddelbart svære ved at træde det konfliktafværgende i møde - fra vores standpunkt er et dilemma mellem tydelig standpunktmarkering og søgen fælles platform for arbejde med de fælles begrænsninger. Vores svar på dette dilemma har været et "både/og" på den måde, at vi har fastholdt vores "ekstremistiske" standpunkt og samtidigt forsøgt i praksis at vise, at vi arbejdede fra et husstandpunkt; gennem praktisk og udviklingsrettet arbejde på fælles opgaver, personlig støtte (bl.a. gennem rådgivningen), samt gennem forsøg på at sætte de aktuelle problemer i relation til husets historie, betingelser og perspektiver.

Det har i processen været muligt for størstedelen af husets aktivister at holde sig fri af konflikten fokus. Det var blandt de involverede fra rådgivningsgruppen tidligt i konflikten på tale at fremtvinge en generel stillingtagen fra de resterende husaktivister, så at sige et valg: "os" eller "dem". Vi afstod fra dette indtil generalforsamlingen september -92, hvor vi fremlagde to forslag - mistillidsvotum til "B" som bestyrelsesmedlem og "fællesudtalelse" -, der begge blev vedtaget. Væsentligt er også, at der via disse "sager" er kommet en del oplysninger frem, f.x. at "B" blev hentet til huset af "A" med det formål at "ordne" Kalle. Dette sammen med eksklusionsbegæringen rettet primært mod mig umiddelbart efter generalforsamlingen synes at have fremtvunget en stillingtagen fra hver enkelt husaktivist - generelt til vores fordel.

Endvidere har det også haft en betydning, at alvoren i konflikten blev tydelig, idet vi åbent fortalte, at vi i tiden omkring "eksklusionssagen" undersøgte mulighederne for retsligt at rejse en sigtelse for injurier ifm. flere af "A"s anklageskrifter, samt havde kontakt med politiet ifm. at flere breve, disketter etc. blev stjålet fra rådgivningsgruppen.

Måske burde vi have fremtvunget en sådan stillingtagen tidligere i konflikten; det kunne have haft den følge, at flere "kom ud af hullerne". Vi håbede undervejs, at det faktisk, at vi "stillede os midt i det konfliktfyldte", "tog slagene" ville muliggøre en indholdsmæssig indgåen i konflikterne for andre; men det gjorde det åbenbart ikke før sidst i det beskrevne forløb.

Opsamlende om konflikternes logikker.

Basalt for den fremstillede problemstilling ser jeg det forhold, at huset på det tidspunkt de okkulte ankom, var i en omstillingsfase, der betød, at der på den ene side ikke var faste regler, procedurer, informationskanaler og kompetencestrukturer, og på den anden side ikke var et fælles arbejde og perspektiv, der kunne give huset en styrke til at afvise fx. krænkelser af personlig integritet, åbne løgne etc. Derudover det forhold - også bl.a. en følge af "strukturløsheden" - at mange aktivister ikke havde helt "rent mel i posen". Dette og andre konfliktforhold forstod de okkulte at udnytte, i starten med stort held, men efterhånden som de former, hvori manipulationen og splittelsen foregik i, blev mere og mere åbenlyse, sattes de selv samme former ud af kraft.

³⁷ For begreberne om uddefinering og inddefinering, se Mathiesen 1982, s. 78ff.

Undervejs i denne proces er det også - særligt siden sommeren (-92) - lykkedes at genetablere det månedlige stormødes arbejdsdygtighed, samt etablere repræsentantskabet som aktiv faktor. Særligt gennem disse mødesammenhænge er det også blevet tydeligt, at der fra rådgivningsgruppens side ikke er tale om personforfølgelse, idet det nu er tydeligt for alle, når "de gamle konflikter" forsøges genoplivet af "B", og afvisningen af disse forsøg tages nu som en fælles opgave.

Kommende konflikter og opgaver

For det kommende (forud)ser jeg væsentligt tre opgaver for huset:

- At få ryddet "ligene i lasten", da følgerne af uregelmæssighederne stadig "spøger". I forbindelse hermed også at udarbejde en fælles forståelse af især det sidste års konfliktforløb. Dette vil fordre et fælles udviklingsperspektiv.
- At arbejde videre på "husaktivistniveauet" med henblik på indholdsmæssigt samarbejde aktivitetsgrupperne imellem og aktivt bidrage til udviklingen af perspektiver for huset.
- At finde frem til en gennemskuelig beslutningsstruktur, som hverken sætter nogen udenfor indflydelse eller strukturelt udklammer de langsigtede perspektiver. Dette kan forudses at blive relativt konfliktfyldt; en konflikt, der tilsyneladende kommer til at udspille sig på bestyrelsesniveau, idet situationen har ændret sig fra at være kendetegnet ved en splittet "basis" (stormøder, repræsentantskabsmøder og husaktivister i al almindelighed) og en samlet bestyrelse til nu mere at være kendetegnet ved en samlet basis og en splittet bestyrelse.

PERSPEKTIVERENDE REFLEKSION

Egen indgåen og baggrund.

I den foregående analyse ses det, at jeg ikke er gået min genstand i møde ud fra en på forhånd fastlagt metodisk struktur, som f.x. skulle sikre mig "repræsentative data" eller lignende. Jeg har aktivt blandet mig, og kan ikke fremanalysere enkelte forhold eller egenskaber som "årsag" til konflikterne, men har istedet forsøgt at pege på væsentlige betingelser og handlemuligheder heroverfor³⁸.

Jeg har i konflikten særligt forholdt mig til et grundlag for udvikling: "fri snak" og medier til rådighed. Og dermed til de konkrete begrænsninger i mulighederne herfor. Disse begrænsninger har - fra mit ståsted - stillet sig som det primære problem for Studenterhuset. Dette har ikke været min "problemformulering" undervejs i processen. Afsættet for min særlige opmærksomhed var det gentagne gange at blive stillet i afmagtssituationer ift. splittelseslogikker og krænkelser. Efterhånden som disse situationer gentog sig, og stod stadig tydeligere frem,

³⁸ Sml. Holzkamps begreb om "mulighedstype" ("Typisk mulighedsrum med typisk mulighedsrealiseringsforhold"), Holzkamp 1985b, s. 545ff.

har jeg bredt denne opmærksomhed ud, da det ikke var muligt i de enkelte situationer at finde en fælles afklaring. Dette er sket over et forløb på et par år.

Jeg tog ikke udgangspunkt "forudsætningsløst", men min forhåndsviden og mine forhåndsantagelser stod relativt afmægtige overfor de konkrete problemer. Væsentligt har mine forhåndsantagelser været af metodologisk karakter; særligt ift. "at se, hvad genstanden kaster af sig", dvs. træde i praktisk dialog med den, og ift. et (kritisk psykologisk) kategorielt apparat.

Et kategorielt apparat er ikke "virkelighedens grundstruktur", men begrundede antagelser om væsentlige bestemmende og bevægelige forhold. W.F.Haug skriver om kategorier:

"Ihr Ensemble stellt ein Geflecht von Artikulationsmöglichkeiten dar. In ihnen äusseren und bewegen sich Praktiken, bilden sich Objekte und Ziele der Erkenntnis wie Projekte des Eingriffs. Wir mögen uns einbilden, wir seien ihre souveräne Subjekte, die über sie verfügen und sich ihrer bedienen. Aber diese souveräne Subjekt existiert nur in seiner einbildung." (1984, s. 61)

Ift. konflikten, som den kom til at udspille sig, har jeg været "forudindtaget" gennem dette kategorielle apparat, og de løbende bestemmelser af udviklingsnødvendigheder og -muligheder for Studenterhuset er produceret gennem dette. Det standpunkt, jeg bl.a. har taget ud fra erfaringer og "grundantagelser" (f.x. som den udtrykt i Wulff 1992 s. 18: "'Urvertrauen' in der Intersubjektivität der Welt", jvf. note 31, s. 25), og dette har jeg søgt at gå åbent frem med. Og det har en del andre også gjort.

Også gennem min baggrund i rådgivningsarbejdet har jeg været "forudindtaget" ift. den beskrevne konflikt, idet jeg - ser jeg nu - har taget udgangspunkt i at afmagten på tale var fælles, og at ophævelsen af afmagten var det fælles perspektiv. Fra starten af konflikten blev der sagt og gjort krænkelser mod os aktivister fra rådgivningen. Dette reagerede vi generelt kun på i den grad, at det gik ud over fælles forhold, hvilket jeg særligt tilskriver, at vi har opfattet os selv som de "gamle og garvede", der havde et særligt ansvar for at "passe på de nye". I denne forholden sig har der måske også ligget en snert af "psykolog-indgangsvinkel": primært at handle ift. andres velfærd og integritet. Under alle omstændigheder viste denne "gentleman"-indgåen sig utilstrækkelig.

De forhåndserfaringer, jeg relativt har kunnet gøre mest brug af, har været på området systemisk teori/terapi (, bl.a. fra mit praktikophold i en socialforvaltning). Jeg har set mange ligheder mellem de okkultes handlemåder, og de, der kendetegner systemisk metode, fx.:

- At sikre sig ensidig kontrol med situationen gennem at sikre sig kontrollen over konteksten, "spillereglerne", og her ud fra sørge for hele tiden at være på forkant med situationen. At ansøge situationen som et "skakspil", og hele tiden være "et træk foran".
- Fra denne ophøjede situation (systemisk: "kongeposten") at fordele venner og fjender, skabe og bryde alliancer, tage og give magt og skyld.
- At tage udgangspunkt i det usammenhængende/usamtidige i situationen - "det paradoksale" - og bruge denne form som intervention.
- At sikre sig, at "ofrene" ikke kender de benyttede kontrol-/manipulations-teknikker.
- At benytte sig af det faktum, at "ofrene" følger nogle regler og normer, som det står "kontrollanten" frit for at bryde. (I systemisk teknik gennem fx. cirkulær udspejlingen og disrespekt for "ofrets" perspektiv.)

Systemisk og det okkulte er dog ikke "det samme"; ikke mindst konteksten for de to former for indgåen adskiller sig: systemisk arbejder indenfor en kontekst af "strukturel magt", hvor systemikeren udgør eller repræsenterer den magtfulde pol i et afhængighedsforhold, hvor problemet som udgangspunkt er bestemt som "klientens"/"klientsystemets", og hvor "klient-systemet" er præget af splittelse og afmagt.

Her arbejder de okkulte ud fra et andet udgangspunkt, idet de selv til stadighed må (re)producere betingelserne for deres egen magt, bl.a. gennem til stadighed (mere) aktivt at splitte og (mere eller mindre eksplicit) true forsamlingen, samt i højere grad end den systemiske praksis er nødt til at mystificere den enkelte indgåendes oplevelse af situationen.

I den foregående analyse er der argumenteret for, at de okkulte i høj grad har fået "spillerum" grundet udgangspunktet af splittethed og manglende fælles normer for forretningsorden, omgang og moral. De samme forhold gør sig bredt set gældende indenfor mange af de områder, hvor det systemiske vinder indpas, særligt indenfor socialsektoren, der i disse år - for mig at se - er præget af omstruktureringer, pressede arbejdsforhold og mangel på perspektiv i arbejdet.

Magt, moral og demokrati.

I løbet af konfliktforløbet har vi fra rådgivningsgruppen ændret vores opfattelse af situationen som én om fælles afmagt til én om magtudøvelse. Dette er sket gennem erfaringer om, at der ikke fra de okkultes side har været interesse i en fælles afklaring af situationen, men fra deres side tværtimod har været en interesse i aktivt at forhindre en sådan. Vores erfaringer er, at de okkulte aktivt har arbejdet på at demontere "nærmeste fælles udviklingszone", hvorfor vi fra rådgivningsgruppens side derefter har organiseret os som "modmagt" (jvf. Mathiesen 1982), idet vi aktivt har forsøgt at begrænse de okkultes særlige handleformer og rådighed over andres mulighedsbetingelser.

Arenaen for denne magtkamp har særligt været det etiske område, "demokratiet i det nære"³⁹. Opsamlende kan to vinkler på dette felt fremhæves fra analysen: den moralske og "det kommunikationspatologiske", som repræsenterende hhv. væsentlige aspekter af de forskellige aktørers indgangsvinkler/forudsætninger og væsentlige situationelle aspekter.

"Moral" forstås her som den generaliserede hensyntagen til egne handlingers konsekvenser for medmennesket, og stiller sig - for mig at se - på forskellig vis for de okkulte, for det, der er betegnet "det administrative standpunkt" og for rådgivningsgruppen. For de okkulte regnes "moral" som former for adfældsregulering og undertrykkelse (sml. Crowleys centrale sentens "Do what thou wilt shall be the whole of the Law", bilag 3), og begrebet om (individuel) frihed stilles op som friggørelsen fra sådanne hensyn. Hovedvægten i moralbegrebet stiller sig for det administrative standpunkt og rådgivningsgruppen som hhv. "retsprincip" og "solidaritet" (jvf. citatet på s. 24 fra Braun 1992)

Begrebet om "kommunikationspatologi" kommer fra Habermas (Ibid., s 64f), og henviser til en situation af forvrænget kommunikation:

"Es handelt sich also um Konflikte, die weder offen ausgetragen, noch konsensuell gelöst werden können, sondern mit einem kommunikativen Verzerrungseffekt Darinschwelen."

³⁹ Jvf. den aktuelle debat om etik, f.x. Larsen, Ø.: "Etik og modernitet", Social Kritik 18, 1992.

En sådan "kommunikationspatologi" kan ikke blot begribes som kommunikationsform, men må analyseres både i sine ydre aspekter - "ydre pres", betingelser - og i de former og begrundelser, hvorigennem individer (med)producerer "kommunikationspatologien".

Den fremlagte analyse har været begrænset af den begrænsede grad af intersubjektivitet; at de involveredes begrundelser kun delvist er blevet formuleret. Således har anvendeligheden af begrebet om afværge, som det er fremstillet i teoriansnittet, vist sig at være begrænset af dette forhold, idet indkredsning af "afværge" som kognitiv udklæring af realitetsaspekter fordrer en intersubjektiv analyse af muligheder og begrænsninger ift. subjektive begrundelser. En i denne sammenhæng mere anvendelig brug af begrebet afværge har været i betydningen "hændelse-safværge", som fremfor udklæring af erkendelse har rettet sig mod undgåelse af hændelsesforløb (særligt tydeligt af formen "hvis dette forhold opklares/påtales, hvem mon så bliver den næste?" ifm. "uregelmæssighederne".)

At den fremstillede analyse - og de beskrevne interventioner - i høj grad har rettet sig mod "demokratisk teori" (Sørensen 1992, s. 224) og "diskursetik" (Braun 1992) må ses ift. de særlige betingelser, hvorunder forløbet har fundet sted. Her er det ikke bare relevant at fremhæve aktionsforskningsaspektet, men også det særlige forhold herunder, at dele af den udforskede sammenhæng direkte har erklæret udforskning uønsket - og endda har forsøgt at få nedlagt forbud herimod. Grundet disse betingelser af antagonistiske interesse modsætninger, hvori forskningsintentionen direkte og eksplicit er involveret, stilles forskningsgenstanden på en særlig vis, og med særlig fokus på "demokrati", et begreb, der også som specifik socialpsykologisk genstandsfelt har sin berettigelse som generalisering af nødvendige udviklingsbetingelser.

Psykologers praksis omhandler ofte situationer af antagonistisk karakter, men da oftest indenfor strukturer, hvor magtfordelingen er relativt entydig - omend ofte ikke-eksplicit. Således er der ofte indenfor behandlingskontekster et "sandhedsmonopol" til rådighed for psykologen, idet vedkommende i det mindste udadtil har retten til at definere problemet - evt. som "ikke-terapi-gnet", "manglende sygdomsindsigt", "kronisk", "årsag til samarbejdsproblemer" etc.

At arbejde med og indenfor en "demokratisk teori" er ikke bare nødvendigt i en sammenhæng som den beskrevet i empiridelen, men også først muliggjort i den grad, at psykologen/forskeren kan medreflektere, begrunde og personligt stå inde for egen interesse i feltet - og herved også for egne begrundelser for fremgangsmåde. Udover en teori, der indeholder "det almene", er det således også en forudsætning, at perspektivet i den praktiske og erkendelsesmæssige interesse er af almen karakter. Og dette forhold er (min påstand!) oftest grundlæggende begrænset i psykologers arbejdsbetingelser.

Det paradigmatisk grundlag: kritisk psykologi.

Det teoretiske grundlag for denne opgave - kritisk psykologi - har vist sig begrænset både af praktiske og teoretiske problemstillinger.

Praktisk er det kun i begrænset omfang lykkedes at etablere "en metasubjektiv forståelsesramme" (jvf. Holzkamp 1985, kap. 9), hvorfor det kun i begrænset omfang har været muligt at gøre brug af de teoretiske muligheder, der indeholdes i den kritiske psykologiske kategorielle apparat. (Jvf. f.x. ovenstående omkring "afværge".)

Derudover er det blevet klart, at der forestår en nærmere begrebslig differentiering og oparbejdelse af "formidlingskategorier" eller "aktuel-historiske kategorier" (S. Mørch i Döpping 1992, s. 202), særligt på området omkring forskellige former for social organisering og enkeltindvinders indgåen heri. (F.x. om forholdet mellem det "interne diktatur"/den "usunde formuft", der indøves gennem bl.a. "tankekontrolsøvelsen" beskrevet i bilag 8, og organisationsformer omkring en sådan "udvikling".) Eksempler på sådanne "blanke" (enkelteoretiske) områder er "psykopatologiens" område, og i denne forbindelse også nærmere teoridannelser, der kan danne grundlag for analyse af den særlige "udvikling", der organiseres i det okkulte. (Som positive tiltag på disse områder må Braun 1992 og Wulff 1992 fremhæves.)

Den politiske problemstilling.

Også ift. politisk praksis er en differentiering/udvikling af den kritiske psykologi nødvendig (hvilket der da også arbejdes på, f.x. gennem Holzkamp-Osterkamps studier af fascisme/racisme og debatten om genforeningsproblemstillinger i det nye Tyskland).

At psykologi og politisk praksis hovedsageligt erkendes og realiseres adskilt må ses på baggrund af, at de problemer psykologer i praksis oftest præsenteres for allerede som udgangspunkt har en problematisk adskillelse mellem et individ og dets samfundsmæssige betingelser, at konteksten for udvikling af de givne problemer er overgribende den praksiskontekst, hvori denne adskillelse har gjort sig virksom og den kontekst, hvorfra det udpegede problem forsøges løst. Yderligere det forhold gør sig ofte gældende, at der i psykologens arbejds-kontekst indeholdes implicite (social)politiske fordringer.

At min praksis ift. det i empiriansnittet behandlede problem har været autonom (f.x. ikke har været bestemt af ydre/kontraktmæssige fordringer og særlige metoder eller resultater), har muliggjort en også politisk stillingtagen.

Gennem det beskrevne forløb har det vist sig, at en del af de konflikttyper, som vi er stødt på, er beskrevet indenfor historiens og politikens område, her kan f.x. nævnes problemet om en alliance mellem "de borgerlige" og "de sorte" mod "de røde" ud fra kravet om "lov og orden", samt at vi - rådgivningsgruppen - har måttet virke indenfor det "gamle" antifascistiske dilemma mellem at samarbejde med en "mellempgruppe" omkring at sikre individuelle borgerrettigheder, eller arbejde alene imod diktatoriske tendenser.

En sådan politisk stillingtagen har været nødvendiggjort af den særlige problemstilling på tale, som (ud over tendenser i den generelle politiske udvikling) væsentligt må henføres til konteksten - Studenterhuset som "u-udfyldt rum", der har fået karakter af et "mikrosamfund", idet principielle holdninger og interesser strider om "samfundsindretningen". Netop denne karakter af "u-udfyldthed" må også tages i betragtning ved en forståelse af, hvorfor en så skærpet problemstilling som "det fascistoide" er kommet på tale, og hvorfor netop rådgivningsgruppen - som "erklærede marxister" - er stødt på problemstillingen: begge er vi relativt "utilpassede" poler til den borgerlige normalitet, hvorfor vi søger/finder handlerum i så relativt selvbestemt en kontekst, som Studenterhuset er.

LITTERATUR:

- Birck-Madsen, K.: "Sanselig virksomhed III"
Forum 6-7, 1990.
- Brante, T.: "Anthony Giddens och samhällsvetenskapen"
Symposion, 1989.
- Dreier, O.: "Familieværen og bevidsthed"
Dansk Psykologisk Forlag, 1977.
"Den kritiske psykologi" (red.)
Rhodos, 1979.
"Husarbejdets betydning for den kvindelige psyke"
Udkast 3, 1980.
- Döpping, J.: "Teoretisk forkortet men praktisk anvendelig"
Udkast 1, 1991.
"Hvordan ser en subjektvidenskabelig socialpsykologi ud?"
Udkast 2, 1992.
- Esser, A.: "Familien - et kybernetisk problem?"
Udkast 1, 1991.
- Falkenberg, F.: "Okkultisme og satanisme"
Dialogcentrets Forlag, 1985.
- Flyvbjerg, B.: "Magt og rationalitet I"
Akademisk forlag, 1991.
- Giddens, A.: "The Constitution of Society"
Polity Press, 1984.
- Haug, F.: "Dialektisk teori og empirisk metodik"
Udkast 1, 1981.
"Udnyttelsen af data"
Udkast 1, 1981.
"Erfahrungen in die Krise führen oder wozu braucht die Lernenden die Lehrer?" Argument Sonderband 58, 1980.
- Haug, W.F.: "Individets borgerlige privatform og samfundets omverdensform"
i Dreier 1979.
"Standpunkt og perspektiv i kritikken af den politiske økonomi"
Philosophia 1-2-3, 1979b.
"Die Frage nach der Konstitution des Subjekts"
i Braun/Holzcamp (Hrsg.): "Subjektivität als Problem psychologischer Methodik",
Campus Verlag, 1984.
- Holzcamp, K.: "Zur kritisch-psychologischen theorie der Subjektivität II"
Forum Kritische Psychologie 5, 1979a.
"Den kritiske psykologis overvindelse af psykologiske teories videnska-
belige vilkårlighed" i Dreier (red), 1979.
"Mennesket som subjekt for videnskabelig metodik"
Komm. S., 1985a.
"Grundlegung der Psychologie"
Campus Verlag, 1985b.
"Handeln"
i Rexilius/Grubitzsch (Hrsg.): "Psychologie. Theorien - Methoden - Arbeitsfelder",
Rowobits, 1986.
"Praxis"
i Dehler/Wetzel (Hrsg.): "Zum Verhältnis von Theorie und Praxis in der Psychologie",
Verlag Arbeiterbewegung und Gesellschaftswissenschaft, 1987.
"Persönlichkeit" - Zur Funktionskritik eines Begriffs"
Forum Kritische Psychologie 22, 1988
"Menneskets samfundsmæssige natur"
Forum 5, 1989.
"Worauf bezieht sich das Begriffspaar "restriktive/verallgemeinerte Hand-
lungsfähigkeit"?", Forum Kritische Psychologie 26, 1990.

- "Was heisst "psychologie von Subjektstandpunkt"?"
forum Kritische Psychologie 28, 1991
- Holzcamp-Osterkamp, U.: "Grundlagen der psychologischen Motivationsforschung 2"
Campus Verlag, 1976.
"Erkendelse, emotionalitet og handleevne"
i Dreier (red), 1979.
"De nødvendige fælles udviklingsformer"
Forum 6-7, 1990.
- Hviid, P.: "Magtkampe mellem børn og voksne - et kritisk psykologisk synspunkt"
(Upubliceret), 1990.
- Kappeler, M. et al.: "Psychologische Therapie und politisches Handeln"
Campus Verlag, 1977
- Kranup, K.: "Subjekt-subjekt forholdet som socialpsykologisk reduktionisme og den kvalitati-
ve analyse" i Broch, T. et al (red): "Kvalitative metoder i dansk samfundsforskning",
Nyt fra samfundsvidenskaberne, 1987.
- Markard, M.: "Kategorien, Theorien und Empirie in subjektwissenschaftlicher Forschung"
i Dehler/Wetzel (Hrsg.): "Zum Verhältnis von Theorie und Praxis in der Psychologie",
Verlag Arbeiterbewegung und Gesellschaftswissenschaft, 1987.
"Ist "Subjektivität" für die Psychologie zu vermessen?"
Forum Kritische Psychologie 22, 1988. Mathiesen, T.: "Makt og motmakt"
Pax Forlag, 1982.
- Markard, M. og Holzcamp, K.: "Praxisportrait"
Forum Kritische Psychologi 23, 1988.
- Mathiesen, T.: "Makt og motmakt"
Pax Forlag, 1982.
- Mørch, S.: "Den kritiske forskning og empiricismeproblemet"
Udkast 1, 1978
"Teori eller empiri. Empiriproblemet i empirisk forskning."
Udkast 1, 1987.
- Seidel, R.: "Denken - Psychologische Analyse von der Entstehung und Lösung von Proble-
men"
Campus Verlag, 1976.
- Sørensen, Aa.B.: "Aktionsforskning om og i arbejdslivet"
Tidsskrift for samfundsforskning: s. 213, 1992.
- Tomn, K.: "Systemisk interviewmetodik"
(Stockholm), 1989.
- Tolman/Maiers (eds): "Critical Psychology"
Cambridge University Press, 1991.
- Wulff, E.: "Zur Konstitution skizophrener Unverständlichkeit"
Forum Kritische Psychologie 30, 1992.
- Zech, R.: "Kollektive-Antiografie-Forschung"
Expressum, 1988.

Oversigt over bilag:

1. "Vil vi have dette i vores hus?"; åbent brev af 27/11 -91 fra Kalle (rådgivningsgruppen)
2. "Et kort forsvar mod diverse angreb fra Kalle og Regnbuen"; åbent brev fra "A", november/december -91.
3. "Liber OZ", forfattet af Aleister Crowley, samt "A"s vedlagte kommentarer. Givet af "A" januar -92 som svar på bestyrelsens krav om, at sammen med Kalle fra rådgivningsgruppen finde fælles forslag om, hvad huset må afvise som legitime grupper og aktiviteter i Studenterhuset.
4. "Til Bestyrelsen & Grupperne i Studenter-Huset"; "A"s afskedsbrev til Studenterhuset, august -92. (Til dette brev bør knyttes den kommentar, at ingen aktivister fra Regnbuen eller Studerende mod Racisme havde truffet eller på nogen måde handlet ift. "A" og hans grupper i perioden fra hans/disses genindtræden i juni -92 til dette brev blev skrevet.)
5. Mistillidsvotum angående "B"s bestyrelsespost; ved Anne og Jesper (begge rådgivningsgruppen). Vedtaget på generalforsamlingen september -92.
6. "Fællesudtalelse for medlemmer af Studenterhuset". Vedtaget på generalforsamling september -92.
7. "Husavisen"/Studenterhuset nr. 4, november -92. Omtale af "eksklusionssagen s 9-23.
8. Bilag omhandlende O.T.O. og Aleister Crowley.

Aleister Crowley og O.T.O.

Logeordenen O.T.O. ("Ordo Templi Orientis", østens tempelorden), er væsentligt bygget op omkring Aleister Crowleys tanker.

At fremstille ideologien - "crowlianisme" - entydigt er ikke muligt, da ordenens tekster (som omfatter mange bind) ofte er selvmodsigende.

O.T.O. grundlagdes, som en blandt en række hemmelige loger og ordener, sidst i forrige århundrede i Tyskland som en del af en okkult renæssance af gnosticistisk og esoterisk¹ karakter - dvs. byggende på en dualistisk opfattelse af det jordiske/onde og det himmelske/gode, hvor den individuelle frelse kun kan opnåes gennem indvielse i den hemmelige "gnosis", viden. Disse okkulte organiseringer var en del af en bredere bevægelse i retning af søgen efter "overnaturlige fænomener" gennem forskellige ideologier og teknikker.

En række af disse okkulte² organiseringer³ samledes om "tempelriddermyten", ifølge hvilken en hemmelig "overnaturlig" viden er blevet bevaret fra fortiden gennem en række hemmelige selskaber, og skjult via koder i bygningskonstruktioner, runer, landskabsformationer, symboler etc. Særligt fremtrædende i disse organiseringers ideologi er fremstillingen af den "ariske races" religion, den nordiske mytologi som en "gnosis", der grundet sin "magiske kraft" gennem århundreder er blevet forfulgt af "bogreligionerne". Men også andre af historiens religiøse anskuelse fremhæves - bl.a. efter inspiration fra teosofien - som værende dele af den "oprindelige magiske gnosis", fx. den jødiske kabbala og forskellige af østens religiøse traditioner.

O.T.O. adskilte sig fra hovedparten af de andre organiseringer ved at lægge vægt på "sex-magic", opfattelsen af tantrisk sex som et springbræt til "den skjulte verden". Denne interesse havde de til fælles med Aleister Crowley, og i 1912 udnævntes Crowley til leder, først af den engelske afdeling, og i 1922 til leder af hele organisationen.

Med Crowley voksede organisationen; fx. etableres fra 1930'erne også loger i USA. I årtierne før 2. verdenskrig vækkede "sekten" stor opsigt i pressen i mange lande grundet "sataniske messer"⁴, stofmisbrug etc., bl.a. udnævntes Crowley til "verdens ondeste mand"⁵.

¹ Esoterisk: kun bestemt for indviede.

² Okkultisme: teoretisk og praktisk beskæftigelse med fænomener, der ikke synes at kunne forklares ud fra naturlove og generelt anerkendte forklaringer, og derfor henføres til mystiske, såkaldt overnaturlige kræfter.

³ En af disse ordener var "Germanerordenen", hvis loge i Bayern - "Thuleselskabet" - i 1918 i et forsøg på "at fange manden på gaden" etablerede "Deutsche ArbeiterPartei", hvori vægten forskudtes fra "arisk okkultisme" til højreekstrem nationalisme. I 1919 skiftede partiet navn til "Nationalsozialistische Deutsche ArbeiterPartei", NSDAP (Goodrick-Clarke 1985).

⁴ Et gennemgående træk i Crowleys skrifter er anti-kristendom. Fra et kristens standpunkt er "Crowleyanisme" et centralt udtryk for satanisme, hovedsageligt grundet den meget kødelige vej til "frelsen", at påkaldelse af ånder ikke skelner mellem "de gode" og "de onde" samt at vejen til frelse ikke går over "den gudelige nådegave", men skabes af individet selv. (Johannes Aagaard i "Mission" nr. 1, 1992.)

⁵ Crowley omtaler sig selv som "666 - The Beast" - dyret.

Efter Crowleys død i -47 eksisterede ordenen på vågeblus, indtil 60'erne, hvor bl.a. en interesse for det okkulte i almindelighed og Crowley i særdeleshed steg. Siden da er væksten angiveligt fortsat, således at der nu er loger i mange lande jorden over⁶.

Hjørnesteinen i "crowleyanismen" er fremstillingen af en individuel udviklingsproces i retning af uhindret at kunne sætte sin egen vilje igennem. De mest centrale læresætninger er "Do what Thou Wilt shall be the whole of the Law" og "Every man and every woman is a star"⁷, hvor igennem det udtrykkes, at gennemsætten af "viljen" - på trods af enhver forhindring man måtte møde - er at finde frem til den individuelle livsbane, der på forhånd er en givet. Denne "gåen op i sin skæbne" er at blive et med gud, at blive sin egen gud.

En central begrænsning for denne "udvikling" er fornuften.

"Reason itself will attack you, saying: how can so strict a bondage be the Path of Freedom? Persevere. You have never yet known Liberty. When the temptations are overcome, the voice of Reason silenced, then will your soul bound forward unhampered upon its chosen course, and for the first time will you experience the extreme delight of being Master of Yourself, and therefore of the Universe." (The Equinox s 66)

"If Power asks why, then is Power weakness. ... Also Reason is a lie; for there is a factor infinite & unknown; & all their words are skew-wise" (Crowley, 1990, s. 59)

De mangfoldige "Crowleyanske" skrifter omhandler overvejende teknikker og ritualer til opnåelse af denne udvikling. Et eksempel er øvelse i "tankekontrol":

"1. Her er øvelser. Hver af dem kan vare i en uge eller mere.

(a) Undgå at tænke på et bestemt emne og alt som vedrører det, og lad dette emne være et, som sædvanligvis optager meget af din tankevirksomhed, fordi det ofte stimuleres af sansede opfattelser eller andres tale.
(b) Skab - ved et eller andet middel, såsom at flytte din ring fra den ene finger til den anden - to personligheder i dig; den enes tanker befinder sig inden for helt andre grænser end den andens. Det, som er fælles, er livsformødenhederne. ... Lad ingen af [X]'s tanker stige frem, når ringen er på [Y]-fingeren og vice versa.)

Udform andre ud fra dit eget ingenium.

2. Hver gang du lokkes til at tænke det, du har sværget at undgå, så skær dig selv dybt i håndleddet eller i underarmen med en barberkniv, nøjagtig som du ville slå en utydid hund. Frygter Oksen ikke Plovmandens Pigstav?

3. Din arm tjener dig altså både som en advarsel og som en notesblok. Du skal nedskrive din daglige fremgang i disse øvelser, indtil du hele tiden er fuldkommen på vagt over for den mindste tanke, som stiger frem i din hjerne.

Bind således dig selv, og du vil for evigt være fri." (Crowley, 1983, s. 45f)

↳ "den frie tanke"

Omkring denne udviklingsproces er organiseret en række optagelsesritar til stadig højere indvielsesgrader. Opstigningen foregår tilknyttet en højere rangeret mester, i hvis hænder man skal lægge sin udvikling.

"In obeying the will of his master, instead of following the one one which he believes to be his own, but which is in reality only that one of his lower nature, he obeys the will of his own higher nature with which his master is associated for the purpose of aiding the disciple in attaining the conquest over himself." (The Equinox s. 116)

⁶ Ifølge O.T.O. selv var ordenen i 1990 repræsenteret i 25 lande (udgiveren i Crowley 1990, s. 92)

⁷ Sml. bilag 3.

Målsætningen for den samlede orden af "Thelemaloger" er intet mindre end verdensherredømmet (The Equinox, s 53). Hvorfor alle disciple har pligt til at udbrede religionen

Den centrale linie i den ønskede nye samfundsorden - udover at alle skal følge deres egen vilje - er en forskel på slaver og herrer:

"There are many persons who are naturally slaves, who have no stomach to fight, who tamely yield all to any one strong enough to take it. These persons cannot accept the Law. This is also understood and provided for in *The Book of the Law*: "The slaves shall serve." But is it possible for any apparent slave to prove his mastery by fighting his oppressors, even as now, but he has this additional chance in our system, that his conduct will be watched with kindly eye by our authorities, and his prowess rewarded by admission to the ranks of the master-class." (The Equinox s. 146)

Som politisk ideologi må Crowleyanismen nærmest betegnes som en socialdarwinistisk individualistisk anarkisme: (følgende citater fra "The Book of the Law")

"Every new measure of the most democratic and autocratic governments is Commnistic in essence. It is always restriction. ... Fascism is like Communism, and dishonest into the bargain. ... The establishment of the Law of Thelema is the only way to preserve individual liberty and to assure the future of the race." (s. 32)

"Evolution makes its changes by anti-Socialistic ways. The 'abnormal' man who foresees the trend of the times and adapts circumstance intelligently, is often laughed at, persecuted, often destroyed by the herd; but he and his heirs, when the crisis comes, are survivors." (s. 31)

"Let my servants be few & secret: they shall rule the many and the known"

"... Refuse none, but thou shalt know & destroy the traitors. I am Ra-Hoor-Khuit; and I am powerful to protect my servant. Succes is thy proof: argue not; convert not; talk not overmuch! Them that seek to entrap thee, to overthrow thee, them attack without pity or quarter, & destroy them utterly. Swift as a trodden serpent turn and strike! Be thou yet deadlier than he! Drag down their souls to awful torment" (s. 79)

Litteratur:

Crowley, Aleister: "Magiske skrifter"	Sphinx forlag, 1983.
Crowley, Aleister: "The Book of the Law"	Magickal Child Publishing, 1990.
Crowley, Aleister: "The Book of Wisdom or Folly"	Samuel Weiser, 1991.
Falkenberg, Flemming: "Okkultisme og satanisme"	Dialogcentrets forlag, 1985
Goodrick-Clarke, Nicholas: "The Occult Roots of Nazism"	The Aquarian press, 1985.
"The Equinox", volume III, nr. 10. Hymenaeus Beta X ^o (ed.) Samuel Weiser, 1986.	

⁸ Det græske ord Thelema (der betyder vilje) bruges som betegnelse på O.T.O. loger, og ses - med græske bogstaver: τηλεμα - skrevet rundt omkring, ikke bare i Studenterhuset, men også fx. på Københavns Universitets mure.

⁹ Jeg vælger at anføre Crowley som forfatter, selvom Crowley selv anfører at indholdet er dikteret ham af en ånd: (s 13) "This Book was dictated to me (on April 8, 9, and 10, 1904 EV) by Aiwass, a Being whose nature I do not fully understand, but who described Himself as "the minister of Hoor-paar-kraat" (the Lord of Silence).

VIL VI HAVE DETTE I VORES HUS?! BILAG 1

VEDR. SOELBIERSELSKABET (SMS) OG PERSONEN [REDACTED] OLSEN I STUDENTERHUSET.

44

Ud fra den seneste måneds historie, med specifikt udgangspunkt i mødet i SMS med [REDACTED] som foredragsholder/mødeleder torsdag d. 7.11.1991, er der grund til at stoppe op og overveje, hvad det er, at studenterhuset lægger såvel navn som lokalitet til.

På ovenstående møde blev det fremført, at 1) nazitegnet - hagekorset - skulle rehabiliteres; samt 2) at det var de kristne og de fremmedes skyld/anliggende, at den danske folkesjæl er ødelagt. Mødet blev optaget på bånd - et bånd der må frem i lyset til nærmere analyse. På et senere repræsentantskabsmøde i studenterhuset blev der fra [REDACTED] og anden side nævnt det uhyrlige, at de var blevet beskyldt for ny-nazisme, hvad det godt ville renses for, specielt af undertegnede. Dette var ikke muligt: ny-nazisme-bestemmelsen stod for egen regning. Men stod de to punkter fra mødet ej til falsifikation af vedkommende personer, så vil det være en bestemmelse, der nærmer sig. På samme møde blev der fremsat en ny voldstrussel (den første stammer fra generalforsamling i huset, okt 91, hvor [REDACTED] siger, at han "ikke selv vil slås, det har jeg folk til"): at han "er højt klassificeret militærperson, der er udstyret med retten til at anvende den fornødne vold, hvad han vil gøre, når nogen stiller sig i vejen for hans ret og rigets sikkerhed". Desforuden kan [REDACTED] sige, at han er "kommet i huset for at vinde kampen" - det er "derfor han er kommet" - og "taberne er marxisterne, kommunisterne og socialisterne". Til dette sidste er at bemærke, at denne argumentationsfigur er nazisternes i 30-ernes Tyskland. Mht til de to punkter fra mødet d. 7.11.1991, så blev de både imødegået - men lad os høre båndet - og accepteret ud fra, at "hagekorset" - som hagekorset også blev omtalt - er et gammelt solsymbol, som nazisterne ikke skal have monopol på. Sammenholdes dette med fjenden som "marxister, kommunister og socialister", så er figuren ny-nazisme ikke bare en fantasme fra [REDACTED]'s side, men realitet at handle ud fra, fra vedkommen selv!

Nu er alle disse "fjender" ikke nye: diverse grupper i huset er tilstedeværende fjender på den ene side, det skifter bare fra møde til møde, hvem der må lægge ryg til; på den anden side tages samme "fjender", på skift, af [REDACTED] til indtægt for den ytring, som han måtte have, på den sag eller det emne, der er til debat i sammenhængen. Det skal nævnes, at de omtalte sammenhænge ikke er sludremøder over en uformel kop kaffe, men møder i studenterhusets styrende organer. Ovenstående "figur" - ikke i sig selv at have et standpunkt, men at bygge det op ved på den ene side at trække andre grupper ind til dækning, selv om disse grupper beder sig frabedt, og på den anden side systematisk at have en fjendepol - er også en historisk kendt figur: det er fascisternes måde til manipulativt at søge magt over en social platform på, upåagtet hvad andre måtte mene om, hvad det hele handler om på demokratisk vis: en person - en stemme, en gruppe - en repræsentant, eller hvordan nu demokratiet i det pågældende organ er bestemt gennem den samlede demokratiske proces. Sættes dette sammen med de gentagne voldstrusler, så er billedet sluttet: [REDACTED] og dermed SMS, der har ham i sin midte, er ikke bare en trussel, men tilhører den historiske fortid, der ikke ville livet, men kun fascinationen af volden og af menneskelig destruktion ud fra udvalgt race/folkesjæl eller privat betydning. Denne fortid døde med Hitler i 1945 - og kan dette ikke erkendes, må man gå: ud at trække luft, finde ud af at det er fortid, hvorfor også samtlige fascistiske og ny-nazistiske forholdemåder må høre op per "NU". Og hvis ikke man vil dette - eller selv vil gå - må studenterhuset ekskluderes dette fra sin platform uden tøven. Karantæne af års varighed som studenterhusaktivist må være minimum under alle omstændigheder.

Mht hagekorset så er 30-erne og 40-erne foregået; det er historisk og menneskeligt illegitimt; og først tusinder års gang fra da af, der samtidig bærer dets forvorte smerte på den menneskelige eksistens som et indre forhold af kollektiv smerte alle mennesker og verden imellem kan nogen sinde gribe så dybt, at mennesker i offentlighed kan dvæle i dets eksistens igen. Denne fremtid er fjern og uden nogen som helst aktuel betydning. Kun at nazismen som magt er sket og det må aldrig glemmes, har betydning for den fremtidens historie, der kan og skal skrives fra idag af. At bruge hagekorset i sammenhæng med fjendebilleder vil endvidere aldrig mere være muligt i lyset af menneskelig respekt for livet - for er der noget livet handler om, så er det livet selv. Den nuværende formand for SMS - [REDACTED] ? - må derfor også gå fra studenterhuset på grundlag af følgende repræsentantskabsudtalelse: "Vi ved jo alle, alle her, hvad det drejer sig om: volden og manipulationen neden under". Ja - det vides - og derfor er [REDACTED] også gået forkert, både i studenterhuset og historisk.

TIL STORMØDET

Kolle 27.11.1991 Nyrskov

ET KORT FORSVAR MOD DIVERSE ANGREB FRÅ KALLE OG REGNBUEEN.
AF [REDACTED] EXAM. & MAG. ART. STUD. Sekr. S:M.S.

Da undertegnede, [REDACTED], først indfandt sig StudenterHuset blev jeg ganske forarget over den jernhårde het agtige holdning de lidt ældre tidligere studerende og brugere Huset havde overfor de yngre ini'tiv tagere.

StudenterHuset havde dengang ca. tre aktivitetsgrupper: udcv Regnbuen, brugte KØKS og KSF Huset med jævne mellemrum, og så s der en bestyrelse som overvejende havde repræsentation fra Regnbu (så vidt jeg husker), og som brugte Huset, og f.ek kopieringsmulighederne, dagligt.

Jeg kom med et tilbud fra en lang række mindre forlag, bl.a. del socialistiske, spirituelle, kristelige, et muslimsk og diverse bredere forlag. Vi tilbød 60.000 Kr. samt muligheder f diverse studenterjobs, mod at vi kunne afholde et årligt ju bogudsalg med billige bøger specielt rettet mod studerende.

Det var Regnbuens folk der hidsigt og hårdt jordede det forslag med henvisning til, at jeg skulle være en højre-lakaj og Huset havde en vigtig mission i kampen mod kapitalismen. - Iøvri fungerede Cafeen ikke og skulle heller ikke komme til det foreløbigt.

Dette var det andet punkt på dagsordenen ved pågældende møde, ung idealistisk ini'tiv tager blev jordet med en blanding politisk taft, hetz og mistankeliggørelse, underbygget m psykologiske manipulationsmetoder af Regnbuens folk. Det var på d tidspunkt jeg besluttede at forsøge at gøre noget ved hvad j opfattede som en højst uheldig situation i StudenterHuset.

Jeg var i rimeligt pænt tøj den dag, og fik af vide af Kal (fra Regnbuen (dog ikke indskrevet studerende)), at man ønskede s noget lig med Christiania demokrati. Jeg har siden erfaret, dette var en politisk manøvre, idet det demokrati Regnbuen tal (og skriver) så meget om, ikke har det fjerneste med direk råddemokrati som jeg (og især [REDACTED]) kender det, fra mange å arbejde i Fristaden; hvor ingen af Regnbuens folk iøvrigt overhovedet kan siges at have gjort sig fordelagtigt bemærke

Dog, dengang troede jeg stadig, at der var reelle betydninge den flom af ord, grovheder og personlig hetz der er flydt i en li strøm fra Kalle (under dække af Regnbuen) i de to år jeg har vær aktiv. - Lad mig i den forbindelse kort påpege at Cafeen (eft mange hårde kampe med Kalle & Regnbuefolk) nu har åbent på al hverdage og står foran at få permanent bevilling, der er endvide nu 18 grupper i Huset. Stort set alle nye grupper har Bestyrels og jeg (samt især [REDACTED]) måttet kæmpe ind i Huset i strid modvi fra Regnbuen. Det startede med foto-gruppen, første gang [REDACTED] ko hvor Kalle kastede sig ud i et foredrag om "STRUKTUR" "HIERAKISK" demokrati og om at "FASCISMEN var lige om hjørnet"

Efter en del bøvvl var Fotogruppen endelig en realitet alligev og også [REDACTED] var med i arbejdet. -

Jeg skal ikke gennemgå hele denne sag (og mange andre) her, bl påpege: at alle der er mødt op med interesse i at deltage i Huse aktiviteter, mere eller mindre er blevet mødt, som om de angr Kalles personlige privilegier (som har omfattet overnatnin badning, spisning -: ja nærmest fast bopæl i Huset).

Hver gang Huset stod overfor en udvidelse af aktiviteterne, når nye grupper (senest Debatforum) er dukket op, har Kalle ment det var på tide med en "strukturdebat". D.v.s. endelø diskussioner hvis primære formål, som jeg har oplevet det, er

forhale egentlige beslutninger, at opphids nye aktivister til vrede at forlade miljøet samt at køre forskellige politiske markesager (for det rød-grønne parti?). Evidentligt har nazisme og fascisme samt andre uhyrligheder evindeligt skulle inddrages.

[REDACTED], der er jøde, og jeg selv, har i mange år stået stærkt i kampen mod autoritære, yderliggående bevægelser, især politiske, og det er fuldstændigt absurd at anklage os for at ligge i med sådanne. Jeg har netop fremhævet mit arbejde for bl.a. Forsvaret & Rigsrevisionen som typiske eksempler på, at jeg ikke er og aldrig nar været yderliggående hverken til højre eller venstre. - Det er flertallet i det danske folk ikke, marxister-leninister medsam nazister har ikke en chance i Danmark, så såre simpelt er det, også selv om det er en bitter pille at sluge for de yderfløjs socialister, der for godt 10 - 15 år siden fandt sammen med de liberale og fræmskridstfolkene om at "socialdemokrater var nogle vatnisser". - Jeg forstår godt Kalle og de øvrige "ny-venstre-venstre"-aktivister i Regnbuen, det er surt at se det hele falde fra hinanden, som jeg har sagt før (og som SF fornuftigvis er ved at indse) "Lyt til folkeflertallet hvis I vil være en del af folket!", og var lige klar over, at fordi den ene fløj falder sammen betyder det ikke at den modsatte vinder frem.

Der er ingen af Regnbuens aktivister som er kendt i den antlige kamp (udenfor det politiske engagement) mod nationalsocialismen. Jeg har forhørt mig hos disse folk som jeg kender og har støttet i mange år. Det er ifølge dem rigtig nok, at dette gespens rør på sig, men det er primært imod bøsse-miljøerne at de er grove, og mod enkeltpersoner som har stået op for f.eks. jøder, arabere o.a. - Regnbuen har aldrig forsvaret disse folk i Husets demokratiske fora, Pelle og jeg har aldrig gjort andet - er det dét der er i vejen?

Man vil f.eks. ikke respektere den gamle maxim om at "i politik er der ingen faste venner eller fjender". Regnbuepsykologerne har fulgt en højst upsykologisk, men ganske velkendt hadsk ekstremist politik, hvor man hverken hilser eller deltager venskabeligt i miljøet med "sine fjender".

Der tales fra dette hold til stadighed om "fjendebilleder" og "voldstrusler", hvem har uddelt hetzende løbesedler?? (Her er et første svar). Hvem har smadret udstillingsmateriala? - Indført ekslussionsparagraffer og krævet udvisning? Hvem har været imod de fræmskridt for Huset? Hvem har talt om en fortidig politisk fejltagelse som om den stadig var levende? Hvem taler klassekamp, personlighed o.s.v. o.s.v. Hverken Tai-Chi eller S.M.S.

I har tabt tricket med endeløse struktur debatter på gulvet! Et flertal af Husets brugere ønsker ikke timelange pligt møder, men at arbejde i den pågældende aktivitetsgruppe og at komme i miljøet, derfor hetzer I nu, kære Regnbue. - Og hold op! - Jares beskyldninger er uvederhæftige. - Det er rigtigt, at jeg, fra tid til anden, har fremhævet at nazismen burde strippes for alle sine insignia, her i blandt også hankekorset. - Carlsberg, Teosofisk Samfund & millioner af hinduister & buddhister har brugt dette tegn - længe inden den tyske nazi-bevægelse prøvede at gøre det til sit tegn. En soldat der har optrådt som nazismen gjorde ville blive frataget sine "stjerner & striber" inden han blev ført til muren, og det burde være sket for lange siden. - Jeg mener ikke at NSB har ret til dette tegn, lige så lidt som KKK har ret til det kristne kors. - Dette standpunkt, som jeg endnu engang fremfører, er mit og indgår ikke i S.M.S.. -

Lad os sammen vinde kampen for StudenterHuset! - [REDACTED].

"the law of the strong: this is our law and the joy of the world."

-AL II:2

"Do what thou wilt shall be the whole of the Law." -AL I:40

"thou hast no right but to do thy will. Do that, and no other shall say nay." -AL I:42-3

"Every man and every woman is a star." -AL I:3

There is no god but man.

1. Man has the right to live by his own law—
to live in the way that he wills to do:
to work as he will:
to play as he will:
to rest as he will:
to die when and how he will.
2. Man has the right to eat what he will:
to drink what he will:
to dwell where he will:
to move as he will on the face of the earth.
3. Man has the right to think what he will:
to speak what he will:
to write what he will:
to draw, paint, carve, etch, mould, build as he will:
to dress as he will.
4. Man has the right to love as he will:—
"take your fill and will of love as ye will,
when, where, and with whom ye will." -AL I:51
5. Man has the right to kill those who would thwart these rights.
"the slaves shall serve." -AL II:58
"Love is the law, love under will." -AL I:57

Aleister Crowley

09

[Handwritten signatures and scribbles]

Societas Montis Solis

Diligentissimi Antiquitatis Inquisitores
Curatores rerum antiquarum alii

SoelBiergSelSkaBet

Aktive Oldforskere
Alternative Antikvarer

Med. Aug. 1992 e.v.

Til Bestyrelsen & Grupperne i Studenter-Huset.

Forbundet Aktive Oldforskere (A.O.) d.v.s. Dilligentissimi Antiquitatis Inquisitores (D.A.I.), Organiseringen Alternative Antikvarer (A.A.) d.v.s. Curatores Rerum Antiquarum Alii (C.R.A.A.), Societetet Societas Montis Solis (S.M.S.) & SelSkaBet SoelBiergSelSkaBet (SBSSB) meddele hermed til Bestyrelsen & Grupperne i Studenter-Huset at Vi trækker alle vore aktiviteter tilbage fra dette Hus. - Vi har fundet bedre lokaler, hvor Vi er sikrede imod politisk betonet chikane & perfid injuriøs politisk forfølgelse.

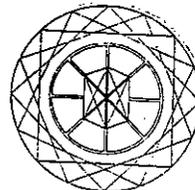
Ansvarlige kræfter i Forbundet, Organiseringen, Societet & SelSkaBet har medvirket afgørende til at forvandle Studenter-Huset fra et for-slummet arne- & udklækningssted for ikke-studerende samfundshadere under styring af professionelle politiske aktivister, kaldet "Regnbuen" og "Studerende mod racisme", disse opretholder dog stadig en art døgn-besættelse af stedet.

Husets Bestyrelses mange forsikringer til Os om at nu blev der sat en stopper for chikane & hetz har ikke hjulpet, selv disse gruppers intensive, illegale hashrygning i Studenter-Huset har man tilsyneladende ikke kunnet få standset.

Begge de omtalte forhold er det blevet pålagt de nævnte terror-grupper at bringe i orden af såvel Bestyrelse, Stormøde som Repræsentantskab - intet hjælper tilsyneladende.

Hverken Forbundet, Organiseringen, Societetet eller SelSkaBet ser det som en opgave at beskæftige sig med politik overhovedet; stalinistisk-marxistiske hetz- & chikanegrupper må uddø som de vil, Vi vil ikke spille yderligere tid på dem.

Med Venlige Hilsener
til de øvrige Grupper i Studenter-Huset:
Generalsekretær

[Handwritten signature and scribbles]

[Handwritten signature]

BILAG F

TIL BESTYRELSEN
STUDENTERHUSET
KØBMAGERGADE 52
1150 KØBENHAVN K.

VEDRØRENDE FORSLAG TIL DAGSORDENSPUNKT PÅ GENERALFORSAM-
LINGEN, OMHANDLENDE MISTILLIDSVOTUM TIL BESTYRELSESMEDELM
[REDACTED] / [REDACTED].

Vi indgiver hermed punkt til Studenternes generalforsamling
lørdag d. 26. september 1992.

DAGSORDENSPUNKT: at [REDACTED] / [REDACTED]'s bestyrelsesmandat
med øjeblikkelig virkning ophæves.

BEGRUNDELSE: Som husaktivister kan vi ikke stå inde for, at det
nævnte bestyrelsesmedlem på forsvarlig vis kan varetage de
opgaver og pligter, som en sådan tillidspost indebærer. Og dette
grundet den generelle måde, som det omhandlede bestyrelsesmedlem
har indgået og stadig indgår på i Studenternes fælles liv.
Her med særlig vægt på det fra vedkommendes side totale fravær
af vilje til og bestræbelse på at bidrage til at kaste lys over
egen andel i forskellige forhold af problematisk karakter;
forhold der helt indlysende vedrører vitale områder af de for
Studenternes fælles anliggender.

Yderligere: Tværtimod synes det som om vedkommende bevidst søger
at lægge et tågeslør ud omkring sin person i alle de situationer,
hvor andre prøver at få klarhed over faktiske handlingsforløb.
(Ja, ethvert nok så harmløst spørgsmål til vedkommendes gøren og
laden mistænkeliggøres systematisk). Karakteren af de interesser,
der ligger bag en sådan fordækthed, kan der kun gisnes om. Og det
skal undlades. Derimod kan der med al tydelighed udsiges noget
om, hvordan denne fordækthed konkret har influeret på den
demokratiske proces i Studenternes besluttende organer -
herunder selvfølgelig bestyrelsesarbejdet, men så sandelig også
Stormødet som husets omdrejningspunkt. Fordæktheden har bragt
usikkerhed mellem mennesker, mistillid til hinanden, splittelse
i arbejdet, kort sagt: Lus i skindpelsen.

De af vedkommende benyttede teknikker herfor har været mang-
foldige, og har vist sig at spænde over alt, lige fra personlig
hætz mod husets aktivister, hen over runestenenene i under-
grunden og antallet af vinduer i Rundetårn, til dét, som vi
her i særlig grad skal hæfte os ved, nemlig: Den fordrejede
- og dermed bevidst løgnagtige - fremstilling af sig selv som
"Det store Offer". Denne sidste teknik forekommer nemlig at være
den af vedkommende mest yndede.

Denne appelleren til andres medynk må selvfølgelig have sine
grunde for vedkommende selv, men hvilke de så end er, så er vi
i denne sammenhæng tvunget til at holde os til det faktum, at
netop en sådan handlelogik - jeg er offer -> det er synd for mig
=> jeg er uden skyld - uværgerligt ender i total ansvarsløshed.

Og netop dette, på alle måder manglende ansvar for egne hand-
linger, og dermed også nødvendigvis en forflygtigelse af sit
ansvar overfor Studenternes fælles anliggender, er helt

igennem uforeneligt med bestridelsen af et så kravende og
ansvarsfuldt tillidshverv, som posten i Studenternes bestyrelse er.

Den personlige modenhed er nødvendig hér, det kræver arbejdet.
Der må være en parathed til åbent at tage konsekvenserne af egne
handlinger, til at revidere disses adækvathed, til at forandre
sin måde at indgå på i arbejdet for huset, såfremt den ikke
virker befordrende for samarbejdet om den fælles sag. Dette er
store krav, og det skal understreges, at det er "paratheden" til
at give sig i kast med sådanne, også personlige, udviklingsop-
gaver, som det på intet tidspunkt har været muligt at spore den
mindste interesse for hos det omtalte bestyrelsesmedlem - snarere
tværtimod. Skulle denne interesse komme, må den vise sig i den
daglige mællem-menneskelige praksis i Studenternes, og ikke som
luftige ord på et møde.

Som konsekvens heraf ser vi os nødsaget til at anmode om, at
generalforsamlingen går ind og overtager det af vedkommende
bestyrelsesmedlem bortkastede ansvar ved at fratage [REDACTED]
[REDACTED] det bestyrelsesmandat, som han senest tiltog sig
ved forrige generalforsamling d. 21. marts 1992.

Studenternes d. 11. september 1992

Anne Jønsson.

Fag: Psykologi 1987.

Aktivitetsgrupper: Regnbuen, alternativ psykologisk rådgivning,
og Studerende mod Racisme.

Jesper Tietgen Lund.

Fag: Psykologi 1986.

Aktivitetsgrupper: Regnbuen, alternativ psykologisk rådgivning,
og Studerende mod racisme.

FÆLLESUDTALELSE FOR MEDLEMMER AF STUDENTER- HUSET.

I de senere år har Studenterhuset gennemgået en voldsom udvikling. Fra at være et hus i dvale fra dets start i 1984, ventende på undervisningsministerens endelige godkendelse, der først kom i 1989, og frem til i dag, hvor huset har opnået driftsoverenskomst med universitetet, er huset vokset til at være et levende sted for studenteraktiviteter.

De senere år har imidlertid også været konfliktfyldte år. Der har været opgave på opgave at løse, og samtidig har der været et væld af forskelligartede interesser at holde rede på og tilgodes på bedst mulig vis. De enkelte studerende og deres aktivitetsgrupper har derfor ikke bare kunnet arbejde med deres egne forhold, men har som præmis - og forud - for eget virke været nødsaget til at arbejde for, at der også blev tilvejebragt betingelser for, at andre og flere kunne benytte huset. Samtidig har huset haft meget få, og på flere områder slet ingen, midler til rådighed, hvilket har trukket meget store veksler på den frivillige indsats. Det kan derfor ikke undre, at der i perioder har været konflikter mht, hvordan der skulle arbejdes videre med de fælles ting. Dette har selvsagt - af ressourcemangel og udmattelse - givet anledning til situationer af frustration hos husets aktive folk.

Problemer og frustration er generelt blevet set som udtryk for tilspidsede konflikter. Sådanne kan løses gennem et større og bredere fælles løft. De konfliktende interesser er derfor i fællesskab søgt udredt mht, hvordan de og huset kunne berige hinanden. Således er det gang på gang blevet muligt at løse tilspidsede konflikter på en tilfredsstillende måde, således at arbejdsprocesserne i huset kunne afvikles ordentligt og under gensidig respekt for hinandens personlige integritet - men dette endnu med undtagelse af en konflikt, der nu i en lang periode har kunnet føre et slags selvstændigt liv i huset. Det er en konflikt, der omhandler om huset kan bruges til private formål eller ej, fx brug af huset til privat

indtjening eller private organisationer. Gamle husaktivister har henholdt sig til husets historie og husets vedtægter, og fastholdt, at det fælles i og for huset er det centrale omdrejningspunkt, og at den personlige egenytte må komme som resultat af dette arbejde. Der har som sådan, bredt i Studenterhuset, ikke været nogen åben grundlæggende uoverensstemmelser på dette punkt - men måske nok en lukket. Så desværre har taklingen heraf fået lov at udvikle sig derhen, hvor ringeagtende, hånende og voldelige ytringer har fået lov at passere i en sådan grad, at det ikke i fællesskab har været muligt at stoppe endeligt op. De husaktivister, der har argumenteret mod private formål i Studenterhuset, har primært forholdt sig til det sagslige, dvs hvordan man i fællesskab kunne bringe det tværfaglige, sociale og kulturelle videre. Og så samtidig håbet på, at gentagen udtrykt disrespekt for andre og for husets etablerede fælles værdier, ville gå i sig selv igen, når der ikke blev gået i clinch på selve disrespekten. Dette må i dag erkendes som en grundlæggende fejl. Midler og mål i arbejdsprocesser hænger sammen, og uden en ordentlig arbejdsproces ej heller ordentligt skabte mål, så selvfølgelig må der gribes ind, når disrespekt optræder og gentager sig. Den disrespekt, der har været på tale, er mest kendt under det engelske udtryk "Blame the Victim". Dette omhandler dels, at den der disrespekteres/hetzes stilles til ansvar for samme, fx at den der trues med vold selv har været uden om det; og dels at personer fører sig frem som offer, og med denne offerstatus ser det legitimt at nedværdige, håne eller lyve overfor andre.

Med en sådan logik i huset, der betyder at den personlige integritet ikke respekteres, er hver enkelts faglighed og overhovedet faglige diskussioner blevet underkendt i deres bidrag til fælles udvikling af vores samlede betingelser som studerende i Studenterhuset. Det har været svært kontinuerligt at arbejde med det fælles, når der hele tiden har været en sump af krænkende provokationer at bevæge sig igennem.

Det påhviler gamle husaktivister et stort ansvar for ikke allerede fra starten at have viet ovennævnte "Blame the Victim"-logik den fornødne opmærksomhed. De greb kun ind, når det angik andre, og ikke dem selv. Derved gjorde de det også legitimt, at en sådan handlenorm kunne få lov at etablere sig i huset. De så det kun som frustration over det svære i at lære et stort hus at kende - og alle skal have chancen - og ikke, som det også er og kan være, en måde skjult at sætte egne private interesser igennem på. Et ansvar for tingenes tilstand på dette område må også placeres hos nye husaktivister. Her har der været tale om, at disse har stillet det berettigede krav til alle husaktivister om, at man skal behandle hinanden ordentligt. Men nye husaktivister har i høj grad ladet det være ved dette og ikke søgt grundene til, hvorfor der har været konflikt imellem de involverede. Nye husaktivister har mao undladt at afklare og tage stilling til, hvad der kan siges at være legitime fællesinteresser, hjemhørende i Studenterhuset, og hvad der er private særinteresser. Derved har konflikten fået lov at fortsætte som særskilte parters private problem.

Også Studenterhusets bestyrelse bærer et ansvar for, at det er kommet så vidt. Af angst for ikke at tilgodes alle interesser har bestyrelsen søgt "at dele sol og vind lige". Men hermed er bestyrelsen kommet til at lade hånt om, at husets aktivister må respektere hinanden, også i de fælles arbejdsprocesser; Og at den eller de, der disrespekteres, ikke nødvendigvis selv "har været ude om det". Derved har bestyrelsen bragt til, at "Blame the Victim" har fået lov at fortsætte som norm i huset.

Det samlede resultat af ovenstående proces er, at husets demokratiske procedurer er blevet undergravet. Den givne konsensus omkring, at huset ikke kan bruges til private formål - inklusiv at bruge huset til hetz mod andre - er i praksis blevet sat ud af kraft, i samme grad som disrespekt som norm har fået lov at overlejre og regulere husaktivisters forhold til hinanden. Det eneste forsvar, der kan medgives demokratiske husaktivister, er,

at deres eneste handlemulighed til løsning af denne konflikt har været selvtægten: selv at smide den eller de ud af huset, som åbenlyst og ved brug af "Blame the Victim"-logikken saboterede husets demokratiske fora. Men at bruge selvtægten som løsningsmiddel er at fortsætte en demokratifjendsk handlemåde. Derfor er den ikke blevet anvendt.

Derimod er der blevet sat fokus på åbent at involvere alle relevante parter i en revision/opstramning af husets vedtægter på to områder:

a - en opstramning af husets formålsparagraf, der sikrer åbenhed, demokrati, respekt for andres politiske, religiøse og filosofiske overbevisning, samt etniske oprindelse, hvorunder racistiske, fascistiske og nazistiske holdninger og handlinger er uønsket.

b - mulighed for udelukkelse, eventuelt tidsbegrænset, af medlemmer i tilfælde af svig og disrespekt overfor husets formålsparagraf, dets værdier og andre medlemmers personlige integritet.

Desuden vil det allerede indførte medlemskab for husaktivister sikre et mere stabilt demokratisk miljø i Studenterhuset.

Med ovenstående ser vi umiddelbart, at det aktuelt problematiske i huset kan overvindes på en konstruktiv måde. Det vil nemlig gøre det muligt at stoppe "Blame the Victim"-logikken og andre uværdige handlenormer, når den eller de optræder. Og alle fælles kræfter vil igen kunne bringe huset videre. Dette er endvidere ikke bare et håb. Overhovedet har arbejdet med konflikten allerede i praksis medført udviklingen af et konstruktivt arbejdende studenterhusmiljø. Men arbejdet med konflikten har også vist, at der skal bruges flere ressourcer til at sikre stormødets arbejdsuelighed. Denne væsentlige opgave for det kommende er der taget hul på.

Ordinær generalforsamling,
Studenterhuset København
26. september 1992

Jesper Lund (190865 - 0561)

EN KONFLIKTFULD CASE

Kvalitativ forskningsmetode

Københavns Universitet

Psykologi

forår 1992

undervisere:

Kresten Bjerg

&

Bjørn Nake

- EN KONFLIKTFULD CASE -

INDLEDENDE KOMMENTARER.

I denne opgave vil jeg ud fra et forskningsmetodologisk og -metodisk perspektiv beskrive og analysere en konkret problematik. Som det vil fremgå, har jeg aktivt været involveret i denne gennem længere tid, og regner også med at være det en tid fremover.

Den konkrete problematik fremstår som en konflikt i en fagligt domineret kontekst, hvorfor videnskabelige overvejelser herover løbende er blevet og fortsat bliver inddraget heri. Det følgende skrift er en formalisering og ekstrapolering af de overvejelser og interventioner, der allerede udføres

Beskrivelserne af problemernes fremtrædelse er forenklet, dels af hensyn til de berørte personer og grupper, dels af praktiske årsager. I detaljer at beskrive dette komplicerede hændelsesforløb med mindst 50 involverede personer fra ca. 20 forskellige grupper, mindst 100 relevante møder, præcist at gøre rede for den historie, der går forud osv. er ikke muligt i dette skrift.

Det skal understreges at mange af de følgende vurderinger ikke nødvendigvis deles af alle involverede personer.

PROBLEMETS FREMTRÆDELSE.

Studentarhuset ved Københavns Universitet har eksisteret i ca. 7 år, hvoraf jeg har deltaget i arbejdet i 5 år. Huset er åbent over for studenterfaglige og -sociale grupper, samt benyttes som café. Huset har hidtil fungeret på basis af ulønnet arbejdskraft.

Grupperne i huset arbejder ud fra meget forskellige grundlag og med meget forskellige perspektiver, hvilket gennem årene har skabt en del konflikter, der dog alle gennem tiden har fundet deres løsninger gennem dialog fælles arbejde med problemerne. Dette for nuværende på nær en konflikt, der gennem nu 1½ år har fremstået meget tilspidset. Konflikten udspilles manifest primært mellem på den ene side en kreds af mennesker, der beskæftiger sig med nordisk mytologi og ritualer samt Aleister Crowley's tanker og på den anden side en gruppe mennesker, der på marxistisk grundlag arbejder med deres fag, psykologi (bl.a. undertegnede).

Afsættet for konflikterne er dels aspekter af den nævnte kreds' virke og formuleringer (stikord: "perkere", "Danmarks storhedstid skal komme igen", "hagekorsci skal rehabiliteres" herunder også Crowley's tanker, f.x. "the law of the strong, this is our law and the joy of the world", "the slaves shall serve", "Man has the right to kill those who would thwart these rights"¹), dels måderne, hvormed kredsens medlemmer deltager i det fælles husarbejde, særligt ved møder i besluttende organer. Her benytter de i udstrakt grad fjendebilleder og henvisning til "folkets interesser" til at dække over egne interesser, der forsøges skjult, eksplicit racistisk argumentation; argumentationsfigurer omkring centralistisk og eksklusiv magtfordeling med henvisning til "naturlige forhold" samt - når det er belejligt - antiintellektualisme og systematisk angstproduktion bl.a. gennem voldstrusler, også på livet².

¹ Citater af Aleister Crowley, der i konflikterne er fremført som argumenter (fra Crowley -90).

Overfor disse former for interessevaretagelse stilles en "rationalistisk" argumentation ud fra åbne begrundelser oftest umiddelbart magtesløs. Medvirkende hertil er "mellemgruppens"³ forholden sig til konflikterne - særligt gennem forsøg på konfliktafværgelse, bl.a. gennem i angstfyldte situationer tendentielt at godtage krav om suverænitetssentrale beslutningsprocesser - "for at undgå skænderierne". Indholdet i konflikterne bestemmes ofte af mellemgruppen som "politik" eller "personlige uoverensstemmelser", og dermed ikke noget, man behøver at forholde sig til, hvorfor "løsningen" "I må gå udenfor og slås" jævnligt foreslås. Det problem, at modstanden mod det autoritære af mellemgruppen (ofte) søges modvirket gennem autoritære ordninger, stiller det umiddelbart svært at bringe problematikkerne op, og en ren magtkamp med det autoritære vil - blandt andet - have den samme uheldige konsekvens.

Disse konflikter har væsentligt været årsag til at huset gennem det sidste 1½ år ikke i fællesskab har kunnet løse problemer, ensige arbejde videre med udviklingen af arbejdsbetingelserne. I stedet går ressourcer i høj grad til indbyrdes kævl og anklager, tilsløring af beslutningsprocedurer - med de konsekvenser at det fælles arbejde svinder bort til fordel for enkeltgrupper og -personer, der søger deres særinteresser varetaget gennem personlige sympatirelationer, at være det rette sted til den rette tid etc.

FORMÅL OG ERKENDELSESINTERESSE.

Lokalt:

Som det fremgår af ovenstående ligger den beskrevne konflikt mig meget på sinde. Jeg har sammen med en lang række andre arbejdet ihærdigt på skabelsen af dette studenterhus i en del år, hvor perspektiverne - som i relativt høj grad har været realiseret - har været tværfagligt arbejde med udviklingen af en demokratisk faglighed. Dette arbejde har mødt mange problemer, som gennem grundigt fagligt og praktisk arbejde er løst eller er bragt videre på arbejdsduelig måde. Foreløbig stiller det ovenfor beskrevne problem sig dog på en låst vis.

Alment:

Bag netop denne indgangsvinkel til et forsøg på at udvikle/løse konflikterne ligger også en interesse af mere almen metodologisk art. Jeg finder ikke de gængse forskningsmetodologier anvendelige overfor det opridsede (og lignende) problem(er).

Den traditionelle variabelpsykologiske og kontekstløse objektivistiske psykologi, der på ahistorisk vis arbejder uden øje for det specifikt menneskelige som samfundsmæssig livsform og dermed uden øje for konkrete historiske omstændigheder, er aldeles utilstrækkelig for begribelse af socialpsykologiske forhold generelt⁴.

Paradigmatisk ophævelse af den objektivistiske teoritradition, hvorigennem der er oparbejdet et kategorielt grundlag og metodologiske/metodiske redskaber til begribelse af menneskets samfundsmæssighed i en historisk forståelse (her tænkes primært på den kritiske psykologi⁵,

² Sml. Mortensen -86 omkring beskrivelse af fascistiske/fascistoide argumentationsfigurer.

³ De, der i det følgende betegnes mellemgruppen udgør 50-75% af husaktivisterne, og beskæftiger sig typisk med de ikke snævert faglige aktiviteter af social eller hobbypræget art, og deres interesser i huset er typisk primært af arten "slappe af" eller "more mig".

⁴ Se fx. Holzkamp -85a.

⁵ Fx. Holzkamp-Osterkamp -75 og 76 og Holzkamp -85b.

men det følgende gælder også en stor del af den (social)psykologi, der er fostret med udgangspunkt i positivismekritikken⁶, åbner muligheder for videnskabeligt at arbejde med interesseforskelle⁷, betingelses-/betydnings-/begrundelsesanalyser⁸ og lignende. Disse analyseredskaber har som præmis et intersubjektivt forhold mellem forsker og udforsket⁹. Denne præmis indebærer væsentligt, at de udforskede og forskeren har (erklærede) fælles interesser i forskningsprocessen, hvortil gennem et arbejde indeholdende de berørtes perspektiv muliggøres, hvorved opnåes en metodisk overvindelse af "videnskaben udefra"¹⁰.

Dette forskningsprojekt indebærer således på metodisk niveau et arbejde på en videreudvikling af en subjektvidenskabelig forskningsansats omkring forskning og arbejde indenfor interessekonflikter, der umiddelbart stilles så skærpet, at interesseafklaring de berørte hhv. forskeren-de udforskede imellem ikke stilles som en mulighed.

Generelt.

Udover det specifikke omkring studenterhuset og det alment videnskabelige, ser jeg også et generelt formål i at udvikle redskaber til begribelse og intervention rettet mod autoritære og fascistiske tendenser (videre herom nedenfor).

PROBLEMFORMULERING/GENSTANDSAFGRÆNSNING.

De grundlæggende problemer jeg i dette projekt står overfor er af etisk/metodisk art: hvordan på subjektvidenskabelig grundlag udforske de, der ikke ønsker at blive udforsket, ensige deltage i denne proces. For at indkredse denne problematik ser jeg mig nødsaget til at tage udgangspunkt i mellemgruppens forholden sig til problemet, da der her (i det mindste: til dels) er mulighed for at udvikle forsker-medforskerrelationer.

En viden om de autoritært magtsøgendes interesser og begrundelser er en integral del af forståelsen af hændelsesforløbene, men kan som udgangspunkt forudses kun at være sporadisk mulig udover i form af tolkninger, sammenligninger og andenhåndsinformationer.

At fokusere opmærksomheden på mellemgruppen ser jeg som en brugbar nøgle til begribelsen af, hvorledes manipulationen og angsten udføres og virker, samt til oparbejdelse af et grundlag for praktisk at arbejde hermed (nærmere herom i næste afsnit).

Jeg vil således tage udgangspunkt i en genstandsafgrænsning, der lyder som følger:

Ud fra en analyse af benyttede argumentations- og manipulationsstrategier i den beskrevne case søges mellemgruppens begrundelser for indgåen hhv. undgåelse af konflikterne belyst.

⁶ Fx. Launsø og Rieper -87.

⁷ Fx. Haug -79.

⁸ Fx. Markard -87.

⁹ Til kritik af, hvorledes problematikken omkring denne præmis ofte overses, se Winsløw -91.

¹⁰ Se Holzkamp -85b, s. 346 for en skelnen mellem auto- og allopsykologi.

Som det nedenfor fremgår, er dette blot at betragte som et udgangspunkt, hvor den konkrete forsknings- og interventionsproces må vise, hvorvidt det er muligt at inddrage mellemgruppen og evt. den nævnte personkreds mere aktivt i en fælles bestræbelse på at forskyde de restriktive processer i mere almengjort retning¹¹.

FAGLIGE TANKEFIGURER.

Generelt er det alment psykologiske grundlag for disse overvejelser et kritisk psykologisk kategorielt niveau, som jeg vil forsøge at specificere i enkeltteoretisk forstand¹². Dette vil jeg gøre gennem arbejde med den konkrete case. Jeg finder denne case velegnet også som udgangspunkt for generelle overvejelser over autoritære/faseistoider i bredere sammenhænge, da den konkrete kontekst i mange aspekter stiller sig som et "mikrosamfund" med mange af de samme beslutningsstrukturer, interesser/positioner og faglige/politiske/kulturelle tilgangsvinkler, som gør sig gældende i større samfundsmæssig målestok. "Mikrosamfundet" muliggør i høj grad at følge den samlede proces som en række forbundne delprocesser i en kontekst, der er relativt overskuelig, både hvad angår grundlæggende betingelser, de involveredes forudsætninger og interesser etc.; Lokalhistorien kan kortlægges i sin kompleksitet, hvorved der kan blotlægges udviklingsfigurer, der gennem at danne grundlag for analyseforsøg i andre og bredere kontekster kan vise sig duelige som analyseredskaber. Denne case har således funktion som *paradigmatisk case* (Flyvbjerg -91, s. 150f).

Centralt i de relevante processer er magtaspektet. Til dette er her følgende at nævne: Med Foucault (fx. -80) tager jeg udgangspunkt i at magt er at studere som processer fremfor egenskaber ved personer eller positioner. Disse processer udøves ikke suverænt af nogle over andre, men realiseres af alle involverede i en specifik historie og kontekst. Eksempelvis er mellemgruppens forholdene sig således af afgørende betydning for magtprocesserne, også når denne gruppe netop forsøger at holde sig fri af disse processer. Dette bl.a. ud fra en tese om at personers magtudøvelse kun muliggøres gennem (evt. implicit) henvisning til eller viden om, hvorledes tredjepersoner forholder sig hertil.

METODEVALG/DATAINDSAMLING.

Analytisk adskilt tilrettelægges det metodiske forløb som følger:

- **Terrænsøndring.** At danne overblik over konteksten - studentehuset - i dets historie og ydre og indre betingelser, samt over de involverede aktører, såvel grupper som enkeltpersoner. Da jeg aktivt har deltaget i studentehusarbejdet i en årrække, vil dette primært forde en gennemgang af husets papirer og mødereferater, samt en fortsat deltagelse i husarbejdet.
- **Bredere informationstilægnelse.** Med udgangspunkt i terrænsønderingen undersøges relevant litteratur, bl.a. på områderne *Crawley*/det økkulte, manipulation, fascisme, magt. Herudover kan indhentes informationer om centrale aktørers tidligere historie.¹³

¹¹ Om begrebssparret restriktiv/almengjort, se fx. Holzkamp -79 og -85b.

¹² Om forholdet kategori/enkelteori, se Holzkamp -85b s. 41ff.

¹³ Centrale personer i den omtalte kreds har gennem mange år på konfliktfuld vis arbejdet i andre kulturelle, sociale og politiske sammenhænge, hvorfra andre involverede personer - også uden opfordring - har tilbudt at stille deres viden til rådighed.

- **Foreløbig analyse.** Med udgangspunkt i indhentet viden forsøges historien og situationen analyseret i retning af centrale problematikker, prægnante figurer og bevægelige momenter.
- **Interview/samtale.** Med udgangspunkt i viden og analyse søges gennem interview og samtale med de på forskellig vis involveret 1) yderligere informationer, 2) de forskellige perspektiver belyst, samt 3) gennem åben dialog et indblik i standpunkternes udviklingsmuligheder. Hvorvidt og med hvem det er muligt at gennemføre dette punkt må afgøres med hver enkelt involveret.
- **Andet analyseskriv.** Ud fra den indhøstede viden analyseres historien og situationen på ny, og dette struktureres i en form brugbar for formidling til de involverede.
- **Formidling til de involverede.** Medie til dette forefindes i form af en intern avis.

Til ovenstående er at tilføje:

- Der er mulighed for at inddrage andre involverede i arbejdet - evt i form af et refleksionsteam.
- Da selve feltet for arbejdet er konfliktfuldt, og informationer således ofte stiller sig som "farlige", kan både misinformation og - i det mindste til tider undervejs i forløbet - en skærpelse af konflikterne forudses.

DEN ETISKE KONFLIKT.

En forskning, der bl.a. indebærer udforskning af aktører, der ikke ønsker udforskning stiller allerede som udgangspunkt et problem. Min indstilling hertil er, at problemerne på tale ikke blot involverer disse personer, og at deres modvilje ikke skal forhindre overhovedet at beskæftige sig med problemerne - ikke mindst, når de, der ønsker videnskabeligt at beskæftige sig hermed er involveret, bl.a. gennem at være udsat for forskellige former for overgreb.

Hermed er de etiske problemer dog ikke løst en gang for alle, men må medtænkes i de enkelte faser i forsknings- og interventionsforløbet. Udgangspunktet heroverfor er at søge informationer på lovlig vis (fx. undlade brug af skjult auditivt optageudstyr - selvom det i konflikten ofte er oplevet at udtalelser ofte senere benægtes eller fordrejes på tilsyneladende bevidst og strategisk vis), ikke at bringe eventuelle personlige eller irrelevante oplysninger videre, samt ved samtaler åbent at vedgå egne motiver og interesser.

PROBLEMER.

Det skitserede forskningsforløbs realiseringsform kan ikke i dette konfliktfyldte og sammensatte felt foregribes. Eksempelvis kan det ske:

- At forskellige instanser i huset - med besluttende myndighed - vil forsøge at stoppe projektet, evt. med trussel om at ekskludere mig.
- Konflikten tager en uventet drejning; fx. kan "kredsen" eller centrale personer heri radikalt ændre strategi, evt. vælge at forlade huset.
- At besluttende instanser i eller udenfor huset gribe ind på radikal vis ved at gribe ind overfor "kredsens" handlinger og tilstedeværelse.

Et problem på en anden led, som jeg i processen må iagttage er, at (nogle i) mellemgruppen kan skræmmes af, at "en af psykologerne" indgår i konflikterne med faglige metoder. I så sammensat et forum som studentehuset foregår en del mere eller mindre lyssky affærer, og

det at fokusere på én af dem, kan skabe frygt, såfremt det ikke lykkes mig at gøre mine motiver og interesser klart, og såfremt disse ikke anerkendes som fælles.

Yderligere må jeg være opmærksom på ikke at arbejde gennem et fjendebillede, men være opmærksom på situationens kompleksitet og udviklingsmuligheder for de involverede. (Til dette vil jeg endnu en gang gøre opmærksom på at problemskitseringen i dette skrift er simplificeret i en grad, så ovennævnte opmærksomhed ikke kan fremgå.)

RESULTATER OG FORMIDLING.

Ift. studenterhuset.

Da formidlingen ift. huset er integreret i forskningsprocessen, stiller dette sig ikke umiddelbart som en særlig opgave. Undervejs og ved afslutningen af processen må det tilstræbes at oparbejde en fælles forståelse ikke blot af konflikten, men også af den eventuelle overvindelse heraf (herunder i særdeleshed dette projekts betydning herfor), således at de involverede kan drage almene/generelle konsekvenser heraf, fremfor blot at betragte det som "noget der skete", hvilket vil medføre, at huset generelt ikke står bedre rustet til at møde fremtidige konflikter, eller værre: sidder tilbage med den ovenfor beskrevne usikkerhed om "hvor lynet slår ned næste gang".

Generelt.

Den ifm. projektet indhøstede viden må struktureres således, at den kan indgå som redskab til begribelse og udvikling af lignende konflikter. Heri indeholdes tre aspekter:

- Konfliktens almene karakteristika kan udtrækkes. Her tænkes særligt på manipulationsfigurer; relevante væsentlige betingelser for konfliktens opståen, såsom aspekter ved de involveredes sociale betingelser generelt og kontekstspecifikt samt strukturelle aspekter ved konteksten, der muliggør en sådan konflikts opståen.
- Processens interventionsaspekter kan struktureres til brug for personer eller grupper, der står i situationer med væsentlige træk fælles med dette projekts udgangssituation. En sådan handleerfaring kan struktureres som en "stridbar demokratis mulighetstype"¹⁴.
- Forskningsprocessens erfaringer kan struktureres med øje for videreudvikling af en subjektvidenskabelig forskningsansats, særligt med henblik på oparbejdning af en enkeltvidenskabelig teori omkring konflikt/magt fascisme.

Herudover vil erfaringerne fra projektet kunne bruges i min egen (og andres) praksis i organiseret antiracistisk og -fascistisk arbejde.

Jesper T. Lund
 'Jel argumenteret og
 gennemarbejdet. Jeg håber, du
 faktisk vil realisere projektet.

BNV

¹⁴ Om "mulighetstype" (kort for "typisk mulighedsrum med typisk mulighedsrealiseringsforhold") se Holzkamp -85b, s 545ff.

Litteratur:

Crowley, Aleister: "The Book of the Law"
 New York: Magiekal Childe Publishing, 1990.

Flyvbjerg, Bent: "Rationalitet og magt I. Det konkrete videnskab"
 Odense: Akademisk Forlag, 1991.

Foucault, Michel: "Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972-1977"
 New York: Pantheon Books, 1980.

Haug, Wolfgang Fritz: "Standpunkt og socialistisk perspektiv i kritikken af den politiske økonomi"
 Philosophia nr. 1-2-3, 1979.

Holzkamp, Klaus: "Zur kritisch-psychologischen Theorie der Subjektivität II"
 Forum Kritische Psychologie 5, 1979.

Holzkamp, Klaus: "Mennesket som subjekt for videnskabelig metodik"
 København: Komm.S., 1985a.

Holzkamp, Klaus: "Grundlegung der Psychologie"
 Frankfurt: Campus Verlag, 1985b.

Holzkamp-Osterkamp, Ute: "Grundlagen der psychologischen Motivationsforschung I & II"
 Frankfurt/M, 1975 & 1976.

Launsø, Laila & Rieper, Olaf: "Forskning om og med mennesker"
 København: Nvt Nordisk Forlag, 1987.

Markard, Morus: "Kategorien, Theorien und Empirie in subjektwissenschaftlicher Forschung"
 i Dehler & Wetzel (Hrsg.): "Zum Verhältnis von Theorie und Praxis in der Psychologie"
 VA & G, 1987.

Mortensen, Per Folck: "De sorte støvler. Tekster til fascisme"

Winsløw, Jacob Hilden: "Videnskabelig hverdag"
 Holte: SOCPOL, 1991.
 København: Hans Reitzel, 1986.

REGNBUEEN - ALTERNATIV PSYKOLOGISK RÅDGIVNING.

Den praksis, som her skal forøges udforsket, er rådgivningsgruppen Regnbuen. Regnbuen er en alternativ psykologisk rådgivning i Studenterhuset/København, der siden 1985 har været åben for henvendelser fra mennesker i nød.

INDLEDENDE KOMMENTAR.

Jeg har selv været en del af Regnbuens rådgivningsarbejde i ca. 3 år, og har om følge heraf været stillet overfor et internt krav om tilegnelse af Regnbuens historie. Jeg står altså ikke på bar bund i forhold til viden om det genstandsfelt, der skal udforskes. Dette giver nødvendigvis en atypisk struktureret opgave, set i forhold til den på kurset udleverede forskningsskabelon, hvor jeg mere har brugt denne som checkliste til at sørge for at alt relevant var med, end som kronologi for min fremgangsmåde.

Så når jeg i det følgende skal forsøge at konstruere et forskningsdesign, bliver det centrale herfor en ekstrapolering af de forhåndsresultater, som er fremkommet på baggrund af det systematiske arbejde med det allerede indsamlede empiriske materiale, med det formål herudfra at kunne indkredse og opstille afgørende og væsentlige handletemaer, der kræver videre udforskning, således at det samlede arbejde i rådgivningen kan bevæge sig i en for alle relevant retning. Jeg skal her anvende den "handlingsrettede forskningstype".

Da mit allerede udførte empiriarbejde er af betydning for, hvordan mit forskningsdesign har kunnet udvikle sig, må jeg starte med en fremlæggelse af, hvad dette materiale består af.

EMPIRI I PRAKSIS.

Den empiri jeg har stiftet bekendskab med strukturerer sig på følgende måde:

- rådgivningens fællesmødereferater fra dens start og frem til idag. 12 fællesmødebøger af ca 150 sider.
- interne teoretiske skrifter. 2000 sider.
- offentliggjort fagkritisk materiale om rådgivning(en) i Dansk Psykolog Nyt, i Forum Kritisk Psykologi og i Amalie (Galebevægelsens blad).
- eksterne tekster, som arbejdet har bygget på eller ladet sig inspirere af. Dette er dels kritisk psykologiske tekster og samfundskritiske analyser, og dels traditionel psykologisk teori om terapi og praksisudvikling.

Herudover har jeg undersøgt Studenterhusets historie fra dets start i 1984, og stiftet bekendskab med de centrale interne tekster, og de mere officielle papirer, som har været udvekslet mellem Studenterhuset og Universitetet. Dette har været nødvendigt, idet rådgivningen altid har set det som en central intern opgave at bidrage til etableringen af Studenterhuset, og til dets videre udvikling fra den ministerielle godkendelse i 1989. Dette perspektiv i forhold til huset, grunder sig i, at psykiske forstyrrelser i deres grundlag konciperes som effekt af sociale misforhold¹, hvorfor udvidelse/udvikling af bæredygtige samfundsmæssige sociale strukturer står centralt i såvel overvindelse som forebyggelse af psykiske forstyrrelser.

FORHÅNDSRESULTATER.

Ovenstående tilegnelse har på den ene side bragt mig i kontakt med forhold i rådgivningens historien, der har betydning for at arbejdet idag fungerer, som det gør, men som også kan være mere eller mindre usynlige i det daglige:

¹ Jvf Launsø og Rieper 1987.

² For begrebet "sociale misforhold", se specielt K.Birck-Madsen 92; og for individuelle psykiske forstyrrelses etiologi, se U. Holzkamp-Osterkamp 79.

Mappe

- Det drejer sig særligt om, at rådgivningen eller udviklingsbestemte kræfter i gruppen altid har modarbejdet dét at blive et "lukket klinisk kollektiv", fordi asymmetrien i det terapeutiske arbejde ellers vil forvrides og blive til en ren magtlogik, og fordi et rådgivningskollektiv altid må have et permeabelt forhold til sin umiddelbare kontekst, for ikke at arbejde isoleret med problemer, der i deres væsen er fælles eller strukturelle;

- Det omhandler endvidere eksistensen af det fundamentale krav til rådgivningens medlemmer om "total åbenhed med dét, der styrer ens handlinger overfor og sammen med berørte brugere" - et krav der også gælder forløbsnoterne - idet det ellers ikke er muligt at modvirke mystifikation og bruge det i situationen fælles - kooperationen - som produktivkraft for målsætning og -udvikling af arbejdet, og dermed til konflikters og restriktive psykiske eller sociale problemers op-hævelse;

- Endelig står konceptet om at "arbejde på brugerens præmisser" centralt, idet traditionel rådgivning alene synes at fungere på terapeuters præmisser, og det er jo det modsatte det handler om; nød er ikke indbildning, men praktisk materialitet.

På den anden side har min empiritilegnelse sat focus på et centralt problem ifm rådgivningens aktuelle praksis, som jeg finder det væsentligt at udforske nærmere. Og jeg vil benytte dette projekt i "Kvalitativ metode" til at forfølge dette.

PROBLEMETS FREMTRÆDELSSESFORM.

De sidste år har for rådgivningen været meget turbulente. På den ene side er disse år karakteriseret ved, at selve rådgivningens brugerarbejde mere og mere hviler på internt udviklede koncepter, der sikrer en større grad af bevidst formidlede handlepraksis'er fra rådgivere til rådgivere. På den anden side synes det at være blevet sværere for nye at koble sig på gruppen - der er i hvert fald færre, der har nærmet sig rådgivningen fra denne side - og samtidig er der flere, der har været med i gruppen i en længere eller kortere periode, der har trukket sig ud af arbejdet, eller som har følt sig gået af gruppen. Ovenstående falder tidsmæssigt sammen med udgangen af et to årigt fællesprojekt, hvor rådgivningen systematisk, ved siden af det terapeutiske arbejde, har arbejdet sig igennem "problemer ved aktual-empirisk forskning" som forberedelse til en detaljeret dokumentation af selve brugerarbejdet. Og det var, da dette fællesprojekt var færdigt, og gruppen samlet stod overfor at tage de praktiske konsekvenser heraf, at personliggjorte konflikter trådte frem, og folk begyndte at forlade eller blive forladt af gruppen.

PROBLEMFORMULERING.

Så er det jeg undrer mig. Hvorfor er en større grad af "professionalitet" ensbetydende med færre aktive, eller med færre muligheder for at

¹ I den grad noget bevæger sig i en magtlogik, vil det være umuligt at etablere og videreudvikle en medforskerrelation, fordi den berørte vil være i den underdaniges position - og en medforskerposition er uomgængelig for løsningen af psykiske problemer i den grad, at en løsning ud fra den berørte selv skal antage vedvarende karakter, jvf Holzkamp 85.

² Dette fællesprojekt havde form af en oversættelse af og fælles diskussion og bearbejdning af kapitel 9 i "Grundlegung der Psychologie", Holzkamp 83.

³ Jeg vælger at bruge begrebet "professionalitet" ud fra, at rådgivningen på eget grundlag kan reflektere over sin egen praksis ud fra fælles etablerede koncepter om, hvad givne individuelle klager, symptomer og handleberedskab kan være udtryk for, af tilgrundliggende problemstillinger (jvf også Peter Elsass' overvejelser over det fælles sprogs betydning for professionsdannelse, P.Elsass 92,s.409). Dette står i modsætning til rådgivningens start og den første lange periode, hvor der for

koble sig på arbejdet? Er professionaliteten blevet udviklet på inadækvat vis, eller er det andre forhold, der har været bestemmende for denne udvikling? Og hvis dette er tilfældet, så hvilke? Og hvordan kan det være at etableringen af en fælles aktual-empirisk forskningsmetodik ikke betød større intern sammenhængskraft - for det var ikke sådan, at der i studiet af det aktual-empiriske eksplicit havde vist sig store eller skelsættende uenigheder, snarere tværtimod.

ERKENDELSESINTERESSE.

Min interesse i dette forskningsprojekt er derfor at komme på sporet af de udviklingsforhold, der har afstedkommet ovenstående nærmest paradoksale situation. Hvis det var sådan, at rådgivningens arbejde de senere år havde lukket sig mod omverdenen eller overfor nye deltageres særlige interesser eller forhåndskvalifikationer, ja så ville det være forståeligt, idet der ville være færre, der kunne komme igennem et givent "nåleøje", men en sådan "lukning" synes ikke at være tilfældet ud fra min empiriske viden. Så en forklaring må søges på anden led eller andet steds.

METODOLOGISK MELLEMRÆGNING.

Det videre arbejde her er i sig selv paradoksal - for hvordan gå til værks overfor det paradoksale, når dette i følge sit væsen er det, vi er afmægtige overfor. Eller anderledes formuleret: når en metode skal være adækvat overfor genstanden, så synes enhver videre vej for genstandsrelateret refleksion og bevidst bevægelse at være udelukket på forhånd! På den anden side kan vi sige, at en paradoksal genstand må fordrer en paradoksal metode. Og en sådan metodisk fremgangsmåde findes i taufologien om, at en strukturering afhænger af det, der skal struktureres¹.

PROBLEMUDBIVIKLING.

Problemet kan derfor formuleres til at skulle være et studie i, hvad der strukturerer afmagtsprocesser i rådgivningens egen praksisform, og hvordan sådanne afmagtsprocesser hidtil i praksis har fundet løsninger. Sådanne "praksisløsninger" må imidlertid - qua det paradoksale som afmagt - være løsninger uden de involveredes fælles foregribelse af praksisforandringer. Ved at undersøge, hvordan afmagtsprocesser har struktureret sig og typisk har "løst sig", vil det derfor være muligt for de involverede foregribende selv at arbejde med en overvindelse heraf: man ved hvad der vil ske, hvis man ikke gør noget - og derfor kan spørgsmålet om "hvad må der gøres" rejses som et anliggende for alle involverede.

FORMIDLING.

Ovenstående stiller i sig selv en formidlingsopgave, og hertil er rådgivningens ugentlige fællesmøde umiddelbart tilgængeligt, idet fællesmødet gennem sin struktur selv tilsigter at give plads til sådanne projekter. Den bredere formidling heraf må udspringe af debatten herom. Fx Studenterhusets husavis.

GENSTANDSAFGRÆNSNING.

For at komme på sporet af, hvad der skjuler sig i det paradoksale er det nødvendigt med en indkredsning af det felt, hvorindenfor det optræder. Dette felt er umiddelbart rådgivningens historie og dens selvforståelse, og det på de punkter - ud fra problemformuleringen - hvor gruppen som arbejdskollektiv har været i en afmagtsproces mht den

konkret rådgivningsarbejde kun var klare forestillinger - ud fra en kritik af den traditionelle psykologi - om hvad der ikke skulle gøres.

¹ Ved paradoks vil jeg forstå et "afmagtspostulat", jvf Witt-Hansen 85, s.321f.

² Jvf O.Dreier 81 og F.Haug 81.

³ Jvf K.Birck-Madsen 86. Og specifikt for paradoksløsning, se K.Birck-Madsen 90, s.47-53.

fælles overvindelse. Dette kan præciseres til de processer, hvor det er kommet til brud mellem forskellige dele af rådgivningsgruppen, og hvor konflikter har antaget form af kamp om rummet, således at det ikke har været muligt at gå videre i fællesskab, eventuelt med en udviklet indholdsmæssigt funderet og differentieret arbejdsdeling de involverede parter imellem.

EN TENTATIV KVALITATIV ANALYSE.

Jeg har prøvet at anvende ovenstående genstandsafgrænsning som ledetråd på det empiriske materiale for Regnbuens praksis. Og der hvor jeg har kunnet lokalisere afmagtsprocesser på gruppeniveau er for tre perioder i rådgivningens historie:

1 - en konflikt allerede i 1986, et år efter starten med brugerarbejdet, hvor deltagerne fra en bestemt fløj i regnbuen siver. De synes at sive, fordi de ikke får opbakning på inddragelse af ekstern supervision, og der er på baggrund af udtalelser i fællesmødebøgerne grund til at formode, at det for de sivende personer handler om en legitimitetsproblematik, selv om den eksplicitte argumentation er at sikre brugerne en kvalificeret behandling. Der er personsammenfald mellem de sivende og de psykoanalytisk orienterede, og disse personer er samtidig dem, der ønsker at udvikle rådgivningen som værende underlagt allerede "blåstemplede" institutioner, fx Studenterrådgivningen. Det standpunkt, der bliver tilbage, er det standpunkt, der vil udvikle praksis gennem praksis selv, som det fælles arbejde hermed. Og som på baggrund af en fagkritisk tilgang til traditionel terapi - som man ikke finder hverken etisk eller videnskabelig forsvarlig - ikke vil have udefra kommende autoriteter til at sætte dagsordenen eller være udviklingsbestemmende. Dette standpunkt er tydeliggjort gennem forskellige skriftlige indlæg og oplæg. Fra fællesmødereferaterne er det endvidere tydeligt, at der er personsammenfald imellem denne argumentation for autonomi og en eksplicit marxistisk videnskabsopfattelse - uden at der dog argumenteres med dette som "sandhedsdogme". Det paradoksale i denne konflikt, som jeg skal benævne "konstitutionskonflikten", er, at begge parter argumenterer ud fra den nødvendige forsvarlige varetagelse af brugerens interesser og personlige integritet. Det kom dog ikke til den store "kamp om rummet", idet den sivende part hen ad vejen stod af på at forholde sig til den marxistiske teori og metode, medens det omvendte ikke synes at være tilfældet.

2 - Den næste afmagtsproces træder frem i 1989. Det kommer til en meget uforsonlig strid mellem en "kritisk psykologisk tendens" og en "alternativ udviklingsretning". Der er bare det ved denne konflikt, at den "alternative udviklingsretning" eksplicit bygger på Holzkamp som det centrale for det psykologiske, medens den "kritisk psykologiske tendens" bygger på Niels Engelsted, der ikke selv definerer sig som kritisk psykolog. Samtidig ses han af den alternative fløj som repræsenterende et stringent før-marxistisk standpunkt, et Hegelsk standpunkt.

Af fællesmødebøger og diverse samtidige skrifter (som der er mange af) kan det anes, at der er konflikter direkte i forbindelse med, hvilken tilgang til det konkrete brugerarbejde, der er nødvendig, samt med hvilke motiver man kan arbejde som rådgiver. Der bliver fra den alternative fløj sagt direkte fra til indgåen i brugerforløb, hvis det ikke er brugerens problematik og udvikling i denne, der er og kan forblive det centrale omdrejningspunkt, men derimod empiri-indsamling i eksamensøjemed.

Ved denne konflikt, som jeg vil kalde "karrierekonflikten", kommer det til en langvarig kamp om rummet, der ender med et brud: der er uenighed om, hvad man er uenig om; konfliktindholdet personaliseres i ekstrem grad; og samtidig er der flere nye forhold, der blander sig. Blandt andet er flere lige blevet færdiguddannede, og føler sig pressede - eller tillokkes - af det traditionelle arbejdsmarked. De alternative viste sig mest "seje" i denne strid. Det paradoksale ved denne konflikt er at begge parter argumenterer med at stå på et kritisk psykologisk grundlag.

⁴ Jvf Engelsted 1989.

3 - Den tredje brudkonflikt indfinder sig i vinteren 1991-92. Regnbuen er i perioden herop til vokset fra det sædvanlige antal på 10-15 til omkring 25, hvilket har betydet en omstrukturering af gamle, forholdsvis faste supervisionsgrupper. Dette medfører at to åbenbart forskellige måder at supervisere på støder sammen, og samtidig er der nogle brugerproblemer, der involverer flere rådgivere, der ellers ikke har megen direkte praksis sammen. Dette giver anledning til konflikter om, hvad der egentlig er det basale krav til en rådgiverforholden sig - og det kommer til en strid om fænomenet åbenhed: er åbenhed et ufravigeligt "must" og en etisk fordring altid, eller kan en rådgiver nøjes med at have det som perspektivkrav, således at en rådgiver suverænt kan tillade sig at fravige ud fra vurderinger om, at dette tjener en bruger bedst.

Samtidig trækkes der store veksler på de personer, der står på det åbne standpunkt, ikke bare indadtil i Regnbuen, men også udadtil i forhold til Studenterhuset, som på dette tidspunkt har store problemer. På husniveau kører der en konflikt omkring, hvordan huset kan og skal forholde sig til diverse ringeagtende ytringer, til ytringer der priser hagekorset, Danmarks storhedstid og som samtidig er hetzende overfor kristne, fremmede og socialister mfl¹¹.

Argumentationsfigurerne i den interne Regnbue-konflikt samler sig meget om på den ene side kompetence-spørgsmålet, dvs hvad der skal bestemmes, hvem der kan træde ind i brugerforløb; og på den anden side problemet om tvungne nødvendigheder i forhold til huset, dvs striden om hvorvidt man som gruppe er tvungen til aktivt at træde ind i den igangværende studenterhuskonflikt, eller om det ret beset er et privatpersoner.

Det kom til, hvad der i situationen blev døbt "den store udmelding". De personer, der ikke kunne se eller finde sig i konceptet om "total åbenhed" - hvilket meget faldt sammen med den ene af Regnbuens to supervisionsgrupper - og som samtidig mente, at man til enhver tid skulle kunne være i Regnbuen uden nødvendigvis at skulle forholde sig til selve Studenterhuset, disse personer gik. Jeg skal døde denne konflikt "magelighedskonflikten" ud fra, at mange, også gamle, renoncerede på det grundlag, de selv havde været med til at udvikle.

Det paradoksale i konflikten finder jeg i, at alle parter argumenterer med udgangspunkt i, at det drejer sig om en sikring af selve Regnbuens videre eksistensgrundlag: kravet om "total åbenhed" forhindrer folk i at være med, står som argument fra den ene side, medens kravet om "total åbenhed" fra den anden side ses som en nødvendighed, hvis Regnbuen overhovedet skal forblive et alternativ til den etablerede psykologi- (og psykiatri)-tradition. Og den samme antagonisme er ift studenterhuset: at blande sig uden om huskonflikter, for at sikre en fortsat eksistens i huset, eller at eksistensen kun kan sikres ved at involvere sig.

Den side af Regnbuen, der gik, var den, der ikke kunne finde sig til rette med kravet om "total åbenhed" og nødvendigt politisk engagement i fælles studenterhusanliggender. De, der blev, var samtidig de, de gennem de sidste år aktivt havde involveret sig at skabe kontakt til andre faggrupper og politiske græsrodsbevægelser, med et lignende alment perspektiv.

HYPOTESER.

Det foreløbige billede jeg kan danne mig er, at afmagtsprocesser på gruppeniveau kommer i stand, når der enten ikke på forhånd er taget højde for et aktivt arbejde med problemer mellem Regnbuens praksis og den omgivende fagpsykologiske kontekst, med de krav der formelt eller informelt stilles, samt overfor den umiddelbare sociale kontekst for rådgivningens arbejde, eller når der ikke løbende sker en intern præcisering og indholdsbestemmelse af de bærende begreber i selve rådgivningens praksis.

¹¹ For en uddybning heraf, se "En konfliktfuld case" af Jesper Lund 92 (forøvrigt også en opgave i "Kvalitativ metode"), der senere bragte ham og tre andre en eksklussionsag på halsen, fremført af de selvsamme aktører som spillede den centrale rolle i hetzen mod de anderledes tænkende.

Dette hypotetiske billede af betingelser for afmagtsproduktion på gruppeniveau kan jeg verificere: For det første via kvalitative "halvstrukturerede" interviews¹¹ med de personer, der har forladt rådgivningen. Og som har givet tilsagn om gerne at ville deltage. Det vil her være vigtigt at sikre at både centrale aktører og mere perifert implicerede kommer til orde. Jeg tænker mig den form, hvor jeg på forhånd har tilsendt alle det tentative udkast til analyse i en mere færdigbearbejdet form, samt det foreløbige hypotetiske billede over, hvad der i dette tilfælde synes at genere afmagt på gruppeniveau. Og samtidig informere dem om, at jeg hermed ønsker at konfrontere dem med mit billede af, hvad der tilsyneladende skete, og spørge om de ønsker at blive videre informeret om forskningsprocessens forløb. Jeg vil samtidig bede dem om at reflektere over indholdet skriftligt, og i den forbindelse give tilsagn om et eventuelt interview. På denne baggrund vil jeg udvælge personer til interviews ud fra ovennævnte kriterier. Resultatet af dels tilbagemeldingen, og dels af interviews vil fortælle mig, hvorvidt mit hypotetiske billede er dækkende, og på hvilke områder, det er simplificeret respektiv fejlagtigt. Der kan være forhold i betragtning, som jeg ikke har kunnet fremhæve ud fra Regnbuens papirer. For det andet vil jeg konfrontere den nuværende Regnbue med samme materiale. Men her nøjes med uddybende interviews med de, der har været med i de beskrevne afmagtsprocesser.

En central analyseakse for hele materialet vil være, hvorvidt der er diskrepans mellem de eksisterende Regnbue-medlemmers og de udgåedes vurderinger, idet en sådan peger på uafklarede modsigelsesforhold i mit hypotetiske billede. Sådanne modsigelser må indtages som udviklingselementer i selve billedet. Og dette ud fra, at det ikke kun - på det socialvidenskabelige område - drejer sig om en af- eller bekræftelse af færdige hypoteser, men også om "beredskabet til at se noget nyt i fundene, at lade sig overraske af dem, ... til stadsighed støde på spørgsmål, som man endnu ikke havde gjort sig nogle tanker om". Det skaber et dilemma: "man står overfor kendsgerninger, som man enten opfatter med de allerede oparbejdede teorier - men så anlægger man et blot bekræftende blik på kendsgerningerne - eller man danner nye teorier - så synker empirien i baggrunden. ... Men der er ikke andet at gøre end at udvikle teoriene sideløbende, ikke blive hængende ved dem, men heller ikke forsømme dem" (Ibid). Og dette er for mig at se også den eneste vej, hvis man vil undgå at nøjes med rene retrospektive fortolkninger - fremfor målrettet praksisudvikling.

METODISKE KONSEKVENSER.

I den grad at det hypotetiske billede viser sig at være adækvat i sine grundtræk, vil det med de præciseringer, der vil kunne gøres ud fra de konfronterende interviews, både i forhold til forhenværende og nuværende aktive folk i rådgivningen, kunne initieres målrettede handleskridt til overvindelse af den nuværende situation. Men for også fremtidig imødegåelse af lignende afmagtsprocesser, som de beskrevne, er dette ikke nok. Vi må nærme os de betingelser, der genererer dem i det nuværende. Og dette kan gøres ved at vi samtidig begriber resultaterne som pegende på uklarheder, blinde pletter, uløste problematiske forhold i den aktuelt udviklede professionalismes genese. Det vil derfor være afgørende, at denne analyseres mht, hvordan disse forhold kan overvindes i et langsigtet perspektiv. Så det må være studiet af kvaliteten af krav og det hermed funderede udviklingsperspektiv, der må kunne åbne op for en begribelse af professionalismens potentielle afmagtsproduktion paradoks. Herudfra er det forhåbentligt muligt, at forhindre at en professionalismekonflikt også afvikler sig gennem brud - fremfor at Regnbuen gennem kollektiv funderet udvikling selv løser den.

¹¹ Jvf S.Kvale 1987.

¹² Jvf F.Haug 81a,s.36.

LITTERATUR:

Birck-Madsen, K: "Terapi, samfundsform, subjektivitet", speciale KUA 1986; "Sanselig virksomhed III", Forum kritisk Psykologi 6-7/1990; "Psykiatrien ud af lægernes klør", forkortet udgave i Amalie 1/1992.

Dreier, O: "Teori og empiri. Indledning", Udkast 1/1981.

Engelsted, N: "Personlighedens almene grundlag I og II", Aarhus Universitetsforlag 1989.

Elsass, P: "Sundhedspsykologi", Gyldendal 1992.

Haug, F: "Dialektisk teori og empirisk metodik", Udkast 1/1981; "Udnyttelsen af data", Udkast 1/1981a.

Holz kamp, K: "Grundlegung der Psychologie", Campus 1983; "Mennesket som subjekt for videnskabelig metodik", København Komm.S. 1985;

Holz kamp-Osterkamp, U: "Erkendelse, emotionalitet, handleevne", i "Den kritiske psykologi", O.Dreier (red.) Rhodos 1979.

Kvale, S: "Det kvalitative forskningsinterview - ansatser til en fænomenologisk-hermeneutisk forståelsesform", i T.Broch mfl (red): "Kvalitative metoder i dansk samfundsforskning", Nyt fra samfundsvidenskaberne 1987.

Launsø, L & Rieper, O: "Forskning om og med mennesker", NNF 1987.

Lund, J: "En konfliktfuld case", Synopsis i kvalitativ metode, KUA forår 1992, Husavisen Studenterhuset 4/1992.

Witt-Hansen, J: "Videnskabernes historie i det 20. århundrede. Filosofi", Gyldendal 1985.

Regnbuen: diverse materiale, tilgængeligt i Studenterhuset, Købmagergade 52, efter nærmere aftale. Eller onsdage 16.30-23.30.
Tlf: 3313 6592.

DISPOSITION.

FORORD.

Om genstanden for opgaven, formål og mål.

Genstand: aktuelle udviklingsforhold i en konkret alternativ rådgivning.

Formål: at krædse væsentlige udviklingskonflikter ind.

Mål: at oparbejde en kollektiv handleevne mhp bevidst arbejde med at skabe historie

INDLEDNING.

Om selve opgaven.

Det er en opgave i anvendt socialpsykologi, med de og de krav ift universitetet. Og om hvordan vi har bearbejdet disse krav, bla at ville arbejde/skrive om noget, der har direkte relevans ift vores eget praktiske fagpolitiske engagement, således at resultatet heraf kan indgå i den videre praksisudvikling med de andre, som vi arbejder sammen med.

Om vores arbejdsproces: om hvorfor opgaven er kommet til at se ud som den gør.

Om det særlige i at arbejde med en genstand, som man selv er med til at udvikle: om centrale forandringer i vores genstand (Regnbuen) bare inden for den korte tid (1 år), som vi har søgt at studere den: problemet om 'fastfrysning' af en bestemt praksisudformning; om undgåelse af legitimering, dvs at historien ikke kunne have foregået anderledes, at den er "korrekt" eller at det er den rigtige "linie", der har sat sig igennem.

Om afgrænsningsproblemer: problemet om at den måde, man afgrænser et genstandsfelt på, dét giver også umiddelbart rummet for perspektivsættin, eller mere konkret: Regnbuens praksis er meget bredspektret. noget er formaliseret, andet er ikke, men alligevel grundlæggende fælles (efterhånden!), og hvad skal tages med; det samme afgrænsningsproblem ligger imellem Regnbuen og dens sociale kontekst: er det særligt ift Studenterhuset, at vi skal søge, eller er det ift det autonome bevægelsesarbejde/undergrunden, eller ift studiet, Psykologforeningen, det institutionaliserede sociale system, klassekampen, vores egne drømme om bestemt arbejde efter studiet osv osv.

Om den faktiske afgrænsning, der er gjort, og om hvordan vi har arbejdet med denne.

Beskrivelse af afsnit.

Om konklusionen, så en læser kan se, hvor det peger hen - og på denne konto kan være kritisk overfor selve fremgangsmåden og argumentationen undervejs.

AFSNIT 1: OM REGNBUEEN SOM ALTERNATIV PSYKOLOGISK RÅDGIVNING.

En fremlæggelse af Regnbuens historie med udgangspunkt i en kort beskrivelse af den nuværende praksis: at et nyligt strategimøde, et langsigtet planlægningsmøde, beslutter at ændre strukturen derhen, hvor det rådgivningsmæssige/terapeutiske "inddømmes" som basis med focus på intern erfaringsformidling, og hvor der ikke længere er såkaldte "fripladser" for nysgerrige for den ene del; og for den anden del en praktisk politisk platform, der skal rette sig "udadtil" mod andre faggrupper, bevægelser osv osv.

Overhovedet er det svært helt præcist at bestemme, hvad strategimødet har koncipieret som bestemt form for ny-udvikling, og dette særligt hvad angår den praktisk politiske platform, idet dette først nu står overfor en nærmere oparbejdning. Men man kan sige, at Regnbuen med dette skridt er tilbage til sit udgangspunkt, dog med den forskel, at hvor det politiske i sin start var en fælles sigtelinie, et udgangspunkt for at tænke om rådgivning, så er det nu et fælles grundlag i fælles praksis. Der kommer så problemet om, hvordan der skal prioriteres mellem alle mulige, allerede eksisterende, orienteringer - men her er det vores håb, at vi med denne opgave, på begrundet vis, dvs ud fra historien, kan bidrage til, hvordan denne orientering kan og skal se ud, både på kort og langt sigt.

Da vi således ikke kan beskrive den "nye" praksis må vi beskrive den gamle, således at en læser kan danne sig et umiddelbart overblik. Derfor om rådgivningens placering i Studenterhuset (støn!); lidt demografi om os selv, om selve arbejdet og dets organisering; om centrale faglige, politiske og sociale omdrejningspunkter - og hvad der ellers er umiddelbart relevant.

Efter ovenstående indledning vender vi os mod Regnbuens historie, fra dens start i 1985, hvor vi vil trække de centrale orienteringspunkter frem. Blandt andet også den forhistorie, der er: at politisk aktive på studiet ser det nødvendigt at udvide en studenterpolitisk strategi, således at det politiske også udvikles gennem focus på videnskabelig psykologisk faglighed gennem praksis - altså udenfor universitetet! Med dette vil vi søge at kredse den særlige faglige profil/identitet ind, der dengang karakteriserede Regnbuen. Og dette særligt på to områder: organiseringsformen og opfattelsen af hvordan psykiske forstyrrelser begribes.

Herefter et afsnit, der beskriver historien frem til idag. Focus skal her lægges på tre centrale brydninger, som vi (gennem læsning af fællesmødebøger) finder væsentlige: for det første en (konstituerings)konflikt 1986, hvor deltagere fra en bestemt "fløj" i Regnbuen siver (:der er ikke opbakning bag inddragelse af ekstern supervision, hvilket bringer nogle i en legitimitetskonflikt, særligt de psykoanalytisk orienterede); for det andet en stor konflikt i 1989 omhandlende forholdet mellem kritisk psykologi og det alternative; og for det tredje en konflikt i 1992 omhandlende forholdet mellem tvungende politiske nødvendigheder og specifik faglig udvikling af rådgivningsarbejdet (Regnbuen stod på daværende tidspunkt i strid til op over hovedet

ift (okkulte) grupper i huset, og Studenterhuset har store problemer med snart sagt alt).

Overhovedet det at kredse konflikterne - og konfliktniveauerne - ind ser vi som væsentligt.

AFSNIT 2: REGNBUEENS STATED INDENFOR DET ALTERNATIVE UNIVERS.

En beskrivelse af forsøget på en samfundskritisk/videnskabelige psykologi og en tilsvarende praksis herom. Vi tænker på de faglige konsekvenser af 68, både mht psykologi og mht den alternative rådgivningsbevægelse (Immervads "materialistiske sygdomsteori" og Galebevægelsens krav "om handling - ikke behandling"). Vi vil prøve at indkredse hvad Regnbuen viderefører, og hvad Regnbuen bryder med.

Med dette afsnit vil vi endvidere søge at vinde nogle nye/flere kategorier/sigtelinier for psykologisk rådgivning i et politisk perspektiv - end hvad der umiddelbart springer ud af beskrivelsen af Regnbue-historien.

AFSNIT 3: AT VOKSE IGENNEM DET ALTERNATIVE: INDHOLDSMÆSSIG PRAKTISK AUTONOMI I EN FORMALISERET OMVERDENSTRUKTUR.

??

GODE IDEER SØGES!

Anne Jønsson
Vester Fælledvej 14
1750 København V

Reference JL Journalnummer 04-426-47/93-502

Dato 24. maj 1994

Eksamensklage

Vi har nu modtaget Undervisningsministeriets afgørelse af din klagesag vedrørende eksamensopgave i Testteori ved Psykologi. Kopi af brevet fra Undervisningsministeriet af 10.5.94 vedlægges.

Vi vil sørge for at eksamensregistreringen rettes hos os, således at den pågældende eksamen bliver noteret som 'Bestået'. Når det er sket vil vi eftersende et samlet eksamensudskrift, der viser din eksamensstatus ved fakultetet.

Idet vi herefter betragter denne sag som afsluttet, skal vi endnu engang beklage det meget uheldige sagsforløb og de gener det har medført for dig.

Kopi af dette brev er sendt til orientering for Undervisningsministeriet, Rektor for Københavns Universitet, censorformand Hans Weltzer.

Med venlig hilsen
Jens Laugesen
Sekretariatschef

Sven Herting
Fuldmægtig

**Undervisnings
ministeriet**

Universitetsafdelingen

 Frederiksholms Kanal 25
 1220 København K
 Fax 3392 5302
 Tlf. 3392 5300

 10. maj 1994
 J.nr. 1994-33-781-6

 Københavns Universitet
 Nørregade 10
 Postbox 2177
 1017 København K

KU Humanistisk Fak. Sekretariat d. 17/5-94
Sagsnr. 04-426-47/92-502 Aktnr. 39
Sagsbeh. JLA
Kopi sendt til: SVH-JKM-DBH

Ved brev af 21. april 1994 har universitetet fremsendt bemærkninger til en klage modtaget fra censorformand for psykologi ved Københavns Universitet Hans Weltzer over behandlingen af en eksamensklage fra en studerende i psykologi.

I følge det oplyste drejer sagen sig om bedømmelsen af en eksamensopgave i test-teori. Opgaven blev bedømt til "Ikke bestået" i sommeren 1992.

Den studerende Anne Jønsson klagede over denne afgørelse efter reglerne i bekendtgørelse om behandling af eksamensklager (bekendtgørelse nr. 93 af 15. februar 1990). Ved behandlingen i ankenævnet blev bedømmelsen ændret til karakteren "Bestået". Denne afgørelse blev meddelt den studerende samme dag, som der skulle have været reeksamen. Anne Jønsson meldte herefter fra til reeksamination.

Efterfølgende blev ankenævnet imidlertid opmærksom på, at der var begået fejl i forbindelse med nævnets behandling af sagen, idet reglen i § 11 stk. 2, om at den studerende skal udtræde af nævnet ved behandlingen af en eventuel forhøjelse af karakteren og i stedet erstattes af lærersuppleanten, ikke var iagttaget. Da nævnet blev opmærksom på fejlen, holdt nævnet et nyt møde, hvor reglen i § 11 stk. 2, blev overholdt. På dette møde var der flertal for at fastholde karakteren "Ikke bestået".

Universitetet meddelte den ændrede afgørelse til den studerende, som herefter klagede til dekanen i brev af 10. maj 1993, idet hun samtidig bad om, at sagen blev forelagt for ministeriet. Dette skete imidlertid ikke.

I stedet bad universitetet (rektors kontor), som nu havde fået kendskab til sagen, fakultetet om at nedsætte et nyt ankenævn til bedømmelse af klagen.

Denne afgørelse blev imidlertid kritiseret af censorformanden, som henviste til, at der ikke var hjemmel til at nedsætte et nyt ankenævn. Han gjorde samtidig opmærksom på, at der var tale om en begunstigende forvaltningsakt, som måtte stå ved magt, når den var meddelt den studerende. Han bad samtidig om, at sagen blev indbragt for ministeriet, såfremt fakultetet ikke var enig i afgørelsen. Men heller ikke på dette tidspunkt fandt universitetet anledning til at indbringe sagen for ministeriet.

Ministeriet er enig, at der er tale om en begunstigende forvaltningsakt, som er bindende i det øjeblik, den er kommet frem til adressaten. Spørgsmålet er imidlertid om den retsvildfarelse, som der er tale om i forbindelse med behandlingen, kan bevirke, at forvaltningsakten bliver ugyldig. Det mener vi ikke, idet der er tale om, at universitetet har overset formelle retningslinier i forbindelse med behandlingen af sagen, og da universitetet som forvaltningsmyndigheden er nærmest til at kende og fortolke retsreglerne, må de studerende kunne regne med, at retsanvendelsen er korrekt. Afgørelsen om, at karakteren var forhøjet til "Bestået", kan derfor ikke ændres.

Ministeriet finder anledning til at påtale den meget lange behandlingstid, som vi finder helt urimelig, endvidere finder vi grund til at påtale, at sagen ikke har været forelagt for ministeriet tidligere. Vi skal her henvise til, at både den studerende og censor har bedt om at få sagen forelagt for ministeriet.

Vi beder universitetet underrette den studerende og censor om ministeriets afgørelse, og vi beder universitetet sende kopi af brevet til ministeriet.

Med venlig hilsen

 Kirsten Petersen
 fuldmægtig

Direkte tlf. 3392 5440

 cc : Anne Jønsson, Det humanistiske Fakultet,
 Studieadministrationen.

 cc: Censorformand Hans Weltzer, Psykologi, Kø-
 benhavns Universitet.

SAGSREDEGØRELSE FOR KLAGESAGEN 04-426-47/92-502: ANNE JØNSSON

Med brev af 1.7.1992 (modtaget 3.7., Bilag 1) indgav Anne Jønsson klage over eksamen i testteori (karakter: ikke-bestået).

Med brev af 9.7.1992 (Bilag 2) videresendtes AJ's klage til lektor Annie Darum, Institut for klinisk Psykologi, som havde underskrevet karakterblanketten, til udtalelse.

Med brev af 10.8.1992 (modtaget 12.8., Bilag 3) meddelte Annie Darum, hun var koordinator for Generel Metode (hvorunder test-teori hører), samt at ekstern lektor Tom Teasdale var den egentlige eksaminator og p.t. bortrejst på ferie. Hans svar ville foreligge "snarest".

Med brev af 13.8.1992 (modtaget 17.8., Bilag 4) fremsendte Tom Teasdale sit svar, som var en afvisning af klagen. Dette blev med brev af 18.8.1992 (Bilag 5) meddelt AJ.

Med brev af 1.9.1992 (modtaget 2.9., Bilag 6) anmodede AJ om at eksaminators afvisning blev indbragt for et ankenævn.

Med 2 breve (til hhv. censorformand og fagstudienævn) af 11.9.1992 (Bilag 7 og 8) anmodede Fakultetssekretariatet om oprettelse af et ankenævn til bedømmelse af sagen. Med brevene følger i kopi ovennævnte sagsakter (klagebrev, brev fra Annie Darum og eksaminators afvisning samt ankebrev).

Med brev af 30.9.1992 (modtaget 1.10., Bilag 9) meddeltes sammensætningen af ankenævnet, såvel de af censorformanden udpegede censormedlemmer (herunder formanden) samt suppleanter for disse og lærer- og studentermedlemmer, samt suppleanter for disse, udpeget af fagstudienævnet.

Med brev af 9.12.1992 (modtaget 15.12., Bilag 10) afgav formanden på ankenævnets vegne (og kun med hans underskrift) afgørelsen: "bestået".

Med brev af 18.1.1993 (afsendt 22.1.1993, Bilag 11) afsendte vi AJ meddelelse om denne afgørelse, men brevet kom retur, da AJ var flyttet.

Forinden var AJ - efter at have ringet til fakultetet - blevet oplyst om afgørelsen af undertegnede.

Ved sagsgennemgang, bl.a. med daværende censorformand Steen Larsen, og efter samtaler med ankenævnsformand Søren Aagaard, blev man herfra opmærksom på at 2 vigtige forhold var fejlagtigt behandlet: Nævnet havde ved vurderingen af forhøjelse af karakteren ikke ladet studentermedlemmet afløse af lærersuppleanter (som angivet i ovennævnte brev af 11.9.1992) og der havde ikke været afholdt møde, som foreskrevet ved uenighed i nævnet (også angivet i brev af 11.9.1992).

Med brev af 17.2.1993 (Bilag 12) indkaldte ankenævnsformanden til nyt møde i nævnet.

Med brev af 7.3.1993 (modtaget 9.3., Bilag 13) meddelte ankenævnsformanden, at nyt møde, pga. sygdom hos en af censorerne først kunne afholdes i uge 11 (15.-21.3.1993).

Med brev af 21.3.1993 (modtaget 22.3., Bilag 14) ændrede det ny-sammensatte ankenævn beslutning og fastholdt eksaminators afvisning og karakteren "ikke-bestået".

Med brev af 1.4.1993 (først afsendt 13.4., Bilag 15) meddeltes den ny afgørelse til AJ.

Med brev af 22.4.1993 (Bilag 16) afgav fakultetssekretariatet - efter et telefonisk ønske fra AJ - en sagsredegørelse.

Med brev af 10.5.1993 (modtaget 11.5., Bilag 17) klagede AJ over denne ny afgørelse og angav at hun klagede i henhold til bekendtgørelsens § 17.

Med brev af 5.1.1994 (Bilag 18) tilbydes AJ et nyt ankenævn samt mulighed for samtidig at lade sagen prøve for Ministeriet.

Med breve (2) af 13.1.1994 (Bilag 19 og 20) anmodes censorformand Hans Weltzer og studienævnet for psykologi om oprettelse af et nyt ankenævn.

Med brev af 13.1.1994 (modtaget 17.1.1994, Bilag 21) meddeles de nye medlemmer af ankenævnet.

Med brev af 17.1.1994 (modtaget 17.1.1994, Bilag 22) standser censorformanden dette ankenævn.

Med brev af 15.1.1994 (modtaget 19.1.1994, Bilag 23) genfremsetter AJ sin anmodning om sagens prøvelse i Ministeriet, samt anmoder om aktindsigt (ønsker kopier af akter, som oversendes Ministeriet).

Med brev af 24.1.1994 (Bilag 24) meddeler fakultetssekretariatet AJ at dette vil ske.

David Bonde Henriksen
assistent

28.1.1994

Anne Jønsson
Vesterfælledvej 14
1750 København V

Reference JL

Journalnummer 04-426-47/92-502

Dato 3. febr. 1994

Klage

Hermed fremsendes kopi af den sagsredegørelse med bilag, som fakultetet d.d. har fremsendt til Rektor, med anmodning om at videresende sagen til Undervisningsministeriet.

Med venlig hilsen

Jens Laugesen
sekretariatschef

Stud.psych.
Anne Jønsson
Vesterfælledvej 14
1750 København V.

Reference SVH/dbh Journalnummer 04-426-47/92-5022

Dato 24. jan. 1994

I besvarelse af skrivelsen af 15.1.1994 skal vi meddele, at den omhandlede klage nu gennem Københavns Universitets rektor fremsendes til Undervisningsministeriet med de relevante sagsakter, herunder en sagsfremstilling.

P. f. v.
e. b.

Sven Herting
Sven Herting
fuldmægtig

University of Copenhagen - Office of the Faculty of Humanities

Njalsgade 80-90
DK 2300 København S

Tel: 45 3532 8811
Fax: 45 3532 8052

E-mail: dbh@adm.ku.dk
Direkte tlf: 3532 8031

2
2
Anne Jonsson
Vesterfælledvej 14
1750 København V.

20.
Til
Det humanistiske Fakultetssekretariat
Njalsgade 80-90
2300 København S.

Det humanistiske Fakultetssekretariat
Journ.nr. 04-426-47/92-502
19 JAN 1994
Sagsbereg. P.J.H.
Kopi: P.J.H. + S.H.J.

ATT: Sekretariatschef Jens Laugesen

VEDR. EKSAMENSKLAGE - JOURNALNUMMER 04-426-47 / 92-502

Under henvisning til sekretariatets svar (brev af 5. januar 1994 v/ Jens Laugesen og Sven Herting) på min klage over sagsbehandling og afgørelse i min sag (brev af 10. maj 1993), skal jeg blot anføre følgende:

Det undrer mig meget, at man ikke for længst har sendt sagen videre til Undervisningsministeriet. Til grund for min undren ligger, at jeg, da jeg i efteråret '93 telefonisk kontaktede Sven Herting (dels for at sikre mig, at man overhovedet havde modtaget mit brev af 10. maj 1993, og dels for at få information om, hvordan det gik med sagen), fik det klare indtryk, at man var ved at forberede sagens videresendelse til Undervisningsministeriet. Men som det fremgår af sekretariatets svar, er dette ikke sket.

Jeg skal derfor genfremsætte min anmodning om, at sagen prøves i Undervisningsministeriet.

Jeg påregner at færdiggøre min kandidatuddannelse i psykologi nu til sommer 1994, og det er til stor gene for mig, at denne sag tilsyneladende ikke kan finde sin afslutning. Jeg skal derfor venligst anmode om, at sagsbehandlingstiden bliver så kort som mulig.

Jeg vil gerne have tilsendt kopi af samtlige sagens akter i den form, de tilgår Undervisningsministeriet. Jeg anser selvfølgelig også nærværende brev som del af sagens akter og forventer det medsendt til ministeriet.

Men venlig hilsen

Anne Jonsson
Anne Jonsson

København d. 15. januar 1994

Hans Weltzer
lektor, mag. art.
Censorformand, Psykologi, KU

Sekretariatschef Jøns Laugesen
Det humanistiske Fakultetssekretariat
Københavns Universitet
Njalsgade 90
2300 København S

Institute of Psychology
Aarhus University
4, Asylvej, DK 8240 R
Denmark
Phone: +45 86 17 55 11
Fax: +45 86 17 59 73

Psykologisk Institut
Aarhus Universitet
Asylvej 4, 8240 Raskov
Tlf.: 86 17 55 11
Fax: 86 17 59 73

22

17 January, 1994

Det humanistiske Fakultetssekretariat
Journ.nr.: 04-426-47/92-502

17 JAN 1994

Sagsnr.: DBH

Kopier: JLA

Journalnummer 04-426-47/92-502

Vedr.: Eksamensklage

Fakultetet anmoder i brev af 13. januar 1994 under tegnede censorformand om at udpege de to censormedlemmer samt suppleanter for disse til et ankenævn til behandling af en klagesag, indgivet i sommeren 1992, af stud. psych. Anne Jønsson, over en bedømmelse af bunden individuel hjemmeopgave uden censur i faget Undersøgelses- og Interviewmetoder: Test-teori (kand. udd./1987-ordn.). Fakultetet forventer denne sag behandlet som hastesag.

Jeg bliver som censorformand underrettet om sagen i forbindelse med et møde på Psykologisk Laboratorium 12. januar 1994, og udpeger, under indtryk af det presserende, censormedlemmerne, uden at have læst selve sagen, kun fået oplyst, at det drejede sig om en klagesag, der var blevet forsinket, over en eksamen i testteori.

Det meddeles fakultetet i brev af 13. januar 1994 fra Studieleder i Psykologi, at ankenævnet er nedsat, med censorerne Lise Møller og Hans Weltzer (formand) og fra fagstudienævnet som eksaminationsberettiget lærer Lise Østergaard, og den studerende Hans Peder From, samt suppleanter for disse.

Da jeg ved hjemkomsten fra København 12. januar 1994 om aftenen får mulighed for at læse sagens akter, som jeg havde fået overleveret ved besøget på Psykologisk Laboratorium, ser jeg til min overraskelse, at sagen tilsyneladende allerede er behandlet i et ankenævn over to omgange, i efterårssemestret 1992 og forårssemestret 1993, og at den studerende havde fået meddelt resultatet af det dengang nedsatte ankenævns to modsatte resultater.

Under indtryk af sagens forløb, underretter jeg ved brev af 13. januar 1993 det udpegede ankenævn om, at jeg ikke mener, det skal gå i gang med sagsbehandlingen, førend de juridiske aspekter i sagen er blevet belyst.

For forløbet af sagen henviser jeg til sekretariatschefens redegørelse over det kronologiske sagsforløb, af 3. januar 1994, som jeg dog føler mig tvungen til at komplettere på et enkelt punkt, ud fra sagens akter.

15.12.92 modtager Fakultetssekretariatet ankenævnets svar med afgørelsen "bestået", dateret 09.12.92. Ifølge klagers fremstilling af 10.05.93 er dette blevet meddelt klager telefonisk "den dag, eksamensopgaven (til ny eksamen i samme fag) skulle udleveres, på en forespørgsel i Fakultetssekretariatet om resultatet, på grund af manglende lyst til at gå til eksamen endnu en gang i faget, dersom ankenævnet var kommet til, at den oprindelige karakter ("ikke-bestået") blev ændret". Ifølge klagers fremstilling får hun direkte at vide, at hun roligt kan afmelde sig den igangværende eksamen, samt at fakultetskontoret nok skulle være behjælpeligt, dersom der kom vanskeligheder, da afmeldingsfristen forlængst var overskredet.

Ifølge den kronologiske sagsfremstilling sendes ankenævnets afgørelse til klager 18.01.93, men på gal adresse. Ved returneringen af brevet (?) opdages procedurefejl i forbindelse med ankenævnets arbejde, dels havde der ikke været afholdt møde i nævnet, dels havde den studerende repræsentant deltaget under ankenævnets hele arbejde, der sluttede med at forhøje karakteren.

Det fremgår af klagers fremstilling, at klager ikke får den oprindeligt afsendte 18.01.93 afgørelse, og først, efter mange telefoniske rykninger til Fakultetssekretariatet, i begyndelsen af Marts af sagsbehandler telefonisk får klager oplyst, "at der er begået en procedurefejl ifm. behandlingen af sagen, men at det bare drejede sig om at få en formalitet i orden vedr. en bestemmelse om ankenævnets fremgangsmåde ved uenighed". 22.03.93 modtager Fakultetet ankenævnets nye vurdering, der ændrer afgørelsen til "ikke-bestået". Denne afgørelse sendes til klager 01.04.93, atter på gal adresse. 13.04.93 henvender klager igen til Fakultetskontoret, og får at vide resultatet af den nye afgørelse, og at denne afgørelse er sendt til den nye adresse (13.04.93), hvor så klager modtager afgørelsen 14.04.93. Og Fakultetssekretariatet fremsender 22.04.93 en redegørelse for sagsforløbet til klager, hvoraf det iøvrigt ikke fremgår, som det fremgår af den kronologiske sags gennemgang, at den oprindelige ankenævnsafgørelse var blevet sendt 18.01.93 til klager, men til gal adresse.

Klager fremsender herefter en skrivelse til Dekanen af 10.05.93, hvorefter hun, med henvisning til § 17 i Undervisnings- og Forskningsministeriets bekendtgørelse nr. 93 af 15. februar 1990, indbringer sagen for Undervisningsministeriet, med henvisning til, at sagsbehandlingsproceduren, såvel som grundlaget for ankenævnets afgørelse kun kan betegnes som værende ganske utilstedelig.

05.01.94 fremsender Fakultetssekretariatet et undskyldende brev til klager over den meget lange sagsbehandlingstid, særligt i behandlingen af klagen af 10.05.93. I dette brev meddeles det blandt andet, at "fakultetet har besluttet at lade eksamensopgaven gennemgå en vurdering i et nyt ankenævn".

Af brevet fra Fakultetssekretariatet af 13.01.94 til Censorformanden fremgår det imidlertid, at "Med tilslutning fra Dekanen har fakultetssekretariatet på baggrund af sagens uregelmæssige forløb med skrivelse af 5. januar 1994 tilbudt Anne Jønsson at sagen kan blive behandlet af et nyt ankenævn - uden at dette udelukker at AJ kan ønske at klagen indbringes for Undervisningsministeriet efter § 17."

Efter min opfattelse er der en modsætning i disse formuleringer om et nyt ankenævn. Efter brevet til mig er der givet et tilbud til klager, og et tilbud kan normalt afvises, dersom man

ikke ønsker at modtage dette tilbud. Efter brevet til klager er det besluttet at nedsætte et nyt ankenævn, og der nævnes intet i dette brev om, at det er et tilbud, - og om det er muligt for klager at frabede sig dette.

Det er endvidere ikke klart for mig, om der er hjemmel til at nedsætte endnu et ankenævn i denne sag. Eller om det er det rigtige at gøre det.

Det er min opfattelse, at sagen for længst burde være afgjort, med henvisning til, at der er begået en begunstigende forvaltningsakt overfor den studerende. Den studerende får, efter hendes eget udsagn, efter mange telefoniske henvendelser til fakultetssekretariatet, da den oprindelige anke sag er trukket ud, at vide, at Ankenævnet har besluttet at ændre hendes karakter til "bestået". Det får hun at vide, da hun beretter, hun skal til eksamen i faget igen, - og hun får, ifølge hende, at vide, at hun roligt kan afmelde sig, og at man fra fakultetssekretariatet vil være hende behjælpelig, om der opstår problemer i forbindelse med en forsinket framelding til eksamen.

93 Dette fremgår dog kun af klagers brev (af 10.05.92), men det er uimodsagt i skrivelserne fra fakultetssekretariatet, der tvært om støtter klagers fremstilling ved at skrive i den kronologiske sagsfremstilling, at Ankenævnets (oprindelige) afgørelse var fremsendt til klager 18.01.92, dog til en gammel adresse, så klager ikke får dette brev. Ved denne lejlighed (ved returneringen?) bliver der konstateret procedurefejl i Ankenævnet, hvilket tilsyneladende ikke meddeles til klager.

Tilsyneladende først ved fremsendelsen 13.04.93 bliver klager gjort opmærksom på, at procedurefejl, der var opstået, havde medført en ændring af den tidligere, allerede meddelte afgørelse.

Det fremgår endvidere indirekte af Fakultetssekretariatets brev af 05.01.94, at meddelelsen om Ankenævnets oprindelige beslutning er blevet meddelt registraturen, der skrives således: "Vi vedtægter et eksamensudskrift, idet vi har en begrundet formodning om at du på et tidligere tidspunkt har fået udleveret et eksamensudskrift hvoraf det - fejlagtigt - fremgår at den eksamen som denne sag drejer sig skulle være "Bestået". Vi beklager i givet fald fejlen."

At det så fremgår af den sagen vedlagte eksamensudskrift af 05.01.94, - der skulle være den fejlfrie, - at nok er det noteret, at den eksamen, det drejer sig om, Intern/ Undersøgelser- og interventionsmetoder, Bunden 1987-ord., Blok A/ Test-teori, hjemmeopgave, individuel, JUN 92 er anført med Ej bestå, men at det en linje længere nede fremgår, at samme eksamen er bestået JUN 93, gør ikke sagen mindre uheldig, - med mindre der er tale om, at klager har været tilmeldt og bestået denne eksamen på vanlig vis.

Det er min begrundede opfattelse, at de mange fejl, der er begået i sagsbehandlingen, gør, at sagen ikke kan afsluttes ved en ny ankenævnsbehandling.

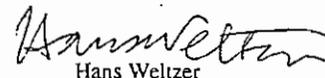
Der er fortillfælde af mindre graverende art (hvor for eksempel en urigtig karakter er blevet opslået), der er blevet afgjort med henvisning til, at der er blevet begået en begunstigende forvaltningsakt.

Som censorformand mener jeg, at den oprindelige afgørelse fra Ankenævnet bør stå ved magt.

Ved min telefonsamtale med Sekretariatschefen 14.01.94 var der ikke lydhørhed for dette synspunkt, fakultets synspunkt var, at formelle og proceduremæssige fejl, hvor kritisable de end måtte være, ikke i sig selv kan have nogen indvirkning på den faglige vurdering af en eksamensopgave (som også udtrykt i brevet til klager af 06.01.94). Men det drejer sig måske her mindre om den faglige vurdering, men snarere om den retslige virkning af denne.

I sit brev af 10.05.93 har klager anmodet om, at sagen bliver rejst overfor Undervisningsministeriet med henblik på en vurdering, med henvisning til bekendtgørelsens §§ 17 og 18. Ganske vist skal klagen først fremsendes, efter stk. 2, fra institutionen, hvis klager fastholder klagen (som klager også er blevet spurgt om i brevet af 06.01.94). Men det har nok ikke været intentionen med de pågældende bestemmelser, at der skal gå 7 måneder, førend klager fremsendes.

Men selvom klager måtte afstå fra at fastholde klagens indbringning for Undervisningsministeriet, vil jeg som censorformand, af principielle årsager, anmode om, at sagen fremsendes.

Hans Weltzer
Censorformand, Psykologi KUA

David Bondi H
Eksamenudvalget
H&K

TIL ORIENTERING

Den 13.01.1994

J./nr. 0466

Det numeriske fakultetskontor
Journ.nr. 02-426-47/92-502
17 JAN 1994
Sagsben.:
Kont:

Til ankenævnets medlemmer

I forbindelse med Anne Jønssons ankesag har censorformanden
Hans Weltzer udpeget følgende ankenavn:

<u>Medlemmer</u>	<u>Suppleanter</u>
Hans Weltzer (formand)	Jørgen Hunsdahl
Lise Møller	Jette Fog
Lise Østergaard	Lise Lindgård
Hans Peder From	Rikke Høgsted

OBS!! Fakultetet forventer denne sag behandlet som HASTESAG

- ./. Vedlagt sagens akter
- ./. Vedlagt telefonliste (kun til formanden)

P.s.v.

Arne Prahl
Studieleder

Fagstudienævnet for
psykologi
KUA

Reference
SVH/DBH

Journalnummer
04-426-47/92-502

Dato
13. januar 1994

EKSAMENSKLAGE.

Stud.psych. Anne Jønsson klagede i sommeren 1992 over en eksamen under faget psykologi. Klagen afvistes af eksaminator og censor og AJ anmodede om oprettelse af ankenævn til behandling af klagen. Ankenævnet, under forsæde af Censor Søren Aagaard som formand traf den afgørelse, at forhøje karakteren fra "ikke-bestået" til "bestået", hvilket Anne Jønsson fik oplyst telefonisk.

Imidlertid konstaterede fakultetssekretariatet, at ankenævnet ved sin afgørelse havde begået nogle formelle fejl. Derfor indkaldtes nævnet påny, og der medvirkede nu en lærersuppleant. Med den ny personkreds blev klagen afvist i 2. omgang.

./.

Vi vedlægger en oversigt over det kronologiske sagsforløb.

Anne Jønsson klagede med skrivelse af 10.5.1993 efter bekendtgørelsen § 17.

Med tilslutning fra Dekanen har fakultetssekretariatet på baggrund af sagens uregelmæssige forløb med skrivelse af 5. januar 1994 tilbudt Anne Jønsson at sagen kan blive behandlet af et nyt ankenævn - uden at dette udelukker at AJ fortsat kan ønske at klagen indbringes for Undervisningsministeriet efter § 17.

./.

Vi henviser også til tidligere papirer i sagsforløbet (vedlagt).

Man skal derfor anmode fagstudienævnet om at udpege den eksaminations-

University of Copenhagen - Office of the Faculty of Humanities

Njalsgade 80-90
DK 2300 København S

Tel: +45 3154 2211
Fax: +45 3154 3211

berettigede lærer og den studerende samt suppleanter for disse, jfr. Bekendtgørelse af 15. februar 1990 om behandling af eksamensklager ved de højere uddannelsesinstitutioner § 9, stk. 3.

Endvidere skal man anmode sensorformanden om at udpege ankenævnets 2 censormedlemmer samt suppleanter for disse, jfr. ovennævnte bekendtgørelses § 9, stk. 2 samt udpege én af de to censormedlemmer som formand for ankenævnet, jfr. § 9, stk. 4.

Til fakultetet bedes indberettet oplysninger om ankenævnets sammensætning. Af praktiske hensyn bedes sensorformanden samtidig sende kopi til fagstudienævnet.

Derefter bedes fagstudienævnet fremsende det nødvendige materiale - herunder hjemøpgaven - til ankenævnets medlemmer, således at nævnet kan påbegynde sit arbejde så hurtigt som muligt. På grund af sagens særlige karakter bedes der givet besked til fakultetssekretariatet, når materialet er sendt ud.

Vi henleder opmærksomheden på, at ankenævnets afgørelse på grund af de særlige omstændigheder bedes meddelt Dekanen såvidt muligt inden 2 måneder.

Ankenævnets afgørelse skal i entydig udformning meddeles dekanen, der derefter vil underrette klageren og fremsende ankenævnets svarskrivelse. Opmærksomheden henledes på, at ankenævn skal afgøre klager ved møde, når der er uenighed om afgørelsen, eller hvis ét medlem ønsker det, samt at alle nævnets medlemmer skal være til stede ved dette møde.

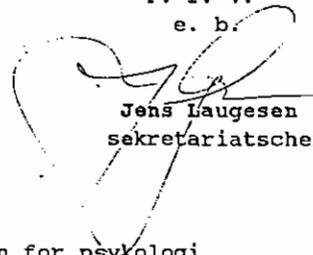
Med henvisning til Forvaltningslovens § 22, skal vi gøre ankenævnet opmærksom på, at afgørelsen skal være ledsaget af en begrundelse, med mindre afgørelsen fuldt ud giver den pågældende part medhold.

Vi skal særskilt gøre opmærksom på, at ankenævnet i spørgsmål om behandling af eventuel forhøjelse af den påklagede karakter bør fungere således, at studentermedlemmet udtræder og den af fagstudienævnet udpegede lærersuppleant indtræder under denne fase af nævnets arbejde, jfr. bekendtgørelsens § 11, stk. 2.

Endvidere skal vi henviser til bekendtgørelsens § 11, stk. 4, efter hvilken ankenævnets afgørelse om forhøjelse af karakter, ny bedømmelse eller tilbud om omeksamination på grund af mangler i et eller flere forhold i eksaminationen eller dennes grundlag, jfr. § 1, har virkning for alle eksaminander, hvis eksamen lider af samme mangel.

P. f. v.

e. b.

Jens Laugesen
sekretariatschef

Sven Herting
fuldmægtig

c.c. Censorformanden for psykologi
Eksaminator til orientering
Eksamensleder til orientering

Censorformand
Hans Weltzer
Vejlbytoften 344,
8240 Risskov

Reference
SVH/DBH

Journalnummer
04-426-47/92-502

Dato
13. januar 1994

EKSAMENSKLAGE.

Stud.psych. Anne Jønsson klagede i sommeren 1992 over en eksamen under faget psykologi. Klagen afvistes af eksaminator og censor og AJ anmodede om oprettelse af ankenævnet til behandling af klagen. Ankenævnet, under forsæde af Censor Søren Aagaard som formand traf den afgørelse, at forhøje karakteren fra "ikke-bestået" til "bestået", hvilket Anne Jønsson fik oplyst telefonisk.

Imidlertid konstaterede fakultetssekretariatet, at ankenævnet ved sin afgørelse havde begået nogle formelle fejl. Derfor indkaldtes nævnet påny, og der medvirkede nu en lærersuppleant. Med den ny personkreds blev klagen afvist i 2. omgang.

./.

Vi vedlægger en oversigt over det kronologiske sagsforløb.

Anne Jønsson klagede med skrivelse af 10.5.1993 efter bekendtgørelsen § 17.

Med tilslutning fra Dekanen har fakultetssekretariatet på baggrund af sagens uregelmæssige forløb med skrivelse af 5. januar 1994 tilbudt Anne Jønsson at sagen kan blive behandlet af et nyt ankenævnet - uden at dette udelukker at AJ fortsat kan ønske at klagen indbringes for Undervisningsministeriet efter § 17.

./.

Vi henviser også til tidligere papirer i sagsforløbet (vedlagt).

Man skal derfor anmode fagstudienævnet om at udpege den eksaminations-

University of Copenhagen - Office of the Faculty of Humanities

Njalsgade 80-90
DK 2300 København S

Tel: +45 3154 2211
Fax: +45 3154 3211

beregtigede lærer og den studerende samt suppleante for disse, jfr. Bekendtgørelse af 15. februar 1990 om behandling af eksamensklager ved de højere uddannelsesinstitutioner § 9, stk. 3.

Endvidere skal man anmode sensorformanden om at udpege ankenævnets 2 censormedlemmer samt suppleanter for disse, jfr. ovennævnte bekendtgørelses § 9, stk. 2 samt udpege én af de to censormedlemmer som formand for ankenævnet, jfr. § 9, stk. 4.

Til fakultetet bedes indberettet oplysninger om ankenævnets sammensætning. Af praktiske hensyn bedes sensorformanden samtidig sende kopi til fagstudienævnet.

Derefter bedes fagstudienævnet fremsende det nødvendige materiale - herunder hjemmeopgaven - til ankenævnets medlemmer, således at nævnet kan påbegynde sit arbejde så hurtigt som muligt. På grund af sagens særlige karakter bedes der givet besked til fakultetssekretariatet, når materialet er sendt ud.

Vi henleder opmærksomheden på, at ankenævnets afgørelse på grund af de særlige omstændigheder bedes meddelt Dekanen såvidt muligt inden 2 måneder.

Ankenævnets afgørelse skal i entydig udformning meddeles dekanen, der derefter vil underrette klageren og fremsende ankenævnets svarskrivelse. Opmærksomheden henledes på, at ankenavn skal afgøre klager ved møde, når der er uenighed om afgørelsen, eller hvis ét medlem ønsker det, samt at alle nævnets medlemmer skal være til stede ved dette møde.

Med henvisning til Forvaltningslovens § 22, skal vi gøre ankenævnet opmærksom på, at afgørelsen skal være ledsaget af en begrundelse, med mindre afgørelsen fuldt ud giver den pågældende part medhold.

Vi skal særskilt gøre opmærksom på, at ankenævnet i spørgsmål om behandling af eventuel forhøjelse af den påklagede karakter bør fungere således, at studentermedlemmet udtræder og den af fagstudienævnet udpegede lærersuppleant indtræder under denne fase af nævnets arbejde, jfr. bekendtgørelsens § 11, stk. 2.

Endvidere skal vi henvise til bekendtgørelsens § 11, stk. 4, efter hvilken ankenævnets afgørelse om forhøjelse af karakter, ny bedømmelse eller tilbud om omeksamination på grund af mangler i et eller flere forhold i eksaminationen eller dennes grundlag, jfr. § 1, har virkning for alle eksaminander, hvis eksamen lider af samme mangel.

P. f. v.

e. b.

Jens Laugesen
sekretariatschef

Søren Høbing
Sven Herting
fuldmægtig

c.c. Fagstudienævnet for psykologi
Eksaminator til orientering
Eksamensleder til orientering

Det humanistiske Fakultetssekretariat

Anne Jønsson
Vester Fælledvej 14
1750 København V

Reference JL

Journalnummer 04-426-47/92-502

Dato 5. jan 1994

Eksamensklage

Vi skal indledningsvist beklage den meget lange sagsbehandlingstid, dels i din sag i det hele taget, men særligt i behandlingen af din sidste klage af 10.5.1993.

Vi er opmærksom på de yderst uheldige konsekvenser det kan have for den studerende når en sag er så lang tid under behandling, og vi vil gøre mest muligt for at få behandlet den sidste del af sagen hurtigt.

Som du anfører i din klage er ankenævnets afgørelse i disse sager endelig. I din sag blev der begået procedurefejl i forbindelse med den første ankenævnsbehandling fra dec 92. Ankenævnet måtte derfor behandle anken igen. Den nye afgørelse blev meddelt i marts 93 og fremsendt til dig 13.4.1993. Under denne - anden - ankenævnsbehandling blev den korrekte procedure fulgt, jvf. den gældende bekendtgørelse.

Vi har derfor behandlet din klage som en klage over retlige forhold generelt. Som sådan har vi taget din klage til efterretning, idet vi har lagt vægt på den urimeligt lange sagsbehandlingstid, den uheldige kommunikation fra Universitetets side, og specielt den ikke tilstrækkelige begrundelse for ankenævnets afgørelse fra marts 93.

Det skal i den forbindelse bemærkes, at formelle og proceduremæssige fejl, hvor kritisable de end måtte være, ikke i sig selv kan have nogen indvirkning på den faglige vurdering af en eksamensopgave.

På denne baggrund har fakultetet besluttet at lade din eksamensopgave gennemgå en vurdering i et nyt ankenævn.

Det er selvfølgelig meget beklageligt at dette betyder yderligere behandlingstid, men vi skal sørge for at sagen nu bliver fremmet mest muligt, og snarest give dig nærmere besked om det forventede afgørelsestidspunkt.

I det omfang du måtte ønske det vil Universitetet være parat til at udstede fornøden erklæring om at forsinkelserne skyldes vores sagsbehandling - f.eks. af hensyn til SU.

Da vi med denne beslutning mener at have imødekommet din klage af 10.5.1993, har vi ikke videresendt klagen til Undervisningsministeriet. Hvis du imidlertid ikke mener at denne beslutning i tilstrækkelig grad imødekommer din klage, vil vi bede dig om at meddele os dette. Vi vil da videresende klagen til Undervisningsministeriet.

Du nævner i din klage at bestemmelsen om at studentermedlemmet under behandlingen af spørgsmålet om evt. forhøjelse af karakteren, efter din opfattelse, i praksis indebærer at studentermedlemmet udelukkes fra nævnets behandling i det hele taget. Det er ikke rigtigt. Efter at nævnet - som her - har besluttet ikke at hæve karakteren, indgår studentermedlemmet i den efterfølgende vurdering og beslutning for så vidt angår de øvrige muligheder. Der skal her tages stilling til om den studerende skal indlevere ny opgave til bedømmelse eller om den allerede bedømte opgave skal omeksamineres. I begge tilfælde med nye bedømmere (ved interne opgaver er 'bedømmerne' eksaminator). Besluttet ingen af disse muligheder, afvises ankegrundlaget.

Vi vedlægger et eksamensudskrift, idet vi har en begrundet formodning om at du på et tidligere tidspunkt har fået udleveret et eksamensudskrift hvoraf det - fejlagtigt - fremgår at den eksamen som denne sag drejer sig skulle være 'Bestået'. Vi beklager i givet fald fejlen.

University of Copenhagen - Office of the Faculty of Humanities

Njalsgade 80-90
DK 2300 København S

Tel: +45 3154 2211
Fax: +45 3154 3211

Københavns Universitet
Eksamenssystem

EKSAMENSUOSKRIFT

Dato: 05.01.94
Side: 1

Med venl. hilsen
Jens Laugesen
sekretariatschef

Sven Herting
Sven Herting
fuldmægtig

Jansson, Anne

Vester Faldvej 14
1750 København V

220761 0200

Eksamensdisciplin	Av/pkt. 24 dele	Vægt	Dato	Resultat
BIOLOGISK VIDENSKABSTEORI	1	01.00	MAJ 86	Bestået
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI - 1. DEL INTERN / ORGANISME-PROCES-ORIENT. PSYK., GRUND-DISCIPL. BUNDEN 1987-ORD. SKRIFTLIG MED HJÆLPEMIDLER		01.00	JUN 88	7
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI - 1. DEL INTERN / PERSON-ORIENTERET PSYKOLOGI, GRUND-DISCIPLIN BUNDEN 1987-ORD. SKRIFTLIG MED HJÆLPEMIDLER		01.00	AUG 89	9
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI - 1. DEL INTERN / SAMFUNDS-ORIENTERET PSYKOLOGI, GRUND-DISCIPL. BUNDEN 1987-ORD. SKRIFTLIG MED HJÆLPEMIDLER		01.00	JUN 88	10
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI - 1. DEL INTERN / SAMFUNDS-ORIENTERET PSYK. LABORATORIEKURSUS 1987-ORD. PROJEKTOPGAVE		01.00	JUN 88	10
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI - 1. DEL INTERN / ORGANISME-PROCES-ORIENTERET PSYK. LABORATORIEKURSUS 1987-ORD. PROJEKTOPGAVE		01.00	DEC 88	10
Dispdato: 01 09 87 Årsag...: DVF. 68 OROM.				
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI - 1. DEL INTERN / FORSKN.METODE I VIDENSK.TEORI OG PSYK.HIST. BUNDEN 1987-ORD. KURSUSDELTAGELSE		01.00	APR 88	Bestået
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI - 1. DEL INTERN / FORSKN.METODE I METODE OG PSYKOLOGISK STATISTIK 1987-ORD. PROJEKTOPGAVE		01.00	MAJ 88	Bestået
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI - 1. DEL INTERN / HUMANBIOLOGI BUNDEN 1987-ORD. SKRIFTLIG MED HJÆLPEMIDLER		01.00	JAN 89	Bestået
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI - 1. DEL EKSTERN/ ALMEN PSYKOLOGI (UGEDOPGAVE) BUNDEN 1987-ORD. INDIVIDUEL, HJEMMEOPGAVE		01.00	JUN 89	9
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI - 1. DEL EKSTERN/ UDVIKLINGSPSYKOLOGI FRI 1987-ORD. GRUPPE, HJEMMEOPGAVE		01.00	JAN 89	Udebleve
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI - 1. DEL EKSTERN/ UDVIKLINGSPSYKOLOGI FRI 1987-ORD. GRUPPE, HJEMMEOPGAVE		01.00	JUN 89	11
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI INTERN / PROFESSIONSORIENTERING 1987-ORD. INSTITUTIONSBESØG		01.00	SEP 89	Bestået
Dispdato: 20 07 90 Årsag...: KDMV.68-ORD.				
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI EKSTERN/ ANVENDT PSYKOLOGI 1, ARBEJDSPSYKOLOGI BUNDEN 1987-ORD. MUNDLIG SAGSFREMSTILLING M.FORB., INOV		01.00	JUN 90	9

Jønsø, Anne

Vester Fælledvej 14
1750 København V

220761 0200

Eksamensdisciplin	Åv/pkt. 24 dele	Vægt	Dato	Resultat
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI..... EKSTERN/ ANVENDT PSYKOLOGI I, KLINISK PSYKOLOGI BUNDE 1987-ORD. SKRIFTLIG MED HJÆLPEMIDLER		01.00	JAN 91	8
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI..... EKSTERN/ ANVENDT PSYKOLOGI I, PÆDAGOGISK PSYKOLOGI BUNDE .987-ORD. MUNDTLIG SAGSFRESTILLING M.FORB., INDV		01.00	JAN 91	10
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI..... EKSTERN/ ANVENDT PSYKOLOGI I, SOCIALPSYKOLOGI BUNDE 1987-ORD. SKRIFTLIG MED HJÆLPEMIDLER		01.00	JUN 90	Udebleve
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI..... EKSTERN/ ANVENDT PSYKOLOGI I, SOCIALPSYKOLOGI BUNDE 1987-ORD. SKRIFTLIG MED HJÆLPEMIDLER		01.00	JUN 91	11
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI..... EKSTERN/ ANVENDT PSYKOLOGI 2 (PROJEKTRAPPORT) FRI 1987-ORD. MUNDTLIG SAGSFREMT. M.MATERIALE GRUP. Tekst.... ANVENDT SOCIALPSYKOLOGI		01.00	JAN 93	11
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI..... INTERN / UNDERSØGELSE- OG INTERVENTIONSMETODER BUNDE 1987-ORD. BLOK A / TEST-TEDRI, HJEMOPGAVE, INDIVIDUEL		01.00	JAN 92	Udebleve
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI..... INTERN / UNDERSØGELSE- OG INTERVENTIONSMETODER BUNDE 1987-ORD. BLOK A / TEST-TEDRI, HJEMOPGAVE, INDIVIDUEL		00.00	JUN 92	Ej bestå
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI..... INTERN / UNDERSØG.- OG INTERVENT.METODER(TEST-DEMONSTRATION) 1987-ORD. BLOK B / DELTAGELSE		01.00	JUN 93	Bestået
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI..... INTERN / FORSKNINGSMETODE 2, KVALITATIVE METODER 1987-ORD. KURSUSEVALUERING		01.00	JAN 93	Bestået
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI..... INTERN / FORSKNINGSMETODE 2, KVANTITATIVE METODER 1987-ORD. KURSUSEVALUERING		01.00	JAN 92	Ej bestå
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI..... INTERN / FORSKNINGSMETODE 2, KVANTITATIVE METODER 1987-ORD. KURSUSEVALUERING		01.00	JAN 93	Bestået
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI..... INTERN / PRAKTIK 1987-ORD. PRAKTIK		01.00	JUN 93	Bestået
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI..... INTERN / PSYKIATRI BUNDE 1987-ORD. SKRIFTLIG MED HJÆLPEMIDLER		01.00	JAN 90	Udebleve
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI..... INTERN / PSYKIATRI BUNDE 1987-ORD. SKRIFTLIG MED HJÆLPEMIDLER		01.00	JAN 91	Bestået
KANDIDATUDDANNELSE I PSYKOLOGI..... INTERN / LOVGIVNING OG ETIK 1987-ORD. KURSUSEVALUERING		01.00	JUN 90	Bestået

Jønsø, Anne

Vester Fælledvej 14
1750 København V

220761 0200

Eksamensdisciplin	Åv/pkt. 24 dele	Vægt	Dato	Resultat
KANDIDATUDD. I PSYKOLOGI, 1987-ORDN., 1. DEL BESTÅET.....	48	01.00	JUN 89	Bestået

den 5. januar 1994

Lisbet Sierst

Anne Jønsson
Vester Fælledvej 14
1750 København V.
CPR 220761-0200

Til
Det Humanistiske Fakultet
Fakultetskontoret
Njalsgade 80
2300 København S.

Det humanistiske fakultetskontor
Jour.nr.: 07-426-47/92-502
11 MAJ 1993
Sagsbeh.: DBH.
Kopi:

Att: Dekanen.

VEDRØRENDE EKSAMENSKLAGE 04-426-47/92-502.

Jeg skriver dette yderligere brev i henhold til § 17 i Undervisnings- og Forskningsministeriets bekendtgørelse nr. 93 af 15. februar 1990, fordi jeg finder at sagsbehandlingsproceduren, såvel som grundlaget for afgørelsen ifm min klage og efterfølgende ankesag over bedømmelsen "ikke bestået" af min eksamensopgave i Undersøgelses- og Interventionsmetoder: Test-teori, kandudd./87-ordn. ved faget Psykologi, kun kan betegnes som værende direkte utilstedeilig.

Jeg skal indledningsvis nævne, at jeg har svært ved at forestille mig, at nogen overhovedet skulle have nogen interesse i de omkostninger, af studie-mæssig og personlig art, som dette sagsforløb har afstedkommet for mit vedkommende. Men jeg kan samtidig ikke se andet, end at jeg som studerende på ulykkelig vis holdes som gidsel i konsekvenserne af nogle interne procedurermæssige omstændigheder af en karakter, der intet har at gøre med det anliggende, som den konkrete ankes sagslige indhold giver anledning til.

Fremstilling af sagsforløbet.

Sagsforløbet er, at jeg d. 1.9.1992 anker afgørelsen på min oprindelige eksamensklage, da denne af eksaminator Tom Teasdale er blevet afvist. Efterfølgende melder jeg mig selvfølgelig til eksamen i det pågældende fag endnu engang, i tilfælde af, at min anke afvises. Tiden går og eksamen nærmer sig, men jeg tænker at nu kommer afgørelsen fra ankenævnet nok også snart. Det gør den bare ikke! På selve dagen for udleveringen af eksamensspørgsmålet synes jeg ikke, at jeg kan vente længere og ringer derfor til Fakultetskontoret. Jeg taler hér med assistent David Bonde Henriksen (DBH), som godt kan se den knibe, jeg står i, og tilbyder at sætte sig i telefonisk kontakt med Formanden for ankenævnet, Søren Aagaard, og derefter ringe tilbage til mig med de tilgængelige oplysninger. Kontoret har nemlig ikke modtaget noget på skrift fra ankenævnet endnu, på trods af at fristen på 3 mdr. for afgørelser i ankesager er overskredet, uden at der er givet besked til Fakultetskontoret om opståede vanskeligheder ifm. overholdelse af gældende frister, (jvf. § 14, stk. 1 og stk. 2).

DBH ringer tilbage med meddelelse fra ankenævnsformand Søren Aagaard om, at ankenævnet har taget min anke til følge og har antaget min eksamensbesvarelse, og at karakteren dermed er ændret fra "ikke bestået" til "bestået". Jeg får også direkte at vide, at jeg nu roligt kan afmelde mig den igangværende eksamen. Skulle der være problemer hermed ift. studiet fordi

afmeldingsfristen jo forlængst er overskredet, så skal fakultetskontoret nok være behjælpelige. (Lettet var jeg, og også glad over ikke at skulle igennem 14 hårde eksamensdage, selvom jeg selvfølgelig også kunne mærke frustrationen over at have brugt megen tid på at læse hele pensum op igen uden at skulle bruge det direkte. Det var nemlig ikke den eneste eksamen i det semester. Jeg gik samtidig til eksamen i såvel Forskningsmetode II: Kvalitativ- samt Kvantitativ metode, ligesåvel som jeg afsluttede mit grenstudie med udarbejdelsen af Anvendt II- rapport).

Jeg melder mig altså fra eksamen, men får efterfølgende ikke noget brev fra fakultetskontoret om ankenævnets afgørelse. Og jeg venter, og jeg ringer. Og jeg venter, og jeg ringer et utal af gange i de kommende måneder og rykker for den skriftlige meddelelse. Og hver gang er den lige på trapperne. Indtil en dag i begyndelsen af marts, hvor DBH kan oplyse mig om, at der er begået en procedurefejl ifm. behandlingen af sagen, men at det bare drejer sig om at få en formalitet i orden vedr. en bestemmelse om ankenævnets fremgangsmåde ved uenighed. Nogle uger senere ringer jeg atter og får hér at vide af DBH, at de relevante papirer skam er blevet sendt til mig men er kommet tilbage fra min gamle adresse. Intet andet! Da jeg så d. 13.4.1993 endnu en gang ringer, er det nogle ganske nye oplysninger jeg modtager fra fuldmægtig Sven Herting (SH), nemlig at ankenævnet alligevel ikke kan støtte at karakteren hæves til "bestået". Desuden mener SH at de papirer jeg rykker for og som indeholder denne oplysning, også er blevet sendt til mig på min nye adresse. Angiveligt d. 1.4.1993. Dertil kan jeg kun sige, at jeg ikke har modtaget noget. Dagen efter d. 14.4.1993 modtager jeg så endelig papirerne, som viser sig ikke at have været fremsendt tidligere (jvf. Fakultetskontorets brev af 22. april 1993, v/ Sven Herting & David Bonde Henriksen).

Retlige aspekter iht. § 17, vedr. anvendelse af § 11.

De papirer, jeg modtager, består bl.a. af den oprindelige afgørelse fra ankenævnet (Søren Aagaard, brev af 9.12.1992), som er en sagslig og faglig begrundelse for at tage min anke til følge. Det ekspliciteres endda heri, at "da kommissionen er sammensat således, at dens flertal er fagligt kompetent, dvs. eksamensberettiget lærer og beskikkede censorer i det område klagen vedrører, har dette foretaget en ny faglig bedømmelse af opgaven" (mine fremhævelser). At foretage en ny bedømmelse af opgaven falder ind under bestemmelserne i § 11, stk. 1, men hvis man sammenholder med § 11, stk. 4, vil man se, at der hér skelnes med et eller, mellem dét at hæve en karakter og at foretage en ny bedømmelse. Jeg er selvsagt ikke nogen ørn til jura, men jeg kan alligevel ikke lade være med at studse over den fortolkning, der synes at være lagt til grund for, at der angiveligt skulle være begået en procedurefejl fra ankenævnets side ift. studentermedlemmets tilstedeværelse.

For mig ser det ud som følger: I de tilfælde hvor den eksamen, der klages over, falder ind under området med intern censur - altså dér hvor karaktergivningen kun kan være enten "bestået" eller "ikke bestået", sættes studentermedlemmets indflydelse i ankenævnet totalt ud af funktion. Man læser da også i Fakultetskontorets procedurevejledning (v/ Karsten Christensen, brev af 11. september 1992, side 2), "at ankenævnet i spørgsmål om behandling af eventuel forhøjelse af den påklagede karakter bør fungere således, at studentermedlemmet udtræder, og den af fagstudienævnet udpegede lærersuppleant indtræder under denne fase af nævnets arbejde" (min fremhævelse). Men "denne fase af nævnets arbejde" kan, med den eksisterende fortolkningspraksis, ikke være at forstå som andet end ankenævnets arbejde overhovedet. For hvordan skal studentermedlemmet bidrage, om det ikke er til en vurdering af om anken kan tages til følge eller ej. Det drejer sig ikke om en specifik efterfølgende vurdering af om en given karakter - fra en

eksamen med eksternt censur - skal hæves fra f.eks. 7 til 8, eller fra 7 til 9, hvortil lærerekspertise selvfølgelig er påkrævet.

Ankenævnets behandling af sagen ved indtrædelse af lærersuppleant, Kaspar Jørgensen, iht. § 11, stk.2 om forhøjelse af karakteren, viste sig da også at blive en grundlæggende ny ombedømmelse, og det er, så vidt jeg kan se, ikke det, der tilsigtes i § 11. Desuden synes jeg lige jeg vil nævne, at jeg på ingen måde finder det fagligt forsvarligt at ankenævnets arbejde med bedømmelse af en sag finder sted igennem et telefoniemøde, og jeg må også sætte spørgsmål ved det juridiske belæg for en sådan procedure. Det havde været noget andet, hvis det grundlæggende arbejde var gjort, og man nu alene skulle finde frem til den endelige fastsættelse af en karakter ud fra 13-skalaen.

Jeg mener at der hér, så afgjort er tale om "et hul" i bekendtgørelsen, idet der ganske enkelt mangler præciseringer vedr. proceduren ifm. ankesager omhandlende eksamer med intern censur, hvor de eneste karaktermuligheder er "ikke bestået" eller "bestået". Og for mig at se, er dette den egentlige grund til, at hele denne ulykkelige situation er kommet istand.

Det fagligt uforståelige kommer også til udtryk i det faktum, at der i den endelige afgørelse fra ankenævnet ikke findes et eneste fagligt argument for hvorfor, der nu skal lægges mere vægt på de "reservationer og mangelfuldheder" som er taget in mente i den oprindelige afgørelse hvor anken tages til følge.

Jeg synes simpelthen ikke det er fair, at jeg skal bære at måtte læse Test-teori op for 3. gang, fordi der angiveligt begåes nogle formelle fejl fra anden side - fejl som jeg endog ikke engang delagtiggøres i på det tidspunkt, hvor de angiveligt opstår.

Og jeg finder, at alle de modsigelser og uklarheder og manglende begrundelser, der ligger imellem ankenævnets to bedømmelser, hvor man så åbenbart har svært ved at finde ud af, hvilket ben man skal stille sig på, er svære at betragte som andet end udtryk for en intern taktisk-politisk - og ikke faglig adækvat bearbejdningsproces. Og det er ganske utilstedeligt, at dette skal lægges mig til last.

Jeg véd så godt, at ankenævnets afgørelse iht. bekendtgørelsens § 13 er endelig og ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed.

Men:

Følgerne af de skitsede tolkningsmæssige problemer vedr. proceduren ifm. anvendelsen af § 11 angående afgørelser af typen "ikke bestået" contra "bestået", samt den helt urimelige sagsbehandlingsprocedure med klare overtrædelser af såvel § 14, stk.1 og stk.2, samt § 15, stk.1, sammenholdt med de konsekvenser dette har fået for mig, hvor jeg stilles væsentligt dårligere indenfor mine studiebetinger mht. oppebærelse af SU, samt at min langsigtede studieplanlægning kuldastes, mest anstændigt må løses ved, at ankenævnets første afgørelse om at ændre karakteren fra "ikke bestået" til "bestået" fastholdes.

Min situation ift. SU er således: Jeg fik pr. 1.2.1993 tildelt 6 ekstra SU-klip og står altså pr. 1.8.1993 uden SU. Jeg var nemlig så uheldig at bruge 24 SU-klip ved at gemmenføre første del af Biologi-studiet, før jeg fandt min rette hylde hér på Psykologi, og jeg har således fra starten af

studiet på '87-ordningen haft 2 års mindre SU til rådighed end mine studiekammerater, der har haft råderet over 7½ års SU. Jeg har selvfølgelig forsøgt at planlægge ift. dette og kunne da også, før denne ulykkelige situation indtraf, se en vej igennem, som har været grundlag for etaperne i min langsigtede studieplanlægning. Dette er simpelthen ikke længere muligt. Den oprindelige planlægning var hård nok, som den var. Jeg har store faste månedlige udgifter, og jeg har svært ved at se, hvordan jeg skal få det til at hænge sammen, da jeg fra 1.8.93. udelukkende skal leve af lønarbejde.

Jeg må derfor, på grundlag af ovenfor stående sagsfremstilling samt sagens akter, tillade mig at henstille til, at der - om nødvendigt fra ministeriel side - foretages en vurdering heraf, i henhold til § 17 i Undervisnings- og Forskningsministeriets bekendtgørelse nr. 93 af 15. februar 1990, og at denne vurdering må få konsekvenser for ankenævnets afgørelse ved ibrugtagning af § 18 overfor de i § 13 fastsatte bestemmelser. Dette vil være det eneste tilstedelige/anstændige.

Med venlig hilsen

Anne Jørgensen
Anne Jørgensen
København d. 10.5.1993.

Stud.psych.
Anne Jønsson
Vester Fælledvej 14
1750 København V.

Reference SVH/dbh Journalnummer 04-426-47/93-502 Dato 22. april 1993

EKSAMENSKLAGE.

I forlængelse af vor skrivelse af 1.4.1993 og med henvisning til telefonisk aftale, skal vi herved give en redegørelse for behandlingen af Deres klage- og ankesag over Deres eksamensopgave i Testteori ved faget Psykologi.

Med skrivelse af 1. juli 1992 indgav De eksamensklage efter gældende bekendtgørelse. Med følgeskrivelse af 9.7.92 fremsendte vi Deres Klage til udtalelse hos den til os af Psykologisk Laboratorium opgivne eksaminator, lektor Annie Darum.

./.. Først med skrivelse af 10.8.1992 modtog vi information fra Institut for Klinisk Psykologi, om dels at Annie Darum var koordinator for prøverne i test medens Tom Teasdale var den egentlige eksaminator, dels at begge først var kommet tilbage fra sommerferie denne dag.

Med skrivelse af 13.8.1992 (modtaget her d. 17.8.1992) afviste eksaminator Deres klage, hvilket vi meddelte med følgeskrivelse af 18.8.1992.

Den 1.9.1992 ankede De denne afgørelse.

./.. Med skrivelser af 13.9.1992 bad vi hhv. censorformand og studienavn om at nedsætte ankenavn (se venligst vedlagte kopier).

./.. Med skrivelse af 30.9.1992 modtog vi (og nævnets medlemmer) meddelelse (se venligst vedlagte kopi) om nedsættelsen. Nævnets sammensætning - jfr. ovennævnte meddelelse - skal forstås således at medlemmerne er: Søren Aagaard (censor og formand for nævnet), Rasmus Jordan (censormedlem), Axel Larsen (lærermedlem) og Kirsten Brøste (studentermædlem). Suppleanter for disse er listet op til højre herfor.

Med skrivelse af 9.12.1992 afgav ankenævnet en udtalelse, men ved Dekanens gennemgang blev man herfra opmærksom på, at reglerne i Bekendtgørelsens § 11, stk. 2 ikke var overholdt, idet ankenævnet havde forhøjet karakteren uden at studentermædlemmet var udtrådt og uden at indkalde lærersuppleanten. Endvidere har nævnet trods uenighed ikke afgjort sagen i et møde, hvilket Undervisningsministeriet foreskriver. Et nyt møde med den rigtige sammensætning skulle afholdes og dette trak desværre ud, således at De først med vores skrivelse af 1.4.1993 (afsendt herfra 13.4.1993) fik afgørelsen på anken.

Iøvrigt skal vi henvise til vores ovennævnte skrivelse af 1. april med hensyn til yderligere klagemuligheder (bekendtgørelsens § 17) i denne sags forløb.

P. f. v.

e. b.

Sven Herting
Sven Herting
fuldmægtig

David Bonde Henriksen
/David Bonde Henriksen
assistent

c.c. Ankenævnsformand Søren Aagaard
Censorformand Steen Larsen
Eksamenslederen
Eksaminator

Stud.psych.
Anne Jønsson
Vester Fælledvej 14
1750 København V.

13. APR 1993

Reference SVH/dbh Journalnummer 04-426-47/93-502 Date 1. april 1993

EKSAMENSKLAGE.

I skrivelse af den 1.7.1992 har De klaget over følgende eksamen: (Psykologi), bunden individuel hjemmeopgave (uden censur) i Undersøgelses- og Interventionsmedtor: Test-teori, kandidatudd./'87-ordn., (kar. bekendtgjort: ?.6.1992).

I skrivelse af 1.9.1992 har De anmodet om at klagen indbringes for et ankenævn, jfr. Undervisnings- og Forskningsministeriets bekendtgørelse nr. 93 af 15. februar 1990 om behandling af eksamensklager ved de højere uddannelsesinstitutioner § 7.

- ./. Klagen har været behandlet af ankenævnet og i den anledning skal vi meddele, at nævnet afviser klagen, således som det fremgår af vedlagte kopi af ankenævnets skrivelse af den 21.3.1993.
- ./. Vi vedlægger endvidere til orientering kopi af skrivelse af 9.12.1992 fra ankenævnet samt kopi af ovennævnte bekendtgørelse.

Herfra skal iøvrigt beklages den ekstraordinære lange tid, det har taget at behandle Deres sag.

Ankenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jfr. ovennævnte bekendtgørelses § 13. Såfremt der er tale om klage vedrørende retlige spørgsmål, jfr. § 17 kan klage over afgørelser i henhold til bekendtgørelsen indbringes for Undervisningsministeriet. I dette tilfælde skal klagen indgives hertil senest 4 uger fra d.d.

P. f. v.
e. b.

Sven Herting
Sven Herting
fuldmægtig

/David Bonde Henriksen
assistent

c.c. Eksamenslederen
Eksaminator til orientering

Til
 Det humanistiske fakultet, KUA
 Eksamensafdelingen
 Njalsgade 80
 2300 S

Søborg 21/3-93	
Det humanistiske fakultetskontor	
Jour.nr.	01-426-47/92-502
	22 MRS 1993
Sagsbeh.:	DBP.
Kopi:	

Vedr. eksamensklage indgivet af stud. psych. Anne Jønsson
 (cpr.nr. 220761-0200) indgives herved en supplerende erklæring.

Der er tidligere (9/12-92) indgivet erklæring. Imidlertid var der begået en formel fejl, idet den gældende bekendtgørelse om behandlingen af eksamensklager skal forstås således, at der skal holdes møde ved uenighed om afgørelsen. Dette havde ikke fundet sted.

Bekendtgørelsen bestemmer endvidere, at den eksamensberettigede lærersuppleant indtræder i ankekommissionen, hvis der er spørgsmål om at have karakteren. I medfør heraf er Kasper Jørgensen indtrådt i ankekommissionen i stedet for Kirsten Brøste.

På denne baggrund har der været afholdt 2 telefonmøder (telefonmøder p.gr.a. af en censors ryglidelse) i den nye ankekommission. Der var ved det første møde forskellige opfattelser af opgaven og vurderingen heraf, og man enedes om at genoverveje sagen til den følgende dag.

Ankekommissionen er nået frem til enighed om, at de reservationer og mangelfuldheder, som var nævnt i den først indgivne erklæring bør tillægges større vægt og betydning. Der savnes en fylldigere redegørelse for de stillede spørgsmål og dermed dokumentation for fornøden viden og stillingtagen.

Opgaven kan således ikke anses for tilstrækkeligt tilfredsstillende besvaret og kan ikke antages. Kommissionen må tilslutte sig eksaminators og censors bedømmelse.

Resultatet af kommissionens vurdering er således det modsatte af den første vurdering. Som formand for ankekommissionen beklager jeg på den baggrund yderligere den begåede procedurefejl.

P.k.v.

Søren Aagaard

Søren Aagaard

Formand for ankekommissionen

Sborg 7/3-93

Til

Dame/ Bende Henningsen

Det humanistiske fo...
Jour.nr.: 08-426-47/92-502
09 MRC.
Sagsbeh.: D.B.J.
Kopi:

Udel. Anne Jones' klage og ankesag:
 P.g.v. en af undersøgelses sygeplejersker
 der ikke kunnet kaldes ind, men
 telefonisk: igen og idag.

P.g.v. a. bestyrelse næste uge kan jeg
 ikke indsende supplerende erklæring
 for uge "

Ventlig hilsener

Søren Haggard

Til Rasmus Jordan
Axel Larsen
Kasper Jørgensen.

Vedr. klage indgivet af stud. psych. Anne Jønsson, 220761-0200.

Som formand for ankekommissionen indgav jeg 9.12.92 vedlagte erklæring til det humanistiske fakultet (KUA).

Jeg har imidlertid begået en formel fejl, som fakultetskontoret har gjort opmærksom på: Den gældende bekendtgørelse om behandling om eksamensklager skal forstås således, at der skal holdes møde ved uenighed om afgørelsen, (jeg havde forstået: Hvis et medlem af ankekommissionen ønskede det).

Et sådant møde har ikke været afholdt i denne sag.

Ud fra ovenstående indkaldes herved til et sådant møde

onsdag den 24.2. kl. 19.30

på Gladsaxe Vej 82, 1.,

2860 Søborg.

Jeg håber, alle kan, på trods af det korte varsel. Subsidiært må vi finde et andet tidspunkt, eller klare sagen ved et telefonmøde. Besked helst i løbet af weekenden på 39 39 48 66.

Med venlig hilsen

Søren Aagaard
Søren Aagaard.

11

Stud.psych.

Anne Jønsson

4. maj kollegiet

Frederiksberg Bredegade 13 B

2000 Frederiksberg

brev kl

25/1 93

p.g.a. administrativt, som i ltr. af vedlæst.

Reference SVH/dbh Journalnummer 04-426-47/92-502 Dato 18. januar 1993

EKSAMENSKLAGE.

I anledning af Deres klageskrivelse af 1.7.1992, hvori De klager over følgende eksamen: (Psykologi), bunden individuel hjemmeopgave uden censur i Undersøgelses- og Interventionsmetoder: Test-teori, kandudd. /1987-ordn. (kar. bekendtgjort: 2.6.1992) og den af 1.9.1992 fremkomne anmodning om indbringelse for et ankenævnet af bedømmernes afgørelse, skal vi herved meddele, at ankenævnet har hævet Deres karakter fra "ikke-bestået" til "bestået", således som det fremgår af den i kopi / . vedlagte skrivelse af 9.12.1992.

P. f. v. .
e. b.

Sven Herting
Sven Herting
fuldmægtig

/ David Bonde Henriksen
assistent

c.c. Eksamenslederen
Eksaminator til orientering

Fakultetsskontorets eksamensadministration

Københavns Universitet
Det humanistiske fakultetskontor
Njalsgade 80
2300 København S
Tlf. 31 54 22 11

*Relur til
åpnes
modtaget
18/1*

*Anne Jønsson
Vejler Fælledvej 14
1750 Ubbh. V*

10

Københavns Universitet, Amager
 Det psykologiske studium
 Censorformanden

Det humanistiske fakultet
 Københavns Universitet Amager
 Eksamensafdelingen
 Njalsgade 9o
 2300 Kbhvn. S.

Det humanistiske eksamenskontor
Jour.nr.: 04-426-47/92-502
15 DEC 1992
Sagsbeh.: DBH
Kopi:

Vedr. klage indgivet af stud. psych. Anna Jønsson (cpr. nr. 220761-0200) over bunden individuel hjemmeopgave uden censur i Undersøgelses- og Interviewmetoder: Test-teori (kand. udd./1987-ordn.).

Ankekommissionens sammensætning er:

Søren Aagaard (formand), Rasmus Jordan, Axel Larsen og Kirsten Brøste.

For kommissionen har foreligget følgende dokumenter:

1. Eksamensopgave: GENEREL METODE: Testteori. Maj 1992.
2. Klage fra den studerende af 1.7.92.
3. Re-evaluering fra underviser/eksaminator af 13.8.92.
4. Genfremsat klage fra den studerende af 1.9.92.
5. Skrivelse af 11.9.92 fra det humanistiske fakultet til fagstudienævnet for psykologi.

Sagen er modtaget af ankekommissionen 1.10.92.

Sagsfremstilling: Den studerende klager i sin første skrivelse (1.7.92) over den afgivne karakter "ikke-bestået" - væsentligst begrundet i, "at der må ligge en misforståelse til grund for vurderingen", og at der er "teori- og metodefrihed" ved universitetet. Klagen over bedømmelsen er (13.8.92) afvist af underviser/eksaminator. "Hverken opgavens indhold eller form lever op til de krav, der

stilles i kognitiv testteori". Opgaven gennemgås: større dele af den findes "rimelig", men der påpeges en række misforståelser og mangler.

Skrivelse af 13.8.92 omhandler kun opgavens kognitive testteoretiske del - ikke den projektive.

Den studerende fastholder (skrivelse 1.9.92) sin klage, igen med henvisning til 1) videnskabelig metodefrihed, og endvidere 2) tilbagevisning af detaljeret evaluering som følge af 1) og 3) at bedømmelsen "ikke-bestået" alene beror på opgavens kognitive del.

Da kommissionen er sammensat således, at dens flertal er fagligt kompetent, d.v.s. eksamensberettiget lærer og beskikkede censorer i det område klagen vedrører, har dette foretaget en ny faglig bedømmelse af opgaven.

På den baggrund finder et flertal i kommissionen, at opgaven vel har sine mangler, delvise misforståelser og ufuldstændigheder, men at opgaven alligevel i sin helhed giver indtryk af, at den studerende gennemgående har fattet væsentlige begreber og metoder på området. Eksaminator betegner da også - udover de påpegede uklarheder - væsentlige dele af opgaven som "rimelig".

Opgaven kan synes noget uheldigt disponeret, da de indledende principielle betragtninger ud fra den givne spørgsmålsformulering mest relevant ville falde ind under spørgsmål c). Med dette forhold i mente finder et flertal i kommissionen, at de stillede spørgsmål må anses for tilstrækkeligt tilfredsstillende besvaret til, at opgaven må antages.

Det bemærkes, at evalueringen "ikke-bestået" alene er givet ud fra opgavens kognitive del.

Et mindretal i kommissionen finder ikke, at eksamensspørgsmålene under hensyntagen til eksamensformen (hjemmeopgave med fuld adgang til kildemateriale) er tilfredsstillende besvaret og har indstillet at karakteren "ikke-bestået" fastholdes. Mindretallet er imidlertid indstillet på at lade flertallets afgørelse være udslagsgivende. Ankekommissionen kan således ikke tilslutte sig eksaminators og censors bedømmelse og indstiller (i medfør af bekendtgørelse nr. 93 af 15. febr. 1990 §11, stk. 1) at karakteren hæves til "bestået".

På kommissionens vegne

Søren Aagaard

Søren Aagaard

formand for ankekommissionen.

TIL ORIENTERING

Til Ankenævnets medlemmer

Det humanistiske fakultetskontor
Jour.nr.: <i>07-426-17/92-502</i>
- 1 OKT. 1992
Sagsbeh.: <i>DBA</i>
Kopi:

Den 30.09.92
J.nr. 0466

I forbindelse med Anne Jønssons ankesag har
censorformanden udpeget følgende ankenavn:

<u>Medlemmer</u>	<u>Suppleanter</u>
Søren Aagaard (formand)	Steen Larsen
Rasmus Jordan	Anne Viskinge Jensen
Axel Larsen	Kaspar Jørgensen
Kirsten Brøste	Claus Rasmussen

./. Vedlagt sagens akter

p.s.v.

Gitte Gade
Gitte Gade, sekf.

Fagstudienævnet for psykologi
KUA

Reference KC/dbh Journalnummer 04-426-47/92-502 Dato 11. september 1992

EKSAMENSKLAGER.

./.. Stud.psych. Anne Jønsson har i skrivelse af 1.7.1992, vedlagt i kopi, klaget over følgende eksamen: (Psykologi), bunden individuel hjemmeopgave uden censur i Undersøgelles- og Interventionsmetoder: Test-teori, kandudd. /1987-ordn. (kar. bekendtgjort: 2.6.1992).

./.. Klagen har været forelagt eksaminator, der i skrivelse af 13.8.1992 har meddelt, at han ikke har kunnet imødekomme klagen, jfr. vedlagte kopi, hvilket er meddelt klageren herfra d. 18.8.1992.

./.. Klageren har derefter anmodet om at sagen bliver indbragt for et ankenavn, jfr. den i kopi vedlagte skrivelse af 1.9.1992.

Vi skal derfor anmode fagstudienævnet om at udpege den eksaminationsberettigede lærer og den studerende samt suppleanter for disse, jfr. Bekendtgørelse af 15. februar 1990 om behandling af eksamensklager ved de højere uddannelsesinstitutioner § 9, stk. 3.

Endvidere skal vi anmode sensorformanden om at udpege ankenavnets 2 censormedlemmer samt suppleanter for disse, jfr. ovennævnte bekendtgørelses § 9, stk. 2 samt udpege en af de to censormedlemmer som formand for ankenævnet, jfr. § 9 stk. 4.

Til fakultetet bedes indberettet oplysninger om ankenavnets sammensætning. Af praktiske grunde beder vi sensorformanden samtidig sende kopi til fagstudienævnet.

Derefter bedes fagstudienævnet fremsende det nødvendige materiale til ankenævnet, således at dette kan påbegynde sit arbejde så hurtigt som muligt.

Vi henleder opmærksomheden på, at ankenavnets afgørelse skal meddeles dekanen senest 2 måneder (ved sommereksamen 3 måneder) efter at anken er indgivet, jfr. ovennævnte bekendtgørelses § 14, stk. 1. Såfremt der skulle opstå vanskeligheder med hensyn til overholdelse af fristerne bedes formanden for ankenævnet hurtigst muligt give fakultetet besked herom, jfr. § 14, stk. 2.

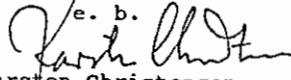
Ankenavnets afgørelse skal i entydig udformning meddeles dekanen, der derefter vil underrette klageren og fremsende ankenavnets svarskrivelse. Opmærksomheden henledes på, at ankenavn skal afgøre klager ved møde, når der er uenighed om afgørelsen, eller hvis ét medlem ønsker

det, samt at alle nævnets medlemmer skal være til stede ved dette møde.

Med henvisning til Forvaltningslovens § 22, skal vi gøre ankenævnet opmærksom på, at afgørelsen skal være ledsaget af en begrundelse, medmindre afgørelsen fuldt ud giver den pågældende part medhold.

Vi skal særskilt gøre opmærksom på, at ankenævnet i spørgsmål om behandling af eventuel forhøjelse af den påklagede karakter bør fungere således, at studentermedlemmet udtræder og den af fagstudienævnet udpegede lærersuppleant indtræder under denne fase af nævnets arbejde, jfr. bekendtgørelsens § 11, stk. 2.

Endvidere skal vi henvise til bekendtgørelsens § 11, stk. 4, efter hvilken ankenavnets afgørelse om forhøjelse af karakter, ny bedømmelse eller tilbud om omeksamination på grund af mangler i et eller flere forhold i eksaminationen eller dennes grundlag, jfr. § 1, har virkning for alle eksaminander, hvis eksamen lider af samme mangel.

P/f. v.
e. b.

Karsten Christensen
fuldmægtig

c.c. Censorformanden for psykologi
Eksaminator til orientering
Censor til orientering
Eksamensleder til orientering

Censorformanden for psykologi
Steen Larsen
Rygaards Allé 25
2900 Hellerup

Reference KC/dbh Journalnummer 04-426-47/92-502 Dato 11. september 1992

EKSAMENSKLAG:

- ./ Stud.psych. Anne Jønsson har i skrivelse af 1.7.1992, vedlagt i kopi, klaget over følgende eksamen: (Psykologi), bunden individuel hjemmeopgave uden censur i Undersøgelles- og Interventionsmetoder: Test-teori, kandudd. /1987-ordn. (kar. bekendtgjort: ?.6.1992).
- ./ Klagen har været forelagt eksaminator, der i skrivelse af 13.8.1992 har meddelt, at han ikke har kunnet imødekomme klagen, jfr. vedlagte kopi, hvilket er meddelt klageren herfra d. 18.8.1992.
- ./ Klageren har derefter anmodet om at sagen bliver indbragt for et ankenævn, jfr. den i kopi vedlagte skrivelse af 1.9.1992.

Vi skal derfor anmode fagstudienævnet om at udpege den eksaminationsberettigede lærer og den studerende samt suppleanter for disse, jfr. Bekendtgørelse af 15. februar 1990 om behandling af eksamensklager ved de højere uddannelsesinstitutioner § 9, stk. 3.

Endvidere skal vi anmode censorformanden om at udpege ankenævnets 2 censormedlemmer samt suppleanter for disse, jfr. ovennævnte bekendtgørelses § 9, stk. 2 samt udpege en af de to censormedlemmer som formand for ankenævnet, jfr. § 9 stk. 4.

Til fakultetet bedes indberettet oplysninger om ankenævnets sammensætning. Af praktiske grunde beder vi censorformanden samtidig sende kopi til fagstudienævnet.

Derefter bedes fagstudienævnet fremsende det nødvendige materiale til ankenævnet, således at dette kan påbegynde sit arbejde så hurtigt som muligt.

Vi henleder opmærksomheden på, at ankenævnets afgørelse skal meddeles dekanen senest 2 måneder (ved sommereksamen 3 måneder) efter at anken er indgivet, jfr. ovennævnte bekendtgørelses § 14, stk. 1. Såfremt der skulle opstå vanskeligheder med hensyn til overholdelse af fristerne bedes formanden for ankenævnet hurtigst muligt give fakultetet besked herom, jfr. § 14, stk. 2.

Ankenævnets afgørelse skal i entydig udformning meddeles dekanen, der derefter vil underrette klageren og fremsende ankenævnets svarskrivelse. Opmærksomheden henledes på, at ankenævn skal afgøre klager ved møde, når der er uenighed om afgørelsen, eller hvis ét medlem ønsker

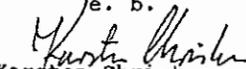
det, samt at alle nævnets medlemmer skal være til stede ved dette møde.

Med henvisning til Forvaltningslovens § 22, skal vi gøre ankenævnet opmærksom på, at afgørelsen skal være ledsaget af en begrundelse, med mindre afgørelsen fuldt ud giver den pågældende part medhold.

Vi skal særskilt gøre opmærksom på, at ankenævnet i spørgsmål om behandling af eventuel forhøjelse af den påklagede karakter bør fungere således, at studentermedlemmet udtræder og den af fagstudienævnet udpegede lærersuppleant indtræder under denne fase af nævnets arbejde, jfr. bekendtgørelsens § 11, stk. 2.

Endvidere skal vi henvise til bekendtgørelsens § 11, stk. 4, efter hvilken ankenævnets afgørelse om forhøjelse af karakter, ny bedømmelse eller tilbud om omeksamination på grund af mangler i et eller flere forhold i eksaminationen eller dennes grundlag, jfr. § 1, har virkning for alle eksaminander, hvis eksamen lider af samme mangel.

P. f. v.
e. b.

Karsten Christensen
fuldmægtig

c.c. Fagstudienævnet for psykologi
Eksaminator til orientering
Censor til orientering
Eksamensleder til orientering

Kop
Anne Jønsson
4.maj Kollegiet
Frederiksberg Bredegade 13 B
2000 København F. 6

TIL
DET HUMANISTISKE FAKULTET
FAKULTETSKONTTORET
NJALSGADE 80
2300 KØBENHAVN S

ATT: DEKANEN.

EXAMENSKLAG, JOURNALNR. 04-426-47/92-502.

Jeg har tidligere klaget over "Ikke bestået" i min testbesvarelse. Da jeg selvsagt ikke kunne vide, hvad der var faldet eksaminator for brøstet, havde jeg kun min gisning om, at det er min kritiske indfaldsvinkel til test, der har været udslagsgivende. I sig selv finder jeg ikke, at min besvarelse med rimelighed kan dumpes.

Efter at have fået eksaminators svar herpå (T.W.Teasdale, brev af 13.august 1992) må jeg fastholde min klage. Min gisning viser sig endda at være ganske korrekt. Den bærer så at sige afvisningen. Jeg skal derfor til min første klage tilføje følgende:

- Det er ganske legitimt at bygge en skriftlig (og mundtlig) besvarelse op ved at starte med en beskrivelse af sin indfaldsvinkel til det, der direkte skal besvares. Uden en sådan er besvarelsen af de stillede spørgsmål også ufuldstændig, idet ingen besvarelse ikke kan sige ikke at bunde i bestemte videnskabsteoretiske respektive ontologiske præmisser. Denne min indfaldsvinkel vurderes af eksaminator som havene meget "marginal .. relevans". Dette skriver eksaminator til at starte med, og han henviser mine overvejelser til at have relevans senere i testbesvarelsen. Da eksaminator så når til dette "senere" (sidste afsnit i eksaminators brev), så skrives der, at dette "er yderst kort og henviser til den ikke særlig relevante indledning"! Det er svært at forstå denne modsigelse i eksaminators afvisning af min klage på anden måde, end at han er ueng i min indfaldsvinkel. Og dette strider mod det grundlæggende princip om teori og metodefrihed for udvikling af videnskabelighed. Teori og metode må passe, stemme overens med genstanden herfor, ikke med en forud indtaget/vedtaget "holdning". Eksaminators videnskabelige uvildethed synes derfor at være godt og grundigt suspenderet. Det er nemlig ikke hans "personlige mening" om sagen der er relevant, men de argumenter, han kan gøre gældende ift emnet. Og her er mht relevans ingen argumenter overhovedet, kun autoritær afvisning. At beskæftige sig historisk med testbrug - her specielt hvordan test er blevet brugt racistisk - er på ingen måde uvæsentlig, med mindre det antages, at det videnskabeligt er muligt at lave rene objektive og dermed neutrale teoridannelser. Det hermed forudsatte positivistiske videnskabsideal deler jeg ikke, og det er også forladt af størstedelen af samfundsvidenskabelige forskere, ganske enkelt fordi teoridannelse, specielt indenfor det humanistiske genstandsområde, selv er en del af, hvordan en genstand bevæger og udvikler sig. Et test' brug er ikke bare ydre ift testens indhold og form. Der er en klar indre sammenhæng her imellem, der på ingen måde kan indkredses og bestemmes ordentlig, dvs videnskabeligt, under bortseen fra, at teoridannelse altid forgår i en bestemt historisk kontekst, præget heraf som medudviklende evt stagnerende for denne.

2

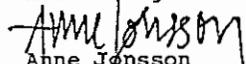
Det kan godt være, at det gør ondt på eksaminators selvbillede at måtte indrømme andres ikke delte videnskabssyn en relevant status, men det må gøres, ganske enkelt også fordi testteori langt fra er et, om det nogen sinde bliver det med den nuværende dominerende positivistiske indfaldsvinkel, færdigudviklet område. Det er tværtimod et meget omstridt område, som ikke handler om falsk bevidsthed hos de andre dumme, men mere omhandler problemer i de nuværende testteoriens genstandsadækvans. Uenigheder peger derfor på problemer i selve bestemmelsen af testgenstanden, der ikke kan løses som et spørgsmål om gennemsætningen af autoritære udlægninger af ufuldstændige testbøgers teorier.

- Eksaminators oprensning af detaljer i min testbesvarelse er derfor en ganske naturlig følge af, at han med sin fordomstilgang ønsker at dumpe den. Jeg skal først og fremmest kommentere det normalfordelte. Eksaminator skriver, at det er en misforståelse, at testscores skal være normalfordelt. Personligt kan ikke finde misforståelsen, idet det generelt antages indenfor testteori, at de træk der måles i en befolkning antages at følge, ja normalfordelingen! Generelt gælder det for de detaljer, der fremhæves af eksaminator, at der refereres til, at de er uforståelige uden at kende deres nærmere baggrund hos Anastasi. Det er for det første ikke mit indtryk. Jeg argumenterer selv for dem. For det andet kan det da ikke være mis-krediterende ikke at nævne alt i ens obligatoriske litteratur, da dette er en umulighed. Det er også derfor, man bruger referencer, trækker problemstillinger sammen osv osv, ganske enkelt fordi obligatorisk litteratur er basis for ens besvarelse. Eksaminator har endvidere flere vendinger, hvor han imødegår udsagn fra min side. Fx (2.sidste afsnit), at der "ligger en dybere misforståelse i betydningen af forskellen mellem IQ 100 og IQ 110", men hvori denne misforståelse ligger, dét siges der ikke noget om. Det er ren friløbsargumentation, åbenbart ud fra at eksaminator ikke kan anerkende min indfaldsvinkel. Hvis der virkelig var argumenter mod det, jeg skriver i min testbesvarelse, så ville det være en smal sag at nævne, hvor det går galt for mig og hvordan det ellers skal forstås. Det synes ikke at være tilfældet, og jeg synes ikke at jeg skal bære, at eksaminator "ikke forstår" eller er "uforståelig".

- min tredje og sidste tilføjelse finder jeg ret væsentlig. Den omhandler, at testbesvarelsen består af to dele - en kognitiv og en projektiv. Eksaminator henholder sig alene til den kognitive del. Dette - og selv med store misforståelser heri - er ikke i sig selv nok til at dumpe en besvarelse. Hvis det var det, så skulle kognitiv test være et selvstændigt eksamensområde - og det er det jo ikke: det afvikles sammen med projektive test. Jeg kan kun se eksaminator isolation af kognitiv testteori til at være basis for afvisningen som ignorants af, at besvarelser skal vurderes på grundlag af begge testdele. Dette er en faktuel fejl fra eksaminators side.

Jeg må derfor bede om ordentlig revurdering af min samlede testbesvarelse.

Med venlig hilsen

Anne Jønsson
København 1.september 1992
Cpr: 220761-0200

Stud.psych.
Anne Jønsson
4. maj Kollegiet
Frederiksberg Bredegade 13 B
2000 Frederiksberg

Reference SVH/dbh Journalnummer 04-426-47/92-502 Dato 18. august 1992

EKSAMENSKLAGE.

I anledning af Deres klageskrivelse af 1.7.1992, hvori De klager over følgende eksamen: (Psykologi), bunden individuel hjemmeopgave uden censur i Undersøgelles- og Interventionsmetoder: Test-teori, kandudd./1987-ordn. (kar. bekendtgjort: 2.6.1992), skal vi herved meddele, at klagen har været sendt til udtalelse hos eksaminator.

./. Det fremgår af eksaminators skrivelse af 13.8.1992, vedlagt i kopi, at han ikke har kunnet tage klagen til efterretning.

Eventuel behandling i et ankenavn vil kunne ske i overensstemmelse med Undervisnings- og Forskningsministeriets bekendtgørelse nr. 93 af 15. februar 1990 om behandling af eksamensklager ved de højere uddannelsesinstitutioner § 7.

Såfremt De ønsker at indgive en anke over eksaminators afgørelse, må skriftlig og begrundet ankeskrivelse fremsendes til dekanen senest 8. hverdag efter modtagelsen af denne skrivelse.

P. f. v.
e. b.

Sven Hertling
Sven Hertling
fuldmægtig

David Bonde Henriksen
/ David Bonde Henriksen
assistent

c.c. Eksamenslederen

Fakultetskontoret
att. Sven Herting
Journalnummer 04-426-47/92-502

04-426-47/92-502 4
DBA
13. august 1992

Vedr. klage over evaluering af individuel bunden hjemmeopgave
i Testteori, Blok A, udarbejdet af CPR-nr. 22 07 61 - 0200

Eksamensklagen er besvaret af Tom Teasdale som underviser/eksaminator og ikke af Annie Darum som koordinator. Efter at have modtaget klage over bedømmelsen af opgaven dateret 1.7.92 af Anne Jønsson har jeg påny gennemarbejdet opgaven og må fastholde vurderingen 'ikke bestået'. Hverken opgavens indhold eller form lever op til de krav, der stilles i kognitiv testteori. Den er mangelfuld og rummer mange forkert påstande samt irrelevant materiale.

De første halvanden sider af den lidt over fire siders lange besvarelse er optaget af en historisk kritik af A. Jensen's påstande (1969) om race og intelligens, og Burt's tidligere påstande vedrørende social mobilitet og intelligens, efterfulgt af en langt citat om kulturel kontra biologisk udvikling (Leontjev citeret efter Simon). Dette kan kun have relevans for delspørgsmål c), og er derfor fejlplaceret, men dertil må siges at relevansen er meget marginal i forhold til delspørgsmålets ordlyd.

Besvarelsen af delspørgsmål a) indleder med den misforståelse, at testscores skal være normalfordelt. (s.2 l.28-36). Dette er ikke tilfældet og på den citerede side skriver Anastasi blot 'if we assume a normal distribution.....'. Begrebet normalfordeling bliver ikke beskrevet hverken her eller senere. Den næste sætning (s.2 l.36-40) er uforståelig bortset fra en meget vag definition af reliabilitet. Den næste sætning (s.2 l.40-42) er forkert. En test kan være 'objektiv og standardiseret' og alligevel mangle validitet.

Beskrivelsen af percentiler (s.3 l.4-39) er rimelig. Men den er hentet direkte fra Anastasi s. 82 og rummer flere påstande (f.eks s.3 l.37-39) der ikke er forståelig uden den forudgående forklaring, som Anastasi selv giver.

Beskrivelsen af standardiserede scores (s. 3 l.40-50) indeholder flere misforståelser og mangler. Der bliver ikke forklaret hvordan gennemsnit og standardafvigelse bruges, og misforståelsen om normalfordeling bliver gentaget (s.3 l.43). Definitionen af standardafvigelse rummer en forkert påstand (s.3 l.45-46). En påstand i en efterfølgende sætning (s.3 l.48-49) er uforståelig da den ikke nærmere forklares. Normaliserede standardiserede scores beskrives ikke.

Besvarelsen af delspørgsmål b) indeholder en del irrelevant omtale af mangelen på Danske normer og sammenligning med Danske resultater (s.4 l.12-28). Påstanden om at 'danskere er 10% klogere end de amerikanere, som testen er standardiseret ud fra' implicere en dybliggende misforståelse af betydningen af forskellen mellem IQ 100 og IQ 110 (s.4 l.27-28). Beskrivelsen af opbygningen af WAIS-R normer er rimelig, men udtrykket 'hvorved de vægtede scores er fremkommet' (s.4 l.41-42) er uforståelig.

Besvarelsen af delspørgsmål c) er yderste kort og henviser til den ikke særlig relevante indledning og omtalen af manglen på Danske normer for WAIS prøverne (b). Så åbenlyse problemer som oversættelsesvanskeligheder bliver ikke berørt.

med venlig hilsen,

Tom Teasdale

T. W. Teasdale, Ekstern Lektor, Ph.D.

10. august 1992
J.nr. 363-4.7

Fakultetskontoret
Sven Herting/David Bonde Henriksen

04-426-47/92-502

DBH

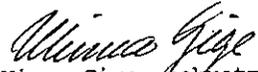
Vedr. eksamensklage. J.nr. 04-426-47/92-502.

Såvel undertegnede (koordinator for Generel Metode) som ekstern lektor Tom Teasdale, der har vurderet det ene af de to stillede spørgsmål i Testteori som "ikke bestået", er først kommet tilbage fra ferie d.d., hvorfor klagen ikke er besvaret.

Svar vil blive fremsendt snarest.

Venlig hilsen

f. Annie Darum, koordinator

Minna Gige, sekretar

FAKULTETSKONTORET

Njalsgade 80 · 2300 København S · Telefon 31 54 22 11 · Telefax 31 54 32 11

Eksaminator, lektor
Annie Darum
Institut for Klinisk Psy-
kologi
KUA

Referens SVH/dbh

Journalnummer 04-426-47/92-502

Dato 9. juli 1992

EKSAMENSKLAGE.

./.

Hoslagt fremsendes kopi af skrivelse af 2.7.1992 fra stud.psych. Anne Jønsson med klage over en eksamination, ved hvilken De var eksaminator: (Psykologi), bunden individuel hjemmeopgave uden censur i Under-søgelses- og Interventionsmetoder: Test-teori, kandudd./1987-ordn. (kar. bekendtgjort: 2.6.1992).

Vi skal under henvisning til Undervisnings- og Forskningsministeriets bekendtgørelse nr. 93 af 15. februar 1990 om behandling af eksamensklager ved de højere uddannelsesinstitutioner § 3 og 4, udbede os stillingtagen til klagen.

Svaret bedes afgivet af eksaminator og vil til sin tid blive videre- sendt til klageren, som led i klagens afgørelse.

Vi henleder opmærksomheden på, at svarfristen er 12 hverdage fra denne skrivelser modtagelse, jfr. ovennævnte bekendtgørelses § 5, stk. 1.

Særskilt skal vi gøre opmærksom på at ny bedømmelse og tilbud om omek- samen på grund af mangel vedr. eksaminationen eller dennes grundlag, jfr. ovennævnte bekendtgørelses § 1, skal tilbydes alle eksaminander, hvis eksamen lider af samme mangel, jfr. § 4, stk. 3.

P. f. v.

e. b.

Sven Herting
Sven Herting
fuldmægtig

David Bonde Henriksen
/ David Bonde Henriksen
assistent

04-426-47/92-502

DBH

Anne Jønsson
4.maj Kollegiet
Frederiksberg Bredegade 13B
2000 København F.

TIL DEKANEN
DET HUMANISTISKE FAKULTET
NJALSGADE 80
2300 KØBEHAVN S

Ek.nr: 7040761952 AD;
PSYKOLOGI

KLAGE OVER BEDØMMELSSEN AF "GENEREL METODE: TESTTEORI, MAJ 1992".

Jeg klager hermed over den afgivne bedømmelse "Ikke bestået" af min testbesvarelse.

Umiddelbart finder jeg, at der må ligge en misforståelse til grund for vurderingen: at censoratet har taget min kritiske stillingtagen til den samfundsmæssige udvikling og brug af test til sig som en afvisning af at ville beskæftige sig med test overhovedet, og dermed heller ikke med de krævede spørgsmål.

Dette vil jeg dog mene, at jeg til fulde gør. Og at jeg gør det ud fra den opgivne litteratur. Jeg har dog ikke haft mulighed for - grundet erhvervsarbejde - at følge forelæsningerne, men har som følge heraf inddraget andet - og yderligere - materiale. Hvad der derfor specifikt er blevet påpeget ved den opgivne litteratur ved forelæsningerne, og som derfor måtte mangle o.a. i min besvarelse, det mener jeg ikke at jeg kan eller skal hæfte for. Des foruden går jeg, i min besvarelse, heller ikke stille med min kritiske indfaldsvinkel til psykologien - vel vidende at den ikke er særlig "moderne" - men inddrager den derfor så begrundet som muligt. Og dette mener jeg er korrekt nok, idet det generelt gælder for universitetet, at der er teori- og metodefrihed netop for at sikre muligheden for en fortsat videnskabelig sikring af det eller de pågældende emner.

Dette angår såvel "kognitiv testteori", hvor jeg indleder med en beskrivelse af, hvordan test har kunnet bruges racistisk, og i "projektiv test", hvor jeg danner den "tese", at testpsykologiens "psykologi" selvfølgelig har sammenhæng med den givne anvendelse af test i praksis, og at Rapaports ego-psykologi derfor er et naturligt svar på at arbejde ud fra et testbatteri. Desuden ligger mange af mine generelle overvejelser tæt op af L. Østergårds - men dette kan vel ikke være noget problem.

Jeg må derfor bede om en kritisk revurdering.

Med venlig hilsen

Anne Jønsson

Anne Jønsson
København 1.juli 1992

CPR: 2 20761-0200

PSYKOLOGISK KANDIDATEKSAMEN

GENEREL METODE: Testteori

Maj 1992

Individuel kursusopgave - skal afleveres i 2 eksemplarer til Minna Gige, lokale 3.3.120.

Afleveringsfrist: Fredag den 29. maj 1992 kl. 12.01.

Opgavens omfang er min. 10/max. 15 maskinskrevne A4-sider.

Citeres kilder direkte, skal dette angives med citationstegn, og kilde og sted skal anføres i parentes. Overtages en tankegang fra en kilde, men uden at der er tale om direkte citat, anføres kilden i parentes. For en ordens skyld skal det nævnes, at dette selvfølgelig også gælder, hvis andre hjælpemidler end de obligatoriske lærebøger direkte anvendes i forbindelse med opgavebesvarelsen.

Begge spørgsmål skal besvares. (Angiv kun cpr.nr. på opgavebesvarelsen).

Spørgsmål 1: Kognitiv testteori.

Kognitive testresultater skal ofte fortolkes i forhold til publicerede normer.

- Testnormer præsenteres typisk som percentiler eller standardiserede scores. Beskriv disse to psykometriske konstruktioner.
- Redegør - ud fra Anastasis beskrivelse - for opbygningen af normerne til en af Wechsler Intelligens Tests.
- Hvilke fejlkilder kan der være ved at anvende udenlandske testnormer i Danmark?

vend

Spørgsmål 2: Projektiv testteori.

Rapaport et al. (1968) strukturerer beskrivelsen af de kognitive processer, der finder sted hos den undersøgte person i forbindelse med projektiv testning, på baggrund af følgende triade:
- hukommelse
- begrebsdannelse
- opmærksomhed, koncentration og indstilling ("anticipation").

- Giv en redegørelse for Rapaports fremstilling.
- Diskuter denne fremstilling i relation til mindst to af følgende tests: Objektsortering, Ordassociation, Rorschachprøven og TAT/CAT.

Du kan f.eks. tage udgangspunkt i den egopsykologiske hypotese om at autonome jeg-funktioner og kognitive processer, der under normale forhold forløber relativt uforstyrret, i tilfælde af psykisk lidelse medinddrages i konflikt. Du er endvidere velkommen til at inddrage relevant klinisk materiale som eksemplificering - hentet fra pensum eller andre steder.

Knap 5 + 10

÷ 263-266

÷ 505-515

mindre vægts hantaret.

1285-1288

PSYKOLOGISK KANDIDATEKSAMEN.
GENEREL METODE: TESTTEORI, MAJ 1992.
BESVARET AF CPR. 220761-0200.

SPØRGSMÅL 1: KOGNITIV TESTTEORI.

Jeg bliver - som indgang til tre spørgsmål - præsenteret for det udsagn, at "kognitive testresultater .. ofte skal .. fortolkes i forhold til publicerede normer". Dette forstår jeg derhen, at eksisterer der normer, ja så skal disse selvfølgelig bruges, men her er det så vigtigt at være opmærksom på, at en test ret beset kun gælder overfor det materiale/befolkningsgrupper, som den er standardiseret i forhold til. I praksis vil det være svært at kunne vurdere ift publicerede normer, idet der altid sker en praktisk udvikling i det materiale, indenfor hvilket normerne er fastsat, og det vil endvidere sjældent være tilfældet, at en udformet test så at sige er udformet netop indenfor og med henblik på det materiale, som en praktiker har overfor sig. Der må derfor altid opereres med, at anvendelsen af en test må undergå en tilnærmelse/transformation til det materiale, som den skal anvendes på.

Sådan har man imidlertid ikke altid betragtet det. Langt op i testpsykologiens historie har det standpunkt været udbredt, at det man måler med kognitive test - intelligens - er en medfødt evne, der i sit indhold er kulturuafhængig. Standpunktet stammer tilbage fra Francis Galton (1822 - 1911), een af intelligenspsykologiens (den differentielle psykologis) grundlæggere (jvf Østergaard 75), men det træder også frem så sent som i 60-ernes USA, hvor en Arthur Jensen argumenterede imod brug af uddannelsesmidler overfor farvede mennesker, fordi dette ikke var videnskabeligt forsvarligt. Det havde netop også vist sig, at Head Start programmerne, der specielt blev sat i værk overfor farvede børn (og fattige hvide), ikke havde givet nævneværdige resultater, hvad A.Jensen så som en bekræftelse af, at farvede er mindre intelligente, og at intelligens er bundet til gener og dermed race. Nu afviser A.Jensen ikke, at indlæring har betydning for intelligensen, men han gør det udelukkende til et spørgsmål om indlæring i forhold til den genetiske basis, eller analogt: det højeste intelligensniveau et menneske kan nå er realiseringen af dets genetiske materiale, som er det alt afgørende for intelligensen (jvf S.Thyssen 77). Nu stod A.Jensen ikke alene med sit standpunkt. Han blev, blandt talrige andre, støttet af Burt, der fremsatte følgende standpunkt: "at lyse hoveder fra de fattige klasser arbejder sig opad, og mindre begavede børn fra de højere klasser søger nedad. Klasseforskelle bliver således uundgåelige i ethvert civiliseret samfund" (citeret fra Simon 74, s.177). Burts standpunkt får følgende svada med fra S.Thyssen: "Det overses altså, at først begrænses ved en uddannelsespolitik bestemte befolkningsgruppers uddannelsesmuligheder, og så bruger man disse befolkningsgruppers deraf følgende udviklede evner indenfor det traditionelle skolestof til at bevise deres ringere intelligens" (Thyssen 77, s.14). En mere adækvat bestemmelse af udvikling - og herunder også af "intelligensens" udvikling - end ovenstående, der kan føres tilbage til Galton, hvor det er genernes kvalitet, der næsten fatalistisk forudbestemmer

menneskers biografi, finder jeg hos Leontjev, hvor han skriver: "I historiens løb har mennesket under sociale loves indflydelse udviklet højere åndelige karakteristika. Tusinder af års sociale historie har i denne forbindelse frembragt mere end millioner af års biologiske udvikling. Den åndelige udviklings resultater er gradvist blevet ophobet og overført fra generation til generation. Derigennem er de blevet sikret. Kunne de være blevet sikret i form af biologiske, arveligt overførte forandringer? Nej, fordi den historiske proces er så umådelig hurtig, altid accelererende og derfor ændres kravene til menneskets evner, der dannes af betingelserne i .. hendes .. samfundsliv, hurtigt helt ude af takt med det meget langsomme tempo i den biologiske nedfældning af erfaringer" (citeret efter Simon 74, s.185-86).

Når man derfor søger at måle intelligensen, så er det mao overordentligt vigtigt at være opmærksom på, at det ikke bare er en iboende statistisk evne, der er kulturuafhængig. Det er snarere udtryk for en kulturhistorisk betingelsesrelevant handleevne - hvis jeg skal give et mere substantielt svar end det svar, som L.Østergaard giver: "at intelligensbegrebets indhold .. ikke er .. blevet verificeret af intelligensforskningen, det er tværtimod blevet skabt af intelligens-testningen" (s.45).

Med ovenstående in mente vil jeg følgende beskrive, hvordan testnormer dannes respektivt opfattes, og herigennem gå ind et svar på spørgsmål 1a.

a)

En underliggende antagelse specielt indenfor de kognitive tests er, at befolkningen er normalfordelt på de træk, som testen måler (Anastasi s.204). For at standardisere testen, prøver man den på en stor gruppe - standardiseringssamlet - der er repræsentativ for testens målgruppe. Standardiseringsgruppens resultater tjener herefter som normer for testen (s.26). Hvis de testresultater, som man får i standardiseringsgruppen afviger væsentligt fra normalfordelingskurven, må man redigere i testkonstruktionen, herunder i fordelingen af spørgsmålene/items. Ellers vil bla testens reliabilitet (:testens evne til at differentiere mellem personer i en gruppe på samme måde hver gang) ikke kunne generaliseres til den population, hvori det, der skal testes for, antages at være normalfordelt. En test siges derfor at være objektiv og standardiseret, når det er muligt at sandsynliggøre, at den måler dét, der skal måles. Når normerne til en test en gang er etableret, tjener de som sammenligningsgrundlag for fortolkningen af individuelle testresultater, hvor normen udtrykker sammenligningsgruppens gennemsnitlige præstationer ("performance") (s.26). Men nu er det sådan, at de umiddelbare testresultater - fx antallet af løste opgaver - i sig selv er meningsløse, indtil de konverteres til en form, hvorigennem de kan sammenlignes. Det er altså nødvendigt at operere med flere trin i operationaliseringsprocessen af en test. Først står man med en uoverskuelig mængde af data - de såkaldte råscores. Og dernæst overfor opgaven at bringe disse på en form, hvorunder de kan fortolkes. Hertil kan anvendes at tabulere scorene igennem "frekvens distribution" (s.73). Den videre vej herfra går gennem

skabelsen af percentiler eller standardiserede scores. Først til percentilerne som redskab til sammenligning.

Som psykometrisk konstruktion udtrykker percentilen hvor i en fordeling et bestemt testresultat befinder sig. Og dette med focus på dimensionen under/over andre resultater, så at sige en rangordning. Dette gøres på grundlag af den ovennævnte frekvensfordelte distribution af testresultaterne; og dette således at det kan aflæses, hvor høj en score den lavest scorende procent i standardiseringssamplet opnåede osv osv op til 100 procent. Hvor procent udtrykker en mængde, så udtrykker percentilen et punkt. Fx: ved 28'ende percentil aflæses således hvilken værdi, der adskiller de 28 procent, der har scoret lavere fra de 82, der har scoret højere. Percentilen relativiserer en score til den procentuelle fordeling af andre scores. I forhold til rå-scores udgør percentiler afledte scores, udtrykt i termer af procent af personer. Som sådan er percentilen det redskab, hvormed en frekvensdistribution kan overgå til at blive udtrykt i en normalfordelingskurve, idet percentilen er de kumulerede procenter, og disse kan tegnes direkte ind i normalfordelingskurven.

Man kan altså sige at en persons percentil fortæller hvilken del af en given population, der har udført den samme test, som ligger under hende i scoren. Personen/erne i midten af gruppen eksisterer ved 50 (procent) percentilen. Denne kaldes også medianen. Medianen er hermed udtryk for dét en gennemsnitlig eller typisk person ville kunne. Ved normalfordeling er medianen identisk med gennemsnittet/middelværdien. Og dette er så også grunden til, at percentiler og standardiserede scores er direkte sammenlignelige, idet de umiddelbart kan konverteres til hinanden ud fra normalfordelingskurven.

Men før jeg går videre til de standardiserede scores skal nævnes nogle fordele og ulemper ved percentiler: Fordele er, at de er nemme at forstå, hvilket gør dem velegnede ved overbringelse af testresultater til utrænede personer. Endvidere kan de tolkes nøjagtigt, selv når fordelingen af test-scoren er meget atypisk. Bagdelene er at de reducerer de åbenlyse store og vigtige forskelle i halerne af fordelingerne, og forstørrer små forskelle i midten, som måske ikke er særlig vigtige.

Den anden måde at opsummere scores på - konvertering til standardiserede scores - er at bruge middel- og standardafvigelsen. Ved at lade en repræsentativ del af befolkningen besvare testen får man nemlig samtidig normalfordelingskurvens middelværdi, hvorudfra at standardafvigelsen kan bestemmes. Standardafvigelsen er et mål for spredningen af scorerne, og således et mål for den enkelte persons afvigelse fra middelværdien. Denne proces kaldes lineær transformation. Fordelen ved standardiserede scores er at forskelle i standard scores er proportionale med forskelle i rå-scoren; medens ulemper er, at standard scoren ikke kan tages bogstaveligt, når fordelingen er skæv (Anastasi s.82-88).

b)

Problemet her er at beskrive opbygningen af normerne til en af Wechslers Intelligens Tests. Jeg vælger WAIS-R, der finder

anvendelse indenfor målingen af generel/almen intelligens indenfor voksenområdet. Den er endvidere søgt udviklet, så den kan udgøre en mulig hjælp ifm psykiatrisk diagnosticering. Den første udgave fra 1939 blev designet for at overvinde den kritik, som med rette var fremført mod de daværende intelligens-tests for voksne, idet disse i deres grundlag var udformet til børn, men så blot var søgt tilpasset voksne gennem en større sværhedsgrad (Senere har Wechsler så udviklet to selvstændige test indenfor børneområdet). Den seneste udgave af WAIS-R kom i 1981 - men det gælder for "voksen-udgaverne" at ingen er blevet standardiseret ift danske forhold. Anvendte forsøg har dog vist, at danskere er 10 procent klogere end de amerikanere, som testen er standardiseret ud fra. Jeg ved dog ikke, om der i dette er taget højde for, at den amerikanske standardisering er gjort ud fra ikke at medinddrage personer, som falder uden for kategorien "normale voksne" - men er der ikke dette, så er gennemsnitsdanskere vist mere end 10 procent klogere! Om der er en forskel eller ej - så at sige mellem nationers intelligens - skal jeg ikke tage stilling til, men klart er det, at der må foretages en standardisering ud fra danske forhold, hvis den skal kunne anvendes med optimalt resultat. Indtil da vil den heller ikke være valid ift danskere. Forskellen kommer ind på den måde, at Wechsler har fastsat middelværdien (M) til 100 med en standardafvigelse (SD) på 15, hvorved forstås at den gennemsnitlige afledte intelligenskvotient (IQ) er 100 for standardiseringsgruppen - og det er så denne, der for danskere er 110.

I den sidste revision af WAIS (WAIS-R) er der taget omhyggelige hensyn ift repræsentativitet, og testunderlaget har været stort (1880 mennesker). Ligeså er der taget højde for kønsspecificitet, geografiske forskelle, land- og byforhold, samt race, socio-økonomiske betingelser, uddannelsesmæssige forskelle og sprogkundskaber. Endelig er kun eet medlem af en familie repræsenteret. Desuden muliggør standardiseringsmetoden, at der i specifik grad kan tages højde for en persons placering aldersmæssigt, idet standardiseringen er distribueret over 9 aldersstrin, fra 16-17 til 70-74 år. Ud af de 1880 er 500 personer, der udgør alle i aldersgruppen mellem 20 og 34 år, anvendt som referencegruppe for transformationen af rå-scores til standard scores for hver af de 11 deltests, hvorved de vægtede scores er fremkommet. Dette giver mulighed for at udtrykke alle deltestscorerne i sammenlignelige enheder i kraft af en fast referencegruppe. Standard scorerne har en middelværdi (M) på 10 og en standardafvigelse (SD) på 3. Testen kan scores på to selvstændige områder: på det verbale og på performance. Summen af disse giver Full Scale score. Dette gøres ved at addere de vægtede scores indenfor de respektive områder, hvorved det for en enkelt test er muligt at beregne tre afledte IQ-værdier: een for Verbal, en for Performance, og en for Full Scale, med $M = 100$ og $SD = 15$. Disse IQ-er er imidlertid fundet med reference til personens egen aldersgruppe, og viser altså hendes placering i sammenligning med andre på samme alder, hvilket har stor betydning for udarbejdelsen og fortolkningen af profiler, da de vægtede scores fra hver enkelt deltest som sagt er udledt fra den faste referencegruppe af de 500 20-34 årige (Anastasi s.248-52 og 346ff).

c)

Hvad angår fejlkilder ved anvendelse af udenlandske testnormer i Danmark, så er der med det allerede sagte i ovenstående indledning, såvel som under punkt b om WAIS, gjort rede for, hvad dette kan resultere i. Der skal derfor kun tilføjes, at der ikke er nogen principiel forskel på, om en test overføres fra et land til et andet eller om det er fra en egn eller kulturgruppe til en anden indenfor samme land, end hvad der ligger i selve logikken for standardisering. Kulturuafhængige test kan kun konstrueres som meningsløse og tomme konstruktioner - og hvad skal man med dem!

SPØRGSMAÅL 2: PROJEKTIV TESTTEORI.

a)

Jeg bliver i dette spørgsmål først bedt om at give en redegørelse for Rapaports fremstilling af sin triade - hukommelse, begrebsdannelse, opmærksomhed/koncentration/indstilling - der ses at ligge til grund for struktureringen af de kognitive processer for personer i projektiv testning. I det følgende skal denne redegørelse gives med udgangspunkt i det for Rapaport centrale koncept om "projektion".

Projektion er for Rapaport bestemmelsen af det forhold, at mennesket i sit forhold til verden altid strukturerer sit forhold hertil ud fra sin indstilling til det materiale, som det forholder sig til. Projektion ses at høre til menneskets normalpsykologiske natur. Og som begreb går det ud på, at alle manifestationer af et menneskes adfærd, lige fra de mindste detaljer til de største betydningsfuldheder, afslører træk ved den menneskelige personlighed, hvor der ved personlighed skal forstås det individuelle princip, hun/han er bærer af. Alle sansepåvirkninger ses at "blive forarbejdet ud fra individuelle forudsætninger" (Rapaport, kap.7; Østergård 75, s.76).

Vigtigt at bemærke er, at Rapaports begreb om projektion adskiller sig fra det psykoanalytiske, hvor projektion - specielt i psykoanalysens startfase - alene ses som havende at gøre med forsvarmekanismer, fx at en person projicerer eget uønsket psykisk materiale ud i omgivelserne. I den grad Rapaport forholder sig til den psykoanalytiske tradition er det derfor til psykoanalysens sene bestemmelse af projektion, hvor al sansning forstås som forarbejdet ud fra indre, ikke nødvendigvis forsvarsprægede psykiske mekanismer.

Ud fra Rapaports projektionsbegreb er det muligt for ham at danne et begreb om projektive procedurer, dvs måder at få indblik i de for en person karakteristiske individuelle psykisk strukturerende principper. Man kan sige at projektive procedurer er et svar på, at sådanne individuelle principper ikke bare på forhånd er kendt eller bevidst tilgængelige for personen selv, og slet ikke når det drejer sig om personer, der står i forskellige sygdomssituationer. Ligeså vil de konventioner, som ethvert samfund

bygger på - og som indoptages som normer af mennesker der lever i og med dem - være med til at sløre, hvad der er de egentligt strukturerende forhold for det enkelte menneske som sådan. Hvis det var sådan, at man bare kunne spørge til et menneskets individuelle principper, og så få et selvfølgeligt objektiv svar, ja så ville der ikke være noget problem - men sådan er det ikke: de kan være tilsløret, skjult eller ubevidste for personen selv, samt for den sociale ramme, som personen indgår i. Projektive procedurer er altså midler til at trænge ind til dét, som en person mere eller mindre er i sig selv, men dette vel at mærke på en måde, hvor der kan tales om en objektiv, dvs standartiseret, afdækning heraf. At bemærke er dog, at objektivitet ifm projektive test ikke er af samme stringens som for psykometriske test; objektivitet i førstnævnte forstand er "mere" kulturafhængig af sociale konventioner for normalpsykologisk adfærd, selv om det ydelsesmæssige selvfølgelig også indgår i en vurdering af, hvad normalpsykologisk adfærd er.

Projektive procedurer skal altså tilsigte fremgangsmåder, hvor "det undersøgte subjekt aktivt og spontant strukturerer ustruktureret materiale og ved at gøre dette afslører sine strukturerende principper, hvilke er principperne for netop denne persons psykologiske struktur" (Rapaport s.225). Eksempelvis: jo mere vanskeligt det objektivt er at percipere, fx i tåge eller mørke, jo mere er individet tvunget til at lægge sin egen subjektive perceptionsgrund ud som strukturerende det perciperede materiale: frygt for/ønsket om noget, og forestillingen herom, må da primært ses at komme fra personen selv. I en sådan forstand ses projektive test også som indirekte spørgsmål, hvortil der gives indirekte svar. Projektive procedurer kan altså bestemmes ud fra, om de giver individet lejlighed til at vise sin psykiske struktur utilsløret af konventionelle adfærdsmåder - og de procedurer der er af interesse for testteori er derfor de procedurer, der i denne forstand lader sig standardisere.

Der er også en anden grund til, at Rapaport distancerer sig fra det psykoanalytiske koncept om projektion, i såvel den tidlige som sene udgave heraf. Og det er, at inden for psykoanalysen er der en central tendens til at opfatte tænkning alene som et menneskes sublimeringsmulighed for samfundsmæssig livsdannelse. Hos Rapaport ses tænkning derimod som et selvstændigt psykologisk område, der ikke kan reduceres til Ego'ets simple individuelle transformationer af drifts- eller impulsforhold stammende fra Id'et. Rapaport bestemmer mao ikke tænkning alene som sekundærprocesser. På den anden side er Rapaport ikke fortaler for, at tænkning er autonome processer, uafhængig af indivets driftsmæssige grund. På sin vis kan man derfor sige, at Rapaport rehabiliterer tænkning, ligesom også projektion, som et normalpsykologisk fænomen, der ikke kun har med forsvarsmekanismer at gøre. Af denne grund er Rapaports "psykologi" da heller ikke den klassiske psykoanalyse, men en psykologi, der bygger på - og tager sit udgangspunkt i - det menneskelige Ego. Heraf også navnet Ego-psykologien.

I følge Rapaport er et individs tankeprocesser underlagt Ego'et, der forstås som den instans, der modtager ydre stimuli og

administrerer disse under indflydelse af intentioner, baseret på ubevidst eller førbevidst stræben, ved at bringe dem i overensstemmelse med realiteten og konventionerne. Afvigelse fra dette antages at afspejle en eller anden form for psykopatologi, hvor graden afgøres ud fra, hvor stor en del af Ego's funktioner, der influeres af primærproces-tænkningen og som altså ikke er konfliktfrit. Ved patologi medinddrages altså de relativt autonome Ego-processer i konflikten. Det projektive ved en persons strukturering af et givent materiale - ud fra en Ego-psykologisk indfaldsvinkelt - ligger altså i, at denne proces er under indflydelse af individuelle dispositioner og tilskyndelser. Det bearbejdende Ego vil derfor, i sin modtagelse og strukturering af ydre stimuli gennem en selektiv proces, søge en tilpasning af disse til egne behov og tilskyndelser ud fra dets indstilling til selve materialet.

Som et kuriosum skal nævnes, at jo mere jeg har forsøgt at forstå Rapaports "psykologi", jo mere er jeg kommet på den tanke, at det er Rapaports tilgang til testområdet som sådan - hans krav om det nødvendige meget omfattende testbatteri, som præmis for så objektive testresultater som muligt - der er grundlæggende for at hans psykologi netop er en Ego-psykologi. Og dette ud fra, at når man involverer personer til en kontinuerlig række af test, at så bliver en central akse for opsamling af data fra de enkelte tests, til et helhedsbillede, også, hvorvidt og i hvilken grad, at den testede person kan stå distancen, samt hvordan personen står denne distance gennem hele batteriet, fra start til slut. Ikke at jeg mener, at der er noget suspekt ved Rapaports psykologi, men kun at den, ud over at være kulturproduceret som også alle andre psykologier, må ses ud fra dens specifikke kliniske anvendelsesområde. Der er derfor et spring fra en Ego-psykologisk betragtning af det menneskelige individ til en almen psykologi om dette individ - et spring som Rapaport da også selv er opmærksom på, idet han flere steder påpeger vigtigheden af mere omfattende analyser af personlighedsdannelsen, end den der kan komme alene fra det kliniske område. Skal jeg sammenfatte min opfattelse/kritik af Rapaports Ego-psykologi, så er det, at det er en psykologi, der i sit udgangspunkt står overfor det menneskelige individs væsen som værende "mistænkt" for at være bærer af patologiske principper. En psykologi uden denne mistanke behøver så omvendt - set fra mit standpunkt - ikke nødvendigvis at være en Ego-psykologi, men en psykologi, hvor det egopsykologiske kommer på tale, netop når det patologiske selv er på tale. En lignende kritik er også rettet mod Rapaport af Lise Østergård, idet hun ser Rapaports rationale som liggende i, at han afslører de "måder", hvorigennem almene (underforstået: almindeligt forekomne) konflikter forvaltes på, hvorimod der ikke stilles spørgsmålstejn ved det alment-menneskelige i indholdet af disse konflikter, fx om det tilhører det menneskelige væsen at være jaloux, hade sin fader mv (Østergård 75, s.97-98). En anden kritik af Rapaport - som jeg dog ikke kan tilslutte mig - går ud på, at Rapaports "anvendelse af den egopsykologiske teori .. ikke kan siges .. at være helt konsekvent, idet han som

anført også lader testningen munde ud i deskriptiv, psykiatrisk diagnose, som jo bygger på ganske andre kriterier end de psykoanalytiske" (K.V.Mortensen mfl 87, s.31). Grunden til at jeg ikke kan tilslutte mig relevansen af denne kritik er, at jeg ser det nødvendigt at lade det testede individ i sin helhed - hvilket også inkluderer det deskriptive i betydningen det fænomenologisk givne - komme til sin ret. Jeg kan nemlig ikke finde belæg for det standpunkt, at en bestemmelse af det fænomenologisk givne, så at sige tings eller forholds fremtrædelse, er helt uvæsentlige mht, hvordan de strukturerende principper er "inde bag". For mig at se må man have begge momenter med og operere med et forhold mellem noget ydre og noget indre eller mellem det givne og dét i det givne konciperede.

Ud fra ovenstående vil jeg derfor tilslutte mig Østergårds bestemmelse af, hvad det er Rapaport indfanger med sin tilgang til test: netop tænkningens formelle egenskaber mere end de indholdsmæssige, hvilket med andre ord er personers organisationsformer af spontane tankeprocesser. Og med denne gyldighedsbegrænsning skal jeg gå videre til, hvordan Rapaport søger at gribe afdækningen af disse organisationsformer an igennem projektive procedurer.

Rapaport bruger triaden - hukommelse, begrebsdannelse, opmærksomhed/koncentration/indstilling - til nærmere at indkredse, hvordan forestillinger i bevidstheden kan identificeres og/eller klassificeres. Det er en fænomenologisk indfaldsvinkel, hvor den samme forestilling ses fra tre forskellige synsvinkel. I en vis udstrækning ser Rapaport disse som forskellige "funktioner", og det er også ret, når det bare ikke glemmes, at det er fænomelogske bestemmelser - bestemmelser, der når de ses sammen eller samlet, kan sige noget om den formelle helhed i personens psykiske struktur.

For hukommelse gælder det meningsfulde: at en forestilling er relateret - associeret - til en anden/andre på en sådan måde, at der ligger et rationale mellem dem. Rapaport afviser her, at den klassiske teori om associationsdannelse - som hukommelse givet ud fra styrke og frekvens af samtidig (bevidst) optræden af "mentale elementer" - har nogen særlig stor berettigelse (Rapaport s.237-38). En sådan kritik rammer også Jungs "kompleks"-teori, der går ud fra, at for stimuli, hvor der ingen respons er, forsinket respons eller hvor særlige typer af reaktioner er resultatet, at så er der initieret en forbundethed med et emotionelt ladet kompleks, som kolliderer eller lægger sig imellem de associative processer. For begrebsdannelsen gælder, at rationale mellem forskellige "mentale elementer" er klar på en logisk forbindende måde. Medens det for opmærksomhed/koncentration/indstilling er på tale, at personens respons er relateret til det materiale og den situation, i forhold til hvilke personen er stillet overfor at magte sin aktuelle livssituations udfordringer. I denne sidste er det "indstilling", der er det centrale, når der snakkes test, idet det gælder at opmærksomhed og koncentration er midler herfor. Omvendt kan man også sige, at i den grad at opmærksomhed

og koncentration er svækket, at da indfluerer det også på den grad af stabil indstilling, der kan mønstres, såvel som på hukommelsen og begrebsdannelsen. Det samme er tilfældet, når ubevidst tænkning bryder igennem (Rapaport s.188).

Det er til en mere adækvat forståelse af det sidstnævnte, at Rapaport erstatter den klassiske teori om associationsdannelse med et nyt syn på hukommelsesfunktionen: i følge denne ses ideer/forestillinger at træde frem i form af emotioner, affekter, stræben, ønsker og holdninger/attityder, og de bliver bevaret/sikret eller fordrejet/forvrænget i overensstemmelse med karakteren af disse; de dukker op i bevidstheden - dvs reproduceres når affekter eller attityder, som var ansvarlige for deres dukken op ("apperception") igen er gjort virksom i situationen. Her ud fra er hukommelsesord, fremstilling, kropsbevægelser blot repræsentationer af emotioner, affekter eller attityder. Samlet kan man sige, at der her opereres med et hierarki af "organiserende motiver" i hukommelsesfunktionen, strækkende sig fra det intuitive ubevidste (:behov og ønsker) til mere eller mindre bevidste (:stræben, interesser, holdning).

Såvidt det første punkt i spørgsmål 2. For det videre skal jeg diskutere dette i forhold til Word Association Test (WAT) og Thematic Apperception Test (TAT).

b)

Først til Word Association Test.

Testen blev oprindeligt taget med ind i Rapaports testbatteri ud fra den antagelse, at den kunne lokalisere forstyrrede områder af tankevirksomheden ud fra associative forstyrrelser på specifikke stimulusord. Dette viste sig ikke at holde, omend det kan være tilfældet, at svarord - og den nærmere struktur heri - kan pege på områder, der er patologiske. Men det er ikke normen - hvilket også følger logisk ved påpegningen af, at den klassiske associationsteori og Jungs kompleks-teori kun har begrænset gyldighed for hukommelsesfunktionen alment set. Styrken ved WAT ligger da også i dens diagnostiske funktion overfor den formelle karakteristik af de associative reaktioner - og ikke specielt vedr indholdsinformation relateret til patologiske områder.

Pindene til en bestemmelse af dette formelle ses at være tre: sammenhængen mellem reaktionstid og reproduktionstid, sammenhængen mellem reaktion, stimulus og reproduktionsord, og sammenhængen mellem reaktionsord og den udbredte tendensreaktion i befolkningen.

Om udformningen af WAT er at sige, at den består af 60 stimulusord, ord der refererer til vigtige områder af en persons tilværelse som familien, hjemmet, orale, anale, aggressive, fobiske og seksuelle. Om administrationen er der at sige, at listen med ord læses højt, og den testede bedes svare med det første ord, der falder hende/ham ind. Svar og reaktionstid noteres. Og endelig gentages prøven, hvor personen bedes gentage det oprindelige svar. Mht udspejlingen så foretages denne efterfølgende - omend det kan være nødvendigt at gøre det direkte

efter stimulusordet, hvis man sidder med mistanke om misforståelse.

Selve scoringen omhandler listning af normalsvar, tiden og tidsvarians for de enkelte svar, samt indkredsning af to fejlkategorier: nære reaktioner, omhandlende samme ord, definitioner, selvrefereren, samme ord i kombination, karakteriseren, klangassociationer, samt ordforvrængning; og fjerne reaktioner, omhandlende manglende forbindelse med stimulusord, reaktionstid, samt manglende evne/mulighed til forklaring.

Selve analysen af testscores er hos Rapaport bestemt ud fra den testedes holdning/attityde ift konformitet med testinstruktionerne, hvor man overordnet kan sige, at hvis personens Ego er velintegreret og den associative proces fungerer normalt, vil testsvarene passe eller stemme overens med instruktionen. Reaktioner i overensstemmelser med logiske og sociale konventioner, forudsætter at personens holdninger/attityder har fjernet sig fra de basale drifter og knyttet sig til Egoet (Rapaport s.239). Det kan derfor siges, at jo stærkere Ego, jo højere grad er styringen gennem fornuftsprincippet; medens jo svagere Ego, jo mere uorden er der i associationerne, og disse præges da af affekter, samt af forsvaret der mobiliseres heroverfor. Reproduktionstesten kan siges at destabilisere dette forsvar, idet det viser sig, at det nok kan være muligt for den testede at beskytte sig mod uønsket svarmateriale ved første kontakt, men ikke ved andet, idet forstyrelsen "giver sig selv i vold", så at sige overmander forsvaret, hvilket igen kan forstås udfra, at første kontakt aktiverer en frygt for en senere afsløring, og når der så "prikkes" til samme område, så kan Egoet ikke styre frygten rationelt i overensstemmelse med den ønskede konventionelle indstilling. Reproduktionstestens værdi ligger da også på område af måling af tankeprocessernes stabilitet.

Selve begrebsdannelsen - dvs det ord der svares med - kan ses at være forstyrret, når den forberedende fase af begrebets dannelse træder frem som om det var den endelige begrebslige form. Og det er også her, at scoringen mht nære og fjerne reaktioner kommer på tale: der reageres med enten ensidige analytiske processer, hvorved der fås nære reaktioner, eller lignende syntetiske, hvorved de fjerne træder frem. I begge tilfælde kan dette forstås ud fra, at balancen eller dialektikken mellem induktive og deduktive trin i begrebsdannelsesprocessen er forstyrret. Rapaport formulerer det på den måde, at den aktuelle idé i bevidstheden modificerer konteksten, og derfor også i en vis grad indstillingen - og omvendt: den generelle indstilling drives frem af testinstruktionen specificeret ved stimulusordet (Rapaport s.243).

Samlet fås mao diagnosticeringstiltag ud fra nære/fjerne reaktioner, samt reaktionstid. Det depressive er karakteriseret ved forlænget reaktionstid, samt nære reaktioner, hvilket er forklarligt ud fra den hermed forbundne generelle hæmning af tankeprocesserne, medens det skizofrene omhandler fjernreaktioner, plus eventuelt nære (klangassociationer), samt ofte blokering. Det neurotiske heroverfor kan også indholde både blokering og lange reaktionstider, men så er det specielt knyttet til ord med sexuel indhold (:det hysteriske), medens en tendens

til lettere fjerne ideosynkratiske reaktioner mere peger på det angstneurotiske.

Thematic Apperception Test.

Medens Wat primært kan sige noget diagnostisk relevant om åbenbare forstyrrelser af tankeprocesser - og ikke så meget om selve indholdet, der begrundet forstyrrelserne (måske kan nærmere teoretisering omkring scoring af reaktionsord på lang sigt overvinde dette, eventuelt i form af, hvad der specielt skal undersøges nærmere/grundigt på anden måde, evt med andre tests) - så haves med TAT en test, der siger noget om personlighedens struktur, konfliktområder, interpersonelle forhold, så at sige en persons oplevelse af sig selv ift andre. Dette opnås ved at spørge ind til forestillingsindholdet, der kan ses som en central del af et individs selverfaring.

TAT afviger fra andre projektive test ved graden af stimulusmaterialets strukturering, idet dette består af tydelige billeder (20 styk), der er umiddelbart meningsfulde - omend hverken entydige eller klare mht, hvilke svar der forventes. For at svare må personen derfor møde dem med sin subjektive oplevelse af, hvad hun/han selv mener, der er eller kan være på spil. For at kunne pejle sig nærmere ind på dette bliver personen ikke bare bedt om at beskrive billedet, men også situationen før og efter med de følelser og tanker, der hører til. Der skal mao redegøres for optakten til historien, hvordan den er nu, og hvordan den ender. Og alt dette ud fra den antagelse, at et enkelt svar ikke i sig selv siger noget om, hvordan det pågældende materiale aktuelt indgår og på hvilken måde det indgår i personens dagligdagsliv (Rapaport s.467).

TAT er en test, der kan lægge op til vilde tolkninger, blandt andet ud fra at historierne er meget påvirkede af personens aktuelle situation; og Rapaports holdning til TAT er også, at den udelukkende er brugbar, når den indgår i et testbatteri. Der findes da heller ikke nogen faste procedurer eller teknikker til scoring, som ved andre test, men kun angrebsvinkler, hvorunder TAT-historierne kan anskues. Rapaport anfører her to: 1) Formelle karakteristika ved historienes struktur; og 2) Formelle karakteristika ved historienes indhold.

Mht til det første - historienes struktur - så drejer det sig om en undersøgelse, eventuel støtte, til at reagere i overensstemmelse med instruktionerne (en manglende overensstemmelse er blandt andet altid udtryk for nærvær af stærke behov), samt undersøgelse af historienes konsistens mht det interindividuelle og det intraindividuelle. Afvigelse fra normen betyder at særlige betydningsfulde behov er på tale. Det vil her gælde, at hvis mange af historierne er afvigende, desto mindre vil hver enkelt historie sige noget afgørende om fortællerens faktiske konflikt, men derimod pege på en mere overgribende (psykotisk, skizofren) forstyrrelse; medens afvigelse ifm et enkeltbillede omvendt kan sige noget centralt om fortællerens problemsituation (Rapaport s.490-496).

Mht det andet - historienes indhold - har Rapaport her fire kategorier: Den første omhandler historienes tone, dvs sindstemninger, holdninger, følelser hos historiefortælleren, som

formidles gennem måden at fortælle på, uanset historiens handling. Fx sensitivitet, barnlighed, pedanteri. Den anden angår at registrere personerne i historierne, da disse som regel enten repræsenterer fortælleren selv, eller vigtige personer i dennes liv. Dette skal også forstås negativt: Manglende relationer mellem personerne i historierne kan pege hen på en for fortælleren selv mangelfuld social indlejring, altså isolation. For det tredje undersøges holdninger og bestræbelser hos helten, idet det er sandsynligt, at dette er de samme som for fortælleren. Og endelig for det fjerde undersøges hvilke forhindringer eller barrierer - dette kan også være personer eller elementer i personer - der stiller sig i vejen, forhindrer, helten i at gøre, hvad hun/han ønsker at gøre (Rapaport s.498-505).

Teorien bag Rapaports opstilling af ovenstående - må man sige noget atypiske - scoring er, at mennesket ses som værende udstyret med behov (needs og drives), der er de fundamentale kræfter i personligheden. Dette afviger ikke generelt fra Rapaports tidligere bestemmelse af, hvad der bevæger et menneske (et hierarki af organiserende motiver sammen med en indstilling til at agere i overensstemmelse med omverdenens fordringer), men der er den forskel nu, at Rapaport tager med, at omverdenens fordringer stiller individet overfor et "press": at omverdenen udgør en stemningssituation, der kan have en hæmmende og truende virkning eller en stimulerende og udviklende effekt. Det er i mødet herimellem - mellem det indre og det ydre - at der opstår sekvenser af målrettede handlinger, som Rapaport - efter Murray - kalder temaer. Rapaport er dog ikke enig med Murray - der er ophavsmanden til TAT - om, at det simpelt er disse temaer, der afdækkes gennem testen, idet Rapaport ser TAT-historiernes indhold af forestillinger som en blanding af personlige manifestationer og stereotype kulturinfluerede clichéer (Rapaport s.478). Denne skelnen videreføres af Rapaport i en skelnen mellem "drive cathexes" og "hypercathexes", hvorved han ved det første forstår behov og affekter, der er brugbare ifm essentielt forestillingsindhold - spontane tanker - og ved det sidste forstår energier som står frit til rådighed for Ego'et, og som er ansvarlige for opdukken af tænkbare tanker som forestillingsbilleder. Det gælder her, at under rigide tilstande, at så er "drive cathexes" dårligt kontrolleret, og truslerne mod Ego'et, som ligger implicit i disses uretmæssige indtrængen og krav, bliver imødegået ved brug af "hypercathexes" for at forstærke den rigide kontrol. Hvorimod at under tilstande, der kan karakteriseres som flydende, labile og impulsive, da er de centrale Ego-energier spredte, hvorved "drive cathexes" let tager over og dikterer adfærden. I dette sidstnævnte tilfælde er det primært det psykotiske, der er på tale, omend det også ses ved impulsdominerede hysteroid eller psykopatiske tilstande (Rapaport s.479-80).

Ud fra ovenstående søger Rapaport endvidere at udvikle en skelnen mellem essentielt forstillingsindhold og clichéer: Der ses, for det første, at være flydende overgange imellem dem, men for det andet er clichéerne også testens basale fortrin, idet de er sammenligningsgrundlag for konstatering af personligt materiale. Som sådan danner clichéer udelukkende produkter, der viser karakteren af forsvarmekanismer, forbydende bevidstgørelse af

essentielt forestillingsindhold. De historier, der derfor produceres i TAT, og som tillader slutning hvad angår essentielt forestillingsindhold, det er historier, der må opfattes som kompromisser mellem forsvarsmekanismer og centrale dybere liggende impulser/behov (Rapaport s.481).

For at lave en historie kan fortælleren mao enten trække på en cliché, som han/hun har læst eller hørt om, eller trække på egen erfaring. Derfor kan det også fastslås, at alle karakteristika, attityder og stræben i figurerne i historierne er produkter af hukommelsen, og som sådan er de underlagt lovene for hukommelsens organisation, som indordner enkeltoplevelser i mønstre i overensstemmelse med de emotionelle konstellationer i fortællerens liv (Rapaport s.485).

Samlet kan det siges, at med TAT er det muligt at gå bag de til enhver tid givne forsvarsmekanismer, så at sige til et niveau, der ligger bag eller går på tværs af den for fortælleren gængse fænomenologiske brug af hukommelse, begrebsdannelse og indstilling - men dette med den nævnte fare for vilde tolkninger!

LITTERATUR:

Anastasi, A.: "Psychological Testing", (6th Edition), Macmillan Publishing Company 1988.

Mortensen, K.V. mfl: "Rorschachtestning - en grundbog", Dansk Psykologisk Forlag 1987.

Rapaport, Gill & Schafer: "Diagnostic Psychological Testing", International University Press 1968.

Simon, B.: "Intelligens, race, klasse og uddannelse" i "Introduktion til marxistisk psykologi" (red): Sjølund, A. Gyldendal 74.

Thyssen, S.: "Evner og motivation i marxistisk psykologi", Marxistisk Pædagogik 3, Forlaget Tiden 1977.

Østergaard, L.: "Testmetoden: Intelligens - Personlighed - Diagnose", Munksgaard 1975.

KRIMINOLOGIPROJEKT.

STATSFJENDEN: DEN MENNESKELIGE PERSONLIGHED.

- OM PSYKOLOGISK TORTUR AF POLITISKE FANGER
I VESTTYSKLAND.

EKSEMPLIFICERET VED RAF.FANGEN:
ULRIKE MARIE MEINHOF.

ET KRITISK PSYKOLOGISK PROJEKT.

ANNE JØNSSON

BIRGITTE ERNST

KØBENHAVNS UNIVERSITET, PSYKOLOGI; MAJ 1992

HVEM VAR ULRIKE MARIE MEINHOF :

Barnetid og unge år (1934 - 1955) :

Ulrike Marie Meinhof blev født i 1934 og voksede derved op i Tysklendes nazistiske periode, som den 2. af 2 søstre. Ulrike voksede op i et intellektuelt arbejdende hjem, hvor faderen dr. Werner M. (1901 - 1940) -- var museumsdirektør for bymuseet i Jena; og døde da Ulrike var 6 år gammel. Moderen - Ingeborg Meinhof - var lærer og studerede senere filologi og hun døde i 1949, da Ulrike var 14 år gammel.

Studietid og studenterår (1955 - 1959) :

Ulrike Meinhof blev student i 1955, 20 år gammel, og studerede de flg. år pedagogik, psykologi, germanistik og kunsthistorie ved forskellige universiteter.

Journalisten Ulrike Meinhof (1959 - 1969) :

Ulrike Meinhof arbejdede i disse årti ved det kritiske tidsskrift " Konkret " og blev i vide kredse kendt som en kompetent, kritisk journalist, både fra sine artikler og fra jævnlige kommentarer i tysk TV. I 1961 blev hun gift med tidsskriftets redaktør Klaus Rainer Röhl og fødte i 1962 tvillingepiger. Hun fremtræder i det ydre, som en succesrig journalist i et borgerligt, intellektuelt miljø.

Gennem hendes informative og velformulerede artikler og ledere kan man følge såvel Væsttyskland som hendes egen politiske udvikling. Ulrike udvikler sig under indtryk af begivenhederne fra glødende demokrat og pacifist med stigende social indignation og protest mod de anti-demokratiske, militaristiske og nyfascistiske tendenser i Væsttyskland og Europa og mod krigen i Vietnam til større vægt på modstand. Hun oplever og protesterer mod, at massemediernes i tiltagende grad blokerer for oplysninger om disse negative forhold og optrepper hatzen mod studenter og intellektuelle. Under demonstrationerne 2. juni 1967 mod øsehens besøg i Berlin blev studenten Benno Ohnesorg dræbt af en politimand. Det mord blev meget afgørende for mange unge og ældre tyskere og for Ulrike Meinhof, også fordi politiet forsøgte at lyve sig fra begivenheden og fordi attentatmanden ikke blev straffet, og fordi mordet var helt " meningsløst ". Året efter blev der skudt på Rudi Dutschke, og Martin Luther King blev myrdet. Vietnamkrigen eskaleres i samme periode. Den 3. verden og indtil de fredelige ekstra-parlamentariske opposition i den første og anden verden blev mødt med op-

trappende vold fra vestlige repressive statsapparaters side. Sådanne begivenheder og de stigende vanskeligheder med at komme igennem medierne med kritik er afgørende for den ændring, der sker med Ulrike Meinhof i slutningen af 1960'erne. Hun bliver i 1968 ekilt fra Röhl og flyttede til Berlin og i 1969 opgav hun sit arbejde som ekribent ved " Konkret ".

Fra protest til modstand : Ulrike Meinhofs kamp, fængsling og død (1969 - 1976) :

Hvad er forskellen på protest og modstand ? Herpå svarer UM selv i en artikel fra 1968 : " Protest er, når jeg siger, at dette eller hint ikke passer mig. Modstand er det, når jeg sørger for, at det der ikke passer mig, ikke længere sker. Modstand er, når jeg sørger for, at alle andre ikke mere medvirker ". (fra artiklen " Vom Protest zum Widerstand "). Med mordet på Benno Ohnesorg og mordforsøget på Rudi Dutschke mener hun, at grænsen mellem verbal protest og fysisk modstand er overskredet. Hun tager desuden afstand fra " Konkret ", som hun mener ikke udretter noget, fordi det er mere opportunistisk end venstreorienteret. I 1970 skrev hun drejebogen til " Bambule ", der omhandler de undertrykkende forhold på et optagelesehjem (Meinhof, 1975). Filmen skulle have været sendt i tysk TV april 1971, men blev bortcensureret.

I maj 1970 deltog UM i den væbnede aktion, hvor Andreas Baader blev befriet fra sit fængselophold, som han var blevet dømt til pga. deltagelse i brandtiftelse af et tysk værehus. En funktionær blev såret. Det var den første aktion, som udførtes af det nydannede RAF (= Rot Armee Fraktion), den første by-guerilla aktion fra denne gruppe, som man fik mere at høre om i 1970'erne. Hun går derefter sammen med flere andre RAF-medlemmer under jorden og dukker først op, da hun 15. maj 1972 blev arresteret og kørt til Köln-Ossendorf fængslet.

HVORDAN KAN MAN FORSTÅ DET ? :

Væsttysklands udvikling i efterkrigstiden :

Undertrykkelsen i Væst-tyskland er på ein vis ikke noget nyt fænomen, selv om massemediernes gør næsten alt for at fremstille undertrykkelsens enkelte elementer, som var de historisk netop noget helt nyt, der så at sige kommer som et par - ofte forsinkede - lyn fra en ellers klar himmel. Som en nødvendig reaktion på " Baader-Meinhofs-bændens terror " osv; Og allet ikke som noget

der har at gøre med samfundsmæssige modsætninger og kriser, med klassekampen og det aktuelle eller forventede styrkeforhold mellem klasserne.

Men undertrykkelsen i Vest-Tyskland er lige så gammel som landet selv. Forbundsrepublikkens historie er én lang historie om overgrub på og hetz mod alle mulige former for modstand eller opposition mod de herskende kapitalistiske forhold, den såkaldte " frie-demokratiske grundorden ".

Konkret er den samfundsmæssige undertrykkelse i Vest-Tyskland kommet til udtryk på blandt andet flg. måder og områder : Forbundsrepublikken blev grundlagt af USA som et led i det ekspansive globale anti-socialistiske og anti-kommunistiske strategi. Den gamle nazi-fascistiske stat var ikke brudt sammen indefra men var blevet besejret udefra. Helt statsapparatet og det økonomiske struktur blev uforandret - allerede i 1946 viste en undersøgelse, at ca. 75 % af den vest-tyske industri var " intakt eller let at etablere på benens igen ".

I årene umiddelbart efter kapitulationen startede de vestlige besættelsesmagter og socialdemokratiske fagforeningsfolk en omfattende jagt på kommunister, som på mange virksomheder og i mange fagforeninger stod stærkt. På få år lykkedes det at få den kommunistiske indflydelse i bedriftsrådene reduceret drastisk. Den voldsomme anti-kommunistiske hetz blev styrket af Tysklands deling. På enhver tænkelig måde forsøgte man at isolere disse " fagforeningsfjender " : de blev ekskluderet af fagforeningerne, besættelsesmagterne truede med dødsstraf for strejkende arbejdere, der blev sat på søvngænger ind mod strejkende arbejdere og mange blev anholdt.

I 50'erne og helt frem til slutningen af 60'erne fortsatte jægten på medlemmer af KPD (Tysklands Kommunistiske Parti), på kommunistisk/socialistisk indtillidte personer og på såkaldte sympatisører. Kommunisternes aktionsmuligheder blev gradvist indskrænket. I maj 1950 gennemførtes en ændring af straffeloven, der gennemførte paragrafferne om " højforræderi ", " landsforræderi " og " truelse mod staten ". Iflg. denne lov blev f.eks. KPDs " program der nationale Front " i 1952 erklæret for at være " forberedelse til højforræderi ", og loven betød i det hele taget, at kommunisternes politiske arbejde i vid udstrækning blev kriminaliseret. I sept. 1950 besluttede Adenauer-regeringen sig for at rense ud blandt offentligt ansatte. Det var medlemmer af KPD og andre kommunistiske organisationer, men også af bla. Social-

demokratische Aktion og VVN (foreningen af forfulgte under nazi-regiøret), der skulle rømme af udrensningen, fordi de iflg. den officielle opfattelse var " modstandere af demokratiet ". De vestlige allierede gav strake udtryk for tilfredshed med Forbundsregeringens skridt men tilføjede dog, at man anså det for blot et værs en begyndelse til en egentlig udrensning inden for det offentlige. Så derfor forbød vestmagterne alle kommunistiske blade. I juni 1951 blev den folkeafstemning om genoprustning, som KPD havde foreslået, forbudt som " forfatningsfjendtlig ". KPDs ungdomsorganisation FDJ (Frei Deutsche Jugend) og VVN (Vereinigung der Verfolgten des Naziregimes) blev i denne forbindelse forbudt ligeledes fordi de var " forfatningsfjendtlige ". I maj 1952 blev en ung kommunist, Philip Müller, skudt af politiet under en frededemonstration.

Efter flere års forfølgelse og åbenlyse kriminalisering og illegalisering blev KPD i aug. 1956 erklæret for forfatningsfjendtlig og forbudt. I OG MED Forfatningsdomstolens dom nåede forfølgelsen af demokrater og kommunister et omfang, der kun kan sammenlignes med nazitiden. I perioden mellem 1953 og 1963 blev der gennemført ca. 20.000 (!) retssager mod formodede " statsfjender ". Arrestationer på arbejdspladsen, beslaglæggelser, politiske fyringer, aortilistning, demonstrative underøgelser hos naboer osv. fandt sted i stigende omfang. Og blev rettet ikke blot mod tidligere medlemmer af KPD, men også mod stemvåbenmodstandere, pacifister, venstreorienterede socialdemokrater, fagforeningsledere, redaktører og forlæggere. I 1962 sad 642 mennesker fængslet for som kommunister eller kommunist-sympatisører at have deltaget i såkaldt statsfjendtlig virksomhed.

Samme år som det kommunistiske parti blev forbudt nåede den vest-tyske genoprustning et foreløbigt højdepunkt i og med, at Forbundsrepublikken - efter året før at være blevet medlem af NATO - indkaldte de første unge til Forbundsvernet. Vest-Tyskland var blevet en integreret i den vestlige verden og nu også i NATO pga. det store økonomiske og strategiske betydning. Med Eisenhowers ord : " Her midt i Europas hjerte ligger et 246.000 km² stort område med en befolkning på næsten 50 millioner mennesker og deres flittige og velkvalificerede arbejdsstyrke. Det på naturlige rigdomme og industririge Vest-Tyskland tegner sig alene for næsten halvdelen af de vest-europæiske staters årlige stålproduktion. Kulforekomsterne i Ruhr-området og de industricentre, der forsyner med energi, hører til blandt de vigtigste kendetegninger

i Europa overhovedet. Som Europas geografiske centrum har Vest-Tyskland stor strategisk betydning for kontinentets forsvar. Med Vest-Tyskland ved vor side vil NATO-styrkerne danne en næsten sammenhængende front fra Østersøen til Alperne".

Forbundsværnets primære opgaver bestod altså i at sikre den ydre sikkerhed og værne landet mod ydre fjender, der kunne true den kapitalistiske grundorden. Men derudover skulle militæret også - sammen med "industripolitiet", VS (Forfatningsbeskyttelsen), BGS (Grænseværnet), BKA (Forbundskriminalpolitiet) og forsk. andre politikorps - beskytte den indre sikkerhed og deltage i bekæmpelsen af de indre fjender, der som en anden 5. kolonne kunne tænkes at ville underminere samfundssystemet.

I 60'erne lykkedes det at få kommunisterne isoleret så meget, at de var så godt som uden politisk betydning. I slutningen af 60'erne blev der oprettet to nye kommunistiske partier: KPD, der er maoistisk-orienteret og DKP, der orienterer sig i retning af den sovjetiske model. Ingen af partierne har kunnet trænge gennem de psykologiske barrierer, der er blevet skabt gennem årtiers intens psykologisk krigsførelse.

I 60'erne blev hetzen først og fremmest vendt mod de pacifistisk indetillede påskemarch-deltagere, der "marcherede" og demonstrerede mod atomvåben i øst og vest, mod de oprørske men ikke-voldelige ungdoms- og studenteroprørere og de mange Vietnam-demonstranter.

Atommerchdeltagerne blev stemplet som "kommunistiske infiltratorer" og som folk, der måske uden at ville det gik Sovjetunionens og Øst-Tysklands ærinde. De blev lagt for had og bagvasket som folk, der var villige til uden videre at ofre friheden og demokratiet for fredens økyld.

Studenteroprørerne blev bl.a. i Springer-koncernens blade stemplet som: "uroaftigere", "skandale-studenter", "højrevædede neurotikere", "rede læjeevende" og "skolede kommunistiske gadekæmpere". Vest-Berlins regerende borgmester, socialdemokraten Klaus Schütz råbte højt og hetzede mod studenterne: "Så skal I se disse typer, så skal I se dem ind i øjnene, så ved I, at det drejer sig hverken om venstre, om højre, om Vietnam, om anerkendelse eller om Springer, det drejer sig ikke om disse ting ... det drejer sig for dem om at lægge vor friheds grundlæggende orden" (21. feb. 1968). CSU-formanden Franz Josef Strauss, der naturligvis aldrig forsømmer en mulighed for at lange ud efter kritisk indstillede personer, sagde et par måneder senere: "Det er ligefrem grotesk, at de, der angiveligt kæmper mod

nazisme, racisme og fascistisme, betjener sig af nøjagtig de samme metoder over for Springer-bladene, som Julius Streicher i sin tid brugte i hetzen mod jøderne" (19. april 1968).

STUDENTERNES FREDelige og DEMOKRATISKE KRITIK AF FØRST OG FREMMEST FORHOLDENE PÅ UNIVERSITETERNE OG I MINDRE GRAD AF SAMFUNDSFORHOLDENE BLEV AFVIST SOM GALNINGES OVERDIMENSIONERED KRAV.

VIETNAM-DEMONSTRANTERNE OG ANDRE ANTI-IMPERIALISTISKE DEMONSTRANTER BLEV STEMPLET SOM "TERRORISTER", FORDI DE STØTTEDE DEN 3. VERDENS SOCIAL-REVOLUTIONÆRE GUERILLABEVÆGELSE, OG FORDI DE - EN GANG IMELLEM - KASTEDE MED TOMATER OG RÅDNE ÆG OG RØD MALING OG DENS SLAGS. I ÅRENE FRA 1967 TIL 1969 BLEV DER REJST TILTALE MOD MERE END 10.000 MENNESKER, SOM HAVDE DELTAGET I ANTI-IMPERIALISTISKE DEMONSTRATIONER OG AKTIONER. PÅ DET LOVGIVNINGSMÆSSIGE OMRÅDE BLEV DER I LØBET AF 60'ERNE TAGET EN RÆKKE VIGTIGE SKRIDT, DER YDERLIGERE SKULLE SIKRE STATSMAGTEN LEGALE MULIGHEDER FOR EFFEKTIVT OG I TIDE AT GRIBE IND OVERFOR DE INDRE FJENDERS "SAMFUNDSFARLIGE" OG UANSTÆNDIGE VIRKSOMHED: ALLERDE I 1955 HAVDE FORBUNDSREGERINGEN I FORBINDELSE MED DEN GRUNDLOVSÆNDRING, DER GJORDE EN LEGAL GENOPRUSTNING MULIG, OVERVEJET AT INDFØRE DE UNDTAGELSESLØVE, DER BLEV INDFØRT I SOMMEREN 1968 - ALTSÅ EFTER MERE END 10 ÅRS FORBEREDELSE. UNDTAGELSESLØVENE (NOTSTANDGESETZE) GØR DET MULIGT FOR FORBUNDSREGERINGEN AT INDSKRænKE DE FUNDAMENTALE BORGERLIGE RETTIGHEDER, AT BRYDE POSTHEMMElighEDEN, AT BEGRænSE DEN ENKELTES RET TIL FRIT AT BOSÆTTE SIG, AT FORBYDE POLITISKE STREJKER, AT TVANGSVISE BÅDE MÆND OG KVINDER ARBEJDE, AT GIVE EFTERRETNINGSTJENERSTERNE EKSEKUTIVE BEFØJELSE, AT INDFØRE UNDTAGELSESTILSTAND ALENE PÅ GRUNDLAG AF RAPPORTER FRA EFTERRETNINGSTJENERNE OSV. IFLG. UNDTAGELSESLØVENE KAN FORBUNDSREGERINGEN - UDEM FØRST AT SPØRGE FORBUNDSLAGEN - SÆTTE FORBUNDSVÆRNET, POLITIET, BGS (GRænSEVÆRNET) IND MOD "INDRE URO". UNDTAGELSESLØVENE INDEHOLDER OGSÅ EN FULDSTÆNDIG PERVERTERING AF DEN SÅKALDTE MODSTANDSRET. I LØVENE HEEDER DET SÅLEDES: "ALLE TYSKERE HAR RET TIL HVIS DER IKKE ER EN ANDEN MULIGHED, AT YDE MODSTAND MOD ENHVER, DER PRØVER AT ØDELEGGE DENNE ORDEN" (DVS. DET KAPITALISTISKE SYSTEM I VEST-TYSKLAND).

I 68/69 BLEV DER FREMSAT REGERINGSFORSLAG OM UDBYGNING AF FORBUNDSKRIMINALPOLITIET OG EFTERRETNINGSTJENERSTERNE OG OM UDVIDELSE AF DERES BEFØJELSE. I SLUTN. AF 60'ERNE FANDT DER OMFATTENDE PROTESTAKTIONER STED MOD FORHØJELSE PÅ BILLETPRISERNE INDENFOR DEN OFFENTLIGE, KOLLEKTIVE TRANSPORT. DER BLEV GREBET HÅRDT IND OVERFOR DE DEMONSTRERENDE, OG MASSEMEDIERNE OG DOMSTOLENE BETEGNEDE - NATURLIGVIS - DEMONSTRATIONERNE SOM "VOLDelige". OG: "ANVENDELSEN AF VOLD - OGSÅ SELV OM DET SKER I FORM AF PASSIV MODSTAND (SIDNEDSTREJKER) - ER LOVSTRIDIG. DET MÅ FASTHOLDES" (FORBUNDSDOMSTOLEN I 1972). FORBUNDSDOMSTOLEN KALDTE DESUOEN DEMONSTRATIONERNE FOR: "TERROR UDØVET AF ET MILITANT MINDRETAL" (1969).

60'ERNES HEFTIGE VERBALE OG PSYKOLOGISKE FORFØLGELSE OG HETZ MOD ALT OG ALLE, DER PÅ EN ELLER ANDEN MÅDE STOD ELLER FORMODEDES AT STÅ TIL VENSTRE FOR SOCIAL-

DEMOKRATIET (SPD), FIK MOD SLUTNINGEN AF 60'ERNE DEN ^{VENTEDE} DIREKTE
EFFEKT : DEN 2. JUNI 1967 BLEV DEN VEST-BERLINSKE STUDENT BENNO OHNESBERG
DRÆBT AF EN POLITIBETJENT UNDER EN DEMONSTRATION MOD DET IRANSKE SHAHSTYRE.
OG I APRIL 1968 BLEV RUDI DUTSCHKE, DER DENGANG VAR ET KENDT MEDLEM AF DEN
SOCIALISTISKE STUDENTERORGANISATION, SKUDT MED PÅ ÅBEN GADE AF EN UNG MAND,
DER HAVDE TAGET SPRINGER-PRESSENS HETZ PÅ ORDET.

I 70'ERNE HAR UNDERTRYKKELSEN TAGET MERE OMFATTENDE OG MERE MARKANTE FORMER,
FØRST OG FREMMEST FORMULERET OG LANCERET AF REGERINGSKOALITIONEN MELLE
SOCIALDEMOKRATIET (SPD) OG DE FRIE DEMOKRATER (FDP), SOM HAR HAFT REGE-
RINGSMAGTEN SIDEN 1969. DA SPD/FDP-REGERINGEN I SIN TID TILTRÅDTE ERKLÆREDE
DEN, AT DEN VILLE ARBEJDE FOR EN " INTENSIVERING OG MODERNISERING AF KAMPEN
IMOD FORBRYELSER ". DET LØFTE ER - I MODSÆTNING TIL SÅ MANGE ANDRE LØFTER -
BLEVET OPFYLDT.

IDAG ER DE STATSLIGE BESTRÆBELSER PÅ AT FÅ FULD KONTROL MED SAMTLIGE BORGERE
EN DAGLIG UNDERTRYKKESESERFARING I VEST-TYSKLAND. OVER 1 MILLION VEST-TYSKE
BORGERE HAR FÅET UNDERSØGT DERES ^{FORHOLD} AF FORFATNINGSBESKYTTELSEN, TUSINDER ER BLEVET
BELAGT MED BERUFSVERBOT (ERHVERVSFORBUD), I HUNDREDVIS AF ARBEJDERE ER BLEVET
SMIDT UD AF DERES FAGFORENINGER VIA DE SÅKALDTE " UFORENELIGHEDSBESLUTNINGER ",
DER STEMPLER IKKE-SOCIALDEMOKRATISK AKTIVITET SOM " FAGFORENINGSSKADELIG ".
STADIG FLERE UDLÆNDINGE FÅR FORBUD MOD AT REJSE IND ELLER IGENNEM FORBUNDS-
REPUBLIKKEN; POLITISKE FANGER UNDERKASTES ISOLATIONSTORTUR, MANGE DØR UNDER
MYSTISKE OMSTÆNDIGHEDER, ELLER MYRDES LIGEFREM I DERES STÆRKT BEVOGTEDE CELLER.
FOR DE POLITISKE FANGERS VEDKOMMENDE KAN DER NU NÅR SOM HELST DEKRETERES BE-
SUCHSVERBOT, DVS. AT DE OVERHOVEDET IKKE MÅ " MODTAGE " BESØG.

ALMENT OM TORTUR :

HISTORISK SET HAR TORTUR SKIFTET KARAKTER OG FORM FRA TIDLIGERE I MIDDEL-
ALDERENS FEUDALSAMFUND, HVOR DE JORDEJENDE MAGTHAVERE "KONGE, "KIRKE OG
ADELSMAGT - PRÆSENTEREDE SIG OFFENTLIGT OG LEGITIMEREDE SIG SOM DEN HERSKENDE
KLASSE " AF GUDS NÅDE ", OG HVOR DEN OFFENTLIGE TORTUR BLEV PRAKTISERET.
TORTUR OG HENRETTELSE BLEV ANVENDT SOM ALMEN-PREVENTION TIL SKRÆK OG ADVARSEL
OG ÅBENT DEMONSTRERET. FOLK BLEV PINT, HEVET AD LED, BRÆNDEMÆRKET OG LAGT PÅ
HJUL OG STEJLE I FULD OFFENTLIGHED PÅ BYENS TORV, MEN DOG FANDTES OGSÅ DEN
SKJULTE TORTUR PÅ DENNE TID, NEMLIG FÆNGSELSISOLATIONEN. NU EFTER DE BORGER-
LIGE REVOLUTIONERS TID ER FANGEBEHANDLINGEN OG TORTUREN I VORES SAMFUNDSFOR-
MATION GÅET HEN OG ER BLEVET " PRIVATISERET ", DET FOREGÅR SKJULT FOR OFFENT-
LIGHEDEN BAG TYKKE MURE OG LUKKEDE DØRE. DET TIDLIGERE FARVERIGE SKUESPIL
MED BØDLER, SKAFOTTER OG GALGEBAKKER FORSVINDER FRA EUROPAS BYER OG OVERGÅR
EN FORANDRING I FORM. MICHAEL FOUCAULT KARAKTERISERE DETTE : " AFSTRAFFELSERNE
ER IKKE SÅ UMIDDELbart LEGEMLIGE SOM FØR, KUNSTEN AT PÅFØRE LIDELSE UDØVES
MED EN VIS TAKTFULDHED, DER DRIVES ET SPIL MED SMERTER SOM ER BLEVET MERE
RAFFINERET, MERE DÆMPET OG RIBBET FOR SIN SYNLIGE POMP OG PRAGT SOM
EN VIRKNING AF DENNE NYE TILBAGEHOLDENHED HAR EN HEL HÆR AF TEKNISKERE AFLØST
BØDLEN, LIDELSENS DIREKTE ANATOMIKER : VOGTERE, LÆGER, FÆNGSELSPRÆSTER,
PSYKIATERE, PSYKOLOGER, PÆDAGOGER ".
UMIDDELbart SYNES AT FORKOMME EN " NY TILBAGEHOLDENHED " I TORTUR-FORMEN,
SOM OGSÅ ER AT LÆSE I DE EFTERHÅNDEN FOREKOMMENDE FORFATNINGER, I LOVE OG I
INTERNATIONALE KONVENTIONER, MEN IMIDLERTID ER DENNE " NYE TILBAGEHOLDENHED "
OG IDEALERNE UDTRYKT I DISSE LOVE OG KONVENTIONER KUN OVERFLADE OG SKIN. I
PRAKSIS FORHOLDER DET SIG SÅDAN, AT TORTUR ER BLEVET MEGET MERE UDBREDT,
RAFFINERET OG INSTITUTIONALISERET DEN DAG IDAG END FOR BARE 15 - 20 ÅR SIDEN.
DETTE KAN BEVIDNES AF AMNESTY INTERNATIONAL OG ALLE TYPER AF SAGKYNDIGE.
DOG KENDER DEN BORGERLIGE OFFENTLIGHED IKK MEGET HERTIL, NÅR MAN IKKE TAGER
ENKELTE BERETNINGER FRA FJERNE LANDE MED, OG DET FORDI DER IKKE LÆNGERE ER
TALE OM FEUDALSAMFUNDETS OFFENTLIGE TORTUR, MEN OM EN SKJULT TORTUR, HVILKET
BLA. MEDFØRER DET PROBLEM AT DOKUMENTATION OG UDFORSKNING HERAF VANSKELIGGØRES.
DENGANG DA PISKNING, RADBRÆKNING OG HENRETTELSER FOREGIK PÅ DE OFFENTLIGE
PLADSER, VAR DET IKKE VANSKELIGT AT OBSERVERE, HVAD DER FOREGIK. DER ER NU
EN HEL HÆR AF POLITIKERE, SAGKYNDIGE OG MASSEMEDIER TIL AT FORTIE, LYVE OG TIL-
SLØRE MAGTSYSTEMERS MISHANDLINGER FOR OFFENTLIGHEDEN.
DET SÆRLIGE VED DEN NUVÆRENDE FORM FOR TORTUR ER UDVIKLINGEN AF DEN PSYKOLO-
GISCHE TORTUR MED NEDBRYDNINGEN AF FANGERS PERSONLIGHED SOM MÅL. DETTE GØRES
GENNEM EN TOTAL UDHUNGRING AF SNASERNE, DER IFLG. DEN HOLLANDSKE PSYKIATER
SJEF TEUNS " LIGESÅVEL KAN TILINTETGØRE MENNESKELIGT OG DYRISK LIV SOM VED
GASHNING ELLER SKYDNING ANVENDT GENNEM MÅNEDER OG ÅR ER DETTE I BOGSTAVE-
LIGSTE FORSTAND DET PERFEKTE MORD ". " METODEN " KALDES ' SENSORISK DEPRIVA-

TION ' ELLER SENSDRISK OG ' SOCIAL DEPRIVATION ' OG MED PRIVATION MENES DET AT MENNESKER UDSÆTTES FOR AT BLIVE BERØVET (= DEPRIVERET) SANSERNES BRUG, AT DE BLIVER HINDRET I AT HØRE, SE, BERØRE, BEVÆGE SIG I DERES OMGIVENDE VERDEN, OG DET OGSÅ I FORHOLD TIL ANDRE MENNESKER (DE SOCIALE OMGIVELSER), DER ER EN VIGTIG DEL AF VOR OMVERDEN; SANSEMÆSSIG DEPRIVATION ER SÅLEDES OGSÅ SOCIAL DEPRIVATION. GRUNDEN HERTIL ER AT STIMULATION AF SANSERNE ER ET MENNESKELIGT BASALT BEHOV, IDET 3 TING BIOLOGISK SET ER NØDVENDIGE FOR AT MENNESKETS SANSER OG HJERNE (OG FØLGELIG HELE PERSONEN) KAN FUNGERE OG UDVIKLE SIG NORMALT, NEMLIG SUKKER, ILT OG VARIERENDE STIMULATION AF SANSERNE. MAN HAR FRA MANGE ERFARINGSOMRÅDER VIDEN OM AT EN REDUKTION I SANSEMULIGHEDER KAN MEDFØRE MEGET LÆDERENDE VIRKNINGER PÅ DEN MENNESKELIGE PERSON. SÅ MÅDEN DETTE GØRES PÅ ER TORTURMÆSSIGT, AT SKABE SÅ EKSTREMT MONOTONE OMGIVELSER AT DER IKKE ER NOGET SOM HELST AT SANSE FOR FANGEN OVERHOVEDET. BEHOVET FOR DEN NORMALE STIMULERING FRA EN VARIATIONSRIK OMVERDEN ER SOM NÆVNT FUNDAMENTAL OG MANGLER DEN GÅR IKKE ALENE MENTALE FUNKTIONER MEN OGSÅ PERSONLIGHEDEN TIL GRUNDE. I ET FORSØG MED STUDERENDE, NOGLE OELTOG KUN FÅ TIMER NADRE KUN ET PAR DAGE, INDGIK SOM PERCEPTUELT ISOLEREDE FORSØGSPERSONER, VISTE DET SIG AT DE VAR UDE AF STAND TIL AT TÆNKE SAMMENHÆNGENDE, AT DE BLEV DÅRLIGERE TIL AT LØSE SIMPLE PROBLEMER, SAMT AT DE BEGYNDTE AT FÅ HALLUCINATIONER. NOGLE AF DEM SÅ SÅDANNE TING SOM RÆKKER AF SMÅ, GULE MÆND MED SORTE HUER, EGERN DER MARCHEREDE MED SÆKKE PÅ SKULDRENE ELLER FORHISTORISKE DYR I JUNGLEN. DISSE SCENER BLEV BESKREVET SOM HAVENDE LIGHED MED FILMEDE TEGNESERIER. MERE FUNDAMENTALT FORSTYRRENDE VAR DE HALLUCINATIONER, HVOR FORSØGSPERSONERNE OPLEVEDE AT HAVE TO KROPPE, ELLER FØLTE DET SOM OM HOVEDET VAR BLEVET LØSREVET FRA KROPPEN; NÆRT BESLÆGTET HERMED VAR " EN FØLELSE AF AT VÆRE FREMMED FOR SIN EGEN KROP ", SOM FORFØGSPERSONERNE VAR UDE AF STNAD TIL AT BESKRIVE NØJERE OG FLERE AF FORSØGSPERSONERNE RAPPT OM, AT DE FØLTE, AT DERES BEVIDSTHED BLEV LØSREVET FRA DERES FYSISKE KROP. SELVE INDIVIDETS IDENTITET VAR BEGYNDT AT GÅ I OPLØSNING.

HVAD ER DA FØLGERNE AF ISOLATIONSTORTUR ? SKADERNE ER BÅDE AF FYSISK OG PSYKISK ART, LEGEMLIGT SET OPSTÅR RET HURTIGT NEDBRYDNING AF FANGERNES VEGETATIVE FUNKTION, DVS. SYGELIGE ÆNDRINGER I SØVN, SULT, TØRST, HJERTEFUNKTION, UDTØMNINGS-PROCESSER, ENDVIDERE HOVEDPINE, VÆGTTAB MM., PSYKISK-FØLELSMÆSSIGT OPSTÅR USTABILITET : TILTAGENDE DEPRESSION VEKSLER MED MANISK OPSTEMTHED, DER OPSTÅR PLUDSELIGE ANGST, GLÆDES ELLER RASERIANFALD OG EVT. SENERE TOTALT APATI; PSYKISK-INTELLEKTUELT OPSTÅR HURTIGT DESORIENTERING I TID OG RUM, KONCENTRATIONSBEVÆR, TANKEFLUGT OG DÅRLIG HUKOMMELSE, LÆDERING AF SPROG (FANGEN UDTRYKKER SIG USAMMENHÆNGENDE OG FORSTÅR STADIG DÅRLIGERE, HVAD DER SIGES TIL VEDKOMMENDE), HALLUCINATIONER (DER HØRES LYDE OG SES TING DER IKKE ER DER), DEN PERSONLIGE IDENTITET NEDBRYDES (FANGEN VED TIL SIDST IKKE HVEM HAN/HUN ER OG BLIVER FREMMED OVER FOR SIN EGEN BEVIDSTHED OG KROP).

DENNE NEDBRYDNINGSPROCES I ISOLATIONSTORTUREN KALDES I TYSKLAND " PSYKIATRISERING ", HVILKET ER EN VELVALGT BETEGNELSE, NÅR MAN TÆNKER PÅ AT PSYKOLOGER

OG PSYKIATRE MEDVIRKER I DENNE PROCES, BLA. I OG MED DE BIDRAGER MED AT UDFÆRDIGE INDIVIDIFISEREDE ERKLÆRINGER, HVORI DEN ANKLAGEDE BESKRIVES SOM OM DET KUN VAR TRÆK I DENNE PERSON, DER FORKLARER HANS/HENDES HANDLINGER, VÆREMÅDE OG SYNSPUNKTER UDEN HENSYNTAGEN TIL MILJØFAKTORER SÅSOM EN FORUDGÅENDE OG FØLGERNE AF EN GROV VARETÆGTSARREST ELLER LANG TIDS ISOLATION. VIRKNINGERNE AF DENNE FORM FOR ISOLATIONSTORTUR ER FORSKELLIG ALT AFHÆNGIG AF FANGENS BAGGRUND OG I DET OMFANG AT TORTUREN PÅ MERE OVERORDNET NIVEAU GIVER MENING. VICTOR E. FRANKL, DER SELV HAR SIDDET I KONCENTRATIONSLEJR UNDER 2. VERDENSKRIG KONSTATEREDE I DEN FORBINDELSE, AT MENNESKER MED SOLIDE, KOMPETENTE LIVSANSKUELSE, HERUNDER POLITISKE, MED STØRRE SANDSYNLIGHED VILLE OVERLEVE KONCENTRATIONSLEJREN END DEM FOR HVEM LIDELSERNE FRA TORTUREN MANGLEDE MENING OG FORSTÅELSE. DER ER HOS FØRSTNÆVNTE PERSONER TALE OM EN IDEOLOGISK IDENTITET, HVORTIL ' SOLIDARITETSFAKTOREN ' OGSÅ HØRER, DVS. AT OFRENE FOR TORTUREN SER SIG SOM VÆRENDE EN DEL AF MERE OMFATTENDE OG SAMFUNDSMÆSSIG BEVÆGELSE, DER I SIDSTE ENDE VIL SEJRE; OG CHILENSKE PSYKOLOGER BEKRÆFTER AT DEN GRAD AF TORTUR EN PERSON KAN MODSTÅ OG SE DØDEN I ØJNENE MED ER TÆT FORBUNDET VEDKOMMENDES IDEOLOGISKE HOLDNING, SAMT AT SELVOM PERSONER UDSÆTTES FOR TORTUR, DER FØRER TIL, AT DER SKER STÆRKE LÆDERINGER I DERES PSYKISKE OG LEGEMLIGE FUNKTIONER, SÅ BEVARER MANGE AF DEM - TRODS ALT - DERES " PERSONLIGHEDSKERNE " ELLER IDEOLOGISKE IDENTITET USVÆKKET, OG OFTE FORSTÆRKES DEN.

TILBAGE TIL ULRIKE MEINHOF :

RAF (ROTE ARMÉ FRAKTION)s " MAJ-OFFENSIV ", SOM SVAR PÅ AT USA GENOPTOG LUFT-ANGREBENE PÅ VIETNAM ENDTE MED ARRESTATION AF DEN SÅKALTE HÅRDE KERNE. ULRIKE MEINHOF BLIVER D. 16. JUNI 1972 ISOLERET I KÖLN-OSSENDORF-FÆNGSLETS DØDE AFDELING. MED DØDE AFDELING MENES EN ENLIG CELLE TOTALT BERØVET FOR OMKRING VÆRENDE LIV, UDEN FANGER I DENS NÆRHED, HVERKEN TIL SIDERNE, UNDER ELLER OVER. PERSPEKTIVET ER AT SKABE EN OMVERDEN, OPFUNDET MED HENBLIK PÅ DEN TOTALE KONTRO OG UDSPRINGER AF STATSMAGTENS BEHOV FOR FULDSTÆNDIGT AT KONTROLLERE ALLE FANGEN LIVSFUNKTIONER : DET VÆRE SIG DE LEGEMLIGE BEVÆGELSER, DE SENSORISKE IATTAGELSE KOMMUNIKATIONEN, TILFREDSSTILLELSEN AF FYSISKE BEHOV (SOM SØVNE). ULRIK K. PREUSS ADVOKAT FOR ULRIKE MEINHOF OG ANDRE RAF-FANGER PROTESTERER I EN KLAGE TIL DIREKTØREN FOR FÆNGSELSVÆSENET I NORDRHEIN- WESTFALEN OVER DE VOLDelige , VEL AT MÆRKE PSYKISKE, ANGREB SOM RETTES MOD HANS KLIENTS PERSONLIGE IDENTITET : " AFDELINGENS FULDSTÆNDIGE ISOLATION BEVIRKED I FORBINDELSE MED DENS TOMRUM EN SÆRLIG FORM FOR AKUSTISK ISOLATION (...) TIL (AFDELINGENS FYSISKE OG AKUSTISKE ISOLATION KOM SÅ, AT MINE KLIENTERS CELLER PÅ SAMME MÅDE SOM ALT ANDET - MED UNDTAGELSE AF CELLEDØREN - VAR MALET FULDSTÆNDIGT HVIDT;

AT CELLEVINDUET I BEGYNDELSEN SLET KUNNE ÅBNES OG SENE KUN KUNNE ÅBNES GANSKE LIDT, OG AT DET VAR FORSYNET MED ET FINMASKET FLUENET; AT DET HVIDE NEONLYS OVERHOVEDET IKKE BLEV SLUKKET OM NATTEN I FRU MEINHOF'S CELLE; OG ENDELIG AT FRU MEINHOF'S CELLE PERMANENT VAR UNDERKØLET I VINTERMÅNEDERNE. I DENNE AKUSTISKE OG VISUELLE ISOLATION HAVDE MIN KLIENT UDELUKKENDE DEN ABSOLUTTE MINIMALE AKUSTISKE OG SOCIALE KONTAKT DER VAR HØVDVENDIG, FOR AT DE KVINDelige FÆNGSELSBETJENTE KUNNE AFLEVERE MADEN. HUN LEVEDE PRAKTISK TALT DØGNET RUNDT UDEN EN FORANDERLIG OMVERDEN. DET VAR ENDOG MIN KLIENT FORBUDT AT HÆNGE PLAKATER, BILLEDER, TABELLER OSV. OP PÅ DE GRÅ-HVIDE CELLEVÆGGE".

DET AT FÆNGSELSVÆSENET HAR EN SÅDAN PRAKSIS, DER HAR SIT OPHAV I USA SOM EN " COUNTER-INSURGENCY ", HAR IFLG. ADVOKAT EN PREUSS DET PRIMÆRE FORMÅL AT NEDBRYDE FANGENS MORALSKE OG POLITISKE BEVIDSTHED SAMT AT TAGER DET MED I KØBET, AT INDIVIDETS PERSONLIGHED HERAF BLIVER SVÆKKET.

FRA DEN FØRSTE ISOLATIONSPERIODE PÅ DE 237 DAGE BESKRIVER ULRIKE MEINHOF IFLG. :

" FØLELSER AF AT DET EKSPLODERER I ENS HOVED (FØLELSER AF AT HJERNESKALLEN ER VED AT SØNDERRIVES, VIL BRISTE ITU) -
FØLELSER AF AT RYGMARVEN PRESSES IND I HJERNEN -
FØLELSER AF AT HJERNEN EFTERHÅNDEN SKRUMPER SAMMEN, SOM EN TØRRET FRUGT F.EKS. -
FØLELSER AF AT MAN UAFBRUDT, UMÆRKEDELIGT, FÅR ELEKTRISKE STØD, SOM OM MAN VAR FJERNSTYRET -
FØLELSER SOM OM ENS TANKEASSOCIATIONER BLEV HAKKET BORT -
FØLELSER AF AT MAN PISSE SJÆLEN UD AF KROPPEN, SOM NÅR MAN IKKE KAN HOLDE PÅ VANDET -
FØLELSER AF AT CELLEN KØRER RUNDT. MAN VÅGNER, ÅBNER ØJNENE; OM EFTERMIDDAGEN, NÅR SOLEN SKINNER IND, STANDSER CELLEN PLUDSELIGT. MAN KAN IKKE FJERNE SIG FRA FØLELSER AF AT DET HELE KØRER RUNDT.
MAN KAN IKKE AFGØRE OM MAN RYSTER AF FEBER ELLER AF KULDE -
MAN KAN IKKE AFGØRE, HVORFOR MAN RYSTER, MAN FRYSER.
FOR AT KUNNE TALE MED NORMAL LYDSTYRKE, MÅ MAN ANSTRENGE SIG SOM HVIS MAN SKAL TALE HØJT, NÆSTEN BRØLE -
FØLELSER AF AT MAN FORSTUMMER -
MAN KAN IKKE MERE IDENTIFICERE ORDENES BETYDNING, KUN GÆTTE HERPÅ -
BRUGEN AF HVISLELYDE - S, SS, TZ, ZCH - ER OVERHOVEDET IKKE TIL AT HOLDE UD -
VOGTER, BESØG, GÅRD FREMTRÆDER SOMCELLELUD -
HOVEDPINE -
LYSGLIMT -
SÆTNINGSBYGNING, GRAMMATIKKEN, SYNTAXEN - ER IKKE LÆNGERE TIL AT KONTROLLERE.
NÅR MAN SKRIVER : TO LINIER - NÅR MAN ER FÆRDIG MED DEN ANDEN LINIE, KAN MAN IKKE HUSKE STARTEN PÅ FØRSTE LINIE -
FØLELSER AT BRÆNDE OP INDEFRA -
FØLELSER SOM OM MAN VILLE SIGE, HVAD DER ER I VEJEN, HVIS MAN VILLE UDBRYDE DET, SÅ VILLE DET VÆRE SOM AT HVÆSE DEN ANDEN KOGENDE VAND I ANSIGTET, SOM

F.EKS. KOGENDE VAND FRA EN TANK, SOM GIVER LIVSFARLIGE FORBRÆNDINGER, SOM VANSIRE RASENDE AGGRESSIVITET, FOR HVILKEN DER IKKE FINDES NOGEN VENTIL. DET VÆRSTE ER. KLAR BEVIDSTHED OM AT MAN INGEN OVERLEVELSESCHANCER HAR; FULDSTÆNDIG UDEN MULIGHED FOR AT MEDDELE DET;

BESØG EFTERLADER INTET. EN HALV TIME EFTER KAN MAN KUN REKONSTRUERE MEKANISK, OM BESØGET FANDT STED I DAG ELLER I FØRIGE UGE -

ÅT GÅ I BAD EN GANG OM UGEN BETYDER : AT MAN ET ØJEBLIK TØR OP, KOMMER SIG - DET HOLDER OGSÅ ET PAR TIMER -

FØLELSER AF AT TI OG RUM ER INDELUKKET I HINANDEN -

FØLELSER AF AT BEFINDE SIG I ET FORVRÆNGENDE SPEJL - MAN ER FORTUMLIGT -

BAGEFTER : FRYGTELIG OPSTEMTHED OVER AT MAN HØRER NOGET - AF DEN AKUSTISKE DAG- OG NAT-FORSKEL -

FØLELSER AF AT TIDEN NU FLYDER BORT, AF AT HJERNEN IGEN UDVIDER SIG, AT RYG- MARVEN IGEN SYNKER NED, I UGEVIS.

FØLELSER AF AT HUDEN TRÆKKES AF EN. "

ULRIKE MEINHOF BEFANDT SIG I FÆNGSLET UNDER VILKÅR DER FORANLEDIGEDE SÅDANNE TILSTANDE OG OPLVÆLSER STRAKS EFTER SIN ARRESTATION I CA. 8½ MÅNED (237 DAGE, FRA D. 16/6 1972 - 9/2 1973), OG SENERE I TO KORTE PERIODER (FØRST 14 DAGE, FRA 21/12 1973 - 3/1 1974; DEREFTER I CA. 2½ MÅNED (83 DAGE), FRA 5/2 1974 - 28/4 1974, I DENNE PERIODE DOG SAMMEN MED GUDRUN ENSSLIN).

ULRIKE MEINHOF'S HELBREDSTILSTAND ER PÅ DET TIDSPUNKT HUN ARRESTERES I 1972 UPÅKLAGELIGT, MEN VED EN UNDERSØGELSE I 1975, ER HUN STERKT SVÆKKET I SINE PSYKO-FYSISKE FUNKTIONER EFTER CA. 3 ÅRS VARETÆSTARREST, MEN HENDES IDEOLOGISKE/POLITISKE IDENTITET OG TANKEMÅDE VAR USVÆKKET, HVILKET FREMGÅR AF HENDES BREVE FRA FÆNGSLET.

ISOLATIONENS VIRKNING PÅ DISSE OMRÅDER AF ULRIKE MEINHOF'S PERSON MÅ UDFRA ET TORTURSTANDPUNKT SIGES AT VÆRE MISLYKKET.

HVAD GØR STATSMAGTEN SÅ VED SÅDANNE FANGER SOM DEN IKKE GENNEM STRENG ISOLATIONS TORTUR FORMÅR IDEOLOGISK OG PERSONLIGHEDSMÆSSIGT AT KNÆKKE ?

DE BLIVER GANSKE ENKELT SLÅET IHJEL OG MAN KAN FRA STATSMAGTENS SIDE IKKE FREMKOMME MED ORDENTLIG DOKUMENTATION PÅ DØDSÅRSAGER OG MÅDER, SOM F.EKS. VED DET " SELVMORD " DER BEGÅS PÅ ULRIKE MEINHOF D. 8/9 MAJ 1976. DE KENDSGERNINGER DER TALER FOR AT HUN BLEV MYRDET ER IFLG. :

OM LØRDAGEN D. 8. MAJ VED CA. 10-TIDEN HØRER ULRIKE MEINHOF OG GUDRUN ENSSLIN EN HELIKOPTER; DET VAR MÅNEDER SIDEN DER SIDST HAVDE VÆRET EN HELIKOPTER DER. LIGE VED SIDEN AF ULRIKE MEINHOF'S OG GUDRUN ENSSLIN'S CELLER ER DER EN TRAPPE, DER IKKE BLIVER BRUGT IDET MINDSTE IKKE PÅ 7. ETAGE.

NATTEN TIL SØNDAG DEN 9. MAJ BLIVER GUDRUN ENSSLIN VÆKKET AF MUSIK FRA MEINHOF'S CELLE.

SØNDAG MORGEN BLIVER DER FUNDET EN ELEKTRISK PÆRE I MEINHOF'S CELLE, OG DET TIL TRODS FOR, AT ULRIKE MEINHOF HAVDE AFLEVERET PÆREN VED 22-TIDEN OM AFTENEN.

Søndag morgen havde Ulrike Meinhof noget andet tøj på end aftenen før. De andre RAF-fanger får ikke lov til at se den døde, og hendes lig bliver i al hast fjernet i et messingkar, da den første advokat dukker op. Liget bliver ført til et ukendt sted, hvor det på statsadvokatens foranledning bliver obduceret uden at forsvarerne eller de pårørende har fået mulighed for at se liget. Om eftermiddagen meddeler DPA (Det Tyske Presseagentur), at den officielle obduktion viser, at : "Der ikke kunne konstateres indblanding fra anden side". Obduktionen skulle således have godtgjort, at det var og blev selvmord.

Ved den anden obduktion, der blev foretaget på foranledning af advokaterne og de pårørende, viste det sig, at liget var så gennemskåret, at obducenten ikke længere kunne se det 25 cm lange kejsersnit, som Meinhof havde efter et par fødsler. Hjernen og de andre organer var blevet fjernet ved den første obduktion. På benene kunne man konstatere kvæstelser efter lettere vold, ligesom man kunne konstatere sår på ryggen. Og de indre kvæstelser i halsorganerne, udelukker praktisk talt > død ved hængning <, sådan som den officielle forklaring lød og fortsat lyder.

Der var ingen - hverken forsvarerne, eksekutor testamenti eller pårørende der fik lov til at bese cellen. Få dage efter Meinhofs død bliver hendes celle hvidtet, selvom disse celler var blevet hvidtet kort forinden.

Myndighederne har udsendt 5 forskellige versioner af hvordan strikken blev fastgjort. Den version, myndighederne til sidst besluttede sig for hævder, at hun selv havde lavet en 5 cm tyk strikke af et håndklæde. Herefter havde hun så selv skubbet den 5 cm tykke strik gennem maskerne i vinduesgitteret, som ikke engang en lille barnefinger kunne komme igennem. (For at få strikken gennem vinduet skulle hun altså bruge et instrument - men man fandt ikke noget instrument i cellen). Så skulle hun have vendt sig om og sprunget.

Men før myndighederne valgte denne version, havde fængselsdirektøren, der var en af de første, der så celle, fortalt at der

ikke var nogen stol i nærheden af liget. Og den fængselslæge, der først undersøgte Meinhof forklarede at hendes fødder havde befundet sig 20 cm over gulvet osv.

Kronologi

1945

Nazi-Tyskland kapitulerer betingelsesløst: Gestapo opløses, politistyrkerne reduceres og decentraliseres, forbud mod hemmelige tyske efterretningstjenester osv.

1946

Der bliver oprettet et »industripolitik« under allieret kommando. De »gamle« folk fra værnemagten, SS, SA og rigspolitiet bliver igen brugt.

1948

Massive strejker.
Den vest-tyske grundlov bliver lavet – den var fuldstændig anti-militaristisk.

1949

Sovjetunionen tilbyder frie valg i alle de besatte zoner, men de vestlige allerede afviser af »sikkerhedsmæssige grunde«. Forbundsrepublikken gør krav på alene at repræsentere alle tyskere i internationale sammenhænge.
Den vest-tyske kansler tilbyder de vestlige allerede en tysk forsvarsandel i en militærpagt.
Næsten 30 pct. stemmer på det dengang socialistiske SPD og 6 pct. stemmer på KPD.

1950

Winston Churchill foreslår oprettelsen af en europæisk hær med vest-tysk deltagelse.
En udenrigsministerkonference i New York tillader genoprustning af det vest-tyske politiapparat.
Der vedtages en vest-tysk lov om samarbejde mellem de-
staterne og forbundsregeringen i spørgsmål vedrørende forfatningsbeskyttelse (Verfassungsschutz, VS).

242

1951

Forsøg på at forbyde KPD.
I marts oprettes grænseværnet (Bundesgrenzschutz, BGS), det er i starten på 2000 mand og er underlagt indenrigsministeriet. Det er para-militært bevæbnet, udrustet og uddannet.
I maj oprettes »Sikringsgruppe Bonn« med et personale på 30 (i dag er gruppen på over 400).
I oktober oprettes beredskabspolitiet (BePo), det er på ca. 18.000 mand.
Forsøg på at koordinere fabriksbeskyttelsen (Werkschutz).

1952

Den 5. marts erklærer den vest-tyske forbundskansler, at det drejer sig om at befri hele Øst-Europa øst for Jerntæppet.
Den 10. marts foreslår Sovjetunionen, at der afsluttes en fredsftale.
Der vedtages en lov om Betriebsverfassung.

1954

I oktober gentager Sovjetunionen sit tilbud om frie valg.

1955

Sovjetunionen opretter diplomatiske forbindelser med Forbundsrepublikken Tyskland og afslutter traktat med DDR, der får frie hænder vedrørende forholdet til Forbundsrepublikken.
Forbundsrepublikken optages formelt i NATO.

1956

Genoprustningen begynder for alvor: de første unge indkaldes til Forbundsværnet.
Grundloven bliver ændret via den såkaldte Wehrtartikel (værneartikel), der skal legitimere remilitariseringen.
Den vest-tyske regering erklærer, at DDR »ikke må finde folkeretslig anerkendelse«.
Forbud mod KPD og en lang række andre kommunistiske organisationer.
De første skridt i retning af undtagelseslove bliver vedtaget.

1958

CDU-regeringen taler for første gang offentligt om en undtagelseslovgivning.

243

Hamburg beslutter at gennemføre en vejledende folkeafstemning om atomoprustning, men afstemningen forbydes.

1959

SPDs Godesberger-programmet.

1960

Socialdemokraten Herbert Wehner siger ja til NATO-alliancen, hvorefter SPDere begynder at deltage konstruktivt i debatten om undtagelseslovene osv.

Første påskemarch mod atomvåben.

1961

Før Forbundsdaysvalget ekskluderer SPD den parti-interne kritik: SDS og en række professorer.

F. J. Strauß betegner oprustningen som det egentlige kendetegn på statslighed.

Det vest-tyske LO forbyder sine funktionærer at deltage i påskemarchen.

1964

Delstaternes indenrigsministre beslutter gradvist at øge beredskabspolitiets styrke.

Officerer fra grænseværet deltager i militære øvelser i bandebekæmpelse i USA.

100.000 deltager i påskemarchen.

1965

130.000 deltager i påskemarchen, kritikken af USAs krigsførelse i Indokina nu et af hovedtemaerne.

SPD vil ikke optage de facto-forbindelser med DDR.

SPD opgiver modstanden mod atomoprustning af Forbunds-været.

Enheder fra grænseværet besætter under en øvelse Caltex-raffineriet i Raunheim.

Den vest-tyske forbundskansler lover USA »enhver moralsk støtte«.

1966

NATO-øvelsen Fallex 66 drejer sig om bekæmpelse af »indre uro«.

244

I februar stor Vjetnam-demonstration i Vest-Berlin. 150.000 deltager i påskemarchen.

1966-69

Den store koalition: regeringssamarbejde mellem CDU/CSU og SPD.

1966-67

Recession, den første større økonomiske krise i Vest-Tyskland. Studenter-oprøret starter.

1967

Den 2. juni bliver studenten *Benno Ohnesorg* dræbt af politiet under en demonstration mod shahens besøg i Vest-Berlin.

1968

I påsken bliver Rudi Dutschke (fra SDS) udsat for et attentat, voldsom uro følger i kølvandet på attentatforsøget.

I juni bliver *undtagelseslovene* vedtaget.

I september bliver DKP (Tysklands Kommunistiske parti) oprettet og accepteret af myndighederne.

1969

Indenrigsminister *Benda* fremlægger en 5 års plan for den indre sikkerhed.

I september vinder SPD Forbundsdaysvalget, Willy Brandt bliver kansler. SPD danner en lille koalition med FDP.

Indenrigsminister *Genscher* (FDP) beslutter, at der permanent skal udveksles informationer mellem forfatningsbeskyttelsen og Forbundskriminalpolitiet.

1970

Andreas Baader befries.

Røde Armé Fraktion menes at stå bag tre bankrøverier i Vest-Berlin.

I oktober anholdes Horst Mahler.

I november vedtager Forbundsdaysvalget et hasteprogram for modernisering og intensivering af kampen mod forbrydelser.

1971

Skudveksling mellem RAF og politiet i Frankfurt.

245

Politi-øvelse i Hamburg: politi og grænseværn rydder i fællesskab en fabrik, der var blevet besat af arbejdere.
Delstatsregeringen i Baden-Württemberg begynder at uddanne mobile indsatskommandoer (MEK).

1972

I januar bliver delstaternes ministerpræsidenter enige om det såkaldte Radikalenerlass (ekstremisforordningen) eller Berufsverbot.

I maj indleder RAF sin bombeoffensiv: De US-amerikanske hovedkvarterer i Frankfurt og i Heidelberg bliver bombe-ramt.

I juni bliver Baader, Meins og Raspe og senere også Ensslin og Meinhof anholdt.

Delstaternes ministerpræsidenter vedtager et endeligt »program for Forbundsrepublikkens sikkerhed«.

Grænseværnet bliver nu en permanent indsats-reserve.

Grænseværnet får en specialgruppe.

1973

Regeringen fremsætter et forslag til Bundesmeldegesetz, der i det væsentlige minder om Reichsmeldeordnung fra 1933.

1974

Forbundsværnet over sig i partisan-bekæmpelse i Nieder-Rhein.

I juni henretter 2. juni-bevægelsen Ulrich Schmülcker.

Antallet af ansøgere til Forbundsværnet, grænseværnet og politiet stiger som følge af den høje arbejdsløshed.

I november dør Holger Meins.

Forbundsregeringen fremlægger en Lex Baader-Meinhof, der tager sigte på at vanskeliggøre forsvaret af de politiske fanger.

1975

I februar bliver CDUs formand i Vest-Berlin Peter Lorenz bortført og udvekslet med en række fængslede by-partisaner.
Forbundsdomstolen afsiger en dom, der gør slumstormere til medlemmer af en kriminel organisation.

Delstaternes ministerpræsidenter beslutter en yderligere centralisering af eftersøgningsapparatet.

I april bliver den vest-tyske ambassade i Stockholm besat af en gruppe by-partisaner.

I maj begynder Stammheim-processen mod Baader, Meinhof, Ensslin og Raspe.

Europarådets 18 medlemsstater beslutter på et møde i Obernau, at »terrorister« ikke kan få politisk asyl.

Forbundsforfatningsdomstolen bekræfter beslutningen om Radikalenerlass.

1976

Forbundsdagen vedtager en række censurbestemmelser: paragraf 88 a og 130 a i straffeloven.

I maj dør Ulrike Marie Meinhof.

STATSFJENDEN: DEN MENNESKELIGE PERSONLIGHED.

Efter at vi nu i del I har givet et rids over nogle fremtrædende samfundsmæssige og retspolitiske udviklingstendenser i Vesttyskland efter afslutningen på 2.verdenskrig, og heri særligt har søgt at belyse nogle samfundsmæssige betingelsesstrukturer for udviklingen af den skærpede klassekampssituation op gennem 70-erne, den proces der starter med studenterbevægelsens protest og som ender i den organiserede og væbnede modmagt mod det kapitalistiske system og kampen for et frit og selvbestemt samfund, så er det blevet mere og mere klart, at der også er tale om udviklingen af et nyt repressionsniveau fra statens side: den systematiske brug af raffineret psykologisk tortur, isolations-tortur og herunder ekstrem sensorisk deprivation.

Det er et repressionsniveau, der i en historisk målestok måske ikke er særligt nyt i sig selv - det tilhører fx altid diktaturregimer og fascistiske stater - men det er nyt som systematisk metode mod politisk anderledestænkende i den vestlige verden, der efter 2.verdenskrig bekender sig til demokratiet som grundlæggende styreform, og som dømte nazismen som en kriminel handling og som forbrydelse mod menneskeheden. Endvidere er det et niveau, der ikke engang er særligt for efterkrigstidens Vesttyskland - det anvendes også systematisk i USA, Sydamerika, Spanien/Baskerlandet, Frankrig og i Englands behandling af sin koloni: Den Irske Republik.

Historisk er det heller ikke særligt særligt: Stater som organ for nationale enheder har altid brugt at dømme sine utilpassede problem-mennesker til afsondrethed - hvis man da ikke ligefrem har myrdet dem - men det har altid været en henvisning af fjender/afvigere til sig selv i et nærmere bestemt socialt indelukke, hvor man så fra tid til anden har pint dem fysisk mere eller mindre systematisk.

Det nye er - og dette omhandler også en samfundsmæssig udvikling, hvor informationsteknologien bliver dominerende - at stater ikke længere "bare" kan nøjes med forsøg på fysisk og social undertrykkelse af sine forskelligartede anderledestænkere set som homogen gruppe. Der er ganske enkelt kommet en ny gruppe til, som - selv i afsondrethed - har formået at føre sin grundlæggende politiske kamp videre. Og det er til styring heraf - for at bruge et mildt ord - at stater har måttet svare igen med nye repressionsformer. Det er så også "statssvar", der er betinget af, at den samlede modmagt ikke har været stærk nok til at svare igen med udvidet samfundsmæssighed, men som er blevet splittet og kuet til passivitet og tavshed. Disse nye repressionsformer tager grundlæggende deres udgangspunkt i, at ethvert brud med den herskende - borgerlige og småfascistiske - orden er en simpel kriminel statstruende handling, og dette helt ind i den menneskelige bevidsthed. Som Peter Brückner udtrykker det: "Der må og skal herske orden - også i folks hoveder" (Statsfjender 78). Det er det samme fænomen, der kan iagttages, når fascister eller nazister marcherer i gaderne, og får beskyttelse af politiet mod "de røde" eller de venstreorienterede, og for at tale specifikt dansk: der findes ikke en vestrefløjssdemonstration, der ikke

samtidig har uro-betjente med som provokatører, uro-betjente der et øjeblik efter som et koppel ulve - en slags åben stasi-gruppe - med hævede og svingende knipler beskytter fx racisten Glistrup mod så livstruende kasteskyts som jordbær på en 1.maj i Fælledparken, hvorimod 15-20 heilende skinheads med sydstatsflag og knuste flasker i hænderne får lov at føre sig frem - indtil antifascister jager dem ud af parken og tilbage i hullerne.

Den nye repression, der kan iagttages, er da heller ikke, at politi-etaten sympatiserer sig med den herskende orden - det har den altid gjort, idet staten, der er dens arbejdsgiver, grundlæggende kan defineres ved sin fysiske magt og suverænitet - men det nye er, at netop den repression der sættes i værk mod politiske anderledestænkere, der ved deres organiserede handlinger er en reel samfundsforandrende kraft, hviler på nye faggruppers aktive medvirken, her særligt psykologer. Med Lone Pals ord - "de vidende om sjælen" - der med deres målrettede og ofte af militæret bestilte og betalte forskning stiller denne viden til rådighed for undertrykkelse af det selvsamme menneskelige subjekt, som de har deres - mildest talt ynkelige - forkærlighed for at arbejde med. Så nytter det ikke så meget, at der fx for den psykologiske faggruppe eksisterer etiske regler, der pålægger hver og een at "arbejde for at forbedre menneskers livsvilkår og livskvalitet gennem udviklingen af psykologisk viden og ved praktisk anvendelse af denne viden", og "at ethvert menneske har krav på respekt for sin personlige integritet og på at den ikke antastes", og endelig "at psykologen arbejder for at fjerne eller mindske menneskelige lidelser og mod at bedre menneskers livsvilkår. Psykologen har et særligt ansvar for dem, der står svagt i forhold til selv at kunne opnå en menneskeverdigt tilværelse" (Etikregler, Dansk Psykolog Forening 1991). Også andre faggrupper står med lignende problemer, her særligt lægerne, der bagud må konstatere, at langt størstedelen af deres tyske kolleger var organiseret i nazistpartiet i 30-erne og op igennem 2. Verdenskrig, og hvor selvsamme læger og særligt den psykiatriske fløj heraf aktivt medvirkede til mord på såvel fysisk som psykisk marginaliserede grupper af mennesker, der ikke stod inde for Hitlers postulat om den ariske races herrefolksstatus, og at de før den endelige eliminering anvendte et meget stort antal af disse mennesker til allehånde eksperimenter af uhyrlig grotesk art. Folk inden for lægegruppen har så senere taget konsekvensen heraf med dannelse af Amnesty International - et godt initiativ, der i betragtning af tingenes tilstand, vel må følges op af et lignende fra den psykologiske faggruppes side. En opfordring - at bemærke.

Men hvad er det så for et nyt niveau, der historisk er betrådt? For at svare herpå, skal der laves en lille ekskurs til begrebet om den menneskelige personlighed. Vi skal hertil trække på Leontjevs bestemmelser.

OM PERSONLIGHEDEN SOM SAMFUNDSMÆSSIG KRAFT.

I følge Leontjev bliver vi til personlighed i det omfang, vi bliver subjekt i de samfundsmæssige relationer, vi realiserer gennem den virksomhed vores bevidsthed formidler (Leontjev 83). Til grund for denne bestemmelse ligger et sanseligt udviklings-

forhold mellem virksomhed, bevidsthed og personlighed, der kan ses som de tre grundbyggeklodser i en videnskabelig psykologi. Mennesket må altså ifølge Leontjev udvikle en personlighed gennem dets ontogenetiske virksomhed, for at kunne fungere samfundsmæssigt. Vi fødes mao ikke som personlighed, men vi bliver det gennem løsning af de opgaver, vi stilles overfor på det samfundsmæssige plan. Det siger sig selv her, at er de samfundsmæssige forhold af umenneskelig karakter, ja så er det specielt personlighedsdannelsen, netop det specifikt menneskelige, der sættes under pres respektiv forhindres eller perverteres.

Til grund for leontjevs personlighedsbestemmelse ligger en bestemt opfattelse af "verdens materielle enhed" (Lenin efter Dreier 74), hvor de psykiske processers og formers opståen og udvikling begribes ud fra subjektets sammenhæng med de ydre materielle betingelser i dets virksomhed mod et objekt. Det grundlæggende er her, at det er den ydre virksomhed og dens udvikling, der er drivkraften for den indre virksomheds - de psykiske processers - udvikling. Virksomheden kan således beskrives som den proces, der både rummer det subjektive og det objektive (Leontjev 77, s.107).

Ved studiet af den menneskelige psyke træder tre niveauer frem: det organismiske, der kommer fra, at den menneskelige psyke selv er et naturprodukt, et produkt af fylogenesen; det individuelle, der omhandler, at ethvert psykiske væsen selv undergår forandringer i kraft af dets liv, hvor det - specielt gennem læring - tilegner sig overlevelsesfremmende egenskaber; og det samfundsmæssige, der er planet for personlighedens udvikling og udfoldelse, og gennem hvilken mennesket formår både at tilegne sig de livsbetingelser, hvorindunder det er født, men også at udvikle disse ud fra dets beviste bidrag til deres forandring. Når man studerer disse tre momenter - organismiske, individuelle og samfundsmæssige - ved den menneskelige psyke er det vigtigt at være opmærksom på, at det er den samme genstand der studeres, men på forskellige niveauer og med forskellig grad af specificering og konkretisering i forhold til den totale menneskelige psyke (Dreier 74). Dette er afgørende for studiet af og begribelsen af personligheden og dennes udvikling som en særegen og højtudviklet, specifik menneskelig og dermed samfundsmæssig strukturdannelse. Dette som det menneskeligt mulige.

Leontjev påpeger da også vigtigheden af ikke at forveksle selve personligheden med dens forudsætninger og ikke begrænse studiet af personligheden til en afdækning af forudsætningerne. Med udgangspunkt i det menneskelige subjekts virksomhed og udviklingen af denne i samfundsmæssiggørelsesprocessen præciseres, at i løbet af subjektets udvikling indgår dets forskellige virksomheder i hierarkiske relationer med hinanden. Dog er "forestillingen om forbindelserne mellem virksomhederne som noget, der har deres rod i subjektets enhed og helhed kun berettiget på individets niveau" (Leontjev 83, s.193. e.u.). For på personlighedens niveau danner disse på ingen måde et "simpelt strålebundt, hvis enkelte stråler har deres udgangspunkt og centrum i subjektet" (Ibid, s.193). Udviklingen - mangedoblingen - af individets virksomhedsarter "fører ikke simpelt hen til en forøgelse af deres 'katalog'", men derimod sker der samtidig en "centrering af dem omkring nogle få, overordnede, der underordner

de andre under sig (Ibid, s.195). Denne proces er ifølge Leontjev "personlighedens komplicerede og langvarige udviklingsproces" (Ibid, s.195). De, af virksomhedens hierarkiske relationer, der karakteriserer personligheden er således særligt kendetegnet ved "deres 'frigjorthed' fra organismens tilstande. Disse virksomhedshierarkier skabes af deres egen udvikling, og det er dem, der danner personlighedens kerne" (Ibid, s.193. e.u.). Disse "knuder", der forener de enkelte virksomheder, "bindes ikke af de biologiske eller åndelige kræfter, der ligger i subjektet selv, men de bindes i det relationsystem, som subjektet indgår i" (Ibid, s.193. e.u.). Personlighedsdannelsen og personlighedens virke og egenudvikling er altså i bund og grund et samfundsmæssigt forhold. Dermed hænger det også uløseligt sammen med beskaffenheden af de samfundsmæssige betingelser for udviklingen af den menneskelige subjektivitet som personligheden så at sige vokser frem af.

Til en nærmere præcisering af, hvordan det menneskelige subjekt udvikler sig, skal vi indføre kategorien "handleevne", som denne er udviklet indenfor den Kritiske Psykologi, der bygger videre på Leontjev historiske psykologitradition. Strent taget er der ikke noget brud med Leontjev her, idet Leontjev selv ser udviklingen af det menneskelige subjekt gennem dets handlinger, men begrebet handleevne er dog ikke Leontjevs eget. Ved begrebet om handle- evne skal vi forstå "handle-" som udtryk for virksomhedens struktur og "-evne" for den tilsvarende virksomheds funktion.

Ud fra dette vil et menneskes handleevne være et udtryk for det menneskelige individs subjektive omverdensberedskab og dermed for den på et givent tidspunkt opnåede grad af omverdenskontrol. Omverdenskontrol kan udtrykkes som overvindelse af udleverethed til omgivelserne igennem overvindelse af fremmedbestemthed, ved i fælleskab med andre at forholde sig bevidst foregribende til sikringen og skabelsen af de fælles livsbetingelser. Centralt er det, at en sådan deltagelse i den kollektive bestemmelse over den samfundsmæssige proces nødvendigvis altid er overskridelse af individualitet, i det aspekt at når de "individuelle livsbetingelser er individuelt relevante samfundsmæssige livsbetingelser, så har individet som enkeltperson så at sige overhovedet ikke magtighed til at råde derover i bevidst omsorg" (Holzkamp 89, s.35ff. e.u.), snarere forbliver individets livsønskeligheder nødvendigvis mere eller mindre uden for dets aktive kontrol og dermed fremmedbestemte. Dette betyder igen, at når de kollektive muligheder for kooperation ikke er til stede, eller meget begrænsede - hvad der er typisk under kapitalistiske betingelser - at så forbliver individet så at sige ved med at være udleveret til sin individualitets begrænsninger, og er i sin anticiperede magtesløshed (jvf. Holzkamp-Osterkamp 79) tvunget til at udholde og affinde sig med de samfundsmæssige kravstrukturer - det kapitalistiske valoriseringskrav og dermed "altså klasseantagonismen og de deri liggende udbytningsforhold" (Holzkamp 83, s.128).

I en sådan situation bliver det for individet af eksistentiel betydning at udvikle sin individualitet maksimalt i perspektivet konkurrencesikring for at opnå den 'tilladte' samfundsmæssigt formidlede kontrol over egne livsbetingelser, igennem selv- og andre-undertrykkelse (Holzkamp 89). Den subjektivt nødvendige udvikling af kontrol med livsbetingelserne sætter sig igennem i

form af "deformeringer og perverteringer af handleevnen" (Ibid, s. 38) som restriktiv handleevne, der hermed må siges at være en konsekvens af de i individualiteten liggende objektive begrænsninger. I det omfang individet overskrider sin individualitet i kooperativ sammenslutning med andre afhængige og fremmedbestemte grupper og individer, med "foregribende bestemmelse over samfundsmæssigt-individuelle livsbetingelser som alment mål" (Ibid, s. 36), kan man sige at individet i denne rettedhed mod samfundsmæssige mål almengør sin handleevne.

I et konkurrencesamfund som det kapitalistiske, hvor de samfundsmæssige betingelser for udviklingen af den menneskelige subjektivitet er af en sådan karakter, at denne udvikling rettes mod en ensidig udvikling af individualiteten bliver også personlighedens dannelse, samt udviklingen af personlighedens bestemte overgribende subjektfunktioner, derfor kun udviklet partielt, idet de bliver rettet mod varetagelsen af ens egen "private" overlevelse. Særliggørelse af individualiteten, dens maksimering, bliver da en funktionel egenskab i kampen mod andre og for sig selv. Hermed bliver det helt centrale moment ved personlighedens opgave, nemlig dens selvudviklende bevægelse, umuliggjort i det omfang, individet ikke bevidst kan forholde sig til og overvinde de modsigelser, som restriktionerne i dets handleevne er begrundet i. Personlighedens eneste realiserbare mulighed bliver på denne grund at virke, ikke for sig selv og det samfundsmæssige subjekts egenudvikling, men derimod så at sige underlagt individualitetens eksistentialitet. Ulrike Meinhof formulerer sig om denne private indretten sig under betingelserne således: "Den der opfører sig pænt, bliver glemt Den der føjer sig, får de bugt med. Hvis du bøjer dig, glæder de sig over, at de har fået bugt med dig. Derfor er de så rare mod dig, når de har gjort det af med dig". Og hun slutter med sit svar herpå: "Nej, du! Nej!" - begge citater fra drejebogen til filmen "Bambule", der omhandler de undertrykkende forhold på et tysk optagelseshjem, en film der blev bortcensuret! (P.Brückner 77).

Et greb om - eller en "definition" af - personligheden er derfor kun mulig, når netop klassekampens udviklingsopgave - det herskabsfrie samfund, den almene produktion - ses som den aktuelle personlighedsdannelses bestemte modsigelsesproces. Heri ligger det menneskeligt mulige, idet historien ikke kan stilles i stå, endsiige bevæges bagud. De eksisterende personlighedsdannelser - altså de nuværende konkrete mennesker - må derfor heller ikke forveksles med "skellettet" for den almene personlighed. Nej - skellettet herfor ligger nemlig i den praktiske og teoretiske opgave, der består i udviklingen af de fællesskaber, der muliggør det herskabsfrie samfund, den almene produktion. Her finder vi mennesket virke for menneskelighedens udvikling.

OM PSYKOLOGISK TORTUR SOM STATENS OVERLEVELSESSTRATEGI.

Det nye, der mao synes at vise sig med de sidste 30 års historie, er hvad vi her skal kalde "den menneskelige personlighed som statsfjende". Ift Marx' tese fra 1845-46 om, at menneskene under kapitalismen "må omstyrte staten for at hævde deres personlighed" (Marx 74, s.98), så ligger der noget apokalyptisk heri: at kapitalismen så åbenbart er blevet bevæget derhen, hvor dens

elle. menneskehedens endeligt er ved at blive konkret. Dette synliggøres gennem to måder, der står i antagonisme til hinanden: en statsmåde, hvor man søger at udrydde betingelserne for det personlighedsmæssige niveau i menneskehed, og en samfundsmåde, en kooperationsmåde, hvor personligheden søges i livet gennem retten til menneskeværdig selvudvikling uden selv- og andre-undertrykkelse. Hvad Marx ikke så - eller kunne se på sin tid - dét er så, at nok kan den menneskelige personlighed korrumpere ved at overgi sit hjerteblood til pengeformen for liv - dvs at alt aktivt sættes på vareform - som Marx beskriver i sine Ungdomsskrifter, hvor det primært er psykologen Marx, der taler, men at skue derhen, hvor staten udvikler en systematisk metode til at kvæle det specifikt menneskelige - psykologisk tortur - dét lå uden for hans horisont, selv om han ellers har set lidt af hvert, dengang kapitalisme afløste feudalisme.

Med dette siger vi også, at det ikke er tilfældigt, at staten - eller nomenklaturet heri - griber til de midler af psykologisk art, som vi indtil nu har beskrevet. Selv synes vi, at det ville være på tide, at der skete en abdicering, men dette sker nok ikke af sig selv. Alt andet lige må der derfor arbejdes på at afskaffe de betingelser, der aktivt medvirker til - på det nærmeste - at forhindre den menneskelige personlighed i at bestå, endsiige kunne udvikle sig - for uden denne heller ikke noget samfund. Den idag fremvoksende tendens til naturvidenskabeliggørelse af mennesket er indbefattet i denne kritik. Og hermed også af de forskere, der studerer menneskelig virksomhed uden hensyntagen til respekten for det specifikt menneskelige: personligheden og dennes nødvendige kollektive udfoldelsesmuligheder.

Vores ærinde med dette projekt skal være at påvise, at det man gør med de politiske fanger, de revolutionære der på forskellig måde arbejder på en samfundsforandring, dét er at kvæle enhver mulighed for, at der kan opstå alternativer til kapitalismen - og for nu at citere en fremtrædende tysk højrefløjspolitiker, F.J.Strass: " ... og lad os rydde sådan ud, at der i resten af dette århundrede ikke mere er nogen af disse banditter, der vover at åbne munden i Tyskland" (Statsfjender 78). Vi mener at dette alternativ udvikles i og med udviklingen af den menneskelige personlighed, og dette forstået som udviklingen af reelt eksisterende samfundsmæssigt-sociale strukturer af kollektivitet, hvor mennesker frit kan gribe hinanden på fælles land: konkrete bo-, arbejds- og hverdagsfællesskaber af selvbestemt kvalitet. Så selv om målet med statens særlige behandling af politiske fanger, ved en overfladisk betragtning ligner at være at udrydde terrorisme, så er det slet ikke her dets væsen ligger, hvad vi i det følgende skal gøre nærmere rede for.

Vi skal starte med at citere den daværende chef for det tyske forbundskriminalpoliti, Dr. Horst Herold: Det "gælder om at gøre cellerne tætte", og om at "Afsolidarisere! Isolere Og eliminere!" de tyske politiske fanger (Statsfjender 78). At bemærke er her, at disse tre begreber meget præcist svarer eller refererer til de tre niveauer i den totalsamfundsmæssigt-menneskelige psyke, som vi med Leontjev har beskrevet tidligere: det samfundsmæssige, det individuelle og det organiske. Videnskabelige forsøg, bla udført ved universitetet i Hamburg og bla. krigsfangers erfaringer viser da også, at isolationstortur langsomt men sikkert nedbryder de isolerede psykisk og fysisk, og slår deres identitet

i stykker. Men hvor hurtigt denne nedbrydning sker og i hvilken grad, dét afhænger af den isoleredes "personlighedskerne", fx hans eller hendes politiske overbevisning (Statsfjender 78, s.111ff).

Det er altså de politiske fangers evne til at fastholde deres personlighedsniveau, der selv i fængslerne truer staten. Vi har tidligere talt om, at det er vigtigt ikke at forveksle personligheden med dens forudsætninger, bl.a. at personligheden, når den først er der, er een, i forhold til sine individuelle og organisatoriske betingelser, "selvbevægende realitet", og dette betyder så også igen, at kan mennesket fastholde sin kollektive orientering, at da kan ydre forhold på samme niveau ikke på nogen måde antaste eller destruere dette specifikt menneskelige. De politiske fanger er da også karakteriseret ved, at de kæmper videre i fængslerne, og deres centrale krav om sammenføring og fri kommunikation ud og ind af fængslerne er derfor både forståelige, men også nødvendige. Men det er også netop dette, der truer - ikke fængslerne eller retssikkerheden - men den borgerlige herskende orden.

Arten af sammenføring og fri kommunikation er at se som et demokratisk stridspunkt, hvorfor det ikke helt kan afvises eller sættes igennem af nogen som helst stat. Men netop heri ligger så også, at staten stilles overfor at måtte gå til en art målrettet destruktion af forudsætningerne for de enkelte fangers personlighedsstruktur, for kun på denne måde er det muligt at forhindre den politiske trussel om en total revolutionering af det bestående i at realisere sig. Isolationstortur er dermed ikke specielt et middel til at få bugt med de enkelte fanger, så at sige straffe dem efter en eller anden norm ud fra deres ofte blot formodede "forbrydelser", men det er statens middel til at forhindre udviklingen af en demokratisk politisk modkultur. Som et samfund forholder sig til sine udstødte, således er også dets værdi som menneskeværd - for at tale med Foucault - og ud fra dette, så må man sige, at samfund, der hviler på statsdannelse, ikke kan forsvares som et menneskeligt produkt.

TIL EN AFSLUTNING.

Det kan være formålstjentligt lige at betragte forskellen til såkaldt "almindelige kriminelle", idet disse i kraft af deres i forvejen ofte rent individuelle forholdene sig til det samfundsmæssige liv - eller af mangel på kollektive muligheder for organiseringer af politisk art, der langsigtet kan forbedre deres samfundsmæssige betingelser - slet ikke truer staten, eller fængselsvæsenet. De bekræfter nærmest, at for individuelle forbrydelser er det nærmest humant med individuelle straffe, og taler de ikke hurtigt nok, eller tilpasser de sig ikke ordentligt til fængselsvæsenet, ja så er social isolation en forholdsvis hurtig vej til at knægte dem - de har jo netop heller ingen specifik kollektiv personlighedskerne at stå imod med, hvilket igen kan føres tilbage til deres livssituation, hvor de lever ved at overleve på individualiseret vis i sociale sammenhænge, hvor magt, undertrykkelse og underkastelse er "modus centralis" som noget uforanderligt og ubevægeligt. De lever mao gennem en simpel spejling af de samfundsmæssige betingelser, som de er blevet udstødt fra.

Nu er det ikke sådan, at vi forestiller os et samfund, hvor det vil være muligt helt at undgå straffe over menneskelige forsyndelser, men vi vil dog gerne nævne af hvad art sådanne "straffe" skal være. Og hertil vil vi citere Marx: "Allerede Platon indså, at loven må være ensidig og abstraherende fra individualiteten. Under menneskelige forhold vil straffen derimod virkelig ikke være andet end den fejlendes dom over sig selv. Man vil ikke overtale denne til, at en ydre vold, som pådrages vedkommende af andre, skulle være en vold, vedkommende havde pådraget sig selv. Den fejlende vil snarere i de andre mennesker finde de naturlige forløbere af den straf, som denne har dømt sig selv til, dvs at forholdet ligefrem vendes om" (Marx, MEW 2 / Den hellige familie, s.190).

Og det handler også om, at straffe i ovenstående forstand kun er mulige i samfund, der er synlige, gennemskuelige og kollektivt baseret. Derfor må det også siges, at det handler om i praksis at skabe betingelserne herfor - ikke om at lukke øjnene for statens væsen, selv om den i håbet altid rammer de andre. Overhovedet er staten idag igang med en massiv og udspecificeret udvikling af psykologiske repressionsystemer, og eet er at den er godt igang på niveauet: politiske fanger; - Men hvor og hvem bliver det næste!

Overhovedet handler det om at tro på den menneskelige natur og at en kollektiv fremtid er mulig - i stedet for allerede i tanken at fastfryse sig i, hvilke begrænsninger vi i al evighed skal indrette hinanden under.

Rød Front
Anne Jønsson & Birgitte Ernst

LITTERATURLISTE - citeret.

Brücker, P: "Ulrike Marie Meinhof og de tyske forhold", Tiderne Skifter 1977.

Clausen, C. & Giese, S (red): "Statsfiender", Tiderne Skifter 1978.

Dansk Psykolog Forening: "Regelsæt", 1991.

Dreier, O: "En præsentation og vurdering af Leontjev almene psykologi", Udkast 3-4/1974; - "Den Kritiske Psykologi" (red.), Rhodos 1979;

Holz kamp, K: "Grundlegung der Psychologie", Campus 1985b; - "Om forholdet mellem den totalsamfundsmæssige proces og den individuelle livsproces" i Forum Kritisk Psykologi 5/1989.

Holz kamp-Osterkamp, U: "Erkendelse, emotionalitet, handleevne", 1979, i Dreier 1979.

Jensen, J.P: "De forfulgte psykologi", Bo Cavefors Bokforlag 1978.

Leontjev, A.N: "Problemer i det psykiskes udvikling I-III", Rhodos 1977; - "Virksomhed, bevidsthed, personlighed", Progres 1983.

Mathiesen, T: "Kan fængsel forsvares?", Forlaget SocPol 1988.

Marx, K: "Den Tyske Ideologi", Rhodos 1974; "Den hellige familie", MEW 2.

Uddybende litteratur:

Flyvbjerg, Bent: "Rationalitet og magt I. Det konkrete videnskab"
Odense: Akademisk Forlag, 1991.

Foucault, Michel: "Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972-1977"
New York: Pantheon Books, 1980.

Haug, Wolfgang Fritz: "Standpunkt og socialistisk perspektiv i kritikken af den politiske økonomi"
Philosophia nr. 1-2-3, 1979.

Haug, Wolfgang Fritz: "Die Faschisierung des bürgerlichen Subjekts: die Ideologie der gesunden Normalität und die Ausrottungspolitik im Deutschen Faschismus"
Vest-Berlin: Argunnet-Verlag, 1986.

Holz kamp, Klaus: "Zur kritisch-psychologischen Theorie der Subjektivität II"
Forum Kritische Psychologie 5, 1979.

Holz kamp, Klaus: "Mennesket som subjekt for videnskabelig metodik"
København: Komm.S., 1985a.

Holz kamp-Osterkamp, Ute: "Grundlagen der psychologischen Motivationsforschung I & II"
Frankfurt/M, 1975 & 1976.

Markard, Morus: "Kategorien, Theorien und Empirie in subjektwissenschaftlicher Forschung"
i Dehler & Wetzel (Hrsg.): "Zum Verhältnis von Theorie und Praxis in der Psychologie"
VA & G, 1987.

Mortensen, Per Folck: "De sorte støvler. Tekster til fascisme"

ET REVOLUTIONÆRT SUBJEKT:

